

NA ROK 1914.

Rocznik Gebethnera i Wolffa

KALENDARZ ENCYKLOPEDYCZNO-PRAKTYCZNY



WYDAWNICTWA ROK 4

Cena kop. 60.

W opr. kart. kop. 80.

MIĘSKA

BIBLIOTEKA



PUBLICZNA

IM. ERNESTA

BANDROWSKIEGO

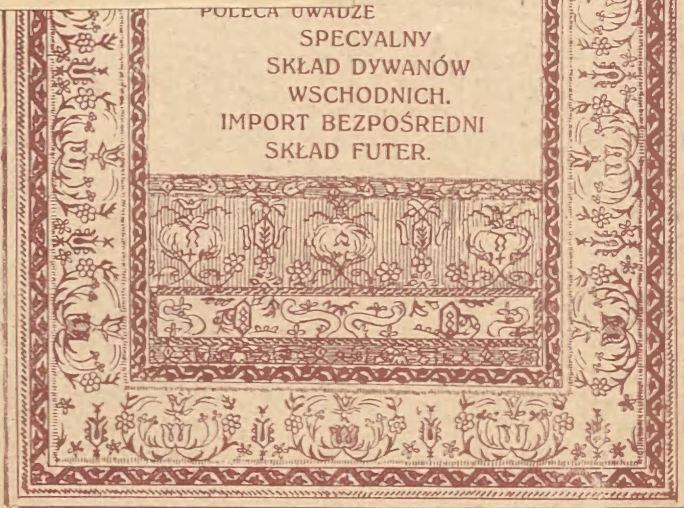
HERSE — WARSZAWA.



HERSE

WARSAWA,
UL. ŁOKOWSKA 150.

POLECA UWADZE
SPECYALNY
SKŁAD DYWANÓW
WSCHODNICH.
IMPORT BEZPOŚREDNI
SKŁAD FUTER.



TELEFONY 15-30
82-30

TELEFONY 220-32
229-33

DOM BANKOWY
KAZIMIERZ JASIŃSKI
 w WARSZAWIE, PLAC ZIELONY
 DOM HERSEGO.

ZAŁATWIA WSZELKIE CZYNNOŚCI BANKIERSKIE
 NA NAJDOGODNIEJSZYCH WARUNKACH ORAZ
 :: ASEKURACYE POŻYCZEK PREMIOWYCH ::

W. KARPINSKI & W. LEPPERT

**FARBY
 LAKIERY
 POKOSTY**

FABRYKA w HELENÓWKU



CENNIKI BEZPŁATNIE

• WARSZAWA, Aleje Jerozolimskie 82.

WINA DOMU HANDLOWEGO
EDMUND LANGNER

::: ZAŁOŻONEGO W R. 1830 :::

Kantor dla Hurtowej sprzedaży Nowosenatorska 8.
 Tel. 279-15.

Sklepy: Nowosenatorska 10 Tel. 524
 „ Pokoje gośc. Tel. 21-21.
 Marszałkowska 80 Tel. 28-24.
 Mazowiecka 1 Tel. 222-96.

Wina stołowe i deserowe Węgierskie, Francuskie, Reńskie, Hiszpańskie i Krymskie. Koniaki, Likiery, Starki, Rummy, Porter.

Sklepy zaopatrzone w doborowe towary kolonialne, gastronomiczne i delikatesy.

Figury metalowe i z masy. Monstrancje, Kielichy, Puszki, Lichtarze, Latarnie. Wszelkie utensylia kościelne.

.....■.....

Szyldy wszelkiego rodzaju. Litery szklane, metalowe, etc. Tablice odlewane, grawerowane, emaliowane.

POLECA:

Fabryka wyrobów metalowych

P. BITSCHAN

WARSZAWA,

DŁUGA 51 ::: TEL. 6-13.



J. E. Ks. ALEKSANDER KAKOWSKI,
ARCYBISKUP METROPOLITA WARSZAWSKI,
KONSEKROWANY D. 23 CZERWCA, R. 1913.

NA ROK 1914

LVII ISTNIENIA FIRMY

ROCZNIK

GEBETHNERA I WOLFFA

==== KALENDARZ ====

ENCYKLOPEDYCZNO-PRAKTYCZNY

▢ Opracowany pod kierunkiem redakcyi ▢

„TYGODNIKA ILLUSTROWANEGO“

Ozdobiony 200 ilustracyami, tablicami porówna-
ooooooo wczemi i portretami. ooooooo



NAKŁAD GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA ===== LUBLIN ===== ŁÓDŹ
KRAKÓW ===== G. GEBETHNER I SPÓŁKA
NEW YORK ▢ THE POLISH BOOK IMPORT. CO., INC.

79



Rocz

3

0(05)

348 / IV

SPIS RZECZY.

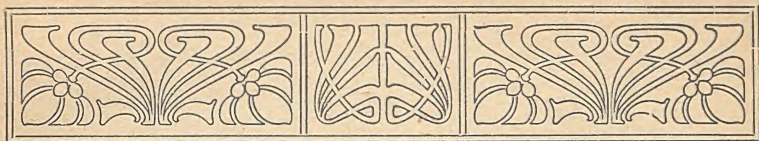
	<i>Str.</i>
Wstęp	3
Stulecie „Słownika języka polskiego“ Lindego przez Z. Dębickiego	5
Kalendarz w Polsce p. H. Mościckiego	10
Kalendarz	14
Wskazówki bibliograficzne	w' calendarium
Poradnik muzyczny	„
Notatnik historyczny	„
Wiadomości praktyczne	„
Wykaz alfabetyczny imion	159
Wykaz imion słowiańskich	163
Tabele do notatek	166—174
Ważniejsze odkrycia astronomiczne	177
Planety, ich wielkość i obroty	180
Różnica czasu w rozmaitych miastach	181
Tabela miar i wag	186—187
Systemat metryczny miar i wag	188—191
Monety	191
Tabela porównawcza monet	192
Armie świata	194
Marynarka wojenna	195
Almanach panujących	196
Ważniejsze państwa na świecie	202
Kto pcha Europę do zbrojeń	206
Polacy w dyplomacji Austro-węgier.	207
Stan oświaty na świecie	208
Największe miasta	218
Koleje żelazne	220
Analfabetyzm w Europie	221
Szczyty górskie	224
Szybkość biegu pociągów	225
Parlamenty na świecie	228
Przemysł i handel chrześc. a żydow.	231

	<i>Str.</i>
Statystyka prasowa	238
Honoraria literackie	240
Życie wieczne	242
Nasze miasta	243
Zdania obce w mowie polskiej	247
Żydzi w miastach polskich	251
Statystyka telefonów	257
W obce ręce	259
Islam	262
Pseudonimy pisarzy polskich	266
Polskość Warszawy	273
Mężowie zasłużeni kulturze polskiej	275
Koleje w Król. Polskiem	282
Eksploatacya tramwajów	283
Uczeni polscy i ich prace	285
Telefony w Król. Polskiem	295
Esperanto	296
Sposób porozumiewania się	301
Najcenniejsze perły	303
Materyał Komisji kolonizacyjnej	304
Sen i bezsenność	309
Grody i jaskinie w Król. Polskiem	310
Arcydzieła literatury	322
Instytucye międzynarodowe	324
Sport	325
Tłumaczenie snów	327
Kabała	329
Zawzięty wróg człowieka	332
Szybkość okrętów	336
Krok jako miara	336
Znaki telegraficzne	337
Nomenklatura związków chemicznych	338
Obszar i zaludnienie świata	338
Sposób poznania wieku	339
Działalność sufrażystek	339
Długość życia zwierząt	341
Rozmaitości, zadania	342
Rozstrzygnięcie konkursu	350
Dzieje literatury polskiej przez Fr. Bruzdowicza	351
Historia literatury polskiej przez Ant. Bog.	355
Redakcye pism codziennych w Warszawie	359
Skorowidz ważniejszych przedmiotów	361

Spis portretów, tablic, rycin i t. d.

	<i>Str.</i>
Arcybiskup ks. Al. Kakowski	przed tekstem
S. B. Linde	5
Wegetacya zwierząt 2 plansze	26—27
Tajemnice ręki	38
Długość kabli podmorskich	39
Długość życia ludzkiego	50
Napady i zabójstwa	51
Samobójstwa wśród młodzieży szkolnej	62
Liczba lekarzy	63
Produkcya węgla	74
„ surowca	75
Skarpologia	86
Zaludnienie miast	98
Konsumcya mięsa	99
Produkcya zboża	110
Przewóz inwentarza	111
Myśliwstwo ces. Wilhelma	122
Nie ćwiczymy zwierząt	123
Ofiary lotnictwa	134
Daktyloskopia	146
Wydawnictwa książkowe	158
Wysokość wzlotu lotników	165
Polacy w Westfalii	175
Systemat metryczny miar i wag 7 plansz	188
Mapa osiadłości Żydów w Europie	200—201
Przemysł i handel chrześc. a żydow. 2 plansze 216, 217, 231, 232	219
Rok kółek rolniczych	222—223
Analfabetyzm w Europie 2 plansze	224
Szczyty górskie	226
Artyści polscy w Paryżu	227
Mapa gub. lubelskiej	230
Podróźni „na gapę“	236—237
Statystyka prasowa	

	<i>Str.</i>
Narodowość papieży	239
Przodkowie	241
Nasze miasta 2 plansze	244—245
Żydzi w miastach polskich 2 plansze	254—255
Statystyka telefonów 2 plansze	256—257
Islam	263
Flotyła napowietrzna	264—265
Polskość Warszawy	273
Koleje żelazne w Król. Polsk.	282
Eksploatacya tramwajów	284
Telefony w Król. Polsk.	294
Esperanto 2 plansze	296—300
Memoryał Komisji kolonizacyjnej 2 plansze	304—305
Usunięci uczniowie	307
Mapa grodów i jaskiń	312—313
Zawzięty wróg człowieka	333
Półwysep bałkański	335
Zadania konkursowe 2 plansze	347—348
Rozwiązanie łamigłówki	349
Rebusy i zagadki ilustrowane rozrzucone	w tekście



Z „Rocznikiem” niniejszym wkraczamy w rok czwarty istnienia wydawnictwa, które w miarę doświadczenia staramy się rozwijać, uzupełniać i doskonalić.

Z każdym też rokiem „Rocznik” nasz oprócz działów aktualnych, streszczających życie społeczeństwa własnego i obcych w najrozmaitszych dziedzinach, dostarcza czytelnikowi wiele wiadomości encyklopedyczno-praktycznych, możliwie obszernych i zarazem skondensowanych.

Zgromadzenie tych wiadomości oraz podanie w formie skróconej i za pomocą ołówka ilustratorskiego udostępnionej, wymaga nieraz pracowitości i zabiegliwości iście benedyktyńskiej. Z pociechą też przekonywamy się, iż ogół czytający zrozumiał intencję naszych zabiegów, dzięki czemu „Rocznik” zyskuje wzrastający zastęp zwolenników.

To nas tem bardziej obowiązuje do ulepszania go i wzbogacania coraz liczniejszymi i nowszymi pomysłami.

Śmiało dążymy więc do celu, w tem przeświadczeniu, iż zadanie przez nas podjęte służy doniosłej sprawie szerzenia wiedzy popularnej oraz pożytecznej, a poważnej informacji.

Wydawnictwo Rocznika
Gebethnera i Wolffa.

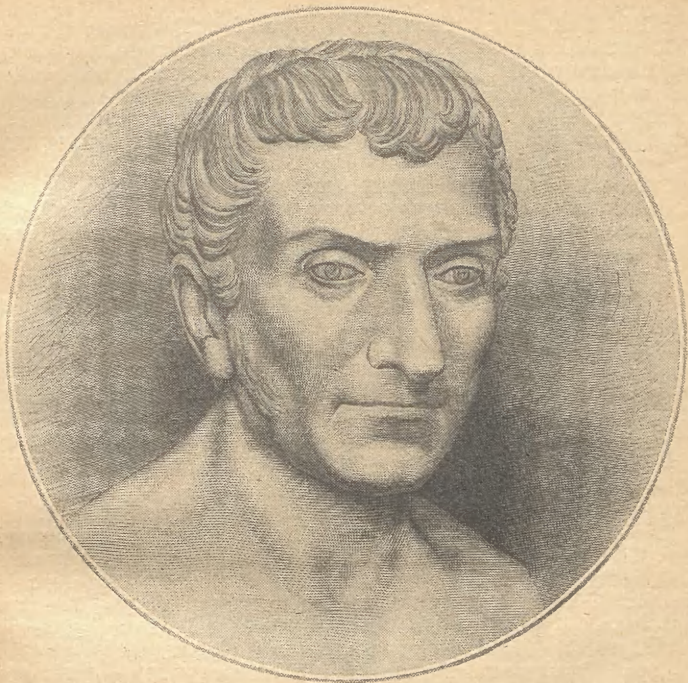


12002,

3

0(05)

348 / IV



S. B. LINDE.

Stulecie „Słownika języka polskiego” Lindego.

Rzadką uroczystość w r. 1914 święci leksykografia polska. W roku tym mija sto lat od chwili, kiedy chlubnej dla narodu pamięci Samuel Bogumił Linde ukończył pracę nad pomnikowym „Słownikiem języka polskiego“.

Wyjście z pod tłoczni VI tomu tego imponującego dzieła dało asumpt Towarzystwu Przyjaciół Nauk w Warszawie do wydania uczty na cześć autora. Uczta odbyła się dnia 7 marca 1815 roku, a uczestnik jej hr. Fryderyk Skarbek takie nam w pamiętnikach swoich podaje o niej szczegóły:

„Odbył się obiad, dany przez członków Towarzystwa przyjaciół nauk dla Lindego. Był to obiad z potraw narodowych złożony i napojów, ale był i węgier. Na stole zamiast tortów i cukrów ustawiono wszystkie tomy *Słownika*, uwieńczone laurem z gałązek drzewa laurowego z Wilanowa, niegdyś przez króla Jana Sobieskiego zasadzonego. Przy wzniesionem zdrowiu przez J. U. Niemcewicza, prezesa Towarzystwa, Staszic zrobił wniosek składki na pomnik dla Kopernika i zebrano 9.600 złp.“

Fakt powyższy świadczy o gorącym podniesieniu serce, z jakim cały ówczesny świat naukowy i literacki Warszawy witał dzieło i czcił jego autora.

Linde liczył wtedy zaledwie 43 lata. Nie dziwny się więc, że praca, której dokonał, wydała się niejednemu zbyt wielką, przerażającą siły i nie mieszczącą się w granicach życia jednego człowieka. Stało się to nawet źródłem legendy, że nie Linde był autorem *Słownika*, ale, że w jednym z klasztorów benedyktyńskich odnalazł rękopis tej pracy, istotnie „benedyktyńskiej“ i stał się tylko szczęśliwym jej wydawcą. Oczywiście, legenda ta jest bezpodstawną. *Słownik* był jedynie dowodem, czego może dokonać zamiłowanie nauki, wytrwała wola i nieznaną spoczynku pracowitość, zmierzająca jasno do określonego celu.

Tę właśnie zaletę Linde posiadał w wysokim stopniu.

Z rodu Szwed, urodził się Samuel Bogumił w r. 1771 w Toruniu, gdzie ojciec jego, ślusarz z zawodu, osiadł na stałe, przywędrowawszy z Dalekarlii. Jan Jacobson Linde znalazł w Toruniu dobrobyt i mir ludzki. Został nawet rajcą miejskim. W zamożnym domu mieszczańskim, wśród szacunku, jaki otaczał osobę jego ojca, wzrastał młody Linde. W rodzinnem mieście uczęszczał do szkół, gdzie pilnie przykładał się do nauk, a ukończywszy gimnazjum, w r. 1789 zapisał się na wydział teologiczny uniwersytetu w Lipsku, zamierzając zostać pastorem. Jednocześnie z zapałem oddał się studjom filozoficznym, do których parło go wrodzone zamiłowanie. Znakomitość ówczesna, prof. Ernesti, szybko zwrócił uwagę na utalentowanego ucznia, a że po śmierci ojca (1790) stosunki materialne młodzieńca znacznie się pogorszyły, więc polecił go osobiście elektorowi saskiemu, który mianował Lindego, podówczas słuchacza 3-ego roku teologii, lektorem języka polskiego i tłumaczem przysięgłym sądu handlowego.

W Lipsku była wówczas dość liczna grupa światłych i wybitnych Polaków. Z konieczności lektor języka polskiego musiał się z nimi zbliżyć, a że spotkał wśród nich mężów tej miary, co Ignacy i Stanisław Potoccy, Hugo Kołłątaj, I. U. Niemcewicz, Franciszek Dmochowski, Weyssenhoff i w. in, więc obcowanie z nimi wywarło wpływ rozstrzygający na dalsze jego studia.

Biografowie Lindego twierdzą, że już wówczas powziął był myśl opracowania *Słownika języka polskiego*. Bardzo to prawdopodobne, widzimy go bowiem w tym czasie zajętego literaturą polską i przekładającym z języka polskiego na niemiecki „Powrót

posła " Niemcewicza i znakomitą rozprawę „O ustanowieniu i upadku ustawy rządowej polskiej 1791 r.“

Uzyskawszy w r. 1792 stopień doktorski za rozprawę na temat „De Solatiis adversus mortis horrores in Platone et novo Testamento obviis“, dwa lata pracował jeszcze w Lipsku, ale już wyłączenie nad językiem polskim, poczem w r. 1794, idąc za radą Ignacego Potockiego, udał się do Warszawy, aby tam z korzyścią dla swoich zamiarów rozejrzeć się w skarbach bibliotek Załuskich i Pijarów. Pracę tę ułatwiał mu dobrze znajomy z Lipska Dmochowski, oraz nowy przyjaciel warszawski—znakomity Kopczyński.

Po rocznym pobycie w Warszawie przyjął Linde dobrze honorowane miejsce bibliotekarza u Józefa hr. Ossolińskiego w Wiedniu. Przez lat dziesięć pracował z nim razem nad uporządkowaniem, urządzeniem i wzbogacaniem biblioteki, która miała stać się później cenną dla narodu fundacją Ossolińskich. W tym czasie i to wiemy już napewno—mając pod ręką obfity materiał biblioteczny, pracował Linde gorliwie, z zapalem nad swoim *Słownikiem*. Zachęcał go do tego między innymi ks. Adam Czartoryski, generał ziem podolskich. Jednocześnie świeżo zawiązane w Warszawie Towarzystwo przyjaciół nauk, poinformowane o zamiarach uczonego, powołało go w poczet swoich członków.

Nie pomyliły się, mniemając, że to właśnie skłoniło Lindego w r. 1801 do ogłoszenia planu *Słownika*. Od tej chwili rzecz przestała być tajemnicą i to do tego stopnia, że minister pruski, Voss, dowiedziawszy się tą drogą o istnieniu Lindego, zawezwał go do Warszawy, polecając mu urządzenie i dyrekcję mającego się założyć liceum.

Od tej chwili zamiary Lindego co do *Słownika* zaczynają się realizować szybko, przynajmniej znacznie szybciej, niż się to dzieje z niejednymi wydanictwami w naszych czasach.

Wsparty przez ks. Adama Czartoryskiego, ordynata Zamoyckiego, hr. Ossolińskiego i innych światłych obywateli, Linde skupia w swych rękach fundusz, pokrywający trzecią część nakładu, sprowadza czcionki i składaczków (zecerów) z Lipska, papier z Berlina i we własnym swoim mieszkaniu, w pałacu saskim drukarnię zakłada. Praca wre, maszyny odbijają arkusz za arkuszem i w r. 1807 ukazuje się pierwszy tom *Słownika*, aby zadziwić całą Polskę naukową swoimi rozmiarami i świetnością opracowania, bogactwem wyrazów zebranych, trafnością i głębokością podanych objaśnień i wypisków. Jest to jakby inauguracja naukowa księstwa Warszawskiego. W r. 1808 ukazuje się tom II, który budzi jeszcze większy szacunek dla całego dzieła. Fryderyk August, książę warszawski a król saski, obdarza Lindego wielkim medalem złotym z napisem *Virtuti et ingenio*. Zawieruchy wojenne z jednej strony, z drugiej obowiązki autora-wydawcy, jako przewodniczącego Towarzystwu ksiąg elementarnych i członka generalnej dyrekcji edukacyjnej, pracy nie powstrzymują. W pamiętnym roku 1812, przy warkocie bębnow i huku dział, wychodzi z druku już tom V *Słownika*. Dopiero oplakany wynik wielkiej wojny, po-

grom, jakiego doznała armia i przerwanie stosunków handlowych z Berlinem, paraliżują działalność Lindego. Fundusze się wyczerpały, papieru, na którym drukowano *Słownik*, nie można było sprowadzić, praca stanęła i nad ostatnim, VI tomem wydawnictwa zawiśnął znak zapytania.

Zjawił się jednak człowiek opatrnościowy, Jan Śniadecki, który stosunkami swemi wyjednał u Wincentego Tyszkiewicza ze Swisłoczy hojny zasilek dla *Słownika* i umożliwił przez to jego dokończenie. Ażeby uniknąć dalszego opóźnienia, zakupiono (niestety droższy i gorszy) papier w Jeziornie i druk przerwany wznowiono.

W ten sposób w r. 1814 ukazał się tom VI, liczący 146 arkuszy druku.

Nietylko dla leksykografii polskiej, ale dla literatury i piśmiennictwa, pojętych jaknajszerszej, było to wydarzenie doniosłości niezmierniej. Do zasobnego skarbcza mowy ojczystej odtąd uzyskał przystęp każdy. Za pomocą tego klucza można było otwierać najtajniejsze skrytki, stawać się panem niedostępnych dawniej tajemnic językowych. To, co było już stare, zapomniane, co wyszło z obiegu, odzyskało na kartach *Słownika* prawo do życia, zostało wskrzeszone i na nowo zaczęło krążyć. To zaś, co nowe, niedość jeszcze utrwalone, zabląkane skądinąd, a nie tkwiące jeszcze korzeniami w polszczyźnie, uzyskiwało te korzenie przez umiejętne zarejestrowanie, nabierało trwałych i niezaprzeczalnych odtąd praw obywatelstwa.

Na chlubę współczesnych należy stwierdzić, iż ocenili właściwe znaczenie pracy Lindego. Nie szczędzono mu oznak wdzięczności i uznania. Wybito na jego cześć wielki medal złoty z napisem: *Za słownik języka polskiego—Ziomkowie*. Medal ten osobiście doręczył Lindemu książę Zajączek, namiestnik świeżo utworzonego po kongresie Wiedeńskim Królestwa Kongresowego.

W formującej się, według nowego statutu, *Komisji rządowej* wyznań religijnych i oświecenia publicznego, Lindemu powierzono wydział spraw wyznania ewangelicko-augsburskiego.

Szersza popularność, jaką zdobył w mieście, powołała go na deputowanego do sejmu, zaś po założeniu uniwersytetu warszawskiego Linde mianowany został dyrektorem biblioteki uniwersyteckiej, posiadającej odtąd charakter publiczny. W r. 1819 delegowano go na rewizję bibliotek, pozostałych po zniesionych klasztorach. Rewizya ta dała wynik nadspodziewany. Linde przywiózł z sobą około 50.000 tomów dzieł rzadkich i cennych.

„Słownik“ zjednał Lindemu rozgłos nie tylko w kraju. Uczynił on imię jego popularnem w całym ówczesnym świecie naukowym Zachodu. Dyplomy przysłały mu uniwersytety: Królewsko-czeski w Pradze, götyngski, wileński, berliński, królewiecki i Instytut francuski w Paryżu.

Wreszcie w r. 1842, w pięćdziesięciolecie doktoratu, wybito na jego cześć jeszcze jeden medal z popiersiem z jednej strony, a napisem z drugiej: „Viro clarissimo de re literaria Slavorum Optime

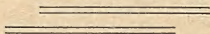
merito, Sicio suo honoratissimo, Philisophiae doctoris Sollemnia Semisaecularia Celebranti Collegium praefectorum Educationis Publicae In Provin. Scholar. Varsovien. Gratulatur D. X. Februarii 1842“.

Dożył Linde wieku sędziwego. Zmarł w r. 1847 w Warszawie, z którą związała go praca znacznej części życia i tu na cmentarzu ewangelicko-augsburskim pochowany został.

Obok „Słownika“, który stanowi jego pomnik „trwalszy nad spize“, bo do dzisiejszego dnia znaczenia swego nie utracił i nie utraci go nigdy, jako pierwsza w tym kierunku metodycznie wykonana praca, pozostawił Linde w puściźnie swojej dzieła następujące: „Prawidła etymologii, przystosowane do języka polskiego“ (Warszawa 1806); „O statucie litewskim, ruskim językiem i drukiem wydany“ (Warszawa 1816); „Mikołaja Grecza: *Rys historyi literatury rosyjskiej* (Warszawa 1823). Nadto przygotował ogromne materiały do *Bibliografii polskiej* i ułożył *Słownik porównawczy dyalektów słowiańskich*.

Spokojne, ciche, oddane nauce życie jego z wdzięcznością wspominane będzie zawsze przez Polskę, która, choć obcego krwią i pochodzeniem, wliczyła go w poczet zasłużonych swoich synów, zapominając o zarzutach, jakie czynili mu współcześni.

Z. Dębicki.





KALENDARZ W POLSCE.

Rachuba czasu według poprawnego, t. zw. juliańskiego, kalendarza przyjęta została dla użytku chrześcian na soborze nicejskim w r. 325; w wieku VII nastąpiło ujednostajnienie kalendarza w całym Kościele chrześcijańskim. Długość roku zwrotnikowego przyjęta przez kalendarz juliański była większa od rzeczywistej o 11 minut i 14 sekund, z których po upływie 128 lat utworzyła się doba nadliczbowa i tę należało usunąć. Od soboru nicejskiego do czasu reformy gregoryańskiej (w r. 1582) upłynęło 1257 lat, w ciągu których utworzyło się blisko 10 dni nadliczbowych. Błąd ten spowodował, że wiosenne porównanie dnia z nocą, zamiast 21-go marca, przypadało 11-go marca. Aby błąd ten naprawić papież Grzegorz XIII-ty polecił Aloizemu Lilio z Werony przygotowanie planu reformy według zasad podanych przez polskiego astronoma, Marcina z Olkusza, który jeszcze za papieża Leona X opracował projekt reformy kalendarzowej w memoriale, zatytułowanym „Nova calendarii Romani reformatio“. Tak więc rodakowi naszemu przypadło w udziale zaszczytne pierwszeństwo w podjęciu światłej reformy, przez cały świat cywilizowany uznanej.

W Polsce reforma kalendarza nastąpiła w tymże nawet miesiącu, co w Rzymie t. j. w październiku 1582. Sprawa ta zastała właśnie sejm obradujący w Warszawie, co zapewne przyspieszyło wprowadzenie reformy. Pierwsze bowiem akta urzędowe Stefana Batorego, wydane podczas tego sejmu, już mają datę poprawioną. Najwcześniejszy dokument urzędowy po wprowadzeniu reformy kalendarzowej, wynaleziony przez prof. Adolfa Pawińskiego, datowany jest dn. 1 listopada 1582 r. „według poprawnego kalendarza“ (*iuxta correctionem calendarii*). Ponieważ istnieją akta urzędowe z d. 20 października 1582 r. bez powyższego dodatku, a poprawa polegała na dodaniu dni dziesięciu, zaś następne podług poprawionego kalendarza noszą datę 1-go listopada, zatem kalendarz gregoryański w Polsce obowiązywać zaczął nie wcześniej, jak 21 października i nie później jak 22 października

starego, czyli 1-go listopada nowego stylu. Widzimy przeto, że Polska w przeprowadzeniu reformy kalendarza nie dała się ubiedz żadnemu prawie narodowi w Europie. Reforma ta nie wywołała w kraju żadnego wrzenia umysłów, ani oporu. Duchowieństwo ówczesne, acz nader baczne na wszelkie „nowinki“ zachodnie, w których niejednokrotnie upatrywało herezyę, bez przymusu, własnowolnie zastosowało wszystkie obrzędy kościelne do nowego sposobu obliczania świąt i niedziel. Wyznawcy kościoła greckiego w Polsce ówczesnej nie uznali reformy kalendarzowej, do której ich zresztą bynajmniej nie zmuszano. Jedną tylko Rygę z okazji zaprowadzenia nowego kalendarza pobudziła protestancka i również wtedy jeszcze reformy tej nie uznająca Szwecya do buntu przeciw Batoremu w r. 1585.

Kalendarz juliański przywrócony został na ziemiach polskich z chwilą przejścia tychże pod panowanie rosyjskie. W krajach odpadłych do Rosyi po pierwszym rozbiorze wynikił znaczne niedogodności, z powodu różnic kalendarzowych, uwydatniło się to zwłaszcza w sądownictwie przy określaniu terminów sądowych. Wreszcie ukaz senatu z 16 czerwca st. st. 1782 r. ostatecznie postanowił, aby w „namiestnictwach mohylowskiem i połockiem“, czyli świeżo zagarniętych prowincjach, „bezwarunkowo przestrzegano terminów według starego kalendarza, używanego w Rosyi“. W tym samym czasie metropolita Stanisław Bohusz-Siesterzeńcewicz, wydał rozkaz, aby święta katolickie w dyecezyi białoruskiej obchodzono według starego stylu.

W drugopodziałowej diecezji rosyjskiej kalendarz juliański wprowadził najpierw w dyecezyi łatyczowskiej biskup uzurpator Michał Roman Sierakowski w r. 1796, zanim zmuszony był uczynić to samo w dyecezyi pińskiej biskup Kasper Cieciszowski (w maju t. r.) W kalendarzu berdyczowskim na rok 1797-my znajdujemy przeto na początku następującą „Przestrożę“. „W całym państwie rosyjskiem razem z Kościołem greckim, za otrzymanem od Papieża pozwoleniem, kościoły katolickie swoje święta obchodzą i daty liczą wedle starego rzymskiego kalendarza“. Jakoż na czele w rubryce 1-ej podane są święta „stare rzymskie“, 2-ej greckorosyjskie, w 3-ej plan odmian i powietrza, w 4-ej dopiero święta „nowe rzymskie“, a przy dacie 1-go stycznia wedle starego stylu położona jest data 12-go t. m. nowego stylu. Wszakże pomimo „Przestrogi“ kalendarza berdyczowskiego stary styl nie obowiązywał jeszcze na całym obszarze ziem b. rzeczypospolitej przyłączonych do Rosyi. Kalendarzyk grodzieński na rok 1798-my przez „Tomasza Dubitkowskiego z należyłą pilnością ułożony, zawierający święta rzymskie i ruskie“ nie mieści na czele owej „Przestrogi“ z Kalendarza berdyczowskiego. W rubryce 1-ej podane są święta według nowego stylu, w 2-ej święta ruskie i stosownie do tego obok dnia 1-go stycznia wedle now. stylu, oznaczony jest d. 21 grudnia 1797 r. według starego kalendarza. Toż samo znajduje się w kalendarzyku politycznym wileńskim na rok 1799-ty.

W rzeczy samej kalendarz juliański, używany dotychczas jedynie przez władze administracyjne w trzeciopodziałowej dzielnicy rosyjskiej, został ostatecznie zaprowadzony dopiero od d. 1 stycznia 1800 r. na mocy ukazu cesarza Pawła I-go z d. 26 lipca st. st. 1799 r. „Celem przecięcia trudności i zamieszkań, zachodzących w gubernii litewskiej wskutek różnorodnego używania rachuby czasu,—głosił ukaz — uznaliśmy za dobre zaprowadzić w niej rachubę czasu nazwanego starym stylem na wzór tego, jak to już wprowadzono w guberniach: białoruskiej, kijowskiej, podolskiej, mińskiej i wołyńskiej. W tym celu zaleciliśmy arcybiskupowi metropolicie Kościoła rzymsko-katolickiego w Rosyi wydać odpowiednie rozporządzenie dla wprowadzenia jej w sprawach duchownych; co zaś do cywilnych, rozkazujemy senatowi, ażeby z nastąpieniem przyszłego 1800 r. w gubernii litewskiej wprowadzony był, w pozostałych zaś potwierdzony w wykonaniu ogólny kalendarz rosyjski, za poprzednim wydaniem wszelkich niezbędnych rozporządzeń, ażeby interesy handlowe i cywilne od tego wprowadzenia nie podległy rozprzężeniu i zamieszaniu“.

Sprawa zmiany kalendarza, pierwszorzędnej doniosłości w sferze interesów handlowych i administracyjnych, przedewszystkiem zaś w życiu kościelno-religijnem, niewątpliwie musiała zainteresować szerokie warstwy społeczeństwa ówczesnego. Nie spotykamy wszakże ani w literaturze pamiętnikarskiej, ani w nielicznej wprawdzie, lecz istniejącej już od paru dziesiątków lat prasie polskiej na Litwie, żadnej prawie wzmianki, żadnej ubocznej choćby wskazówki, która byłaby świadectwem głębszego zainteresowania tem ważnem zarządzeniem. W rękopiśmiennym „Dzienniku“ biskupa wileńskiego, Jana Nepomucena Kossakowskiego pod datą 30 listopada 1799 znajdujemy następującą dość lakoniczną wiadomość o zmianie rachuby czasu: „Ostatni dzień tego miesiąca (t. j. listopada) ostatnim jest dniem dla nas nowego kalendarza. Dla porównania nowego roku następującego i świąt naszych z ruskimi zdało się te dni jedenaście, którymi rok ruski od naszego później zaczyna się, przyłączyć do terażniejszego miesiąca; jutro tedy, daj Boże дочекаć, cofniemy się wstecz miesiąca i znowu powtórnie dwudziesty listopada liczyć będziemy“. Notatka biskupa Kossakowskiego jest dowodem, że zdecydowana ostatecznie przez ukaz z 26 lipca 1799 r. zmiana kalendarza na Litwie nastąpiła jeszcze przed określonym w ukazie terminem, mianowicie w listopadzie r. 1799-go. Potwierdzeniem tego jest do pewnego stopnia „Kuryer Litewski“ z r. 1799—do № 118 z dn. 5 (16) listopada drukowano w nagłówku dwie daty starego i nowego stylu, od № 119 z dn. 9. (20) listopada już tylko jedną, według kalendarza juliańskiego; pozatem nie znajdujemy w „Kuryerze“ żadnej wzmianki o dokonywanej właśnie zmianie rachuby czasu. W dycyezyi żmudzkiej kalendarz starego stylu wprowadzony został jeszcze wcześniej, od dn. 5 sierpnia 1799.

W t. zw. Obwodzie Białostockim, wcielonym do cesarstwa rosyjskiego na mocy traktatu tylżyckiego z r. 1807, wprowadzo-

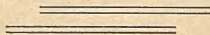
no kalendarz juliański od r. 1808-go, na mocy rozporządzenia Aleksandra I z dn. 9 (21) stycznia 1808 r. do ówczesnego archidyacona białostockiego, ks. Ignacego Rokowskiego.

Kalendarz nowego stylu na krótko tylko przywrócony został na Litwie w r. 1812; ówczesne komisye tymczasowe wznawiały kalendarz gregoryański — wileńska od dn. 15 lipca now. st., mińska od 9 (21) t. m.; rząd rosyjski po przegranej Napoleona wszystkie te postanowienia unieważnił (w Wilnie od 23 grudnia 1812 r.).

W Królestwie kongresowem obowiązywał kalendarz gregoryański, jedynie władze rosyjskie postanowienia swoje datowały podwójnie. Po r. 1831 w stosunkach urzędowych stopniowo wprowadzono używanie wyłącznie starego stylu, z pewnemi tylko zastrzeżeniami co do spraw kościelnych i obchodzenia świąt rzymsko-katolickich według rachuby gregoryańskiej.

Wszelkie próby ujednostajnienia kalendarza i przeprowadzenia w tym względzie reformy w państwie rosyjskiem spotykają się dotychczas z nieprzychylną opinią sfer decydujących.

H. Mościcki.



KALENDARZ.

Rok 1914 zwyczajny ma 365 dni.

Zwroty kalendarzowe.

	XV	Liczba złota	XV	
podług kalendarza	III	Epakta	XV	podług kalendarza
gregoryańskiego	XIX	Okres słońca	XIX	juliańskiego
(n. st.)	XII	Poczet rzymski	XII	(st. st.)
	D	Litera niedzielną	E	

Pory roku.

Początek wiosny	dnia	21	marca	o	godzinie	12	pp.
„	lata	„	22	czerwca	„	8	r.
„	jesieni	„	23	września	„	11	w.
„	zimy	„	22	grudnia	„	6	w.

Zaćmienia w roku 1914.

Zaćmienie słońca obrączkowe d. 24 lutego widzialne na południu Ameryki południowej, w południowej części oceanu Spokojnego i Nowej Zelandyi, i w okolicach bieguna południowego.

Zaćmienie księżyca częściowe d. 12 marca widzialne w Europie, Arabji, Azji Mniejszej i Afryce, na oceanie Atlantyckim, w Ameryce i we wschodniej części oceanu Spokojnego.

W Warszawie początek zaćmienia częściowego rozpocznie się o godz. 4 min. 6 rano, koniec o godz. 7 min. 8 rano.

Całkowite zaćmienie słońca d. 21 sierpnia widzialne w Europie w północno-wschodniej części Ameryki północnej, na północy oceanu Atlantyckiego, na północy Afryki, we wschodniej części Azji, w północno-wschodniej części oceanu Indyjskiego i w okolicach bieguna północnego.

W Warszawie początek zaćmienia o godz. 12 m. 44 po poł., koniec o godz. 3 min. 6 po poł.

Częściowe zaćmienie księżyca dnia 4 września widzialne na oceanie Spokojnym, na zachodzie Ameryki północnej, w Australji, Azji, na oceanie Indyjskim i na wschodzie Afryki. U nas nie będzie widzialne.

Przejście Merkurego przed tarczą słońca d. 7 listopada będzie widzialne w zachodniej części Azji, w Europie, Afryce, na oceanie Atlantyckim, w Ameryce południowej, we wschodniej części Ameryki północnej, na południu oceanu Spokojnego i około bieguna południowego.

W Warszawie pierwsze zewnętrzne zetknięcie tarczy Merkurego z tarczą słońca nastąpi 7 listopada o godzinie 11 m. 22 rano, wewnętrzne zetknięcia: o godz. 11 m. 24,4 rano i o godzinie 3 m. 30,7 po południu. Drugie zetknięcie zewnętrzne o godz. 3 m. 33 po południu.

Święta ruchome.

Przed Wielkanocą:		Według kal. n. st.	Według kal. st. st.
Niedziela	Starozapustna	8 lutego	2 lutego
„	Mięsopustna	15 „	9 „
„	Zapustna	22 „	16 „
Popielec	25 „	19 „
Niedziela	Wstępna	1 marca	23 „
„	Sucha	8 „	2 marca
„	Głucha	15 „	9 „
„	Środopostna	22 „	16 „
„	Biała	29 „	23 „
„	Kwietnia	5 kwietnia	30 „
Wielkanoc	12 „	6 kwietnia

Święta ruchome.

Po Wielkanocy:		Według kal. n. st.	Według kal. st. st.
Niedziela	Przewodnia	19 kwietnia	13 kwietnia
„	Grobu Chrystusa	26 „	20 „
„	3-cia po Wielkiejnocy	3 maja	27 „
„	4-ta „ „	10 „	4 maja
„	Krzyżowa	17 „	11 „
Wniebowstąpienie Pańskie		21 „	15 „
Niedziela 6-ta po Wielkiejnocy		24 „	18 „
Zielone Świątki		31 „	25 „
Niedziela św. Trójcy		7 czerwca	1 czerwca
Boże Ciało		11 „	5 „
Niedziela 1-sza Adwentu		29 listopada	30 listopada

Suche dni: Pierwsze — 4, 6 i 7 marca; drugie — 3, 5 i 6 czerwca; trzecie — 16, 18 i 19 września; czwarte — 16, 18 i 19 grudnia.

Dni krzyżowe 18, 19, 20 maja.

Karnawału (rachując od Nowego Roku do Popielca) według nowego stylu będzie 7 tygodni i 6 dni.



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.

Święta Kościoła prawosławnego.

1 C.	N. Rok 1914. Obrzez. Pańskie.	19	Diek. 1913. Mcz. Woniątja.
2 P.	†Makarego Op., Martynian.B.	20	Św. Mcz. Ignatja Bogon.
3 S.	Daniela M., Genowefy P.	21	Mcz. Juljañji.
4 N.	N. po N. R. Tytusa B., Rygob.	22	W. Mcz. Anastasji.
5 P.	Wigilia. Telesfora, Sym. Zak.	23	Prp. Pawła arch. Nieok.
6 W.	Objaw. Pańskie. Trzech Króli.	24	Mcz. Jewgienji, Prp. Nikołaja
7 Ś.	Lucyana i Juliana M. m.	25	⊕ Rożd. Gospoda Iisusa Christa
8 C.	Seweryna Op., Juliana M. m.	26	⊕ Sobor Preśw. Bogorodicy.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze po-
wagi lekarskie, jedyne udeli-
katniające cerę mydło i krem

Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS

W WARSZAWIE.

Wykaz dni nieprotestowych.

1. Czwartek Nowy Rok 1913.
4. Niedziela
6. Wtorek Objaw. Pańs.
(Trzech Kr.)
7. Środa św. st. st.
8. Czwartek św. st. st.
9. Piątek św. st. st.
11. Niedziela
14. Środa św. st. st.
18. Niedziela
19. Poniedziałek św. st. st.
25. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 3, 10, 17, 24, 31 Sabaty;
d. 28 Rozchodesz czyli 1-szy
dzień miesiąca Szwat.

Jul. Herman & Co.

BIURO EKSPEDYCYJNE
CLENIE TOWARÓW W WARSZA-
WIE I POGRANICZACH
INKASO — KOMISSA.

Ś-to Krzy-
ska
Nr. 32.

STYCZEŃ.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 P.	† Marcyanny P. M., Jukunda	27	Sw. Ap. pierw. arch. Stef.
10 S.	Agatona P., Wilhelma WB.	28	Sw. Ap. Nikanora, mcz. Ind.
11 N.	1 po 3 Kr. Honor. P., Hygina P.	29	S. 14000 mładienc. izb. w Wif.
12 P.	Arkadyusza i Modesta M. m.	30	Mcz. Anisji i Prp. Fieod.
13 W.	Weroniki i Glafiry P. p.	31	Prp. Melañji Rimlanyni.
14 Ś.	Hilarego B. W. D. K.	1	⊕ Now. god. 1914. Obriez. Gos.
15 C.	Pawła I Pustelnika.	2	Św. Silwestra papy Rymk.
16 P.	† Marcelego P. M., Otona M.	3	Pr. Małachii, mucz. Gordja
17 S.	Antoniego Op.	4	Sobor 70 -ti Apost., Feoktista
18 N.	2 po 3 Kr. Im. Jezus. Kat. Piotr.	5	N pred pros. Feopem. i Fieony
19 P.	Henryka B. W., Marty M.	6	⊕ Bogojawlenie Gospodnie.
20 W.	Fabiana P. M.	7	⊕ Sob. ś. Joanna predt., Fieod.
21 Ś.	Agnieszki P. M.	8	Prp. Georgia, Ilji, Grigorja.
22 C.	Wincentego i Anastaz. M.m.	9	Sw. Filippa mitr. Mosk.
23 P.	† Zaślub. NMP. ze ś. J., Ildef.	10	Sw. Grigor. jep. Nissk., Pawła
24 S.	Tymoteusza B. M.	11	Prp. Feodosja W., Michaiła
25 N.	3 po 3 Kr. S. Rodz. Naw. Ś. Pawła	12	N. po proś. Tatjany, ś. Sawwy
26 P.	Polikarpa B. M., Pauli wdowy	13	M. Jermiła, Piotra prp. Jakowa
27 W.	Jana Złotoustego B. W. D. K.	14	Prp. Otec w Synaje i Raifie.
28 Ś.	Objaw. ś. Agnieszki, Flaw.	15	Prp. Pawła Fiwejsk.
29 C.	Franciszka Salez. B. W. D. K.	16	Pokłon. czest. w. Ap. Piotra
30 P.	† Martyny P. M., Sawiny P.	17	Prp. Antoñja Wielik.
31 S.	Wigilia. Piotra Nol., Marcelli W.	18	Sw. Ajanasja W. i Kirilla

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ł o Ń c e				K s i ę ż y c e				⊕ Pierwsza kw. d. 2, o g. 9 m. 27 r. ⊕ Pecnia d. 11, o g. 8 m. 25 r. ⊕ Ostatnia kw. d. 17, o g. 12 m. 30 w. ⊕ Now d. 25, o g. 11 m. 2 w.				
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Przybyło			Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.		g.	m.	g.	m.
1	8	14	3	53	7	39	0	5	10	50 r.	9	26 w.	
5	8	13	3	57	7	44	0	10	11	25 „	2	13 pn.	
10	8	10	4	3	7	53	0	19	1	40 pp.	7	14 r.	
15	8	7	4	11	8	4	0	30	8	45 w.	9	47 „	
20	8	2	4	19	8	17	0	43	—	—	10	53 „	
25	7	56	4	28	8	32	0	58	8	5 r.	3	12 pp.	
31	7	47	4	39	8	52	1	18	9	23 „	10	43 w.	

Styczeń. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele)

Abgar-Soltan. Nea, 1.60. — *Panna Siekierczanka*, 1.00. — *Polubowna ugoda*, 0.80. — *Rywał*, 1.40. — *Adamowicz Bogusław*. W starym dworze, 1.35. — *Tajemnica długiego i krótkiego życia*, 1.00. — *Nieśmiertelne głupstwo*, 1.35. — *Augustynowicz*. Pociągnięcia pendzlem, 1.80. — *W pryzmacie*, 1.30. — *Balucki*. Biały murzyn, 1.20. — *Błyszczące nędze*, 1.20. — *Byle wyżej*, 1.20. — 250,000 (powieść), 1.30. — *Nowele*, 1.20. — *O kawał ziemi*, 1.20. — *Ostatnia stawka*, 0.75. — *Pańskie dziady*, 1.20. — *Sabina*, 1.20. — *Typy i obrazki krakowskie*, 0.60. — *Wiś i Dziunia*, 1.00. — *Za winy nieopelnione*, 1.20. — *Żydówka*, 1.20. — *Bandrowski Jerzy*. Romans Marty, 1.50. — *Osaczona*, 1.20. — *Bartkiewicz*. Psie dusze, 1.20. — *Słabe serca*, 1.80. — *Złe miasto*, 0.75. — *Berent*. Fachowiec, W puszczy, 2.00. — *Ozimina*, 2.40. — *Próchno*, 2.00. — *Belmont*. W wieku nerwowym, 1.20.

— *Nowele i satyry*, 0.80. — *Bęczkowska-Grot*. Co będzie z naszego chłopca? 1.00. — *W mieszczańskim gnieździe* (2 t.), 0.80. — *Anima vagans*, 1.60. — *Marzycielka*, 0.25. — *Bielska*. Jednaste przykazanie, 0.40. — *Separatka*, 1.50. — *Bohowityn*. Czarnemi czcionkami, 1.20. — *Kobieta z przeszłością*, 1.60. — *Nasi dekadenci* (2 t.), 2.00. — *Słoneczniki*, 1.50. — *Z gruzów*, 1.20. — *Wyzyskiwani*, 1.50. — *Brandowski*. Moja menażerya, 0.60. — *Brodowski*. Drzewa, 1.00. — *Chwile*, 1.00. — *Dziecię Symchy*, 0.06. — *Stracone liście*, 0.06. — *Brodzki*. Chwile, 1.25. — *Oni*, 1.50. — *Brzega Wojciech*. Posiady 0.50. — *Brzozowski St.* Sam wśród ludzi, 2.80. — *Casanova (Lutosławska)*. Doktor Wolski, 0.80. — *Więcej niż miłość*, 1.50. — *Chelmiński Z. ks.* Requiescat in pace, 0.30. — *Choromański*. Zuzanna, 1.50. — *Złota droga*, 1.50. — *Choynowski*. Zdarzenia, 1.50. — *Cieszkowska (Saryusz)*. Krzyk życia, 0.90. — *Cieszkowski*. Śmieć się pajacu, 0.60. — *Chrzanowski W.* Pani Żańcia (2 t.), 4.00. — *Ćwirko*. Po szczęście, 0.80. — *Dąbrowski Ig.* Chwila była przedwieczor-

na, 1.20. — Felka, 1.00. — Nowele, 1.00. — Samotna, 1.50. — Śmierć, 1.20. — *Daniłowski*. Dwa głosy, 1.50. — Fragment pamiętnika, 1.20. — Jaskółka (2 t.) 2.20. — Nad urwiskiem, 0.03. — Nego, 1.00. — W miłości i boju, 1.20. — Z minionych dni, 1.80. — *Deotyma*. Panienska z okienka, 1.20. — *Dygasiński*. As, 0.60. — BraciaTatary, 0.60. — Co się dzieje w gniazdach, 0.08. — Gody życia, 2.80. — Gorzałka (4 t.) 2.00. — Margiela i Margielka, 1.35. — Muchy. Sen, 0.15. — Na odlocie, 1.00. — Wilk, psy i ludzie, 0.10. — W Kielcach, 0.25. — W puszczy, 0.12. — Wywczasy Młynowskie, 0.75. — Znajdka, 0.10. — Kuba Gąsior, 0.20. — Łabędzia woda 0.50. — Zając 1.00. Z zagona i bruku, 1.50. — *Esteja*. Kto zwycięzca? 1.20. — Mgiawica (2 t.), 1.80. — Nina, 1.50. — Za oceanem, 1.20. — *Estewa*. Niedociągnięte struny, 1.50. — Romans uczciwej kobiety, 0.75. — Wspomnienia z Riwiery, 1.20.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Ł a t w e: *Gurlitt C.* Op. 188 № 1. Sonatine. Do majeur—30. *Mozart W. A.* Menuet de „Don Juan“ et Air de Chérubin de l'op. „Les Noces de Figaro“.—30. *Weber C. M.* Choeur des chasseurs du Freischütz et Barcarolle d'Oberon. — 30. *Fröhlich O.* Danse villageoise. Plein de joie. Gavotte. Doux repos. Vieux conte. Cloches du soir. — 40. *Godard Ch.* Marche française. —30. *Chopin Fr.* Op. 33. № 2. Mazourka. —20.

Średniej trudności: *Puccini G.* Tosca. Modlitwa.—25.

Krogulski W. Bratki. —25. *Moniuszko St.* Arya z op. Halka. (Jako od burzy krzew polamany) —40. *Karłowicz M.* Op. 1. № 1. (Zasmuconej). — 30. *Drdla Fr.* Wspomnienie.—30. *Offenbach J.* Barkarola z op. „Opowieści Hoffmana“.— 20. *Sarmata W.* Śpiew patryotyczny. — 20. *Nowicki L.* Ach pocałuj. Mazurek. —30. *Troszel W.* Pieśń ludowa wenecka. — 30.

T r u d n e: *Michałowski A.* Kołysanka. — 75. *Melcer H.* Nocturne. —45. *Liszt Fr.* Soirées de Vienne: Valse-caprice d'après Fr. Schubert № 7. — 40. *Heuser E.* Élégie (Style hongrois).—20. *Zarzycki-Wolff B.* Serenada. — 50.

TANŃCE.

Godecki T. Na usta me. Walc z op. „Panienska ze Skątingu“.— 50. *Karasiński A.* Serce mojej królowej. Walc. —60. *A. Karasiński.* Noc miłości. Walc. —60. *Brzeziński H.* op. 200. Picador. Bolero-Valse Espagnole. — 60. *Adamus K. (syn).* „Louvre“ Walc. — 50. *Berezow I.* Czule pieśzczoły. Walc. — 50. *Brzeziński H.* Śmiech polka. — 30 i Wesola polka. — 30.

ŚPIEWY.

Lissowski L. Na fujarce. Słowa Janiny Tomkiewiczówny (stokrotki). (S).—40. *Maszyński P.* Dwie pieśni: op. 59. № 1. Polały się łzy, (S).—50. Op. 60. № 2. Zmierzch. (S).—50. *Neumark Ign.* Dwie pieśni. Grzech. Śmierć. (S). —.60. *Rzepko W.* Złote płony. 4 pieśni na (S). —75.

Notatnik historyczny.

1. r. 1492. Bitwa pod Preszowem na Węgrzech; Jan Olbracht rozbity przez Zapolyę; 1831. Wódz rosyjski feldmarszałek Dy-

bicz wydaje odezwę do narodu i wojska polskiego; 1877. Królowa angielska Wiktorya w Delhi obwołana cesarzową Indyi.—2. 1255. Papież Grzegorz IX potwierdza nadanie Krzyżakom ziemi Dobrzyńskiej; 1665. Stefan Czarniecki mianowany hetmanem polnym.—3. 1492. Bobabdil poddaje Hiszpanom Granadę; 1661. Jan Aleksander Gorczyńny wydał w Krakowie pierwszy numer pierwszego dziennika polskiego „Merkuryusz Polski ordynaryjny”; 1853. Napoleon III poślubia Eugenię de Montijo hr. Teba.—4. 1582. Jan Zamoyski hetman w. koronny zwycięża oblężonych Pskowian; 1883 woźdza francuskiego z r. 1871 gen. Chanzy.—5. 1685. Gerard Denhoff wojewoda parnawski; 1762 † Imperatorowa Elżbieta córka Piotra Wielkiego.—6. 1573. Otwarcie w Warszawie pierwszego sejmiku konwokacyjnego; 1757 Robert Franciszek Damiens dokonuje zamachu na Ludwika XV, raniąc go nieszkodliwie; 1883 po grzeb w Paryżu Leona Gambetty.—7. 1797 † wdowa po królu pruskim Fryderyku II, Elżbieta Krystyna; 1831 Dyktator gen. Józef Chłopicki zwołuje sejm do Warszawy na d. 17 t. m.—8. 1627 † Samuel Pac, chorąży ziem W. ks. Litewskiego; 1638 † Tomasz Zamoyski kanclerz W. kor.—9. 1792 w Jassach zawarty pokój między Rosją i Turcją; 1796 wojsko pruskie zajmuje Warszawę.—10. 1529. Sejm w Piotrkowie ustanawia apelację od wyroków sądów książęcych pruskich do króla polskiego; 1868 † historyk Karol Szajnocha.—11. 1386 pierwsza Unia Litwy z Polską w Wolkowysku; 1889 silne trzęsienie ziemi na Martynicy.—12. 1382. † ks. Za-

wisza z Kurozwęk, biskup krakowski; 1655 Szwedzi zajmują zamek w Kruszwicy; 1797 wprowadzenie nowego rządu republikańskiego w Genewie.—13. 1612. Wojsko polskie, powróciwszy z Rohaczewa do Moskwy, wciąga do konfederacji załogę polską w Kremlu; 1794. Józef Kossakowski mianowany (już ostatni) w. łowczym litewskim.—14. 1858. Orsini w Paryżu popełnia zamach nieudany na cesarza Napoleona III; 1807. Utworzenie rządu tymczasowego w oswobodzonej od Prusaków Warszawie.—15. 1582 pokój zawarty między Iwanem Groźnym a Stefanem Batorym; 1797 Napoleon Bonaparte zwycięża Austriaków pod Rivoli.—16. 1831. Generał Chłopicki składa dowództwo.—17. 1278. † Eufemia córka Przemysława I księcia śląskiego na Raciborzu; 1595. Zmarł sułtan Murad III.—18. 1559 † ks. Mikołaj Dzierzowski, arcybiskup-prymas, w Łowiczu; 1798 † Michał Kossakowski, ostatni wojewoda braclawski.—19. 1649. Otwarcie poczty w Warszawie; 1877. Otwarcie uniwersytetu katolickiego w Lille.—20. 1320. Koronacja w Krakowie Władysława Łokietka i jego żony Jadwigi; 1612. † cesarz Rudolf II, król czeski i węgierski; 1795. Francuzi zajmują Amsterdam.—21. 1789. Uchwala sejmku znosi radę Nieustającą.—1901 † królowa angielska Wiktorya.—22. 1788. Ur. poeta angielski Jerzy lord Byron w Londynie.—23. 1516. † Ferdynand V Katolik, król aragoński i kastylski, dziad cesarza Karola V; 1889 † Ignacy Domeyko, ks. przyrodnik, w Santjago.—24. 1039. Koronacja papieża Mikołaja II; 1881. Rosyanie pod wodzą gen.

Skobelewa zdobywają Geok Tepe w Azji Środkowej.—26. 1485. † Marcin Truchsess, wielki mistrz Krzyżacki, lennik Polski; 1547. Henryk Walezyusz przybywający objąć tron polski, podejmowany w Międzyrzeczu na granicy Wielkopolski i Brandenburgii. — 26. 1645. Aleksander Naruszewicz zostaje kasztelanem żmudzkiem. 1735. Stanisław Leszczyński rzeka się korony polskiej. — 27. 1506. W Krakowie wydano statut Łaskiego; 1878. Kafrowie Zulu zadają Anglikom klęskę nad rzeką Tumelą.—28. 1597. † Mikołaj Dorohostajski, wojewoda połocki; 1776. † Józefat Zyberk wojewoda inflancki. — 29. 1402. Władysław Jagiełło poślubia Annę hrabiankę Cyllejską; 1871. Kapitulacja Paryża.—30. 1717. † w Blois królowa Marya Kazimiera, wdowa po Janie III Sobieskim; 1831. Adam ks. Czartoryski obrany w Warszawie prezesem rządu.— 31. 1796. Francuzi obejmują część wyspy San Domingo; 1813 Wojsko rosyjskie pod wodzą Winzigerode dochodzi do Płocka.

Miesiąc w przysłowiach.

Bój się w styczniu wiosny, bo marzec zazdrosny.

Gdy w styczniu deszcz leje, źle robi nadzieje.

Jeżeli pszczoła w styczniu z ulą wylatuje, rzadko pomyślny rok nam obiecuje.

Kiedy styczeń najostrzejszy, wtedy rokcek najplodniejszy.

Styczeń pogodny wróży rok płodny.

W styczniu, gdy niebo z grzmo-tem się ogłosi, na wschodzie ludzi śmierć w tym roku kosi.

Kiedy Paweł się nawróci — zima na wspanie się obróci.

Na św. Pawła jasny dzień—dobry rok; wichur i burza—wojna, chmury gęste, pomór bydła; deszcz i śnieg—nieurodzaj i choroby.

Dzieje kalendarza.

SATURN.

Według mitologii greckiej i rzymskiej, przed stworzeniem świata panował *Chaos*. Z jego łona powstały *Titea* ziemia i *Uranus* niebo. Z tych dwóch bóstw narodziły się *Tytany*, *Cyklopy*, *Japet*, *Rhea* i *Saturn*. Bóg nieba *Uranus* z obawy, iż będą nadto ambitni i groźni, rzucił swych synów w przepaście niezgłębione. Z poduszczenia swej matki *Titei* Saturn pomścił się za braci, ciąwszy *Uranusa* kosą, poczem strącił go z tronu i sam zajął jego miejsce. Kosa, którą posługiwał się *Saturn*, jest i dziś widoczną pod postacią tęczy a barwa czerwona, opasująca jej brzegi, — jak głosi podanie—jest krwią pierwszego bóstwa nieba. Najstarszy syn *Titei*, *Tytan*, widzi się pokrzywdzonym przez zwycięstwo *Saturna*, lecz ten obiecuje mu dać zastępstwo w rządach. W tym celu obowiązuje się pożreć natychmiast po urodzeniu wszystkie swoje dzieci rodzaju męskiego. Jego zaś małżonka *Rhea* dla ocalenia synów, podaje mu kamienie owinięte w pieluszki, które ów pożarł. Grecy przechowywali w świątyni delfickiej kamień w kształcie klina, który zwał się *bethyle*, a miał być kamieniem, którego *Saturn* połknąć nie zdołał. Smarowano go codzień oliwą. Kamień święty w Kaabie, który muzułmanie przynajmniej raz w życiu muszą ucałować, pobożnie przechowywany w Mekce, według niektó-

p. f. **J. SOSNOWSKI**, właściciel **Cz. Lisowski**
 WARSZAWA—HOTEL EUROPEJSKI.

rych też ma być kamieniem Saturna.

Przypuszczają, iż imię Saturn pochodzi od „saturatus annis“ t. j. „ten, co się żywi latami“.

Dla rolników. Pora najstosowniejsza do układania planu gospodarstwa na cały rok i zasiewów wiosennych. Sprowadzać nasiona potrzebne do siewu, przygotowywać nawozy sztuczne. Zwozić drzewo na budulec i na opał. Młócić pozostałe zboże, w młóć młócić koniczynę, porządkować narzędzia, rozwozić nawozy pod siewy wiosenne, zwozić lód do lodowni, oczyszczać rowy dla ułatwienia odpływów wiosennych, opatrywać kopce z kartoflami i warzywami, pamiętać o paszy, aby do wiosny nie zabrakło, sprowadzać i porządkować wszelkie narzędzia rolnicze. W sadach wycinać suche gałęzie. W stawach rybnych wyrąbywać przeręble.

Dla ogrodników. Tępić zajątki owadów na drzewach owocowych, chronić pnie od zający, drzewa owijać dla ochrony od mrozu. Zakładać inspekta na wczesne nowalie, w piwnicach przebierać owoce; jeżeli zaczynają dostawać plam, lepiej sprzedać, póki można. — Pilnować temperatury w szklarniach chłodnych i gorących.

Dla myśliwych. Jeleniom i sarnom w lasach urządzonych poddawać paszy.—Wogóle ochraniać zwierzynę w tej najsurowszej porze roku.—Zające można strzelać.—Tępić wszelkich szkodników jak wilki, lisy, kuny, tchórze, łasice.—Urządzać schroniska dla kuropatw, co się w porze strzelania sownie oplaci.

Wolno polować na dziki, ołsie (byki), jelenie (byki), sarny (rogacze), zające, guszce, cietrzewie, kuropatwy, dropie, kwiczoły, kaczki i wszelkie ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. Wobec przyjęć karnawałowych panie nasze zdają w tym miesiącu egzamin z zapasów poczynionych na jesieni.—Robić konfitury i osmażać skórki z pomarańcz, które są obecnie najtańsze. — Jest to również pora na wyrabianie bulionu ze zwierzyny.

W kurnikach. Zabezpieczyć drób od zimna i wilgoci, utrzymując ziemię czysto i sucho. Pobudzić niesienie jaj, dając kurom owies i tatarkę. Przygotować wyłęganie, lecz że kury w tym czasie nie chcą siedzieć, najlepiej użyć sztucznej wyłęgarni, o ile tej niema przymusić do wysiadki indyczki. W tym czasie rozpoczyna się tuczenie drobiu w izbie ciepłej i suchej.

W pasiece. Nie należy niepokoić pszczół podczas zimy. Od czasu do czasu tylko sprawdzić czy dostęp świeżego powietrza do ula jest normalny. Zdjąć lekko śnieg, lód, oraz oczyścić wejścia z martwych pszczół. Baczyć by ule były dobrze zabezpieczone od zimna. Jeżeli pierwsza połowa zimy była łagodna i zachodzi obawa, iż niektórym rojom zbraknąć może pożywienia—należy je żywić, dając plastry miodu z pokrywkami, lub cukier miarki na gęstem płótnie lub cukier z głowy. Nie dawać nigdy pożywienia płynnego. Dobrze jest, zanim pszczoły zaczną wylatywać, dokonać odpowiednich przenosin.

Praktyczne przepisy.**CZYSZCZENIE KOŁNIERZY
U UBRAN.**

Kawałkiem białej flaneli umazanej w oczyszczonej benzynie, wytrzeć dobrze stronę zewnętrzną kołnierza; następnie szczotką umazaną w ciepłej wodzie z rozgotowaniem mydłem z dodatkiem małej ilości amoniaku, kilka razy dobrze przeciągnąć,—wreszcie gdy wyschnie, przeprasować.

**TLUSTE PLAMY NA ME-
BLACH.**

Czyścić plamy esencją terpentyny oczyszczonej, rektyfikowanej, następnie dać wyschnąć i pocierać mocno całą powierzchnię czystym gałgankiem białej wełny.

**PRZEPOWIEDNIE ASTROLO-
GICZNE.**

Od 1-go do 21-go miesiąc styczeń znajduje się pod wpływem *Koziorożca*, a od 22 do 31 pod wpływem *Wodnika*. Osoby urodzone pod znakiem *Koziorożca* rodzą się niekiedy z niekształtnościami w nogach,—odznaczają się także umysłem bardzo czynnym, przedsiębiorczym, wyższym lecz gwałtownym, — mają życie pełne wzruszeń aż do 42-go roku. Osoby pod tym znakiem urodzone unikać powinny dalekich podróży.
(Co do *wodnika*, patrz miesiąc Luty).

Wiadomości pożyteczne.**DLUGOWIECZNOŚĆ.**

Uskarżanie się na ciężkie warunki życia jest zjawiskiem powszechnem, a pomimo to widoki i sposoby zapewnienia sobie

długiego szeregu lat zawsze nas zajmują.

Co więcej, podziwiano zawsze ludzi, którzy doszli lat wyjątkowo późnych.

Nie biorąc w rachubę wydarzeń powodujących śmierć przedwczesną, jaką liczbę lat możemy uważać jako normalną długość życia ludzkiego? Naturalnie może być tylko mowa o ludziach prawidłowo zbudowanych i rozwiniętych, którzy rozsądnem i higienicznem życiem chcą zapewnić sobie możliwie długą egzystencję. Starożytni filozofowie, z których mądrości korzystała dotąd nauka w wielu razach, rozstrzygali kwestyę długowieczności w sposób nader prosty.

Na podstawie różnych kombinacji z cyfr 3 i 7, które były uważane zawsze za szczególnie uprzywilejowane i ważniejsze od innych, doszli do wniosku, iż życie ludzkie powinno trwać 70, 74, lub 84 lata. — Śmierć wcześniejsza miała pochodzić z niedbalstwa lub z nieostrożności.

Sławny fizyolog niemiecki, dr. Burdach z Lipska, poświęciwszy wiele czasu skrupulatnym obliczeniom, dowiódł, iż normalna długość życia naszego powinna wynosić 76 lat, trzy tygodnie i trzy dni.

Niestety, nie mógł sprawdzić osobiście ścisłości swych obliczeń, ponieważ sam zakończył życie w 71 roku co nie przyczyniło się do zjednania mu zwolenników.—Doktor Moreau z Tours, przyjmując za punkt wyjścia długość życia u zwierząt, która, jak to stwierdziły liczne doświadczenia, jest 8 razy dłuższa od czasu trwania ich rozwoju, chciał tę samą za-

sadę stosować i do ludzi.—Okazało się to jednak bezpodstawne, gdyż człowiek osiąga całkowity rozwój dopiero w latach 20—25.

Pomijając wszelkie legendy, jako niepodobne do sprawdzenia, musimy natomiast przyjąć za pewnik, poparty wielu dowodami, iż w krajach, gdzie księgi ludności prowadzone są ściśle i dokładnie, wypadki długowieczności nie zdarzają się wcale.

Przeciwnie, w wielu razach wykryto błędne informacye, składowane przez ludzi, którzy z powodu podeszłego wieku byli kandydatami do wsparć lub odznaczeń specjalnych.

Możliwe jest, iż przy rozwoju higieny i dobrobytu ogólnego, przeciętna długość życia ludzkiego przedłuży się o jakie dwadzieścia lat, lecz niemożliwe jest osiągnięcie cyfr legendowych, które mogły być wytworzone przez warunki krańcowo różne od obecnych.

Ułożenie towarzyskie.

KODEKS ŚWIATOWY.

Zmiana warunków życia, oraz coraz powszechniejsza demokratyzacja nasza wiele dawnych przepisów, ongi nieuniknionych, puszcza w zapomnienie. Dawne obowiązkowe wizyty noworoczne załatwiamy obecnie złożeniem datku na ubogich w redakcyi dziennika. Wybaczamy znajomemu, iż zapomniiał o dniu naszych imienin, gdyż zatrudniony pracą lub zachodami około interesów, może pomimo to być prawdziwie nam życzliwym. Ostatniemi czasy rozpowszechnia się zwyczaj, iż osoba zaproszona na ślub, składa państwu mło-

dym odpowiedni podarek. Nie bierzemy za złe komuś, iż pomimo zaproszenia na ślub nie przyjdzie, bo po za brakiem czasu może mieć i inne powody. Zupełnie co innego, gdy ktoś zamieszkały w tejże miejscowości a przytem zdrow i rozporządzający czasem, pominie nieobecnością pogrzeb znajomego, ogłoszony ze szczegółami w poczytnych pismach. Jest to już zbyt wyraźny dowód lekceważenia. Niema natomiast sensu gniewać się na kogoś, iż nie pamiętał o naszych urodzinach, ponieważ podobne obchody, zapożyczone z Niemiec, tylko w nielicznych rodzinach naszych bywają obserwowane.

Kuchnia staropolska. ¹⁾

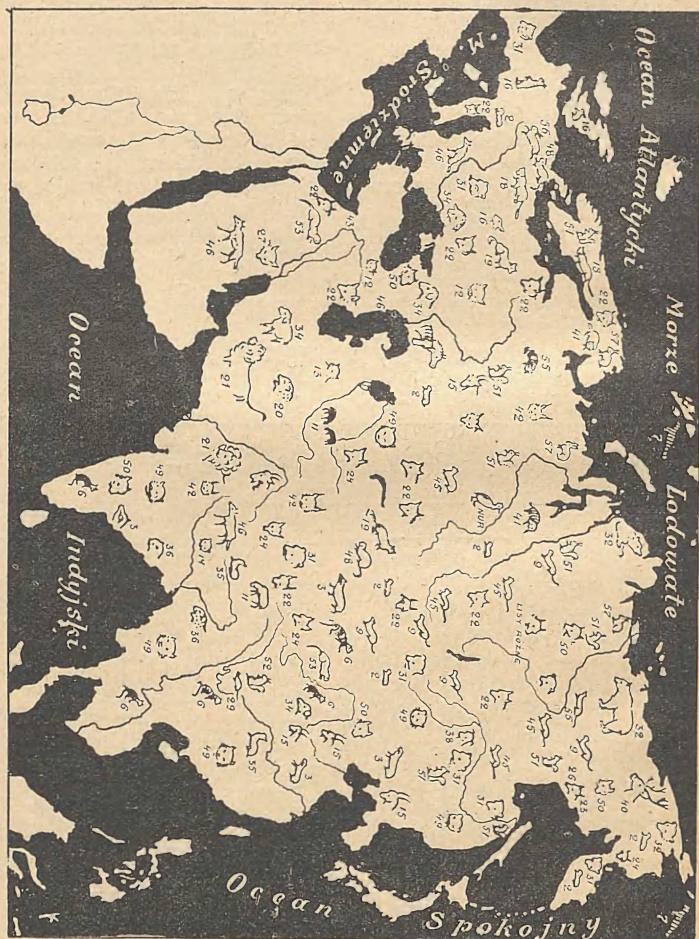
Różne potrawy i przyprawy.

W w. XVIII jadano pomiędzy innymi: „Flaki, czasem żółtoszafranem zaprawne, czasem bez szafranu w białym sosie, mąką zaklepanym. Cielęcina szaro, cielęcina biało ze śmietaną, kury, kurczęta, gęsi na rumiano, indyki, kapłony, bażanty, baranina z czosnkiem, prosięta, nogi wołowe na zimno, z galareta, wędzonka wołowa, a Wielkiej Polsce barania i wieprzowa.

Wszystko to z rozmaitemi smakami, do których zwyczajne zaprawy były: migdały, rodzynki, kwiat, goździki, gałka, imbir, pieprz, szafran, pistacja, pinelle, trufle, miód, cukier, ryż, cytryna, ale bardzo jeszcze natenczas mało, jako droega bo po tynfie jedna sztuka naj-

¹⁾ Obiady jarskie w „Roczniku“ na rok 1911, wystawne na rok 1912 i skromne na rok 1913.

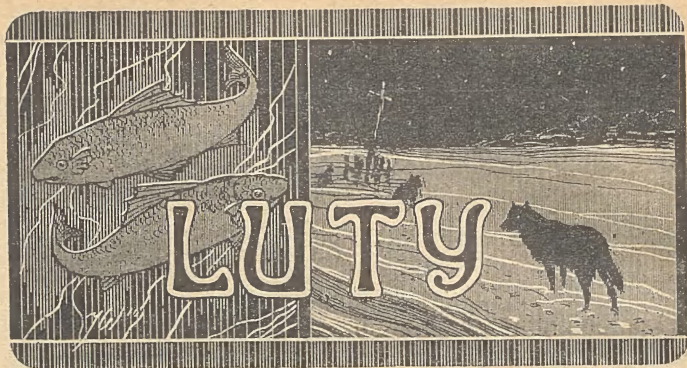
Mapa obu półkul wskazująca miejsca wegetacji
zwierząt produkujących futra.



(Patrz opis obok).



1. Bawół.—2. Bobak.—3. Borsuk.—4. Bóbr.—5. Chomik.—
6. Cybeta.—7. Foka.—8. Góralek.—9. Gronostaj.—10. Jeleń.—
11. Karakuly (owce perskie).—12. Kot dziki.—13. Kot stepowy.—
14. Kot centkowany.—15. Koza.—16. Królik.—17. Kuguar.—
18. Kuna leśna.—19. Kuna kamionka.—20. Lampart.—21. Lew.—
22. Lis.—23. Lis biały.—24. Lis czerwony.—25. Lis niebieski.—
26. Lis krzyżak.—27. Lis pustynny.—28. Lis srebrzysty.—29.
- Łasica.—30. Łoś.—31. Niedźwiedź.—32. Niedźwiedź biały—
33. Opossum.—34. Owca.—35. Pami.—36. Pantera.—37. Panda.
38. Pies.—39. Piźmowiec.—40. Ren.—41. Rosomak.—42. Ryś.—
43. Skalosz.—44. Skunks.—45. Soból.—46. Szakal.—47. Szop.—
48. Tchórz.—49. Tygrys.—50. Wilk.—51. Wiewiórka.—52. Wie-
- wiórka polatucha.—53. Wydra.—54. Wydra morska.—55. Wydra
- ślótka. 56. Zając.—57. Zając biały.



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
1 N.	4po 3 Kr. Ignacego, Brygidy.	19	N. 32. Prp. Makrja Egip.
2 P.	Oczyszczenie N. M. P.	20	Prp. Jewfimja Wiel.,
3 W.	Błażeja B. M.	21	Prp. Maksima ispow.
4 Ś.	Ansgarego i Andrzeja B. W.	22	Ap. Timofieja, mcz. Anast.
5 C.	Agaty P. M.	23	Sw. Klimenta, Pawlina mił.
6 P.	† Doroty P. M., Sylwana.	24	Prp. Ksenji, Makiedonja.
7 S.	Romualda Op., Ryszarda.	25	Św. Grigorja Bogosł.
8 N.	STAROZAP. Jana z Mat., Emil.	26	N.OMYT.FAR. Prp. Ksien. i M.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udelikatniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow.Akc.FR.PULS
W WARSZAWIE.

Wykaz dni nieprotestowych.

1. Niedziela
2. Poniedziałek Oczysz. NMP.
8. Niedziela
15. Niedziela
22. Niedziela
26. Czwartek św. st. st.
27. Piątek św. st. st.
28. Sobota św. st. st.

Święta żydowskie.

Dnia 7, 14, 21, 28 Sabaty; d. 27 i 28 Rozchodesz czyli 1-sze dni miesiąca Ador.

„Tlenol“ eliksir, krem, proszek do zębów

Prof. D-ra Napoleona Cybulskiego.

L U T Y.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 P.	Apolonii P.M., Cyrylla B.Alek.	27	Pier. moszcz. ś. Joanna
10 W.	Scholastyki P., Sylwana B.W.	28	Prp. Jefrema, Paładja, Feod.
11 Ś.	Ob. NMP.w Lourdes, Saturn.	29	Pier. moszcz. ś. m. Ignatia B.
12 C.	Eulalii P. M.	30	☩ S. 3 ś. Wasil, Grigor. Ioan.
13 P.	† Jana i Dobrosława, Katarz.	31	Sw. bezsz. i cud. Kira i J.
14 S.	Walentego kap., Zenona M.	1	Few. Mcz. Trifona, Prp. Piet.
15 N.	MIESOP. Faustyna i Jowity M.	2	☩ N. o BŁ. SYN. Srietenje Gospod.
16 P.	Julianny P. M., Juliana M.	3	Sw. Praw. Symeoa Bogopr.
17 W.	Patrycyusza B. W., Donata	4	Prp. Isidora, Kirilla, Georg.
18 Ś.	Symeona B.M., Maksyma.	5	Sw. Fiedosja, Czernig. Ag.
19 C.	Konrada M., Mansweta B.	6	S. Wukola mcz. Marfy i Marj.
20 P.	† Leona i Eucherusza Bb. Ww.	7	Prp. Parfenja i Łuki.
21 S.	Maksymiana, Feliksa, And.	8	W. mcz. Feodora, Ś. pr. Zach.
22 N.	ZAPUST. Katedry ś. Piotra w A.	9	N. MIASOP. M. Nikifora, Mark.
23 P.	Piotra Damian B. D. K.	10	Sw. Charałampnja, m. Porfirja
24 W.	Macieja Ap. Sergiusza, Edylb.	11	Sw. Własija jep., Wsiewołoda
25 Ś.	† Popielec. Zygfryda, Cezarego	12	S. Melet., ś. Aleks. m. mosk.
26 C.	Aleksandra i Nestora B. b. M	13	Prp. Martiniana, Symeora
27 P.	† Leandra B. W., Aleksandra	14	Prp. Kirilla, Isaakija piecz.
28 S.	† Romana Op. Makarego M.	15	S. A. Onisima, pr. Jews. pust.

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ło ń c e				K si ęż y c o		☉ Pierwsza kw. d. 3, o g. 11 m. 51 r. ☽ Pełnia d. 9, o g. 6 m. 58 w. ☾ Ostatnia kw. d. 16, o g. 2 m. 44 w. ☊ Now d. 24, o g. 6 m. 17 w.					
	Wschód		Zachód		Długość dnia	Przybyło		Wschód		Zachód		
	g.	m.	g.	m.				g.	m.	g.	m.	
1	7	45	4	41	8	56	1	22	9	32 r.	11	55 w.
5	7	39	4	49	9	10	1	36	10	43 „	3	43 r.
10	7	30	5	0	9	30	1	56	4	44 pp.	7	37 „
15	7	20	5	09	9	49	2	15	12	22 pn.	8	42 „
20	7	10	5	19	10	9	2	35	5	30 r.	11	42 „
25	7	0	5	28	10	28	2	54	7	15 „	6	7 w.
28	6	53	5	34	10	41	3	7	7	40 „	9	41 „

Luty. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele)

Feldman. Ananke, 1.30. — Żydzia, 1.10. — *Gamaston*. Jak było? 0.80. — Pierścionek Maryli, 1.00. — Wiara. Nadzieja. Miłość, 1.00. — Fata morgana (2 t.) 1.00. — *Gawalewicz*. Bez celu (2 t.), 1.80. — Dla ziemi (2 t.), 2.40. — Drugie pokolenie, 1.20. — Gąbka, 1.00. — Jad, 2.00. — Królowa niebios (Legenda o Matce Boskiej) 5.00. — Mechesy, 2.00. — Mgła, 1.20. — Motyl, 0.80. — Na skrawku ziemi, 1.35. — Wicherek 0.50. — Cma, 1.20. — *Gąsiorowski*. Bem, 2.20. — Emilia Plater, 1.80. — Huragan, 3.00. — Pigularz, 1.50. — Rok 1809, 2.00. — Kajetan Stuart, 1.50. — Pani Walewska, 2.40. — Szwoleżerowie gwardyi, 2.40. — Było to pod Somosierra, 1.60. — Czarny generał (2 t.), 3.00. — *German*. Gwiazdzista noc, 2.50. — Historia o pajacach, 1.20. — W gospodzie pod trzema zbójkami, 1.60. — *Garlikowska H.* Misterium, 1.35. — Cud, 1.00. — *Gliński Kaz.* Ballady i powieści,

1.00. — Co mówią lasy litewskie, 0.40. — Przeklęty ród, 0.40. — Szlachcic na zagrodzie, 1.50. — Cecora, 0.75. — Dwie moce, 1.50. — Gady, 1.50. — Kłęska 1.00. — Krzywda, 1.50. — Pan Filip z Konopi, 1.80. — W Babinie (2 t.), 2.50. — Wróci, 1.20. — Stare lwy, 1.50. — *Gliszczyński*. Obrazki, 0.15. — *Godlewska (Exterus)*. Kato (2 t.), 2.00. — Po zdrowie, 1.00. — Dobrane pary, 1.20. — Nowele (2 t.), 1.80. — *Gomulicki Wiktor*. Biała i inne nowele, 1.00. — Chałat, 0.08. — Ciury, 1.20. — Dwa romanse, 1.20. — Jeden z nowych (nowele), 1.20. — Na rozłogach białoruskich, 1.20. — Pokłosie (wybór nowel, opowiadań, szkiców — wydanie jubileuszowe), 3.00. — Car widmo, 1.60. — Miecz i łokieć (2 t.), 2.00. — Róże i osty, 1.50. — Siódme amen imci pana Mokrzeckiego, 1.50. — Złote ogniwa, 2.00. — Grandmuskietier, 1.00. — *Gorczyński*. Na tropie trucizny, 1.80. — *Górski Konstanty*. Biblioman 0.06. — *Garbowski Ignacy*. Czarna dama, 0.65. — Pamiętniki Rupiecia, 0.40. — *Grubiński*. Bunt, 1.00. — Moc kamienna, 1.20. — Poca-

Junek, 1.20. — Uczta Baltazara, 0.75. — *Gruszecki Artur*. Cygarniczka, 1.80. — Krety, 1.50. — Litwackie mrowie, 1.50. — Maryawita, 1.80. — Nad Wartą, 1.40. — Na swobodzie, 1.50. — Na wulkanie, 1.50. — Nowy obywatel, 1.40. — Słomiany ogień, 1.50. — Szachraje (2 t.) 2.40. — Tuzy, 1.20. — W starym dworze, 1.00. — W tysiąc lat, 1.50. — Królewiaczy, 1.80. — Bojownicy, 1.80. — Dla miliona, 1.20. — Hutnik, 0.80. — Zwycięzeni, 1.50. — *Gwiżdż*. Dobrzy ludzie, 0.80. — *Guranowski*. Za kulisami, 1.80. — *Hajota*. Dar Heliogabala 1.20. — Śni mi się, i inne nowe, 1.50. — W pogoni, 1.90. — Z dalekich ładów, 1.00. — Ostatnia butelka, 0.75. — *Huskowski*. Gesty, 1.20. — Spojrzenia, 1.00. —

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: *Meyerbeer G.* Air de l'ombre de l'op. „Dinorah“. Valse. — 20. *Fröhlich O.* Choix de petites pièces seulement en clé de sol. № 1. Petite chansonnette. № 2 Danse paysanne. — 30. *Gurlitt C.* op. 188. № 2. Sonatine. Fa majeur. — 30. *Merkel G.* Op. 126. № 2. Vivace. — 40. *Duvernoy I.B.* Op. 296. Bolero. — 20.

Średniej trudności: *Thomé Fr.* Air à danser. — 20. *Horváth G.* Op. 38. № 2. Variations. — 40. *Zuschneid Ch.* Choeur du Dimanche. Tempo di polacca. — 30. *Beethoven L. v.* Op. 33. № 3. Rondo. — 20. *Mozart W. A.* Rondo. — 30. *Chopin Fr.* Op. 9 № 2. Nocturne. — 25. *Gounod Ch.* Au printemps. — 25.

Massenet I. Thais. Méditation. — 40. *Denza L.* Torna. — 25.

Trudne: *Gawroński W.* Op. 2. № 6. Mazourka. — 30. *Melcer H.* Quasi Mazourka. — 30. *Brahms J.* Op 39. Deux valse. № 1. 15. — 20. *Weksler S. H.* Au ruisseau. (Étude). — 60. *Michalowski A.* Mazourka № 3. (F-moll). — 60. *Świerzyński M.* Cracovienne. — 30. *Heuser E.* Fantaisie (Style hongrois). — 40. *Schubert Fr.* *Liszt Fr.* Marche hongroise. — 30. *Dwożák A.* Op. 101. № 7. Humoresque. — 30. *Grieg Ed.* Op. 73. № 1. 2. Résignation. Scherzo - Impromptu — 40

TANCE.

Karasiński A. Kokozka. Polka. — 30. *Lewandowski L.* Swobodna. Polka. — 25. *Brzeziński H.* Pogotowie. Polka. — 30. *Karasiński A.* L'amour pour l'amour. — Valse. — 60. *Beaux esprits.* Valse. — 60. *François.* Walc. — 60. *Irena.* Walc. — 50. *Krasuski St.* Sny młodości. Walc. — 60. *Koschat T.* Op. 26. Przy jeziorze. Walc z operetki „Tyrolskie piosenki“. — 50. *Gilbert J.* Walc z operetki „Cnotliwa Zuzanna“. — 60. *Berezow I.* Op. 105. Miłość za miłość. Walc. — 40. *Karasiński A.* Powitalny marsz. — 40. *Damaré E.* Marsz wiosenny. — 30. *Brzeziński H.* Krokodyl. Kontredans. — 40. *Galimberti G.* Op. 450. Gavotte Louis XV. — 25. *Osmanski W.* Lancier. — 50. *Caderski P.* Karol. Mazur. — 15. *Lewandowski L.* Miś. Mazur. — 30. *Ostap Bondarczuk.* Mazur. — 30.

Notatnik historyczny.

1. 1733 † August II w Warszawie; 1856 † namiestnik ks. Paskiewicz w Warszawie. — 2.

1260. Zburzenie Sandomierza przez Mongołów; 1895. Japończycy zajmują wyspy Pascadores i Formozę.—3. 1735. W Dubiecku nad Sanem urodził się biskup Ignacy Krasicki; 1813. Wojsko rosyjskie pod gen. Miloradowiczem zajmuje Warszawę.—4. 1746. W Mereczowszczyźnie w woj. brzeskiem urodził się Tadeusz Kościuszko; 1786. Adam Chmara mianowany (ostatnim już) wojewodą mińskim.—5. 1633. Koronacja Władysława IV w Krakowie; 1703. Wojsko szwedzkie Karola XII zajmuje Warszawę.—6. 1454. Elżbieta Habsburska przybywa do Skawiny jako narzeczona króla Kazimierza Jagiellończyka; 1904. Początek wojny rosyjsko-japońskiej.—7. 998. † Bolesław ks. czeski, brat Dąbrowki, żony Mieszka I; 1871. W Wiedniu ustępuje gabinet Alfreda hr. Potockiego.—8. 1512. W Krakowie król Zygmunt I poślubia Barbarę Zapolyę; w tymże dniu odbyła się koronacja; 1654. Bohdan Chmielnicki z kozakami poddaje się carowi Aleksemu Michałowiczowi.—9. 1788. Józef ks. Radziwiłł zostaje ostatnim wojewodą trockim; 1801. Zawarcie pokoju w Lunevillu pomiędzy Austryą a Francją.—10. 1454. Król Kazimierz Jagiellończyk zaślubia w Krakowie Elżbietę Habsburską, córkę cesarza Albrechta II; 1810. Rozstrzelanie w Mantui Andrzeja Hofera, wodza powstania tyrolskiego.—11. 1814. Zwycięstwo Napoleona pod Montmirail nad sprzymierzonym wojskiem prusko-rosyjskiem; 1883. † w Petersburgu arcybiskup metropolita ks. Antoni Fijałkowski.—12. 1563. Car Iwan Groźny opanowuje Połock; 1798 † w Petersburgu Stanisław August Po-

niatowski.—13. 1608. † Konstantyn ks. Ostrogski, wojewoda kijowski; 1655 wstąpienie na tron papieża Aleksandra II (Fabiusza Chigi)—14. 1468. † wynalazca druku Jan Guttenberg w Moguncyi.—15. 1637. † cesarz Ferdynand II, król czeski i węgierski.—16. 1665 † Stefan Czarniecki hetman polny kor. w Sokołowie pod Brodami; 1790. Prusy zawierają z Turcyą groźące Rosyi przymierze zaczepno-odporne.—17. 1831. Feldmarszałek Dybicz Zabalkański z wielką armią, drogą siedlecką rusza ku Warszawie; 1899. † w Paryżu prezydent francuski Feliks Faure.—18. 1587. Ścięcie królowej szkockiej Maryi Stuart w zamku Fotheringhay; 1853 nieudany zamach w Wiedniu na ces. Franciszka Józefa.—19. 1626 † arcybiskup gnieźnieński, prymas Henryk Firlej; 1812. Urodził się w Paryżu poeta Zygmunt Krasiński.—20. 1674. Początek sejmiku elekcyjnego po śmierci króla Michała Wiśniowieckiego; 1799 Napoleon Bonaparte zajmuje El Arys w drodze z Egiptu do Syrii.—21. † Papież Juliusz II (della Rovere); 1878. Turcy zajmują Erzerum.—22. 1520. Urodził się Fryderyk III, książę na Lignicy.—23. 1660. † Karol Gustaw, król szwedzki, najeźdźca Polski; 1796. † ostatni wojewoda inflancki Adam Felkerzam.—24. 1839. Zniesienie ostateczne unii na Litwie i Białej Rusi; 1880 generał Loris Melikow powołany przez ces. Aleksandra II na kierownika rządu.—25. 1802. Urodził się pisarz francuski Wiktor Hugo w Bezançon.—26. 1832. Cesarz i król Mikołaj I ogłasza statut organiczny dla Królestwa Polskiego.—27. 1335. Kazimierz Wielki nadaje prawa magdebur-

skie miastu Kazimierzowi; 1839. Rozstrzelano w Wilnie Szymona Konarskiego. — 28. 1812. † w Warszawie Hugo Kołłątaj, b. podkanclerzy koronny. — 29. 1856. Zawieszenie broni między Anglią, Francją, Sardynią i Turcją a Rosją. — 1904. Potyczka pod Penjanem między Japończykami a Rosyanami.

Miesiąc w przysłowiach.

Drugiego lutego niedźwiedz będą rozwała, albo ją poprawia.

Gdy ciepło w lutym, zimno w marcu bywa, długo trwa zima, to jest niewatpliwa.

Gdy mróz w lutym ostro trzyma, tedy jest niedługa zima, kiedy luty puści, to marzec wypierze.

W lutym gdy zagrzeje od wschodniego boku, burze i wiatry walne są w tym roku.

Gdy na Gromnicę roztaje, rzadkie będą urodzaje.

Po 6-tej Dorocie schną już chusty na płocie. A jeśli nie schną, to mrozy człeka do chaty wepchną.

Św. Walenty, gdy odmrozi pięty — na wyżywienie sprzedawaj sprzęty.

Dzieje kalendarza.

ASTROLOGIA — POJĘCIE CZASU.

Astrologowie zapewniali, iż Saturn ma wpływ na przeznaczenie ludzi. Wszyscy, którzy się urodzili w sobotę t. j. w dniu poświęconym temu bożkowi, mieli być smutni, i czarno na świat patrzący, a to z powodu, iż Saturn był symbolem barw ciemnych. Według „Rozprawy o tajemnicach“, przypisywanej

Albertowi, filozofowi z w. XIII, planety kierowały czynnościami ludzi. Honor, bogactwo, czystość obyczajów zależały od Jowisza; szczęście, zyski i wogóle wypadki przyjemne od słońca, sny bez względu na treść, kradzieże i rany od księżyca, wreszcie długość życia, sztuki i pomniki od Saturna. Każdy z metali był poświęcony jednemu z bóstw: słońcu — złoto, Dyanie — srebro, Merkuremu — żywe srebro, Marsowi — żelazo, Saturnowi — ołów. Dziś jeszcze niektórzy jedną z mieszanin ołowiu nazywają ekstraktem saturnicznym.

Nauczyliśmy się rachować wpływ czasu, nie mniej jednak czas nie przestaje być abstrakcją.

Gdyby glob, który zamieszkujemy, był nieruchomy i ogrzewany a oświetlany słońcem bez przerwy, nie moglibyśmy oczywiście mieć pojęcia czasu. Powrót regularny dni, nocy i pór roku dał naszym przodkom wyobrażenie o pojęciach obecnie znacznie udoskonalonych dzięki zegarom, oraz przyrządom astronomicznym.

Dla rolników. Roboty na gumnach, jak w poprzednim miesiącu. — Przygotowywać i czyścić nasiona. — Na oziminach łamać skorupę śniegową wałem kolczastym. Chodzić około krów cielnych, odłączać cielęta przeznaczone na chów i karmić odpowiednio. — Rozsiewać nawozy sztuczne, kończyć omlot wszelkich nasion. — Pilnować drenów, aby się nie zatkały. — Przepędzać inwentarz dla ruchu, konie robocze zacząć lepiej karmić. — Korzystać z zamarznienia dróg i wywozić nawozy na pola.

Dla ogrodników. W dalszym ciągu oczyszczać drzewa z robactwa, starannie tępiąc gniazda.

Ku końcowi miesiąca wykrzesywać drzewa i obcinać suche gałęzie. — Z nastąpieniem cieplejszej pogody ciąć drzewa karłowe. — W piwnicach przebierać owoce i psujące się oddzielić, gdyż po obraniu gospodynie będą miały z nich użytek. — W inspektach obsiewać nowalio. — W cieplarniach pędzić kwiaty cebulowe.

Dla myśliwych. Karmić zwierzę i w dalszym ciągu pamiętać o schroniskach dla niej. — Rozpoczynają się łowy na ptactwo przelotne, opadające na bagna. — Tępić szkodników, zwłaszcza lisy, które grzeją się w tej porze. — Polowanie na zające kończy się ze schyłkiem miesiąca.

Wolno polować na dziki, łosie, sarny, ptactwo przelotne, do dnia 1-go na jelenie (samce), do 15-go na głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy i dropie.

Dla gospodyń. Sprawdzić, czy nie psują się zapasy w spiżarni. — Soki fermentujące się przegotowywać, robić likiery z owoców pozostałych po wypitych nalewkach. — We dworach przy długich wieczorach, służbie dawać stosowne zajęcia. — Karmić wieprze, przeznaczone na święta Wielkanocne. — Zaopatrzyć spiżarnię w marynaty na zbliżający się Wielki Post.

W kurnikach. Indyczki i kury znowu niosą jaja. Należy poddać wylęganiu jaja kur i kaczek. Tuczyć w dalszym ciągu kapłony i pulardy. Nowo wyklute pisklęta trzymać w izbach jasnych, dobrze przewietrzanych, lecz nie

wypuszczać młodzieży na dwór. Wymaga ona ciągłej pieczy.

W pasiece. Gdy pogoda jest łagodna czyścić fartuchy. Zabezpieczyć ule od śniegu i deszczu. W bliskości ulów postawić wodę słoną, lecz unikać płynów. Pozwolić, by rój swobodnie się rozwinął od początku. Jeżeli śnieg późno topnieje, rozrzucić przed ulami słomę lub popiół. Jeżeli całkowite wyrojenie ma miejsce przy 8 stopniach ciepła, przymusić do wyjścia roje, które nie dały znaku życia.

Praktyczne przepisy.

CZYSZCZENIE BIAŁYCH FUTER.

Zagotować wody z białem mydłem dostateczną ilość, ostudzić a następnie zanurzyć w niej futro, (kozy lub barany), po wyjęciu mocno ścisnąć (bez skręcania, dla wyżęcia wody). Powtarzać tę manipulację po kilka razy w wodach z mydłem, tak aby ostatnia była już zupełnie czystą. Następnie wypłókać w czystej wodzie i suszyć na wolnym powietrzu.

Posadzki. Umaczać wełniany gałganek w oliwie naftowej i pocierać nim posadzkę, dwa razy w tygodniu.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 20-go miesiąc ten jest pod wpływem *Wodnika* a od 21-go do 28-go pod wpływem *Ryba*. *Wodnik* jest również znakiem wyższości umysłu, lecz sprawia, że zaszczyty są zmienne, niestałe, kapryśne. — Ludzie pod tym znakiem urodzeni bywają często sobie sami powodem przy-

króci przez czyny gwałtowne lub nierozważne, a także przez niewczesne przenoszenie się z miejsca na miejsce.

(Co do *Ryby*, patrz Marzec).

Wiadomości pożyteczne.

SZYBKOŚĆ KOMUNIKACYI.

Pomiędzy wielu przyczynami zupełnej zmiany i wielkiego rozwoju stosunków międzynarodowych, jedną z głównych jest zwiększona w ostatnim stuleciu do ogromnych rozmiarów szybkość komunikacyi.—Odkąd mała lokomotywa Stephensona po raz pierwszy w r. 1829 puszczona w ruch została po żelaznych szynach, szybkość, stopniowe ulepszanie lokomotyw i bezpieczeństwo były celami, które w naszych czasach osiągnięto, oddając na użytek ludów potężne maszyny, przebiegające po 100 do 110 kilometrów na godzinę.

Gdy maszyny parowe zastosowano do statków, odległości znikają, pochłaniane przez ten cudowny wynalazek; lecz twórczość umysłu ludzkiego idzie wciąż naprzód: druga połowa XIX w. daje światu telegraf elektryczny i telefon, początek XX rzecz bajeczną — telegraf bez drutu.

Ostatni wyraz komunikacyi po drogach zwykłych—automobil, dościga szybkością pociągu: balony sterowe i aeroplany współzawodniczą z nim w sferach powietrznych.

W r. 1788 sir Artur Philipp potrzebował przeszło siedmiu miesięcy na dopłynięcie do Australii: dziś tę samą przestrzeń przebywa się w 34 dniach.

W naszych czasach, na podróż z Anglii do Nowego Yorku wy-

starcza 5 dni, podczas gdy w XVIII w. potrzeba na nią było zużyć 38 dni, płynąc przeciw prądom morskim; powrotna droga trwała około 24 dni.—Przewóz towarów również zyskał kolosalną obniżkę ceny: niektóre ich gatunki opłacają szóstą, ósmą, a nawet dziesiątą część (naturalnie w pociągu towarowym) sumy, pobieranej dawniej za przewóz koniami.

Komunikacya listowa, wskutek szybkości porozumiewania się i przystępnej ceny, wzrosła również potężnie, dochodząc do rozmiarów wprost olbrzymich.

Geniusz ludzki nie ustaje w pracy ciągłego udoskonalania dawniejszych wynalazków: pierwotne maszyny parowe, ciężkie i powolne w działaniu, ustąpiły miejsca dzisiejszym, których ciężar nie przenosi 80 kil. na konia parowego.

Maszyny, poruszające torpedowce, mają części składowe wewnątrz wydrażone, co zmniejsza ich ciężar do 35—36 kil. na konia parowego.

W okresie czasu: 1870—1900 r. w ośmiu krajach: Anglii, Niemczech, Francyi, Stanach Zjednoczonych, Norwegii, Szwecyi, Włoszech i Hiszpanii liczba statków parowych wzrosła o 146%, a transportów handlowych o 545%. — Cyfry te nie ulegną zmniejszeniu, przeciwnie, stale się zwiększają.

Ułożenie towarzyskie.

UKŁONY.

Sprawa to nie tak dalece błaha jakby się powierzchownie zdawać mogło. Nietylko kodeks światowy lecz i logika życia nadaje nam pod tym względem pewne stałe zasady. Tak np. starzec,

który uprzedza w ukłonie młodzieńca należącego do jego sfery, uchybi tem samem powadze swego wieku. Kobieta pierwsza składająca ukłon mężczyźnie zawsze przybiera rolę petentki, która pragnie zainteresować naszą przychylnością. Istnieją ludzie, którzy zbyt widocznie wyczekują na nasz pierwszy ukłon i tych słusznie nazywają pyszałkami. Człowiek z dobrem wychowaniem wie, iż podobne postępowanie nie należy do dobrego tonu. Mężczyzna pierwszy powinien sięgać po kapelusz przy spotkaniu nawet z niżej położonym, skoro ten idzie w towarzystwie kobiety a już szczególnie matki, żony lub córki. W miejscu publicznem np. w sali koncertowej nie przystępuje się do znajomego, jeśli ów jest z żoną, której nie byliśmy przedstawieni. W tym razie ukłon głową wystarcza. Damie podajemy rękę tylko wtedy, gdy ta nas sama do tego upoważnia. Oduczamy dźiatwę od wyciągania dłoni do naszych poważniejszych znajomych. Ta zbyt uczynna śmiałość i familiarność razi i składa złe świadectwo o wychowaniu rodziców.

Kuchnia staropolska.

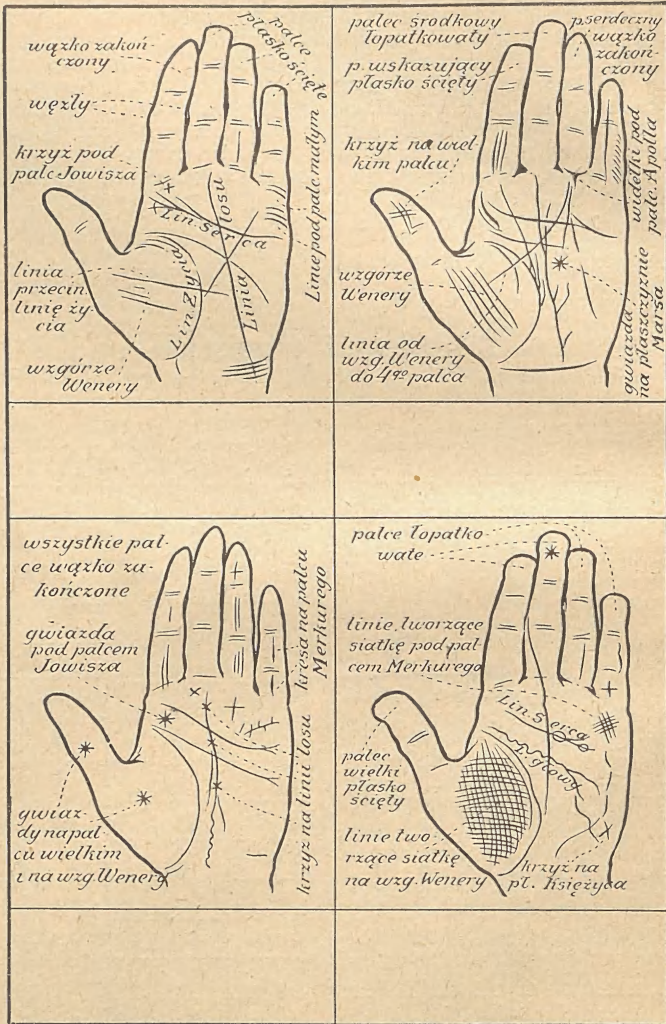
Apteczki domowe. W dawnych dworach polskich znajdowała się osobna izba, w której gospodynie przechowywały rozmaite specyały oraz lekarstwa. Trzymano w nich róże smażone i inne zioła, skórki cytrynowe, pomarańczowe, ziele tatarskie (tatarak), różne owoce w miodzie, soki z wisien, powidła ze śliw, wódki przyprawne do picia i pachnące jako perfumy (na

szpinakardzie, lawendzie, róży, cyprysie, izopie); nalewki pędzone przez alembik do picia lub na lekarstwo, dystylowane na cynamonie, anyżu, tataraku i t. p. Znajomość chemii domowej przechodziła z matki na córkę. Dalej wyrabiano i przechowywano w apteczkach: sadła rozmaitych zwierząt na lekarstwo, dryakwie z gadów, kilkadziesiąt gatunków ziół suszonych, jak kwiat lipowy, rumianek, mięta, — wreszcie suszone owoce i korzenie. Przechowywano też wodę marcową z topionego śniegu jako środek kosmetyczny, usuwający piegi, wodę różaną do zapachniania pokojów, wodę ogórkową do mycia twarzy.

Trzymano też octy kosmetyczne: malinowe, konwaliowe, fiołkowe, porzeczkowe, berberysowe i in. Rzeczy suche trzymano w pudełkach chroniących od wilgoci: wanilia, szafran, liść bobkowy, muszkatolowa gałka, cykata, imbir, sery, gomółki, pierniki, makagigi, kadzidła, ryby suszone, orzechy leśne, larendogra, rozmaryn i majeran, dziewanna, czarnuszka do ciast, cynamon, cybebel (duże rodzynki do sosów), bylicę suszoną, olejki dostarczane przez olejkarzy, olejki lekarskie i dryakwie. Sadeł na lekarstwo używano: wilczych, lisich, borsucznych, niedźwiedziich i zajęczych.

Bigos. Wedł. Józ. Ossolińskiego: „Bigos hultajski z różnych mięs z kapustą“; Cezar Biernacki: „Bigos hultajski, podobnie jak barszcz lub zrazy, jest najulubieńszą potrawą kuchni polskiej. Przyrządza się z kapusty kwaszonej, z drobiu, pokrajanem mięsiwem wołowym,

Tajemnice ręki.



1) Dobry ojciec rodziny.—palce równo zakończone, wskazujący zwężony w końcu. Węzły czyli zgrubienia między pierwszym i drugim stawem tego palca. Linia przeznaczenia (losu) długa

i równa, pod palcem wskazującym krzyż. Linia ze wzgórza Wenery przecina linię życia. Linie pod małym palcem (dzieci).

2) *Człowiek, który będzie bogatym*—widelki pod palcem Apollina (4-ym), na płaszczyźnie Marsa gwiazda. Palec serdeczny zwężony w końcu, wskazujący równo zakończony, środkowy łopatkowaty. Linia łącząca wzgórze Wenery z widelkami pod 4-m palcem. Krzyż na wielkim palcu (majątek zdobyty silną wolą).

3) *Nieszczęśliwy małżonek*—palce wąskie w końcach. Gwiazdy pod palcem wskazującym (Jowisza), na palcu wielkim i wzgórzu Wenery. Kresa podłużna na małym palcu (Merkurego). Krzyż na linii losu i pod palcem 4-m (Apollina). Ręka długa.

4) *Zły człowiek*—wszystkie palce łopatkowate. Pod palcem piątym (Merkurego) i na wzgórzu Wenery sieć przecinających się wzajemnie linii.

Linia głowy głęboka i czerwona. l. serca przecięta przez inną, pionową. Na płaszczyźnie Księżyca krzyż. Ręka gruba.

Długość kabli podmorskich.

Anglia 267.491 kilo-
metr.

Ameryka 103.831 klm.

Francya 44.801 klm.

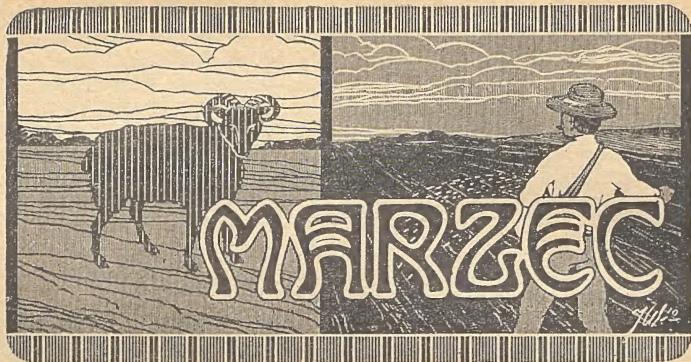
Niemcy
40.660 klm.

45.786 k.

Dania, Holandya, Japonia, Hiszpania i Włochy (razem)



W końcu 1911 r. ogólna długość kabli podmorskich wynosiła 499,569 km. Z tej ilości do Anglii należało 267,491 km. do Ameryki 103,831, do Francji 44,801, do Niemiec 40,660. Pozostałe 45,786 km. należy do Danii, Holandji, Japonii, Hiszpanii i Włoch.



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.

Święta Kościoła prawosławnego.

1 N.	1-a POST. Wstęp. Albina B. W.	16	N. SYROP. Mcz. Pamfil., Pawła
2 P.	Heleny Cesarzowej	17	N. Isiedm. W. Posta. S. Fieod.
3 W.	Kunegundy Cesarzowej.	18	Sw. Lwa Papy Rim., Agapita
4 Ś.	†Kazimierza Kr., Lucyusza.	19	Archippa i Filimona.
5 C.	Adryana i Euzebiusza.	20	Sw. Lwa jep. Katansk. Agaf.
6 P.	†Wiktora i Wiktoryna Mm.	21	Prp. Timofieja, Jewstafia.
7 S.	†Tomasza z Akwinu W.D.K.	22	Prp Afanasiia mcz. Mawr.
8 N.	2 P. SUCHA. Jana Bożego W.	23	N. PRAW. Polikarpa, Joanna

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udelikatniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS
W WARSZAWIE.

Wykaz dni nieprotestowych.

1. Niedziela
8. Niedziela
15. Niedziela
22. Niedziela
25. Zwiastowanie Najśw. M. P.
29. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 7, 14, 21, 28 Sabaty; d. 11 Post Estery; d. 12 i 13 Purym (zapusty); d. 28 Rozchodesz czyli 1-szy dzień miesiąca Nisan.

Jul. Herman & Co.

BIURO EKSPEDYCYJNE Ś-to Krzy-
CLENIE TOWARÓW W WARSZA-
WIE I POGRANICZACH
INKASO — KOMISSA.
ska
Nr. 32.

"Tlenol" eliksir, krem, proszek do zębów

Prof. D-ra Napoleona Cybulskiego.

MARZEC.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 P.	Franciszki Rzymianki	24	2 S. W. P. 1 i 2 o. gł. pr. Joan.
10 W.	40 Męczenników, Wiktora.	25	Sw.Parasja archiep. Konstant.
11 Ś.	†Konstantego W., Herakl.	26	Sw. Porfirja jep., m. Sewast.
12 C.	Grzegorza Wielk. P.W.D.K.	27	Pr. Prokopja dekapolita
13 P.	†Krystyny P. M., Nicefora B.	28	Pr. Wasilja isp., Ś. mcz. Prot.
14 S.	†Matyldy Kr. W., Leona B. W.	1	Mart. Prp. Jewdokii, m. Nest.
15 N.	3 P. GLUCHA. Klemensa H. L.	2	2 N.W.P.S.m.Fieod., Awraam.
16 P.	Abrahama P., Eufrozyny P.	3	3 S. W. P. M. Jewtropja, Kl.
17 W.	Józefa z Arymatei, Gertrudy.	4	Prp. Gierasima, mc. Juljanii
18 Ś.	†Gabryela Arch., Cyrylla B.	5	Mcz. Konona, Onisja, Jewl.
19 C.	Józefa Obl. N. M. P.	6	Konstantina, Feofila, Was.
20 P.	†Wolframa B., Eufemii M.	7	S. Wasilja, Jefrema, Jewgenja
21 S.	†Benedykta Op.	8	Prp. Fieofilakta, Prp. Domet.
22 N.	4 P. ŚROD. Katarzyny, Boguś.	9	3 N. W. P. Sww. 40 mcz. Siew.
23 P.	Katarzyny Król., Nikona i Pel.	10	4 S. W. P. M. Kodrata, K.
24 W.	†Marka i Tymoteusza M. m.	11	S. Sofonja patr., S. Jewfimja
25 Ś.	†Zwiastow. N. M. P., Ireneusza	12	Pr. Fieofana, Grigorja Dwoj.
26 C.	Ludgera B. W., Tekli M.	13	S. Nikifora, mcz. Aleksand.
27 P.	Jana Damasc. B. D. K.	14	Sw. Fieognosta mitr. Kijews.
28 S.	Jana Kapistr., Syksta III P.	15	Mcz. Agapja, Timołaja, Rom.
29 N.	5 P. MEKI PAŃ. Eustaz., Cyryl.	16	4 N. W. P. Sawina i Trofima
30 P.	Anieli Wd., Kwiryna M.	17	5 S. W. P. Prp. Aleksija Mak.
31 W.	Balbiny P.	18	S. Kiriłła arch., Ierus. Trofima

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ł o Ń c e				Księżyc		① Pierwsza kw d. 4, 0 g. 2 m. 15 w. ② Pełnia d. 11, 0 g. 5 m. 13 r. ③ Ostania kw. d. 18, 0 g. 7 m. 7 r. ④ Now d. 26, 0 g. 11 m. 59 w.					
	Wschód		Zachód		Przybyło	Wschód		Zachód				
	g.	m.	g.	m.		g.		m.	g.	m.		
1	6	51	5	36	10	45	3	11	7	50 r.	10	54 w.
5	6	42	5	43	11	1	3	27	9	15 „	—	—
10	6	30	5	52	11	22	3	48	3	39 pp.	5	57 r.
15	6	19	6	1	11	42	4	8	11	29 w.	7	3 „
21	6	5	6	12	12	7	4	33	4	40 r.	12	5 pp.
25	5	55	6	19	12	24	4	50	5	33 „	5	7 „
31	5	41	6	29	12	48	5	14	6	45 „	12	25 „

Marzec. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Irzykowski. Pałuba, 2.00. — Nowele, 0.80. — *Jabłonowski Wł.* W zatoce śmierci, 1.00. — *Jaholkowska-Koszuńska*. Z oddali, 1.35. — *Jaroszyński Tad.* Dla nich, 1.80. — *Dobra krew*, 0.80. — *Doktor Tomasz*, 1.20. — *Narodziny dziedzica*, 1.00. — *Oko za oko*, 1.20. — *Różni ludzie*, 1.00. — *Wieża z kości słoniowej*, 1.80. — *W nawiasach życia*, 0.60. — *Za wieku starego*, 1.80. — *Chimera*, 1.80. — *Miasto*, 1.50. — *Jasieńczyk*. W Wielgiem, 1.50. — *Jeleńska Emma*. Bociany i inne nowele, 0.90. — *Jubileusz i inne nowele*, 1.20. — *Panienska* (2 t.), 2.00. — *Z miłości*, 1.20. — *Dwór w Haliniszkach*, 1.50. — *Jellenta*. Linie Hofera, 1.20. — *Jelska*. Hanka, 1.00. — *Panta rej*, 0.40. — *Jerwicz*. Wira Horecka, 1.50. — *Jeske - Choiński*. Pierwsza miłość, 1.25. — *Błyskawice*, 1.50. — *Po czerwonym zwycięstwie*, 1.40. — *W jarzmie wolnej miłości*, 1.50. — *Jakobini*, 2.00. —

Gasnące słońce (2 t.), 2.50. — *Ostatni Rzymianie* (2 t.), 2.00. — *Teror*, 2.40. — *Tyara i korona*, 1.00. — *Jeż T. T.* Pamiętniki starającego się, 2.40. — *Pierwsze Boże przykazanie*, 0.80. — *Pod obuchem* (2 t.), 3.40. — *Wasył Hołub*, 2.00. — *Zarnica*, 1.20. — *Ci i tamci*, 0.75. — *Szandor Kowacz*, 0.50. — *Historia o praprawnuku i o praprapradziku*, 3.00. — *Niezaradni*, 2.00. — *O byt* (3 t.), 1.50. — *Uskoki* (2 t.) 1.50. — *Jordan* (*Wieniawski*) *Pisma* (6 t.), 6.00. — *Kartki z mego pamiętnika* (2 t.), 2.40. — *Z teki Marymontczyka*, 1.00. — *Junosza* (*Szaniawski*) *Cud na kirkucie*, 0.06. — *Froim*, 0.08. — *Łaciarcz*, 0.06. — *Młynarz z Zarudzia*, 0.10. — *Na bruku*, 0.80. — *Obrazki z natury*, 0.60. — *Oryginał z Piskorzewa*, 0.15. — *Synowie pana Marcina*, 1.20. — *Wilki*, 0.08. — *Z antropologii wiejskiej*, 1.20. — *Buda na karczunku*, 1.00. — *Czarne błoto*, 1.80. — *Don Kiszot żydowski*, 0.60. — *Falszywa kuropatwa*, 0.75. — *Fotografie wioskowe*, 0.60. — *Na zgłiszczach*, 0.25. — *Pajaki*, 0.25. — *Panowie bracia*, 0.60. — *Pod wodę*, 0.60.

— Przy kominku, 1.20. — Stracone szczęście, 1.00. — Syzyf, 0.60. — Willa pana regenta, 1.50. — Wybór pism (10 t.), 8.00. *Kaczkowski Z.* Bitwa o chorążankę, 0.10. — Wybór pism (10 t.), 5.00. — *Kaden J.* Niezguła, 1.80. — *Kallas A.* On i oni wszyscy, 1.00. — Pośród bezdroży, 1.30. — *Karwat Anna.* Bratnie dusze (2. t.) 3.40. — *Kiedrzyński.* Śladem kobiety, 1.00. — Słodycz grzechu, 1.30. — *Kisielewski Z.* Świty, 1.20. — Wędrowiec, 1.20. — *Kleczyński Jan.* Ziemia snu, 1.50. — *Komornicka M.* Biesy, 0.60. — *Konar Alfred.* Oazy, 1.80. — Przed słu-
bem, 1.20. — W syrenim grodzie 1.50. — Jesień, 1.00. — Siostry Malinowskie, 1.00. — *Konczyński Tad.* Głód szczęścia, 1.50. — Nad głębiami, 1.30. — Zawrotne drogi, 1.60. — Ostatnia godzina, 1.60.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: *Fröhlich O.* Tout joyeux à l'ouvrage. Berceuse. Rondo joyeux. Compagnie gaie. Un moment de tristesse. Frère et soeur. — 40. *Gurlitt C.* Op. 188. № 5. Sonatine. La-mineur. — 30. *Lack T.* Op. 41. № 1.2 Prélude. Romance. — 30. *Sartorio A.* Avec gravité. Menuet. — 30. *Wolff B.* Pieśń bez słów. — 30.

Średniej trudności: *Melcer H.* Valse à la Chopin. — 45. *Zawadzki Mich.* Op. 320. № 2. Dumki. Pieśni Ukraińskie. — 45. *Żeleński Wł.* Op. 45. Gavotte. — 70. *Osmanski W.* Zbiór melodyi. — 45. *Wertheim J.* Op. 2. Cztery preludya. — 75.

Wieniawski A. Menuet. — 50. *Sarasate P.* Romanza Andaluza. — 40. *Ernst H.* Op. 10. № 3. Élégie. — 40.

Trudne: *Michalowski A.* Menuet. — 60. *Schuman Rob.* Op. 6. № 5. 8. 10. Morceaux fantastiques. — 30. *Liszt Fr.* Campanella. Grande Étude de Paganini. № 3. — 60. *Grieg Ed.* Op. 73. № 4. 5. Thème populaire. Étude. — 40. *Dreyschock F.* Op. 21. № 4. Melodya. — 30. *Moszkowski M.* Études de virtuosité: № 1 en Mi majeur. № 2 en Sol-majeur. — 60.

SPIEWY.

Maszyński P. Op. 58. № 2. W pogodną noc. Sopran. — 50. *Biliński Z.* Rozmowa (Kochanko moja na co nam rozmowa), na Baryton lub Mezzo-Sopran. — 50. *Szymanowski K.* Op. 2. № 3. We mgłach (strumienie szumią wód) Mezzo-sopran. — 45. *Leoncavallo R.* Pójdź skarbie mój. Mezzo-sopran. — 45. *Liberman F.* Gdzieście pieśni. Sopran. — 50.

RELIGIJNE

PRELUDYA ORGANOWE.

Surzyński M. Op. 41. Rok w pieśni kościelnej, Zeszyt III. Na tematach pieśni wielkopostnych osnute. — 1.80. *Kowalski T. Dr.* Missa pro fidelibus defunctis 60.

Notatnik historyczny.

1. 1456. Urodził się Władysław Jagiellończyk, król czeski i węgierski; 1815. Napoleon I uszedł z wyspy Elby i wylądował pod Cannes. — 2. 1333. † Władysław Łokietek w Krakowie; 1812. Pogrzeb uroczysty Wiktora Hugona Kollątaja. — 3. Woj-ska trzech państw zajmują Kraków. — 4. 1386. Koronacya w

Krakowie Władysława Jagielly, poprzedzona chrztem; 1849. Ces. Franciszek Józef nadaje Austrii nową konstytucyę mniej liberalną niż poprzednia.—5. 965. Mieszko I przyjmuje chrzest w Gnieźnie; 1606. † papież Klemens VIII (Hipolita Aldobrandiniego).—6. 1258. Kazimierz ks. kujawski, najechawszy ziemię kaliską, pobity przez Bolesława Pobożnego; 1882. ks. serbski Milan Obrenowicz przybiera tytuł królewski.—7. † Szczepan arcybiskup gnieźnieński; 1831. Potyczka pod Kałuszynem.—8. 1223. † kronikarz polski Wincenty Kadłubek; 1866. Staje przymierze zaczepno odporne pomiędzy Prusami a Włochami.—9. 1796. Napoleon Bonaparte poślubia Józefinę de Beauharnais; 1888. † Wilhelm I cesarz niemiecki.—10. 1387. Zbiera się w Wilnie pierwszy sejm litewski; 1822. † Józef Wybicki w Manieczkach pod Śremem.—11. 1556. Zygmunt August mianuje Eustachego Wołowicza pierwszym podkanclerzym W. Ks. Litewskiego; 1818. Przywiezienie zwłok Kościuszki do Krakowa.—12. 1816. † L. Tyszkiewicz, ostatni referendarz świecki W. Ks. Lit.; 1861. † w Poznaniu Tytus hr. Działyński.—13. 1848 w Wiedniu wybuchają rozruchy rewolucyjne; 1881. W Petersburgu cesarz Aleksander II pada ofiarą zamachu.—14. 1397. † Henryk VII Młody ks. śląski; 1633. Zakończenie sejmu po koronacyi króla Władysława IV.—15. 1034. † król Mieszko II; 1412. W Lubowli zawarta ugoda między Władysławem Jagiełłą a Zygmuntem Luksemburczykiem, królem węgierskim.—16. 1797. Francuzi zwyciężają Austryaków nad rzeką Tagliamento; 1905

Usunięcie od dowództwa naczelnego w Mandzuryi gen. Kuropatkina.—17. 1826. † w Wiedniu założyciel Ossolineum lwowskiego, ks. Józef Maksymilian hr. Ossoliński; 1832. Otton ks. bawarski zostaje pierwszym królem Grecyi, oswobodzonej od Turków.—18. 1871. W Paryżu wybucha komuna.—19. 1238. † Henryk I Brodaty ks. Śląska Dolnego, władający czasowo Wielkopolską i ziemią krakowską; 1877. Pierwsze posiedzenie pierwszego parlamentu tureckiego w Konstantynopolu.—20. 1811. Urodził się w Paryżu Napoleon II, król Rzymski, syn Napoleona I i Maryi Ludwiki; 1848. Powstaje w Poznaniu komitet rewolucyjny pod przewodnictwem Ludwika Mierosławskiego.—21. 1609. Urodził się w Krakowie Jan Kazimierz, syn Zygmunta III; 1848. Król pruski, Fryderyk Wilhelm IV zwołuje do Berlina konstytucyę.—22. 1594. Wjazd uroczysty Henryka IV do Paryża. 1656. Szwedzi uchodzą z pod Częstochowy.—23. 1589. † ks. Marcin Kromer, historyk polski; 1824. Urodził się Zygmunt Miłkowski (T. T. Jeż) w Saracei na Podolu.—24. 1809. Zamknięcie pierwszego sejmu księstwa Warszawskiego.—25. 1767. Urodził się Joachim Murat, później pierwszy marszałek Francyi; 1820. Cesarz Aleksander I wydaje ukaz, wydalający Jezuitów z granic państwa rosyjskiego.—26. 1471. Elekcya Władysława Jagiellończyka na króla czeskiego; 1604. Mikołaj Radziwiłł „Sierotka” zostaje wojewodą wileńskim.—27. 1785. Urodził się w Wersalu Delfin, Ludwik Karol, syn Ludwika XVI; 1861. Wielopolski zostaje naczelnikiem rządu cy-

wilnego.—28. 1656. Wjazd Rakocznego Siedmiogrodzkiego ze Szwedami do Krakowa; 1898. Chiny odступują Rosyi Port Artura.—29. 1656. Czarniecki zwycięża Szwedów pod Warką; 1790 w Warszawie staje przy mierze Polski z Prusami przeciwko Rosyi.—30. 1675 Jan Sobieski obrany królem polskim.—31. 1084. Koronacja Henryka IV w Rzymie; 1547. † w Rambouillet Franciszek I król francuski.

Miesiąc w przysłowiach.

Aquilo w marcu to nam pomoże, że nam nawieje do kraju zboże.

Co marzec wypieczę, to kwiecień wysieczę.

Gdy suchy marzec, nagradza kwiecień bo deszcze sprowadza.

Ile mgieł w marcu, tyle deszczów w czerwcu.

Ile w marcu dni jasnych, ale z rana mglistych, tyle w żniwa czasów dżdżystych.

Marzec zielony, nie dobre plony

Suchy marzec, maj nie chłodny, kwiecień mokry, rok niegłodny.

Suchy marzec, mokry maj — będzie żyto, kieby gaj.

Na Ś-go Grzegorza idą rzeki do morza.

Na Ś-ty Józef pogoda, będzie w polu uroda.

Święty Józef kiwnie brodą, idzie zima na dół z wodą.

Czterdzieści męczenników jakich, czterdzieści dni też będzie takich.

Dzieje kalendarza.

SŁOŃCE.

Cześć dla planet, a w szczególności dla słońca w starożytności

bardzo była rozpowszechniona. Ludy Azji czcili słońce pod imieniem *Baal*, *Bel*, *Hel*. Grecy imię *Helios* utworzyli prawdopodobnie z fenickiego *Hel* a łacinnicy *Sol*, co również znaczy „sam“. *Baal* był czczony w Babilonie, gdzie miał wspaniałą świątynię. Wzbogaćona przez królów asyryjskich była złupiona przez Kserksesa. Są uczeni zastanawiający się czy świątynia poświęcona *Baalowi* nie jest przypadkiem ową znaną ze starożytności słynną wieżą *Babel*, którą potomkowie *Noego* wzniesli nad brzegami *Eufratu*. Dziś odnajdują w Babilonie szczątki, które uchodzą jako pozostałości po wieży *Babel*. Nazywane są *Bir-Nimrud*. *Baal* był też uważany, jako bóg fortuny; czczono go pod imieniem *Baal-Gad*, też *Baal-Feger*, bóg góry z czego później powstały nazwy: *Belfegor*, *Baal-Zemulh* a z tego *Belzebub*. W Persyi z pomiędzy 28 bóstw *Zoroastra*, *Mithra* był bogiem słońca. Kult tegoż z Persyi przeszedł do Azji Mniejszej, Egiptu i Italii.

Dla rolników. W miarę rozmarzania ziemi, rozpoczynać orkę i bronowanie pod zboże jare. Wrazie, gdy w polu sucho, wałowac oziminy, aby mróz ich nie podnosił.—Doprowadzić narzędzia rolnicze do zupełnego porządku.—Z końcem miesiąca wysiewać wczesne mieszanki na zieloną paszę.—Równać łąki, włóczyć koniczyny.—Zależnie od rozmarznięcia siać owies, jęczmień i t. p. lecz gdy rola obeschnie.—Oczyszczać pola z kamieni, łąki bronować dla oczyszczenia ze mchu.

Dla ogrodników. Przystępować do robót ogrodowych, ciąć

karły, podlewać drzewa kompostami, przesadzać, sadzić nasiona drzew owocowych.—Skoro mrozy przemina usuwać pokrycie słomiane z drzew owocowych, drzewa stare, dokładnie oczyszczone, okopywać i podlewać nawozami.—W inspektach siać nowalie, jak sałata, rzodkiewka i in.—Siać na gruncie marchew, rzodkiewkę a gdy pora ocieplona i sałatę. — Urządzać klomby w ogrodach, sadzić drzewa i krzewy, odkrywać róże, kończyć roboty w szkółkach.

Dla myśliwych. Wciąż poddawać paszy zwierzyne.—Tępić szczenne lisice i burzyć gniazda ptaków drapieżnych.—Rozpoczyna się polowanie na głuszce, cietrzewie (w toku).—Wolno polować na dziki, łosie (samce), sarny (rogacze) i jarzabki (samce).—Ukazuje się ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. W wielkim poście gospodynię oczekują większe niż zwykle kłopoty, zwłaszcza przy dzisiejszej drożyznie ryb.—Do kuchni postnej (jarskiej), przy obecnym rozwoju przemysłu ogrodniczego, mamy już zieleniny i nowalie jak sałata, rzodkiewka, szczaw, szpinak i inne.

Koniec miesiąca sprządza przygotowania do święconego.—Dawnymi czasy była to chwila wyteżonych zabiegów.—Dziś przechowało się to w całej pełni wśród dworów wiejskich, chociaż i w miastach gosposie starają się jeszcze przechować tradycję.—Na stołach ukazuje się drób, chociaż jeszcze drogi, za to jaj dostatek.

W oborze. Tuczenie wołów i baranów prowadzić w dalszym ciągu, tuczenie cieląt na ukończeniu. Roboczemu inwentarzowi można zmniejszyć porcey paszy. Pilnować klaczy matek, które zrzuciły w lutym. Odłączyć i jagnięta urodzone w zimie.

W kurnikach. Powiększyć wylęganie jaj indyckich, kurzych, gęsi i kaczek. Młodym pisklątom dawać 4 razy dziennie pożywienie, złożone: z papki z suchego chleba, usiekanego drobno i rozprowadzonego świeżym mlekiem,—jajek na twardo drobno posiekanych i zmieszanych z ósrodkiem czerstwego chleba,—wreszcie mąki jęczmiennej polanej świeżym mlekiem. Niesienie jaj jest w tym miesiącu obfite, można jeszcze je pobudzić dając owies. Kurniki utrzymywać w ciągłej czystości.

W pasiece. Gdy pogoda sprzyja zająć się czyszczeniem uli, usuwając ramy zbutwiałe. Zaopatrzyć w pożywienie ule rojne.—Dać królowę ulom sierocym. Jeżeli królowa wylatuje za trutniem, należy uważać jej ul jako osierocony. Otwory w ulach ścieścić dla zatrzymania ciepła jajom, a ule poprzykrywać poduszkami. Czuwać nad ulami, których wylęg jest zanadto w rozsypce. Jest to dogodna pora do przenoszenia uli. Jeżeli ul jest opróżniony, należy wyjąć kilka plastrów miodu.

Praktyczne przepisy.

Zgniecione futra odświeża się, pociągając futro watą umoczoną w wodzie, prowadząc ją w kierunku włosa. Futro wywie-

się by wyschło, potrząsając od czasu do czasu by włos „roztrzepać“;—futro odzyska poprzednią świeżość.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 20-go miesiąc ten jest pod wpływem *Ryba*, a od 21 do 31 pod wpływem *Barana*. Znak pierwszy (ryby) sprawdza zaszczyty i dobra doczesne, przez własne zasługi, lecz daje zarazem i umysł niespokojny i często niezadowolony ze wszystkiego i ze wszystkich, z pewną [silnie zaznaczoną skłonnością do uporu i despotyzmu.

(Co do *Barana* patrz kwiecień)

Wiadomości pożyteczne.

MOTORY TURBINOWE.

Wielkie maszyny i motory posługują się, jak wiadomo, dwoma rodzajami ruchu: wahadłowym i obrotowym czyli wirowym (dokoła swej osi).

Ten ostatni, zwany także rotacyjnym, zdobył sobie w ostatnich czasach, jeśli nie wyższość nad pierwszym, to przynajmniej dość rozległą sferę działalności.

Od lat mniej więcej dziesięciu motory turbinowe, poruszane parą lub wodą, wytworzyły dość silną konkurencyę dla motorów parowych poruszanych zapomocą tłoków.

Budowa i kształt turbiny są ogólnie znane: jest to koło z łopatkami tak ustawionemi, że strumienie wody lub pary, przechodząc przez nie, poruszają swym ciężarem drugie, ruchome koło, które się wtedy zaczyna obracać. W miarę silniejszego ciśnienia, ruch ten dochodzi do

przerazającej cyfry 20.000 obrotów na minutę!

Historja turbiny jest dla wynalazców prawdziwą lekcją cierpliwości, gdyż pierwszym jej wynalazcą był sławny Heron z Aleksandryi, w r. 120 przed nar. Chr.

Słynny budowniczy włoski, Giovanni Branca, zbudował także koło w r. 1629, próbując poruszać je zapomocą pary. — Miało ono kształt dzisiejszej turbiny.

Okolo r. 1900 dopiero motory te weszły w ogólne użycie: przedstawiają one siłę 1000—2000 i więcej koni parowych, t. j. jednostek siły potrzebnej do podniesienia 75 kil. na wysokość 1 metra w ciągu sekundy.

Turbiny używają się do wypompowywania wody z głębokich galerii podziemnych, oraz do wyrzucania jej na znaczną wysokość; przy 15000 obrotów na minutę, wyrzucają 86 met. kub. wody na godzinę, do wysokości 125 mt. a przy szybkości przechodzącej 18000 wysyłają strumień wody wyższy od wieży Eiffla (300 mt.).

Przy ładowaniu na okręty wielkich ciężarów, za pomocą turbin poruszane są olbrzymie windy, żorawie bajecznych rozmiarów, unoszące w powietrze lekko i sprawnie ogromne bryły granitu a nawet działa wielkiego kalibru i lokomotywy.

Potęga ducha ludzkiego oddała na rozkazy pigmeja-człowieka owe olbrzymy, którymi kieruje jego wola.

Czy ich terażniejsze kształty i siła są już ostatnim wyrazem udoskonalenia? Stanowczo nie.— Z czasem staną się one sprawniejsze jeszcze i lżejsze, zużywać będą mniej siły wodnej lub paro-

wej, a oddając wzajemnemu zbliżeniu się ludów coraz większe usługi, przyczynią się do przyśpieszenia ogólnego dobrobytu ludzkości.

Ułożenie towarzyskie.

CALUSY.

Nigdzie chyba na kuli ziemskiej nie całują się tak wiele i często, jak u nas. Miara pocałunków ma podobno świadczyć o skali przyjaźni i przywiązania. To nie przeszkadza, że na dworcu kolejowym lub nawet na ulicy można ujrzyć dwóch szalenie wycalowujących się właścicieli przedsiębiorstw konkurencyjnych. Obcałowujemy więc przyjaciół i ręce ich małżonek, nie wyłączając młodocianych. Ze szczególnym zapalem człowiek nieraz chory, wycalowuje drobną dziatwę swego przyjaciela. Nie jeden syn bankiera lub wogóle kapitalisty, po kilka razy dziennie na znak miłości i pokory, całuje rodzica po rękach co nie przeszkadza, iż fałszuje jego podpisy na wekslach, wystawionych lichwiarzom. Brak nam wszelkiej w tej mierze statystyki, lecz, o ile się zdaje, suma całusów wymienianych wśród naszego społeczeństwa nie jest zależną od sumy istniejącego w łonie tegoż wzajemnego zaufania. Cudzoziemiec etnograf rozmaicie musi sobie tłumaczyć tę tak częstą i natarczywą u nas wymianę pocałunków. Co kraj to obyczaj.

Kuchnia staropolska.

Kolduny, potrawa właściwie tatarska, też na Litwie używana. Są to pierogi z mięsa bara-

nego, łoju z tegoż lub ze szpikiem, ciastem owinięte i na gorąco dawane. Ażeby właściwy smak miały kolduny, potrzeba w surowe ciasto zawinąć surową baraninę, z łojem siekaną drobno i tak umiejętnie gotować, aby każdy pierog w całości się ugotował. Powinny być małe i kładzione w usta całe, żeby soku wewnątrz ciasta będącego nie uronić.

Kucharze wielkopańscy. Skoro się nacisnęło do Polski kucharzów Francuzów i rodacy wydoskonaliли się w kucharstwie, zniknęły potrawy naturalne, a nastąpiły na ich miejsce jak najwykwintniejsze, jako to zupy rumiane, zupy białe, rosoly delikatne. Potrawy z mięsów rozmaitych komponowane: pasztety przewyborne. Zaprawy nie wystarczały z korzennych sklepów; brano z aptek spirytusy, essencje i olejki drogocne, zapachu i smaku przydające i apetyt rozdrażniające. Miód prasny powszechnie ze wszystkich kuchniów pańskich i szlachty mającej został wywołany, na jego miejsce nastąpił cukier. Cytryny były już powszednie i gdzie przedtem nadrabiano octem, tam potem robiono kwasy z cytryn a jeżeli dla oszczędności przymieszowano octu, to samego winnego i to w małej kwocie. Kucharz nie miał się już za dobrego, jeżeli musiał gotować bez cytryny. Pistacya i pinelle wyszły z mody, a nastąpiły na ich miejsce kapary, oliwki, serdele, kartofle i ostrygi marynowane. Wina także zaczęto używać do potraw, które miały być z ostrym sosem.

Nic to było kucharzom wielkich panów do jednego obiadu

Długość życia ludzkiego.

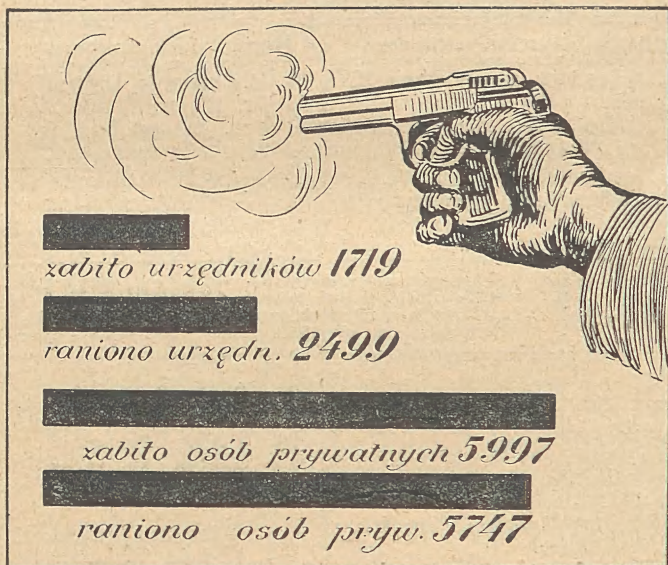


(Patrz opis obok).

Długość życia ludzkiego.

Według najnowszych danych statystycznych, średni wiek ludzi w krajach i europejskich jest następujący: Szwecya i Norwegia 50, Dania 48, Irlandya 48, Anglja i Szkocya 45, Belgia 45, Szwajcarya 44, Holandya 44, Rosya 43, Francya 43, Prusy 39, Włochy 39, Portugalia 36, Rumunia 36, Grecya, 35, Austria 34, Bułgarya 33, Turcya 33, Hiszpania 32.

Napady i zabójstwa w Rosyi.



PETERSBURG.—Ministryum spraw wewnętrznych ogłosiło dane statystyczne napadów i zabójstw od dn. 1 stycznia 1907 r. do 1 stycznia 1912 r., st. st. Napadów zbrojnych dokonano 38,094. Zabito urzędników 1,719, osób prywatnych — 5,997; raniono urzędników—2.499, osób prywatnych—5,747.

W ciągu 10 pierwszych miesięcy r. b. dokonano 248 napadów zbrojnych.



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.

1 Ś.	†Teodory M., Hugona B.
2 C.	Franciszka à Paulo.
3 P.	† <i>Sied. bol. N.M.P.</i> , Ryszarda
4 S.	†Izydora B. W: D.K., Platona
5 N.	6P.PALM. Wincent. F.W., Ireny
6 P.	Wilhelma Op., Celestyna P. p.
7 W.	Epifaniasza B. M.
8 Ś.	†Dyonizego B. W.

Święta Kościoła prawosławnego.

19	M. Chrisanfa, Darji, Kławdja.
20	Pr. Joanna, Sergja, m. Matr.
21	Prp. Jakowa isp., Fomy.
22	S. mcz. Wasilja, prp. Isaakja
23	5 N.W.P. M. Nikona, m. Lidji
24	6 S.W.P. Sw. Artemona, Jak.
25	⊕ Błogowieszcz. Preśw. Bog.
26	Sob. Ar. Gawriiła, Wasilja.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze po-
wagi lekarskie, jedyne udeli-
katniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS
W WARSZAWIE.

Wykaz dni nieprotestowych.

5. Niedziela
7. Wtorek św. st. st.
10. Wielki Piątek
11. Wielka Sobota
12. Zmartwychwstanie Chr. P.
13. Wielkanoc
16. Czwartek św. st. st.
17. Piątek św. st. st.
18. Sobota św. st. st.
19. Niedziela Przewodnia
20. Poniedziałek św. st. st.
21. Wtorek św. st. st.

22. Środa św. st. st.
23. Czwartek św. st. st.
24. Piątek św. st. st.
25. Sobota św. st. st.
26. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 4, 11, 18, 25 Sabaty; d.
11 i 12 Pesach (wielkanoc); d.
13, 14, 15 i 16 wolne święta;
d. 17 i 18 ostatnie dwa d. uro-
czyste Pesach (wielkiej nocy);
d. 26 i 27 Rozchodesz czyli 1-e
dni miesiąca Zjar.

„Tlenol“ eliksir, krem, proszek do zębów

Prof. D-ra Napoleona Cybulskiego.

KWIECIEŃ.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 C.	† <i>Wielki</i> . Maryi Kleofasowej	27	Mcz. Matrony, Joanna.
10 P.	†† <i>Wielki</i> . Ezechiela Pr. M.	28	Prp. Harjona.
11 S.	† <i>Wielka</i> . Leona Wielk. P. W.	29	Sw. Marka, prp. Kirilla.
12 N.	Zmartwych. Chr.P. , Wiktora M.	30	NIED. WAJ. P. Ioanna, A. Sos.
13 P.	Wielkanoc . Hermenegilda K.	31	<i>Strastnaja Siedmica</i> S. Apollon.
14 W.	<i>Wielkan.</i> Waleryana i Justyn.	1	Apr. Prp. Marji Egi., Makar.
15 Ś.	Anastazego M.	2	Pr. Tita.
16 C.	Marceliana i Lamperta M.	3	<i>Wielikij</i> . Pr. Nikity, m. Fieod.
17 P.	†Aniceta P. M., Roberta W.	4	<i>Wielikaja</i> . Josifa, Gieorgja i Z.
18 S.	Bogumiła M., Apoloniusza M.	5	<i>Wielikaja</i> . Feodula, P. Fieony
19 N.	PRZEWOD. Tymona M.	6	Świetłoje Christ. Woskr. Mefod.
20 P.	Sulpicyusza i Serwiliana M.m.	7	Sw. Georgja, mcz. Akiliny
21 W.	Anzelma B. W. D. W.	8	Ap. Irodiona, Flegonta
22 Ś.	Sotera i Kaja P.p. M.m.	9	Prp. Wadima, Awdiesa.
23 C.	<i>Wojciecha</i> , Jerzego M.	10	Mcz. Maksima, Aleksandra.
24 P.	Fidelisa Kapuc. M.	11	Mc. Antypy ep., Martinjana
25 S.	<i>Marka Ewangelisty</i> .	12	Sw. Wasilja, Prp. Isaaka
26 N.	2po W. <i>Grobu Chr.</i> , Klet. i Marc.	13	N.AP. FOMY. Sw. mcz. Artiem.
27 P.	Teofila i Tertuliana B. b. W. w.	14	Sw. Martina ispow.
28 W.	Pawła od Krzyża, Witalisa M.	15	Ap. Aristarcha i Trofima.
29 Ś.	Piotra M., Roberta Op.	16	Mcz. Agap., Iriny, Fieodora
30 C.	Katarzyny Sen., Maryana M.	17	Św. mcz. Symeon. m. Ananija

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżycy, oraz odmiany księżycy.

Dnia	S ł o Ń c e				Księżyc		① Pierwsza kw. d. 2. og. 11 m. 3 w. ② Pełnia d. 9, o g. 8 m. 18 w. ③ Ostania kw. d. 17, o g. 12 m. 57 r. ④ Now d. 25, o g. 2 m. 46 r.					
	Wschód		Zachód		Przybyło	Wschód		Zachód				
	g.	m.	g.	m.		g.		m.	g.	m.		
1	5	39	6	31	12	52	5	18	7	15 r.	1	33 pn.
5	5	29	6	38	13	9	5	35	11	35 r.	3	39 r.
10	5	18	6	46	13	28	5	54	7	15 w.	4	52 „
15	5	6	6	55	13	49	6	15	2	8 pn.	7	21 „
20	4	55	7	4	14	9	6	35	3	33 r.	1	45 pp.
25	4	45	7	13	14	28	6	54	4	20 „	7	44 w.
30	4	34	7	21	14	47	7	13	6	50 „	1	8 pn.

Kwiecień. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Konopnicka Marya. Dym, 1.00.
 — Banasiowa, 0.06. — Jakton, 0.06.
 Mendel Gdański, 0.06. — Ludzie i rzeczy, 2.00. — Miłosierdzie gminy, 0.08. — Moi znajomi, 1.50. — Na normandzkim brzegu, 1.20. — Nasza szkapka, 0.10. — Niemczaki, 0.06. — Pod prawem, 0.60. — Urbanowa, 0.05. — Wojciech Zapala, 0.05. — W Winiarskim forcie, 0.05. — Drobiazgi z podróźnej teki, 1.20. — Na drodze, 1.50. — Nowele, 1.50. — *Korzeniowski*. Emeryt, 0.60. — Garbaty, 1.15. — Kollokacya 0.50. — Nowe wędrówki oryginała, 1.10. — Pan stolnikowicz, 0.60. — Spekulant, 0.75. — Tadeusz Bezimienny, 0.60. — Wędrówki oryginała, 0.45. — *Kościalkowska*. Bajki archaiczne i nowele, 0.40. — *Kościelska*. Snohy, 1.20. — *Kosiakiewicz W.* Bawełna, 1.00. — Gąsiorkowski, 1.00. — Jej chłopcy, 0.80. — Sarna i inne nowele, 0.08. — Z powrotem, 1.20. — Druty telegraficzne, 1.20. — Hallali, 1.20. — Janek, 1.20. — Plama, 1.00. —

Przy budowie kolei, 1.20. — Rodzina Łatkowskich, 0.80. — Władek, 1.00. — W miasteczku, 0.80. *Kowerska*. Iluzya, 1.00. — Podlotek, 1.80. — Znane dzieje, 1.20. — Z pamiętnika ornitologa, 1.35. — Na służbie, (2 t.), 2.00. — Siostry, 1.50. — *Kraszewski*. Powieści historyczne (78 t.), 18.00. — Bezimienna (2 t.) 1.50. — Brühl (2 t.), 1.20. — Grzechy hetmańskie, 2.50. — Stara Baśń (wyd. ozdobne), 4.00. — Jak się dawniej listy pisało, 0.06. — Profesor Milczek. Rejent Wątróbka, 0.06. — Psiarek, 0.06. — Upiór, 0.10. — W oknie. Nauczyciele sieroty, 0.08. — Z dziennika starego dziada, 0.10. — Wybór pism (5 t.), 5.50. — *Krechowiecki Adam*. Amen, 1.80. — Jestem, 2.00. — Kres, 1.50. — Prawdy i bajki, 2.00. — Fiat lux, 1.50. — Mrok, 1.50. — Najmłodszy (2 t.), 2.00. — O tron (3 t.), 4.50. — Rdza, (2 t.), 2.40. — Starosta Zygwulski (2 t.), 2.00. — Szary wilk, 1.50. — Veto (4 t.) 4.50. — *Krzemieniecka H.* A gdy odejdzie w przepaść wieczną, 2.00. — Fatum, 2.00. — Pod cichą fałdą, 1.80. — *Krzywoszewski St.*

Pani Jula, 1.00. — Rusalka, 0.80. — *Krzyżanowski Anatol.* Dwa prądy, 1.20. — Galatea, 1.50 Na strażnicy (2 t.), 2.25. — Odrodzenie, 1.80. — Ogniwo, 1.50. — Psyche 1.50. — W godzinie próby, 1.50. — *Kulikowska.* Frania, 1.00. — Z dziejów duszy, 1.60. — *Lam Jan.* Głowy do złotych (4 t.), 1.60. — Wielki świat Capowie, 0.80. — *Lange Antoni.* Elfryda, 1.80. — Stypa, 1.00. — W czwartym wymiarze, 1.60. — *Laskowski Kaz.* Długitarze wioskowi, 0.20. — Litwaki, 0.80. — Wieś, 0.60. — W ślady ojców, 0.70. — Zużyty, 0.70. — *Lemański Jan.* Kamień filozoficzny, 1.20. — Noc i dzień, 1.60. — Proza ironiczna, 2.00. — Ofiara królewny, 1.00. — *Ligocki.* Przeznaczenie, 1.60. — *Lubińska.* Historia niemoralna, 1.00. — Jarzmo miłosne, 1.80. — Nie wiedziała, 1.50. — *Lada Jan.* Sweet Boy, 1.50. — Lucifer, 1.50. — Proboszcz z Priesslau, 1.20. — Pastele, 1.80. — *Łętowski.* Na bożym świecie, 1.00. — Rogata dusza, 1.00. — Rywale, 1.00. — Wawrzyńcowie, 0.08. *Łoś W.* Jeszcze małżeństwa, 1.80. — Ostatni, 2.00. — Portret pięknej pani, 2.00. — Rezydenci, 2.00. — Swat, 1.70. — *Łozińska K.* Na nowiu, 1.20. — Na wiare, 1.00. — W rozterce, 1.00. — Życie, 1.00.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: *Bossi M. E.* Barcarolle. — 20. *Beethoven L. v.* Op. 49. № 2. Menuet tiré de la sonate. — 30. *Burgmüller Fr.* Op. 109. № 1. 2. Confidence. Les perles. — 30. *Bach J. S.* Quatre petits préludes. — 50. *Gurlitt C.*

Op. 188. № 3 Sonatine Sol-majeur. — 30.

Średniej trudności: *Karłowicz M.* Op. 1. № 2. (Skąd pierwsze gwiazdy). — 30. Op. 1. № 3. (Na śniegu). — 30. *Kurpiński K.* — *Krogulski W.* Kiedy ranne wstają zorze, lub Wszystkie nasze dziejne sprawy. — 20. *Moniuszko St.* Modlitwa Pańska. — 30. *Krogulski W.* op. 21. „Sen dziewicy“, Marzenie. — 50. *Troszel W.* Modlitwa do Boga. — 30. *Landowska W.* Walc salonowy. — 45.

Trudne: *Leybach J.* Op. 4. Nocturne. — 40. *Lasson Per.* Crescendo. — 20. *Łopuska H.* Op. 5. Matinée printanière — 45. *Michałowski A.* Feuille d'album. — 30. *Chopin Fr.* Marcia extrait de la fantaisie. — 20. *Brahms I.* Op. 5. Scherzo tiré de la Sonate en Fa mineur. — 40.

TAŃCE.

Lilienström Goering Roman d'Amour. Walc. — 60. *Namysłowski K.* W karczmie. Oberki. Fornal. Mazur. Oj tak, tak. Mazur ze słowami. Na bok z drogi. Mazur. — 60. *Karasiński A.* Na różach. Walc. — 75. *Berezow I.* Op. 105 „Murmure d'amour“ — 40.

TRIA NA FORTEPIAN, SKRZYPCE I WIOLONCZELE.

Chopin Fr. w oprac. *Cinka A.* Op. 7. № 1. Mazourka. — 60. Op. 33. № 2. Mazourka. — 70. Op. 34. № 2. Valse. — 80. Op. 40 № 1. Polonaise. — 80. Op. 40 № 2. Polonaise. — 80.

DZIEŁA TEORETYCZNE.

Guzewski Ad. Treściwy kurs instrumentacyi. — 1.50. *Opieński H.* Dzieje muzyki powszechnej w zarysie. — 1.50. *Steinhausen F. A. dr.* O błędach fizyologicznych techniki fortepianowej i

jej przekształceniu. Spolszczył Robert Becker (Biblioteka kursów muzycznych im. Chopina) 1.00.

UTWORY RELIGIJNE NA ORGANY.

M. Surzyński op. 41. Rok w pieśni Kościelnej. Zeszyt IV. Na melodyach pieśni kościelnych osnute. Wielkanoc, Zielone Świątki, Trójca Św., Boże Ciało. — 1.50.

Notatnik historyczny.

1. 1732. w Rohran nad Litawą urodził się genialny muzyk Józef Haydn; 1831. Bitwa pod Dębem Wielkiem: Rosen pobity przez Skrzyneckiego.—2. 1810. Napoleon I poślubia w Paryżu arcyksiężniczkę Maryę Ludwikę, córkę ces. austriackiego Franciszka I.—3. 1025. † w Poznaniu Bolesław Chrobry; 1849. † w Paryżu Juliusz Słowacki. — 4. 1656. Bitwa ze Szwedami pod Sandomierzem; 1794. Bitwa pod Raclawicami.—6. 1617. Król wicz Władysław rusza ku Moskwie.—7. 1340. † Bolesław Jerzy II ks. halicki i włodzimierski.—8. 1634. Sultan Amurat IV wyrusza przeciwko Moskwie.—9. 1570. Otwarcie w Sandomierzu zjazdu dysydentów polskich; 1909 † Helena Modrzejewska wielka artystka dramatyczna; 10. 1814. Bitwa pod Tulużą; Wellington bije Soultą; 1854. Anglia i Francya w obronie Turcyi zawierają przymierze przeciwko Rosyi.—11. 1457. Wojsko polskie opanowuje Malborg; 1805. Rosya zawiera z Anglią przymierze zaczepno odporne.—12. 1704. Stanisław Leszczyński obrany królem; 1908. Sycyński zabija we Lwowie Andrzeja hr. Potockiego.—13. 1602

Hetman Jan Karol Chodkiewicz odbiera Szwedom Dorpat. —14. 1818. Otwarcie biblioteki publicznej w pałacu Kazimierskim w Warszawie.—15. Stefan Czarniecki dostaje się pod Żółtymi Wodami do niewoli; 1861 otwarcie we Lwowie pierwszego sejmku galicyjskiego.—16. 1791. Sejm Wiślicki uchwała prawa i przywileje dla miast Korony i Litwy; 1794. Na Żmudzi wybuch powstanie narodowe.—17. 1790. † Beniamin Franklin w Filadelfii.—18. 1814. Po zrzeczeniu się tronu przez Napoleona I, Soult i Souchet zawierają konwencyę z Wellingtonem; 1906. Trzęsienie ziemi niszczy San Francisco.—19. 1809 W bitwie pod Raszynem ginie poeta, pułkownik Cyprian Godebski. — 20. 1495. Doręczenie kapelusza kardynalskiego w Krakowie Fryderykowi Jagiellończykowi. — 21. 1809. Francuzi biją Austryaków pod Landshuten; 1906. W Fiesolet † O. Ludwik Martin, generał Jezuitów.—22. 1454. W Toruniu Stany pruskie zaprzysięgają wierność Kazimierzowi Jagiellończykowi i Koronie Polskiej; 1528. Wielki pożar pustoszy Kraków.—23. 997. Św. Wojciech zamordowany przez Prusaków; 1793. Targowiczanie przywracają radę nieustającą. — 24. 1445. Kazimierz Jagiellończyk obrany królem; 1809. Napoleon I dekretem w Ratuszynie znosi zakon Krzyżaków.—25. 1599. Urodził się w Huntingham Oliver Cromwell; 1800. gen. Moreau rozpoczyna kroki przeciwko Austryakom.—26. 1221. † w Bolonii św. Dominik założyciel zakonu Dominikanów; 1848. Bombardowanie Krakowa przez Austryaków.—27. 1825. Aleksander I

cesarz rosyjski zjeżdża po raz ostatni do Warszawy; 1831. Bitwa pod Mińskiem Mazowieckim.—28. 1512 Ks. Konstantyn Ostrogski bije pod Wiśniowcem Tatarów; 1855. Jan Pianori dokonywa w Paryżu nieudanego zamachu na życie Napoleona III—29. 1464. Zjazd ziemian w Korczynie uchwała podatek na wojnę z Prusami; 1848. Bitwa z Prusakami pod Książem.—30. 1799. Suworow po zajęciu Medyolanu ogłasza zniesienie rzezypospolitej Cyzalpińskiej.

Miesiąc w przysłowiach.

Ciepłe deszcze w kwiecień, rokuja pogodną jesień.

Gdy w końcu kwietnia deszcz porosi, błogosławieństwo polom przynosi.

Grzmot w kwietniu dobra nowina, już szron roślin nie poscina.

Kwiecień, gdy jest suchy nie daje dobrej otuchy.

Sprzyja nam rok, gdy wilgotny kwiecień, gdy nie bardzo słotny.

W kwietniu, gdy nieba od północy grozą grzmotem, chwal Boga, zdrowie, żyzność wróżą.

W kwietniu posusza, nie się z ziemi nie rusza.

Kiedy w kwietniu słonko grzeje—tedy gbur nie zubożeje.

Deszcz w św. Marek, to ziemia jak skwarek.

Jeżeli na św. Wojciech śnieg pada, co trzecia kopa siana na łąkach przepada.

Dzieje kalendarza.

PORY ROKU.

Starożytni twierdzili, iż pory roku są wynikiem bitew, ja-

kie *Słońce* staczało z *Arymanem* lub *Tyfonem*, księciem ciemności. Przez ciąg 6-ciu miesięcy słońce zwyciężało i było czczone od nazwą *Orus* na wiosnę, *Oziris* latem. W zimie zwycięzcą był *Tyfon* i zwano go *Harpokrates* jesienią a *Serapis* w zimie. W czasie gdy pora roku następuje zimna lub gorąca, słońce staje w rozmaitych punktach wysokości. Próżkowie utrzymywali, iż słońce nie tylko przebiega cały nieboskłon, lecz posuwa się dokoła ziemi i wypoczywa na pewnych konstelacyach. Zwały się one *zodyakiem*, Baran, Byk, Bliźnięta, Rak, Lew, Panna, Wagi, Niedźwiadek, Strzelec, Koziorożec, Wodnik, Ryby. Dnia 21 marca i 21 września słońce znajduje się w obrębie równika, dni równają się z nocą. Dnia 21 czerwca słońce—mówiąc potocznie—dosięga największej wysokości i w ciągu dni kilku „zatrzymuje się w biegu“. Jesteśmy wtedy w przesileniu dnia z nocą. Najkrótszy dzień przypada 21 grudnia. Wiosna (pory kalendarzowe) liczy 92 dni, lato 93, jesień 89, zimą dni 89. W czasie najdłuższego dnia ziemia jest od słońca oddaloną o 38 milionów mil, w grudniu przy najdłuższej nocy 37 milionów mil.

Dla rolników. Gdyby kaprysy zimy nie ustawały, co w naszym klimacie nie jest niespodzianką, rady marcowe wypełniać i w kwietniu.—Kończyć więc zasiewy zbóż jarych, sadzić ziemniaki i buraki.—W spichrzach w dalszym ciągu przerabiać pozostałe ziarno.—Bronować koniczyzny, lucerny, pszenicę, oczyszczać łąki, rozrzucać kretowiska.—Jagnięta urodzone w lutym odstawiać od matek.—Upra-

wiąc ziemię pod len, konopie, proso, grykę.—Siać trawy mieszane na zieloną paszę. Sadzić fasolę, rozsadzać sadzonki burażane.

Dla ogrodników. Kończyć sadzenie i przesadzanie drzew, oczyszczać je z robactwa, bielić pnie wapnem.—Siać cebulę, kapustę, kalafiory, sałatę dla późniejszego przesadzenia na zagony, sadzić cebulę, kalafiory, kalarepę, kapustę i in.—W piwnicach przebierać warzywa, które o tej porze wymagają staranności, gdyż psuć się zaczynają.—Sadzić w gruncie rośliny cieplarniane, szczepić drzewa ozdobne.

Dla myśliwych. Tokują cię trzewie, grają głuszce.—Tępić psy włóczące się po polach oraz koty robiące szkody w świeżo okończonych zającach i ptactwie niepokojonem na gniazdach.—Burzyć gniazda wronie i innych szkodników, niszczyć szkodliwe ptaki i zwierzęta.

Wolno polować na dziki, łosie, sarny, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kaczory, lecz tylko samce oraz ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. W większych miastach, po upływie świąt, panie zaczynają myśleć o wyszukiwaniu mieszkań letnich, o ile nie wiąże ich działalność szkolna.—Czas rozpocząć racjonalną walkę z mólami.—Chłód, silny przewiew i częste trzepanie sukien i wszelkich materii wełnianych—oto środki najbardziej zalecane.—W Niemczech każda prawie gospodyni zasobniejsza posiada obecnie skrzynię blaszaną hermetycznie zamkniętą, chroniącą nawet futra od moli.—Skrzynia taka coprawda zabiera trochę miej-

sca, lecz zabezpiecza.—Dla kuchni zaczyna się pora pomyślniejsza ze względu na ożywiony do wóz jaj, masła i drobiu.

W oborze. Ponieważ w tym miesiącu inwentarz już pracuje w polu, podwoić porcję paszy. Mieszać paszę zieloną z suchą. Krowom mlecznym dawać stopniowo paszę świeżą. Cielęta można odłączać, lecz nie wcześniej. Owce można wypędzać w paśniki lucerny starej i w zboże do wypasienia na zielono. Wieprze na pastwiska. Przewietrzać i czyścić obory.

W kurnikach. Ponieważ wyłęganie trwa ciągle, trzeba uważać na pisklęta, dbając o ich czystość. Można przy pogodzie wypuścić je na dwór. Żywić je papkami i prosem.

W pasiece. Rozpocząć odżywianie pszczół. Pobudzić niesienie jajek, uderzając kijem w ul i dając syrop, lub miód płynny. Zgromadzić razem osady nierozwinięte. Unikać przeciągów w gniazdach z jajami. Od 15-go przygotowywać sztuczne królowe.

Praktyczne przepisy.

CZYSZCZENIE LINOLEUM.

Wymyć linoleum mokrą ścierką, dobrze wytrzeć i dać wyschnąć. Gdy suche nacierać gałgankiem umaczanym w esencji terpentynowej, i znowu wytrzeć na sucho. Jeżeli linoleum nie jest zniszczone, nabierze połysku, jak nowe. Pocieranie pomadami lub mastykami sprawia, iż powierzchnia staje się zanedo ślizga.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Baran rozpościera swój wpływ od 21 marca do 21 kwietnia. Znak ten sprzyja zawsze zdobyciu bogactwa przez dziedziczenie lub związki,—lecz z zaprzeczeniami a także z procesami. *Baran*, będąc znakiem gwałtownym, sprawdza także walki lub zerwania stosunków.—Osobnik pod tym znakiem urodzony, skraca często swe życie wskutek własnej winy. (Co do *Byka*, patrz Maj.)

Wiadomości pożyteczne.

MLEKO SPROSZKOWANE.

W ostatnich czasach wyrób kazeiny, laktozy i kwasu mlecznego, choć prowadzony na wielką skalę, nie mógł jednak zużytkować olbrzymich ilości odtłuszczonego mleka, pozostałych po odciągnięciu żeń tłuszczu, czyli masła.

Dopiero wyrób „mleka sproszkowanego“ rozwiązał tę kwestję.

Polega on na usunięciu z mleka zawartej w nim wody, a wysuszeniu i sproszkowaniu części stałych.

Chcąc otrzymać ze sproszkowanego mleka, rozwarzamy je pewną ilością wody o temperaturze 70—80 st. ciepła.

Oddzielenie wody od mleka dokonywa się zapomocą gorąca lub zimna: pierwszy z tych sposobów jest ogólnie używanym. — Podług systemu Just-Hatmaker mleko sływa cienką warstewką na cylindry ogrzane wewnątrz parą do 150 st., na których powierzchni natychmiast wysycha, tworząc błon-

kę usuwaną natychmiast mechanicznie do innego naczyńia. Błonkę tę wysusza się ostatecznie i zamienia w proszek.

Tak zwane „pasteuryzowanie“ mleka polega na tem, że jest ono kilkakrotnie doprowadzane do wrzenia i ochładzane narazem, co wyniszcza w niem zarazki chorobotwórcze, których nie wygubia jednokrotne gotowanie. Nazywa się to także „sterylizowaniem“ mleka.

Z liczby środków, utrzymujących mleko surowe w świeżości, najwięcej jest używany dwuwęglan sody, który sprawia, iż kwas mleczny wydziela się w postaci małych pęcherzyków z mleka, opóźniając jego skwasnienie.

Środek ten w małej ilości nie jest szkodliwy; lecz ponieważ mleko od chwili udoju przechodzi przez wiele rąk, zanim się dostanie do konsumenta, trafia się, że każdy z czasowych właścicieli obdarza je dla bezpieczeństwa szczyptą dwuwęglanu. To było powodem, iż analiza wykrywała częstokroć przeszło 10 gr. dwuwęglanu w 1 litrze mleka, co już było stanowczo szkodliwe.

Boraks, jako środek antyseptyczny, bywa także używany, lecz źle działa na chorych i dzieci.

Nakoniec kwas salicylowy powinien być całkowicie wykreślony z użycia przy wszystkich produktach spożywczych, a tembardziej przy mleku.

Ułożenie towarzyskie.

DROBNY WYKWINT.

Państwo X skromnie uposażeni mają jednak wrodzone poczucie wykwintu. Zajmują mie-

szkanko z trzech pokojów z jednym wejściem. Dzwonimy. Otwiera służąca w białym czepeczku, a że to godzina przyjęć tygodniowych, ma na rękach białe nicianie (często prane) rękawiczki. Drzwi do kuchni zamaskowane ekranem. W pokoju przyjęć mebelki gustownie rozstawione. Na ścianach ledwie trzy obrazki, lecz nie oleodruki i nie ryciny z pism wycięte ale drobne szkice, nabyte na wystawie. (Każdy po 10 rubli). Na stole ilustracye, trochę świeższych książek i albumy. Na pianinie (posag pani) nuty. Na biurku pana książki porządnie ułożone i wazonik z garścią ciętych kwiatów. Nic tu niema kosztownego, zarazem nic, co grzeszyłoby banalnością. Pokój ozdobiony kwieciem, książkami, obrazkami i pianinem może wystarczyć za salony parweniuszów a kto wie czy ich nawet nie zamięwa. Jakże zazdroszczę tym, których nerwy nie rozstraja obecność w domu fałszywych bronzów (cynk z malarską pozłotą), sosny „bejcowanej“ na mahoń, oleodruków, żyrandoli ze szkła taniego i... gramofonu! Są to ludzie zaiste szczęśliwi, albowiem fałsz i tandeta zadawała ich ideały wykwintu, ideały, które się ziszczają kosztem kilkudziesięciu rubli.

Kuchnia staropolska.

Gęś czarna. Czytamy u Kitowicza: „Gęś czarna, którą u pomniejszych panów zaprawiano tak: kucharz upalił wiecheć słomy na węgiel, w niedostatku czystej, z buta czasem naprędcę wyjętej, przydał do tego łyżkę lub więcej miodu praśnego, przylał podług potrzeby jakie-

go octu mocnego, zmieszał z ową słomą spaloną, zasypał pieprzem i imbierem, a zatem stała się gęś czarna, potrawa bardzo wzięta owych czasów (za Augusta III) i podczas największych bankietów używana. Nikt mi nie zada, iż taką przyprawę słomianą zmyśliłem na wyszydzenie staroświeczyzny, kiedy sobie wspomni tarnosolis płatki, których po dziś dzień kucharz do farbowania galaret i cukiernicy do farbowania cukrów używają, wszak te płatki są to zdziery starych koszul i pluder, które g... zowią płóciennych; jeżeli mi nie wierzy, niech sobie ich każe dać funt w korzennym sklepie, znajdzie między temi płatkami kołnierze od koszul i paski od g...“ i t. d. Później gęś czarna wyszła z mody, nie dawano jej chyba na obiadach pogrzebowych, albo w partykularnych domach, a gdy się kędy na stole pokazała, kolor jej dawano nie ze słomy palonej, ale na miodowniku, dodawszy do niego cytryn zamiast octu, cukru, goździków.

Alabrys. Oprócz sztuki mięsa, którą gotowano w samej wodzie, z pietruszką i solą, inne wszystkie potrawy nalewano sokiem, z mięsiwa rozmaitego wygotowanym. Ten sok zwał się po kucharsku Alabrys; robiono go tak: W wielki kocioł w każdej kuchni będący, nakładł kucharz całą goleń wołową, z mięsa nieco ogołoconą, w sztuki porąbaną, a jeśli miał być wielki obiad, to przyłożył pieczeń jedną i drugą, ćwiartkę cielęciny, ćwiartkę baraniny, kapłona jednego i drugiego, słoniny niesłonej karwasz, pietruszki, selerów, porów, march-

Samobójstwa wśród młodzieży szkolnej.

Zamachów samobójczych
w szkołach męzkich *w szk. żeńskich*

114

40

50

44

samobójstw

78

9

śmiertelnych wypad-
ków nieszczęśliwych

80

wypadków

z mniej groźnym
przebiegiem



Wydział lekarski ministeryum oświaty opracował dane statystyczne o zamachach samobójczych i wypadkach nieszczęśliwych wśród młodzieży szkolnej za r. 1910-ty.

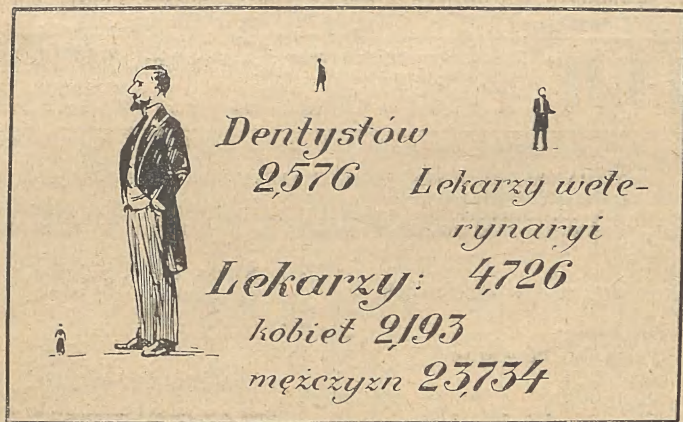
Zamachów samobójczych w czasie od d. 1 stycznia 1910 r. do d. 1 stycznia r. 1911 zanotowano 154; w szkołach męskich 114, w żeńskich 40; samobójstw było 94, w szkołach męskich 50, w szkołach żeńskich 44; śmiertelnych wypadków nieszczęśliwych stwierdzono 87: w szkołach męskich 78, żeńskich 9, wypadków z mniej groźnym przebiegiem zanotowano 80.

Największa liczba samobójstw, zamachów samobójczych i wypadków nieszczęśliwych przypada na szkoły średnie; w uczelniach wyższych były 34 samobójstwa i 2 zamachy samobójcze, w szkołach niższych zarejestrowano 9 samobójstw i 15 zamachów samobójczych. Największa liczba wypadków pomienionych wydarzyła się w okręgach: petersburskim i odeskim.

Styczeń, marzec i kwiecień dały największy procent samobójstw, najniższy zaś—lipiec. Najczęściej zdarzały się wypadki samobójstw w klasie 4 szkół średnich, wśród samobójców przeważa wiek od 16 do 18.

Przyczyny samobójstw określone są w porządku następującym: neurastenia i zmęczenie; przykrości rodzinne w związku z postępiami niedostatecznymi; egzaminy; miłość zawiedziona; stopnie niezadawalające i stosunki materyalne.

Liczba lekarzy.



Ministryum spraw wewnętrznych dla bardziej celowego podziału sił lekarskich, zgromadziło dane o liczbie lekarzy w państwie. Ogółem w państwie rosyjskiem jest 25,927 lekarzy, w tem mężczyzn 23,734 i 2,193 kobiety. Dentystów jest—2,576 i lekarzy weterynaryi—4,726.



M A J

Święta Kościoła rzym.-katolickiego

- 1 P. †Filipa i Jakóba Ap.
- 2 S. Zygmunta Kr. M., Atanazeg.
- 3 N. 3 POW. O. ś. Józefa., Z. Krzyża
- 4 P. Floryana M., Moniki Wd.
- 5 W. Piusa V P. W., Anioła i Ir.
- 6 S. ☩ Jana Ap. i ewang. w oleju.
- 7 C. Domicelli i Eufrozyny Mn.
- 8 P. †Stanisława B. M. P. K. P.

Święta Kościoła prawosławnego.

- 18 Prp. Joanna, Sw. Kosmy.
- 19 Sw. Georgja i Trifona, Joan.
- 20 N.S. ŻEN. MYR. Fieodor. Trich.
- 21 Mcz. Fieodora, Sw. mcz. Jan.
- 22 Ap. Klimenta, Prp. Fieod.
- 23 ☩ Sw. Wiel. mcz. Georgia P.
- 24 Mcz. Sawwy, Fomy, Jelisaw.
- 25 Ap. i Ewang. Marka.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udelikatniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Akc. Tow. FR. PULS
W WARSZAWIE.

☩ Maj 6. Imieniny JEJ CESARSKIEJ MOŚCI Najjaśniejszej Pani **ALEKSANDRY TEODORÓWNY.**

☩ Maj 19. Rocznica Urodzin JEGO CESARSKIEJ MOŚCI Najjaśniejszego Pana **MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA.**

☩ Maj 27. Rocznica Św. Koronacji ICH CESARSKICH MOŚCI Najjaśniejszego Pana **MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA** i Najjaśniejszej Pani **ALEKSANDRY TEODORÓWNY.**

Wykaz dni nieprotestowych.

- 3. Niedziela
- 6. Środa dzień galowy
- 10. Niedziela
- 17. Niedziela
- 19. Wtorek dzień galowy
- 22. Czwartek Wnieb. Pańs.
- 24. Niedziela

- 27. Środa dzień galowy
- 28. Czwartek św. st. st.
- 31. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 2, 9, 16, 23 i 30 Sabaty; d. 10 Pesach-szeni, d. 14 Lagboomer (dni radosne); d. 26 Rozchodesz czyli 1 d. m-ca Sivan; d. 31 Szewnos (ziel. święta), pamiątka odebrania 10-u przykazań na górze Synai.

Jul. Herman & Co.

BIURO EKSPEDYCYJNE Ś-to Krzy-
CLENIE TOWARÓW W WARSZA- ska
WIE I POGRANICZACH
INKASO — KOMISSA. Nr. 32.

"Tlenol" eliksir, krem, proszek do zębów

Prof. D-ra Napoleona Cybulskiego.

M A J.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 S.	Grzegorza Nazj. B. W. D. K.	26	Sw. mcz. Wasilja, Sw. Stef.
10 N.	4 PO W. N. M. P. Łask. Izydora	27	N. o RAZSŁABL. Ap. Symeona
11 P.	Manswerta B. W., Maksyma M.	28	Mc. Maksima, Cw. Kirilla
12 W.	Pankracego M.	29	Sw. 9 mcz. Kizieżsk., Miemn.
13 S.	Serwacego B. W.	30	Prepołow. Ś. Jakowa, ś. Nikity
14 C.	Bonifacego M.	1	Maj. Pr. Jeremii.
15 P.	† Zofii Wd. z 3-ma córkami	2	Sw. Afanasja.
16 S.	Jana Nepomuceną Kapł. M.	3	Mcz. Timofieja i Mawry.
17 N.	5 PO W. Paschalisa W.	4	N. o SAMAR. Mcz. Pelagii.
18 P.	Krzyż. dz. Feliksa, Eryka kr.	5	Wicz. Iryny
19 W.	☩ Krzyż. dz. Piotra Celestyna	6	☩ Prp. Jowa mnogostr.
20 S.	Krzyż. dz. Wigilia. Bernard.	7	Mcz. Akakja.
21 C.	Wniebow. Pań. Wiktora M.	8	☩ S. Ap. i Ewang. Joanna Bog.
22 P.	† Julii P. M., Heleny P.	9	⊕ Peren. moszcz. w Nik. czud.
23 S.	Dezyderego B. M., Michała.	10	⊗ Sw. Ap. Simeona Zilota.
24 N.	6 PO W. Joanny, Afry i Zuz.	11	N. o SLIEP. Prp. Mefodja i K.
25 P.	Grzegorza VII P. W., Urbana	12	Sw. Jepifanja i Giermana
26 W.	Filipa i Nereusza W.	13	Mcz. Aleksandra, Glikerji.
27 S.	☩ Bedy W. D. K., Jana P. M.	14	☩ Mcz. Isidora, Maksima.
28 C.	Augustyna B. W., Ap., Anglii	15	⊕ Wozniesienie Gospod. P. Pach,
29 P.	Teodozyi P. M. Maryi Magd.	16	Prp. Fieodora, św. Giorgija.
30 S.	Wigilja. Feliksa, Ferdynanda	17	Św. Stefana.
31 N.	Zesłanie Ducha św., Anieli P.	18	N. S. OTIEC, Mcz. Fiedota

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ł o Ń c e				K s i ęż y c e							
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Przybyło		Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	4	32	7	23	14	51	7	17	7	58 r.	1	41 pn.
5	4	25	7	30	15	5	7	31	1	37 pp.	2	46 „
10	4	16	7	38	15	22	7	48	9	26 w.	3	48 r.
15	4	7	7	46	15	39	8	5	1	27 pn.	8	54 r.
20	4	0	7	53	15	53	8	19	2	17 „	3	7 pp.
25	3	54	8	1	16	7	8	33	3	22 r.	9	14 w.
31	3	47	8	8	16	21	8	47	9	55 „	12	41 pn.

⊕ Pierwsza kw. d. 2, 0 g. 5 m. 19 w.
 ⊕ Pełnia d. 9, 0 g. 1 m. 7 m. 31 r.
 ⊕ Ostatnia kw. d. 16, 0 g. 21 w. 1
 ⊕ Now d. 24, 0 g. 2 m. m. 23.
 ⊕ Pierwsza kw. 31, 0 g. 10 r.

Maj. — Mapa nieba.

Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.**Współczesna literatura polska.**

(Powieści i nowele).

Łopuszańska. Bezkrólewie, 1.00. — Na złotym szlaku, 2.50. — Zmierch czy świt (2 t.), 1.80. — *Łoziński W.* Czarny Matwij, 0.50. — Dwie noce, 1.10. — *Madonna* Busowiska, 1.20. — Szlachcic chodzący (3 t.), 1.05. — Zaklęty dwór, 0.70. — Nowe opowiadania Imć pana Wita Narwoya, 2.25. — Skarb watażki, 1.00. — *Łubiński F.* Do Monaco (2 t.) 1.80. — *Łubiński M.* Ironia pozorów, 1.80. — Złota nić, 1.50. — *Łuskińska*. Chińskim tuszem, 0.80. — *Viraginitas* 1.10. — *Machczyński K.* Humoreski i nowele myśliwskie 0.80. — W polu i w kniei, 2.00. — *Maciejowski Józ.* Panterka, 1.00. — Romanse, 1.00. — Z mętów, 1.00. — *Makuszyński*. Dziwne powieści, 1.50. — Romantyczne historye, 1.30. — Rzeczy wesole, 1.00. — W kalejdoskopie, 2.00. — Zabawa w szczęście, 1.50. — *Mańkowski Al.* Moja Helenka, 1.20. — Podróż zagranicę, 1.50. — *Marion*. Miraże, 1.20. —

Życie, 1.50. — Uczciwa kobieta, 1.50. — *Marrene W.* Dzieci szczęścia, 1.00. — Historia zwyczajnego człowieka, 1.00. — Przeciwną prądowi (2 t.), 2.00. — *Mayzłówna*. W mroku, 1.25. — *Michałowski Z.* Bębniarz, 1.20. — Listy „dzikiej” Jadzi, 0.40. — *Miciński F.* Dęby Czarnobylskie, 1.00. — Nauczycielka, 0.45. — Nietota, 2.50. — *Xiędz Faust*, 2.40. — *Miecznik A.* Historia o królewiczu Milanie 1.20. — Koniec królestwa niewiast, 1.20. — Księżna Safta, 1.20. — *Miller Ant.* Dusza mężczyzny, 1.00. — *Mniszek Helena* Książęta boru, 1.50. — Ordynat Michorowski, 1.60. — *Panicz* (2 t.) 3.00. — Trędowata (2 t.) 2.50. — Zaszumiły pióra, 1.50. — *Morzycka F.* Z dnia wczorajszego, 0.80. — *Mrozowicka Irena*. Dzwony, 1.20. — Po zwycięstwie, 1.40. — Złote mosty, 1.45. — *Mueller St.* Henryk Flis (2 t.), 2.40. — *Mutermilch M.* Ironia, 1.00. — Smutne dusze, 1.00. — Żydzi, 1.50. — *Maskoff Józef*. Zaszumi las (2 t.) 1.80. — *Narzynski J.* Ojczyń, 1.65. — *Natansonówna S.* Kobięciatka, 1.20. — Trójkąt małżeński, 1.00. —

Niedźwiecki Z. Czarna pantera, 1.30. — Grzech, 1.00. — Oczy, 1.50. — Jego Królewska Mość Boa-dusiciel, 1.30. — Sam na sam, 1.00. — *Niemojewski A.* Listopad, 1.20. — Listy człowieka szalonego, 1.50. — Poezye prozą, 1.00. — Prometeusz, 0.60. — Tytuł skonfiskowany (Legendy), 0.75. — *Niewiadomska Cecylia.* Stracona, 1.35. — *Nowaczyński Ad.* Figliki sowizdrzalskie, 0.60. — Małpie zwierciadło, 1.60. — Skotopaski sowizdrzalskie, 0.80. — *Nowiński J.* Ku bytowi, 0.75. — Życie i marzenie, 2.50. — *Olechowski G.* Rzeczy widziane, 1.20. — Dzieje mężczyzny, 1.80. — *Orkan Wł.* Drzewiej, 2.60. — Komornicy, 1.10. — Nad urwiskiem, 1.20 — Pomór, 1.60. — W Roztokach (2 t.), 2.00. — Nowele, 1.00. — Z tej smutnej ziemi, 1.00.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: *Reinecke C.* № 9. 10. 14. 15. Pour le petit monde. — Quatre morceaux: Barcarolle. Sous les Tilleuls. Paysage du soir. La petite bavarde. — 30. *Durra H.* Sonatine. — 30. *Mozart W. A.* Trois morceaux: 1. Romance printanière. 2. Menuet de l'op. „Don Juan“. 3. Rondino (Vivat Bacchus!). — 30.

Średniej trudności: *Wieniawski H.* op. 12. № 2. Chanson polonaise. — 25. *Krogulski W.* Bagatelka. — 20. *Karłowicz M.* op. 1. № 4. Zawód. — 30. *Moniuszko St.* Kozak — 30. *Mazurek z op.* „Halka“ — 40. *Dancla Ch.* op. 59. Résignation. — 30. *Krogulski W.* Kawalek liryczny — 30. *Troszel W.*

Kłosy polskie. Zbiór melodyi narodowych. 1.20.

Trudne: *Łopuska H.* Op. 2. Chanson sans paroles. — 60. *Brahms J.* Op. 117. № 1. Intermezzo. — 30. *Bossi M. E.* Op. 101. № 1. Prélude. — 30. № 2. Giga. — 30. *Mendelssohn-Bartholdy F.* Op. 104. № 2. Prélude. — 30. *Grieg Ed.* Op. 65. № 6. Jour de la nocte. — 50. *Gawroński W.* Op. 9 № 1. Au bord de la mer (Nad morzem) Étude. — 60.

TAŃCE.

Joyce A. Songe d'Automne. Valse. — 50. *Krautstojl St.* Nasza gwiazda. Walc. — 60. *Fall L.* Walc z op. Panna z Lalką. — 60. *Zickner O.* Op. 163. Królowa kwiatów. Walc. — 60. *Brzeziński H.* Władka Polka. — 30. *Karasiński A.* Maniuta. Polka — 30.

SPIEWY.

Trzy pieśni nagrodzone na konkursie Filharmonii Warszawskiej: *Maszyński P.* Op. 61. Dziewicze Brzozy. — 60. *Opieński H.* Czasem. — 70. *Różycki L.* Jasna Lednica. — 60. *Zerkovitz Béla.* Op. 93. List ze Sorrento. Sopran. — 60. *Studziński K.* Róże. Kwartet na głosy mieszane. Sopran. Alt. Tenor i Bas. — 30.

Notatnik historyczny.

1. 1809. Gen. H. Dąbrowski bije Austryaków pod Radzymi-
nem; 1896. Zamordowanie sza-
cha perskiego Nasr ed Dina. —
2. 1798. Szwajcarzy pod Mor-
garten zadają porażkę Francu-
zom; 1848. Powstańcy wielko-
polscy staczają z Prusakami bi-
twę pod Wrześnią. — 3. 1512.
Rozpoczęcie Soboru Lateraneń-
skiego w Rzymie; 1815. Ustano-

wienie Królestwa Polskiego na kongresie wiedeńskim.—6. 1431 † Bolesław I. książę śląski na Cieszynie.—7. 1574. Henryk Walezyusz obrany królem polskim; 1791 przyjęcie prawa o sejmie konstytucyjnym. — 8. 1551. † w Krakowie Barbara Radziwiłłówna;—9. 1434. Władysław Jagiełło potwierdza przywileje m. stołecznej Krakowa; 1488. † Fryderyk I ks. śląski na Lignicy.—10. 1774. † w Wersalu Ludwik XV; 1871. Podpisanie pokoju między Francją a Niemcami.—11. 1910. Uroczyste odsłonięcie w Waszyngtonie pomników Tadeusza Kościuszki i Kazimierza Pułaskiego.—12. 1527. Układ w Krakowie z Piotrem IV. hospodarem mołdawskim, w sprawach granicznych; 1803 Początek wojny Anglii z Francją.—13. 1573. Grzegorz XIII (Hugon Buoncompagni) zostaje papieżem; 1717. Urodziła się w Wiedniu Marya Teresa.—14. 1610. W Paryżu Ravailiac zabija na ulicy Henryka IV; 1792. Początek konfederacji Targowickiej.—15. 1699. Turcy zwracają Polsce Kamieniec Podolski; 1815. Zajęcie przez Prusaków W. Ks. Poznańskiego.—16. 1277. † papież Jan XXI; 1790 pogrom w Warszawie przez pospólstwo warszawskie sklepów żydowskich, trwający 2 dni.—17. 1050. † w Arellano Guitone d'Arezzo, wielki teoretyk muzyki; 1812. W drodze przeciwko Rosji Napoleon I przybywa do Drezna.—18. 1674. Jan III Sobieski obrany królem; 1889. † w Paryżu b. prezes ministerium austriackiego Alfred hr. Potocki. — 19. 1480. † w Krakowie Jan Długosz; 1531 † w Kaliszu ks. Jan Łaski, arcybiskup prymas. — 20. 1674. Zapowiedź przybycia posłów litew-

skich do Jana III Sobieskiego.—21. 1471. † Henryk VI król angielski; 1849. Zjazd w Warszawie Franciszka Józefa ces. Austriackiego z cesarzem Mikołajem I. — 22. 1571. Stefan Batory zostaje księciem siedmiogrodzkim; 1910. Koronacja ponowna obrazu Matki Boskiej na Jasnej Górze w Częstochowie.—23. 1125. † Henryk V, król niemiecki cesarz ukoronowany w Rzymie; 1906. † pisarz norweski Henryk Ibsen.—24. 1823. Francuzi zajmują Madryt; 1873. A. Thiers składa mandat prezydenta rzeczypos. Francuskiej.—25. 1430. Joanna d'Arc pod Compiègne dostaje się do niewoli Burgundczyków; 1462. Urodził się król polski.—26. 1806. Napoleon I rzeczpospolitą Batawską przetwarza na królestwo Holenderskie; 1831. Bitwa pod Ostrołęką.—27. 1569. Wcielenie Braclawszczyzny do Korony; 1905. Bitwa morska pod Cuszumą.—28. 1549. † Aleksander Chodkiewicz wojewoda nowogrodzki; 1871 wojsko rządu wersalskiego opanowuje Paryż.—29. 1453. Turcy zajmują Konstantynopol; Koniec cesarstwa bizantyjskiego; 1861. † w Paryżu Joachim Lelewel.—30. 1812. Napoleon I staje kwaterą w Poznaniu; 1829. † Franciszek ks. Sapieha, ostatni generał artylerii W. Ks. Litewskiego.—31. 1161 † Geiza II, król węgierski; 1850. Zgromadzenie prawodawcze w Paryżu uchwała głosowanie powszechne.

Miesiąc w przysłowiach.

Chłodny maj, duży urodzaj.
Deszcz na pierwszym maju,
chyba (uchybie) w urodzaju.

Gdy się w maju pszczoły roją, takie roje w wielkiej cenie stoją.

Grzmot w maju sprzyja urodzaju.

Jak w maju zimno, to w stodole ciemno.

Kiedy pierwszy maj płacze, będą chude klacze.

Na pierwszego maja szron, obiecuje hojny plon.

W maju kwarta deszczu, kropla błota.

Wody w maju stojące, szkodę przynoszą łące.

Deszcz w Ś-go Floryana, skrzynia puchem wypchana.

Na św. Stanisława w domu pustki, w polu sława.

Pankracy, Serwacy, Bonifacy, — żli na ogrody chłopacy.

Na Urbana chwile jakie — mówią, że i lato takie.

Len zasiany w Stanisława, rośnie jak ława.

Dzieje kalendarza.

ROK SŁONECZNY I KSIĘŻYCOWY.

Rok po łacinie *annus*—obręcz, ponieważ ziemia określa tę linię w biegu około słońca. Rok ten jednak nazywa się astronomicznym, Grecy bowiem i Rzymianie pod nazwą roku cywilnego rozumieli co innego. Od czasów Juliusza Cezara złączono oba dwa wyobrażenia o latach. Astronomowie pierwotni, uderzeni zmianami księżycą, czas podzielili na dni, następnie na miesiące t. j. na peryody, które wpływają od jednego nowiu do następnego. Uznając jeszcze potrzebę obszerniejszego podziału czasu, 12 takich obrotów księżycy dokoła ziemi nazwali rokiem. Liczbę *dwanaście* wybrano

z powodu, iż z końcem tegoż okresu słońce „wchodziło” *prawie* w to samo miejsce na niebie. To „prawie” już nie wystarczało pokoleniom nowożytnym, które też zaniechały roku księżycowego a za rok cywilny przyjęły astronomiczny.

Księżyc kończy swój obrót we 29 i pół dni, rok księżycowy składa się z 12×99.5 czyli 354 dni. Ziemia zaś dokonywa obrotu około słońca w 365 dni, 5 godzin, 48 minut i 46 sekund, różnica przeto wynosi 11 dni, 5 g. 48 min. 46 sek. Pory roku oznaczone przez zobopólne stanowisko ziemi i słońca, przypadały w różnych fazach roku księżycowego. W celu zapobieżenia tym brakom nie przyjęto jednak roku słonecznego lecz chwytano się rozmaitych kombinacji.

Dla rolników. Gdy inwentarz wyszedł na pastwisko, wietrzyć i bielić obory, stajnie i owczarnie.—Kończyć zasiewy, sadzić kapustę, ścinać zbyt bujną pszenicę.—W ciągu pierwszego tygodnia maja, siew buraków cukrowych powinien być skończony.—Po połowie maja nawozić ugory. — Przesadzać rozsadę kapuścianą i wysadki buraków cukrowych, przygotowywać komposty. — Tępić chwasty na miedzach, rozpocząć ostrożnie przykarmianie bydła zieloną paszą.

Dla ogrodników. Tępić zarodki robactwa na drzewach owocowych, wycinać niepotrzebne pędy.—Siać w gruncie fasolę, marchew, pietruszkę.—Sadzić na trawnikach rośliny ozdobne, zacząć cieniować skrzynie i okna cieplarniane.—Chrańszcze strząsać z drzew zrana.

Dla myśliwych Młoda zwierzyna i ptactwo, z wiosną wyklute, powinny mieć w lasach spokój, potrzebny do rozwoju.—Tępić psy, włóczące się po lesie.—Nie pozwalać niszczyć gniazd kuropatw przy kośbie traw na łąkach.—Tępić lisy stare i młode.—Wolno polować na samce: dziki, łosie, sarny, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kaczory i słonki.—Pożyteczność bociana za dawnych czasów zaszła się chyba na niszczeniu żmij, których obecnie w braku bagien kraj nasz już nie posiada.—Bociany trapią natomiast młode ptactwo.—W krajach o wysokiej kulturze łowieckiej od dawna poznano się na tych „lisach farbowanych”.

Dla gospodyń. W spiżarniach przednówek, gdyż zapasy zimowe już skończone, a nowych prócz zieleniny jeszcze niema.—Natomiast nabiału wiele, obecnie najtańszy.—Dobre gospodynie o tej porze skupują i solą masło na zapasy zimowe.

Działwa szkolna zaczyna przygotowywać się do egzaminów.—Matki powinny baczeniejszą niż zwykle zwracać uwagę na higienę tej działwy, mianowicie co do podziału czasu na naukę, odpoczynek i sen.

W oborze. Stała, ciągła i stopniowa zamiana paszy suchej na zieloną, którą już potem dać można codziennie. Wypędzać krowy, cielęta, owce na pastwiska lub łąki sztuczne, dobrze pilnując, by się nie wzdęły.

W kurnikach. Ciągłe baczenie na młode pokolenie, przy dobrem odżywianiu. Napój ciągle odświeżać.

W pasiece. Jest to epoka wielkiego rozwoju pasieki i wielkiego przybytku miodu. Dodawać co 3 lub 4 dni nowy rejon lub nową ramę. Ułatwiać rojenie się i zbierać roje, ustawiając ule słomiane w bliskości pasieki.

Żywiec nowe roje o ile własny miód nie wystarcza. Zgromadzać razem słabe roje. Oddzielać królowe i odrzucając złe lub średnie zastępować je nowymi.

Przepisy praktyczne.

PRZECIWIW ROBAKOM I MOLOM.

Przed wyjazdem z domu, lub o ile zamyka się mieszkanie na kilka miesięcy, należy dobrze wytrześć i wyczyścić szcztoką meble wyściełane. Dalej w 1 litrze alkoholu czystego rozpuścić 40 gramów kamfory, 30 gramów pieprzu indyjskiego tłuczonego, miksturę tę ponalewać w małe szklaneczki i ustawić pod meblami, krzesłami i fotelami wyściełanymi. Zamknawszy hermetycznie drzwi i okna, można być pewnym, iż meble nie ulegną zniszczeniu przez mole.

Przeciw mrówkom w szafach.

Wystarcza rozłożyć na półkach w szafach, lub kredensie liście absyntu. Zapach tej rośliny oddala owady. Należy odnawiać liście 2 lub 3 razy podczas lata.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 19-go miesiąc ten jest pod wpływem *Byka*, od 20-go do 31-go pod wpływem *Bliźniąt*.

Byk wpływa w wielu razach na charakter gwałtowny i upar-

ty, wolę silną i stałą, umysł nie łatwy do wzruszenia, jak i do uspokojenia, lecz mogący doprowadzić do wybryków, jak i walk życiowych doprowadzonych do ostateczności.

(Co do *Bliźniąt* patrz Czerwiec.)

Wiadomości pożyteczne.

KWIATY ŚWIEŻE I SZTUCZNE.

Handel kwiatami przybrał w naszych czasach rozmiary wprost olbrzymie.

Podczas gdy dawniej zima lub spóźniona wiosna była dla artystów, lub wytwornych dam, porą tęsknoty za zielenią i kwiatami — dziś, olbrzymie szyby sklepów ogrodniczych ukazują nam w każdej porze roku bajeczny przepych barw i zieloności.

Wprawdzie najprozaiczniejsi na świecie ludzie, chemicy, dowodzą, iż zapach większości kwiatów jest zbyt słaby i że tylko chemia może skutecznie temu przeciwdziałać.

Stosuje się więc często sztuczne wzmacnianie woni kwiatów: najprzód, jeśli są nadwładne, zanurza się całe wiązki w słabym roztworze amoniaku, co im przywraca świeżość, a następnie skrapia się je esencją stosownego zapachu.

Niektóre z kwiaciarek paryżkich wprowadziły zwyczaj skrapiania kwiatów odmiennym zapachem: lecz okazało się, że bez, pachnącej fijołkami, lub fijołki z zapachem róż nie zdobyły powodzenia. — Aby wzmocnić naturalną woń kwiatów, umieszcza się je w pudle obłożonem zewnątrz lodem: w dniu jego jest umocowana rurka z otworami, przez które wpływa do szczelnie amkniętego pudła kwas wę-

glany, przesycony odpowiednim zapachem. Kwiaty, zwilżone poprzednio drobną ilością gliceryny, nasiakają tym sztucznym, choć właściwym sobie zapachem, na czas dłuższy. — Wyrobów sztucznych kwiatów doszedł obecnie do możliwej doskonałości i artyzmu, co wzmogło ich zapotrzebowanie do celów dekoracyjnych; szczególnie wygląd ich przypomina ładząco kwiaty naturalne od czasu, gdy zaczęto używać łądyg giętkich.

Podczas pobytu Cesarza rosyjskiego w Paryżu, postanowiono drzewa na Polach Elizejskich przybrać kwiatami sztucznymi, wbrew zimnym podmuchom październikowego wiatru i śmiały ten pomysł wykonano z powodzeniem.

Szczególniejszą pięknoscią wyróżniały się kasztany okryte biało-różowym kwieciem.

Na zakończenie wspomnimy o nowym materyale do wyrobu chryzantemów, którym jest drzewo; zgrabny robotnik, przy pomocy ostrego scyzoryka nacina w wązkie paski kawałek drzewa wielkości pięści i podważa je do góry, przez co koniec wiórka się skręca. — Po kilkunastu minutach kwiat jest gotów: teraz się go zanurza w farbie dowolnej barwy, poczem, osadzony na łądydze, przypomina ładząco ulubione kwiaty słonecznej krainy Niponu.

Ułożenie towarzyskie.

ODZIEŻ.

Co kraj to obyczaj. Francuzi słyną z niedbalej elegancji, Niemcy starannie wyczesani i wypucowani bywają podobni do kelnerów a ich damy z rękoma na pracowanymi do ochmistrzyń

domowych. Wiedeńczyk zużywa wiele fiksaturu i pomady. Anglik ubiera się sztywno, praktycznie, lecz kraciasto i zbyt jaskrawo.

U nas, ludzi lepiej wychowanych odróżnić można po odzieży jaknajmniej krzyczącej. Strój ciemny zawsze robi mężczyźnie do twarzy i dodaje mu dystynkcji. Kobieta, posiadająca gust wrodzony, nawet modzie, obecnie barwnej, potrafi nadać ton spokojny. Tęczowe i papuzie gamy barw zawsze świadczą o banalności smaku. Największe dzieła sztuki odznaczają się prostotą środków. To samo zupełnie z garderobą. Wystrzegajmy się nadmiernej ilości świecideł, breloków, jaskrawych chusteczek w bocznej kieszeni. Dama strojna w szykownie uszyty kostium angielski, zawsze zaćmi na ulicy jejmość odzianą niedbale a natomiast obwieszoną mnóstwem zdawkowej biżuterii. Mężczyzna noszący cylinder i złote buty jest nie mniej śmieszny. Stać go na rozmaite części garderoby, lecz nie wie, jak je połączyć harmonijnie.

Kuchnia staropolska.

Bijanka, bianka, potrawa niegdys podawana na stoły wielkopańskie. Robiono ją z mleka, migdałów, galarety i rosółów, lub z ryżu suszonego, który gotowano w formach. Rej wspomina „bijankę z marcypanem“, Starowolski w opisie dworu cesarza tureckiego powiada: „Przynoszą do jedzenia konfekty, pasty i *bijanki* zrobione z perfumami rozmaitemi“. *Bijanka* musiała być uważaną za wybryk zbytku skoro autor broszury z r. 1649... „Lekarstwo na

uzdrowienie. Rzeczypospolitej, z uniwersałem poborowym“ pisze: „Od bijanek niech płacą zbytkowego groszy 6“.

Mięsiwa. Między półmiski, rozmaitem ptastwem i ciastem napełnione, podług wielkości stołu stawiano dwie albo trzy misy ogromne, nakształt piramidów z rozmaitego pieczystego złożonych, które hajducy we dwóch nosili, boby jeden nie uniósł. Te piramidy na spodzie miały dwie pieczenie wielkie wołowe. na nich położona była ćwiartka jedna i druga cielęciny, dalej baranina, potem indyki, gęsi, kapłony, kurczęta, kuropatwy, bekasy, im wyżej, tem coraz mniejsze ptactwo. Z tych piramid, jako też mis i półmisków, goście sprawniejsi do krajania, za prośbą gospodarza, brali przed siebie owe pieczone, rozbięte, częstowali w kolej siedzących u stołu, nie przepominając zostawić dla siebie najlepszej sztuczki; po obczestowaniu wszystkich sami jedli.

Tak w pierwszym, jak drugim daniu wszystkie mięsiwa i ptactwo szły do garnka, rądla lub na rożen w przyrodzonej istocie swojej, albo całkowite, albo też na sztuki rozebrane. Kucharska sztuka, wydoskonalona z czasem, potrafiła robić z jednych ciał drugie, dając naprzykład pieczeni formę karpia, albo szczupaka i tam dalej.

Ryby. Kucharze nowomodni zanadto szafowali winem jako przyprawą do ryb, o których zaczęto już powoli trzymać, że szkodzą zdrowiu ludzkiemu, sprawując w nim przyrodzoną wilgotnością swoją wielość flegmy. A przecież starzy Polacy

Produkcja roczna węgla kamiennego i brunatnego.

Niemcy

219,070

Austria 49,070

Rosja 25,065

*Włochy
512*

*Hiszpania
4044*

Francja 37,936

*Belgia
23,675 w.k.*

*Niderlandy
1011 węgla
kamiennego*

*Szwecja
290 węg
kamiennego*

An -

glia i

Irlandya

270,156

Sł -

ny Zjedno -

czone

421,527

*Kanada
10,158 węg
kamiennego*

*Japonia
14,803 węgla
kamiennego*

(Przeciętna z szeregu ostatnich 5 lat) w większych państwach świata. Stosunek w tysiącach tonn metrycznych.

Produkcya roczna surowca.

N i e m c y

13,480 *Austro-Węgry* 2,004

Rosya 3,012 | *Włochy*
197

Hiszpania
385 *Francya* 3,821

Belgia 1,644 | *Szwecya*
575

A n g l i a i

Irlandya 9,874

Kanada
688 *Stany*

Zjednoczone

24,073 | *Japonia*
54

(Przeciętna z szeregu ostatnich 5 lat) w większych państwach świata. W tysiącach tonn metrycznych.



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
1 P.	Świątecz. Jakóba, Fortunata	19	Sw. mc. Patrikja, Sw. Joana
2 W.	Świątecz. Marcelina i Bland.	20	Obriet. m. Ś. Aleksija mitr.
3 Ś.	† Erazma B. W.	21	Sw. raw. Car. Konstant. i Jel.
4 C.	Franciszka Cezar., Saturn.	22	Mcz. Wasiliska
5 P.	† Bonifacego B. M., Waleryi.	23	Sw. Michała
6 S.	† Norberta i Klaudyusza Bb.	24	Prp. Symeona i Nikity.
7 N.	☩ Trójcy śśś., Roberta Op.	25	☩ Piatid. Dień św. Trójcy Joan.
8 P.	Maksyma, Medarda i Seweryn.	26	☩ Dień św. Ducha, Karpa i Alf.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udęli-
katniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS
W WARSZAWIE.

☩ Czerwiec 7. Urodziny JEJ CESARSKIEJ MOŚCI Najjaśniejszej Pani **Aleksandry Teodorówny**.

Wykaz dni nieprotestowych.

- 7. Niedziela
- 8. Poniedziałek św. st. st.
- 11. Czwartek Boże Ciało
- 14. Niedziela
- 21. Niedziela
- 28. Niedziela
- 29. Poniedziałek Piot. i Paw.

Święta żydowskie.

Dnia 6, 13, 20, 27 Sabaty; d. 1 drugi dzień Szewnos (ziel. świąt) d. 24 i 25 Rozchodesz czyli 1-e dni m-ca Thamus.

CZERWIEC.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 W.	Pryma i Felicyana Mm.	27	Sw. m. Fieraponta jep. Sarp.
10 S.	Małgorzaty K., Zacharyusza	28	Sw. Nikity isp.
11 C.	Boże Ciało , Barnaby Ap.	29	Mcz. Fieodosji, Błż. Joan.
12 P.	†Jana W., Onuf. Pust. Eschl.	30	Prp. Isaakja, isp. Dałm.
13 S.	Antoniego Padewskiego W.	31	Sw. Ap. Jerma, mucz. Jermja
14 N.	2 po ś. Bazylego Wielk. B.	1	<i>Ijuń</i> . N. WSIECH ś. Sw. Justim.
15 P.	Wita, Modesta i Krescencyi	2	Sw. Nikifora patr.
16 W.	Bennona, Julitty i Justyny	3	Św. Kławdja i Pawła
17 S.	Jolenty W., Innocentego M.	4	Sw. Mitrofana patr.
18 C.	Marka i Marcellina Mm.	5	Sw. mcz. Dorofieja, Konst.
19 P.	†Ser. Jezus., Gerwazego i Prot.	6	Pr. Harjona.
20 S.	Sylweryusza P. M.	7	Mucz. Fiedota, Marji.
21 N.	3 po św. N.M.P.N.Pom. Aloiz.	8	N. 2 po P. Feodora, ś. Jefrem.
22 P.	Paulina B. W., Flawiusza M.	9	Św. Kirilla arch. Aleks.
23 W.	Agrypiny P. M., Zenona M.	10	Sw. mucz., Timofieja, Alek.
24 S.	<i>Narodzenie Ś. Jana Chrzc.</i>	11	<i>Ś. Warfolomieja i Warnawy</i>
25 C.	Prospera, Adalberta. Wilh.	12	<i>Prp. Onuf. Wiel., Piotra Afoń.</i>
26 P.	Jana i Pawła Mm.	13	Prp. Anny i Joanna
27 S.	<i>Wigilia</i> . Władysława Kr. W.	14	Pr. Jelisieja, ś. Mefodja patr.
28 N.	4 po św. Leona II P., Iren.	15	N. 3. po P. Pr. Am., Św. Joana
29 P.	Piotra i Pawła Ap.	16	Ś. Tichona, mcz. Tigrja
30 W.	Wsp. ś. Paw., Lucyny i Emil.	17	Mcz. Manuila, Sawieła i Ism.

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżycy, oraz odmiany księżycy.

Dnia	Słońce						Księżyc					
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Przybyło		Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	3	46	8	10	16	24	8	50	11	20 r.	12	53 pn.
5	3	43	8	14	16	31	8	57	5	16 pp.	1	48 „
10	3	40	8	18	16	38	9	4	11	6 w.	5	5 r.
15	3	39	8	22	16	43	9	9	12	16 pn.	11	43 r.
20	3	39	8	24	16	45	9	11	1	23 „	5	47 pp.
							Ubyło					
25	3	40	8	24	16	44	0	1	4	54 r.	10	12 w.
30	3	43	8	24	16	41	0	4	11	58 „	11	23 w.

① Pełnia d. 7, o g. 12 m. 25 w.
 ② Ostatnia kw. d. 15, o g. 1 m. 3 w.
 ③ Now d. 22, o g. 11 m. 26 w.
 ④ Pierwsza kw. d. 29, o g. 3 m. 36 w.

Czerwiec. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Orwicz Jerzy. Błyski, 1.80. — *Ela*, 1.20. — *Orzeszkowa*. Dzieła. Wydanie zupełne. Serja I. Powieści ludowe i szlacheckie (T. I: Eliza Orzeszkowa przez Aurelego Drogoszewskiego. Obrazek z lat głodowych. Za doliną róż. Echo. Niziny. Tadeusz. Cięż. W zimowy wieczór. T. II i III: Nad Niemnem. Tom IV: Dziurdziowie. Cham. T. V: Anastazy. Bene nati) Cena 9.25. — w wydaniu popularnem, 5.50. — *Serya II*. Powieści żydowskie (Meir Ezofowicz. Eli Makower, oraz nowele) 4 tomy. Następne serye w druku (ogółem 35-40 tomów). — *Ascetka*, 0.40. — *A. B. C.*, 0.08. — *Babunia*, 0.08. — *Bracia*, 0.18. — *Cnotliwi*, 0.50. — *Czciciel potęgi*, 1.20. — *Daj kwiatek*, 0.06. — *Daleko*. Karyery, 0.08. — *Dobra pani*, 0.10. — *Drobiazgi*, 0.50. — *Gedali*, 0.05. — *I pieśń niech zapłacz*, 1.20. — *Iskry*, 0.80. — *Jędrza*, 0.25. — *Marta*, 0.50. — *Mirtala*, 1.20. — *Ogniwa*, 0.08. —

O rycerzu miłującym, 0.25. — *Australczyk*, 0.60. — *Ostatnia miłość*, 0.50. — *Panna Antonina*, 0.08. — *Panna Róża*, 0.10. — *Przędze*, 1.50. — *Romanowa*, 0.10. — *Silny Samson*, 0.10. — *Siteczko*. Czy pamiętasz, 0.08. — *Śmierć domu*, 0.08. — *Światło w ruinach*, 0.08. — *Szare obrazki*, 0.50. — *Widma*, 0.40. — *Ostoja*. Nad czarnym szlakiem, 1.25. — *Powieści prawdziwe*, 1.50. — *Wychowanka*, 0.60. — *Ottónówna*. Z bożej łaski, 1.50. — *Ostrowska*. Jesienne liście, 0.80. — *Ostrowski-Nałęcz St.* Przed burzą, 1.50. — *Zarzewie*, 1.50. — *Z gwiazdą mocarza* 1.35. — *Wielki rok*, 1.50. — *Paszkowski Edw.* Dolorosa, 1.20. — *Jasne wody*, 1.30. — *Podniebie*, 1.50. — *Rozbitki*, 1.50. — *Pawlikowski M.* Baczmaha, 1.00. — *Obrazki i opowiadania*, 0.50. — *Wiosenny gość*, 0.75. — *Perzyński Wł.* Łut szczęścia, 1.20. — *Michalik z P. P. S.*, 1.00. — *Miłość*, sztuka i pieniądze, 1.20. — *Nowele*, 1.00. — *Pamiętnik wisielca*, 1.20. — *Pani Czajkowska*, 0.40. — *Sławny człowiek*, 1.50. — *To co nie przemija*, 1.00. — *Wiosna* 1.50. — *Piątkowski Henryk*.

Mistrz Klębek, 1.50. — Reduta, 1.60. — Szary śmiech, 0.60. — *Pietkiewicz Z.* Na łukach słońca, 2.50. — *Pietrzycki Jan.* Pan Brzezan, 0.60. — *Pilecka Ida.* Z za świata, 0.40. — *Pilecki St.* Dwa głosy, 0.25. — *Historya* ubogiej panny, 0.25. — *Stój* chwilo!, 0.60. — *Piniński M.* Do widzenia, 0.80. — *Nowiny*, 2.00. — *Onuferko* 1.50.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Ł a t w e: *Wachs P.* Joyeux Moulin. — 40. *Peccadille.* — 30. *Bossi M. E.* Op. 124. № 1. *Bluette* — 30. *Carman M.* Op. 531. *Arlequin s'amuse.* — 30. *Neustedt Ch.* Andantino. — 20. *Vogel M.* Op. 35. № 2. *Sonatine.* — 20. *Fröhlich O.* № 7. *Violette des Champs.* № 8. *Marche gaie.* — 20.

Ś r e d n i e j t r u d n o ś c i: *Merkel G.* Op. 173. № 2. *Sonatine.* — 20. *Schytte L.* Op. 109. № 2. *Sonatine.* — 20. *Clementi M.* *Alegretto d'une Sonate.* *Haydn J.* *Rondino d'une Sonate.* — 30. *Krogulski W.* *Tarantela.* — 30. *Moniuszko St.* *Dwie zorze.* — 30. *Karłowicz M.* Op. 1 № 5. *Pamiętam* ciche, jasne, złote dni. — 30. *Raff J.* Op. 85. № 5. *Cavatine.* — 25. *Capua E.* *O sole miol.* — 25.

T r u d n e: *Chaminade C.* Op. 35. № 1. *Scherzo* (Etiuda koncertowa). — 50. *Melcer H.* *Prélude.* — 45. *Michałowski A.* *Menuet.* — 60. *Stojowski Z.* Op. 8. № 3. *Sérénade.* — 60. *Chopin Fr.* Op. 74 № 2. *Le printemps*, arr. par *F. Liszt.* — 20. *Elgar E.* Op. 12. *Salut d'amour.* — 30. *Horejszo W.* Op. 29. № 2. *Chorale* — 30.

SPIEWY.

Wagner R. „Śpiewacy Norymberscy“. *Pieśń* Waltera. (Rankiem wiośniwym) *Tekst* polski, włoski i niemiecki (Tenor). — 50. *Puccini G.* „*Pani Butterfly*“. № 1 *Solo* Pinkertona (*Jej* czar to kwiatów szept). (Tenor.). — 45. № 2. *Solo* *Butterfly* (*Tam* na wschodniej stronie) (S.). — 50. № 3. *Śpiew* *Butterfly.* (*Twoja* matka otuliła cię) *Sopran.* — 50.

TRIA NA FORTEPIAN, SKRZYPCE I WIOLONCZELĘ.

Moniuszko St. *Cavatine* de l'opéra „*Halka*“. — 50. *Potpourri* de l'opéra „*Halka*“. — 2.00. *Potpourri* de l'opéra „*La Comtesse*“. — 2.50. *Potpourri* de l'opéra „*Le Chateau Mystereux*“. — 2.30. *Rzepko W.* *Tria* na troje skrzypiec. *Część I.* — 75 *Część II.* — 90.

SZKOŁY NA SKRZYPCE.

Hennig C. *Krótki* i *praktyczna* szkoła na skrzypce podług najnowszego wydania, opracował *Wł. Rzepko.* *Część I.* 1.20. *Część II.* 1.50.

Notatnik historyczny.

1. 1832. Zamknięcie korpusu kadetów w Kaliszu; 1846. † papież Grzegorz XVI (Capellari). — 2. 1159. † na zamku w Altenburgu, jako wygnaniec, Władysław syn Bolesława Krzywoustego; 1624. Urodził się w Olesku Jan Sobieski, późniejszy król. — 3. 1450. Kazimierz Jagiellończyk miastu Inowrocławowi nadaje prawa magdeburskie; 1794. Fryderyk Wilhelm II król pruski łączy się w Żarnowcu z Rosyanami przeciwko Kościuszce. — 4. 1796. Francuzi biją Austryaków pod Altkirchen; 1872. † W War-

szawie Stanisław Moniuszko.—5. 1672. Sultan Mahomet IV wyrusza z Adrianopola przeciwko Polsce; 1890. Wielki pożar w Konstantynopolu na Pera.—1818 † gen. Henryk Dąbrowski w Winnogórze pod Środą; 1831. gen. Giełgud wkracza na Litwę.—7. 1492. † w Grodnie Kazimierz Jagiellończyk; 1696. † w Wilanowie król Jan III Sobieski.—8. 1794. gen. Zajaczek pobity pod Owsimem przez Rosyan.—9. 1424. Władysław Jagiełło wydaje edykt przeciwko herezjom; 1875. † w Brdowie filozof Karol Libelt.—10. 1807. Napoleon I zmusza Beningsena do odwrotu pod Heilsbergiem; 1863. Francuzi zajmują stolicę Meksyku.—11. 1584. † Franciszek ks. d'Alençon, brat Henryka III; 810. † Adam Chmara, ostatni wojewoda miński.—12. 1748. Pożar pustoszy Wilno; 1812. Napoleon I staje kwaterą główną w Gdańsku;—13. 1577. Stefan Batory poskramia zbuntowanych Gdańszczan. —1429. Joanna d'Arc zdobywa na Anglikach miasto Jargean; 1807. Bitwa pod Friedlandem.—15. 1415 papież Grzegorz XII zrzeka się tronu; 1888. † w Poczdamie Fryderyk III cesarz niemiecki.—16. 1807. Francuzi zajmują Królewiec; 1815. Napoleon zwycięża Prusaków pod Ligny.—17. 1501. † w Toruniu król Jan Olbracht. —18. 1574. Henryk Walezyusz uchodzi potajemnie z Krakowa; 1725. Burza wywraca wieżę ratusza w Toruniu. —19. 1434. † Aleksandra księżna mazowiecka, siostra Władysława Jagiełły; 1793 sejm grodzieński otrzymuje żądanie Sieversa i Bucholza, aby wyznaczył delegację do uznania zaboru prowincji polskich przez Prusy

i Rosyę. —20. 1290. † Henryk V Probus ks. Śląski na Wrocławiu; 1793. Urodził się Aleksander hr. Fredro, genialny kompozytor polski.—21. 1356. † Bolko II ks. na Opolu; 1765. † ks. Władysław Aleksander Łubieński, arcybiskup prymas.—22. 1794. Mirbach organizuje powstanie na Inflantach; 1812. Anglicy zwyciężają Francuzów pod Salamanką.—23. 1703. Urodziła się Marya Leszczyńska, małżonka króla Ludwika XV; 1894 urodził się Edward Albert ks. Walii syn króla angielskiego Jerzego V.—24. 1812. Napoleon I przeprowadza się przez Niemcy; 1866. Austriacy biją Włochów pod Custozzą.—25. 1894. † prezydent rzeczyposp. Francuskiej Sadi Carnot zamordowany przez anarchistę włoskiego.—26. 1879. złożenie z tronu kedywa Egiptu Izmaela baszy.—27. 1734. Król Stanisław Leszczyński uchodzi z Krakowa; 1846. Kraków przyłączony do Austrii. 28. 1812. Cesarz Aleksander I z wojskiem opuszcza Wilno.—29. 1644. † papież Urban VIII (Mateusz Barberini). —30. 1656. Odebranie Szwedom Warszawy.

Miesiąc w przysłowiach.

Czerwiec gdy zagrzmie gdzie zorze zachodzą, ryby się znacznie i obficie zrodzą.

Czerwiec się czerwieni? będzie dość w kieszeni.

Czerwiec stały—grudzień doskonały.

Grzmoty czerwca rozweselają ludziom serca.

W czerwcu gorącego lata, zdrowa więc bywa sałata; wina jeśli być nie może, piwo chłodne pij nieboże. W czerwcu się to lęga, co się przedtem sprzęga.

Kiedy się Medart rozwodni — będzie deszczu sześć tygodni.

Na św. Antoni — jagoda zapłoni.

Kto w Antoniego sieje tartkę — sto miarek zbierze za miarkę.

Dzieje kalendarza.

SYSTEM METONA.

W celu wybrnięcia z błędów, o których wyżej, Egipcianie dodawali do roku 6 dni, co uczyniło w roku dni 360, następnie dodali jeszcze 5, a to na rozkaz boga *Toth* (przedstawiany z głową ibisa). Złożony z 365 dni, rok cywilny opóźniał się o 6 godzin, co w ciągu lat czterech czyniło 1 dzień zaś w ciągu 4×365 lat — rok jeden. Rok egipski był nazwany nieregularnym, gdyż pierwszy dzień w roku koczował niejako w rozmaitych porach.

Rok grecki te same przechodził koleje. Jedne przepowiednie nakazywały obchodzić dane święta w jednym i tym samym dniu oraz w jednakowych fazach księżyca. Trzeba było więc zatrzymać rok księżycowy, co wprowadzało dalsze zagmatwanie. Astronom Meton (500 r. po N. Chr.) zauważył, iż po 235 przejściach księżyca ziemia i słońce „przychodzą“ w to samo miejsce nieba, co znaczy, iż po 19 latach słonecznych, księżyc znajdował się w tym samym dniu i w tej samej fazie. Można więc było co 19 lat obchodzić święta o jednej dacie. Meton przedstawił swój system podczas igrzysk olimpijskich a lud przyjął go z entuzjazmem, i postanowił moment ten utrwalić złotymi zgłoskami na monumentach. Ztąd „litera złota“ w kalendarzu a liter jest 19. System Me-

tona daje stosunek dość dokładny między rokiem słonecznym a księżycowym.

Dla rolników. Rozpoczyna się pora okopywania i pielienia. — Przerzywać buraki. — Na małych gospodarstwach chwasty w zbożu, o ile warunki pozwalają, przerywać motyką. — Bielić stajnie z domieszką ałunu, gdyż muchy zaczynają dokuczać koniom. — Wietrzyć stajnie i obory. — Porządkować narzędzia do sprzętu zbóż. — Tępić robactwo, chrząszcze i liszki. — Kończyć zaorywanie ugorów. — W szkółkach wycinać suche i dzikie pędy. — Chronić lasy od pożarów. — Rozpoczynają się sianokosy.

Dla ogrodników W inspektach, o ile potrzeba zdejmować okna. — Pleć warzywa. — Z końcem miesiąca kończy się ścinianie szparagów. — Cieniować skrzynie z sadzonkami roślin egzotycznych; jeżeli noce ciepłe, skrzynie pozostawiać otwarte. — Kończyć sadzenie kwiatów w gruncie i obsadzanie „dywanów“ (kobierców.)

Dla myśliwych. Spokój w lesie ma trwać i w tym miesiącu. — Układać wyżyły do pierwszego już bliźkiego pola.

Wolno polować na samce: dziki, losie, sarny, głuszcze, cietrzewie, jarzabki i kaczory.

Dla gospodyń. Wyjazd na letnie mieszkania. — Dobre gospodynie mieszkania w mieście pozostawiają w takim stanie, ażeby pozostali mężowie mieli z ruchomościami jaknajmniej kłopotu a służba przygodna nie zrzadzała szkód w meblach, firankach i drobiazgach. — Zaczy-

na się przyrządzanie soków i kompotów z poziomek, truskawek, wisien i jagód.—Drobieu już coraz więcej i tańszy.—Dawniej gospodynie na wywczasach letnich robiły zapasy, które zwoziły do miasta.—Dziś większą część żywności trzeba zwozić z miasta na letnie mieszkania.—Ludzie zamożni i w tej porze roku nie zmieniają trybu życia w mieście.—Inaczej rzecz się przedstawia w męzami skromniej uposażonymi.—Żony rozumne i przezorne powinny przed wyjazdem z dźiatwą zapewnić męzom odpowiednie stołowanie się.

W oborze. Inwentarzowi dawać już tylko zieloną paszę. Żywiec wieprze zieloną koniczyną, sałatą i obierzynami warzyw. W tym miesiącu strzyżka owiec.

W kurnikach. Wylęganie przerwać, gdyż promienie słońca szkodliwe są młodym wychowankom. Wyszorować kurniki, grzędę i wylęgarnię i oplókać je wodą z 5 gramami kwasu siarczanego na litr wody, co chroni od robactwa.

W pasiece. Pilnować rojów i nie pozwalać im wychodzić lub tylko wtedy, gdy się je śledzi. Sprawdzać czy ule nie postradały królowych przy rojeniu się. Kupować nowe roje. Wyjmować ostrożnie ramy z miodem, gdy są już zalepione woskiem. Wzmacniać kolonie łącząc słabe z mocnymi. Przenosić ule, by skorzystać z drugiej fazy znoszenia miodu. Gdy miód dobrze skrzepnął, przykryć go kółkami z papieru woskowego, umaczanemi w wódcę.

Praktyczne przepisy.

CZYSZCZENIE MEBLI POLITUROWANYCH.

W płaskie naczynie nalać w równych częściach oleju lnianego i esencji terpentynowej, dobrze zmieszawszy. Umaczać w tej mieszaninie gałganek bawełniany miękki i pocierać nim mocno meble. Wytrzeć na sucho gałgankiem wełnianym, mocno pocierając. Zastosowując ten zabieg kilka razy do roku, ma się meble o zawsze świeżym wyglądzie.

ODŚWIEŻANIE POWIETRZA W POKOJACH DLA CHORYCH

Nalać łyżkę esencji terpentynowej do kubła ciepłej wody. Trochę tej wody nalać na podłeczek, dla wyparowania. Resztą pocierać podłogę, szczególnie pod łóżkiem chorego. W takiejże wodzie prać także kompresy i bandaże, które szybko należy suszyć nad gorącą blachą.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 20-go miesiąc ten jest pod wpływem *Bliźniąt*, a od 21 do 30 pod wpływem *Raka*. *Bliźnięta* są znakiem wyglądu i umysłu wyższego, dają często sławę ze zdolnościami sobie przeciwnymi. Osoby pod tym znakiem urodzone zawierają niekiedy dwa małżeństwa w życiu, a muszą strzedz się swego otoczenia bezpośredniego, które będzie przyczyną nieprzyjemności.—Znak ten przyczynia więcej nieszczęśliwych, jak szczęśliwych. (Co do *Raka*, patrz Lipiec).

Wiadomości pożyteczne.

PIORUNY.

Jest to niezaprzeczonem faktem, że od dość dawnego czasu nie słyszymy już o burzach tak częstych i gwałtownych, jak nam to przekazały świadectwa piśmienne z lat dawno ubiegłych, lub osobiste wspomnienia ludzi podeszłego wieku.

Częste niegdyś burze z towarzyszącymi im piorunami, które były na porządku dziennym, wznecając liczne pożary, obecnie zdarzają się o wiele rzadziej.

Czyżby elektryczność atmosferyczna osłabła na wzór elektryczności ziemskiej, ujarzmionej przez człowieka, który z niej uczynił posłuszne swej woli narzędzie?

Nie—lecz jest to rzeczą pewną, iż istnieją okresy „burzliwe“, po których następują długie nieraz lata spokoju. — Prawdopodobnie przeżywamy teraz jeden z tych ostatnich.

Statystyka wykazuje, na podstawie skrupulatnych danych, iż w Bawaryi liczba szkód zrządzonych w budynkach przez pioruny, w latach 1888—1897, była sześć razy większa, niż w latach 1833—1844. — W Niemczech środkowych, w okresie czasu 1877—1889 było dwa razy więcej tych szkód, niż w latach 1864—1875. Zauważono, iż przy częstszych burzach wzmagala się ich gwałtowność i liczba uderzeń piorunów.

Nie powinniśmy więc siły burz uważać za wyczerpaną, gdyż okres ich potęgi może powrócić: co groziłoby tem większem niebezpieczeństwem, iż teraz ilość używanego do budowy żelaza i innych metali niepomiernie

wciąż wzrasta. Blaszone dachy, rynny, ozdoby, ogrodzenia i t.p. mogą w razie częstych burz odegrać smutną rolę.

Unikać należy mieszkania w domach na szczytach pagórków, a w pobliżu wody; stąd hotele i obserwatorya górskie są szczególnie wystawione na niebezpieczeństwo i powinny koniecznie posiadać piorunochrony.—Domy zbudowane na gruncie suchym, w głębi doliny, wąwozu, lub na stoku pagórka czy góry, tak, aby szczyt znajdował się ponad dachem—są o wiele bezpieczniejsze.—Przy domu, mającym dach i rynny metalowe a nie posiadającym piorunochronu, możemy takowy zastąpić grubym drutem, którego jednym końcem otaczamy wyłot rynny, a drugi zakopujemy w ziemi.

W razie uderzenia piorunu, elektryczność spłynie po drucie w ziemię.—Koszt i kłopot tego urządzenia jest tak minimalny, iż wszystkie rynny można i trzeba przekształcić na zastępczy nie piorunochronów.

Ułożenie towarzyskie.

NASZE DZIECI.

Epoka bieżąca zaznacza się rozwiniętym szeroko kultem dla dziatwy. Mamy tu na myśli bezkrytyczne nieraz, a w gruncie rzeczy szkodliwe dla jej przyszłości shlebianie i rozpieszczanie. Co prawda czasy, gdy z chłopców wyrastał rycerz w stal zbrojny, należą do odległej przeszłości. Potomek dzisiejszej rodziny przeciętnej ze sfery inteligentniejszej sposobi się do oczekującej go pracy lżejszej, przeważnie umysłowej, stąd i wychowanie miększe. To jednak równouprawnianie dziecka pod względem

towarzystwa ze starszymi, znacza się upadkiem uprzejmości, z jakiej słynęła młodzież dawniejsza. Pewność siebie, na niczem nie oparta, zarozumiałość i buta zaciera ton towarzyski. jakim szczyliciliśmy się jeszcze przed pół wiekiem. Prawda, że nastąpiła zmiana warunków życia, a walka o byt coraz ostrzejsza wytwarza coraz większą liczbę Robinsonów, którzy dla dopięcia celu, przeskody roztrącają łokciami. Nie zapominajmy jednak, że stopień wychowania świadczy o stopniu kultury społeczeństwa. Działwę „psujemy“ w miarę, boć zupełnie zepsuta zapomni, iż pod względem galanterji byliśmy ongi nazywani „Francuzami Północy“.

Kuchnia staropolska.

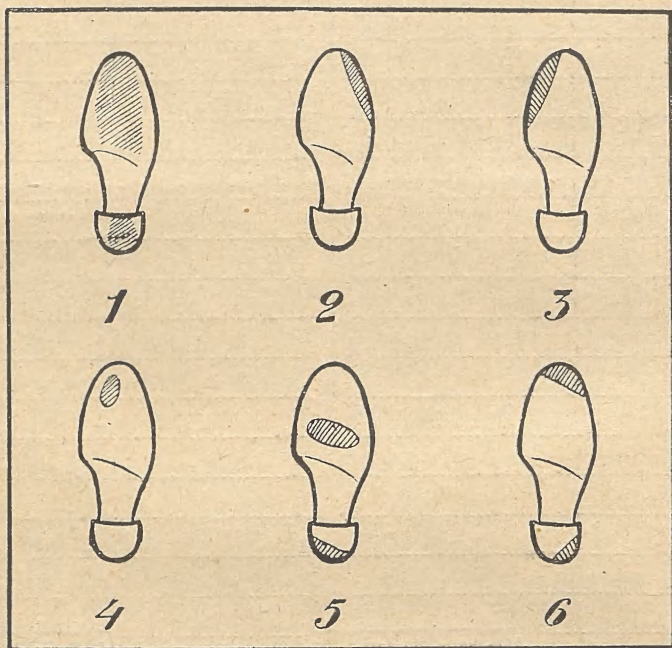
Ciasta. We wszystkich potrawach najbardziej przestrzegano wielkości, tak iż półmiski i misy musiały być czubate. Między pomienione pieczone z mięsa stawiano także torty i ciasta francuskie, które jeszcze dotąd widzujemy, ale te ciasta owych czasów dla niewydoskonalonej sztuki kucharstwa były bardzo ciężkie i grube, względem terażniejszej delikatności. Nie dobierano do nich masła młodego, ale owszem starego, czasem aż zielonego, albowiem takie było sporsze, dając więcej czucia swego. choć w mniejszej kwocie użyte, niż młode; do tego każ-

dy zbytek w początkach swoich ogląda się na dawniejszą oszczędność, z której występuje. Język też inaczej nie poznaje [delikatności smaku tylko przez używanie coraz łagodniejszych potraw, więc kiedy nie kosztował tortów i ciast francuzkich z młodem masłem pieczonych, przyjmował z gustem i pieczone z starem masłem, jako nowe specyały lepsze od klusków i pierogów“.

Pierogi. Lud wszelkie ciasto na drożdżach pieczone nazywa pierogami. W kuchni staropolskiej dzielono pierog na kilka gatunków. Były z ciasta wałkowanego, w które zwijano ser lub mięso siekane gotowane. *Pierogi leniwe* z sera i mąki z drobnymi rodzynekami bez powłoki z ciasta. *Pierogi ruskie* z ciastem na drożdżach kształtu podłużnego na ćwierć blisko łokcia, nadziane powidłami, lub kwaśną kapustą.

Farsz. To jest siekanka z łożu wołowego, z cielęciny, z kapłona, z chleba tartego, jajec, masła, gałki muszkatołowej, pieprzu, imbiru i innych korzeniów; tym farszem nadziewano mostki cielęce i baranie, prosięta, kapłony, kury, które nazywano pulardami. Dostyc wyrazić, że tyle mięsiwa, ile go psuli kucharze na sosy i siekanki, wystarczyło przedtem na cały suty obiad, a przecież lubo tak wiele mięsiwów i ptastwa brano do kuchni, na stole mało tego znać było.

„SKARPOLOGIA”.

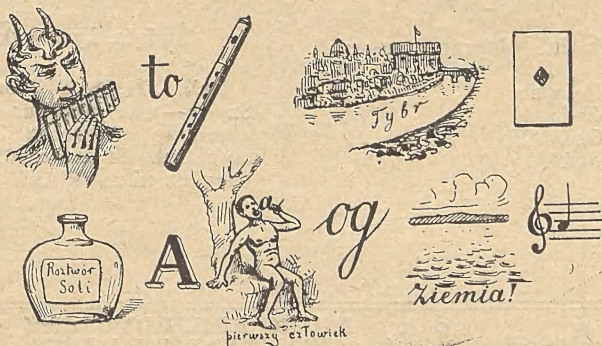


„Pokaż mi podeszwy swego obuwia, a ja ci powiem, kto jesteś” głosi wynalazca nowego systemu badań „duszy człowieka” M. Garré z Bâle. Nową „naukę” nazwał „Skarpologią”, która pomimo, iż niedawno się narodziła już znalazła pokązną liczbę zwolenników i ma niebawem utrzymać klub, a nawet własny „organ naukowy”. „Skarpolog” zapewnia, iż każdy z ludzi zdiera podeszwy butów zależnie od swego charakteru, temperamentu, a nawet swego nastroju psychicznego.

Jak wskazują załączone rysunki „wiedza skarpologiczna” upatruje sześć zasadniczych sposobów darcia podeszew i obcasów: I. Podeszew i obcas ścierane jednocześnie na całej powierzchni zdradzają charakter energiczny i zrównoważony, słowem „mens sana in corpore sano”. Są to podeszwy człowieka, który obowiązki spełnia poważnie, jest dobrym urzędnikiem i wogóle ścisłym wykonawcą rozkazów zwierzchnika, dobrym małżonkiem i troskliwym ojcem. Człowiekowi temu można wierzyć na słowo, gdyż ni-

gdy go nie złamie. II. Podeszew zdzierana na zewnątrz pod palcami: oryginał i fantasta, szybki w postanowieniach. Dąży do celu drogą najprostszą co go niekiedy naraża na kolizyje z otoczeniem. Uparty, w drodze do spełnienia zamiarów rozpycha innych łokciami. Ludzie tego pokroju zdobywają stanowiska społeczne i polityczne, gdyż pogrążeni we własnych celach nie liczą się z opinią i łatwo zdobywają przeszkody. III. Podeszew, zdzierana wzdłuż wielkiego palca, zdradza zamiłowanie do krzywych dróg. Zarazem skłonność do dociekań na tematy ujemne. W liczbie tych osobników znajdujemy goszczów i rabusiów, którzy wpadają w ręce sprawiedliwości w godzinę po dokonaniu przewinienia. Wielu dąży ze wrokiem utkwionym w gwiazdach, przyczem potyka się i upada w błoto. IV. Otwór owalny pod wielkim palcem. Natury wogóle szlachetne, osobniki pożyteczne lecz niepraktyczni w życiu. Znajdziesz pomiędzy nimi wielu pedagogów. Odznaczają się zacnem sercem i roztargnieniem. Sami skromnie wyposażeni, wiele rozdają ubogim. Znaczna liczba wielkich umysłów i ludzi, którym wnoszą pomniki — drze podeszwy w podobny sposób. V. Podeszwa zdarta pośrodku, obcas z brzoza od wewnątrz. Osobniki wogóle sympatyczne, chociaż trudno poddają się wszelkiej dyscyplinie. Jako małżonkowie grzeszą przez lekkomyślność i przepraszają ze łzami w oczach, by brnąć w dalszym ciągu. Miłują życie spokojne, dalecy od wyższych pożądań. Poprzestają na małym, chociaż nie stronią od poczęstunku. Tacy pozwalają, aby inni, mniej zdolni, zasłaniali ich swemi plecami. VI. Podeszew zdarta z przodu, obcas od zewnątrz z brzoza. Sceptycy, dobrzy kupcy, nie liczą się z przeszkodami. W wieku późniejszym lubią by inni na nich pracowali, sami zaś zbierają plony. Stają się w końcu bogatymi „burżujami“, stroją żony i jeżdżą własnymi powozami, przestają wogóle zdierać obuwie. Gdyby panna mogła spoglądać na podeszwy mężczyzny, należącego do tej kategorii, usidliłaby go natychmiast, bywają bowiem i dobrymi małżonkami.

Rebus do nagrody.





Święta kościoła rzym.-katolickiego.

- | | |
|------|---------------------------------|
| 1 S. | Teodoryka Kapł. |
| 2 C. | Nawiedz. N. M. P. Martyn. |
| 3 P. | †Anatoliusza i Heliodora M. |
| 4 S. | Józefa Kalasantego W. |
| 5 N. | 5 po św. N.K.P. J. Chr., Anton. |
| 6 P. | Izajasza Pr., Dominiki P. M. |
| 7 W. | Cyrylla i Metodego, Apost. sł. |
| 8 S. | Elżbiety Kr. Wd., Eugen. P. |

Święta Kościoła prawosławnego.

- | | |
|----|--------------------------------|
| 18 | Mcz. Leontja, Ipatja i Feod. |
| 19 | Sw. Ap. Judy br. Gosp. |
| 20 | Mucz. Afanasja, Dimitrjana |
| 21 | Sw. Terentja, mcz. Juljana |
| 22 | N. 4 po 5. Jewsiewja, Ziny, G. |
| 23 | Mcz. Agrippiny |
| 24 | Roż. Pr. Kresta G. Ioanna. |
| 25 | Pr. Fewronii, Błgw. kn. Piot. |

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze po-
wagi lekarskie, jedyne udeli-
katniające cerę mydło i krem

Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS

W WARSZAWIE.

Wykaz dni nieprotestowych.

- 5. Niedziela
- 12. Niedziela
- 19. Niedziela
- 26. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 4, 11, 18 i 25 Sabaty; d. 12
Szywe—usor betamur (post na
pamiętkę obleżenia Jerozoli-
my); dnia 24 Rożchodesz czyli
1-szy dzień m-ca Aw.

Jul. Herman & Co.

BIURO EKSPEDYCYJNE
CLENIE TOWARÓW W WARSZA-
WIE I POGRANICZACH
INKASO — KOMISSA.

Ś-to Krzy-
ska
Nr. 32.

LIPIEC.

Święta kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 C.	Weroniki P., Zenona M.	26	Prp. Dawida Sołuński i Joan
10 P.	†7 br. męcz. synów Felicyty.	27	Prp. Sampsona, Serapiona
11 S.	Pelagii M., Piusa I P. M.	28	P. m. ś. bez. i cud. Kira i Joan.
12 N.	6 po św. Jana z Duk., Jana G.	29	N. 5 po P. Św. Ap. Piotra i Pawła
13 P.	Małgorzaty P. M., Anakleta M.	30	Sobor dwanadziestki Apostołów.
14 W.	Bonawentury B., Justa M.	1	<i>Ijul.</i> Mcz. bez. Kosoy i Dam..
15 S.	Rozesłanie Ap., Henryka Ces.	2	Położ. Rizy P. Bomrod. Fot.
16 C.	N. M. P. Szkaplerznej. Andrzeja	3	<i>Piere. mosz. s. Filippa mitr</i>
17 P.	†Aleksego W., Westyny M.	4	Andreja arch., Wos kn. An
18 S.	Szymona z Lipnicy W., Kam.	5	Afanasija, <i>Obr. mzcz. Sergd.</i>
19 N.	7 po św. Wincentego a Paulo	6	N. 6 po S. Sisoja, Łukji, Ryksa
20 P.	Czesława, Emiliana, Hieronim.	7	Pr. Fomy i Akakja
21 W.	Praksedy P. M., Wiktora M.	8	<i>Jawleńje Kaz. Ik. Boż. Ma</i>
22 S.	Maryi Magdaleny, Platona M.	9	P. mcz. Pankratja, Kirłai..
23 C.	Apolinarego B. M., Teofila M.	10	<i>Położ. Czesł. Rizy Christ. w M..</i>
24 P.	†Krystyny P. M.	11	Wiel. m. Jewfimii, W. kn. Ol
25 S.	Jakóba Apost.	12	Mcz. Prokla, Harja.
26 N.	8 po ś. <i>Kunegundy, Anny</i>	13	N. 7 Pr. S. A. Gawriiła, Stefana
27 P.	Natalji M., Pantaleona M.	14	Sw. Ap. Ajkiły, Onisim Staf.
28 W.	Inocentego i Wiktora Pp.	15	Sw. rawnoap, Władimira.
29 S.	Marty P., Olawa Kr. M.	16	Sw. mcz. Afinogiena, mcz.
30 C.	Julitty Donatylli Mm.	17	Wiel. mcz. Mariny.
31 P.	†Ignac. Loyoli, Heleny Wd. M.	18	Mcz. Emiliana i Joanna

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ł o Ń c e				K s i ę ż y c e									
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Ubyło		Wschód		Zachód			
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.		
1	3	43	8	24	16	41	0	4	1	25	pp.	11	35	w.
5	3	46	8	22	16	36	0	9	7	19	w.	1	33	pn.
10	3	50	8	19	16	29	0	16	10	3	„	6	51	r.
15	3	56	8	15	16	19	0	26	10	52	„	1	1	pp.
20	4	2	8	9	16	7	0	38	1	24	pn.	6	55	w.
25	4	9	8	2	15	53	0	52	6	52	r.	9	8	„
31	4	18	7	53	15	35	1	10	3	42	pp.	10	44	„

① Pełnia d. 7, o g. 12 m. 4 r.
 ② Ostatni kw. d. 15, o g. 5 m. 6 r.
 ③ Now d. 22, o g. 7 m. 7 r.
 ④ Pierw. kw. d. 29, o g. 10 m. 1 w.

Lipiec. — Mapa nieba.



Strona północna.



Stronę południową.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Plomieńczyk Iwo (Maryla Wol-
ska). Dziewczęta, 1.20. — *Plug*
Adam. Duch i krew (2 t.), 1.80. —
Ofycjalista (3 t.), 3.50. — *Potocki*
Ant. Dzień powszedni, 1.15. —
Martosia i my, 1.15. — *Prus Bo-*
lesław. Pisma (4 t.), 1.40. — *An-*
tek, 0.08. — *Cienie*. Z legend da-
wnego Egiptu. W górach, 0.06. —
Dzieci, 1.80. — *Grzechy dzieciń-*
stwa, 1.00. — *Historya niepraw-*
dopodobna, 0.20. — *Kamizelka*.
Michaiko, 0.08. — *Kroniki*, 2.00.
— *Lalka* (2 t.) 2.00. — *Na waka-*
cyach. *Katarynka*, 0.08. — *Pla-*
cówka, 0.65. — *Ze wspomnień*
cyklisty, 1.30. — *Emancypantki*
(4. t.), 3.60. — *Faraon* (3 t.),
3.00. — *Przewódka M. Cz.* W nie-
skończoność, 1.80. — *Przyborow-*
ski W. *Męty*, 1.60. — *Mgławica*,
1.30. — *Chamska dusza* (2 t.),
2.00. — *Płowce*, 1.20. — *Wyso-*
kie progi, 0.60. — *Aryanie*, 1.50.
— *Oblężenie Warszawy*, 0.50. —
Rycerze Barscy (2 t.), 1.80. —
Sokół królewski, 0.80. — *Przy-*
byszewska Dagny. *Kiedy słońce*

zachodzi, 1.50. — *Przybyszew-*
ski St. *Androgyne*, 2.25. —
Dzieci szatana, 1.00. — *Homo-*
sapiens. *Na rozstaju*, 1.40. — *Mo-*
cny człowiek, 1.80. — *Na tym*
padole płaczu, 0.80. — *Requiem*
Aeternam, 0.80. — *Wyzwolen-*
nie (Mocnego człowieka cz. II),
2.00. — *Zmierzch*, 1.80. — *Dzień*
sądu, 2.00. — *Synowie ziemi*,
1.60. — *Taniec miłości i śmier-*
ci, 0.80. — *Poezye proza*, 1.00.
— *Paprocka M.* *Nowele*, 1.00. —
Rabska Z. *Zanim światła po-*
gasną, 1.60. — *Dogaressa*, 1.50.
— *Raczyńska M.* *Moizes*, 0.40. —
Tancerka z Xoïs, 1.00. — *Radzi-*
wił M. *Bliźni*, 1.50. — *Ojciec*
Remigi, 0.60. — *Rapacki W.*
Hanza, 0.60. — *Histryoni*, 1.80.
— *Humoreski*, 0.75. — *Obrazki*
z przeszłości, 0.40. — *Około te-*
atru, 1.80. — *Król husytów*,
1.20. — *Rawita Fr.* *Błędne ogni-*
niki, 0.40. — *Bohaterowie życia*,
0.30. — *Marzenia* 1.80. — *Char-*
czyzy 1.20. — *Reymont Wł. St.*
Ave Patria, 1.50. — *Chłopi* (4
t.), 6.00. — *Fermenty* (2 t.), 2.00.
— *Komedyantka*, 1.50. — *Komu-*
rasaki, 0.50. — *Marzyciel*, 1.60. —
O zmierzchu i inne nowele, 1.20.
— *Pewnego dnia*, 0.08. — *Przed*

switem, 1.20. — Sąd, 0.06. — Spotkanie, 1.50. — Tomek Baran, 0.12. — Wampir, 1.80. — W porębie. Przy robocie, 0.08. — Ziemia obiecana (2 t.) 2.40. — Z ziemi chełmskiej, 0.50. — Burza, 1.50. — Lili, 1.00. — Pielgrzymka do Jasnej Góry, 0.60. — Sprawiedliwie, 0.25. — Z pamiętnika, 1.20. — W jesienną noc, 0.25. — *Rittner T.* Nowele, 0.40. — Przebudzenie, 1.40. — W obcym mieście, 1.60.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: Nürnberg H. Op. 201. № 7. Les Musiciens de Village. — 30. *Schytte L.* Op. 76. № 3. Finale de la Sonatine. — 20. *Wohlfahrt H.* Rondoletto. — 20. *Vogel M.* Op. 40 № 1. Sonatine sur des thèmes de C. Weber. — 30. *Clementi M.* Pleine Satisfaction. *Haydn J.* Choeur de l'Oratorium. *Diabelli A.* Valse Étude. — 30.

Średniej trudności:

Krogulski W. Melodya bez słów. — 35. *Pusch A. M.* Elegie sur la mort de Fr. Chopin. — 25. *Łodwigowski E. S.* op. 46. Cztery krakowiaki. — 60. *Wieniawski Józ.* Op. 15. Rondeau — 60. *Karłowicz M.* Op. 1. № 6. (Smutną jest dusza moja). — 30. *Moniuszko St.* O Władco świata. Modlitwa. — 30. *Lange G.* Op. 231. № 2. Romance à l'étoile du soir de l'op. „Tannhäuser“ de R. Wagner. — 30. *Wollenhaupt H. A.* Op. 29. № 2. Feu follet. — 30.

Trudne: Wachs p. Le Rouet de Marguerite. — 30. *Bizet G.* Habanera de l'op. „Carmen“ arr. par. Ch. Reinecke. — 20.

Horejszo W. Op. 29. № 3. Modlitwa. — 30. *Spindler Fr.* Op. 124. № 9. Le bourdonnement du Hanneçon. — 30. *Huhe W.* Op. 38. Le feu follet. — 40. *Stojowski Z.* Op. 17. № 1. Dumka. — 45. *Vogt Jean.* Op. 26. № 12. Fougue. — 30.

TAŃCE.

Jouve Ed. Op. 21. Pas de patineurs. — 20. *Lewandowski L.* Przedświt. Mazur. — 30. *Krasuski St.* Op. 48. Vis-à-vis. — Kontredans. — 50. *Karasiński A.* Karolińcia. Polka Mazurka. — 40. *Rosen L.* Op. 46. Nele... Valse. — 50. *Lehár Fr.* Walc z op. „Hrabia Luxemburg. — 60.

ŚPIEWY.

Przyalgowski Ign. Ludzie mówią. (Tenor lub Sopran). — 30. *Kabath A. de.* Przy gitarze na Mezza-Sopran. — 40. *Bohm K.* Cichą jak noc na Sopran. — 50. *Maszynski P.* Op. 51. Preludium. Na sopran. — 30. *Grieg Ed.* Cudne zjawisko na Mezzo-Sopran. — 30. *Orefice G.* „Chopin“ Duet. Flora i Chopin. (Czarowna nocy, świetlista, cicha). (Sopran i Tenor). — 50. *Gauby J.* op. 19. Noc księżycowa na Mezzo-Sopran. — 25.

DEKLAMACJA Z TOWARZ. FORTEPIANU.

Krogulski W. „Twych cudnych oczu żar“ Serenada wykonywana w dramacie E. Lubowskiego „Bawidełko“. — 30.

Notatnik historyczny.

1. 1569. Sejm w Lublinie; 1788. Szwecya wypowieda wojnę Rosyi. — 2. 1655. Szwedzi wkraczają do Polski. — 3. 1866. Bitwa pod Sadową. Austriacy

pobici przez Prusaków; 1898. Bitwa morska pod Sant Jago.—4. 1610. Bitwa pod Kluszynem; 1830. Francuzi zdobywają Algier.—5. 1433. Sejm w Korczynie; 1807 w Nizy urodził się Józef Garibaldi.—6. 1189. † król angielski Henryk II Plantagenet; 1607. Bitwa pod Guzowem z rokoszem Zebrzydowskiego.—7. 1572. † Zygmunt August; 1807. Utworzenie Księstwa Warszawskiego w Tylży.—8. 1812. Marszałek Davoust zajmuje Mińsk Litewski; 1815. Król Ludwik XVIII powraca do Paryża.—9. 1330. Krzyżacy palą Nakło; 1812. Bagration uchodzący przed Francuzami zadaje porażkę Ondinotowi.—10. 1685. Zwycięstwo nad Tatarami pod Jazłowcem; 1704. Stanisław Leszczyński obrany królem polskim.—11. 1657. Urodził się Fryderyk I król pruski.—12. 1806. Cesarz Franciszek II przybiera tytuł cesarza Austrii; 13. 1024. † Henryk I święty, król niemiecki; 1394. † Elżbieta Bonifacya, jedyne dziecko królowej Jadwigi i Władysława Jagiełły.—14. 1500. Iwan III, w. ks. moskiewski, gromi wojsko litewskie pod Wiedroszą; 1789 motłoch paryski opanowuje Bastylię.—15. 1410. Zwycięstwo pod Grunwaldem; 1876. † wielki komedyo-pisarz, Aleksander hr. Fredro.—16. 1569. Albert ks. Pruski składa w Lublinie hołd Zygmuntovi Augustowi; 1631. Konfederacya warszawska po śmierci Zygmunta III.—17. 1399. † królowa Jadwiga; 1429. Koronacya w Rheims Karola VII.—18. 1374. † w Arqua wielki poeta włoski Franciszek Petrarka; 1792: Bitwa pod Dubienką.—19 1342. W Inowrocławiu staje pokój pomiędzy Krzyżakami a

Polską; 1793. Delegacya „sejmu niemego“ podpisuje w Grodnie akt drugiego rozbioru Polski.—20. 1866. Admirał austriacki Tegethoff pod Lissą zadaje ciężką klęskę flocie włoskiej.—21. 1229. † błogosławiony Iwo Odrowąż, biskup krakowski pod Modeną; 1773. Papież Klemens XIV wydaje brewe znoszące zgromadzenie jezuitów.—22. 1812. Marszałek Davoust bije Bagrationa pod Mohylewem.—23. 1434. Koronacya w Krakowie Władysława Warneńczyka; 1829. † twórca teatru polskiego Wojciech Bogusławski.—25. 1400. Uroczyste otwarcie w Krakowie uniwersytetu Kazimierza III. 1663. Hetman Stanisław Koniecpolski, pod Sasowym Rogiem zwycięża Tatarów.—26. 1696. Sejm konwokacyjny w Warszawie po śmierci Jana III Sobieskiego.—1812. urodził się Józef Ignacy Kraszewski.—27. 1697. August II obrany królem polskim; 1830. W Paryżu wybuch rewolucyi „lipcowej“.—28. 1339. † Królowa Anna Gedyminówna, pierwsza małżonka Kazimierza Wielkiego; 1794. Robespierre ginie w Paryżu na gilotynie.—29. 1826. † w Warszawie namiestnik królewski, Józef, ks. Zajączek; 1830. Król Karol X ucieka z Francyi; 30. 1838. Urodził się w Krakowie Jan Matejko; 1900. † w Monzy król włoski Humbert I z rany zadanej mu przez anarchistę Bresciego.—31. 1648. Konfederacya warszawska po zgonie Władysława IV.

Miesiąc w przysłowiach.

Czego lipiec i sierpień nie dowarzy, tego i wrzesień nie do-smaży.

Gdy się grzmot w lipcu od po-

łudnia pada, drzewom się zna-
czy szwank i nieuroda.

Lipiec, ostatek maki wypiecz.
Od lip ciągnieć wonny lipiec, nie
daj słonku kłosa przypiecz.

W lipcu gniewne ziele, jak się
rozniewa, to się gniewa cztery
niedziele.

Deszcz na Nawiedzenie Panny
— potrwa pewno do Zuzanny.

Na Rozesłanie deszcz, kartofle
się psują.

Od ś-tej Anki — zimne po-
ranki.

Na Magdalenę pogoda — to
pszczołek wygoda — a jak sło-
ta, to lichota.

* Dzieje kalendarza.

ROK RZYMSKI.

Rzymianie niemałe trudności
przechodzili z ustaleniem roku
kalendarzowego. Rok rzymski
miewał w początku 10 miesięcy
= 304 dni. Numa dodał dwa
nowe miesiące a wtedy rok liczył
dni 355. Lecz i ten dodatek nie
był wystarczający, a więc co dwa
lata dodawano miesiąc zwany
Mercedonius, który miewał 22
lub 23 dni. Miesiąc ten wstawia-
no między 23 a 24 lutego co je-
szcze nie wystarczało. Kapłani
otrzymali tedy rozkaz przedłu-
żenia roku lecz i ci, według wła-
snego widzi mi się, rok przedłu-
żali lub skracali. Według Cy-
cerona, kapłani mocą swej wład-
zy czynili to w celu przedłu-
żenia trwania urzędów swoich
przyjaciół lub skracania — sobie
nienawistnych, przybliżali lub
oddalali podatki, przez co fawo-
ryzowali dochody dzierżawców
lub interesy bogatych posiada-
czów. Doszło do takiego zamie-
szania, iż Autumnaty, święta
jesienne, obchodzono na wiosnę
a święta żniw — w zimie. Juliusz

Cezar z astronomem egipskim So-
zigeniuszem postanowili zrefor-
mować kalendarz i złączyć rok
cywilny ze słonecznym. Natych-
miast powstała trudność w tem,
że rok słoneczny nie liczył okrą-
głej cyfry dni lecz około 365
 $\frac{1}{4}$ dnia. Przyjęto więc liczbę
365 dni całych z czego znowu
wynikło, iż po upływie 365 dni
ziemia nie powróciła do tegoż
położenia. Postanowiono więc co
4 lata dodawać jeden dzień w ro-
ku, tak, aby nie było opóźnie-
nia. Ten dzień dopełniający u-
mieszczono w końcu lutego, któ-
ry co 4 lata ma dni 29. Rok ten
zwie się przestępnym. Władcy
rzymscy nie zrozumieli jednak
tej reformy; zamiast dodawać
dzień przestępny co 4 lata, do-
dawali go co 3, tak, iż po 36 la-
tach cesarz August był zmuszo-
ny odciąć dni przestępne, któ-
rych było zawiele. Juliusz Cezar
i Sozigeniusz uczynili rok zbyt
długi, dając mu 365 i $\frac{1}{4}$ dnia,
gdyż nie w przeciągu 365 dni, 6
godz. ziemia dokonywa obrotu,
lecz po 365 d. 5 g. 48 m. 46 sek.
Rok Juliański był więc za dłu-
gi o min. 11. sek. 14.

Dla rolników. Mieć wszystko
w pogotowiu do żniw. — Pole-
wać gnojówki, okopywać ziem-
niaki, naprawiać klepiska, po-
rządkować stodoły i szopy prze-
znaczone do składania zboża.
Kończyć podorywanie ugorów
i koniczysk. — Rozsiewać nawozy
sztuczne pod oziminy. — Strzedz
lasy od pożaru. — Żniwa roz-
poczynać o ile można wcześniej.

Dla ogrodników. W szkółkach
oczyszczać korę drzew, regulo-
wać wierzchołki szpalerów i ży-
wopłotów, w sadach zbierać zie-
lone owoce, przydatne na paszę

p. f. **J. SOSNOWSKI**, właściciel **Cz. Lisowski**
 WARSZAWA—HOTEL EUROPEJSKI.

dla trzody.—Pleć warzywa, okopywać rośliny okopowe.—Zbierać nasiona już wydawane przez niektóre rośliny.—W połowie miesiąca zacząć oczkowanie wisien, śliw i grusz.—Słabe pędy ku końcowi miesiąca uszczknąć.—Przewietrzać cieplarnie.

Dla myśliwych. Rozpoczyna się bekowisko i ruja sarn.—Polowanie „na upatrzonego“ na lisy; na kozły polować tylko na wabika.—Polowanie na kaczki podlotki, na dubelty i krzyki z wyżłem.

Wolno polować na dziki, oraz na samce: łosie i sarny, na głuszce, cietrzewie, jarzabki (koguty). Od dn. 14-go na wszelkie ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. Rozpoczyna się pora owoców krajowych, dojrzewają maliny, wiśnie, morele.—Pora przyrządzać wszelkie konserwy owocowe.—Miesiąc ten dla stołu i spiżarni jest najobfitszy.—Coraz silniejsze upały zmuszają nas do obmyślenia sposobów zabezpieczenia żywności, szczególnie mięsa, od zepsucia.—Na wsi, gdy niema lodowni, dobrze jest przechowywać mięso w loszkach położonych w cieniu od strony północy.—Sposoby konserwacji mięsa podaliśmy w rocznikach poprzednich.

W oborze. Rozpocząć dawać paszy suchej koniom, lecz reszcie inwentarza dawać zieloną. Można pasać wieprze w lasach i żywić je żołądźmi. Przygotować kocenie się owiec na jesień. Sprzedaż pierwszych opasów.

W kurnikach. Podwoić stania higieniczne około czy-

stości, przewietrzania, oraz napojów świeżych często odnawianych. Nie pozwolić kurom wyśiadywać.

W pasiece. Zbierać w dalszym ciągu miód i wosk. Przenosić nocą ule na pola z koni-czyną. Łączyć jak poprzednio słabe roje. Wychowywać królowe na rezerwę. Żywić ule, z których chce się zachować trutnie na zapłodnienie królowych „bezpieczeństwa“ czyli rezerwowych. O ile niema drugiej partii miodu dawać co noc 4 do 5 litrów gęstego syropu na każdy ul.

Przepisy praktyczne.

Zamoczone obuwie, chcąc ochronić od zeschnięcia i skurczenia, należy mocno wypchać papierem, aby tak wyschło. Nie należy suszyć obuwia za blisko ognia, lub na powierzchni gorącej (np. na blasze), gdyż to powoduje stwardnienie i skurczenie skóry. Miętkość nadaje najlepiej olej rycynowy, którym należy pocierać obuwie od czasu do czasu.

Przeciw zwarzeniu się mleka. Podczas wielkich upałów, dodać do mleka, które chcemy zgotować, szczyptę maleńką dwuwęglanu sody. Mleko nie zwarzy się.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 21-go miesiąc ten jest pod wpływem *Raka*, a od 22 do 31 pod wpływem *Lwa*. *Rak* jest znakiem ruchomym, niestałym a i niespokojnym, wskutek wpływu księżyca. *Rak* wpły-

wa na wielką wrażliwość, a bardzo często i na humor kapryśny. Prawie zawsze osoby pod tym znakiem urodzone, lubią podróże i zmiany miejsca, lecz te byłyby raczej szkodliwymi sprawom ich, szczególnie około 14, 26 i 38 roku życia.

(Co do *Lwa*, patrz Sierpień).

Wiadomości pożyteczne.

ZAFALSZOWANIA.

Obecny rozwój chemii odaje na usługi handlujących, którzy niezbyt chcą się liczyć z etyką i zdrowiem konsumentów, wielką ilość „kombinacji“, które złośliwi nazywają wprost podrabianiem, podczas gdy one świadczą tylko o pomysłowości i chęci uwieńczenia pracy pomysłnemi wynikami finansowemi.

Czego się dziś nie „naśladowuje“?

Oto oleje mineralne, dobrze oczyszczone, które po przejściu pewnych przemian są sprzedawane w podrzędnych składach aptecznych jako „trany lecznicze“.

Osiąga się tę metamorfozę przez macerowanie w oleju mineralnym odpadków z ryb, jako to: wątroby, główek, wnętrzości i t. d. lub przez ogrzewanie oleju w ściśle zamkniętem naczyniu, z dodatkiem potażu gryzącego i alkoholu.

Gdy się jeszcze domiesza nieco jodiny, otrzymuje się „prawdziwy tran rybi“ bez trudu poławiania sztokfiszów i bez kosztu sprowadzania oryginalnego tranu.

Konsumentów nie pyta nikt o zdanie!

Delikatne trociny drzewne, pod działaniem sody gryzącej z dodatkiem boraksu i kwasów

mineralnych, przetwarzają się w białe, lepkie ciasto, udające krochmal pszenny lub ryżowy. Wprawdzie nikt nie zażąda go powtórnie, ale przy minimalnym koszcie produkcyi i to się opłaca.

Sztuczne gąbki otrzymuje się z celulozy jakiego bądź gatunku, która pod działaniem związku chloru i cynku zmienia się w ciało porowate, wciągające wodę i twardniejące po wyschnięciu. — Po dodaniu nieco soli kuchennej, kawałki tej masy przebija się w różnych kierunkach przyrządem, najeżonym igłami, dla nadania większej dziurkowatości i gąbka jest gotowa. Posiada ona wprawdzie twardość, której nie ma gąbka prawdziwa, ale nie każdy kupujący pozna się na tem i handel idzie dalej.

Fabrykacya sztucznej skóry z juty, odpadków bawełny lub sierści zwierzęcej polega na gotowaniu ich w mieszaninie kleju, żelatyny, wosku ziemnego i łożu.

Po godzinnem gotowaniu, włókna ściśle spojone idą z dodatkiem farby pod prasę, a następnie udają z różnem powodzeniem skórę w tanich wyrobach galanteryjnych.

Żelatyna, używana przy fabrykacyi czekolady fałszowanej, sprawia, iż ta ostatnia może zawierać 10% wody więcej ponad ilość normalną; oprócz tego dodaje się i mąka, która pozostawia wprawdzie po spożyciu kawałka takiej czekolady osad na języku—lecz na to spożywcy łąkoci, nabywanych na straganach przeważnie żydowskich, nieprędko zaczną zwracać uwagę, zadawalając się niską ich ceną.

Ułożenie towarzyskie.

SAMOWOLA.

Kodeks nasz, niestety, nie posiada wielu przepisów na świecie twardo i surowo obowiązujących. Ludzie dobrej woli, kulturalni i wrażliwi unikają wyrządzenia bliźnim przykrości. U nas „myśliwy“ świąteczny wykupuje bilet dla swego niespokojnego, warczącego i pokazującego zęby legawca i wprowadza zwierzę do wagonu pasażerskiego. Dla kobiet nerwowych oraz dla lękiej dziewczyny podróż w towarzystwie złego psa jest męczarnią. Sąsiad znowu trapi sąsiada zajętego pracą umysłową wygrywaniem na gramofonie przy otwartym oknie. Nad mieszkaniem chorego, sąsiad o piętro wyżej urządza „bale tańcujące z przytupywaniem“. Na letniem mieszkaniu właściciel strzelby huką nam pod oknami, ponieważ ma ... bilet na broń i drugi na prawo polowania. W wagonie ktoś założył ławki bagażami. Sprobuj oponować—gotowa awantura. Otwierasz nieraz z trudem drzwi do sklepu lub furtkę w bramie. Ktoś widzi to, lecz przepycha się pierwszy, jeszcze musisz drzwi za nim zamknąć. A ciskanie na chodniku zabójczych skórek od pomarańczy, a karkołomne pestki od śliwek? W życiu codziennem każdy z nas znosi tysiączne objawy niesfornej samowoli. Kto posiada ułożenie zapożyczone z domu, poczucie sprawiedliwości, łagodności obyczajów jak również drażliwe sumienie, ten nie będzie się tłumaczył, że „jemu to wolno, bo z tego nie może być sprawy sądowej“.

Sekrety prababek,

Barszcz (potrawa (zupa) znana w Polsce od najdawniejszych czasów. Przypisywano mu też własności lecznicze. Syreniusz pisze: „...smaczna i wdzięczna jest polewka barszcz jako go u nas, albo w Rusi i w Litwie czynią. Bądź sam tylko warzony, bądź z kapłonem albo innymi przyprawami, jako z jajcy (jajami), ze śmietaną i jagły. W Polsce podawano: 1) barszcz czewony z... uszkami i rurą“, 2) zabieleny z wędliną, 3) czysty, postny, podawany na śniadanie po całonocnych tańcach. 4) w dni postne jadano barszcz z krupami i przyprawą suszonych grzybów. Według Cezarego Biernackiego: „Bywa dwójaki, mięsny i postny: pierwszy z uszkami, gotowany zwykle z mięsem wołowym i rurą dla esencjonalności. lub schabem wieprzowym, kielbasą, słoniną; — drugi, czysty lub zabieleny, z grzybami, śledziem, kaszą i koprem. Chłopi gotują barszcz z piskorzami.

Desery obiadowe. „Trzecie danie (obiadowe) składało się z owoców ogrodowych i cukrów rozmaitych na talerzach i półmiskach, między które stawiano z cukru lodowatego misternie zrobione baszty, cyfry, herby, domy dragantami zwane, które biesiadujący łamiąc burzyli.

Małdrzyk, małdrzyk, rodzaj sera ze słodkiego mleka. Małdrzyki — czytamy u dawnych autorów — robią ze słodkiego mleka z podpuszczką czyli animalką, które wyciśnięte w talerki układają w maśle i obsmażają. Sławne były krakowskie

Zaludnienie miast

ze wskazaniem liczby mieszkańców na 1 kilometr kwadratowy

Petersburg
1,907,708 m.



5,970 m. na 1 klm. □

Berlin
3,460,000 m.



9,820 m. na 1 klm. □

Paryż
4,100,000 m.



8,700 m. na 1 klm. □



Warszawa

1,000,000 mieszkańców
25,130 m. na 1 klm. □

Londyn
4,523,000 m.



14,800 m. na 1 klm. □

Moskwa
1,617,157 m.



8,970 m. na 1 klm. □

W jakim położeniu pod tym względem znajduje się Warszawa, niechaj objaśni poniższe zestawienie cyfrowe:

Petersburg przy 1,907,708 mieszk. liczy na 1 kw. klm. powierzchni—5,970 mieszkańców.

Moskwa przy powierzchni 1,617,157 m. na 1 kw. klm. powierzchni 8,970.

Paryż przy 4,100,000 m. na 1 kw. klm. powierzchni 8.700 m.

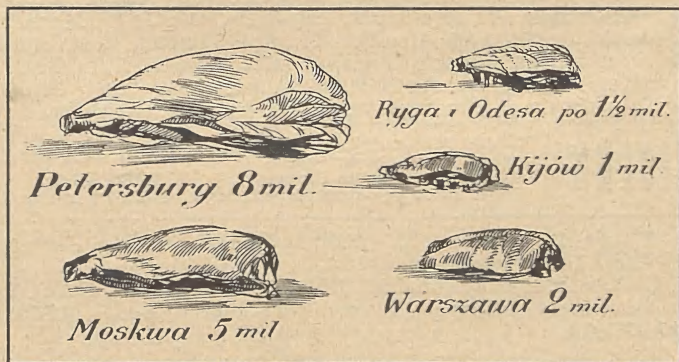
Londyn przy 4,523,000 m. na 1 kw. klm. powierzchni 14,800 m.

Berlin przy 3,460,000 m. na 1 kw. klm. powierzchni 9.820 m.

Warszawa przy 1,000,000 m. na 1 kw. klm. powierzchni 25,130 m..

A zatem gęstość zaludnienia Warszawy przewyższa przeszło 4-krotnie gęstość Petersburga, 3-krotnie Moskwy i Paryża, 2 i pół raza Berlina, 1 i pół raza Londynu.

**Konsumcya roczna mięsa w milionach pudów,
w niektórych miastach państwa rosyjskiego.**



Ze wszystkich miast Królestwa Polskiego, po za Łodzią i Zagłębiem Dąbrowskiem, najlepiej odżywia się Warszawa. Na milion mieszkańców Warszawy w porównaniu z Berlinem konsumcya roczna mięsa, według statystyki urzędowej, wynosi:

	Warszawa	Berlin
wołów	120,000	122,000
świń	230,000	650,000
cieląt	200,00	100,000
baranów	7,500	300,000



Święta kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
1 S.	Piotra Ap. w Okowach.	19	Pr. Makriny, Pr. bł. kn. Rom.
2 N.	9 Pośw. N.M.P. Aniel. Stefana	20	N. 8. & Sw. prr. Ilji, Awraamja
3 P.	Znalezienie rel. ś. Szczepana	21	Pri. Sym, Joanna Jezekila
4 W.	☩ Dominika W., Arystar. M.	22	☩ św. rew. Marji Magdaleny
5 S.	N. M. P. Śnieżnej, Afry P.	23	Mcz. Trofima, ś. m. Apolin.
6 C.	Przemienienie Pańskie, Syks.	24	Mcz. Christ., Bł. kn. Bor. i gl.
7 P.	†Kajetana W., Dynata B. M.	25	Uspieñ. św. Anny, Prp. Ol.
8 S.	Cyryaka Larga i Smaragda M.	26	S. mcz. Jerimołaja, Pr. Moys.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udelikatniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS
W WARSZAWIE.

☩ Dnia 4. Imieniny JEJ CESARSKIEJ MOŚCI Cesarzowej wdowy **Maryi Teodorówny.**

☩ Dnia 12. Rocznica urodzin JEGO CESARSKIEJ WYSOKOŚCI Cesarzowicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia **ALEKSEGO MIKOŁAJEWICZA.**

Wykaz dni nieprotestowych.

- 2. Niedziela
- 4. Wtorek dzień galowy
- 9. Niedziela
- 12. Środa dzień galowy
- 15. Sobota Wniebowst. Pańs.
- 16. Niedziela
- 19. Środa św. st. st.
- 23. Niedziela

- 28. Piątek św. st. st.
- 30. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 1, 8, 15, 22, 29 Sabaty; d. 2 Ty-sze—beaw (post na pamiątkę zburzenia Jeruzolimy); dnia 22 i 23 Rozchodesz czyli 1-szy dni m-ca Elul.

SIERPIEŃ.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 N.	10 po św. Romana, Rustyka	27	N. 9 W.m. Pantalejmona, Nik.
10 P.	<i>Wawrzyńca M.</i> , Bogdana W.	28	Św. Ap. Prohora i Nikanora
11 W.	Zuzanny i Dygny P.	29	Mcz. Fieodotji i Serafyny.
12 Ś.	☩ Klary P., Hilaryi M.	30	☩ Sw. Ap. Siły i Situana Joan.
13 C.	Hipolita i Kassyana Mm.	31	Sw. Praw. Jewdokima. Julit.
14 P.	†Euzebiusza k. M., Anastaz.	1	☩ <i>Aug. Prois. drew. Kresta H.</i>
15 S.	Wniebowzięcie N. M. P.	2	<i>Per. Moszcz. N. m. Stef. Wasil.</i>
16 N.	11 po ś. <i>Jacka W.</i> , Rocha W.	3	N. 10. Prp. Isaakja i Antońja
17 P.	Mirona, Pawła i Juljanny	4	Sw. 7-i otrokow W Jefese
18 W.	Firmina B. W., Agapita M.	5	M. Jewsignia, Kandidja.
19 Ś.	Maryana i Rufina EW. w.	6	⊕ Preobrażenie Gospodnie.
20 C.	Bernarda Op. D. K., Samuela	7	Pr. Dometja, mcz. Marina.
21 P.	†Joanny Fremiot Wd.	8	Sw. Emiliana i Mirona, Leon
22 S.	Symforyana i Tymoteusza	9	S. Ap. Matfja, Aleksieja, P.
23 N.	12 po ś. Filipa i Benicyusza	10	N. 11. Mcz. arch. Ław. i Agap.
24 P.	<i>Bartłomieja Ap.</i> Ptolomeusza	11	Prp. Fieodora, Maksima
25 W.	Ludwika Kr. Węg.	12	Mcz. Fotja, Pamfila, Kap.
26 Ś.	<i>N. M. P. Jasn.</i> , Ireneusza	13	Prp. Maksima, isp., ś. Tich.
27 C.	Przen. r. ś. Kazimierza Kr. W.	14	Pier. moszcz. pr. Fieod. piecz.
28 P.	†Augustyna B. W. D. K. Her.	15	⊕ Uśpięnie Preśw. Bogorodicy.
29 S.	<i>Ścięcie głowy św. Jana Chrz.</i>	16	<i>P. Nierukotw. Ch. G. Isusa Chr.</i>
30 N.	13 po ś. <i>Poc. N. M. P.</i> , Joach.	17	N. 12. Mcz. Mirona, Filippa.
31 P.	Rajmunda W., Paulina B. M.	18	Mcz. Flora i Ławra

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ło ń c e						K si ęż y c e					
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Ubyło		Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	4	20	7	51	15	31	1	14	5	5 pp.	11	25 w.
5	4	26	7	44	15	18	1	27	7	54 w.	3	4 r.
10	4	34	7	35	15	1	1	44	8	49 "	9	32 "
15	4	42	7	25	14	43	2	2	10	22 "	3	38pp.
20	4	51	7	15	14	24	2	21			7	00w.
25	4	59	7	4	14	5	2	40	10	24 r.	8	4 "
31	5	9	6	51	13	42	3	3	5	36pp.	12	47pn.

☉ Pełnia d. 5, o g. 3 m. 26 w.

☽ Ostatnia kw. d. 13, o g. 6 m. 54 w.

☽ Now d. 20, o g. 2 m. 31 w.

☽ Pierwsza kw. d. 27, o g. 7 m. 18 r.

Sierpień. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Rodziewiczówna M. Anima vilis, 0.80. — Atma, 1.30. — Byli i będą, 1.50. — Czachary, 1.20. — Dewajtis, 0.30. — Hrywda, 1.00. — Jaskółczym szlakiem, 1.20. — Jeryhonka, 1.50. — Joan. VIII, 1—12. 1.50. — Kądział, 1.20. — Kamienie. Ciotka. Wpisany do heroldyi, 0.08. — Klejnot, 1.00. — Kwiat lotosu, 1.00. — Macierz, 1.00. — Magnat, 0.80. — Między ustami a brzgiem puharu, 0.80. — Na wyżynach, 1.80. — Nieoswojone ptaki, 0.80. — Nowele, 1.20. — Ragnarök, 1.50. — Rupiecie, 1.00. — Ryngraf, 0.25. — Straszny dziadunio, 0.60. — Światła, 1.20. — Szary proch, 0.60. — Wrzos, 1.20. — *Rogosz Józ.* Grabarz (2 t.), 2.20. — Stryj Atanazy, 0.90. — *Rogoszówna.* Piskłeta, 1.00. — *Rogowicz W.* Mozaika kaukaska, 0.90. — Zocha, 1.20. — *Rojan K.* Dusze artystyczne, 1.35. — Jutrzenka, 1.50. — Mara, 0.75. — Szczęście (2 t.), 2.20. — *Rokosowska M.* Do światła, 1.20. —

Rolle M. Oryginały, 1.60. — *Romocki Ludwik.* Hakata, 1.50. — Liść figowy, 1.80. — Owoc zakazany, 1.80. — Pan kawaler, 0.75. — Żołnierz W. ks. Konstantego, 0.50. — *Rouba N.* Stryjowa spuścizna, 1.50. — *Różycki Zygm.* Figle młodego Satyra, 0.40. — *Rygiel Leon.* Dwa światy 0.40. — Mój wuj, jego jeleni i nowe prądy, 0.50. — *Rygiel Natkowska.* Kobiety, 1.60. — Koteczka czyli białe tulipany, 0.80. — Książę, 1.60. — Narcyza, 2.00. — Rówieśnice, 1.80. — *Rzewuski Adam.* Jego żarłoczna mość — Burak, 1.00. — *Rzewuski hr. St.* Hrabia Witold, 1.50. — *Sachs M.* Ostatni dzień Lucyana Millera, 0.80. — W pewnym domu, 1.00. — *Sarnecki Z.* Nowele, 0.50. — Złote serce (3 t.), 3.00. — *Sas B.* Mozaika. Gawędy szlacheckie z lat ubiegłych (2 t.), 3.00. — *Schifman.* Pankracy August I. 0.50. — *Sewer.* Biedronie, 1.00. — Bratnie dusze, 2.35. — Bajecznie kolorowa, 1.35. — Dola, 0.08. — Łusia Burlak, 0.10. — Matka, 0.25. — Michał Kopeć i inne nowele, 1.50. — Na pobożowisku i inne nowele, 1.80. — Nafta (3 t.) 3.00. — Ponad siły

(2 t.), 2.00. — Przybłądy, 0.60. — Wiosna, 0.10. — W kleszczach, 1.45. — Wybór pism (4 t.) 3.60.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Latwe: Wenzel H. Valse lente. Souvenir. Romance Autrichienne. — 40. Nürnberg H. Op. 201. № 10. Pieśń wieczorna. — 30. Lack op. 109. Souvenir de Messine. Petite Tarantelle. — 30. Fröhlich O. № 5. Petit menuet. № 6. Un moment gai. — 20. Blüthner G. Belles heures. Événement étrange. — 20.

Średniej trudności: Mozart W. A. Sonatine № 1. en Do majeur. — 50. Czerny C. Deux Études. Weber C. M. Romance de la preciosa. — 30. Lortzing. Romance. Müller E. Gavotte. — 30. Diabelli A. Deux piéçes mélodiques. — 30. Spindler Fr. Op. 79. № 2. Fleurs d'automne. — 30. Krogulski W. Adagio exécuté dans „Aiglon“ de Rostand. — 30. Leoncavallo R. Poranek. — 25. Schuman R. Op. 15. № 7. Rêverie. — 25.

Trudne: Grieg Ed. Op. 55. № 4. Chanson de Solvejg. — 30. Liszt Fr. Notturmo. — 40. Saint-Saëns C. Alceste de Gluck. Caprice sur les airs de Ballet. — 70. Czerny C. „Étude en Octaves“ — 20. Schullhoff J. Op. 52. „Chanson slave“. — 40. Michałowski A. Kołysanka. — 75. Schumann R. Op. 4. № 5 Intermezzo. — 20. Kurpiński-Moniuszko. Olszynka. — 40. Chopin Fr. Polonaise As dur composée et dédiée à Mr. Żywny, trans. par J. Michałowski. — 60.

TAŃCE.

Berger R. Nuages Roses. Walc Boston. — 30. Fall L. Walc z operetki „Różwódka“. — 60. Karasiński A. Réponse à François. Walc. — 60. Krautstoft St. Powiew wiosny. Walc. — 50. Karasiński A. Vaudeville. Polka. 30. Rolfe W. Pocałunki wiosny. Walc. — 50.

SPIEWY.

Grieg E. op. 70. Dwie pieśni: Noc letnia. Strzeż się. — Mezzo-sopran. — 40. Leoncavallo R. Barokarola. Nokturn na sopran. — 45. Maszyński P. Op. 58. № 3. Wspomnienie na Mezzo-Sopran. — 50. Noskowski Z. Op. 67. Zwiędły listek na Tenor. — 40. Żeleński W. Op. 24. Dzikie sny, do słów Mirona. — 40. Krogulski Wł. Uluda (Mazurek). Dowolnie na sam fortepian, do śpiewu lub deklamacyi. — 30.

Notatnik historyczny.

1. 1520. Urodził się Zygmunt August; 1798. Bitwa morska pod Abukirem; Nelson znosi flotę francuską. — 2. 1802. Napoleon Bonaparte zostaje konsulem dożywotnim; 1897. † Adam Asnyk. — 3. 1529. Tatarzy pod Sokalem porażają Polaków; 1830 Król francuski Karol X stracony z tronu przez rewolucyę „lipcową“. — 4. 1310. Krzyżacy czynią rzeź w Gdańsku. — 5. 1772. Podpisanie umowy pierwszego rozbioru Polski. — 6. 1409. Krzyżacy wypowiadają wojnę Polsce; 1806. Koniec cesarstwa rzymsko-niemieckiego. — 8. 1655. Wojsko w. ks. moskiewskiego opanowuje Wilno; 1774. Ustanowienie Rady Nieustającej przy boku Stanisława Augusta. — 9. 1770. Konfederacya barska ogła-

sza bezkrólewie; 1792. Cesarz Franciszek II w Pradze koronuje się na króla czeskiego. 10. 1113. Bolesław Krzywousty bije Prusaków pod Nakłem 1792. Motłoch paryzki wdziera się do Tuilleriów.—11. 1794 † nagle Michał ks. Poniatowski, prymas, brat Stanisława Augusta w Warszawie.—12. 1812. Bitwa pod Horodecznem; ks. Schwarzenberg poraża dotkliwie Tormasowa.—13. 1521. Hiszpanie pod wodzą Ferdynanda Korteza zdobywają stolicę Meksyku; 1871. Adolf Thiers obrany prezydentem Rzeczyposp. Francuskiej.—14. 1018. Bolesław Chrobry zdobywa Kijów; 1906. Zjazd w Kronbergu ces. Wilhelma II z królem angielskim Edwardem VII.—15. 1772. Upadek konfederacyi barskiej.—16. 1680. Jan Sobieski wyjeżdża do Jass na Multanach; 1906. Miasto Valparaiso (Chili) zniszczone trzęsieniem ziemi.—17. 1649. Uroda zborowska i hold Chmielnickiego; 1812. Napoleon wydaje Rosyanom bitwę pod Smoleńskiem.—18. 1849. Legiony polskie, biorące udział w powstaniu węgierskiem, przenoszą się z Węgier do Serbii.—19. 1506. †Król Aleksander Jagiellończyk. 1780. Urodził się poeta francuski Jan Beranger w Paryżu.—20. 1086. Urodził się Bolesław Krzywousty; 1905. † malarz francuski Adolf Bougereau La Rochelle.—21. 1639. Poselstwo polskie Krzysztofa Gosiewskiego wjeżdża uroczyście do Paryża; 1844. Ukaz Mikołaja pierwszego znosi 8 województw w Królestwie Polskiem, ustanawiając na ich miejsce 5 gubernii.—22. 1531. Hetman w. Jan Tarnowski gospodarowi mołdawskiemu Piotrowi IV zadaje klęskę pod Obertynem,

1703. †Sułtan Mustafa II zrzucony z tronu przez zbuntowanych janczarów.—23. 410. Król Gotów niszczy i zdobywa Rzym; 1906. W W. Ks. Poznańskiem zaczyna się opór dzieci polskich przeciwko nauce religii po niemiecku.—24. 1429. Joanna d'Arc (Dziewica Orleańska) oblega Paryż osaczony przez Anglików; 1656. Stefan Czarniecki bije Szwedów pod Trzemesznem.—25. 1526. Zygmunt I wjeżdża uroczyście do Warszawy.—27. 1492. Królewicz Jan Olbracht wstępuje na tron; 1764. Elekcyja Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla.—28. Hetman Stanisław Żółkiewski wkracza do Moskwy i osadza tam swoje wojska.—29. 1526. Król węgierski Ludwik II pobity na głowę przez Turków pod Mohaczem; uciekając, tonie w bagnie; 1812. Francuzi zajmują Wiaźmę.—30. 1579. Król Stefan Batory zdobywa Połock. 1672. Turcy na mocy kapitulacyi opanowują Kamieniec Podolski.—31. 1247. †Konrad Mazowiecki; 1823. Francuzi zdobywają Trocadero pod Kadyksem; 1876. Sułtan Murat V., złożony z tronu jako obłąkany; po nim następuje Abdul-Hamid.

Miesiąc w przysłowiach.

Czego sierpień nie uwarzy, wrzesień tego nie upiecze.

Kiedy sierpień następuje, resztki zboża koszą, albo sierpem dożynają i przepiórki ploszą.

Sierpień pogodny winom przygodny.

W sierpień sierpuj, z prac nie cierpuj.

W sierpniu gdy zagrzmie stro ny północnemi, ryb klęska i co czołga się po ziemi.

W sierpniu mgły na górach, mroźne Gody; kiedy [mgły w dolinach, dla pogody.

W sierpniu przewodzi sierp, mitręgi nie cierp.

Wawrzyniec pokazuje—jaka jesień następuje.

Bartłomiej cały wrzesień nadsładuje a z nim jesień.

Na św. Wawrzyniec wolny przez pola gościć.

Od Wniebowzięcia miej w gumninie pół żęcia.

Po św. Bartłomieju jedz już kluski na oleju.

Dzieje kalendarza.

KALENDARZ

U ROZMAITYCH NARODÓW.

U Rzymian miesiąc był dzielony na 3 części: Na *kalendy*, przy padające: 1) na *nony* 5 i na *idy* 13. Dni pomiędzy nimi miały nazwy od poprzednich. Tak więc 2 luty zwał się 4 dniem przed *nonami*. 24 luty—*sexta calendas*, jako 6 dzień przed kalendami marcowemi. Dzień dopełniający między 23 a 24 zwano *bis sexta calendas* stąd nazwa *bissextile*—przestępny. Reforma Juliańska nastąpiła 46 roku przed erą chrześcijańską a w 708 lat po założeniu Rzymu. Rok ten trwał 445 dni, złożony z jednego roku o 355 dniach, Mercedoniusa o 25 dniach i z dwóch miesięcy dodatkowych o 25 i 34 dniach, które umieszczono pomiędzy listopadem a grudniem. Kalendarz ten nie był jednakże przyjęty przez wszystkie ludy. Dziś nawet Mahometanie liczą na lata księżycowe o 354 dniach i mają pierwszy dzień w roku w rozmaitych terminach. Żydzi do obchodów

religijnych zachowali rok stary, lecz dodają miesiąc dopełniający, tak, iż przesilenie wiosenne wypada zawsze w jednokowym czasie.

Rok cywilny Ateńczyków rozpoczynał się w lecie w miesiącu *Hekalombreon*, u Spartańczyków w przesilenie jesienne. Grecy, choć później przyswoili sobie kalendarz romański, zachowali starożytnie nazwy miesięcy jak i początek roku. We Francyi za najściem Franków, zmieniono kalendarz Cezara i dano początek roku w Marcu. Karol Wielki początek roku podług wzoru włoskiego przeniósł na Boże Narodzenie. W wieku X zniesiono zwyczaj datowania „od Narodzenia Jezusa Chrystusa“ a początek roku przeniesiono na Wielkanoc. W r. 1563 Karol IX edyktem wydanym w Roussillon w Delfi nakazał, by rok zaczynał się 1-go stycznia. Edykt wszedł w wykonanie 1567 roku. Gdy w r. 1582 Papież Grzegorz XIII reformował kalendarz, zachował datę 1-go stycznia. W r. 1793 konwent narodowy francuski początek roku przeniósł na przesilenie jesienne t. j. na d. 22 września o północy. Dekret z d. 22 fructidora roku XIII go. (10 października 1805) zniósł kalendarz republikański a przywrócił stary od d. 1-go stycznia 1806 roku.

Dla rolników. Jest to pora dla rolnika najgorętsza, gdyż rozpoczęły się żniwa.—Przygotować ziarno do siewu oziminy.—Podorywać ścierniska, opatrywać gnojówki, powtórnie okopywać ziemniaki. Przewietrzać i przesuszać śpichrze.—Konie karmić starannie, czeka je bowiem ciężka praca.

p. f. **J. SOSNOWSKI**, właściciel **Cz. Lisowski**
 WARSZAWA—HOTEL EUROPEJSKI.

Dla ogrodników. Pleć dokoła młodych drzew owocowych, słabe podlewać gnojówką.—Szkółki owocowe oczyszczać i okopywać.—Zbierać dojrzewające owoce, pestki wisien przygotowywać do siewu, zbierać nasiona warzyw, pleć cebulę a zimową suszyć.—Rozsadzać w szkółkach rośliny kwiatowe.—Równać kobierce, obcinać suche gałęzie u drzew.—Kończyć oczekowanie róż, graczyć ścieżki w ogrodach, podlewać rośliny w klombach.

Dla myśliwych. W połowie miesiąca rozpoczyna się polowanie na jelenie, od połowy miesiąca na kuropatwy. Polowanie z legawcami na ptactwo błotne.—Tępienie szkodników.

Wolno polować na dziki, łosie (kyki), sarny (rogacze), głuszce (koguty), cietrzewie (koguty) i na ptactwo przelotne.—Od połowy miesiąca na jelenie (samce), zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki (samce).

Dla gospodyń. Owoców coraz więcej.—Melony, arbuzy, ukazują się też borówki.—Przygotowania zapasów na zimę w pełni.—Na stole nie braknie też zwierzyny, za to nabiału coraz mniej.—Z końcem miesiąca powrót z mieszkań letnich do miasta i mnóstwo zabiegów około uporządkowania lokali, umieszczenia dziatwy w szkołach, przytem sprawunki.—Pora roku najniebezpieczniejsza dla zdrowia dziatwy z powodu nadmiernego spożywania owoców.—Ostrożność w przyjmowaniu zimnych napojów, szczególnie wody.

W oborze. Dla krów i wołów przeznaczyć na pastwisko

łąki. Owce mogą pasać się na ścierniskach. Wieprze wyganiać na pastwiska i na żołędzie. Sprzedaż inwentarza pastwiskowego.

W kurnikach. Czystością i wietrzeniem kurników zwalczając wpływ upałów. Między Matką Boską Śnieżną (5 sierpnia) a Wniebowzięciem (15 sierpnia) jajka są jeszcze niezapłodnione i takie najlepiej i długo mogą być przechowywane. Podzielić drób na 2 części i wybrać: 1-o najlepsze do reprodukcji, 2-o gorsze na tuczenie i sprzedaż.

W pasiece. Wyrównać roje co do ilości pszczół, w przewidywaniu zimowania. Umożliwić zarobienie miodem ram, dodając pszczołom syrop. Jest to pora zaoszczędzenia wosku wyciskanego. W tej porze także pszczoły budują komórki do plastrów roboczych. Rozrzucić pożywienie, pobudzające do utworzenia rojów bardzo ludnych, dla dobrego przezimowania.

Przepisy praktyczne.

Czyszczenie luster. Zrobić ciasto jasne złożone z bieli hiszpańskiej rozmieszanej z benzyną, lub jeszcze lepiej z magnezyi w proszku. Nasycić tą mieszaniną gałganek bawełniany i pocierać nim powierzchnię lustra. Następnie polerować czystym gałgankiem, a lustro nabędzie pięknego połysku.

Przeciw ukąszeniom os. Wyjąć żądło i natrzeć ukąszone miejsce przekrajaną cebulą — opuchnięcie szybko zniknie.

Przechowywanie świeżego masła. Bardzo czysty płat płótna umaczać w wodzie z lekką domieszką octu i owinać w to masło, przechowując w piwnicy lub w miejscu chłodnem.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 21-go miesiąc ten jest pod wpływem *Lwa*, a od 22 do 31 pod wpływem *Panny*. *Lew* jest znakiem ognia. Urodzeni pod jego znakiem mogą dojść do fortuny i sławy. Daje zamiłowanie zbytku i przyjemności, lecz często sprowadza żaloby i walki w rodzinie, a prawie zawsze powoduje niezgody między krewnymi. Lew pozwala spodziewać się otrzymania spadków lub wygranej na loteryi. (Co do *Panny*, patrz Wrzesień).

Wiadomości pożyteczne.

WAGONY CHŁODNICZE.

Ojczyzną tego pożytecznego, a dziś już nieodzownego w przewożeniu towarów spożywczych wynalazku, jest Ameryka Północna.

Przed 30 laty były one rzadkością, dziś kursuje ich, na kolejach amerykańskich, przeszło 60000, każdy o pojemności 20—25 tonn.—Tak wielka siła transportowa zbliża niejako do siebie kraje o różnej temperaturze i sprawia, że w miejscu ładowania towaru pozostaje nader mało odpadków.

Aby jednak nie wytwarzały się one w miejscach wyładunku i spożywania tych produktów, potrzeba, aby te ostatnie, aż do chwili sprzedaży, utrzymać w jednej temperaturze.—W tym

celu, zanim okręt z ładunkiem owoców lub mięsa, przechowywanych w chłodniach jego, przybije do portu, już tam nań czekają wagony chłodnicze, aby towar odwieźć do specjalnych składów również o równej z niemi temperaturze, skąd go zabierają przekupnie. — Nizką temperaturę w chłodniach i wagonach osiąga się nie zapomocą lodu, który, topiąc się, działa fatalnie na łatwo psujące się towary—lecz środków chemicznych.

Początkowo używano w tym celu ścieśnionego powietrza, lecz działanie jego okazało się zbyt słabem; zastąpiono więc je kwasem siarczanym, amoniakiem lub kwasem węglanym.—Dziś maszyny chłodnicze, wytwarzające zapomocą tych środków zimno sztuczne, ulepszone tak, że przy niewielkich stosunkowo rozmiarach mogą wydawać wielką ilość jednostek zimna.

Amerykanie jednak, pomimo swej całej praktyczności, dotąd stosują do ochładzania wagonów lód; natomiast w Anglii wagony o ścianach izolowanych, t. j. podwójnych, poddają się działaniu maszyn chłodniczych, które przestrzeżn między ścianami, oraz powietrze wewnątrz wagonu ochładzają do żadanego stopnia zimna, cò wystarcza na czas dość długi do utrzymania ładunku w świeżości.

W Niemczech tworzą z takich wagonów całe pociągi, z dodatkiem jednego, zawierającego maszyny chłodnicze; zimno, przez nie wytworzone, dochodzi stale, zapomocą rur, do każdego wagonu.—System ten jest przyjęty przy dostawie żywności dla wojsk.—W Kalifornii są w użyciu pociągi połączone między

sobą dwiema rurami: jedna spoczywa na dachach wagonów, druga biegnie pod ich spodem. — Po naładowaniu pociągu, otwiera się hermetycznie zamknięty otwór w podłodze każdego wagonu i wypompowuje się powietrze całkowicie, poczem z rury górnej napuszcza się powietrze mroźne i suche, z maszyn chłodniczych, umieszczonych na stacyi.

Gdy już temperatura wagonu wynosi 5 st. niżej zera, otwór rury hermetycznie się zamyka a dla utrzymania chłodu są urządzone na dachu wagonów zbiorniki z lodem, którego zapas odnawia się na większych stacyach.

Ułożenie towarzyskie.

PRZY STOLE.

W Anglii, osoba siadająca np. do obiadu przy ogólnym stole (table d'hôte) w hotelu, restauracji, pensjonacie i t. p. nie składa ukłonów, nie miesza się do rozmowy i wogóle pilnuje wyłącznie swego nakrycia. U nas, jak zresztą wszędzie na kontynencie, jest wymagany lekki ukłon przed i po siadaniu do stołu. Gdyby w naszym domu na obiedzie lub kolacyi znajdował się gość, który w sposób przyzwoity lecz odrębny używał noża, widelca, delikatność nakazuje pójść za jego przykładem. Pomijamy zbyt elementarne przepisy zachowywania się przy stole. Nadmienimy wszakże, iż głośne wychwalanie lub ganieńie potraw nie uchodzi, bo może sąsiadowi przypada do smaku to, co ganimy i przeciwnie. Również w czasach dzisiejszych, wobec wzmaganania się samodzielności kobiet, nie usługujemy nie-

znajomym, gdy nie jesteśmy do tego upoważnieni. Co innego podnieść przedmiot upuszczony przez sąsiadkę. Jest to obowiązkiem mężczyzny. Osobnik u-przejmy, a nadewszystko dobrze wychowany, nie będzie czynił tego, czego sobie nie życzyłby aby czyniono przy jedzeniu w jego obecności. Dla jadających nożem, wydlubujących zęby przy ustach niezastłoniętych serwetą lub „ćmačkających“ i „chlipiących“ przepisy niniejsze stosować się nie mogą, gdyż będą głosem wołającego na puszczy.

Sekrety prababek.

Sposób robienia octu czterech złodziejów służący od wszelkiej zarazy i powietrza.

Wziąć pączków świeżych piolunu wielkiego, piolunu małego, rozmarynu, szalwii, miętkwi, ruty — każdego po łutów trzy.

Kwiatu lawendowego łutów 4. Czosnku łutów $2\frac{1}{2}$, dzięglu łutów 2, tatarskiego ziela korzeń, cynamonu, goździków muszkatolowych gałek — z każdego łutów $2\frac{1}{2}$. Octu winnego najtęższego garniec 1. Te wszystkie wzwyz wyrażone zioła i korzenie pokrajać, potłuc, y w szklany gąsior z tym octem pomieszać, dobrze zawiązać pęcherzem y niech przez 12 dni na słońcu stoi; a gdyby słońca nie było, to w piasek lub w popiół gorący wstawić, potem precedzić i mocno wycisnąć; dopiero kamfory łut 1 w wodce rozpuścić i do tegoż wzwyz wyrażonego octu dolać.

Tym się unywać, na czczo połykać codziennie zażywać, nos y gębę tym nacierać, i zawsze nosić w balsamce przy sobie,

Produkcya roczna zboża.

Niemcy

252



Francya

158



Austro-Węgry

179



Ameryka *387*



Anglia

64

Rosya

680

1.000.000 centnarów metrycznych.

Przewóz inwentarza kolejami w państwie rosyjskim i wywóz za granicę.

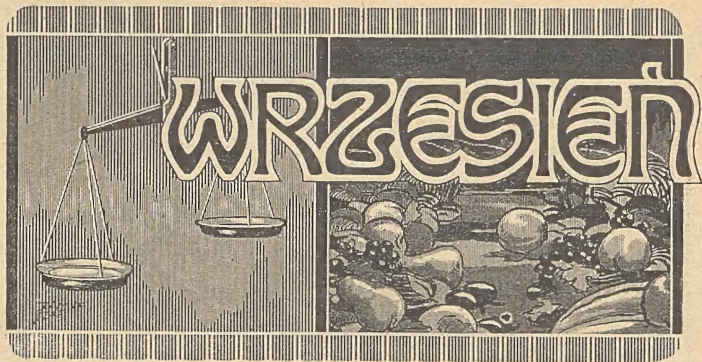


■	<i>bydła rogatego</i>	<i>8000 sztuk</i>
■	<i>nierogacizny</i>	<i>66000 szt</i>
■	<i>owiec</i>	<i>38,000 szt</i>
	<i>koni</i>	■
		■
		■
■		<i>577,000 sztuk</i>

Według obliczeń ekonomisty Kriukowa, Rosya w ciągu roku (z szeregu lat ostatnich) przewiozła kolejami: 2.082.880 bydła rogatego, 798,885 świń, 314,777 baranów i owiec, co daje około 30 milionów pudów mięsa, i nadto przewiozła mięsa 8.4 mil. pudów. Za granicę zaś wywozła: bydła rogatego 8,000 sztuk (za 501,000 rb.) nierogacizny 66,000 (za 2,958,000 rb.), owiec 38,000 (za 189,000 rb.), koni 577,000 (za 5,165,000 rb.), mięsa i sadła (oprócz wieprzowego) 94,000 pudów (za 145,000 rb.), wieprzowiny i słoniny 202,000 pudów (za 221,000 rubli); ogółem zwierząt i mięsa na sumę 9,379,000 rubli, z czego największa część (około 50%) przypada na konie.

Według danych z lat 1902—1906, Rosya przeciętnie wywozi mięsa w ciągu pięciolecia 531,000 pudów na sumę 3,054,000 rb. Nadto świń żywych 64—106 tysięcy sztuk na sumę 2,878,000 do 4,445,000 rb. (r. 1906).

Tak więc Rosya w wywozie powyższym bierze tak niewielki udział, że w cyfrach handlu międzynarodowego figuruje w rubryce „wszystkich *innych* państw“, przywożących wogóle do Anglii mięsa za 19 mil. rb., podczas gdy same tylko Stany Zjednoczone, dzięki rozwojowi chłodnictwa, przywożą mięsa do Anglii za 275 milionów rb., Australia za 44 mil., a nawet mała Dania za 31 milionów rubli; Kanada za 97 mil., wreszcie Holandya za 20 mil. rubli.



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.

- 1 W. Idziego Op.
- 2 Ś. Stefana Kr. Węg.
- 3 C. Bronisławy P.
- 4 P. †Rozalii P.
- 5 S. Wawrzyńca i Justynian B.W.
- 6 N. 14 po ś. Zacharyasza, Petr.
- 7 P. Wigilia. Jana M. Reginy
- 8 W. Narodzenie N. M. P., Adryana.

Święta Kościoła prawosławnego.

- 19 Mcz. Andreja star., Fiekły.
- 20 Pr. Samuila, mcz. Sewira.
- 21 Sw. Faddieja, Wassy. Awr.
- 22 Mcz. Agafonika, Zotika.
- 23 Prp. Jewtichja i Florentja.
- 24 N. 13. Pier. Moszcz. S. Piotra
- 25 P. moszcz. Warfoł., Ap. Tita
- 26 Mcz. Adryana i Natalii.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udelikatniające cerę mydło i krem

Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Akc.Tow.FR.PULS
W WARSZAWIE.

Wykaz dni nieprotestowych.

- 6. Niedziela
- 8. Wtorek Nar. N. M. P.
- 11. Piątek św. st. st.
- 13. Niedziela
- 20. Niedziela
- 21. Poniedziałek św. st. st.
- 27. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 5, 12, 19, 26 Sabaty; d. 21, 22 Rozchodesz czyli 1-y dzień miesiąca Tyszry; Roz-haszana (nowy rok 5675 od stworzenia świata); d. 23 post Gedali; d. 30 Jam-Kipur (sądny dzień).

Jul. Herman & Co.

BIURO EKSPEDYCYJNE
CLENIE TOWARÓW W WARSZAWIE I POGRANICZACH
INKASO — KOMISSA.

Ś-to Krzyż-ska
Nr. 32.

WRZESIEŃ.

Święta Kościoła rzym.-katoickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 Ś.	Sergiusza P. W., Gorgoniusza	27	Pr. Pimena Wiel. i Sawwy
10 C.	Mikołaja z Tolent. W.	28	Prp. Moysieja, Murina i Saw.
11 P.	†Prota i Jacka M. m.	29	⊕ Usiek. Gławy Joanna Predt.
12 S.	Gwidona W., Heronida M.	30	Pier. m. Bl.kn. Aleksand. M.
13 N.	15 po ś. <i>Im. N. M. P.</i> Eugenii	31	N. 14. P. Pojasa Presw. Bogor.
14 P.	<i>Podwyż. Krzyża św.</i>	1	Pr. Symeona stoł. Mar.
15 W.	Nikodema Kapł. M.	2	Mcz. Mamonta Fiedota.
16 Ś.	<i>Suchy dzień.</i> Eufemii P. M.	3	Pr. Fieoktista, mcz. Fieof.
17 C.	Stygm. św. Franciszka	4	Sw. mcz. Wawiła, mcz. Fieod.
18 P.	<i>Suchy dzień.</i> Józefa, Ireny	5	Pr. Zacharji i Jelisawety.
19 S.	<i>Suchy dzień.</i> Januarjusza B. M.	6	Czudo Archistr. Mich., Rom.
20 N.	16 po św. <i>N. M. P. Bol., N. S.</i>	7	N. 15. M. Sozonta, Pr. Łuki.
21 P.	<i>Mateusza Ap.</i>	8	⊕ Różdies. Preś. Bogorod.
22 W.	Tomasza B. W.	9	S. Bogosł. Joakima i Anny
23 Ś.	Tekli P. M.	10	Mcz. Moinodory, Apollosa.
24 C.	<i>N. M. P. od wyk. niewolnik.</i>	11	Prp. Fieodory, mcz. Dimitrja
25 P.	†Firmina B. W.	12	Sm m. Awtonoma, mcz. Jul.
26 S.	Cypryana i Justyny PMm.	13	Obn. Chr. Woskr. Christowa
27 N.	17 po św. <i>Ładystaw z G. Dam.</i>	14	N. 16 ⊕ Wozdwiż. Kresta Gosp.
28 P.	Wacława Kr. M.	15	W. m. Nikity, m. Porfirja
29 W.	<i>Michała Archaniola.</i>	16	W. mcz. Jewfimii, m. Ludm.
30 Ś.	Hieronima Kap. W. D. K.	17	M. Sof., Wiery, Nadież. i Lub.

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ło Ń c e				K się ż y c				⊕ Pierwsza kw. d. 25, o g. 7 m 58 w. ⊕ Ostatnia kw. d. 12, o g. 6 m. 26 pp. ⊕ N6 w d. 18, o g. 10 m. 30 w.				
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Ubyło			Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.		g.	m.	g.	m.
1	5	11	6	48	13	37	3	8	6	0 w.	2	10pn.	⊕ Piernia d. 4, o g. 7 m. 30 r.
5	5	17	6	39	13	22	3	23	6	48 „	6	4 r.	
10	5	26	6	27	13	1	3	44	7	52 „	12	9pp.	
15	5	34	6	16	12	42	4	3	12	26 pn.	4	40 „	
20	5	43	6	4	12	21	4	24	6	23 r.	5	57 „	
23	5	48	5	57	12	9	4	36	11	6 „	6	49 w.	
30	6	0	5	40	11	40	5	5	4	38 pp.	2	36pn.	

Wrzesień. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Siedlecki Adam. Galerya moich bliźnich, 1.20. — *Sienkiewicz.* Pisma T. I: Stary sługa, Hania. Szkice węglem. Janko muzykant, 1.00. — T. II: Listy z podróży, 1.00. — T. III: Listy z podróży. Komedia z pomyłek. 1.00. — T. IV: Przez stepy. Orso. Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela. Czyja wina? Za chlebem, 1.00. — T. V: Latarnik. Niewola tatarska. Jamiół Na jedną kartę. Bartek zwycięzca, 1.00. — T. VI — IX: Ogniem i mieczem (4 t.), 2.00. — T. X — XV: Potop (6 t.), 3.00. — T. XVI — XVIII: Pan Wołodyjowski (3 t.) 1.50. — T. XIX: Ta trzecia. Sachem. Sielanka. Walka byków w Hiszpanii. Z puszczy Białowieskiej. Wycieczka do Aten, 1.00. — T. XX: Wyrok Zeusa. Z wrażeń włoskich. Organista z Ponikły. U źródła. Lux in tenebris lucet. Bądź błogosławiona. Pójdźmy za nim. Listy o Zoli, 1.00. — T. XXI — XXIII: Bez dogmatu (3 t.), 3.00. — T.

XXIV — XXVI: Rodzina Polanieckich (3 t.) 3.00. — XXVII — XXIX: Quo vadis (3 t.), 3.00. — T. XXX: Listy z Afryki, 1.00. — T. XXXI — XXXIV: Krzyżacy (4 t.), 4.00. — XXXV: Dwie łąki i inne nowele, 1.00. — T. XXXVI: Na marne. Na jasnym brzegu, 1.00. — T. XXXVII — XXXVIII: W pustyni i w puszczy (2 t.), 2.00. — Wiry (2 t.) 3.00. — Bartek zwycięzca, 0.12. — Janko Muzykant. Latarnik, 0.06. — Na jasnym brzegu, 1.00. — Na oceanie Atlantyckim (z Listów z podróży), 0.08. — Niewola tatarska, 0.08. — Nowele (wydanie ozdobne), 1.00. — Nowele (wyd. popularne, 2 t.), 0.90. — Orso, Sachem, 0.08. — Pieszo przez Czarny Ład (z Listów z Afryki), 0.20. — Pójdźmy za Nim, 0.08. — Sielanka. Legenda żeglarska, 0.06. — W pustyni i w puszczy (wyd. ozdobne), 2.50. — Wspomnienia z Maripozy. Jamiół. Organista z Ponikły, 0.08. — Za chlebem, 0.20. — Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela, 0.08. — Z puszczy amerykańskiej (z Listów z podróży), 0.08. — Z puszczy Białowieskiej, 0.06. Na polu chwały, 5.00.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: *Gurlitt C.* Op. 224. № 2. Menuet. —20. *Lack Th.* Op. 41. № 5. 6. Toccatina. Duo. —30. *Reynald G.* Op. 6. Perles de rosée. (Etuda salonowa). —30. *Fröhlich O.* № 12. Marche enfantine. № 13. Petit chant Tyrolien. —20.

Średniej trudności: *Gurlitt C.* Valse. —20. *Haendel.* Allegro de la VII Suite. —20. *Schytte L.* Op. 95. № 2. 3. A la menuet. Tziganes en route. —20. *Wieniawski J.* Op. 18. Souvenir d'une Valse. —60. *Krogulski W.* Impromptu (Scena księcia Marokańskiego w kom. Shakespeare'a „Kupiec Wenecki). —30. *Raff J.* Op. 72. Preludio. —40.

Trudne: *Braungardt Fr.* Op. 6. Murmure des Bois. —40. *Smith B.* Lohengrin. „Wagner“ —60. *Chopin Fr.* Op. 40. № 1. arr. par. A. Michałowski. *Brahms J.* Op. 39. № 1. 15. Deux Valses. —20. *Schulhoff J.* Op. 52. Chanson slave. —40. *Wieniawski J.* Op. 15. Rondeau. —60.

ŚPIEWY.

Godecki T. „Teśknota“ Romans Walc. —40. *Verdi G.* z op. „Bal Maskowy“ № 2. Canzone. (Chcesz ubiór wiedzieć). —40. *Courtois P.* Zagadka. Mazurek. —30. *Krogulski W.* Piosnka Błazna z kom. Shakespeare'a „Wieczór Trzech Króli“. — *Beethoven L.* Ukojenie —50. *Janicki Fr.* Sad Krakowiak. —40.

UTWORY NA SKRZYPCE LUB WIOŁONCZELĘ I FORTEPIAN.

Cink Ant. Album pieśni polskich. Przejrzał i opalcował głos skrzyp-

cowy *St. Barcewicz.* Zeszyt I. II. III. IV.

DZIELA DOTYCZĄCE MUZYKI.

Schumann R. Rady dla uczących się muzyki. Przełożyła z niemieckiego K. Tarnawska. Lwów.—30. *Drozdowski Jan.* Zarys historyi muzyki. Wydanie drugie uzupełnione. Zakopane. — 1.20. *Rzepko W.* Muzyk, jako przewodnik zespołów (Dyrektor) z 2-ma tablicami. — 15.

Notatnik historyczny.

1. 1271. Teobald Visconti wstępuje na tron papieski pod imieniem Grzegorza X; 1674. Jan III Sobieski oswobadza od oblężenia Trębowłę; 1707 Karol XII szwedzki ustępuje z Saksonii.—2. 1793. Sejm w Grodnie uchwała drugi podział Polski na rzecz Prus; 1800. † Maciej ks. Radziwiłł, ostatni kasztelan wileński.—3. 1612. Karol Chodkiewicz zwycięża pod Moskwą; 1906. Edykt cesarza chińskiego zapowiada wprowadzenie rządów konstytucyjnych.—4. 1437. Ks. Świdrygiello uznaje władzę zwierzchniczą Polski na Litwą; 1657. Jan Kazimierz po wypędzeniu Szwedów ze stolicy powraca do Krakowa.—5. 1794. Prusy odstępują od oblężenia Warszawy.—6. 1704. Król szwedzki Karol XII zajmuje Lwów; 1800. Anglicy zajmują Maltę opanowaną od niedawna przez Francuzów.—7. 1812. Bitwa pod Borodinem; Francuzi torują sobie drogę do Moskwy; 1831. Generał Krukowiecki wydaje Warszawę Rosyanom.—8. 1831. Wojska rosyjskie wkraczają do Warszawy.—9. 1596. † Anna Jagiellonka; 1814. przy-

wieziono do Krakowa zwłoki ks. Józefa Poniatowskiego.—10. 1538. Sejm polski potwierdza prawa Prusakom; 1898. Anarchista włoski zabija sztyletem w Genewie cesarżową austryacką Elżbietę.—11. 1382. † w Tarnawie Ludwik król węgierski i polski; 1818. Ogłoszona konstytucya wolnego miasta Krakowa.—12. 1683. Król Jan III Sobieski zwycięża Turków pod Wiedniem; 1906. † ks. Albrecht Pruski, regent Brunświku.—13. 1446 † Kazimierz książę mazowiecki; 1764. Stanisław August Poniatowski zaprzysięga *pacta conventa*; 1820. Otwarcie drugiego sejmiku królestwa Polskiego. — 14. 407 † na wygnaniu pod Kowaną św. Jan Złotousty (Chryzostom), Ojciec kościoła, patriarchy Konstantynopolitański; 1812. Francuzi zajmują przedmieście Moskwy, opuszczonej przez Kutuzowa.—15. 1485. Stefan, gospodar młdawski, składa hołd lenniczy królowi Kazimierzowi Jagiellończykowi; 1654. Jan Kazimierz wydała żydów z Kamieńca Podolskiego.—16. 1824. † Król francuski Ludwik XVIII; 17. 1809. We Frederikshauzie staje pokój między Rosją a Szwecją, przynajęca Rosji Finlandyę.—18. 1792. Rosyanie pod dowództwem gen. Kachowskiego zajmują Warszawę; 1861. † Antoni Górecki, żołnierz i poeta.—19. 1551 w Fontenebleau urodził się Henryk Walezysz; 1794. Pod Brześciem Litewskim Sierakowski pobity przez Suworowa.—20. 1493. Papież Aleksander VI mianuje kardynałem królewicza Fryderyka Jagiellończyka, biskupa krakowskiego. — 21. 1699 roku. Turcy wracają Polsce Kamieniec Podolski.—22. 1792. Zawiesz-

nie broni między Francją a Prusami; 1793. Zaprowadzenie kalendarza Republikańskiego we Francyi.—23. 1793. W Grodnie podpisano drugi rozbiór Polski.—24. 1558. † Karol V w klasztorze Ś-go Justa w Estremadurze.—25. 1744. Urodził się Fryderyk Wilhelm II król pruski.—26. 1612. † w Krakowie ks. Piotr Skarga Pawęski, jezuita, najznakomitszy kaznodzieja polski.—27. 1331. Król Władysław Łokietek bije pod Płowcami krzyżaków.—28. 1396. Pod Nikopolem, Zygmunt Luksemburczyk, król węgierski pobity przez Turków.—29. 1484. † we Lwowie błogostawiony Jan z Dukli; 1560. † w Sztokholmie król Gustaw I Waza.—30. 1288. † Leszek Czarny; 1658. Przymierze Polski z Danią przeciw Szwecyi.

Miesiąc w przysłowiach.

A we wrzesień, jaka kieszeń?
Gdy nadejdzie wrzesień, wieśniak ma zawsze pełną stodołę i kieszeń.

Kiedy wrzesień przyniósł jesień to i zboże młóca; jedni sobie trą na żarnach, drudzy na targ włóczą.

Oto wrzesień, blizka jesień!

Wrzesień, leniwiec wsadza ręce w kieszeń.

Wrześniowa słota: miarka deszczu, korzec błota.

Ś-ty Idzi zboża w polu już nie widzi, ale ty żyto siadź wyjdziej. Najświętsza Panna się rodzi, jaskółka odchodzi.

Św. Mateusz dodaje chłodu—i raz ostatni podbiera miodu.

Gdy noc jasna na Michała, to nastąpi zima trwała.

Odszedł Jakób, przyszedł Tomasz—płacze długi, nagrodź służy—bo masz.

Dzieje kalendarza.**KALENDARZ GREGORYAŃSKI.**

Kalendarz Gregoriański został wprowadzony przez papieża Grzegorza XIII dnia 4 października r. 1582. W Kalendarzu Juliańskim każdy rok podzielony przez 4 jest przestępny np. 1600 i 1700. Za Grzegorza postanowiono, iż będą przestępne lata, które będą składały się z liczby wieków podzielnej przez 4, czyli że 1600 jest podzielny a 1700, 1800, 1900—nie zaś 2000 znowu podzielny. Reforma gregoriańska zasadza się na tem, iż co 4 lata rok bywa przestępny, prócz lat setnych których liczba nie jest podzielna przez 4. Przy wprowadzaniu tego kalendarza r. 1582, przesilenie cofnięto o dni 10 czyli że te dni były wykreślone, a dzień następujący po 4 października był 15-tym. Reforma nie była przyjęta bez narzekań. Francya przyjęła ją 10 grudnia 1582 r., Niemcy 1584 r. w krajach katolickich, a w r. 1600 w protestanckich. Anglia 3 września r. 1752. Rok rozpoczął się w tym kraju d. 25 marca, gdy we wrześniu rok 1752 przeniesiono na 1 stycznia, bo tym sposobem rok 1751 utracił 3 miesiące. W Londynie z tego powodu omal nie przyszło do zaburzeń. Ścigano lorda Chesterfielda, wołając: „oddaj nam stracone 3 miesiące!” Wiele osób pisze Arago — nie chciało zeznać się o 3 miesiące, choćby nawet pozornie. Rosya, jak wiadomo, kalendarza gregoriańskiego nie przyjęła a różnica kalendarza rosyjskiego jak obecnie wynosi o dni 14 wstecz.

Dla rolników. Kończyć uprawę gruntów pod oziminy i przystępować do siewów.—Zbiór lnu i konopi, okopywanie rzepaków ozimych.—Przygotowywać paszę, zamawiać makuchy.—Przystępować do drenowania pól.—Trzodę chlewną wypędząć do lasu na żołędzie.—Inwentarzewi, zamykanemu w oborach, gdzie niema pastwisk—dodawać zielonej paszy.—Gdzie są kasztany zbierać i suszyć na dodatek do paszy dla bydła w porze zimowej.

Dla ogrodników. Zbierać owoce dojrzewające.—Przygotowywać doły pod sadzenie drzew jesienne.—Sadzić cebulę zimową.—Zbierać cebulę, fasolę, pomidory, korniszony, z końcem miesiąca wykopywać marchew, buraki i t.p.—Urządzać skrzywnie inspektowe i przykrywać oknami.—Utrzymywać temperaturę w ciepłych szklarniach.—Rośliny podlewać coraz umiarkowaniej.

Dla myśliwych. Polowanie na wszelką zwierzynę.—Dobry gospodarz łowiecki za swoje trudzie prawie całoroczne odbiera teraz nagrodę.

Wolno polować na dziki, łosie, jelenie (samce), sarny, (rogacze), zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy, drobie i wszelkie ptactwo przelotne.—Od dnia 14-go na kłepy, łanie i kozy.

Dla gospodyń. Nastąpiła pora przygotowania na zimę wszelkiego rodzaju zapasów, a więc kwaszenia ogórków, marynowania korniszonów i grzybów, jak również suszenia ostatnich. Na wsi, oprócz powyższych zabie-

gów, przybywa jeszcze umiejętnie przechowywanie owoców.— Zbieranie grzybów i rydzów trwa w pełni.

W oborze. Zacząć dawać koniom nowe siano i nowy owies. Reszta inwentarza pozostaje jeszcze na zielonej paszy, lecz można już dodawać trawę zmieszaną z paszą suchą. Rozpocząć tuczenie wieprzy na zimę. Owce wyganiać na ścierniska, lecz trzymać je w owczarniach.

W kurnikach. Ułatwić pierzenie się, dając pożywienie wzmacniające. Wypędzać indyki na ścierniska, gęsi na trawy, dawać im jęczmień lub kukurydzę. Ten sam system dla kaczek.

W pasiece. Przygotowywać przezimowanie. Sprawdzić obecność królowej, stan zapasów, zgromadzić roje słabe. Wyrzucić królowe stare lub chore, które zastąpić trzeba królowymi „bezpieczeństwa“. Zebrać miód i wosk z uli, które zamierza się zniszczyć. Zmniejszyć ilość otworów w ulach, ustawić w tych otworach kraty, dla utrudnienia dostępu nieprzyjaciółom pszczoł.

Przepisy praktyczne.

Czyszczenie tłustych plam na posadzce. Na plamę nalać esencji terpentynowej, a na to nasypać dobrą szczyptę wosku w proszku. Po tym wosku przesuwac gorące żelazo do prasowania, a plama zniknie.

Ocet toaletowy. W naczynie kamiennie włożyć sporą ilość fiołków i listków mocno pach-

nących róż. Na to nalać dobrego octu stołowego i naczynie hermetycznie zamknąć. Po dwóch miesiącach przefiltrować płyn przez białą flanelę lub białą gęstą bibułę i przelać czysty płyn we flakony. Doskonały ocet toaletowy.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go-do 22-go miesiąc ten jest pod wpływem *Panny*, od 23 do 30 pod wpływem *Wag*. Tak, jak i *Bliźnięta*, *Panna* jest znakiem dwoistym, sprowadza często niebezpieczeństwa w wieku dziecięcym i powroty słabości po roku 30-tym. Znak ten zapowiada mało dziedzicznych spadków,—a te które się zdarzają bywają często sporne. (Co do *Wag*, patrz Październik).

Wiadomości pożyteczne.

NIECO O CHLEBIE.

Nie bez słusności ktoś powiedział, iż o poziomie cywilizacji danego narodu można sądzić z jego sposobu przyrządzania chleba.

Istotnie, skrupulatna czystość, jako wytwór higieny, panować musi w całym procesie wytworzenia z ziarna kęsa chleba, tak dla ułatwienia pracy mikrohom pożytecznym, zawartym w drożdżach, jak dla unicestwienia pasorzytów szkodliwych.— Te ostatnie znajdują podatne dla swego rozwoju warunki w tych piekarniach, gdzie całą pracę około chleba spełniają ręce ludzkie, pozostając w bezpośrednim z ciastem zetknięciu.— Z tego powodu, powinniśmy zawsze oddawać pierwszeństwo pieczywu, wyrabianemu mechanicznie, gdyż

absolutna czystość może być osiągnięta tylko przy użyciu maszyn.

Mąka, użyta na ciasto, powinna zawierać pewną ilość glutenu.—Jest to substancja kleista, którą się żywi kielek rzuconego w ziemię ziarna, konieczna dla wytworzenia ciasta.

Dla powiększenia wagi chleba niesumienni piekarze dodają ryż rozgotowany lub roztarte kartofle, co przynajmniej nie jest szkodliwe, lecz co gorsza często wyjmują chleb niedopieczony, co, wskutek zbyt wielkiej ilości zawartej w nim wody, czyni go ciężko strawnym.

Niektórzy dodają do pszennej i żytniej mąki inne, otrzymane ze zbóż tańszych, lecz ciemniejsze, które wybiela się zapomocą środków chemicznych, nieraz nader szkodliwych.

Do tych należą: ałun, który wybielając mąkę działa ujemnie na gluten, nadając mu twardość, co czyni chleb niesmacznym i trudnym do strawienia; siarczan miedzi, również bielący mąkę poślednich gatunków, jest jeszcze szkodliwszy.

Szczyściem, ulepszenie mikroskopu, oraz rozbiór chemiczny wykrywają te zafalszowania, również dopełnia tego szybko i skutecznie elektroliza.

Przy pomocy tych środków wykrywano fałszowanie mąki boraksem, siarczanem cynku, gipsem, kredą i białą gliną.—Mimowolne zatrucia wywoływali piekarze opalający swe piece drzewem, pochodzącym z rozbiórki starych domów, malowanym olejną farbą; ta, paląc się, wydawała wyziewy przesycone ołowiem, które przenikały wgłąb ciasta.—Po kilku wypadkach zostało to surowo zabronione.

Ułożenie towarzyskie.

ZNAJOMI ZNAJOMYCH.

Człowiek dobrze wychowany nigdy nie przysiadzie się do towarzystwa, którego przewagę stanowią nieznajomi, chyba, że przez jednego ze znajomych, biorących udział w zebraniu, zostanie zaproszony. Gdyby np. w kawiarni znalazło się towarzystwo dwóch znajomych i 3-ch nieznajomych, stosownie będzie gdy nas nie zapraszają, przejść witając pierwszych ukłonem. Przysiadania się do stolika, przy którym jeden z naszych znajomych siedzi z 2-ma lub więcej nieznajomymi nam, zakrawa na wścibstwo, bo nie wiemy, czy obecność nasza nie stanie na przeszkodzie prowadzeniu przez tych panów rozmowy poufnej, lub czy nie zebrali się dla załatwienia ważnej sprawy. To samo na ulicy. Powinniśmy unikać zatrzymywania znajomych, idących nie tylko z przewagą nieznajomych lecz i w równej z nimi liczbie. Forma ta u nas, niestety, w wielkiej liczbie wypadków nie bywa zachowywana. Bo ileż to razy pana, idącego w towarzystwie żony, przechodzący „gentlemanowie“ zaczepiają i zatrzymują z prośbą o ogień do papierosa!

Sekrety prababek.

Sposób konserwowania przez długi czas ryby świeżej lub mięsiva jakiego.

Weź duży słoć szklany, nasmaruj go wewnątrz oliwą, albo masłem świeżem: do tego słoju włóż rybę sprawną i pokrajaną, przykryj papierem i obwiąż; potem weź mąki jakiegokolwiek,

rozbij ją białkami od jaj, przydaj sera holenderskiego tartego na mąkę, zrób z tego masę albo ciasto, którym oblepisz pokrycie słoja. Ten słoj trzeba trzymać w piwnicy albo na miejscu nie bardzo zimnem i nie bardzo gorącym. Tym sposobem można konserwować rybę świeżą przez cały kwartał, która tak będzie świeżą, jak gdyby dziś była zabita.

Na ból oczu.

Z ziela celidonii sok robić, i tym sokiem oczy przemyć.

Item: Kozią wątrobę piec, z celidonii sokiem ją posmarować, i parą, która z pieczonej wątroby wychodzi, kurzyć, albo kadzić w oczy, znaczną pomoc uczyni.

Item: Utluc cebulę y sok z miodem zmieszawszy, puszczać na oczy.

Albo: Piołunu utluc, i plaster z niego zrobiwszy, na noc na oczy przykładać.

Item: Melonową skórkę na skronie przykładać, wprzód ją utluc i w chusteczkę zawinięta, na oczy także zawiązać.

Sposób utluczenia kapłona we dwóch godzinach.

Dwoma godzinami przed zabiciem kapłona, trzeba mu nakłaść do gardła masła, ażeby go łykał, potem trzeba go upędząć póty, aż się zmorduje i upadnie, natenczas rozejdzie się masło po całym mięsie, i w tym punkcie zabity kapłon będzie miał mięso tłustością nasycone, jakgdyby utył z tuczenia.

Lekarstwo na paraliż.

Weź liścia brzozowego, utlucz je, zakrop lagrem winnym i przykładaj na części ciała paraliżem dotknięte; obwinawszy chustą, ugrzej lagru winnego i oblej z wierzchu; to uczyniwszy, położysz chorego na liściach brzozowych i przykryjesz go tymże liściem, samą tylko głowę zostawiwszy wolną; gdy się chory zacznie pocić dawaj mu co pół godziny po kieliszku wody z winem na pół zmieszany. Po dwóch godzinach, powinna się kończyć operacya.

To proste lekarstwo doświadczone jest we Francyi, gdzie kobieta przez siedem lat dotknięta paraliżem, przez jedną takową operacyę zupełnie zdrową została.

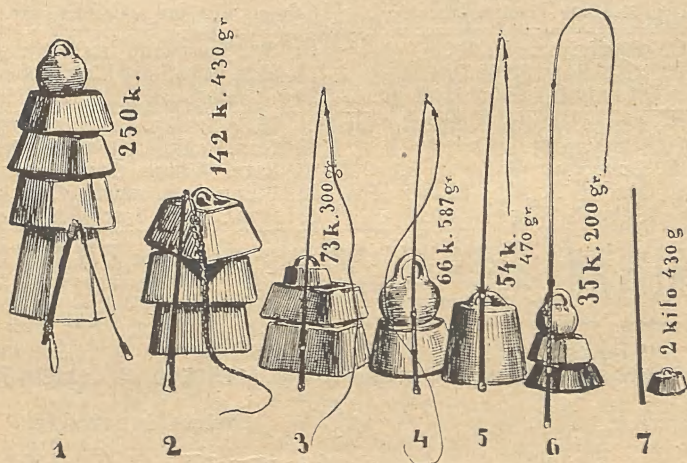
Myśliwstwo cesarza Wilhelma.



Cesarz Wilhelm obchodzi obecnie 40-letni jubileusz myśliwskiej działalności. Z tego powodu pisma niemieckie podają dokładną statystykę ofiar jego strzałów. W ciągu 40 lat Wilhelm II wła-

snoręcznie położył 2,002 jelenie, 92 sztuki saren, 1,872 daniela, 3,432 dziki, 955 rogaczy, 17,988 zajęcy, 2,686 królików, 121 kocię, 532 lisy, 3 niedźwiedzie, 12 łosiów, 6 żubrów, 3 renifery, 2 muflony, 6 jaźwców, 1 wydrę, 108 cietrzewi, 24 głuszce, 33,578 bażantów, 867 kuropatw, 7 bekasów, 87 kaczek, 826 żorawi i kormoranów i t. d. ogółem 70,845 sztuk

=====
 =====
Nie ćwiczmy zwierząt!



Tabliczka powyższa wskazuje stosunek ciśnienia chwilowego rozmaitych batów i biczów używanych przez woźniców i jeźdźców w kilogramach na 1 centymetr kwadratowy.

=====
 =====



Święta Kościoła rzym.-katolickiego.

1 C.	Remigiusza B. W.
2 P.	†Aniołów Stróżów
3 S.	Kandyda i Ewalda M. m.
4 N.	18 po ś.N. M. P. Różań. Plac.
5 P.	Placyda M.
6 W.	Brunona W.
7 Ś.	Marka P. W., Justyny PM.
8 C.	Pelagii, Birgity Wd.

Święta Kościoła prawosławnego.

18	Sw. Jewmeńja, mcz. Kastora
19	Mcz. Trofima, Dorimedonta
20	Jewstafja, <i>Kn. Mich. i Fieod.</i>
21	N.17. Św.Ap. Kodrata, <i>Dimitr.</i>
22	S. m. Foki, pr. Jony, s ₄ Petra
23	<i>Zacz. Kresta Gosp. Joanna.</i>
24	Pierw. mcz. rawnopa. Fiekły.
25	<i>Prest. Sergia Radoneżsk. czud.</i>

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze po-
wagi lekarskie, jedyne udeli-
katniające cerę mydło i krem
Dostać można wę wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow.Akc.FR.PULS
W WARSZAWIE.

☩ Dnia 18. Imieniny JEGO CESARSKIEJ WYSOKOŚCI Cesa-
rzewicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia **ALEKSEGO MIKOŁAJEWICZA.**

Wykaz dni nieprotestowych.

- 4. Niedziela
- 9. Piątek św. st. st.
- 11. Niedziela
- 12. Środa św. st. st.
- 18. Niedziela
- 25. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 3, 10, 17, 24, 31 Sabaty;
d. 5 i 6 Lukos (uroczyste święta
szalasów); d. 7, 8, 9 i 10 wolne
święta; d. 11 Iloszana raba (wol-
ne święto palm); d. 12 Szemini
Aceres (dzień uroczysty); d. 13
Szymchat tora, (ostatni uroczy-
sty dzień szalasów); d. 20 i 21
Rozchodesz czyli 1-sze dni mię-
siąca Cheszwon.

PAŹDZIERNIK.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 P.	† Dyonizego B. M.	26	⊕ św. Ap. i Ewang. Ioanna Bog.
10 S.	Francisz. Rocz. z pod Choc.	27	Mcz. Kallistrata, Prp. Ign.
11 N.	19 po ś. Placydy i Zenajdy P.	28	N. 18. Pr. Charitona, m. Aleks.
12 P.	Maksymil. B. W. Ludwika B.	29	Pr. Kirjaka, Fieofana m. Dady
13 W.	Edwarda Kr. W.	30	Sw. mcz. Grigorja, Michaiła
14 S.	Kaliksta P. W., Ewarysta.	1	⊕ Okt. Pokrow. Preświat. Bog.
15 C.	Jadwigi Wd., Teresy P.	2	Sw. mcz. Kiprjana, Błż. Andr.
16 P.	† Martyniana i Saturyana M.	3	Sw. mcz. Djonisja, S. Joanna
17 S.	Wikt. M., Małgorzaty. Alac.	4	Sw. m. Jerofieja, Pr. Piotra
18 N.	⊕ 20 po ś. Łukasza Ew., Justa	5	⊕ N. 19. Sw. Piot. Alek., Iony
19 P.	Piotra z Alkantary	6	Sw. Ap. Fomy
20 W.	Ireny, Marty i Saulii Pp. Mm.	7	Mcz. Sergja i Wakha.
21 S.	Urszuli P. M., Hilaryona Op.	8	Pr. Pelagji i Tasji
22 C.	Korduli i Alodyi Pp. Mm.	9	Sw. Ap. Jakowa Alfiejewa
23 P.	† Seweryna Romana Bd. Mm.	10	Mucz. Jewłampja, Jewłampji
24 S.	Rajala Arch.	11	Sw. Ap. Filippa.
25 N.	21 po ś. J. Kantego Kryspina	12	N. 20. Sw. Kos., m. Prowa Tar.
26 P.	Ewarysta P. M.	13	Mcz. Karpa, Florentja
27 W.	Sabiny P. M., Frumencyusza	14	Mcz. Nazarja, Pr. Nikoł.
28 S.	Szymona i Tadeusza Ap.	15	Pr. Jewfimja, Pr. mcz. Łukj.
29 C.	Narcyza B. W., Euzebii P. M.	16	Mcz. Łongina sotn., Jewprak.
30 P.	† Germana i Serapiona Bb. Ww.	17	Pr. Osji, Andreja, Sw. Łaz.
31 S.	Wigilia. Symfroniusza i Ol.	18	Św. Ap. i Ewang. Łuki.

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ło ń c e						K s i ę ż y c				☉ Pectia d. 3, o g. 12 m. 32 w. ☽ Ostatnia kw. d. 11, o g. 4 m. 9 w. ☽ Now d 18, o g. 7 m. 45 w. ☽ Pierw. kw. d. 25, o g. 12 m. 4 w.		
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Ubyło		Wschód			Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.		g.	m.
1	6	1	5	38	11	37	5	8	4	48 pp.	—		
5	6	8	5	28	11	20	5	25	5	27 „	7	27 r.	
10	6	17	5	17	11	0	5	45	7	45 w.	1	17 pp.	
15	6	26	5	5	10	39	6	6	2	18 pn	3	8 „	
20	6	35	4	54	10	19	6	26	8	30 r.	4	50 „	
25	6	44	4	44	10	0	6	45	2	9 pp.	9	44 w.	
31	6	55	4	32	9	37	7	8	3	25 „	4	5 r.	

Październik. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Sierosławski Stan. Noc ślubna, 1.20. — Okno naprzeciw, 1.30. — *Sieroszewski Wacław.* Bajka o żelaznym wilku, 4.00. — Bajki, 2.40. — Boksler, 0.06. — Dno nędzy. Brzask. Puszczę Białowieską, Grecka szczelina, 1.20. — Korea, 2.20. — Na Daleki Wschód, 1.60. — Kulisi, 0.10. — Małżeństwo. Być albo nie być. Tułacz, 1.80. — Na kresach lasów, 1.00. — Ol-Soni-Kisań, 1.35. — Risztau, 1.50. — Ucieczka, 2.50. — W matni. Jesienią. Skradziony chłopak. Chałtuch. W ofierze bogom, 1.00. — Latorośle, 1.20. — W ofierze bogom, 0.08. — Zamorski dyabeł, 2.00. — Z fali na falę, 2.00. — Ze świata, 2.00. — Powieści chińskie, 1.50. — Powrót, 1.00. — *Skiba W.* Grześ, 1.20. — Nad poziomy (2 t.), 1.20. — *Słoński Edward.* Bezimięnce, 1.60. — Partya, 1.50. — W więzieniu, 1.50. — *Srokowski M.* Epigoni, 1.20. — Ich tajemnica, 0.60. — Anachroniści, 1.80. — Jak łąza, 0.90. — Krew,

1.20. — *Stasiak L.* Gadzina, 0.90. — Małomieszczanie, 1.85. — W zapadłym szybie, 0.90. — Brandenburg, 2.25. — Krwawe ręce, 2.25. — Obrona sztandaru, 1.80. — Rycerze śpiący w Tatrach (2 t.), 3.20. — Srebrny dzwon, 2.00. — *Strug Andrzej.* W twardej służbie, 1.00. — Portret, 1.60. — *Suszczynska.* Mefisto, 0.90. — Przekonana, 1.00. — *Synoradzki M.* Farmazon, 1.20. — Wrogowie, 1.50. — *Świdorska Al.* Trudno inaczej, 0.80. — *Świerk Jan.* Na stacyi, 1.20. — Z szarej przędzy, 1.60. — *Świętochowski A.* Chawa Rubin, 0.06. — Hymn niemych. Woly, 0.08. — Pisma (8 t.), 8.00. — *Sygietyński A.* Drobiazgi, 1.10. — Na skałach Calvados, 0.75. — Wysadzoń z siodła, 1.60. — *Szamota Orły,* 1.20. — W płomieniu życia, 1.40. — *Szandlerowski Ant.* Confitore, 2.00. — *Szymański Ad.* Aksinia, 0.80. — Dwie modlitwy. Srul z Lubartowa. Maciej Mazur, 1.00. — Stolarz Kowalski, 0.12. — Szkice, 0.50. — Z jakuckiego Olimpu, 0.80. — *Tetmajer.* Anioł śmierci (2 t.) 1.50. — Bajeczny świat Tatr, 1.50. — Gra fal, 1.80. — Janosik Ne-

dza Litmanowski, 1.80. — Król Andrzej, 2.00. — Książd Piotr, 0.06. — Legenda Tatr, 3.00. — Maryna z Hrubego, 1.80. — Melancholia, 1.50. — Na skalnem Podhalu (7 t.) 8.00. — Opowieść z dawnych lat, 1.05. — Otchłań, 0.40. — Panna Mery, 1.80. — Romans panny Opolskiej z panem Główniakiem, 1.80. — Szki-ce, 1.00. — Wybór nowel, 1.35. — Zatrącenie, 1.20. — Z wielkiego domu, 0.65. — Koniec epepei, 2.50. — *Turczyński J.* Nad-Czeremoszem, 1.20. — Powieści huculskie, 0.75. — *Turzyma.* Nadbrzeżne fale, 1.00.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Ł a t w e: *Clementi M.* Valse. —20. *Lack Th.* op. 41. № 11. 12. Scherzando. Impatience. —30. *Fink W.* Op. 295. № 1. Bluet. —20. *Rossini G.* Tarantelle. (Neapolitana), arr. par Burgmüller. —20. *Kaun H.* Op. 38. № 2. Tarantelle. —30. *Meyerbeer G.* Dinorah. —30. *Ś r e d n i e j t r u d n o ś c i:* *Lange G.* op. 339. Pod oknem, Serenada. — *Bohm Ch.* Op. 115. Les adieux. Mélodie. — *Ganschals C.* op. 13. Ninetta. Mazurek. — *Braungardt Fr.* Op. 6. Murmure des Bois. (Wydanie ułatwione przez A. Trojelli). — *Chopin Fr.* Op. 74. № 1. Życzenie. —25. *Espen Th.* Op. 46. Fleurs ravissantes. —25. *Masse-net J.* Thais. Méditation. —40. *Spowacker L.* op. 101. Stracone szczęście. —25.

T r u d n ę: *Saint Saëns C.* Op. 21. 1-re Mazurka. —30. *Martini P. G.* Air et Variations

—30. *Daquin C.* La Ronde bachique —40. *Sgambati G.* Canzone lituana di Chopin. —30. *Chaminade C.* Op. 56. Scararmouche. —30. *Cuvillier Ch.* Rigaudon. —20. *Grieg Ed.* Op. 65. № 1. De la jeunesse. —50. *Weksler S. H.* Barkarola. —45.

TANŃCE.

Karasiński A. Lys-Blanc. Walc. —60. *Lewandowski L.* Hejże hal Mazur. —25. *Kurpiński K.* 15 polonezów. — 3.00. *Rajczak A.* Zbiór krakowiaków. —90. *Rosen L.* op. 82. Hedvige. Valse slave. ? 00. *Karasiński A.* Eliseum. Valse. —60. *Brzeziński H.* Sang espagnol. Walc. —60. *Skwieciński J.* Monopolka. Polka z bruku Warszawskiego. —30. *Reich F. O.* Op. 134. Licytacya polka (Tekst ad libitum. — 30. *Lochman W.* Oleńka. Polka. —30.

UTWORY RELIGIJNE DO ŚPIEWU Z TOW. FORT. LUB ORGANU.

Rzepko W. Quatuor „Ecce Sacerdos“. (Ad tres voces aequales) partytura. —70. *Wieniawski J.* Op. 16. Modlitwa do Najświętszej Maryi Panny Ostrobramskiej. Partytura. —40.

Notatnik historyczny.

1. 1685. Urodził się cesarz Karol VI, ostatni potomek męski rodu Habsburgów; 1794. Berrek Joselowiec wzywa Żydów do obrony Warszawy.—2. 1413. Unia horodelska; 1805. Otwarcie uroczyste liceum w Krzemieńcu, którego kuratorem był Tadeusz Czacki. — 3. 1427. † Konrad VI, ks. oleśnicki, pan na Ści-rzawie; 1503. Za staraniem gło-

wnem kardynała Fryderyka Jagiellończyka odnowiono unię między Koroną a Litwą.—4. 1550 Urodził się król wicz szwedzki Karol IX, stryj króla Zygmunta III; 1705. Koronacja króla Stanisława Leszczyńskiego. — 5. 1763. † Król August III; 1582. Zaprowadzono w Polsce kalendarz Gregoryński.—6. 1773. Koronacja Augusta III.—7. 1620. Klęska pod Cecorą; 1806. Prusy wręczają ultimatum Napoleonowi I.—8. 1566. Królowa Katarzyna Habsburska, trzecia żona Zygmunta Augusta, wyjeżdża na zawsze z Polski; 1906. Otwarcie w Teheranie pierwszego parlamentu perskiego.—9. 1683. Jan Sobieski bije Turków pod Parkanami; 1779. Poległ w Ameryce Północnej Kazimierz Pułaski, za niepodległość Amerykanów. — 10. 1682. † Michał Korybut Wiśniowiecki we Lwowie; 1806. Bitwa pod Saalfeldem, w której poległ Ludwik Ferdynand ks. pruski.—11. 1506 Pogrzeb w Wilnie króla Aleksandra Jagiellończyka; 12. 1612. Załoga polska oblężona w Kremle moskiewskim, wyczerpawszy środki obrony, kapituluje; 1862. Otwarcie szkoły politechnicznej w Puławach.—13. 1232. Leszek Czarny zwycięża Jadźwingów pod Narwą; 1815. Rozstrzelanie króla neapolitańskiego Joachima Murata przez Austriaków na zamku Pizzo.—14. 1638. † w Krakowie Grzegorz Knapius, jezuita, znakomity słownikarz polski; 1906. Arcybiskup Stablewski ogłasza list pasterski przeciwko wykładowi niemieckiemu religii katolickiej w szkołach poznańskich.—15. 1241. † św. Jadwiga, żona Henryka Brodatego w klasztorze Trzebnickim; 1384. Koronacja w Krakowie królowej

Jadwigi.—16. 1791. † Potemkin, ulubieniec Katarzyny II; 1820. Początek sypaniacpok a Kościuszki pod Krakowem.—17. 1812. Rosyanie odzyskują Połock; 1855. Oblegani w Kiburn przez marynarke angielsko-francuską Rosyanie kapitulują.—18. 1817. Pogrzeb Kościuszki; 1831. W Poczdamie urodził się cesarz niemiecki i król pruski Fryderyk III.—20. 1860. Anglia rozpoczyna nową erę konstytucyjną po ogłoszeniu t. zw. „Dyplomu październikowego“—21. 1784. Założenie uniwersytetu austriackiego we Lwowie; 1831. Zamość poddaje się Rosyjanom. — 22. 1603. Wypędzenie Tatarów z Multan; 1633. Stanisław Koniecpolski bije Turków pod Kamieńcem Podolskim.—23. 1173. † Bolesław Kędzierzawy; 1909. Okradzenie obrazu Matki Boskiej na Jasnej Górze w Częstochowie. — 24. 1648. Kozacy ustępują z pod Lwowa; 1850. Powtórny zjazd w Warszawie cesarza Franciszka Józefa z cesarzem Mikołajem I.—25. 1138. † Bolesław Krzywousty; 1597. Józef Korsak zostaje kasztelanem połockim. — 1497. Klęska bukowińska króla Jana Olbrachta; 1795. Zamknięto Konwencyę Narodową w Paryżu. — 27. 1806. Francuzi zajmują Berlin; 1906. Sprowadzenie uroczyste zwłok Rakoczego do Węgier.—28. 1467 Urodził się w Roterdamie znakomity humanista Erazm Roterdamczyk; 1599. Zamordowanie kardynała Andrzeja Batoiego bratanka króla Stefana.—29. 1591. Inocenty IX (Antoni Fachinetti) obrany papieżem; 1704. Szwedzi powtórnie oblegają Warszawę.—30. 1609. Zygmunt III oblega Smoleńsk.—31. 1432. Na-

danie praw Ormianom w Polsce; 1607 † ks. Wawrzyniec Goślicki, biskup poznański.

Miesiąc w przysłowiach.

Grzmot październikowy—niestatek zimowy.

Miesiąc październik, marca obraz wierny.

Październik chodzi po kraju, żenie ptactwo z gaju.

Październik, gdy grzmot na wschodzie naprawi, burzy nas wielkich i wiatrów nabawi.

Pościernik, bo po ścierni, pług rznąc skibę, rolę czerni.

Na św. Franciszka chłop już w polu nic nie zyska.

Od św. Orszuli oczekuj śnieżnej koszuli.

W św. Jadwigę, jeśli deszcz nie pada, to do kapusty Bóg miodu doda.

Dzieje kalendarza.

DNI I GODZINY.

Tydzień, łac. *septimana* oznacza okres siedmiodniowy, ustanowiony według podań mitologicznych—na cześć 7 synów Saturna ocalonych przez Rheę. Siedem nocy, to siedem cór Aszarty. Księgi staroindyjskie głoszą, iż dzień tamże był podzielony na dwie części: jasną i ciemną, stosownie do biegu księżyca. Chińczycy i starzy Egipcjanie, nawet Grecy, dni liczyli na dekady (10). U Greków dni dwóch pierwszych dekad zwały się podług liczb, że jednak trzecia dekada przypadała na zejście księżyca, 1-szy dzień miesiąca zwał się dziwiątym wschodzącego księżyca, drugi 8-mym i t. d. Gdy w r. 1793 konwent narodowy chciał utworzyć nowy kalendarz, przyjął starożytny po-

dział na dekady i nazwał dni primidi, duodi, tridi, quartidi, quintidi, sextidi, septidi, octidi, nonidi, dekadi.

Tydzień o 7 dniach prawdopodobnie został przyjęty od Hebrajczyków na pamiątkę stworzenia świata. Inne narody przyjęły ten podział z powodu 7 planet tych mianowicie, które mogły dojrzeć gołym okiem.

U chrześcian pierwszym dniem tygodnia jest niedziela a nie poniedziałek. Bóg — mówi pismo — stworzył świat w ciągu 6-iu dni, a 7-go odpoczął. Żydzi więc święcą siódmy dzień jako Sabbat, co znaczy dzień odpoczynku. Chrześcianie obchodzą jednak niedzielę, jako pamiątkę zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Grecy święcili poniedziałek, Persowie wtorek, Asyryjczycy środę, Egipcjanie czwartek. U Mahometan tydzień rozpoczyna się w piątek.

Dawniej dzień dzielono na 24 godziny. U Greków godziny bywały różnej długości zależnie od pory roku, ponieważ godzin mieli zawsze 10 a czas ich trwania tylko gdy słońce było na horyzoncie. Rzymianie, chociaż dzień podzielili na 12 godzin, dniem nazywali czas od wschodu do zachodu słońca.

Dla rolników. Kończyć zasiewy ozimin. — Kopać ziemniaki i składać do kopców i piwnic. — Ciąć kapustę, wywozić nawóz pod rośliny okopowe i na pola pod przyszloroczne zasiewy. — Opatrzycie budynki na zimę, drzwi w oborach i stajniach na noc zamykać, również chlewy. — Bydło czyścić i podściełać. — Przygotowywać drzewo na opał. — Tępić myszy. — Pastwiska są już

p. f. **J. SOSNOWSKI**, właściciel **Cz. Lisowski**
 WARSZAWA—HOTEL EUROPEJSKI.

coraz uboższe, zacząć dawać bydłu suchą paszę.

Dla ogrodników. Przy pierwszych przymrozkach rozpocząć sadzenie drzew.—Zbierać zimowe gatunki owoców i przewietrzać piwnice na skład jabłek i gruszek.—Regulówki w ogrodach i pod szkółki owocowe.—W szkółkach sadzić dziczki.—Uprawać ziemię pod wiosenne siewy rzodkiewki i szpinaku.—Zbierać nasiona gruszek dziełek, inspekty okrywać nawozem i liśćmi.

Dla myśliwych. Koniec polowania na kuropatwy.—Zacząć urządzać schroniska dla kuropatw.—Zbierać żołędzie, buczynę i kasztany i wogóle paszę dla zwierzyny.—Rozpoczynają się polowania z ogarami.

Wolno polować na dziki, łosie, jelenie, sarny, zające, głuszce, cietrzewie, jarzabki, dropie, kwiczoły i ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. Zaopatrywać piwnicę na zimę, kwasieć kapustę, ogórki, marynować grzyby, robić zapasy kartofli, buraków, smażyć powidła.

W miastach kitowanie okien jest już zaliczane do przesądów. Nic tak nie wprowadza do mieszkań wilgoci, jak owo „uhermetycznianie“ lokali, tem bardziej, iż wentylacja w lokalach skromniejszych jest przez gospodarzy urządzana tylko dla oka. Plagą dla zdrowia mieszkańców mniejszych mieszkań jest pranie bielizny w domu. Para wydobywająca się z kuchni osiada nie tylko na ścianach, lecz i na sprzętach, które się rujnują, paczą i tracą połysk.—Cóż dopiero mówić o zdrowiu dziatwy!

W kurnikach. Żywić kurczęta, gęsi i kaczki, przeznaczone na tuczenie, kartoflami pieczonemi na parze, zmieszanemi z jęczmienną mąką. Cały drób karmić tatarką lub kukurydzą, szczególnie wieczorem. Kurniki, grzędę i wylęgarnie znowu gruntownie uprzędkować, tępić robactwo.

W pasiece. Starannie czyścić fartuchy, uzupełniać zapasy na zimę. Syrop powinien być bardzo gęsty, z dodaniem 15 do 20% miodu, dla zapobieżenia krystalizacyi. Każdy ul potrzebuje na wyżywienie od 16—18 kilogramów (32—39 f.) miodu, od połowy października do połowy kwietnia, co równa się najmniej 20 kilogramom (40—42 f.) syropu.

Przepisy praktyczne.

Plamy rdzy na białźnie. Sok z cytryny wycisnąć i zagotować nad ogniem lampy lub świecy,—a gdy gorący umaczać w nim miejsce poplamione; plama szybko zniknie.

Knoty u lamp. Zanim się zapali nową lampę, należy umaczać knot w mocnym occie i dobrze potem wysuszyć. Knot nie będzie zwęglął się, i tym sposobem uniknie się kopcenia lampy. Gdy po umaczeniu knota w occie, umoczy go się następnie w alkoholu, otrzyma się płomień silniejszy i jaśniejszy.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 22-go miesiąc ten jest pod wpływem *Wag*, od 23 do 31 pod wpływem *Niedźwiadka*. *Wagi* są znakiem wy-

glądu niebezpiecznego. Dają wielkie zdolności, które są często bezużytecznymi, nawet tym, którzy mają wiedzę przeszłości. Astrologowie starożytni mówią, iż ludzie urodzeni pod znakiem *Wag*, rzadko dochodzą do wysokich stanowisk, nawet mimo zdolności.

(Co do *Niedźwiadka*, patrz *Listopad*).

Wiadomości pożyteczne.

CYTRYNY I KWAS CYTRYNOWY.

Sok kwaśny, zawierający się w cytrynach, znalazł tak w przemyśle, jak w higienie różnorodnego zastosowanie.

W farbierstwie jest używany do wyciągania żółto-czerwonego barwnika z kwiatów szafranu i do wzmacniania kolorów z niego pochodzących; w aptekach służy do przyrządzania limoniady magnezowej i wielu innych środków; nakońiec w połączeniu z innymi kwasami używa się przy fabrykacji wina.

Dla otrzymania go w postaci kryształów, poddaje się sok, wyciśnięty z owoców, fermentacji, poczem dodając kredę lub wapno, oraz kwas siarczany, po przefiltrowaniu otrzymuje się „kwas cytrynowy“ w pięknych przezroczystych kryształach, rozpuszczalnych w wodzie, alkoholu i eterze.

Próby wytwarzania go chemicznie nie dały pożądaných wyników i dostarczają go tylko drzewa cytrynowe, rosnące we Włoszech, Sycylii, Tunisie i Kalifornii.

W produkcji tej naczelnie miejsce zajmuje Sycylia, gdyż na nią przypada siedem milionów drzew, z ogólnej liczby ośmiu milionów rosnących na całym półwyspie apenińskim.—Piętnastą część tej ilości drzew posiada Kalifornia.—Dobrze pielęgnowane drzewo wydaje we Włoszech rocznie 800 do 1200 owoców; w pewnych latach liczba ta dochodzi do 2000.—Nadzwyczajnie urodzajny na nie był rok 1907: olbrzymią ilość cytryn, bo 6 miliardów 900.000, wywieziono wtedy aż w 64.000 wagonów.

Trzecia część ogólnej cyfry produkcji bywa spotrzebowana w kraju, tyleż, mniej więcej, idzie na wywóz, a resztę zużywa się na fabrykację kwasu.—Wytłoczyny, pozostałe w prasie po wyciśnięciu z nich soku, poddawane są dyfuzji, a następnie, po wysuszeniu, tworzą nawóz, zawierający wielką ilość azotu.

To sprawia, iż w wielu miejscowościach woła fabrykować kwas cytrynowy, niż wywozić surowy owoc, zubożając tym sposobem ziemię.

Tunis i Algier nadają się również do hodowli drzew cytrynowych, lecz surowych owoców spożywają mało: głównym odbiorcą tego produktu jest Ameryka, dla której Kalifornia zamąo go dostarcza, oraz Anglia, gdzie sok cytrynowy jest w wielkiem użyciu.

Powiększenie liczby chłodni we wszystkich krajach, dla przechowywania owoców, oraz rozpowszechnienie wagonów chłodniczych są dla międzynarodowego handlu owocami, sprawą pierwszorzędnego znaczenia i nie cierpiącą zwłoki.

Ułożenie towarzyskie.

ŻAŁOBA.

Dla kobiet stosujących się do wymagań towarzyskich istnieją trzy peryody żałoby: 1 t. zw. „gruba”, czyli wielka, 2 pół-żałoba, 3 przechodzenie z żałoby do stroju zwykłego. W pierwszym okresie cały strój ma być czarny, wełniany z welonem krepowym na kapeluszu i krepą na sukni, staniku i żakiecie, w drugim materiały czarne mogą być połyskujące, (atłas, jedwab, satyna), w trzecim barwy czarne są mieszane z białymi, ku końcowi żałoby z fioletem. Przy stroju żałobnym należy unikać: biżuterii prócz matowej czarnej, bucików kolorowych, przybierania biustu żywymi kwiatami i kwiatami wogóle.

Dla mężczyzn: w pierwszym okresie odzież całkowicie czarna, żałoba na kapeluszu i przepaska czarna na lewym ramieniu. Naszywanie białego sznurka w kłapkach wyszło z użycia. W drugim okresie i ostatnim strój czarny bez krepy na kapeluszu.

Sekrety prababek.

Lekarstwo doświadczone na robaki. Weź skórkę pomarańczową, namocz ją w winie, i potem daj to wino wypić choremu, trzeba to kontynuować przez kilka dni. Najlepsze do tego skórki z pomarańcz gorzkich.

Na wapory i zawrót głowy. Przez dwa dni, idąc spać, trzeba pić kwiat lipowy, po dwie lub trzy filiżanki. Po dwóch dniach weźmiesz dobrej kamfory kawałek tak duży, jak ziarnko grochu, włożysz do wody zdrojowej, jak się zacznie rozpuszczać,

wyrzuciwszy resztę kamfory, wypijesz tę wodę.

Zapobieżenie ospie. U dawnych narodów ospa nie była chorobą nieuchronną, którą u nas wszyscy ludzie odbywać muszą.

Teraz jeszcze u Żydów w Turczach mieszkających, ta choroba jest bardzo rzadka; przyczynę tego naznaczają ten zwyczaj, który oni od dawnych czasów powzięty zachowują; że jak tylko dziecko się urodzi, zaraz całe ciało nacierają solą, i potem wodą słoną obmywają. To być może: że sól z natury swojej zachowująca od wszelkiej korupcyi, przeskadza wchodzeniu humorów, które są przyczyną tej choroby.

Lekarstwo na umocnienie włosów, żeby nie wypadaly. Weź nasienia Pietruszki, utłucz na proszek, tym proszkiem na noc trzeba posypać głowę, przez to włosy umocnią się.

Na prędkie odrośnienie włosów. Weź piołunu, szaławii, beroniki, maieranu, rozmarynu, ugotuj te zioła w wodzie, tą wodą często umywaj głowę a włosy.

Drudzy obserwują sekret następujący: trzeba wycisnąć sok z pokrzywy, w tym soku umoczywszy grzebień, czesać głowę pod włos.

Sekret na cerę utraconą. Gdy kto cerę utraci, zdaje się być bardzo blady. Niech zażywa pietruszki gotowanej, bylicy albo bożego drzewka. Także koral niech przy sobie nosi, osobliwie białołowy, które najwięcej pragną, ażeby zawsze miały twarz z rumieńcem.

OFIARY LOTNICTWA.



(Patrz opis obok).

Lotnicze pismo niemieckie *Die Deutsche Luftfahrerzeitschrift* podaje listę ofiar lotnictwa w r. z. Do r. z. było znanych ogółem 118 wypadków śmiertelnych, w ciągu zaś tego roku liczba ta się podwoiła, co przypisać należy olbrzymiemu rozwojowi lotnictwa.

Po raz pierwszy znalazły się wśród krajów, gdzie wydarzyły się śmiertelne wypadki lotnicze: Grecya, Chiny i Japonia. Z spośród 118 wypadków przypada 68 na jedno, a 50 na dwupłatowce. Pilotów zginęło 97, a pasażerów 21. Co do wysokości, na której wypadki wydarzyły się, to były one na ogół nieznaczące. Raz tylko wynosiła ona 500 metrów, dwa razy po 400 metrów, trzy razy po 300 metrów, dalej osiem od 200 do 250 metrów. Większość wydarzyła się na wysokości powyżej 100 metrów.

Najwięcej ofiar notuje w tym roku lotnictwo niemieckie, mianowicie 29, po niem francuskie—27. (Wogóle mają Niemcy 47, Francya 68 ofiar). Trzecie miejsce zajmuje Ameryka, gdzie rok zeszły pochłonął 18 lotników (ogółem 41). W Anglii postradało życie 15 lotników (23), we Włoszech 9 (16).

Rebus do nagrody.





Święta Kościoła rzym - katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
1 N.	22 po ś. Wszystkich Świętych.	19 N.	21. Prr. Joila, Błż. Kleop.
2 P.	☩ <i>Dzień Zaduszny.</i> Jerzego B.	20	Wiel. mcz. Artiemja.
3 W.	Huberta B. W., Sylwii matr.	21	☩ Pr. Haryona, mcz. Dasija.
4 S.	Karola Boromeusza, Wital.	22	⊕ Kazan. Ikony Bożej Materi.
5 C.	Zacharyasza, Elżbiety.	23	Sw. Ap. <i>Jakowa br. Gosp.</i> Ign.
6 P.	†Leonarda W., Feliksa.	24	Mcz. Arefy, św. Afanasija.
7 S.	Nikandra i Karyny M.m.	25	Mcz. Markjana i Martija.
8 N.	23 po ś. <i>Op. N.M.P.</i> Gotfryda	26	N. 22 Sw.w.m. Dimitrja, Afan.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze powagi lekarskie, jedyne udelikatniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS
W WARSZAWIE.

☐ Dnia 3. Rocznica wstąpienia na tron JEGO CESARSKIEJ MOŚCI Najjaśniejszego Pana **MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA.**

☐ Dnia 27. Rocznica urodzin JEJ CESARSKIEJ MOŚCI Cesarzowej wdowy **Maryi Teodorówny.**

Wykaz dni nieprotestowych.

1. Niedziela
3. Wtorek dzień galowy
4. Środa św. st. st.
8. Niedziela
15. Niedziela
22. Niedziela
27. Piątek dzień galowy
29. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 7, 14, 21, 28 Sabaty; d. 19 Rozchodesz czyli 1-szy dzień m-ca Kislew.

Jul. Herman & Co.

BIURO EKSPEDYCYJNE
CLENIE TOWARÓW W WARSZAWIE I POGRANICZACH
INKASO — KOMISSA.

Ś-to Krzyżska
Nr. 32.

LISTOPAD.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 P.	Teodora i Oresta Mm.	27	M. Nestora, Mar. Kapitoliny
10 W.	Andrzeja z Awelinu W.	28	Mcz. Tierenta, mcz. Parask.
11 S.	Marcina B. W.	29	Pr.m. Anastasji, pr.m.Awr.
12 C.	Marcina P. M., 5 braci męcz.	30	Sw. mcz. Zinowfija, m.Zinowj.
13 P.	†Dydaka W., Zebiny M.	31	Sw. App. Stachja i Amplja
14 S.	Jukunda B. W.	1	Noj. Sw. beszs. Kosmy i Dam.
15 N.	24 Po ś. Stanisł. K., Leopolda	2	N. 23. M. Akindina, P. Markj.
16 P.	Edmunda B. W.	3	Mcz. Akepsima jep., Iocifa
17 W.	Grzegorza cudotw. B. W.	4	Pr. Joannikja, św. Grigor.
18 Ś.	Odoną, Pośw. b. ś. App.P. P.	5	Mcz. Gałaktjora, św. Grigorja.
19 C.	Elżbiety Kr. Wd.	6	Prp. Pawła isp., Prp. Warl.
20 P.	†Feliksa Walezyusza W.	7	Mcz. Jerona, Prp. Łazarja.
21 S.	Ojnarow. N. M. P. Alberta.	8	Sob. Ar. Michaila i pr. b. sit.
22 N.	25 Po ś. Cecylii P., Marka	9	N. 24 Mcz. Onisifora, Porfirja
23 P.	Klemensa M. i Felicjaty M.	10	Sw. App. Olimpa i Rodjona
24 W.	Jana od Krzyża W.	11	W. mcz. Miny, m. Wiktora.
25 Ś.	Katarzyny P. M., Erazma M.	12	Sw. Joanna Miłost., Prp. Niła.
26 C.	Piotra, Konrada, Sylwestra	13	S. Joanna Złotoust., m. Nikif.
27 P.	☩ † Wirgiliusza B. W., Barł.	14	☩ S. Ap. Filippa, s. Grigorja
28 S.	Mansweta B. M., Rufa M.	15	Mcz. Gurja, Samona i Awiwa.
29 N.	1 Adw. Saturn. i FilemonaM.	16	N. 25. Sw. Ap. i Ew. Matfiejja
30 P.	Andrzeja A., Justyny M.	17	S. Grigorja jep. N. Łazarja

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ło ń c e				K s i ę ż y c							
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Ubyło		Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	6	57	4	30	9	33	7	12	3	36 pp.	5	16 r.
5	7	4	4	23	9	19	7	26	4	58 „	10	6 „
10	7	14	4	14	9	0	7	45	10	30 w.	1	27 pp.
15	7	22	4	6	8	44	8	1	4	14 r.	2	33 „
20	7	31	3	59	8	28	8	17	11	27 „	5	58 „
25	7	40	3	54	8	14	8	31	1	15pp.	12	43 pn.
30	7	48	3	49	8	1	8	44	2	11 „	5	38 r.

☉ Pelnia d. 2, o g. 4 m. 53 w.
 ☽ Ostatnia kw. d. 9, o g. 12 m. 42 r.
 ☽ Now d. 16, o g. 6 m. 46 w.
 ☽ Pierwsza kw. d. 24, o g. 8 m. 54 r.

Listopad. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Umiński Wł. Na szczytach, 1.20.
 — *Wygnańcy*, 1.80. — *Urbanowska Zofia*. Księżniczka, 1.50. — *Wojna w czasie pokoju*, 1.50. — *Wszehmocni* (2 t.), 2.00. — *Walewska Cecylia*. Jak liść oderwany od drzewa, 0.40. — *Koleżanka Stefa*, 1.20. — *Moje służby*, 1.00. — *Walewska M.* Faunesy, 2.00. — *Weyssenhoff Józef*. Dni polityczne (2 t.) 2.00. — *Hetmani*, 2.00. — *Soból i panna*, 2.20. — *Sprawa Dołęgi*, 1.80. — *Syn marnotrawny*, 2.20. — *Unia*, 2.00 — *Za błękitami*, 1.00. — *Zaręczyny Jana Bełzkiego*, 1.00. — *Znaj pana i inne nowele*, 1.50. — *Żywot i myśli Zygmunta Podfilipskiego*, 1.50. *Wierzbński Maciej*. Akwarele angielskie, 1.10. — *Bies i skarbonka*, 1.50. — *Pieść Marcina Wilczka* 1.50. — *Pod Mysią wieżą*, 1.80. — *W przeklętym domu* (2 t.), 0.90. — *Zakazana*

muzyka, 1.20. — *Małżeństwo na próbę*, 1.60. — *Książ i księżna* (2 t.) 2.20. — *Wilczyński Al.* *Milutka żona*, 1.00. — *Przykładowa kara*, 0.06. — *Sielanki szlacheckie*, 1.60. — *Wspomnienia obywatelskie*, 1.60. — *Wycieczka na Krzyżne*, 1.60. — *Z miasta i ze wsi*, 1.60. — *Kłopoty staro komendanta* (3 t.) 1.35. — *Wilkoński A.* *Gorzkie wspomnienia słodkiej nadziei*, 0.08. — *Moja mówka pogrzebowa*. *Przypadek*, 0.06. — *Ramoty i ramotki*, 0.60. — *Wspomnienia szkolne*. *Pomyłki*. *Ułamek*. *Ze starej gawędy*, 0.06. — *Wójcicka-Chylewska*. *Listy do Pana Boga*, 1.00. — *Wolski Roman*. *Protekcya wujaszka*, 0.60. — *Szkice z życia kolejarzy* (3 t.) 1.85. — *W pętach anarchistki*, 0.80. — *Wystouch Antoni* *Mistrz z Nazaretu*, 1.20. — *Zacharysiewicz Jan*. *Chleb*, 1.00. — *Marcyan Kordysz*, 1.00. — *Moje szczęście*, 1.20. — *Po ślubie*, 1.35. — *Tajemnica Stefanii* (2 t.), 2.00. — *W dole i na wyżynach*, 1.30. — *Zakryte karty* (3 t.), 3.00. — *Zagórski Wł.* *O własnych siłach*, 0.75. — *Zapolska G.* *Fin*

de siècle'istka, 1.60. — Kaśka Karyatyda, 1.50. — O czym się nie mówi, 1.50. — Pani Dulśka przed sądem, 0.60. — Przedpiekle, 1.40. — Kobieta bez skazy, 2.00. — Śmierć Felicjana Dulśkiego, 0.80. — Szaleństwo, 1.50. — Szmat życia (2 t.), 1.50. — A gdy wgląb duszy wnikiemy, 0.75. — Jak tęcza 1.60. — Córka Tuśki, 1.80. — Modlitwa Pańska, 1.20. — Menażerya ludzka, 1.20. — Rajski ptak 1.80. — We krwi, 1.20. — Sezonowa miłość, 1.50. — Wodzirej, 1.50. — *Zbierzchowski H.* Grający las, 0.50. — Literat, 1.20. — Malarze, 1.20. — Na złotej przełęczy 0.80. — Pająk i inne nowe, 1.30. — Przed wschodem słońca, 1.50. — Stepowa panienska, 1.20. — Anioły płaczą, 1.50. — *Zdziechowski Kaz.* Łuna (2 t.) 2.50. — Opoka, 2.20. Przemiany (2 t.) 2.00. — *Zechenter Edm.* Z chłopskiej niwy, 1.00. *Zych Maurycy.* Echa leśne, 0.80. — *Żeromski Stefan.* Andrzej Radek czyli Syzyfowe prace, 1.50. — Aryman mści się. Godzina, 0.90. — (wyd. ozdobne 3.00.). — Dzieje grzechu, (2 t.) 3.00. — Ludzie bezdomni (2 t.) 2.00. — Opowiadania (Doktor Piotr. Cokolwiek się zdarzy. Ananke. Zmierch. Złe przeczucie. Po Sedanie. Zapomnienie. Pokusa. Siłaczka. Oko za oko. Niedziela. Z dziennika), 1.35. — Powieść o udułym Walgierzu, 1.00. — Promień, 1.00. — Siłaczka. Na pokładzie, 0.08. — Uroda życia (2 t.) 3.60. — Utwory powieściowe (Na pokładzie. O żołnierzu tułaczcu. Tabu. Cienie. Kara. Legenda o bracie leśnym), 1.00. — Wierna rzeka, 2.00 — Zmierch. Cokolwiek się zdarzy, 0.06. — Duma o hetmanie, 2.00. — Popioły (3 t.) 3.00.

Poradnik muzyczny.

UTWORY SALONOWE.

Na fortepian na 2 ręce.

Łatwe: Franke H. Chanson printanière. —20. Becker O. Op. 24. № 2. 3. Le premier bal. Le Lawn-Tennis. —30. Sartorio A. № 4. Historiette gaie. —20. Diabelli A. Op. 168. № 1. Rondo. —20. Mozart W. A. Romance variée. „Ah! Vous dirai-je, Maman“. —20. Diabelli A. op. 151. № 1. Sonatine. —40 Blüthner G. Petit cavalier. Chant de la bergère. —20.

Średniej trudności: Wagner R. Tannhäuser. Choeur et Marche, opracował W. Krogulski. —30. Nowakowski J. Op. 44. —№ 6. Romance populaire polonaise. —20. Spindler Fr. Op. 66. №3. Le papillon. —30. Haendel „Passacaille de la VII Suite“. —30. „Allegro de la II Suite“. —20. Mozart W. A. Andante. —20. Schytte L. op. 96. № 11. Chasse aux papillons. —20. Dussek J. L. Op. 20. № 1. Menuetto. —20.

Trudne: Schumann R. Op. 4. № 4. Intermezzo. —20. Moszkowski M. Op. 76. № 1. Souvenir du Pausilippe. —40. Nowakowski J. Op. 25. № 2. Étude. Fa dièze mineur. —30. Gawroński W. Op. 9 № 1. Nad morzem. —60. Grieg Ed. op. 65. № 1. De la jeunesse. —50. Scharwenka Ph. Op. 73. № 2. Impromptu. —30. Schumann R. Op. 4. № 6. Intermezzo. —40. Gade N. W. Op. 28. Sonate I-re partie. —60. Bach J. S. Fougue en la mineur pour l'orgue. arr. par. Fr. Liszt. —50.

ŚPIEWY.

Zerkowicz Béla. Op. 90. „Szczebiotki - Wróbelki“ Humoreska. —60. Rosen L. Op. 76. Ostatnia

miłość. Walc. —50. *Grieg Ed.* Stara piosenka. —20. *Maszyński P.* op. 45. Noc letnia na sopran lub tenor. —40. *Karłowicz M.* Op. 1. Sześć pieśni. Komplet. 1.00.

UTWORY NA ORGANY.

Surzyński M. Op. 41. Rok w pieśni kościelnej. Zeszyt 1. Na melodyach pieśni polskich adwentowych osnute. —1.20. *Nowowiejski F.* op. 9. № 1. Fantaisie polonaise. —75. *Moniuszko St.* Dziesięć melodii wybranych z utworów treści religijnej. Ułożył na organy lub harmonium A. *Sokol.* —70.

Notatnik historyczny.

1. 1323. Urodziła się w Krakowie Katarzyna Jagiellonka, córka Zygmunta I i Bony Sforzy; 1714. Król szwedzki Karol XII uchodzi potajemnie z Turcyi, gdzie się był schronił po pogromie połtawskim.—2. 1840. † Józef Kossakowski, ostatni łowczy W. Ks. Litewskiego.—3. 1414 Jan Huss przybywa do Konstancyi; 1806. Generałowie Dąbrowski i Wybicki w Berlinie wydają do narodu odezwę powołującą do broni przeciw Prusom.—4. 1794. Poległ, broniąc Pragi, generał Jakób Jasiński; 1889. † w Zakopanem dr. Tytus Chałubiński. —5. 1668. Konfederacya warszawska po abdykacyi Jana Kazimierza; 1560. † Franciszek II król francuski.—6. 1831 w Paryżu zawiązuje się komitet Narodowy Polski; 1846. Austria, Prusy, i Rosya zawierają w Berlinie układ co do przejścia Krakowa pod panowanie Austrii.—7. 1612. Załoga polska opuszcza Moskwę; 1861 król Wiktor Emanuel II po wypędzeniu Bur-

bonów wjeżdża do Neapolu.—8. 1767. Wywiezienie do Kaługi biskupów: Sołtyka i Załuskiego oraz braci Rzewuskich; 1794. Suworow zajmuje Warszawę.—9. 1831. Zamknięcie i zniesienie uniwersytetu królewsko-warszawskiego.—10. 1794. Koniec powstania Kościuszkiego; 1812. Bitwa pod Mirem; odwrót Francuzów.—11. 1444, Bitwa pod Warną; zgon króla Władysława; 1661. Urodził się król hiszpański Karol II.—12. 1454. Król Kazimierz Jagiellończyk wydaje Statut Nieszawski.—13. 1632. Władysław IV obrany królem; 1805. Napoleon I zajmuje Wiedeń.—14. 1673. Zdobycie na Turkach zamku Chocimskiego; 1798. Cesarz rosyjski Paweł przyjmuje godność W. Mistrza małańskiego.—15. 1603. Urodził się w Iwanowicach ks. Augustyn (Klemens) Kordecki, obrońca Częstochowy; 1808. Sułtan Mustafa IV ginie uduszony.—16. 1632. † Król szwedzki Gustaw II Adolf w bitwie pod Lützen; 1815. W. Ks. Konstanty Pawłowicz mianowany wodzem naczelnym wojska polskiego.—17. 1648. Elekcyja Jana Kazimierza; 1834 † w Stanisławowie w Galicyi poeta i żołnierz Maurycy Goślawski; 18. 1655. Szwedzi oblegają Częstochowę; 1705. Przymierze polsko-szwedzkie przeciw Rosyi.—19. 1370. Pogrzeb Kazimierza Wielkiego; 1809. Francuzi pod Ocanne rozgramiają Hiszpanów.—20. 1700. Karol XII król szwedzki zwycięża Rosyan pod Narwą.—21. 1711. Z namowy Karola XII króla szwedzkiego, Turcyja wypowiada wojnę Rosyi; 1807 król saski, książę warszawski, Fryderyk August zjeżdża do Warszawy.—22. 1227. † Leszek Biały

w Gaśawie.—23. 1457. † w Pradze król czeski Ładysław Pogrobowiec; 1587 Arcyksiążę Maksymilian cofa się z pod Krakowa.—24. 1335. † Henryk VI książę śląski na Wrocławiu; 1659. Flota szwedzka pobita przez Duńczyków i Holendrów pod Nyborgiem.—25. 1139. † Bolesław Krzywousty w Płocku, tamże pochowany; 1795. Koniec panowania Stanisława Augusta;—26. 1806. Załoga pruska opuszcza Warszawę; 1812. Francuzi w odwrocie z Moskwy przeprawiają się przez Berezynę.—27. 1633. Wjazd Jerzego Ossolińskiego do Rzymu; 1790. Mikołaj Hieronim ks. Radziwiłł mianowany ostatnim wojewodą wileńskim.—28. 1627. Bitwa morska pod Gdańskiem, flota polska bije szwedzką. Jedyne zwycięstwo polskie na morzu.—29. 1378. † w Pradze Karol IV, cesarz i król czeski; 1830. Wybuch powstania w Warszawie.—30. 1735. W Czerniejewie, w Ks. Poznańskim urodził się Onufry Kopczyński, pijar, pedagog i gramatyk zasłużony. 1808. Zdobyć wawozu Somosierra.

Miesiąc w przysłowiach.

Czasem w listopad nie palisz i rąbala precz oddalisz, ale w grudniu musisz durniu.

Gdy w listopadzie od południowego kraju grzmi, znaczy niepłodność wszystkiego.

Jeszcze nie listopad, a liść z drzewa opadł.

Listopada wiewa wody, na łaki wielkie wygody.

W listopadzie grzmi, rolnik wiosnę śni.

Wiatr od południa w wiliu Marcina, pewnie będzie lekka zima.

Gdy 6-ty Marcin w śniegu przybieżał, będzie po pas całą zimę w nim leżał.

O św. Katarzynie, pomyśl o pierzynie.

W dzień Zaduszny pogoda, w dzień Zmartwychwstania ludziodom wygoda—a jak słońca, to psota.

Ś-ta Katarzyna po lodzie, Boże Narodzenie po wodzie.

Dzieje kalendarza.

NAZWY PORÓWNAWCZE DNI.

Nazwy dni tygodnia u rozmaitych ludów są wielce rozmaite, mniej więcej u ludów pochodzenia germańskiego i celtyckiego do siebie zbliżone. Wymienimy nazwy w językach:

Polski. 1. niedziela, 2. poniedziałek, 3. wtorek, 4. środa, 5. czwartek, 6. piątek, 7. sobota.

Francuski. 1. dimanche, 2. lundi, 3. mardi, 4. mercredi, 5. jeudi, 6. vendredi, 7. samedi.

Niemiecki. 1. Sonntag, 2. Montag, 3. Dienstag, 4. Mittwoch, 5. Donnerstag, 6. Freitag, 7. Samstag lub Sonnabend.

Włoski. 1. domenica, 2. lunedì, 3. martedì, 4. mercoledì, 5. giovedì, 6. venerdì, 7. sabato.

Stary Północno-francuski. 1. Sunnu-dagr, 2. mène-dagr, 3. tys, 4. odniś, 5. thòrs, 6. fria, 7. langar.

Angielski. 1. sunday, 2. monday, 3. tuesday, 4. wednesday, 5. thursday, 6. friday, 7. saturday.

Turecki zum—eldhad 1, zumthany 2—z—thaleth 3, Ż—arbaa 4.—Ż khamis 5, Ż—dżomada 6, z—effabth 7.

Indyjski 1. Suera Varam, 2. Sany—v, 3. Addita V, 4. Suka V, 5. Mangala V, 6. Rutta V, 7. Bohaspali V.

Laciński. 1. Dominica dies —dzień Pana. 2. Lunae d.—dzień księżycy. 3. Martis d.—dzień Marsa. 4. Mercurii d.—Merkurego. 5. Jovis d.—Jowisza. 6. Veneris d.—Wenery. 7. Saturni d.

Dla rolników. Póki mróz nie staje na przeszkodzie prowadzić roboty ziemne, osuszać pola, kończyć orkę i bronowanie.—Przerabiać w śpichrzu zboża.—Rozsiewać na łąkach nawozy sztuczne i zabronować, nie kalczyć darni.—Kończyć zwózkę opału.—Bydło dla ruchu przepędzać na świeżem powietrzu.

Dla ogrodników. Kończyć sadzenie drzew owocowych, o ile mrozy nie przeszkodzą.—Zacząć przebierać owoce.—Trawniki przygotowywać do wiosennego obsiania.—Chronić drzewa od przemarznięcia, przygotowywać nawozy pod ciepłe inspekty.—Przepalać w cieplarniach.—Rośliny bardzo mało podlewać.—Zasadą jest, ażeby rośliny egzotyczne jaknajmniej wegetowały, gdyż w przeciwnym razie „bujają“, t. j. dostają zwężonego pnia (ynki, draceny, palmy).

Dla myśliwych. Z dniem 14-tym kończy się polowanie na kłepy, łanie i kozy. Łowy na jelenie (na upatrzonogo), oraz polowania z naganką.—Tępic lisę i wszelką zwierzynę szkodną.

Wolno polować na dziki, łosie, jelenie, sarny (samce), zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy, dropie, kwiczoły i ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. Dobra gospodyni po dopełnieniu zapasów w spiżarni może cokolwiek od-

począć, lecz nie spoczywać na laurach. Mamy tu na myśli panie miejskie. — Gospodyni wiejska zawsze ma wiele zajęcia ot, np. tuczenie w tym miesiącu gęsi a następnie skubanie pierzy.—Zbliżające się święta Bożego Narodzenia też nie mało wymagają zabiegów i przygotowań. — Pora bieżąca sprzyja przeziębieniu się dżiatwy oraz bólom gardła.—Piecza o zdrowie młodej generacyi w tym miesiącu powinna być głównym przedmiotem starań matek.

W oborze. Rozpoczyna się zimowy system żywienia. Inventarz trzymać w oborze, karmić go paszą suchą, mieszaną z burakami, końskim zębem, nacią jarzyn. Zabezpieczyć dobrze od zimna. Rozpocząć tuczenie wołów i baranów. Spędzić z pastwisk cały inventarz do obór.

W kurnikach. Tuczyc dalej gęsi, indyki i pulardy. Zabezpieczyć kurniki od zimna i wilgoci. Zrobić wybór reproduktorów, sprzedać drób chudy.

W pasiece. Przepatrywać często ule. Skorzystać z pięknych dni dla przeniesienia uli na zimowe leże. Umniejszyć otworów w ulach, by pszczoły nie wychodziły. Zaprowadzić ule nie mające dostatecznych zapasów pożywienia, dając miód płynny zmieszany z $\frac{1}{4}$ lub $\frac{1}{6}$ częścią wody.

Przeplisy praktyczne.

Plamy z farby na szybach. Brzydka jest szyba popryskana farbą. O ile plamy są świeże znikną natychmiast po zwilżeniu szyby i wytarciu jej kredą. O ile są

dawne czyścić je należy na sucho kawałkiem srebra, a następnie umyć.

Czyszczenie szyldkretu. Do czyszczenia grzebieni lub innych przedmiotów z szyldkretu i nadania im pięknego połysku, należy używać waty umaczonej w waseline, którą dobrze wytrzeć przedmiot. Potem należy mocno trzeć go flanelą.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 21 miesiąc ten jest pod wpływem *Niedźwiadka*, od 22 do 30 pod wpływem *Strzelca*. *Niedźwiadek* jest znakiem gwałtownym, daje odwagę i upór—i naraża na częste niebezpieczeństwa, lecz zarazem i znak ten ochrania od nich ludzi w tym okresie urodzonych.

(Co do *Strzelca*, patrz Grudzień).

Wiadomości pożyteczne.

WYJAŁAWIANIE MIĘSA.

(*mięso ubogich*).

Drożyzna mięsa, która stała się plagą prawie całej Europy, sprawiła, iż ludność uboższa, poszukująca posilnego pożywienia dla podtrzymania sił fizycznych, gotowa jest nie liczyć się z przepisami higieny, nabywając nieraz potajemnie mięso z chorych zwierząt.

Ponieważ stwierdzono, iż wielka ilość zwierząt, przeznaczonych na rzeź, choruje na gruźlicę i tym sposobem ta straszliwa choroba coraz bardziej się rozpowszechnia, mięso, pochodzące ze sztuk gruźliczych, niszczone, skutkiem czego mięso zdrowe stało się zbytkiem, dla wielu niedostępnym.

Aby znaleźć wyjście z tych sprzeczności, poczęto w różnych krajach czynić doświadczenia nad wyjaławianiem mięsa ze zwierząt gruźliczych, aby je uczynić nieszkodliwym. — We Francji, Niemczech, Anglii, Belgii, Holandyi etc. ustalono, że zabójczy *virus* gruźliczy niszczy się zupełnie przez 3 godzinne gotowanie, pod warunkiem, iż waga gotowanego kawałka nie przewyższy 3 kilogramów.— Przy wadze 5 kil. znajdowano wewnątrz bakcyle zdolne do życia.— Ten sam rezultat daje pieczenie mięsa przez 2 godziny w piecu o temperaturze 115 stopni, lub na parze przez ten sam przeciąg czasu.

Urządzono więc, w krajach wyżej wspomnianych, przy rzeźniach zakłady specjalne do gotowania lub pieczenia w puszkach metalowych, wstawianych do stosownie urządzonych pieców — mięsa zwierząt gruźliczych.—Właściciel takiego mięsa płaci pewną kwotę za pieczenie lub gotowanie, a uboższa ludność, upewniona o nieszkodliwości mięsa, które jest znacznie tańsze od pochodzącego ze zwierząt zdrowych, rozkupuje takowe nader chętnie.

Uważają je za smaczniejsze znacznie od mięsa mrożonego, dostarczanego Europie przez Australię i rzeczpospolitą Argentyńską.

Zbierający się podczas pieczenia sok z mięsa i tłuszcz sprzedawany bywa osobno za cenę dość wysoką.

Konserwy mięsne, przeznaczone dla wojska, wstawiają się w puszkach metalowych na 2 godziny do pieca, którego temperaturę można dowolnie uregulować: z początku operacji wy-

nosi 90 — 95 stopni, dochodząc pod koniec do 120 stop co wystarcza w zupełności do zniszczenia bakcyliów gruźlicy.

Mięsa takiego jednak nie dostaje się za granicą w jatkach, dostępnych dla szerszego ogółu. — Istnieją specyjalni hurtownicy, którzy handlują tylko wyjąłwanem mięsem i mają swoją publiczność, dla której inne rodzaje mięsa z powodu ceny wygórowanej nie są dostępne.

Ułożenie towarzyskie.

UROCZYŚCIE RODZINNE.

Obchód rodzinny, wesoły lub smutny, wymaga odpowiedniej do stopnia zamożności, pewnego rodzaju wystawy, która ze swej strony budzi potrzebę stosowania znajomości t. zw. „savoir vivre'u“. Nie zawsze jednak majątek idzie w parze z układem towarzyskim. Powstają stąd niekiedy śmieszności, z których korzystają humoryści oraz pisarze wodewilów. Na zachodzie, szczególnie zaś w Paryżu, powstały nawet przedsiębiorstwa, które za odpowiednie wynagrodzenie, na obchód ślubny, pogrzeb i t. p. delegują swego „mistrza ceremonii“. Urzędnik ten, obyty ze zleceniami tego rodzaju, pilnuje należytego wypełnienia ceremoniału pod względem towarzyskim, udziela rad co do strojów, wyboru powozów, nakrycia, doboru potraw, porządku tworzenia się pochodów ze zwłokami i t. d. Na wesela żydowskie u nas (mówimy o sferze nieinteligentnej) są wynajmowani tak zwani „marszelikowie“ czyli marszałkowie, którzy nie mniej odgrywają rolę mistrzów obrzędu. Rzecz zastanawiająca, że w Warszawie nikomu jeszcze nie przy-

szło na myśl utworzenia przedsiębiorstwa na wzór paryżskich. O ile się zdaje, jest tu dość domów, w których „mistrz“ w danym wypadku mógłby z pożytkiem zastosować owoce swego wyspecjalizowania.

Sekrety prababek.

Dni krytyczne w Roku, w które wystrzegać się potrzeba wszystkiego. (Wiek XVIII). Tablica, którą wielki a sławny w całej Europie Astronom Ticho Brahe (sic) w Roku 1600 Łacińskim językiem ułożył, a w Danii namorskiej kępie czyli wyspie nazwanej Ween w Klasztorze Etenum w Roku 1660 znaleziono. W całym Roku znajdują się 32 dni, których się człowiek strzedz ma rozpoczynać handle, interesa, w chorobach krwi puszczania, lekarstw używania, albowiem są bardzo nieszczęśliwe i krytyczne. Wierzyć jednak temu tyle należy, ile wszystkim innym praktycznym Astro-nomicznym prognostykom przyznajemy prawdy.

Dni są następujące:

Styczeń ma siedem dni: 1, 2, 4, 6, 11, 12, 20.

Luty ma trzy dni: 2, 17, 18,
Marzec ma cztery dni: 1, 4, 14, 16.

Kwiecień ma trzy dni: 3, 17, 18.

Maj ma dwa dni: 7, 8.

Czerwiec ma jeden dzień 7.

Lipiec ma dwa dni: 17, 20.

Sierpień ma dwa dni: 20, 21.

Wrzesień ma dwa dni: 10, 18.

Październik ma jeden dzień: 6.

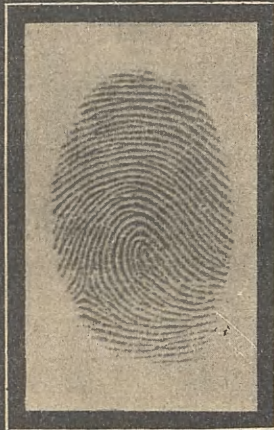
Listopad ma dwa dni: 6, 8.

Grudzień ma trzy dni: 6, 11, 18.

DAKTYLOSKOPIA.



1



2



3



4

(Patrz opis obok).

Istnieje w antropometrii dział zwany daktyloskopią, dla sprawy identyfikowania zbrodniarzy, mający dla kryminologów niesłychanie ważne dziś znaczenie. Załączone kopie odcisków palców tem łatwiej pozwolą czytelnikowi zaznajomić się z wynikami badań daktyloskopijnych. System ten znany już przez Fr. Galtona, Pottechera i in. został rozwinięty, udoskonalony i wprowadzony do poszukiwań kryminalistycznych przez Bertillona. Odcisk np. znaleziony na przedmiocie w miejscu dokonanej zbrodni daje prawie nieomylny znak ręki danego osobnika. Daktyloskopia, wprowadzona dziś przez wszystkich sędziów śledczych, w Warszawie ma również niemałe zastosowanie. Studya dowiodły, iż niema człowieka, którego naskórek na palcach (epiderma) nie posiadałby cech wybitnie indywidualnych. Na tem tle powstała właśnie daktyloskopia, oddająca sądowi karnemu olbrzymie usługi.

Rebus do nagrody.





Święta kościoła rzym.-katolickiego.

1 W.	Eligiusza B. W., Natalii M.
2 Ś.	† Bibianny P. M.
3 C.	Franciszka Ksaw. W.
4 P.	† Barbary, Piotra Chryzol.
5 S.	† Sabby Op., Niceta B. W.
6 N.	2 Adw. Mikołaja, Leoncyi M.
7 P.	Wigilia. Ambrożego B.W.D.
8 W.	Niepok. Poczęcie N. M. P.

Święta Kościoła prawosławnego.

18	Mcz. Płatona i Romana
19	S. Prp. Awdja, mcz. Warl.
20	Prp. Grigorja, Fiekły Anny.
21	⊕ Wwiedzenie wo ChramPreśw.
22	S. Filimona i Archip., Mich.
23	N. 26. S. Amfilochja, Grigorja
24	M. Jekateriny, Merkurja
25	Mcz. Klimenta papy, Pietra.

„TRIOLAN”

Polecane przez najpierwsze po-
wagi lekarskie, jedyne udeli-
katniające cerę mydło i krem
Dostać można we wszystkich perfumeryach i składach aptecznych.

Tow. Akc. FR. PULS
W WARSZAWIE.

☞ Dnia 19. Imieniny JEGO CESARSKIEJ MOŚCI Najjaśniej-
szego Pana **MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA.**

Wykaz dni nieprotestowych.

4. Piątek św. st. st.
6. Niedziela
8. Wtorek Niep. Pocz. N. M. P.
13. Niedziela
19. Wtorek dzień galowy
20. Niedziela
24. Czwartek Wigilja
25. Piątek Narodz. Chr. P.
26. Sobota św. Szczepana
27. Niedziela

Święta żydowskie.

Dnia 5, 12, 19, 26 Sabaty; od
13 do 20 chanuka (8 dni rado-
snych na pamiątkę zwycięstwa
Ma habeuszów); dnia 18 i 19
Rozehodesz, czyli 1-sze dni m-ca
Tewes.

GRUDZIEŃ.

Święta Kościoła rzym.-katolickiego.		Święta Kościoła prawosławnego.	
9 Ś.	†Waleryi i Leokadyi Pp. Mm.	26	Prp. Alipja i Jakowa, m. G.
10 C.	<i>Najś. M. P. Loretańskiej.</i>	27	W. Jakowa, Palladja i Rom.
11 P.	†Damazego B.W., Sabina B.	28	Pr. mcz. Stefana, mcz. Wasilj.
12 S.	†Aleksandra M.	29	Mcz. Par., Filumena, Nekt.
13 N.	3 Adw. Łucyi P. M., Otylii	30	N. 27. Sw. Andreja, Sw. Farum.
14 P.	Dyoskora i Herona Mm.	1	<i>Dek.</i> Prr. Nauma, Mc. Ananji
15 W.	Waleryana i Ireneusza Mm.	2	Prr. Awwakuma, Afanasja
16 Ś.	† <i>Suchy dzień.</i> Euzebiusza	3	Sw. pr. Sofronii, pr. Joanna
17 C.	Łazarza B., Olimpij Wd.	4	W. Warwary, pr. Joanna D.
18 P.	† <i>Suchy d. Oczekiwanie</i> N.M.P.	5	<i>Prp. Sawwy Ośw. Zacharji.</i>
19 S.	† <i>Suchy d.</i> Daryusza i Nem.	6	☩ Św. Nikołaja Myr-lik. Cz.
20 N.	4 Adw. Teofila i Zenona	7	N. 28. Ś. Amwrosja Medjołan
21 P.	<i>Tomasza Apost.</i>	8	S. Ap. Sosfienja, Apollosa
22 W.	Herona i Zenona żołn. M.	9	Zacz. św. Anny, Prp. Stefana
23 Ś.	† Wiktoryi P.	10	Mcz. Miny, Jermogiena, Jew.
24 C.	† <i>Wigilia.</i> Irminy Metrob.	11	Prp. Daniła i Łuki stolpn.
25 P.	Narodzenie Chr. Pana.	12	S. Spiridona ś. m. Aleksan:.
26 S.	Szczepana I Męcz.	13	M. Jewstratja, Jewgeń. Ars.
27 N.	N. po N. Chr. P. <i>Jana Ap. Ew.</i>	14	N. Ś. Praot. Mcz. Firsza, Filim
28 P.	<i>Młodziank.</i> Mm.	15	S. m. Jelewfer. Pr. Pawła
29 W.	Tomasza B., Kantaur. M.	16	Sw. Pr. Aggieja, mcz. Marina.
30 Ś.	Eugeniusza B. W.	17	Sw. prr. Daniła i 3-ch. otr. An.
31 C.	Sylwestra P. W., Melanii M.	18	Mcz. Sewastjana.

Tablica wschodu i zachodu słońca i księżyca, oraz odmiany księżyca.

Dnia	S ł o Ń c e				K s i ęż y c e							
	Wschód		Zachód		Długość dnia		Ubyło		Wschód		Zachód	
	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	7	49	3	48	7	59	8	46	2	31 pp.	6	44 r.
5	7	55	3	46	7	51	8	54	5	42 "	10	39 "
10	8	1	3	44	7	43	9	2	12	22 pn	12	14 pp.
15	8	6	3	44	7	38	9	7	6	25 r.	1	41 "
20	8	10	3	45	7	35	9	10	10	53 "	7	47 w.
25	8	13	3	47	7	34	9	11	11	51 "	2	2 pn.
31	8	14	3	52	7	38	0	4	Przybyło		2	26 pp.
	8	14	3	52	7	38	0	4	2	26 pp.	7	51 r.

☉ Pelnia d. 2, o g. 8 m. 13 r.
 ☽ Ostankw. d. 9, o g. 8 m. 44 r.
 ☽ Now d. 16, o g. 8 m. 51.
 ☽ Plew. kw. d. 24, o g. 6 m. 56 r.
 ☽ Pelnia d. 31, o g. 10 m. 5 w.

Grudzień. — Mapa nieba.



Strona północna.



Strona południowa.

Wskazówki bibliograficzne.

Współczesna literatura polska.

(Powieści i nowele).

Żmichowska N. (Gabryela) Pisma (5 t.) 3.00. — *Poganka*, 1.20. — *Prządki*. Powieść ze wspomnień dziecinnego wieku, 0.08. — *Żmijewska Eug.* *Dola*, 1.20. — *Jutro*, 1.80. — *Młodzi*, 1.60. — *Płomyk*, 1.20. — *Serduszko*, 1.50. — *Zdaleka i zblizka*, 0.40. — *Z pamiętnika niedoszłej literatki*, 0.80. — *Żmudzki W.* *Księga bytu*, 0.50. — *Trędowaty*, 1.30. — *Żuławski Jerzy*. *Bajka o człowieku szczęśliwym*, 1.60. — *Na srebrnym globie*, 2.00. — *Opowiadania prozą*, 1.20. — *Stara ziemia*, 2.00. — *Zwycięzca* 2.00. —

Uwaga. Niektóre z podanych powyżej dzieł są wyczerpane w handlu księgarskim, dostać je można tylko drogą antykarską. Dzieje współczesnej literatury polskiej opracował Antoni Potocki w dziele p. t. „Polska literatura współczesna“ (2 t.), pisana z wielkim ta-

lentem, żywo i barwnie, książka ta czyta się nie jak suchy traktat naukowy, lecz jak dzieło stanowiące samo w sobie cenny nabytek literatury pięknej w najlepszym stylu. Odkrywając szerokie horyzonty na rozległe szlaki twórczości literackiej ostatniej doby, pobudza czytelnika do myślenia, uderza jasnością i przenikliwością sądu, a przedewszystkiem odpowiada pałacej potrzebie usystematyzowania i zsumowania naszej twórczości literackiej ostatnich lat pięćdziesięciu. Szczegóły życiorysowe i bibliograficzne, oraz charakterystyki prądów literackich podają nadto Chmielowski w „Najnowszej literaturze polskiej“ i Feldman w pracy temu przedmiotowi poświęconej.

We „Wskazówkach“ powyższych nie zostały podane utwory poetyckie oraz dramatyczne we współczesnej literaturze naszej. Działy te, wymagające obszerniejszego traktowania, będą uwzględnione w „Roczniku“ następnym.

Poradnik muzyczny.**UTWORY SALONOWE.****Na fortepian na 2 ręce.**

Łatwe: *Kuhlau Fr.* Op. 88. № 1. Rondo. —30. *Rawina H.* Op. 86. *Câlinerie.* —30. *Dussek J. L.* Op. 20. № 5. *Sonatine.* —20. *Boiledieu A.* *Romance.* —20. *Lichner H.* Op. 134. № 6. *Chez soi.* —30. *Löschhorn A.* Op. 192. № 35. 36. *Melodie. Feuille volante.* —30.

Średniej trudności:

Kolendy: *Krogulski W.* „Anioł pasterzom mówił“. —20. *W żłobie leży*“. —20. „*Święta noc, cicha noc*“ —20. „*Hej w dzień Na rodzenia*“ —20. „*Bóg się rodzi*“ —20. „*Wstawszy pasterz bardzo rano*“ —20. *Krogulski J.* „*Hej bracia czyli śpicie*“ —20. *Kittel Fr.* „*Jakaż to gwiazdka prześliczna*“ —20. „*Wśród nocnej ciszy*“, „*Lulajże*“ —20. w opracowaniu *W. Krogulskiego.*

Trudne: *Sinding Chr.* Op. 82. № 4. *Chuchotement.* —30. *Zarzycki A.* Op. 20. № 2. *Mazurek* —30. *Schumann R.* Op. 9. *Carnaval* № 14. *Reconnaissance.* —30. *Reinecke C.* Op. 123. № 2. *Étude.* —40.

TANŃCE.

Rosen L. op. 83. *Skarga serca.* *Walc.* —60. *Hitarow M. N.* *Na Bałkanach.* *Walc.* —50. *Wejście do Adryanopola.* *Marsz* —40. *Rapacki W.* *Próba miłości.* *Walc.* —50. *Skwieciński J.* *Oj-ra polka.* —35.

ŚPIEWY.

Chlopecka J. *Noc srebrna.* —40. *Tosti P.* *Znów ujrze cię.* —50. *Mikulski T.* op. 12 *Czemu?* „*Lubię kwiaty, pola, błonie*“ —50. *Gawroński W.* *Piosnka.* „*W małej piosnce siły wiele*“ (*Sopran*) —45. *Wojciechowska L.*

W cichą noc. *Popularne pieśni polskie.* —60. *Opieński H.* *Siedm preludyów do słów K. Tetmajera.* —1.50.

UTWORY NA ORGANY.

Surzyński M. Op. 41. *Rok w pieśni kościelnej.* *Zeszyt II.* *Na melodyach pieśni Kolendowych osnute.* —1.80. *Nowowiejski F.* Op. 31. № 4. *Noël en Pologne (Pasterka).* —75.

Notatnik historyczny.

1. 1581. Początek układów o pokój między królem Stefanem Batorym a carem Iwanem Groźnym; 1815. Generał Zajączek mianowany namiestnikiem Królestwa Polskiego.—1413. Sejm Horodelski.—1573. Henryk Walezyusz obrany królem polskim.—3. 1582. Ustanowienie biskupstwa inflanckiego; 1812. Napoleon I w Mołodecznie wydaje biuletyn o zniszczeniu wojska.—4. 1653. Potyczka z Tatarami pod Zwańcem; 1804. Hiszpania wypowiada wojnę Anglii.—5. 1590. Grzegorz XIV (Mikołaj Sfondrati) zostaje papieżem.—6. 1387. Kraków składa hołd Władysławowi Jagielle; 1517. Ślub Zygmunta I-go Starego z Boną Sforzą w Neapolu.—7. 1279. † Bolesław Wstydlivy; 1731 Urodził się historyk polski ks. Jan Albertrandy.—8. 1530. Zygmunt August obrany królem; 1507. Elekcya Zygmunta Starego w Piotrkowie.—9. 1653. Jan Kazimierz zwycięża Tatarów; 1669. † papież Klemens IX (Juliusz Rospigliosi).—10. 1339. † królowa Jadwiga wdowa po Władysławie Łokietku; 1850 † generał Józef Bem w Alepo.—11. 1501. Koronacya króla Aleksandra I; 1885. Rada Naro-

dowa szwajcarska przyjmuje prawo o fortyfikacyi kraju.—12. 1587. Arcyksiążę Maksymilian obwołany królem Polski; 1812. † dworak i poeta Stanisław Trembecki.—13. 1587. † Stefan Batory w Grodnie; 1906. Anglia nadaje konstytucyę Transwalowi.—14. 1283. † Ludgarda żona Przemysława I. 1788 † Karol III król hiszpański.—15. 1576 Elekcya na króla polskiego Stefana Batorego; 1878. Anglia zajmuje wszystkie wawozy, wiodące z Indyj do Afganistanu.—16. 1642. Pożar żup solnych w Wieliczce; 1647. Bohdan Chmielnicki uchodzi na Niż.—17. 1697. † Królowa Eleonora, żona Michała Korybuta; 1847. † Marya Ludwika, wdowa po Napoleonie I.—18. 1530. Elekcya Zygmunta Augusta; 1806. Wyjazd Napoleona I do oswobodzonej Warszawy.—19. 1794. Wyjazd Kościuszki z Petersburga.—20. 1332. Przymierze Władysława Łokietka z księciem ślązkim Władysławem; 1835. † Maurycy Mochacki.—21. 1658. Stefan Czarniecki bije Szwedów pod Goldyną w Holzacyi; 1887 układ handlowy między Austryą a Włochami.—22. 1701. Sejm nadzwyczajny w Warszawie z powodu wojny ze Szwecyą.—23. 1595. Biskupi ruscy przyjmują unię z Rzymem; 1750. Urodził się Fryderyk August król saski, książę warszawski.—24. 1798. Urodził się Adam Mickiewicz; 1802. Cesarz Aleksander I wydaje dokument erekcyjny uniwersytetu Dorpackiego.—25. 1287. Tatarzy najeżdżają Polskę i uprowadzają 21.000 dziewcząt; 1414. Cesarz Zygmunt przybywa na sobór powszechny do Konstancyi.—26. 1805. Pokój pomiędzy Austryą i Francją.—

27. 1587. Koronacya Zygmunta III w Krakowie; 1812. Miasto Kłajpeda (Memel) na granicy pruskiej poddaje się Rosyanom.—28. 1532. † kanclerz koronny i kasztelan krakowski Krzysztof Szydłowiecki; 1812. król Fryderyk August opuszcza Warszawę.—29. 1655. Zawiązanie konfederacyi Tyszowieckiej.—30. 1643. Potwierdzenie traktatów handlowych księstwa Kurlandzkiego; 1812. gen. pruski York w Taurogach zawiera konwencyę wielce szkodliwą dla cofających się niedobitków Napoleona.—31. 1435. Pokój z Krzyżakami w Brześciu Kujawskim.

Miesiąc w przysłowiach.

Gdy zamarznie pierwszego grudnia, wyschnie nie jedna studnia.

Grudzień ziemię grudzi—a izbę wystudzi.

Mrózny grudzień i wiele śniegu—żyzny roczek będzie w biegu.

Suchy grudzień—sucha wiosna i suche lato.

Z grudniem kto ziemi pod łąki nie gnoił, już w marcu późno, i będzie się boił. (?)

Gdy na świętą Barbarę błoto, będzie zima jak złoto.

Słota na Adama i Ewy, to strzeż od zimna chlewy, — a jak mróz pięknie, to zima wcześniej pęknie.

Święta Wilija, szczepy owija.

Dzieje kalendarza.

NAZWY PORÓWNAWCZE MIESIĘCY.

Nazwy miesięcy w rozmaitych językach.

Polski. Styczeń, luty, marzec, kwiecień, maj, czerwiec, lipiec,

p. f. **J. SOSNOWSKI**, właściciel **Cz. Lisowski**
 WARSZAWA—HOTEL EUROPEJSKI.

sierpień, wrzesień, październik, listopad, grudzień.

Francuski. Janvier, Fevrier, Mars, April, Mai, Juin, Juillet, Août, Septembre, Octobre, Novembre, Decembre.

Niemiecki. Januar, Februar, März, April, Mai, Juni, Juli, August, September, October, November, December.

Angielski. January, February, March, April, May, June, July, August, September, October, November, December.

Włoski. Gennajo, Febbrajo, Marzo, Aprile, Maggio, Giugno, Luglio, Agosto, Settembre, Ottobre, Novembre, Dicembre.

Hebrajski Tiszri, Heswan, Kisleth, Tebeth, Szewath, Adar, Nissan, Yyar, Sivan, Thamus, Ab, Elul.

Grecki. Hekatombeon, Methagiteion, Boedromion. Pyanepsion, Moemakterion, Poseideon. Gamelion, Autherion, Elaphebolion, Munchion, Thargelion, Skirophorion.

Muzułmański. Muharem, Jafar, Rhaby-ek-anel, Rhaby-elthany, Dżemasi-el-anel. Dżemasi-el-thany. Redżeb, Szaban, Rhamadan, Szanal, Żilkideh, Żilhidzi.

Dla rolników. Młócić zboża a ziarno w śpichrzach przerabiać.—Opatrywać stajnie, obory i chlewy.—Rozpoczyna się przygotowanie nasion zbożowych do zasiewów jarych.—Kuć konie na gołedź.—Inwentarz poić wodą odstałą.—Podczas odwilży wodę odprowadzać z pól.—Zwozić lód do lodowni i drzewo z lasu.—W stawach rąbać przereble.

Dla ogrodników. Smarować drzewa roztworami i chronić ko-

rę od zający.—Przebierać owoce, zakładać inspekty ciepłe do pędzenia nowalii, wyrąbywać drzewa suche i bardziej „rakowate“.—Zająć się sprowadzeniem nasion kwiatowych do przyszłych siewów.

Dla myśliwych. Dobry myśliwy stara się obecnie o dostarczenie zwierzynie odpowiedniej paszy.—Dla kuropatw urządzać schroniska. — Polować tylko w ponowy śnieżne.

Wolno polować na dziki, łosie jelenie, sarny (samce), zające, głuszce, cietrzewie, jarzabki, kuropatwy, dropie, kwiczoły i ptactwo przelotne.

Dla gospodyń. W porze skwarów konserwy, soki owocowe, i t. p. fermentują, w zimie zaś psują się po przemarznieniu.—Należy więc pomyśleć o zabezpieczeniu spiżarni i schowanek od chłodu.—Opatrzeć drzwi i okna.—Zarówno w mieście, jak i na wsi zdarzają się obecnie wypadki zaczadzenia.—W większych miastach, gdzie w mieszkaniu jest urządzony gaz, pani domu przed pójściem na spoczynek niech sama zakręci gazomierz i klucz zabierze do sypialni. Po wsiach trzeba rewidować piece i pilnować szybrów.—Ostrożność nigdy nie zawadzi.

W oborze. Prowadzić dalej tuczenie inwentarza przeznaczonego na rzeź. Nie zmniejszać porcy paszy inwentarzowi do chowu, aby był w dobrym stanie wiosną. Przewietrzać oborę, gdy piękna pogoda.

W kurnikach. Tuczyć dalej gęsi, indyki i pulardy. W grudniu można rozpocząć wylęga-

nie jaj. W czasie mrozu poić drób wodą letnią.

W pasiece. Robić przegląd uli i dokonać potrzebnej naprawy. Pozatykać wszystkie wyjscia, gdy nadejdą silne mrozy, zostawić tylko jeden otwór, by pszczoły mogły wychodzić, gdy pogoda jest piękna. Podczas zimowania nie należy pszczół niepokoić.

Przepisy praktyczne.

Plamy od kawy, czerwonego wina i owoców można szybko usunąć namaczawszy je wodą utlenioną, przepłukawszy je w czystej wodzie. Bieliznę tak wypraną rozprostować na trawniku, do dnia następnego.

Czyszczenie szpar w piecach. Trochę gipsu zmieszać z oliwą w taki sposób by zrobić gęste ciasto. W cieście tem umaczać gałganek i nacierać mocno spojenia między kaflami pieca, i same kafle. By nabrały połysku, można nacierać je trypolitem (kamień suchy gliniasty, do czyszczenia metali używany) lub innym proszkiem.

PRZEPOWIEDNIE ASTROLOGICZNE.

Od 1-go do 21-go miesiąc ten jest pod wpływem *Strzelca*, od 22 do 31 pod wpływem *Koziorożca*. *Strzelec* jest znakiem dwostym i królewskim. Dawni astrologowie twierdzili, że ludzie pod tym znakiem urodzeni mają zdolności dwoiste i są przeważnie wszyscy dobrzy i żli. Znak ten daje ducha niepodległości i pewną nieufność. Sprowadza wielkie przeciwności—w pierwszej połowie życia.

Wiadomości pożyteczne.

ARSZENIK.

Grono chemików francuskich, pracujących nad wykryciem tajników przyrody, ogłosiło niedawno wyniki swoich badań nad arsenikiem, uważanym dotąd tylko jako ciało silnie trujące.

Większość tych uczonych jest zdania, iż arsenik znajduje się w ciele ludzi i zwierząt i jest częścią składową protoplazmy, na równi z azotem, węglem i fosforem.

Arszenik zaczęto badać później, aniżeli inne ciała chemiczne.—Gdy w r. 1842 sądzono w Paryżu kobietę podejrzaną o otrucie męża, głośny uczonek Raspail wygłosił zdanie, iż arsenik znajduje się we wszystkich ciałach przyrody, a nawet w fotelu prezesa sądu, rozstrzygającego tę sprawę.

Słowa te wzięto za zwrot krasomówczy; lecz już po ośmiu latach, w r. 1860, chemik Stein, dokonawszy szeregu ścisłych doświadczeń, wykrył obecność arszeniku, chociaż w nader drobnej ilości—w popiele ze słomy żytniej, płótna lnianego, a nawet w nawozie bydłęcym.

Chemicy francuscy, Gautier i Bertrand, posługując się przyrządem wynalezionym przez Anglika Marsh'a, po wielu drobiazgowych doświadczeniach ułożyli tablice pogładowe, wykazujące w miligramach ilość arszeniku, znajdującą się w 100 gr. różnych pokarmów.

Z raportów, złożonych Akademii Umiejętności w Paryżu przez prof. Guignard, okazuje się, że arsenik wchodzi w skład wszystkich pokarmów roślinnych: grzybów, truflii, ryżu, grochu, fasoli, karczochów, sałaty, owo-

ców i t. d. a ilość jego wynosi od kilku tysięcznych części gr. do kilku setnych na 100 gr. pokarmu.—Tak drobna ilość arszeniku nie może wywołać zatrucia organizmu, natomiast o wiele groźniejsze są prace, przy których robotnicy oddychają powietrzem, w którym się znajdują pyłki arszeniku, lub spożywają produkty, będące przez kilka godzin w tem samym powietrzu.—Zaniedbanie dokładnego umycia rąk przed jedzeniem, używanie wody ze studni, do której mają dostęp ścieki fabryczne zawierające arszenik, mogą również wywołać gromadne zatrucia.

Osiada on wtedy przeważnie w systemie nerwowym, czego następstwem bywają nieraz paralize, a na usunięcie go całkowicie z organizmu potrzeba około 40 dni.

W tym wypadku, jak w wielu innych, najlepiej chroni od zatrucia pilne przestrzeganie wskazówek higieny; zresztą arszenik we wszystkich swoich związkach z kwasami, chociaż jest silną trucizną, działa jednak trująco dopiero w większej ilości, lub też w dozach powtarzanych.

Nie potrzebujemy więc dla niego wyrzekać się pokarmów roślinnych, które może nawet, bez jego przymieszki, byłyby mniej smaczne, lub nie wyrastały tak okazale!

Ułożenie towarzyskie.

PODARUNKI.

Podarunek, jeżeli ma uczynić przyjemność osobie, której go ofiarowujemy, powinien być uczyniony pod właściwym adresem i w stosownej chwili. Narzucanie się z podarunkami, na-

domiar złego nieodpowiedniami, osiąga cel wprost przeciwny naszym zamierzeniom, zamiast bowiem zadowolić daną osobę i zyskać jej dla nas uznanie, zmraża ją, dzięki naszemu nietaktowi. Wyobraźmy sobie narzeczonego, który w dniu imienin bogdanki ofiarowuje jej przedmiot użytku codziennego, jak kapełusz lub buciki. Tu nadmienimy, iż dobór podarunków wymaga również trafności zależnej od znajomości danej osoby. Komu nie wystarcza fantazyja na wymyślenie prezentu, niechaj obliczywszy się z wydatkami zwiędzi wystawy sklepowe co go może oświecić i naprowadzić na pomysł najtrafniejszy. Niemcy najmniej robią sobie zachodów pod tym względem, z tego powodu też ich podarunki odznaczają się rubaszną banalnością. W nader licznych wypadkach, wybór właśnie przedmiotu, jaki zamierzamy komuś ofiarować, wymaga, że tak powiemy, delikatności uczuć naszych. Powinniśmy starać się nadewszystko, aby fakt składania podarunku nie drażnił miłości własnej obdarowanego, a zarazem nie obciążał go jarzmem zobowiązań. Tylko przy zachowaniu względów powyższych nasz podarunek będzie doręczony w porę a nadto sprawi naszym przyjaciółom prawdziwe zadowolenie oraz dobre wrażenie.

Sekrety prababek.

Maść domowa na wszelkie rany grożące gangreną. Zmieszaj razem trzy żółtka od jaj: włoż kwaterkę miodu praśnego i wlej szklanekę wina białego, przystaw do ognia i patyczkiem drewnianym mieszaj póty aż z reszty

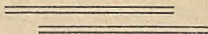
zrobi się maść gęsta, którą jak ostygnie, przykładaj do rany.

Lekarstwo na kółtuny i p... na głowie. Weź dwie żaby ropuchy żywe, włóż je do garczka polewanego, oblep z wierzchu dobrze ten garczek i trzymaj przy ogniu póty aż żaby uschną zupełnie. Jak uschną i ostygną, utłucz je na proszek, natrzyj dobrze głowę chorą sadłem wieprzowem i tym proszkiem posypawszy, przykryj głowę pęcherzem i obwiąż: przez dwadzieścia cztery godziny kółtun odpadnie.

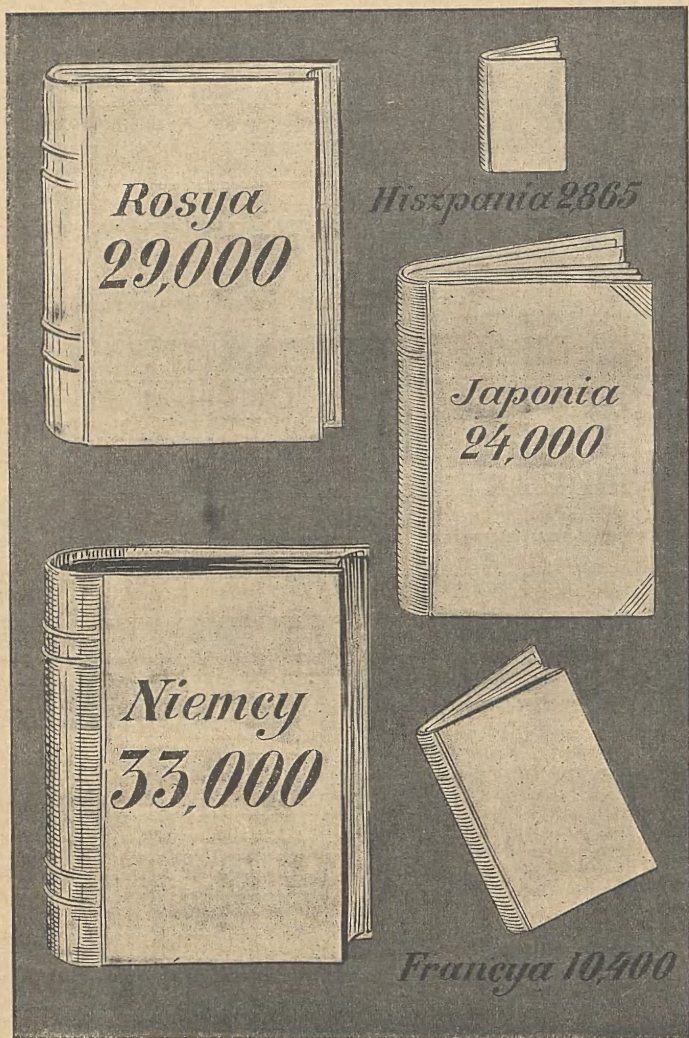
Sposób zatwardzenia czyli zahartowania ostrza nożów i innych naczyń żelaznych do najtwardszej roboty. Nazbieraj robaków ziemnych, utłucz ich, wyciśnij sok zmieszany z sokiem wyciśniętym z chrzanu. Rozpal nóż lub inne naczynie i gaś w tychże przygotowanych sokach. Tym sposobem żelazo zahartowane tak stwardnieje, że można niem rznąć inne żelaza i kamienie.

Poznać miejsce w ziemi, gdzie są metale lub pieniądze zakopane znajdując. Prócz pręta laskowego, czyli orzechowego, który Francuzcy Autorowie, *la Baguette divinatoire*, Łacińscy zaś jako to Cicero, Varron, Pliniusz, *Virgam divinam* nazywają: (że ten nie trzymany, ale wolno na ręce leżący, nakłania się nad temi miejscami, gdzie się znajdują metale, pieniądze zakopane, lub też wody podziemne, albo kości zmarłych, a to dla grubych exhalacyi y waporów z takowego miejsca pochodzących, lub naksztalt magnesu pociągających) są insze do poznania takowych miejsc sposoby:

I mo: Uważać, gdy na ziemię śnieg spadnie, na którym miejscu w ogrodzie lub polu śnieg zaraz topnieje i ginie: suche bowiem i ciepłe exhalacje metalowe są tego częstokroć przyczyną, *2-do:* Gdy na jakim miejscu ziemi, bez żadnej powierzchniowej przyczyny trawa schnie, lub żółknieje. *3-tio.* Gdy w lecie z rana z jakiego ziemi miejsca grubsze exhalacje powstają.



Wydawnictwa książkowe w roku 1911.



Tablica powyższa wskazuje, iż Niemcy pod względem liczby wydawnictw zajęły pierwsze miejsce, Francya zaś ostatnie.

WYKAZ ALFABETYCZNY IMION

Świętych i Świąt na rok 1914 z oznaczeniem dnia i miesiąca.

- Abdona Męcz. 30 lipca.
Abrahama pastel., 16 mar.
Adama 24 grudnia.
Adelajdy 16 grudnia.
Adolfa B. 17 czerwca.
Adryana M. 8 września.
Afrý P. 5 sierp. i 24 maja.
Agapita M. 18 sierpnia.
Agatona P. M. 10 stycz.
Agaty P. Męcz. 5 lutego.
Agnieszki P. M. 21 stycz.
Agrypiny P. M. 23 czerw.
Albana 22 stycznia.
Alberta B. m. 21 listop.
Albina Biskupa 1 marca.
Albiny P. 16 grudnia.
Aleksandra B. 27 lutego.
Aleksandra P. 3 maja.
Aleksandra M. 12 grudnia.
Aleksego Wyzn. 17 lip.
Alfonsa 23 mar. i 2 wrześ.
Alfonsa Lig. 2 sierpnia.
Aifreda 3 lipca.
Alicyi 21 czerwca.
Aliny 16 czerwca.
Alodyi P. M. 22 październ.
Aloizego Gonzagi 21 cz.
Amadeusza 30 marca.
Amandy 6 lut. i 18 czerw.
Ambrożego B. 8 grudnia.
Amelii 10 czerwca.
Anastazego P. 27 lutego.
Anastazego M. 22 stycz.
Anastazyi M. 15 kwiet.
Anastazyi W. 26 paźdz.
Anatolii 9 lipca.
Anatoliusza M. 3 lipca.
Andrzeja Apost. 30 list.
Andrzeja B. 4 lutego.
Andrzeja z Awel. 10 list.
Andrzeja P. 6 maja.
Aniceta P. M. 17 kwiet.
Anieli 30 marca i 31 maja.
Aniółów Stróżów 2 paźdz.
Annę Matki N. M. P. 26 lip.
Ansgarego Biskupa 4 lut.
Antoniego Op. 17 stycz.
Antoniego Pad. 13 czerw.
Antonina B. W. 10 maja.
Antoniny M. 1 marca.
- Anzelma B. 21 kwietnia.
Apolonii Panny M. 9 lut.
Apoloniusza B. 7 lipca.
Apoloniusza M. 18 kwiet.
Arkadyusza B. 7 lipca.
i 12 stycznia.
Apolinarego B. 23 lipca.
Armanda 27 październ.
Arseniusza M. 19 lipca.
Aristidesa 31 sierpnia.
Arnolda 18 lipca.
Artura B. 6 października.
Atanazego B. 2 maja.
Augustyna B. 28 sierp.
Aurelii P. 25 września.
Aureliusza 16 czerwca.
- Balbiny P. 31 marca.
Baltazarego 6 stycznia.
Barbary P. 4 grudn a.
Barnaby Ap. 11 czerw.
Bartłomieja Ap. 24 sier.
Bazylego 2 stycz. i 14 czer.
Bazyliśy P. M. 15 kwiet.
Beaty. P. 8 marca.
Benedykta Op. 21 marca.
Benicyusza W. 23 sie P.
Benigny P. 19 sierpnia.
Benjamina M. 31 marca.
Bernarda Op. 20 sierpnia.
Bernardyna Sen. 20 maja.
Berty 7 lipca.
Bibianny P. 2 grudnia.
Birgitty Wd. 8 paźdz. ¶
Blandyny P. 2 czerwca.
Blanki 28 listopada.
Błażeja B. M. 3 lutego.
Roguchwała 22 marca.
Bogumiła 10 czerwca.
Bogusława B. 22 marca.
Bohdana Op. 10 sierpnia
Bonawentury K. 14 lipca.
Bonifacego B. 5 czerwca.
Bonifacego M. 14 maja.
Boże Ciało 11 Czerwca.
Bożydara B. 31 sierpnia.
Brunona W. 6 październ.
Brygidy Panny 1 lutego.
- Cecylii P. Męcz. 22 list.
- Celiny 8 czer. i 21 paźdz.
Celsa Męczen. 28 lipca.
Cezarego 21 lut., 27 sierp.
Cypryana B. 16 września.
Cyrjaka M. 8 sierpnia.
Cyryla Jeroz. B. 18 marca
Cyryna 3 stycznia,
Czesława W. 20 lipca.
Czterdziestu M. 10 marca.
- Damazego Pap. 11 grud.
Damiana M. 27 września.
Daniela M. 3 stycznia.
Daniela P. 31 lipca.
Dawida K. 30 grudnia.
Daryusza M. 19 grudnia,
Delfiny 26 listopada.
Dezyderego B. 23 maja.
Dyonizego b. 8 kwietnia.
Dyonizego B. W. 9 paźdz.
Domiceli M. 7 maja. i 6 lip.
Dominika W. 4 sierp.
Donata B. 7 sierpnia.
Donata M. 17 lutego.
Doroty Panny 6 lutego.
Dydaka Wyzn. 13 list.
Dygný P. 11 sierpnia.
Dzień Zaduszný 2 listop.
- Edmunda B. 16 listop.
Edwarda Kr. 13 paźdz.
Edyty 5 grudnia.
Eliasa 20 lipca.
Eleonory P. 21 lutego.
Eligiusza B. 1 grudnia.
Elżbiety Kr. Wd. 8 lipca.
Elżbiety 5 listopada.
Elżbiety Kr. W. 19 listop.
Emanuela 26 marca.
Emeryka 4 listopada.
Emilii 22 mar. i 2 czerwca.
Emiliana B. 11 września.
Emilianny M. 30 czerwca.
Emmy 19 kwietnia.
Epifaniasza B. 7 kwiet.
Erazma B. 3 czer., 25 list.
Ernesta 7 listopada.
Eryka Kr. M. 18 maja.
Estery 18 listopada.
Eufemii P. 16 września.

Eufemii M. 20 marca.
 Eucheryusza B. 20 lut.
 Eufrozyny P. 3 września
 i 13 lutego.
 Eugenii P. 25 grudnia.
 Eugeniusza 30 grudnia.
 Eulalii P. M. 12 lutego.
 Eustachiusza M. 20 wrześ.
 Euzebilii P. M. 20 paźdz.
 Euzebiusza B. M. 16 grud.
 Euzebiusza Kap. W. 14 sier.
 Euzebiusza M. 5 marca.
 Ewarysta Pap. 26 paźdz.
 Ewy 24 grudnia.
 Ezechiela Pror. 10 kwiet.

Fabiana M. 20 stycznia.
 Faustyna M. 15 lutego.
 Felicyana M. 9 czerwca.
 Felicyaty M. 23 listop.
 Feliksa Papieża 30 maja.
 Feliksa kapł. 30 sierpnia.
 Feliksa Kapuc. 18 maja.
 Feliksa Walez. 20 listop.
 Ferdynanda Kr. 30 maja.
 Fidelisa Kapuc. 24 kwiet.
 Filipa Apostoła 1 maja.
 Filipa i Neryusza 26 maja.
 Filipa Benicyusza 23 sier.
 Filiberta 20 sierpnia.
 Filomeny 5 lipca.
 Firmina B. 25 września
 Flawiana M. 25 lutego.
 Flawii P. 5 października.
 Flawiusza M. 22 czerwca.
 Florentyny P. 20 czerwca.
 Flory 24 listopada.
 Floryana Męcz. 4 maja.
 Fortunata Kap. 1 czerwca.
 Franciszka Bor. 10 paźdz.
 Franciszka à Paulo 2 kw.
 Franciszka Ks. W. 3 grud.
 Franciszka S. 29 stycz.
 Franciszka Ser. 4 paźdz.
 Franciszki Wd. 9 marca.
 Fulgencjusza B. 6 stycz.
 Fryderyka 5 marca.

Gabryela Arch. 18 marca.
 Gaudenci P. 30 sierpnia.
 Gaudentego B. 12 lutego.
 Gawła O. 16 październ.
 Gastona 6 lutego.
 Gedeona 18 czerwca.
 Genowefy P. 3 stycznia.
 Genowefy Hard. 9 listop.
 Gerarda 24 września.
 Germana B. W. 28 maja.
 Gertrudy 17 marca.
 Gerwazego M. 19 czerwca.
 Geryna m. 2 październ.
 Gilberda 4 lutego.
 Gizeli 7 maja.
 Godfryda 13 stycznia.
 Gontrana 28 marca.
 Gongoniusza 9 września.

Gracyana B. 18 grudnia.
Grobu Chrystysza 26 kw.
 Grzegorza B. 4 stycznia.
 Grzegorza Naz. 9 maja.
 Grzegorza Pap. 12 marca.
 Grzegorza VII P. 25 maja.
 Gustawa 2 sierpnia.
 Gwidona 12 września.

Heleny Cesarz. 2 marca.
 Heleny Król. 22 maja.
 Heleny W. M. 31 lipca.
 Heliodora M. 3 lipca.
 Henryka B. M. 19 s.ycz.
 Henryka Cesarza 15 lipca.
 Herakliusza M. 11 marca.
 Hermenegildy Kr. 31 kw.
 Hermogenesa M. 19 kw.
 Hieronida M. 12 wrześ.
 Hieronima Dok. Koś. 30 w.
 Higina Pap. M. 11 stycz.
 Hilarego Dok. k. 14 stycz.
 Hilaryona Op. 21 październ.
 Hiltrudy P. 27 września.
 Hipolita M. 13 sierpnia.
 Honoraty P. 11 stycznia.
 Huberta B. 3 listopada.
 Hugona B. 1 kwietnia.

Idy Panny 13 kwietnia.
 Idziego Opat. 1 wrześ.
 Ifigenii 21 września.
 Ignacego Biskupa 1 lut.
 Ignacego Lojoli W. 31 lip.
 Ildelfonsa B. W. 23 stycz.
Imienia Jexus 19 stycz.
Imienia Maryi 13 wrześ.
 Innocentego P. 8 lipca.
 Ireneusza M. 25 marca
 Ireney Panny 5 kwietnia.
 i 20 października.
 Irmy 24 grudnia.
 Irwiny P. 24 grudnia.
 Iwona Kapł. M. 19 maja.
 Izaaka 3 czerwca.
 Izabelli 15 mar. i 3 wrześ.
 Izydora B. 4 kwietnia.
 Izydora Oracza 10 maja.

Jacka Wyznawcy 16 sierpn.
 Jacka M. 11 września.
 Jadwigi Wdowy 15 paź.
 Jakóba Ap. 1 maja.
 Jakóba Apostoła 25 lipca.
 Jana Złotous. 27 stycz.
 Jana Matt W. 8 luty.
 Jana z Dukli 12 lipca.
 Jana Bożego 8 marca.
Jana w oleju 6 maja.
 Jana Nepom. 16 maja.
 Jana Chrzciiciela 24 czer.
 Jan. M. 16 i 26 czerw.
 Jana Gwalberta 13 lipca.
Jana Kantego 25 paźdz.
 Jana Kapistr. W. 28 mar
 Jana od krzyża 24 list.

Jana Ewangelisty 27 grud.
 Jana Męcz., 7 września.
 Januara 10 lipca.
 Januariusza B. M. 19 wrz.
 Jerzego B. M. 23 kwietnia.
 Joanny Wdowy 24 maja.
 Joanny Fremiot 21 sierp.
 Joachima Ojca N. M. P.
 30 sierpnia.
 Jowity Męczen. 15 lut.
Józefa Oblubień. N. M. P.
 19 marca
 Józefa Kalas. W. 4 lipca.
 Józefa z Arym. 17 marca.
 Józefa z Kopert. 18 wrześ.
 Judy Ap. 28 października.
 Judyty Wdowy 14 listop.
 Jukunda M. 9 stycznia.
 Juliana M. 27 stycznia
 Juliana M. 13 lutego.
 Julianny P. 16 lutego.
 Julii P. Męcz. 22 maja.
 Julity P. M. 30 lipca.
 Juliusza P. 12 kwietnia.
 Justa 2 września.
 Justyna 17 września
 Justyna fil. 14 kwietnia.
 Justyniana B. 5 wrześ.

Kacpra 6 stycznia.
 Kaja 22 kwietnia.
 Kajetana W. 7 sierpnia.
 Kaliksta Pap. 14 paź.
 Kamilla W. 18 lipca.
 Kandyda M. 3 paźdz.
 Kanuta Kr. 19 stycz.
 Karola Borom. 4 listop.
 Karola C. 28 stycznia.
 Kassjana 13 sierpnia.
 Kassjusza M. 15 maja.
 Katarzyny Sen. 30 kw.
 Katarzyny P. M. 25 list.
 Kat. św. Piotra Rz. 18 st.
 Kat. św. Piotra w Ant.
 22 lutego.
 Kazimierza Kr. 4 marca.
 Kiliana B. 8 lipca.
 Klary P. 12 sierpnia.
 Klaudyusza B. 6 czerw.
 Klemensa Pap. 23 listop.
 Kleopatry 20. paźdz.
 Kleta M. 26 kwiet.
 Klotyldy Kr. 3 czerwca.
 Konstancy P. M. 18 lut.
 Konstantego W. 11 mar.
 Konrada Wyzn. 19 lut.
 Konrada Biskupa 26 list.
 Korduli P. 22 październ.
 Korneli M. 31 marca.
 Kozmy M. 27 września.
 Krescencyi 15 czerwca.
 Krescencjusza 27 czerwca.
 Kryspina i Kryspin. 25 p.
 Krystyny P. 24 lipca.
 Krzysztofa M. 25 lipca.
 Ksawerego 3 grudnia.

Kunegundy Ces. 3 marca.
Kunegundy Król. 26 lipca.
Kwiryna Mecz. 30 mar.
Kwintyna 31 paźdz.

Lamberta 16 kwietnia.
Larga M. 8 sierpnia.
Leandra B. 27 lutego.
Leokady P. 9 grudnia.
Leona B. 20 lutego.
Leona I Pap. 11 kwietn.
Leona II Pap. 28 czerw.
Leonarda Wyzn. 6 list.
Leoneusza B. 13 stycz.
Leonidas M. 23 stycz.
Leonilli P. M. 15 marca.
Leopolda W. 15 marca i
15 listopada.
Linusa 23 wrześn'a.
Longina M. 15 marca.
Lucyana Mecz. 7 stycz.
Lucyny P. 30 czerwca.
Lucyny 17 października.
Ludgardy P. 16 czerwca.
Ludgera B. 26 marca.
Ludomira 3 października.
Ludwika Kr. Fr. 25 sierp.
Ludwika W. 12 lutego.
Ludwiki P. 15 kwietnia.

Ladystawa z Giel. 27 wrz.
Łazarza B. 17 grudnia.
Lucyi Panny 13 grudnia.
Łukasza Ewan. 18 paźdz.

Macieja Apostota 23 lut.
Magdaleny 27 maja i 22 lip.
Makarego Op. 2 stycznia.
Makarego M. 29 lutego.
Maksyma B. 18 listop.
Maksyma M. 29 maja.
Maksymiana M. 21 lut.
Maksymiliana B. 12 paźdz.
Maksymina B. 8 czerw.
Małgorzaty K. szwed. 10cz.
Małgorzaty K. weg. 13 lip.
Mansweta Bisk. 28 list.
Marcelego Pap. 16 styczn.
Marcelli Wd. 31 stycznia.
Marcelina Pap. 18 czerw.
Marcelina M. 30 kwietn.
Marcina Bisk. 11 list.
Marcina Pap. 12 list.
Marcyalisa 30 stycznia.
Marecyana M. 17 czerw.
Mareyanny P. M. 9 stycz.
Marka Ewang. 25 kwiet.
Marka M. 24 marca.
Marka z Rzymu 18 czer.
Marka P. W 7 październ.
Marka M 22 listopada.
Marty P. 29 lipca, i 19 st.
Martyniana M. 16 paźdz.
Martyniana B. 2. stycznia.
Martyny P. M. 30 stycz.
Maryana M. 30 kwietnia.

Maryana L. 19 sierpnia.
Maryi Kleof. 9 kwietnia.
Maryi Magd. de Pazzis
27 maja.
Maryi Magdaleny w Jero-
zolimie 22 lipca.
Maryusza 19 stycznia.
Mateusza Ap. 21 września.
Maturyna 1 listopada.
Matyldy Kr. 14 marca.
Maura 15 stycz. 22 list.
Maurycego M. 22 wrzes.
Mauryliusza 13 września.
Medarda B. 8 czerwca.
Metodego Bisk. 5 lipca.
Melanii P. M. 18 lutego.
Melchiora 6 stycz.
Michata Arch. 29 wrzes.
Michala B. W 23 maja.
Mikolaja z Tolf. 10 wrzes.
Mikolaja B. 6 grudnia.
Mirona M. 17 grudnia.
Młodzianków 28 grud.
Modesta M. 15 czerwca.
Modesty P. 13 marca.
Moniki W. 4 maja.

N. krwi P. J. Ch. 5 lipca.
Narcyza B. 29 paźdz.
Narodzenie Chrystusa
P. 25 grudnia.
Narodzenie N. M. P. 8 w.
Natalii Panny 27 lipca.
N. M. P. niustającej po-
mocy 21 czerwca.
Nawiedzenie N. M. P. 2 lip.
Nawróc. św. Pawła 25 st.
N. M. P. Anielskiej 2 sierp.
N. M. P. Bolesnej 21 wrzes.
N. M. P. od wyk. niew.
24 września.
Niepok. Serca N. M. P.
20 września.
N. M. P. Jasnog. 26 sierp.
N. M. P. Łaskawej 10 maja.
N. M. P. Loretań. 10 grud.
N. M. P. Różańc. 4 paźdz.
N. M. P. Śnieżnej 5 sierp.
N. M. P. Sxkaplerz. 16 lip.
Napoleona 15 sierpnia.
Nazaryusza B. 28 lipca.
Nestora B. M. 26 lutego.
Nicefora B. 13 marca. **Niepokalane Poczcie**
N. M. P. 8 grudnia.
Nikandra M. 7 listop.
Nikanora 10 stycznia.
Nikodema M. 15 września.
Norberta B. 6 czerwca.

Objaw. N. M. P. w Lour-
des 11 lutego.
Oczekiwanie N. M. P. 18 gr.
Oczyszczenie N. M. P.
2 lutego.
Odonu B. 18 listopada.

Ofiarowanie N. M. P. 21 lis.
Olimpii 26 marca.
Olimpiusza M. 31 paźd.
Olimpiusza B. 12 czerwca.
Oliwii 27 maja.
Onufrego Pust. 12 czerw.
Opieki N. M. P. 8 listop.
Opieki św. Józefa 3 maja,
Opata B. 4 czerwca.
Ottona Biskupa 24 lipca.
Ottona M. 16 stycznia.
Otylii P. M. 13 grudnia.

Pafnucego M. 19 kwiet.
Pankracego 12 maja.
Pantaleona M. 27 lipca.
Paschalis 17 maja.
Parysa 5 sierpnia.
Patrycyi Mecz. 13 marca
Paulina Bisk. 22 czerw.
Pauli Wdowy 26 stycz.
Pawła M. 26 czer. i 17 sier.
Pawła I Pust. 15 stycz.
Pawła Ap. 29 czerwca.
Pawła od krzyża 28 kwiet
Pelagii M. 12 października.
Petronelli 31 maja.
5-ju blizn. św. Fran. 18 wr.
Pięciu br. mecz. 12 listop.
Piotra Bisk. M. 26 listop.
Piotra Chryzoi. 4 grudn.
Piotra Damiana 23 lut.
Piotra Nolaski 31 stycz.
Piotra M. 29 kwietnia.
Piotra Celestyna 19 maja.
Piotra Ap. 29 czerwca
Piotra w okowach 1 sierp.
Piotra z Alkant. 19 paźd.
Piusa V Papieża 5 maja.
Piusa I P. M. 11 czerwca.
Placyda M. 5 paźdz.
Placydy P. 11 paździer.
Pociesz. N. M. P. 31 sierp.
Podr. św. Krzyża 14 wrz.
Polikarpa B. M. 26 stycz.
Popielec 5 lutego.
Porfirego 26 lutego.
Praksedy P. 21 lipca.
Prokopa M. 4 lipca.
Probusa 15 mar. i 11 paź.
Prospera B. 25 czerwca.
Prota M. 11 września.
Protazego 19 czerwca.
Prudensa 6 czerwca.
Pryma Mecz. 9 czerwca.
Pryski 18 stycznia.
Przemienienie Pań. 6 sier.
Przenies. św. Stanisł. B.
27 września.
Przenies. św. Wojciecha
20 października.
Przeniesienie relikw. św.
Kazimierza 27 sierp.
Ptolomeusza B. 24 sierp.
Pulcheryi P. 10 wrzes.
i 7 lipca.

Rafała Arch. 24 paźdz.
 Rajmunda W. 31 sierp.
 Rajnolda 9 lutego.
 Raula 21 października.
 Reginy P. 7 września.
 Remigiusza B. 1 paźdz.
 Roberta Opata 7 czerwca
 i 17 kwietnia.
 Rocha Wyzn. 16 sierpia.
 Romana Opata 28 lutego.
 Romana M. 9 sierpnia.
 Romana B. M. 23 paźdz.
 Romany Panny 23 lutego.
 Romualda Opata 7 lutego.
 Rogiera 30 grudnia.
 Rozalii P. 4 września.
 Rozesłanie Ap. 15 lipca.
 Róży Lim. Panny 30 sier.
 Rudolfa 17 kwietnia.
 Rufa Mecz. 28 listopada.
 Rufina Wyzn. 19 sierp.
 Rufiny P. 31 sierpnia.
 Ruperta Bisk. 27 marca
 Rygoberta B. W. 4 stycz.
 Ryszarda B. 3 kwietnia.
 Ryszarda król. 7 lutego.

Sabby Opata 5 grudnia.
 Sabina Wyzn. 11 lipca.
 Sabiniana M. 7 czerwca.
 Sabiny M. 27 październi-
 nika i 29 sierpnia.
 Salomei Panny 17 listop.
 Samuela 17 lut. i 29 sierp.
 Saturnina M. 29 listop.
 Saturyana M. 16 paździer.
 Saturniny P. M. 4 czerw.
 Sawiny P. 30 stycznia.
 Scholastyki P. 10 lutego
Ścięcie głowy św. Jana Ch.
 29 sierpnia.
 Sebastyana M. 20 stycz.
 Septyniusza 17 sierpnia.
 Serafina W. 12 paździer.
 Serafyny P. 29 lipca.
 Serapiona W. M. 14 list.
Serca Jezusowego 19 Czerw
 Sergiusza M. 24 lutego
 Serwacego B. 13 maja.
 Serwiliana M. 20 kwiet.
 Seweryna B. M. 23 paźdz.
 Seweryna Op. 8 stycz.
Siedm. bol. N.M.P. 14 mar.
 Siedm. braci śp. 10 lipca.
 Sidonii 23 sierpnia.

Sokratesa 19 kwietnia.
 Sotera Papieża 22 kwiet.
 Stanisława B. 8 maja.
Stanisława Koski 15 list.
 Stefana Kr. Weg. 2 wrześ.
 Stefana M. 22 listopada
 i 2 sierpnia.
 Sulpicyusza M. 20 kwiet.
 Sykstusa III Pap. 28 mar.
 Sylwana 4 października.
 Sylweryusza 20 czerwca.
 Sylwestra P. 31 grudnia.
 Symeona B. 18 lutego.
 Symforyana M. 22 sierp.
 Szczepana M. 26 grud.
Szymona Ap. 28 paździer.
 Szymona z Lipnicy 18 lip.
Świętej Rodziny 26 stycz.

Tacyana M. 16 marca.
 Tadeusza Ap. 28 paździer.
 Tarsylii P. 24 grudnia.
 Tekli P. 23 września.
 Telesfora P. 5 stycznia.
 Teobalda P. 1 lipca.
 Teodora M. 9 listopada
 i 7 stycznia.
 Teodory M. 1 kwietnia
 i 11 września.
 Teodozyi P. 29 maja.
 Teofila 6 lutego i 20 grud.
 Teofila B. 27 kwietnia
 Teresy P. 15 październ.
 Tertuliana B. W. 27 kw.
 Tomasza z Akw. 7 marca.
Tomasza Ap. 21 grudnia.
 Tomasza Kant. 29 grud.
 Trójcy Św. 7 Czerwca.
 Trzech Króli 6 styczn.
 Tymoteusza B. M. 24 stycz.
 Tytusa Bisk. 4 stycznia.
 Tyburcyusza 14 kwietnia.

Urbana Pap. 25 maja.
 Urbana B. 16 maja.
 Urszuli Panny 21 paździer.
 Ulryka 4 lipca.

Wacława Króla 28 wrześ.
 Waleryi Panny 9 grudn.
 Waleryi M. 25 czerwca.
 Walerego 12 grudnia.
 Walerego M. 12 września.
 Waleryana B. 14 kwietnia.

Waltera 2 maja.
 Walentego Kap. M. 14 lut.
 Walentyńy 25 lipca.
 Wawrzyńca M. 10 sierp.
 Wawrzyńca B. W. 5 wrz.
 Weroniki P. 13 stycznia.
 Wielkanoc 12 kwietnia.
 Wiktora M. 6 marca.
 Wiktora B. M. 21 maja.
 Wiktora B. 17 paździer.
 Wiktorii P. 23 grudnia.
 Wilhelma B. 10 stycznia.
 Wilhelma Op. 6 kwietn.
 Wincentego M. 22 stycz.
 Wincentego Ferrer. W.
 5 kwietnia.
Wincentego Kadł. 11 paź.
 Wincentego B. 20 marca.
 Wincentego a P. 19 lip.
 Wirgiliusza B. M. 27 list.
 Wirginii 7 listopada.
 Wita 15 czerwca.
 Witalisa M. 28 kwiet. i
 4 listopada.
 Władysława Kr. 27 czerw
 Wniebowstap. 21 maja.
 Wniebowzięcie N. M.
 P. 15 sierpnia.
Wojciecha B. M. 23 kwiet.
 Wolframa M. 10 marca.
 Wszystkich Świętych.
 1 listopada.

Zacharyasza 4 listop.
 Zacharyasza Pr. 6 wrz.
Zaślubiny N.M.P. 23 st.
 Zefiryna Pap. 26 sierpn.
 Zenajdy P. M. 5 czerwca
 Zenajdy Panny 11 paździer.
 Zenobiusza 24 grudnia.
 Zenobii B. 30 październ.
 Zenona Żołn. 22 grudnia.
 Zesł. Ducha Ś. 31 maja.
Znalezienie ś. Krz. 3 maja.
 Znalez. relikwii ś. Szcze-
 pana 3 sierpnia.
 Zofii Wdow. M. 15 maja.
 Zofii z 3 córki. 30 wrześ.
 Zofii M. 18 września.
 Zuzanny M. 24 maja.
 Zuzanny P. 11 sierpnia.
 Zwiastowanie N. M. P.
 25 marca.
 Zygmunta Kr. 2 maja.
 Zygryda B. 25 lutego.

Wykaz imion słowiańskich na rok 1914.

Aldona 11 paździer.

Bogna św. 22 lipca.
 Bogodar 9 listopada.
 Bogowit 6 marca.
 Boguchwał 17 marca.
 Boguchwała 29 maja.
 Bogufał 26 kwietnia.
 Bogumił 10 czerwca.
 Bogumiła 20 grudn.
 Bogumir 23 stycznia.
 Bogusław 20 marca.
 Bogusława 23 wrześ.
 Bogusz 24 lutego.
 Boguwola 8 grudnia.
 Bohdana 6 lutego.
 Bohdan 18 marca.
 Bohdan 26 marca.
 Bojomir 6 stycznia.
 Bolesława 22 lipca.
 Bolesław 19 sierpnia.
 Borys 9 sierpnia.
 Borysława 25 maja.
 Bożedar bł. 9 maja.
 Bożenna 13 marca.
 Bożesław 9 marca.
 Bożesław 31 maja.
 Bożydar 21 września.
 Bożyśław 19 czerwca.
 Bożywój bł. 4 kwiet.
 Błażej 3 lutego.
 Bratusław 4 paździer.
 Błogosław 20 marca.
 Bratumil 18 paździer.
 Bratumiła 3 czerwca.
 Bronimir 20 maja.
 Bronisław 18 sierp.
 Bronisław 6 paźdz.
 Budzimil 15 września.
 Budzimir 16 czerwca.
 Budzisława 20 paźdz.
 Budziwój 23 maja.

Chleb 9 sierpnia.
 Chocisław 5 maja.
 Chlebosław 6 sierp.
 Chwalibóg 24 stycz.
 Chwalibóg 28 lutego.
 Chwalimir 8 lipca.
 Chwalimira 25 listop.
 Chwalisław 29 kwiet.
 Chwalisław 3 listop.
 Chronisław 13 wrześ.
 Chytomir 13 kwiet.
 Cichomił 23 sierpn.
 Cichomir 6 czerwca.
 Cichosław 13 maja.
 Cichosława 30 czerw.
 Cierpimir 10 maja.
 Cierpiśława 29 lipca.
 Cieszymil 24 sierpnia.
 Czcbóg 2 września.

Czcmisław 28 marca.
 Czcisław 19 lutego.
 Czesław 12 stycznia.
 Czesław 19 kwietnia.
 Czesław św. 20 lipca.

Dadźbóg 29 wrześ.
 Dalemil 29 paździer.
 Damian 27 wrześn.
 Daromiła 21 paździer.
 Dobiesław 14 maja.
 Dobrochna 15 lutego.
 Dobrogniewa 30 stycz.
 Dobrogost 14 lipca.
 Dobromil 5 czerwca.
 Dobromiła 10 paźdz.
 Dobromir 4 stycznia.
 Dobromira 30 marca.
 Dobrosław 10 stycz.
 Dobrosława 8 kwiet.
 Dobrowit 18 wrześ.
 Dobrowój 14 sierpnia.
 Domogost 9 paźdz.
 Domorad 16 sierpnia.
 Domosław 25 stycz.
 Domsława 7 wrześ.
 Domyśław 21 czerw.
 Dorosław 24 listop.
 Długomir 14 marca.
 Długosław 18 czerw.
 Długosława 15 paźdz.
 Długomił 20 kwiet.
 Drogomira 19 listop.
 Drogomir 22 grudn.
 Drogomysł 17 czerw.
 Drogosław 17 wrześ.
 Drogowit 18 wrześ.
 Dzierżykraj 17 lipca.
 Dzierżymir 14 paźdz.
 Dzierżysław 16 lipca.
 Dzierżysław 1 wrześ.
 Dys, 21 lipca.

Gniewomir 8 lutego.
 Godzimir 3 paździer.
 Godzisław 23 grud.
 Godysław 21 mar., 24 gr.
 Gorysława 9 lutego.
 Gorysław 9 kwiet.
 Gosław bł. 29 grud.
 Gościsław 17 kwiet.
 Gościsław 28 listop.
 Gościwit bł. 6 maja.
 Grzmisław 12 paźdz.
 Grzmisława 25 grud.

Imisław 30 września.
 Iścisław 11 września.
 Izasław 6 lipca.

Jaclaw św. 15 sierp.
 Janisław 24 czerwca.

Janusz 21 listopada.
 Jarogniew 6 grudnia.
 Jaromir 28 maja.
 Jaromi 10 kwietnia.
 Jaropelk 18 stycznia.
 Jarosław św. 24 kwiet.
 Jarosława 21 stycznia.
 Jerzy św. 23 kwiet.
 Jordan 13 lutego.

Kalina 1 lipca.
 Kazimierz św. 4 marca.
 Kazimiera 21 sierpnia.
 Krasisław 16 kwiet.
 Krasnoroda 7 lipca.
 Krzemyśl 10 maja.
 Krzesimir 4 stycznia.
 Krzesław 27 marca.
 Krzepimir 19 wrześ.

Lassota 31 grudnia.
 Lechosław 26 listop.
 Letosława 3 wrześ.
 Lubomił 20 lutego.
 Lbomiła 4 grudnia.
 Lubomir 30 kwietnia.
 Lubomir 1 maja.
 Lubomira 24 lipca.
 Lubosław 11 kwiet.
 Lubomiła 23 marca.
 Lubomił św. 7 maja i 30
 grudnia.
 Ludomir 30 lipca.
 Ludomir 10 listop.
 Ludomyśla 7 grudnia
 Ludosława 10 marca.
 Ludosław 30 listop.
 Ludowid 11 maja.
 Lutomił 4 czerwca.
 Lutosław 26 paździer.

Ładysław bł. 27 wrześ.

Mieczysław 1 stycz.
 Milada 16 lutego.
 Milogost 7 marca.
 Miłosław 2 lutego.
 Miłosław 3 lipca.
 Miłosz 25 stycznia.
 Miływój 23 listop.
 Miroslaw 26 lutego.
 Miroslawa 26 lipca.
 Mnożysław 3 kwiet.
 Mścigniew 19 grudnia.
 Mścisław 8 stycznia.
 Mścisława bł., 8 marca
 Mściwój 4 listopada.
 Myślimir 13 kwiet.
 Myślisław 20 września

Namysław 25 sierp.
 Niecisław 12 marca.
 Niemira 14 lutego.

Niezamyśl 8 sierpnia.
Nosisław 15 kwiet.

Ojcomił 2 lipca.
Ojcosław 15 marca.
Olcha św. 11 lipca.
Oleg św. 7 sierpnia.
Onosława 21 lutego.
Ostromir 4 sierpnia.

Pakosław 2 marca.
Polemir 19 marca.
Prokop 5 lipca.
Przebysława 22 paźdz.
Przebysław 29 listop.
Przedzimir bł. 14 czerw.
Przedzislaw 23 lut.
Przedzislaw 27 sierp.
Przemysław 12 kwiet.
Przemysław 29 listop.
Przemysława 30 paźdz.
Przesław 6 kwiet.
Przesław bł., 21 maja.
Przesława 3 wrześ.
Przebysław 27 stycz.

Radomił 11 czerwca.
Racibor bł. 29 sierp.
Radogost 14 stycznia.
Radomił 22 sierpnia.
Radomiła 13 lipca.
Radomir 28 stycznia.
Radomir 16 listop.
Radomyśl 27 grud.
Radosław 1 marca.
Radosław 7 kwiet.
Radosław 15 lipca.
Radosława 8 wrześ.
Radzimir 12 wrześ.
Radzislaw 16 paźdz.
Radzislawa 10 grud.
Radziwój 10 lipca.
Ratymir 19 stycznia.
Ratysław bł., 2 czerw.
Rolisław 1 sierpnia.
Rościslaw 17 stycz.
Rościslawa 4 wrześ.
Rosław 13 sierpnia.
Rosława 7 paźdz.
Rozmysław 26 czerw.
Rusław 27 maja.

Sadomir 1 kwietnia.
Samomysł 25 paźdz.
Samosława 1 grudn.
Sebastian 20 stycz.
Sędzimir 20 listop.
Sędzislaw 16 wrześ.
Sędziwój 5 listopada.
Siemian 3 paździer.
Siemislaw 24 paźdz.
Skarbimir 26 stycz.
Sława bł. 12 sierpnia.

Sławobój 25 lutego.
Sławogost 28 kwiet.
Sławój 9 czerwca.
Sławomila 2 marca.
Sławomira 17 maja.
Sławomir bł. 12 sierp.
Sławomira 23 grud.
Sławosz 25 lipca.
Sławiniór 14 grudnia.
Sobiebór 9 wrześ.
Sobiesław 20 sierp.
Spitimir 25 kwietnia.
Spitogniew 31 stycz.
Spitosław 11 listop.
Spitosława 5 grudnia.
Stanimir 2 paźdz.
Stanisław św. 8 maja.
Stanisław 5 sierpnia.
Stanisław św. 15 list.
Stosław 21 lipca.
Strachota 9 lipca.
Strzeżymir 21 kwiet.
Strzeżysław 2 stycz.
Strzeżysław 15 maja.
Sulimir 30 maja.
Sulisław bł. 7 lutego.
Swatosz 11 marca.
Świętobój 26 marca.
Świętobór 5 kwietn.
Świętochna 11 lut.
Świętomir 28 lipca.
Świętopelk 1 czerw.
Świętopelk 25 wrześ.
Świętorad 17 lutego.
Świętosław 31 sierp.
Świętosław 3 maja.
Świętosława 7 stycz.
Świętosława 2 sierp.
Szczęsny bł. 30 sierp.
Szczęsława 15 lutego.
Szukosław 29 marca.
Zulisław 2 grudnia.

Tolimir bł. 12 lipca.
Tomila bł. 10 lutego.
Tomir 27 listopada.
Tomira 24 maja.
Tomisław 21 grudnia.

Unisław 18 lipca.

Waclaw bł. 4 kwiet.
Waclaw św. 28 wrześ.
Wanda 28 czerwca.
Warcisław 1 listop.
Wawrzyniec 10 sierp.
Wiariosława 27 lutego.
Wielislawa 4 lipca.
Wielosława 18 lutego.
Więcymir 26 maja.
Więcysław 24 marca.
Więnczysław 4 maja.
Wiślimir 3 grudnia.

Wisława bł. 22 maja.
Wisław bł. 7 czerw.
Wit św. 15 czerwca.
Witold 12 listopada.
Witomił 27 paźdz.
Witosława 4 lutego.
Witymir 2 maja.
Wityslaw 22 stycz.
Władybóg 28 paźdz.
Władybój 10 wrześ.
Władymir 9 stycznia.
Władysław 2 kwiet. i 27 czerwca.
Władysława 13 grud.
Wlastybór 5 stycz.
Wlastymir 25 czerw.
Wlastymir 3 st. i 23 paź.
Wlastymira 26 sierp.
Włodzimierz 16 stycz., 18 kwiet. i 11 sierp.
Włodzimir 14 listop.
Włodzislaw 5 września.
Włodzislaw 19 lipca.
Wojciech św. 1 maja.
Wojmir 11 grudnia.
Wojslaw 5 marca.
Wojslawa 8 paźdz.
Wolidar 12 grudnia.
Wolimir 15 grudnia.
Wróciślaw 23 st. i 22 lip
Wróciwój 26 grud.
Wszebor 27 lipca.
Wszemił 12 maja i 18 gr
Wszemiła 22 listop.
Wszerad 11 listop.
Wszesław 18 maja.
Wszewład 6 listop.
Wyszomir 2 i 29 czerw.
i 28 sierpnia.
Wyszosław 8 czerw.
Wyszosława 9 grud.
Wytymir 2 listopada.

Zasław 5 paźdz.
Zbigniew 16 i 31 mar.
Zbiśław 22 mar. i 18 list.
Zbroisław 28 czerw.
Zdobysław 31 lipca.
Zdosława 16 grudnia.
Zdzisław 29 stycznia.
Zelimir 22 września.
Ziemislaw 3 paźdz.
Ziemomysł 4 wrześ.
Ziemowit 19 paźdz.
Znatysław 1 paźdz.
Znatysława 7 paźdz.

Żegota 1 lutego.
Żelisław 23 lipca.
Żyrosław 17 grudnia.
Żytomir 7 listop.
Żywislaw 27 kwiet.

Wysokość wlotu rozmaitych lotników

(z podaniem wysokości najwyższych gmachów na świecie i gór).



Porównanie dochodów i wydatków.

Przychód	Rub. k.		Rozchód	Rub. k.	
Styczeń			Styczeń		
Luty			Luty		
Marzec			Marzec		
Kwiecień			Kwiecień		
Maj			Maj		
Czerwiec			Czerwiec		
Lipiec			Lipiec		
Sierpień			Sierpień		
Wrzesień			Wrzesień		
Październik			Październik		
Listopad			Listopad		
Grudzień			Grudzień		
Razem . .			Razem . .		

Przewyżka dochodów rb. k.

Przewyżka wydatków rb. k.

MÓJ RODOWÓD.

Najstarsi przodkowie wiadomi.

Pokolenie

.....

.....

Gałąź

.....

.....

Gałąź

.....

.....

Moi krewni w linii najbliższej

.....

.....

Krewni w linii dalszej

.....

.....

KRONIKA RODZINNA.

Urodziny

Chrzest

Zaślubny

Imientny

Zgony

Dla naszych współpracowników □ □ □ amatorów. □ □ □

Do „Rocznika“ na 1915 projektuje następujące nowe rubryki i artykuły oraz uzupełnienia:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis i adres:

.....

Po wypełnieniu stron niniejszą upraszamy odciąć i nadesłać w kopercie pod adresem: „Rocznika“ Gebethnera i Wolffa ul. Zgoda 12, w Warszawie.

Obserwacye zmian w przyrodzie.

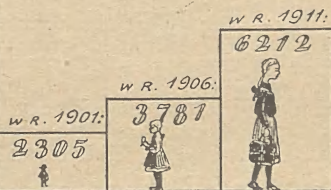
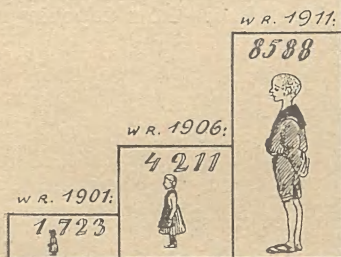
Data	Miejscowość	U W A G I
.....	Ostatni przymrozek
.....	Rozpoczęcie robót w polu
.....	Pierwszy śpiew skowronka
.....	Przyłot bocianów
.....	„ jaskółek
.....	Zazielenienie się agrestu
.....	Pączkowanie olch
.....	Znalezienie pierwsz. pierwiosnka
.....	Pierwsze listki na akacyach
.....	Zakwitnięcie drzew wiśniowych
.....	„ „ jabłoni
.....	Pierw. wyjście w letnim kapeluszu
.....	Pierwsze czereśnie (krajowe)
.....	Pierwsza kąpiel rzeczna
.....	Pierwsza burza z błyskawicami
.....	Rozpoczęcie żniw
.....	Ostatnia wieczerza bez lampy
.....	„ kąpiel rzeczna
.....	Odłot jaskółek
.....	„ bocianów
.....	Pierwszy raz napalono w piecu
.....	Pierwszy biały przymrozek
.....	Ostatni kwiat w ogrodzie
.....	Pierwszy śnieg

POLACY W WESTFALII.

OKRĘG MONASTERSKI:

Dzieci, mówiących wyłącznie po polsku było:

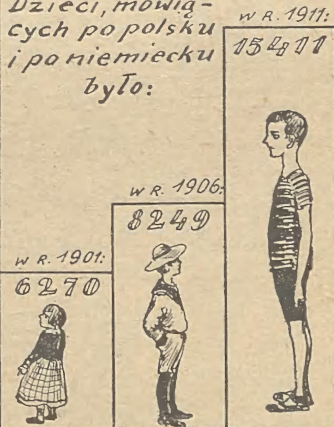
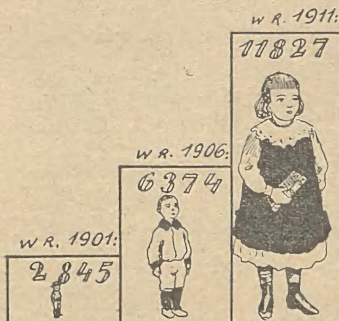
Dzieci, mówiących po polsku i po niemiecku było:



OKRĘG ARNSBERSKI:

Dzieci, mówiących wyłącznie po polsku było:

Dzieci, mówiących po polsku i po niemiecku było:



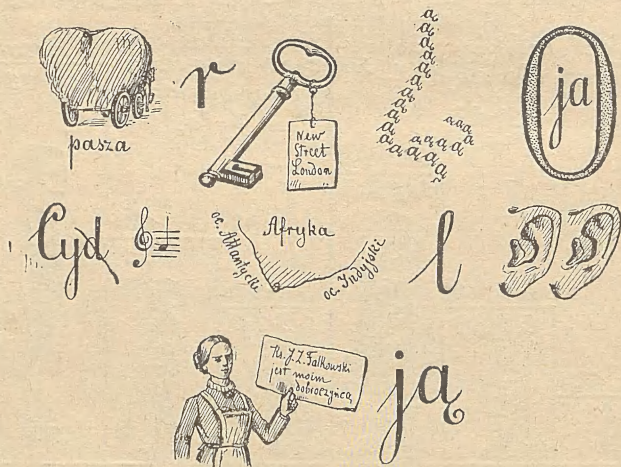
(Patrz opis na str. następnej).

Hakatystyczna *Post* ogłasza statystykę dzieci mówiących po polsku, które uczęszczają do szkół ludowych w Westfalii. Według tej statystyki, dzieci mówiących wyłącznie po polsku było w obwodzie regencyjnym Monasterskim w roku 1901—1,723, w roku 1906—4,211, w roku 1911—8,588. W obwodzie regencyjnym Arnsberskim dzieci mówiących wyłącznie po polsku było w roku 1901—2,845, w roku 1906—6.374, w roku 1911—11,827 dzieci.

Dzieci mówiących po polsku i niemiecku w obwodzie regencyjnym Monasterskim było w roku 1901—2,305, w roku 1906—3,781, w roku 1911—6.212. W obwodzie regencyjnym Arnsberskim było w roku 1901—6,270, w roku 1906—8.249, w roku 1911—15,411. Zatem w roku 1911 uczęszczało do szkół ludowych w tych obwodach Westfalii ogółem 42.038 dzieci polskich.

Przytaczając te cyfry, hakatystyczna *Post* przerażona jest ich wzrostem i domaga się energicznych środków zapobiegawczych.

Rebus do nagrody.





Firma istnieje
od r. 1883.

-- MAGAZYN FABRYCZNY --
WYROBÓW JUBILERSKICH



Brylanty, Rubiny, Szafiry, Perły, Szmaragdy,
:-: oraz wykwintna biżuterja :-:

Zegarki z precyzyjnymi mechanizmami, Bransolety z zegar-
:-: kami. Papierośnice. Laski. Wyroby srebrne :-:

POLECA:

J. RUSZCZYŃSKI

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 145

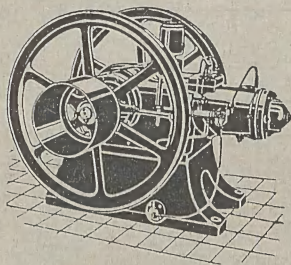
(DAWNIEJ SENATORSKA)

TELEFON 57-40.

Przysłowia ilustrowane.



Najtańsze, najekonomiczniejsze, nie wymagające obsługi, nigdy nie zawodzące w działaniu



Silniki „Ursus“

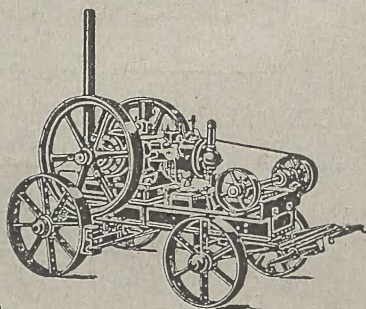
Stale i przewoźne do pędzenia ropą naftową (najtańszem paliwem), naftą, spirytusem lub benzyną.

Silniki Ropowe syst. Diesel'a.

Dla gospodarstw wiejskich

Lokomobile Ropowe

Chlubne świadectwa



Kompletne instalacje o gazie ssanym zastosowane do antracytu, koksu, torfu, [trocin etc.

Silniki wielokrotnie nagradzane medalami. W użyciu-z górą 4000 szt.

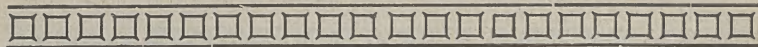
Kosztorysy, projekty, referencye—wysyłamy na żądanie.

Tow. Specyalnej Fabryki Armatur i Motorów: „URSUS“

Warszawa — Zarząd i Fabryka: Sienna Nr. 15.

Oddz: fabr. Skierniewicka Nr. 4.

Adres telegr. URSUS—WARSZAWA.



WYROBY PLATEROWANE

TOW. AKC.

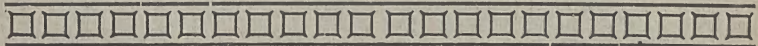
NORBLIN, B.^{R.} BUCH i T. WERNER

w WARSZAWIE.

MAGAZYNY:

KRAKOWSKIE PRZEDM. Nr. 67

MARSZAŁKOWSKA Nr. 127 --



TOWARZYSTWO AKCYJNE
Warszawskiej Fabryki Dywanów

WŁASNE SKŁADY:

WARSZAWA, UL. MAZOWIECKA Nr. 20.

Łódź, ul. Piotrkowska Nr. 44.

Kijów, Kreszczatik Nr. 6.

Dywany, chodniki, materye meblowe,
moquett'y gobeliny etc. własnej fabrykacyi
we wszystkich gatunkach po cenach fabry-
cznych :: Dywany francuskie i angielskie ::
Dywany wschodnie—perskie i tureckie w ol-
brzymim wyborze :: Dywany smyrneńskie.

HURTOWY SKŁAD PERSKICH DYWANÓW

„PETAG“

UL. NOWOSIENNA № 2.

Księgarnia i antykwarnia szkolna

(Kupno i zamiana)

**Skład Materiałów piśmiennych,
rysunkowych i przyborów kancelaryjnych**

Wł. Holewińskiego

Marszałkowska 145 (obok Próżnej). Tel. 19-73.

ISTNIEJE od 1882 roku.

Przysłowia ilustrowane.



RADY PRAKTYCZNE.

Odcyszczanie mebli politurowanych. Wziąć kilka łyżek oleju migdałowego, trochę terpentyny oczyszczonej i dolać kilka łyżek spirytusu. Po dokładnem zmieszaniu przelać do miski, dolać $\frac{1}{2}$ litra ciepłej wody, znowu zmieszać i kawałkiem miękkiego płótna nacierać powierzchnię sprzętu aż do suchości, lub też kończyć nacieranie innem płótnem. Ciecz ta przywraca politurze pierwotną czystość i połysk.

Filia Księgarni i Składu Nut

Gebethnera i Wolffa

w ŁODZI

ul. Piotrkowska 87.

P o l e c a :

Wielki wybór książek w różnych językach we wszystkich działach wiedzy i literatury, jako też książek do nabożeństwa, w oprawach od najskromniejszych do najwykwintniejszych. Nowości wydawnicze krajowe i zagraniczne w języku polskim i obcych otrzymuje niezwłocznie po wyjściu z druku. Stale utrzymuje w komplecie na składzie książki szkolne gdziebądź wydane. Pośredniczy w przyjmowaniu przedpłaty na wszystkie pisma i wydawnictwa peryodyczne, krajowe i zagraniczne, po cenach redakcyjnych. Katalogi wydawnictw własnych i obcych oraz katalogi pism dostarcza na żądanie bezpłatnie. Zamówienia z prowincyi załatwia z całą sumiennością i możliwą szybkością, na żądanie **za zaliczeniem pocztowem.**

Ważniejsze odkrycia astronomiczne.

- Rok 2136 *przed nar. J. Chr.* Chińczycy przepowiadają zaćmienie słońca.
- „ 1100 Czu-Hong oblicza krzywizny zaćmienia.
- „ 585 Thales z Miletu przepowiada zaćmienie słońca.
- „ 433 Pierwszy zegar słoneczny w Atenach.
- „ 431 Anaxagores przepowiada zaćmienie słońca.
- „ 370 Eudoksyusz z Knidu spisuje konstelacje i gwiazdy.
- „ 306 Pierwszy zegar słoneczny w Rzymie.
- „ 281 Aratus. Spis konstelacji oraz ich położenie na niebie.
- „ 168 Sulpicyusz Gallus przepowiada zaćmienie słońca.
- „ 127 Hiparch sporządza spis gwiazd.
- „ 120 Teorya przesilenia dnia z nocą.
- „ 150 *po nar. J. Chr.* tworzy „Almagestę“.
- „ 900 Albatenius oblicza odległość ziemi od słońca.
- „ 1300 (około) Astronomowie zaczynają używać szkieł.
- „ 1528 Fernel mierzy łuk południka.
- „ 1543 Kopernik tworzy genialny system świata.
- „ 1590 Tycho Brache. System astronomiczny.
- „ 1602 Galileusz. Obrót ziemi.
- „ 1606 Lippershey. Luneta przybliżająca.
- „ 1609 Kepler. Prawa systemu planetarnego.
- „ 1610 Kepler. Satelici Jowisza.
- „ 1611 Kepler. Fazy Wenusy.
- „ 1622 Descartes. Prawo refrakcyi (łamania się światła).
- „ 1635 Morin. Badania planet przy świetle dziennem.
- „ 1656 Huyghens. Czwarty satelita Saturna.
- „ 1659 Huyghens. Tłómaczy zjawisko obręczy dokoła Saturna. Tegoż mikrometr blaszany.
- „ 1665 Cassini. Obroty Jowisza.
- „ 1666 Cassini. Obroty Wenusy i Marsa.

- Rok 1666 Newton. Prawo ciężenia.
 „ 1667 Auzont. Mikrometr na nici.
 „ 1671 Cassini. Piąty satelita Saturna.
 „ 1671 Newton wynalazł teleskop.
 „ 1672 Richer. Ciężenie planet zmniejszające się przy zbliżaniu do równika.
 „ 1672 Cassini. Trzeci satelita Saturna.
 „ 1675 Roemer. Szybkość przebiegu światła.
 „ 1682 Newton. Prawo ogólnego przyciągania.
 „ 1684 Cassini. Dwaj pierwsi satelici Saturna.
 „ 1691 Cassini. Spłaszczenia Jowisza.
 „ 1700 Roemer. Luneta południkowa.
 „ 1706 Stannyan bada część pierścienia słonecznego przy zaćmieniu całkowitem.
 „ 1727 Bradley. Zboczenia światła.
 „ 1731 Halley. Sekstant z odbijaniem światła.
 „ 1744 Akademy francuscy dowodzą spłaszczeń ziemi.
 „ 1747 Bouguer. Heliometr (światłomierz).
 „ 1747 Bradley. Wahania osi ziemskich.
 „ 1781 Herschel. Odkrywa Urana.
 „ 1784 Herschel. Spłaszczenia na Marsie.
 „ 1787. Herschel. Dwaj satelici Urana.
 „ 1789. Borda. Cyrkiel astronomiczny z repetytorem.
 „ 1789. Herschel. Wirowanie Saturna i jego spłaszczenia.
 „ 6-ty i 7-my satelici Saturna.
 „ 1790. Maskelin. Spis 36 gwiazd głównych.
 „ 1792. Schrotter. Odbicia światła atmosferycznego na Wenerze.
 „ 1794. Herschel. Peryody obrotów Saturna.
 „ 1796. Herschel. Teorya układu słońca.
 „ 1796. Laplace. Wykład systemu świata.
 „ 1797. Olbers. Obliczenie kolei przebywanych przez komety.
 „ 1798. Herschel. Ruch wsteczny satelitów Urana.
 „ 1799. Laplace. Mechanika niebieska.
 „ 1800. Herschel. Granice atmosfery ogrzewanej przez słońce.
 „ 1800. Schrotter. Obroty Merkurego.
 „ 1801. Piazz i odkrywa Cererę.
 „ 1802. Olbers odkrywa Palladę.
 „ 1802. Wollaston bada siedem linii ciemnych widma słonecznego.
 „ 1804. Harding odkrywa Junonę.
 „ 1807. Olbers odkrywa Westę.
 „ 1811. Arago odkrywa warstwę gazów otaczających słońce przez polaryzację.
 „ 1812. Olbers. Teorya odpychania elektrycznego w kometach.
 „ 1814. Herschel. Nieregularne rozmieszczenie gwiazd w przestrzeni.
 „ 1815. Frauenhofer. Mapa 324 linii czarnych w widmie słonecznym.

- Rok 1819. Heneke. Pierwsza kometa w peryodzie krótkim.
„ 1832. Brewster. Linie atmosferyczne w widmie słonecznym.
„ 1836. Fr. Bailly. Zaćmienie całkowite.
„ 1837. I. Herschel i Puillet. Siła termiczna (zdolność ogrzewania) słońca.
„ 1840. Draper. Pierwsze próby fotografowania księżyca.
„ 1842. Doppler. Zasady co do zmiany barwy zapomocą ruchu.
„ 1845. Heneke odkrywa Astreę.
„ 1845. Foucault i Fizeau. Pierwsze próby fotografowania słońca.
„ 1846. Adams i Leverrier ogłaszają pozycję Neptuna odkrytego przez Galileusza.
„ 1847. Lassell. Satelici Neptuna.
„ 1847. J. Herschel. Teorya plam.
„ 1848. Bond i Lassel. 8 satelitów Saturna.
„ 1848. Hypoteza meteoryczna zachowywania się ciepła słonecznego.
„ 1849. Fizeau. Szybkość światła.
„ 1850. Bond. Ciemny krąg dokoła Saturna.
„ 1854. Helmholtz. Teorya przyciągania jako wyjaśnienie energii słonecznej.
„ 1857. Clerk Maxwell. Obręcze Saturnowe jako formacje meteoryczne.
„ 1859. Kirchhof i Bunsen. Analiza spektralna.
„ 1859. Kirchhof. Układ fizyczny słońca.
„ 1860. Liais. Odkrycie komety podwójnej.
„ 1862. Oznaczenie odległości ziemi od słońca.
„ 1863. Szechi. Klasyfikacya widm gwiazdzistych.
„ 1866. Lockyer. Studya spektroskopijne powierzchni słońca.
„ 1872. H. Draper. Fotografia widma Wegi.
„ 1877. Schiaparelli. Kanały na Marsie.
„ 1879. Michelson. Oznaczenie szybkości światła.
„ 1880. Langley wynalazł bolometr.
„ 1881. Darwin. Rozwój systemu słonecznego.
„ 1887. Auwers. Studya nad średnicą bryły słonecznej.
„ 1887. Langley. Temperatura księżyca.
„ 1889. Barnard. Pierwsze zdjęcia fotograficzne drogi mleczej.
„ 1891. Maks Wolf. Pierwsze odkrycie drobnej planety, dzięki zdjęciom fotograficznym.
„ 1894. Wilson i Gray. Temperatura słońca.
„ 1896. Fessenden. Teorya elektrostatyczna komet.
„ 1897. Du Ligondes. Układ mechaniczny systemu świata.
„ 1898. W. H. Pickering. Dziewiąty satelita Saturna.
-
-

Planety, ich wielkość i obroty.

Słońce jest większe od ziemi 1.253.000 razy. Księżyc jest mniejszy od ziemi 49 razy; oddalenie tegoż od naszej planety wynosi 386.000 km.; okrąży ją dokoła w ciągu 27 dni i 8 godzin.

Średnica kuli ziemskiej wynosi 12,756 km., średnia odległość od słońca 149, najmniejsza 146 i pół, największa 152 i pół miliona kilometrów.

Obliczenia dokonywane przez Barnarda, wykazują następującą miarę średnicy niektórych planet: Cerera 766, Pallada 489, Junona 190, Westa 384 km. Odległość tych planet od słońca wynosi około 218 mil. km.

Nazwa planety	Okrąży słońce w ciągu		Odległość od słońca w milionach km.			Wielkość w porównaniu z ziemią
	lat	dni	najmn.	średn.	najwięk.	
Merkury	—	88,0	46	58	70	19 razy mniejszy
Wenus	—	224,7	107	108	109	$\frac{1}{10}$ „
Mars	1.	321,7	206	227	248	7 razy „
Jowisz	11,	314,8	738	775	813	1289 razy większy
Saturn	29,	166,5	1344	1424	1504	654 „ „
Uran	84,	6,0	2731	2864	2996	87 „ „
Neptun	164,	286,0	4446	4487	4527	105 „ „

Wielkość planet pomniejszych z powodu znacznej odległości i rozprężliwości optycznej jest niemożliwa do obliczenia. Odległość drobnych planet od słońca waha się pomiędzy 218 i 782 mil. km.

Różnica pomiędzy czasem środkowo-europejskim a czasem miejscowym w rozmaitych miastach.

EUROPA.

		<i>Godz.</i>	<i>Min.</i>	<i>Sek.</i>
Akwizgran		+	35	42
Aarhus	+	0	19	9
Aberdeen	+	1	8	23
Altona		+	20	14
Amsterdam	+	0	40	21
Augsburg		+	16	23
Aurich		+	30	5
Baden		+	27	4
Bamberg		+	16	26
Barcelona	+	0	51	25
Bazylea	+	0	29	37
Bautzen		+	2	20
Bajonna	+	1	5	55
Bayreuth		+	13	37
Belgrad	—	0	21	58
Bergen w Norwegii	+	0	38	47
Berlin		+	6	25
Berno Mor.	+	0	30	14
Bielefeld		+	25	46
Bolonia	+	0	14	35
Bonn		+	31	37
Bordeaux	+	1	2	5
Brandenburg		+	9	47
Brunświk		+	17	54
Brema		+	24	45
Brest	+	1	17	59
Brystol	+	1	10	24
Bydgoszcz		—	12	1
Bruksela	+	0	42	31
Budapeszt	—	0	16	15
Bukareszt	—	0	44	27
Calais	+	0	52	35
Catania	+	0	0	19
Chemnice Kamienica		+	7	0
Chrystyania	+	0	17	6
Cork	+	1	33	51
Cuxhaven		+	25	10

		<i>Godz.</i>	<i>Min.</i>	<i>Sek.</i>	
Darmsztadt		+	25	21	
Dessau		+	10	52	
Dorpat		0	46	53	
Dortmund		+	30	8	
Drezno		+	5	5	
Drontheim		+	0	18	11
Dublin		+	1	25	21
Düsseldorf		+	32	55	
Duisburg		+	32	56	
Edynburg		+	1	12	43
Eisenach		+	18	39	
Ems		+	29	7	
Erfurt		+	15	50	
Essen		+	31	55	
Florencya		+	0	14	59
Frankfurt nad Menem		+	25	15	
Frankfurt nad O.		+	1	47	
Fulda		+	21	18	
Gdańsk		—	14	40	
Gandawa		+	0	35	23
Genua		+	0	24	19
Gibraltar		+	1	21	23
Gera		+	11	44	
Glasgow		+	1	17	10
Gorlice		+	0	4	
Getynga		+	20	14	
Gota		+	17	9	
Graz		—	0	1	48
Greenwich		+	1	0	0
Gąbin		—	28	51	
Hamburg		+	20	6	
Hanower		+	21	2	
Hawr		+	0	59	34
Heidelberg		+	25	6	
Helgoland		+	28	28	
Helsingfors		—	0	39	49
Hull		+	1	1	0
Insbruk		+	0	14	24
Jassy		—	0	50	24
Karlsruhe		+	26	23	
Kazań		—	2	16	29
Kassel		+	22	3	
Kiel		+	19	25	
Kijów		—	2	1	
Koblencya		+	29	36	
Kolonia		+	32	9	

		Godz.	Min.	Sek.
Królewiec		—	21	59
Konstantynopol	—	0	55	56
Konstancya		+	23	17
Kopenhaga	+	0	9	41
Kadyks	+	1	24	49
Kartagina	+	1	3	56
Koburg		+	16	8
Kolmar		+	30	34
Kraków	--	0	19	50
Kreuznach		+	28	33
Kronsztađ	—	0	59	4
Kistrzyń		+	1	27
Lublana	+	0	1	57
Lipsk		+	10	26
Lignica		—	4	41
Lisbona	+	1	36	45
Liwerpol	+	1	12	17
Liorno	+	0	18	49
Londyn	+	1	0	37
Lubeka	+	17	14	
Luksemburg	+	0	35	21
Lyon	+	0	40	52
Madryt	+	1	14	45
Magdeburg		+	13	25
Medyolan	+	0	23	14
Moguncya		+	26	54
Manchester	+	1	8	59
Malborg		—	16	2
Meiningen		+	18	22
Mesyna	—	0	2	19
Metz		+	35	18
Moskwa	—	1	30	17
Monachium		+	13	34
Nantes	+	1	6	12
Neapol	+	0	2	58
Niż. Nowgorod	—	1	56	1
Nizza	+	0	30	48
Norderney		+	31	26
Norymberga		+	15	41
Odesa	—	1	3	2
Oldenburg		+	27	7
Oporto	+	1	34	33
Padwa	+	0	12	31
Piła		—	6	58
Palermo	+	0	6	34
Paryż	+	0	50	39

		Godz.	Min.	Sek.
Petersburg	—	1	1	11
Plymouth	+	1	16	37
Poznań	—	—	7	45
Portsmouth	+	1	4	25
Potsdam	+	—	7	44
Praga Czeska	+	0	2	20
Presburg	—	0	8	25
Rejkiawik	+	2	27	40
Rewel	—	0	38	59
Ryga	—	0	36	28
Rzym	+	0	10	5
Rotterdam	+	0	42	1
Rouen	+	0	55	37
Saloniki	—	0	31	52
Sewilla	+	1	24	5
Szczecin	+	—	1	41
Sztokholm	—	0	12	14
Strasburg	+	—	28	55
Sztutgart	+	—	23	17
Toruń	—	—	14	27
Tylża	—	—	27	39
Tulon	+	0	36	18
Tuluza	+	0	54	10
Tours	+	0	57	13
Tryest	+	0	4	57
Turyń	+	0	29	13
Wenecya	+	0	10	35
Werona	+	0	16	4
Wyborg	+	0	22	19
Warna	—	0	51	55
Warszawa	—	0	24	7
Weimar	+	—	33	31
Wiedeń	—	0	5	21
Wisbaden	+	—	27	25
Wilno	+	—	9	24
Zurych	+	0	25	48

MIEJSCOWOŚCI POZAEUROPEJSKIE.

		Godz.	Min.	Sek.
Aden	—	1	59	56
Aleksandrya	—	0	59	34
Algier	+	0	47	51

		<i>Godz.</i>	<i>Min.</i>	<i>Sek.</i>
Bagdad	—	1	57	30
Baltimore	+	6	6	28
Bombay	—	3	51	16
Boston	+	5	44	15
Buenos Ayres	+	4	53	29
Chicago	+	6	50	27
Damaszek	—	1	25	13
Hawana	+	6	29	25
Irkuck	—	5	57	5
Jenisejsk	—	5	8	49
Jerozolima	—	1	20	52
Kair	—	1	5	9
Kalkuta	—	4	53	19
Kanton	—	6	33	6
Maroko	+	1	30	25
Meksyk	+	7	36	27
Nankin	—	6	55	9
Nowy Iork	+	5	55	54
Nikołajewsk	—	8	22	52
Pekin	—	6	45	43
Rio de Janeiro	+	3	52	41
San Francisco	+	9	9	43
Szanhaj	—	7	5	57
Suez	—	1	10	14
Taszkent	—	3	37	11
Teheran	—	2	25	41
Tyflis	—	1	59	11
Tobolsk	—	3	33	6
Tomsk	—	4	39	51
Tunis	+	0	19	20
Waszyngton	+	6	8	16
Yokohama	—	8	18	53

**Tabela wag, oraz miar długości, powierzchni,
przyjęty systemu metrycznego, z zamianą**

PAŃSTWO	Waga	W kilo-gramach	Miary długości	W me-trach
Abisynia	rottel	0,311	kend	0,4572
Afganistan	man	4,48	arszyn	1,025
Anglia	hunderd weight	50,803	yard	0,9144
Buchara	batman	127,768	kar	2,133
Chiny	pikul	60,453	in	3,73
Chiwa	batman	127,768	kar	2,133
Dania	centnar	50,0	alen	0,6277
Dominikańska Rzplita	kwintal	46,0093	bara	0,813
Grecya	talent	150,0	—	—
Japonia	kwan	3,75	szaku- kane	0,303
Korea	ksun	0,6048	tje	0,37—0,52
Liberya	uncya	0,0204	—	—
Maroko	kintar	50,803	dhra	0,571
Oman	kandi	4,85	kowid	0,994
Persya	miskal	0,00459	arszyn	1,13
Rosya	pud	16,379	arszyn	0,7112
Syam	pikul	60,475	wa	1,98
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	hundred- weight	45,359	yard	0,9144

objętości i miar drogowych w krajach, które nie
na kilogramy, metry, kilometry i litry.

Miary powierzchni	Metry □	Miary objętości używane do płynów	Litry	Miary drogowe	Kilometry
—	—	{ Ardeb medan	4,404 8,128	—	—
—	—	{ artaba zboża	65,238	—	—
akr	4046,71	kwarter imperial galon	290,781 4,543	statut mila	1,609
—	—	—	—	—	—
man	631	czyng	10,31	li	0,576
—	—	—	—	—	—
□ ruta	9,85	{ tonna zboża 1 ćwierć	139,121 7,7289	mila	7,5325
—	—	arroba	16,328	—	—
—	—	kilo	100,0	—	—
tszo kwadrat.	9917,4	{ koku szo	180,391 1,8039	ri	3,9273
—	—	mal	50,0	li	0,403
—	—	{ ardeb Kuba	4,3995 1,0159	—	—
—	—	{ 1 sah Kula	57,518 15,155	—	—
—	—	ferren	30,0	—	—
tszerub	1152,986	artaba zboża	65,238	faresan	6,72
desiatyna	10925,0	{ czetwert wiadro	209,907 12,299	wiorsta	1,067
rai	1568,16	Khanan	0,5	—	—
akr	4046,71	{ buszel galon	35,237 3,7852	statut mila	1,609

Systemat metryczny miar i wag.

Zasadniczą jednostką systematu jest miara długości metr.

Metr jest to 1/10,000,000 część ćwiartki obwodu ziemi.

Systemat metryczny jest dziesiętny:

miary, wprowadzone z jakiegokolwiek jednostki, są 10, 100, 1000 razy większe lub mniejsze od niej.

W systemie metrycznym mamy

5 miar zasadniczych:

Metr = m dla długości
Ar = a " powierzchni
Ster = s " bryłowatości
Litr = l " objętości
Gram = g " ciężkości.

Każda z tych miar wzięta

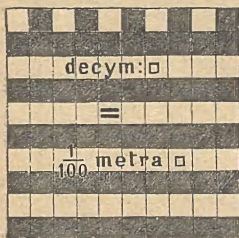
10 razy daje nową Dekamiarę = D.
100 " " " Hekto " = H.
1000 " " " Kilo " = K.
1/10 " " " decy " = d.
1/100 " " " centy " = c.
1/1000 " " " mili " = m.

Ponieważ system metryczny jest dziesiętny, zatem jakakolwiek liczba mieszana, np.

	1	8	4	7	5	2	3
w metrach czyta się	milimetr.	centym.	decymetry	metry	Dekametr.	Hektom.	Kilometry

czyli jeżeli całkowity ułamek dziesiętny jest jedną z pięciu miar zasadniczych, natenczas

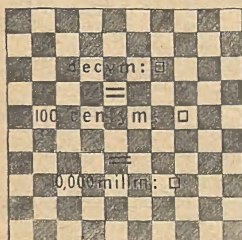
1-sza dziesiątna oznacza decymiary
2-ga " " centy "
3-cia " " mili "



Miary długości.

Każda miara ma 10, 100 lub 1000 miar mniejszych.

Stopa angielska i rosyjska = 0,305 metra
" austriacka = 0,316 "
" polska = 0,288 "
" pruska = 0,314 "

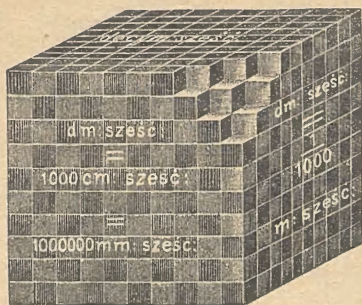


Miary powierzchni.

Każda miara ma 100, 10000, lub 1000000 miar mniejszych.

1 stopa □ angielska i rosyjska = 0,0929 m. □
1 " " austriacka = 0,0999 " "
1 " " polska = 0,0829 " "
1 " " pruska = 0,0985 " "
1 metr □ = 10,76 stop. □ angielsk. i rosyjsk.
1 " " = 10,01 " " austriackim.
1 " " = 12,07 " " polskim.
1 " " = 10,15 " " pruskim.

Rysunki 1/6 nat. wielkości.

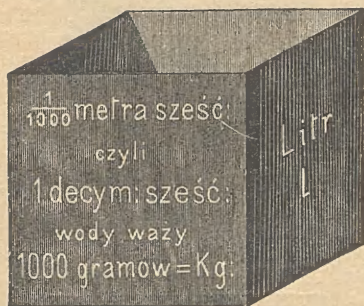


Rysunek $\frac{1}{6}$ nat. wielkości.

Miary bryłowatości.

Każda miara ma 1000, 1000000
1000000000 miar mniejszych.

1	stopa sz. ang. i ros.	=	0,028315	m. sz.
1	" " austrzac.	=	0,031586	" "
1	" " polska	=	0,022889	" "
1	" " pruska	=	0,030916	" "
1	metr sz.	=	35,319	st. sz. ang. i ros.
1	" "	=	31,319	" " austrzac.
1	" "	=	41,862	" " polskim.
1	" "	=	32,338	" " pruskim.



Rysunek $\frac{1}{6}$ nat. wielkości.

Miary objętości.

Każda miara ma 10, 100 lub 1000
miar mniejszych.

1	krużka	=	1,230	litrom.
1	kwarta austrzacka	=	1,415	" "
1	" polska	=	1,000	" "
1	" pruska	=	1,145	" "
1	litr	=	0,220	gallonom (imp.) ang.
1	" "	=	0,813	krużkom rosyjskim.
1	" "	=	0,706	kwartom austrzac.
1	" "	=	1,000	" polskim.
1	" "	=	0,563	" pruskim.

Miary ciężkości wag.

Każda miara ma 10, 100 lub 1000
miar mniejszych.

1	funt ang. (Troy)	=	0,373	kilog.
1	" rosyjski	=	0,409	" "
1	" austrzacki	=	0,560	" "
1	" polski	=	0,405	" "
1	" pruski	=	0,467	" "

Kilogr	=	2,679	funt ang. (Troy).
"	=	2,444	" rosyjskim.
"	=	1,785	" austrzac.
"	=	2,466	" polskim.
"	=	2,138	" pruskim.



Rysunek $\frac{1}{6}$ naturalnej wielkości.

WAŻNIEJSZE MIARY

angielskie, austryackie, polskie, pruskie i rosyjskie,

wyrażone w metrycznych:

Angielski.	Yard	=	0,914	metra
	Acre	=	40,4671	arom
	Gallon	=	4,543	litrom
	Centnar	=	50,802	kilom.

Austryackie.	Łokieć	=	0,779	metr.
	Sażeń	=	1,896	"
	Mila	=	7,586	kilom.
	Joch	=	57,5544	arom.
	Eimer	=	56,600	litr.
	Ft. cłow.	=	0,500	kilogr.
Ct. wied.	=	56,000	"	
Ct. cłow.	=	50,000	"	

Polskie.	Łokieć	=	0,576	metra.
	Sażeń	=	1,728	"
	Mila	=	8,534	kilom.
	Morga	=	55,9870	arom.
	Garniec	=	4,000	litrom
	Korzec	=	128,000	"
	Centnar	=	40,550	kilogr.

Pruskie.	Łokieć	=	0,667	metra.
	Pręt	=	3,766	"
	Mila geograficzna	=	7,420	kilom.
	Morga	=	25,5300	arom.
	Metza	=	3,435	litrom
	Schefel	=	54,960	"
	Centnar	=	51,447	kilogr.

Rosyjskie.	Arszyn	=	0,711	metra.
	Sażeń	=	2,134	"
	Wersta	=	1,067	kilom.
	Diesiatyna	=	109,2500	arom.
	Wedro	=	12,299	litrom
	Boczka	=	4,919	hekt.
	Czterciert'	=	2,099	"
	Pud	=	16,380	kilogr
Berkowiec	=	163,805	"	

1⁴/₁₅ litr. Kwarła austr. (Maass)

1²/₃₀ Kwarła ros. (Kruszka)

1¹/₁₅ Kwarła prus. (Quart)

1¹/₁₀₀₀ 1 litr = Kwarła polska

półlitr



Rysunek 1/2 natur. wielkości.

Tonna = 1000 kilogramom.

Centnar metryczny = 100 kilogr.

Kilogram = 1000 gramom.

Hektogram = 100 "

Dekagram = 10 gramom.

Decigram = 0,1 grama.

Centigram = 0,01 grama.

Miligram = 0,001 "

- 1 ha = 1,786 morga 300 prętowego.
 1 ar = 5,36 pręta kwadratowego.
 1 pręt □ = 0,187 ara.
 100 kg. na 1 ha = 138 \mathcal{H} pol. na 1 mórg.
 1 hektol. na 1 ha = 14 garncy na 1 mórg.
 100 \mathcal{H} na 1 mórg = 72,43 kg. na 1 ha.
 1 korzec na 1 mórg = 228,5 litra na 1 ha.

METR = 3,281 stopy = 39''37 cali angielsk. i rosyjsk., = 3,163 stopy =
 = 37''97 cali austr., = 3,472 stopy = 41''62 cali polskich, = 3,186
 stopy = 38''23 cali pruskich.

Podane przez firmę rolniczą ALFRED GRODZKI w Warszawie.

M O N E T Y.

MONETY W PAŃSTWIE ROSYJSKIEM.

Nominalna wartość rubla w porównaniu z jednostkami monetarnymi państw zagranicznych

- 1 rubel ($\frac{1}{15}$ imperyała czyli 100 kop.)
 1 rubel = 2 markom 16 fenigom niemieckim
 1 „ = 2 koronom 50 halerczom „
 1 „ = 1 guldenowi 28 centom niderlandzkim
 1 „ = 1 koronie 92,5 oerom duńskim, szwedz. i norweskim
 1 „ = 2 szylingom $1\frac{1}{2}$ pensom angielskim (100 rub. = 10 Ł. 11 szyl i 5 pens.)
 1 „ = 2 frankom $66\frac{2}{3}$ centymom franc., belg., szwajc. i bułgar.
 1 „ = 2 lejom $66\frac{2}{3}$ baniom rumuńskim
 1 „ = 2 denarom $66\frac{2}{3}$ perom serbskim
 1 „ = 2 lirom $66\frac{2}{3}$ centesimom włoskim
 1 „ = 2 drachmom $66\frac{2}{3}$ leptom greckim
 1 „ = 2 pesetom $66\frac{2}{3}$ centimosom hiszpańskim
 1 „ = $475\frac{3}{4}$ reisom portugalskim
 1 „ = 12 piastrom tureckim
 1 „ = 0.348 taelom chińskim
 1 „ = 0.517 yenom japońskim
 1 „ = 1 miczkalowi marokańskiemu
 1 „ = 2 karanom 3 szahom perskim
 1 „ = 50,8 centom północno-amerykańskim
 1 „ = 1,12 rupiom wschodnio-indyjskim
 1 „ = $48\frac{1}{2}$ centawosom meksykańskim.

TABELA PORÓWNAWCZA MO

NAZWA KRAJU	Wartość	Funt sterling. ang.	Korona austr.	Haikwan tael chiński	Korona duńska	Piastr egipski	Frank francuski Lira włoska	Drachma grecka
1 Anglia . . .	Funt sterling. = 20 szylingów = 12 pensów	—	10 szyl. Ł. 4.5.—	6.1 szyl. Ł. 30.7,6	1.1.1/4 sz. Ł. 5.10,5	2 1/4 szyl. Ł. 1.—7	9 1/2 sz. Ł. 3.19.2	9 1/2 sz. Ł. 3.19.2
2 Austria . . .	Korona = 100 halerzy	K. 24	—	K. 7.30	K. 1.32	K. — 25	K. — 94	K. — 94
3 Chiny . . .	Haitwan tael = 1000 kasz	T. 3.290	T. — 137	—	T. — 181	T. — 33	T. — 129	T. — 129
4 Dania . . .	Korona = 100 öre	K. 18.30	K. — 75	K. 5.51	—	K. — 18	K. — 71	K. — 71
Egipt . . .	Cekin = 100 pia- strów	C. 9.70	C. — 40	C. 2.95	C. — 53	—	C. — 38	C. — 38
6 Francya . . .	Frank = 100 cen- timów	F. 25 1/2	T. 1.06	F. 7.75	F. 1.40	F. — 26	—	F. 1—
7 Grecya . . .	Drachma = 100 lept	D. 25 1/2	D. 1.06	D. 7.75	D. 1.40	D. — 26	D. 1—	—
8 Hiszpania . . .	Peseta = 100 cen- timos	P. 25 1/2	P. 1.08	P. 34.17	P. 6.10	P. — 26	P. 1—	P. 1—
9 Holandya . . .	Gulden = 100 cen- tów	G. 12.—	G. — 50	G. 3.64	G. — 66	G. 10.—	G. — 47	G. — 47
10 Indye Wschodnie	Rupja = 16 anna	R. 10.10	R. 7.1/10	R. 3.3 3/4	R. 9/3	R. — 1 3/4	R. — 6 3/4	R. — 6 3/4
11 Niemcy . . .	Marka = 100 feni- gów	M. 20.40	M. — 85	M. 6.20	M. 1.12 1/2	M. — 21	M. — 80	M. — 80
12 Persya . . .	Tuman = 2 pana- bat = 100 szachat	T. 2 — 4	T. — 1 5/6	T. — 1.3 1/2	T. — 2 2/5	T. — 1/2	T. — 1 1/2	T. — 1 1/2
13 Portugalia . . .	Milreis = 1000 rej- sów	M. 4.493	M. — 187	M. 1.365	247 8/10 r.	M. — 46	M. — 176	M. — 176
14 Rosya . . .	Rubel = 100 ko- piejek	R. 6.30	R. — 26 1/3	R. 1.91	R. — 34 1/10	R. — 6	R. — 25	R. — 25
15 Rumunia . . .	Lew = 100 bani	L. 2.12 1/2	L. 1.06	L. 7.75	L. 1.40	L. — 26	L. 1—	L. 1—
16 Serbia . . .	Dynar = 100 para	D. 2.12 1/2	D. 1.06	D. 7.75	D. 1.40	D. — 26	D. 1—	D. 1—
17 Stany Zjednocz. Amer. Póln. . .	Dolar = 100 cen- tów	D. 4.80	D. — 20	D. 1.45 1/5	D. — 26 1/2	D. — 5	D. — 18 1/5	D. — 18 1/5
18. Szwecya i Nor- wegia . . .	Korona = 100 öre	K. 18.13	K. — 75	K. 5.51	K. 1.—	K. — 18	K. — 71	K. — 71
19 Turcyja . . .	Piastr = 40 para	P. 113 1/2	P. 4.28	P. 34.17	P. 6.10	P. 1.06	P. 4.18	P. 4.18
20 Wlochy . . .	Lira = 100 cente- simi	L. 25 1/2	L. 1.06	L. 7.75	L. 1.40	L. — 26	—	L. 1—

UWAGA: Pragnąc porównać wartość monet danych krajów, znajdujemy odpowiednie

NET (kurs giełdowy wyłączony).

Peseta hiszpańska	Gulden holenderski	Rupia indyjska	Marka niemiecka	Tuman perski	Milrejs portu-galski	Rubel rosyjski	Lew rumuński	Dynar serbski	Dolar amerykański	Korona szwedzka	Piaster turecki
9/2 sz. Ł. 3.19.2	1.8 sz. Ł. 8.6.8	1.10 1/2 sz. Ł. 9.8.3	1 szyl. Ł. 5.—	9.2 sz. Ł. 45.11.3	4 5/8 sz. Ł. 22.4.5	3.2 sz. Ł. 15.16.8	9 1/8 sz. Ł. 3.19.2	9 1/8 sz. Ł. 3.19.2	4.2 sz. Ł. 20.16.8	1.1 1/4 sz. Ł. 5.10.5	2 1/8 sz. Ł. —.17.9
K. —94	K. 2.—	K. 2.26	K. 1.18	K. 10.94	K. 5.34	K. 3.81	K. —94	K. —94	K. 5.—	K. 1.32	K. —94
T. —129	T. —274	T. —309	T. —161	T. 1.500	T. —732	T. —522	T. —129	T. —129	T. —685	T. —181	T. —29
K. —71	K. 1.51	K. 1.70	K. 88 8/9	K. 8.26	K. 4.03	K. 2.88	K. —71	K. —71	K. 3.78	K. 1—	K. —16
C. —38	C. —80	C. —91	C. —47	C. 4.43	C. 2.16	C. 1.54	C. —38	C. —38	C. 2.02	C. —53	C. —9
T. 1—	F. 2.12 1/2	F. 2.40	F. 1.25	F. 11.62 1/2	F. 5.67 1/2	F. 4—	F. 1—	F. 1—	F. 5.30	F. 1.40	F. —22 1/2
D. 1—	D. 2.12 1/2	D. 2.40	D. 1.25	D. 11.62 1/2	D. 5.67 1/2	D. 4—	D. 1—	D. 1—	D. 5.30	D. 1.40	D. —22 1/2
—	P. 2.12 1/2	P. 2.40	P. 1.25	P. 11.62 1/2	P. 5.67 1/2	P. 4—	P. 1—	P. 1—	P. 5.30	P. 1.40	P. —12 1/2
G. —47	—	G. 1.13	G. —59	G. 5.47	G. 2.67	G. 1.90	G. —47	G. —47	G. 2.50	G. —66	G. 10 5/8
R. —6 3/4	R. —14 1/8	—	R. —8 1/8	R. 4.13 1/2	R. 2.5 3/8	R. 1.11	R. —6 3/4	R. —6 3/4	R. 2.3 1/2	R. —9 1/8	R. —1 1/8
M. —80	M. 1.70	M. 1.92	—	M. 9.30	M. 4.54	M. 2.16	M. —80	M. —80	M. 4.25	M. 1.12 1/2	M. —18
T. — 1 3/8	T. 3 3/8	T. — 4 1/8	T. — 2 1/8	—	T. — 9 3/8	T. — 7	T. — 1 3/8	T. — 1 3/8	T. — 9 1/8	T. — 2 3/8	T. — 1/8
M. —176	374 1/2 r.	M. —423	M. —220	M. 2.048	—	713 13/20 r.	M. —176	M. —176	M. —936	247 7/10 r.	39 13/20 r.
R. —25	R. — 52 1/2	R. — 59 1/2	R. —46	R. 2.87	R. 1.40	—	R. —25	R. —25	R. 1.31	R. —34 7/10	R. —5 5/8
L. 1—	L. 2.12 1/2	L. 2.40	L. 1.25	L. 11.62 1/2	L. 5.67 1/2	L. 4—	—	L. 1—	L. 5.30	L. 1.40	L. — 22 1/2
D. 1—	D. 2.12 1/2	D. 2.40	D. 1.25	D. 11.62 1/2	D. 5.67 1/2	D. 4.—	D. 1.—	—	D. 5.30	D. 1.40	D. — 22 1/2
D. — 18 1/8	D. —40	D. — 45 1/8	D. — 23 1/8	D. 2.18 3/8	D. 1.6 1/8	D. — 76 1/8	D. — 18 1/8	D. — 18 1/8	—	D. — 26 1/8	D. — 4 1/8
K. —71	K. 1.51	K. 1.70	K. —71	K. 8.26	K. 4.03	K. 2.88	K. —71	K. —71	K. 3.78	—	K. —1
P. 4.18	P. 9.18	P. 10.26	P. 5.22	P. 51.26	P. 25.9	P. 18—	P. 4.18	P. 4.18	P. 23.24	P. 6.10	—
L. 1—	L. 2.12 1/2	L. 2.40	L. 1.25	L. 11.62 1/2	L. 5.67 1/2	L. 4—	L. 1—	L. 1—	L. 5.30	L. 1.40	L. —22 1/2

zestawienie w punkcie przecinania się na tabeli linii poziomej z pionową.

Armie świata.

Państwo	System poboru	Termin służby rzeczywiście	Liczba wojska		Koszt utrzymania w latach 1911, 1912
			p o k ó j	woj n a	
Austro Węgry	obowiązkowy	3 lata	337.000	2.000.000	14.000 000
Belgia	obowiązkowy	2 lata	47.000	220.000	2.300.000
Bulgarya	obowiązkowy	3 lata	65.000	275.000	1.600.000
Chiny	werbunek	3 lata	150.000	—	8.000.000
Francya	obowiązkowy	2 l. ¹⁾	616.000	3.120.000	38.300.000
Grecya	obowiązkowy	2 lata	29.000	65.000	1.000.000
Hiszpania	obowiązkowy	3 lata	128.000	550.000	7.600.000
Japonia	obowiązkowy	2 lata	225.000	1.650.000	9.500.000
Niderlandy	konskryp.	2 lata	25.000	100.000	2.500.000
Norwegia	obowiązkowy	6 mies.	18.000	115.000	887.000
Niemcy	obowiązkowy	2 lata	688.000	3.800.000	43.000.000
Peru	konskryp.	3 lata	4.000	20.000	333.000
Portugalia	obowiązkowy	3 lata	33.000	150.000	1.960.000
Rosya	obowiązkowy	3 lata	—	2.700.000	51.000.000
Rumunia	obowiązkowy	3 lata	97.000	175.000	2.800.000
Serbia	obowiązkowy	2 lata	35.000	95.000	1.200.000
Stany Zjedn.					
Amer. Półn.	werbunek	3 lata	84.000		30.700.000
Szwajcarya	obowiązkowy	3 mies.	140.000	255.000	1.800.000
Szwecya	obowiązkowy	1 rok	79.000	480.000	2.780.000
Turcya	obowiązkowy	3 lata	350.000	800.000	27.000.000
1. W. Brytania	werbunek	7 lat	250.000	800.000	27.000.000
2. Australia	przygot. obow.	—	—	—	—
3. Indye Ang.	werbunek	12 lat	160.000	—	20.000.000

1) obecnie 3 lata.

Marynarka wojenna wielkich mocarstw.

Klasyfikacja	W. Brytania		St. Zjed. Amer. P.		Japonja		Francya		Rosya		Niemcy		Austro-Węgry		Włochy	
	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane	Gotowe	Wbudowane
<i>Pancerniki</i>	55	10	31	6	16	2	21	7	9	7	33	10	12	4	8	6
<i>Krążowniki</i>																
Zwykłe	4	6	—	—	—	4	—	—	—	—	2	4	—	—	—	4
Pancerne	34	—	14	—	13	—	21	—	6	—	9	—	3	—	10	—
Ochrony I	18	—	3	—	2	—	5	—	7	—	—	—	—	—	—	—
„ II	38	9	15	—	12	2	4	—	1	—	26	8	3	3	2	—
„ III	16	—	—	—	5	—	6	—	2	—	11	—	3	—	11	—
Nieochronne	5	2	3	—	4	—	—	—	—	—	6	—	3	—	—	—
Wywiadowcze	8	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Torped. I	14	4	2	—	3	—	2	—	3	—	—	—	11	—	5	—
„ T.B.D.	179	30	40	14	57	2	68	16	95	10	109	24	12	6	22	10
„ Bts	109	—	25	—	57	—	161	—	29	—	80	—	60	—	34	25
Podwodne	65	14	20	19	12	3	58	25	29	7	13	20	6	1	10	10

Almanach panujących największych mocarstw Europy.

Cesarze Rosyjscy.

1689	Piotr I † 28 stycznia 1725.
1725	Katarzyna I małżonka Piotra † 27 maja 1727 r.
1727	Piotr II † 29 października 1740.
1740	Iwan VI † 1764.
1741	Elżbieta † 5 stycznia 1762.
1762	Piotr III † 24 lipca 1762.
1762	Katarzyna II, wdowa po Piotrze III † 17 listop. 1796.
1796	Paweł † 24 marca 1801.
1801	Aleksander I † 1 grudnia 1825.
1825	Mikołaj I † 2 marca 1855.
1855	Aleksander II † 13 marca 1881.
1881	Aleksander III † 1 listop. 1894.
1894	wstąpił na tron Jego Cesarska Mość Najjaśniejszy Pan Mikołaj II.

Dynastye i panujący we Francyi.

MEROWINGOWIE.

Clovis, król Franków	428
Childeryk III ostatni z rodu	737

KARLOWINGOWIE.

Pepin „Krępy“ syn Karola Martela	752
Charleman, „Wielki“ cesarz Zachodu	768
Ludwik V „Gnuśny“ ostatni z rodu	986

KAPETOWIE.

Hugo Kapet „Wielki“	987
Ludwik IX „Ś-ty“	1226
Filip „Śmiały“	1270
Filip „Piękny“	1285
Ludwik X	1314
Jan I	1316
Filip „Długi“ (wysoki)	1316
Karol IV „Szlachetny“	1322

DOM VALOIS.

Filip VI de Valois „Szczęśliwy“	1328
Jan II „Dobry“	1350
Karol V „Mądry“	1364
Karol VI „Miłowany“	1380

Karol VII „Zwycięzki“	1422
Ludwik XI	1461
Karol VIII	1483
Ludwik XII	1498
Franciszek I	1515
Henryk II	1547
Franciszek II	1559
Karol IX	1560
Henryk III ostatni z rodu	1574

DOM BURBONÓW.

Henryk IV „Wielki“, król Nawary	1589
Ludwik XIII „Sprawiedliwy“	1610
Ludwik XIV „Wielki“	1643
Ludwik XV	1715
Ludwik XVI (gilotynowany d. 21 stycznia 1793)	1774
Ludwik XVII (nie panował)	1793

PIERWSZA RZECZPOSPOLITA.

Konwent narodowy od d. 21 września	1792
Dyrektoryat od 1 listopada	1795

KONSULAT.

Bonaparte, Cambaceres, Lebrun 24 grudnia	1799
--	------

PIERWSZE CESARSTWO

Napoleon I Cesarz od d. 28 maja	1804
Napoleon II (nie panował) † 22 lipca	1832

RESTAURACYA.

Ludwik XVIII powrócił do Paryża 3 maja	1814
Karol X	1824

DOM ORLEANÓW.

Ludwik Filip, król Francyi	1830
(abdykował 24 lutego 1848, † 26 sierpnia 1850).	

DRUGA RZECZPOSPOLITA.

Rząd prowizoryczny utworzony 22 lutego	1848
Ludwik Napoleon obrany prezydentem 19 grud.	1848

DRUGIE CESARSTWO.

Napoleon III obrany cesarzem 22 listop.	1852
(złożony z tronu 4 wrześni ^o 1870 + 9 stycznia 1873)	

TRZECIA RZECZPOSPOLITA.

Komitet obrony publicznej 4 września	1870
M. Thiers obrany prezydentem	1871
Marszałek Mac Mahon „ „	1873
Juliusz Grévy „ „	1879
M. F. S. Carnot „ „	1887
Jan Kazimierz Perier „ „	1894
Feliks Faure „ „	1895
Emil Loubet „ „	1899
Armand Fallières „ „	1906
Rajmund Poincaré „ „	1913

MONARCHOWIE AUSTRO-WĘGIER.

Ferdynand III syn Ces. Ferdynanda II	1637
Leopold I syn Ferdynanda	1658
Józef I syn Leopolda	1705
Karol VI brat poprzedniego	1711
Marya Teresa ces. Węgier i Czech	1740
Karol VII elektor bawarski	1742
Franciszek I małżonek Maryi Teresy	1745
Józef II syn poprzedniego	1765
Leopold II brat poprzedniego.	1790
Franciszek II ostatni cesarz niemiecki	1792
Franciszek I pierwszy cesarz Austriacki	1804
Ferdynand (abdykował 1848)	1835
Franciszek Józef (jego synowiec) od d. 2 grud.	1848

PRUSY—NIEMCY.

Albert I pierwszy elektor Brandenburski	1134
Jan Zygmunt, elektor, książę pruski	1616
Jerzy Wilhelm elektor, książę pruski	1619
Fryderyk Wilhelm Elektor Wielki	1640
Fryderyk 1688, koronowany na króla pruskiego	1701
Fryderyk Wilhelm I	1713
Fryderyk II „Wielki“	1740
Fryderyk Wilhelm II	1786
Fryderyk Wilhelm III	1797
Fryderyk Wilhelm IV	1840
Wilhelm I, pierwszy cesarz Niemiecki (1871)	1860
Fryderyk II drugi „ „	1888
Wilhelm II, trzeci „ „	1888

WIELKA BRYTANIA.

Dynastyja Saska i Duńska, od Egberta pierwszego króla Wszeh-Anglii panował od r. 827—839 do Harolda II, brata Edwar-da „Wyznawcy“ 1066.

Dom Normandzki od Wiliama I (1066—1087) do Stefana (1135—1154).

- Dom Plantagenetów* od Henryka II (1154—1189) do Ryszarda II (1377—1399)
- Dom Lancaster* od Henryka IV (1399—1413) do Henryka VI (1422—1461)
- Dom York* od Edwarda IV (1461—1483) do Ryszarda III (1483—1485).
- Dom Tudorów* od Henryka VII (1485—1509) do Elżbiety córki Henryka VIII (1558—1603)
- Dom Stuartów* Jakóba I (VI szkocki, 1603—1625) do Karola I (1625—1649).
- Rzeczpospolita ogłoszona 19 maja, 1649 r.* Oliwer Kromwell lord protektor 1653—1658. Ryszard Kromwell lord i protektor 1658—1659.
- Restauracya* od Karola II (1649—1685) do Anny, drugiej córki Jakóba II (1702—1714)
- Dom Hanowerski* od Jerzego I (1714—1727). Panuje obecnie od r. 1910 Jerzy V syn Edwarda VII, król Anglii i cesarz Indyi,

PREZYDENCI STANÓW ZJEDNOCZ. AMERYKI PÓŁNOC.

General Waszyngton pierwszy prezydent	od 1789—1793
John Adams	1797
Tomasz Jefferson	1801—1805
James Madison	1809—1813
James Monroe	1817—1821
John Adams	1825
Andrzej Jackson	1829—1833
Marcin van Buren	1837
William Henryk Harrison († 1841)	1841
John Tyler (obrony z wiceprezydenta)	1841
James Knox Polk	1845
Zacharyasz Taylor	1849
Millard Fillmore (obrony z wiceprezyd.)	1850
Franklin Pierce	1853
James Buchanan	1857
Abraham Linkoln (zamordowany 14 kwietnia)	1865
Andrzej Johnson (obr. z wiceprezyd.)	1865
Ulises S. Grant	1869—1873
Rutherford Burchard Hayes	1877
Jakób A. Garfield (zamordowany 19 wrześ. 1881 r.)	1881
Chester A. Artur (viceprezydent)	1881
Grover Cleveland	1885
Beniamin Harrison	1889
Grover Cleveland (po raz 2-gi)	1893
Wilhelm Mac Kinley (zamordowany 14 wrześ. 1901)	1901
Teodor Roosevelt (był wiceprezyden., obrany na prezyd.)	1905
Wilhelm Taft	1909
Woodrow Wilson	1913

Mapa osiadłości żydów
w Europie.



Miasta

○ od 2 do 5% ● od 15 do 20%
 △ " 5 " 10% ▲ " 20 " 50%
 ◐ " 10 " 15% ■ powyżej 50%

Kraje

▨ od 0,2 do 1% ▩ od 4 do 8%
 ▧ " 1 " 4% ▪ " 8 do 15%
 ▤ " 15 do 20%

Ważniejsze państwa na świecie.

PAŃSTWO	Przestrzeń w milach □ angielsk.	Ludność	Monarchowie i naczelnicy rządu	Uro- dzony	Panuje lub obrony
Abisynia	350.000	4.000.000	Menelik II Negus	1843	1889
Afganistan	246.000	5.000.000	Habibula Chan, Emir	1872	1901
Argentyna	1.212.000	7.000.000	Roch Saenz Pena prezydent	"	1910
Austria	187.000	30.000.000	Franciszek Józef Cesarz	1830	1848
Węgry	125.500	21.000.000	" " "	"	1867
Belgia	11.400	7.500.000	Albert król	1875	1909
Boliwia	570.000	2.300.000	Heliodor Villazon, prezydent	"	1909
Brazylia	3.300.000	21.000.000	Hermes da Fonseca, prezydent	1855	1910
Bulgaria	37.000	4.200.000	Ferdynand, car	1861	1887
Chili	290.000	3.300.000	Ramon Barros Luce, prezydent	"	1910
Chiny	4.300.000	450.000.000	Juan-szi-kaj prezydent	1859	1912
Congo	1.000.000	20.000.000	Albert, król Belgii	1875	1909
Czarnogórze	3.500	230.000	Mikołaj, król	1841	1860
Dania	15.500	2.600.000	Chrystyan X, król	1870	1912
Dominikańska Rzp.	18.000	700.000	Eliado Victoria, prezydent	"	1912

PAŃSTWO	Przestrzeń w milach □ angielsk.	Ludność	Monarchowie i naczelnicy rządu	Uro- dzony	Pauze lub obrony
Ekwator	120.000	1.500.000	Leonidas Plaza, prezydent	—	1912
Egipt	400.000	12.000.000	Abbas II, kedyw	1874	1892
Francya	207.220	40.000.000	Rajmund Poincaré		1913
Algerya	1.120.000	6.000.000			
Kolonie Francus.	3.000.000	40.000.000			
Maroko	314.000	6.000.000	Mulej Jussef sułtan	”	1912
Tunis	45.000	1.800.000	Mohamed en Nasir bej	1855	1906
Grecya	25.000	2.700.000	Konstantyn, król	1868	1913
Guatemala	47.500	2.000.000	Manuel Estrada Cabrera, prezyd.	1857	1898
Haiti	11.000	2.000.000	Tankred Auguste, prezydent	”	1912
Hiszpania	196.200	20.000.000	Alfons XIII, król	1886	1886
Honduras	43.000	800.000	Manuel Bonilla prezydent	”	1911
Japonia	162.600	55.000.000	Joszihito cesarz	1879	1912
Liberya	48.000	1.500.000	Daniel Howard, prezyd.	”	1912
Luksemburg	1.000	260.000	Marya Adelaida W. księżna	1894	1912
Meksyk	767.000	16.000.000	Fr. I Madero. prezyd.	”	1911
Kolumbia	500.000	4.500.000	Karlos E. Restrepo, prezyd.	”	1910

PAŃSTWO	Przestrzeń w milach □ angieli.	Ludność	Monarchowie i naczelnicy rządu	Uro- dzony	Fanuje lub obraną
Kostaryka	23.000	370.000	Ryszard Jimenez, prezyd.	1859	1910
Kuba	46.000	2.100.000	Jose Miguel Gomez, prezyd.	1858	1909
Niderlandy	12.582	6.000.000	Wilhelmina, królowa	1880	1890
Kolonie	790.000	40.000.000			
Nikaragua	51.700	600.000	Ludwik Mene, prezydent	"	1913
Norwegia	124.200	2.400.000	Haakon VII, król	1872	1905
Niemcy	209.000	65.000.000	Wilhelm II, cesarz	1859	1888
Prusy	134.560	40.500.000	Wilhelm II, król	1859	1888
Kolonie Niemiec.	1.100.000	15.000.000			
Panama	31.890	450.000	Belizaryusz Porras, prezydent	"	1912
Paragwaj	145.400	800.000	Edward Schaerer prezydent	"	1912
Persya	630.000	10.000.000	Ahmed Mirza, szach	1898	1909
Peru	700.000	5.000.000	Sen. Billingshurst, prezyd.	"	1912
Portugalia	34.300	6.000.000	Manuel d'Arriaga prezyd.	"	1911
Kolonie	810.000	8.000.000			
Rosya	8.400.000	165.000.000	Jego Cesarska Mość Najjaśniejszy Pan Mikołaj II	1868	1894

PAŃSTWO	Przestrzeń w milach □ angielsk.	Ludność	Monarchowie i naczelnicy rządu	Uro- dzony	Panuje lub obrony
Rumunia	50.700	7.000.000	Karol, król	1839	1881
Salvador	8.000	2.000.000	Manuel Henr. Araujo, prezyd.	1865	1911
Serbia	18.000	3.000.000	Piotr (Karageorgiewicz), król	1844	1903
Stany Zjednoczone Ameryki Północn.	3.027.000	92.000.000	Woodrow Wilson, prezydent	1856	1913
Posiadłości	721.000	10.000.000			
Syam	220.000	7.000.000	Somdech Pra Paramindra Vajirawud, król	1880	1910
Szwajcarya	15.500	3.600.000	Edward Müller, prezyd.	"	1913
Szwecya	172.900	5.500.000	Gustaw V, król	1858	1907
Tybet	500.000	8.000.000	Lamowie		
Turcya	1.100.000	25.000.000	Mahomet V, sułtan	1844	1909
Urugwaj	72.200	1.150.000	I. Battle prezydent	1854	1911
Venezuela	370.000	2.700.000	Jan Winc. Gomez, prezyd.	1859	1909
W. Brytania	11.460.000	410.000.000	Jerzy V Cesarz Indyi i król Anglii		
w tem Anglia, Szkocya i Irlandya	121.380	45.250.000		1865	1910

Kto pcha Europę do kosztownych zbrojeń?

Dziennik paryski „*Temps*“ sądzi, iż promotorem olbrzymich i nieustannie wzrastających budżetów na powiększanie środków wojennych, jest nikt inny, jak Niemcy. Na usprawiedliwienie swoich opinii dziennik podaje następujące zestawienie faktów:

D. 21 marca 1905 r. Francya znosi trzyletnią służbę wojskową i wprowadza dwuletni okres służby pod bronią.

31 marca 1905 Wilhelm II przybywa do Tangeru.

Kwiecień 1905. Niemcy odnawiają rokowania z p. Delcassé w sprawie marokańskiej.

Czerwiec 1905. Dymisya pana Delcassé.

Wrzesień 1905. Mimo to wszystko rząd francuski nietylko nie stosuje artykułu 33 ustawy o dwuletniej służbie, który pozwala na zatrzymanie jednego rocznika rezerwy pod sztandarem, ale wprowadza w życie artykuł 97, pozwalający nadać ustawie moc działającą wstecz, t. j. rozpuścić trzeci rok żołnierzy do domów, mimo, iż zostali wzięci w szeregi na mocy dawnej ustawy.

Jesień 1907. Kampania dyplomatyczna i prasowa w Niemczech za Mulaj Hafidem, który wypowiedział wojnę Francji.

D. 14 kwietnia 1908. Francya skraca o kilka dni ćwiczenia rezerwistów, dotychczas obowiązujące.

Jesień 1908. Pogrożki niemieckie z powodu sprawy dezertorów w Casablanca.

Jesień 1908. Rząd francuski nie zatrzymuje pod bronią drugiego roku żołnierzy.

Luty 1908. Ugoda francusko-niemiecka co do Maroka.

Marzec 1911. Ustawa wojskowa niemiecka: wzmocnienie stopy pokojowej o 17.000 żołnierzy, zwiększenie wydatków o 177 milionów fr., nadwyżka 150.000 stopy pokojowej niemieckiej nad francuską, utworzenie 112 kompanii karabinów maszynowych, 18 baterii polowych, 9 batalionów artylerji pieszej, 5 batalionów kolejowych, aeronautycznych, samochodowych, telegraficznych, 18 szwadronów pociągów wojskowych.

Lipiec—listopad 1911. Zatarg o Agadir. Konflikt franc.-niem.

Wrzesień 1911. Rząd francuski mimo to nie zatrzymuje pod bronią drugiego roku żołnierzy liniowych.

Luty 1912. Ratyfikacya przez parlament francuski ugody francusko-niemieckiej z d. 4 listopada 1911 w sprawie Maroka.

Maj 1912. Ponowna ustawa wojskowa niemiecka, powiększenie stopy pokojowej o 37.000 żołnierzy, utworzenie nowego inspektoratu armii, 2 dywizji sanitarnych, 2 sztabów dywizyjnych, 22 inspekcji landwery, 2 sztabów brygady artylerji polowej, inspektoratu pionierów, 17 batalionów piechoty, 106 kom-

panii dział maszynowych, 6 szwadronów jazdy, 30 baterii artylerii polowej razem z powiększeniem stanu baterii istniejących—utworzenie baterii artylerii pieszej, 4 batalionów inżynierii woj., skowej i 26 pociągów wojskowych, 6 kompanii komunikacyjnych awiatorów i telegrafistów, 11 kompanii pociągów wojskowych.

Październik 1912. Niemcy doprowadzają do końca wykonanie poprzedniej ustawy wojskowej, która miała całkowicie wejść w życie ostatecznie dopiero z końcem roku 1916.

Styczeń 1913. Wykonanie zupełne ustawy z roku 1912, która miała być urzeczywistniona dopiero w r. 1917.

Luty 1913. Uchwalenie ustawy o aerostacyi wojskowej niemieckiej, kosztem 25 milionów.

Marzec, kwiecień 1913. Złożenie w parlamencie nowej ustawy wojskowej; powiększenie stanu pokojowego armii niemieckiej o nowe 143.000 żołnierzy, wydatek jednorazowy na ten cel miliona marek, wydatki roczne dodatkowe po 250 milionów franków, nadwyżka stopy pokojowej armii niemieckiej nad francuską o 321.000 żołnierzy, nadwyżka wydatków wojskowych niemieckich nad francuskimi o 800.000.000 fr. rocznie.

Zestawienia powyższe dają miarę taktyki, która, pomijając już stosunki Niemiec z Francją, ma bezpośredni wpływ na kształtowanie się budżetów wojennych niemal we wszystkich ważniejszych mocarstwach świata.

POLACY W DYPLOMACYI AUSTRO-WĘGIERSKIEJ.

Na podstawie ostatnich wykazów austro-węgierskiego ministerium spraw zagranicznych podajemy udział Polaków w służbie dyplomatycznej monarchii.

Ambasadorów w drugiej randze urzędniczej jest na ogół 10; w liczbie tej niema ani jednego Polaka. Posłów (IV ranga) jest na ogólną liczbę 31, trzech Polaków, mianowicie: Adam hr. Tarnowski w Sofii, Tadeusz hr. Bolesta-Koziębrodzki w Stutgarcie i Leopold hr. Bolesta Koziębrodzki w ministerium spraw zagranicznych. Radców legacyjnych I i II kategorii (V i VI ranga) jest ogółem 17; Polaków niema wcale. Sekretarzy legacyjnych I kategorii (VII ranga) jest na 26—dwóch Polaków, mianowicie: hr. Ludwik Badeni w Brukselli i Władysław hr. Skrzyńno-Skrzyński w Hadze. Sekretarzy legacyjnych II kategorii (VIII ranga) jest 19; Polaków niema wcale. Na 20 attachés poselstwa (IX ranga) jest jeden Polak, mianowicie Aleksander hr. Skrzyńno-Skrzyński w Watykanie. W służbie kancelaryjnej poselstw niema żadnego Polaka. W dziale tym jest ogółem 8 dyrektorów kancelaryi, 12

radców kanc., 28 sekretarzy kanc. i 4 oficyałów. Udział Polaków w służbie konsularnej przedstawia się jak następuje:

Generalnych konsulów I klasy (IV i V ranga) jest razem 23; w liczbie tej niema żadnego Polaka. Na 31 generalnych konsulów II klasy (VI ranga) jest jeden Polak: Kwiatkowski w Rzymie. Na 65 konsulów jest 9 Polaków, mianowicie: Ernest Kwiatkowski (Trypolis), Konst. Biliński (Janina), Juliusz Stępski (Wenecya), August Haller von Hallenburg (Wiedeń), Karol Bertoni (Rio Janeiro), Mikołaj Jurystowski (Winnipeg), Michał Straszewski (Denwer), Stanisław Miłkowski (Ankona), Zdzisław Okęcki (Crajowa). W randze wicekonsula jest tylko jeden Polak, Jerzy Adamkiewicz, na 57 wicekonsulów (VIII ranga), attachés konsularnych (IX ranga), ogółem 28, jest 2 Polaków: Franc. Zaremba Skrzyński (Genua) i Artur Ocetkiewicz (Kurytyba).

W konsularnej służbie kancelaryjnej przedstawiają się stosunki jak następuje: dyrektorów kancelaryi (razem 8) Polaków niema; radnych kancelaryjnych (35), jest dwóch: Andrzej Dobrzański (Skopia), Oskar Sienkiewicz (Wiedeń). Sekretarzy kancelaryjnych jest 8 (na 82), mianowicie Ferdynand Sidorowicz (Konstanza), Włodzimierz Krynicki (Warszawa), Ferdynand Binder (Aleksandrya), Michał Bachartowski (Moskwa), Aleksander Grau-Wadmeyer (N. Jork), Ludwik Rozmysłowski (Jassy), Teodor Schantz (Buenos Aires), Teofil Skrbeński (Kanada). Oficyałów konsularnych jest ogółem 80, z czego 6 Polaków, mianowicie: Władysław Zalewski (Warszawa), Józef Kossowski (San Paolo), Władysław Rogowski (Pittsburg), Antoni Chłopecki (Montreal), Jan Kwiatkowski (Warszawa), Eugeniusz Grabowski (Chicago), Jan Biernat (Kolonja).

Do dyspozycyi pozostawiony jest Eugeniusz Kuczyński (poseł nadzwyczajny) i Jan Michałowski (wicekonsul). W ministerjum spraw zagranicznych pracują nadto obok hr. Koziembrodzkiego p.p. Kazimierz Maks, sekretarz ministeryalny i Włodzimierz Würth, radca ministeryalny.

Stan oświaty na świecie.

(Według danych za rok 1911).

ANGLIA. (*Wielka Brytania*). Oświata elementarna dwusystemowa: w szkołach państwowych oraz prywatnych. W r. 1911 na 43 mil. ludności w szkołach elementarnych było uczniów 8.610.326. Prócz licznych zakładów specjalnych istnieje 19 uniwersytetów

(w Anglii: Oxford, Cambridge, Durham, Londyn, Manchester, Birmingham., Liwerpool; Leyda, Sheffield, Bristol; w Walii: „of Wales“; w Szkocyi: Ś-go Andrzeja, Glasgow, Aberdeen, Edyburg; w Irlandyi: Dublin, „Narodowy“, Belfast).

Argentyna Rzeczposp. Oświata element. bezpłatna dla dzieci od lat 6 do 14, z czego korzysta 45%. W liceach (gimnazyach) około 6000 uczniów. Szkoła rządowa specjalna 1, szk. żegluga 1, wojskowa 1, nadto inst. górniczy i rolniczy. Uniwersytety w Kordobie, Buenos-Ayres, La Plata, Santa Fè i w Paranie.

Południowa Australia. Oświata obow. bezpł. szkół (w r. 1911) rządowych 733 z 52,929 uczn. Szkół pryw. 189 z 11.000 ucz. Uniwersytet w Adelaidzie, kilka zakł. specjalnych prywatnych.

Austro-Węgry. a) *Austria.* Oświata elementarna przymus. i bezpłatna dla dzieci od lat 6 do 14. Kształci się 96%. Gimnazjum fil. 105,002, szkół realnych 49.065. Instytutów specjalnych 6, 41 wyż. szkół handl., liczne szkoły muzyczne, malarskie. Uniwersytetów 11: Kraków słuchaczy 3.404, Czerniowce 1.219, Graz 2129, Insbruk 1327, Lwów 5,177, Praga czeska 4.114, niemiecki 1.965. Wiedeń 10.097. Nadto 6 inst. wyż. technicznych. b) *Węgry.* Ośw. elementarna przymus. bezpł., kształci się 78% dzieci. Uniwersytet, politechnika w Budapeszcie, uniwersytety w Koloszarze i Zagrzebiu.

BELGIA. Ośw. elem. przym. i bezpł. pod kontrolą duchowieństwa. Gimnazyów 134 w tem 34 żeńskie. Liczne instytuty specjalne, komunalne i prywatne. Konserw. muzyczne w Brukselli, 35 liceów państwowych. Uniwersytety w Gandawie i Leodyum, wolne uniw. w Brukselli i Louvain, Akad. handlowe w Antwerpii. Politechnika w Leodyum.

BOLIWIA. Ośw. element. przymusowa, lecz trudna do skontrolowania. Uczy się 50.000 dzieci (na 2.200.000 mieszk.). Uczniów gimnazjalnych około 1.500. Kolegium z programem wyższym i instytut techniczny.

BRAZYLIA. Ośw. element. bezpł., lecz nie przymusowa. Na 21.580.000 mieszk. uczy się około 600.000 dziatwy. Szkoły średnie w miastach większych, gimnazjum „narodowe“ w Rio de Janeiro. Ogółem około 32.000 gimnazystów. Uniwersytet w stolicy.

BULGARYA. Wych. obowiązkowe elementarne od lat 8 do 12. Po ukończeniu, młodzież zdolniejsza wstępuje do gimnazjum na koszt rządu całkowicie lub w połowie. Oprócz kilku szkół specjalnych, uniwersytet w Sofii.

CHILI. Rzeczpospolita. Szkoły elementarne bezpłatne. W r. 1911 było ich 2.896 z 161.751 uczniami. Szkół wyższych (liceów dla chłopców) 40 z 12.552 uczniami i 37 żeńskich z 8.277 uczniami. Prócz tychże szkoły handlowe i techniczne. Uniwersytet państwowy i drugi „rzymsko-katolicki“ w Santjago. Biblioteka narodowa w stolicy liczy 140.000 tomów.

CHINY. Olbrzymie wydatki na reformę armii nie pozwoliły do tej pory wprowadzić Chinom systemu szkolnego, jakiego domaga się edykt z r. 1905. Nauczanie elementarne na stopie pierwotnej. Uniwersytety w Pekinie i Tientsinie są pod wpływem Japończyków. Młodzież korzysta z uniwersytetów zagranicznych, przeważnie japońskich oraz zakładów wojskowych w Niemczech.

CZARNOGÓRZE. Ośw. elementarna bezpłat. i przymus. Szkół początkowych 120 z 10.000 uczniów. Szkoły średnie w Cetynie i Podjucy z 750 ucz. Uniwersytetu niema.

DANIA. Ośw. element. bezpłat. i przymus, od r. 7 do 14. Kształcą się niemal wszystkie dzieci. Bardzo liczne gimnazya i szkoły specjalne, głównie agronomiczne i ogrodnicze. Uniwersytet w Kopenhadze liczy 2000 studentów.

DOMINIKAŃSKA Rzeczp. Ośw. przymus. bezpłatna. Liczne gimn., szkoły specjalne, uniwersytet w stolicy.

EKWATOR. Ośw. elem. przym. i bezpł. Szkół początkowych 1200 z 80.000 ucz. Szkół średnich 35 i 11 specjalnych. Uniwersytet w Quito liczy 32 profesorów i 300 studentów.

FRANCYA. System kształcenia szeroko rozwinięty. Szkoła elementarna od r. 6—13, licea (gimnazya, szkoły normalne) liczne we wszystkich miastach. Uniwersytety: Paryżki, Sorbona, Aix, Alger, Angers, Bordeaux, Caen, Clermont, Dijon, Grenoble, Lille, Lyon, Marsylia, Montauban, Montpellier, Nancy, Nantes, Poitiers, Rennes, Tuluza. Szkoły specjalne we wszystkich kierunkach wiedzy, przemysłu i sztuki.

GRECJA. Ośw. element. bezpł. i pozornie obowiązująca od r. 5—12. Gimnazya rządowe. Uniwersytet w Atenach; korzysta z niego i młodzież turecka.

GUATEMALA. Do szkół element. uczęszcza 75% dziatwy. Szkół element. państwowych 1100, zakłady prywatne popierane przez rząd. Kilka gimnazyów w stolicy i na prowincyi. Dla młodzieży niemieckiej szkoły średnie utrzymywane przez Niemcy.

HAITI. Szk. element. bezpł. w zasadzie obowiązkowe; 400 utrzymywanych przez rząd. Gimnazya pod kierunkiem duchowieństwa rz. kat. Celniejsi uczniowie wysyłani na dalsze kształcenie do Paryża. W stolicy 3 licea oraz szkoły prawa i medycyny.

HISZPANIA. Nauczanie niby przymusowe, szkoły przez rząd prawie nie popierane, pozostają pod kontrolą duchowieństwa, które też utrzymuje własne. Zakłady średnie w miastach korzystają ledwie z połowicznych subsydyów państwowych. Pomoc dla instytucyj specjalnych też ograniczona. Liczba uczniów w szk. elementarnych 2.100.000, w średnich 40.000. Uniwersytety w Barcelonie, Grenadzie, Madrycie, Salamance, Santiago, Saragocie, Sewilli, Walencyi i Waladolidzie pod względem doskonałości pozostawiają do życzenia. W r. 1911 było w nich ogółem 15,750 studentów.

HONDURAS. Szk. elem. bezpł. przymus. Stosunek alfabetów szczególnie wysoki u Indian. Licea (średnie) w miastach

departamentalnych. W stolicy szkoła prawoznawcza, instytut centralny i uniwersytet.

INDYE (Cesarstwo). Szkoły elem. (prócz induskich) są troską państwa. Wiele szkół handlowych i technicznych. Uniwersytetów 5: Kalkuta, Madras, Bombay, Allahabad, Pendżab. Szkół początkowych 170,590 z 6.214.995 uczniami (rok 1910) w tem 831,954 dziewcząt. Do tychże szkół uczęszcza około 70% dziatwy. W latach 1910-11 liczono czytających i piśmiennych 15,686,421 w tem 1,125,231 po angielsku.

JAPONIA. Ośw. element. bezpł. przymusowa od r. 6 do 10. Ogrody dziecięce i mnóstwo szkół, do których uczęszcza 82% dziatwy. Za korzystanie z gimnazjum podatek po 30—60 sen od dziecka. Kurs 5-cioletni. Wyższe szkoły dla dziewcząt. Szkoły handlowe i techniczne licznie uczęszczane. W uniwersytetach wiele wykładów w językach europejskich. Są one w Tokio, Kioto, Tohoku i Kiusku. Prócz tego instytuty prywatne lekarskie, prawnicze i inżynierskie.

KANADA. Oświata elementarna pod kontrolą administracji i na jej koszt. Około 23.000 szkół gminnych: wiejskich z milio-
nem uczniów płci obojga. 60 uniwersytetów i kolegiów z 40.000 studentów. W r. 1911 w 20 uniwersytetach (z pomiędzy objętych cyfrą 60) liczono 10000 kształcących się.

KOLUMBIA. Ośw. bezpłatna nieobowiązkowa, lecz szkoły chętnie uczęszczane. Misyonarze rzym. kat. skutecznie zachęcają Indyan do oświaty. Szkoły normalne, techniczne w Bogocie, gdzie istnieje biblioteka, Muzeum i obserwatorium astronomiczne.

KOSTARIKA. Ośw. elemen. przymus i bezpł. Szkoły normalne trzy, w San José, Catargo i Alajuela. Kolegia w San José przygotowują młodzież do uniwersytetów europejskich.

KUBA. Dążenia do oświaty bardzo się budzą i rozwijają. Z ośw. element. korzysta 82% dziatwy. Szkół średnich 650, uniwersytet w Hawannie.

LIBERYA. 113 szkół element. państwowych z 4.000 uczniów i 87 szkół misyjnych z 3,000 ucz. W stolicy gimnazjum i 5 szkół misyjnych. Rozwijają się oświata i cywilizacja.

LUKSEMBURG. Oświata przymusowa. Analfabetów niema.

MEKSYK. Olbrzymia liczba analfabetów, wynosząca 80% ludności. Oświata elementarna bezpł. i nominalnie przymusowa. Szkoły średnie nieliczne i niechętnie uczęszczane. Szk. specjalne mają nieco liczniejszych uczniów. Uniwersytetów niema.

NEPAL. Kolegium w stolicy z wykładami w językach sanskryckim, „urdu“ i angielskim. Nauczanie element. w rękach duchowieństwa, które, korzystając z poparcia rządu, wprowadza naukę języka angielskiego.

NEW-FUND-LAND. W r. 1911 w szkołach począt. uczniów 50246, w średnich 1323. Rząd wydatkował na oświatę 337.372 funty sterlingów.

NIDERLANDY. Nauczanie element. pod kierunkiem gmin, żywo wspieranych przez państwo. Ośw. element. obow. i bezpł. od r. 7 do 13. Szkoły średnie bardzo tanie i dostępne. Wykształcenie techniczne ogromnie rozwinięte, liczne szkoły rolnicze i ogrodnicze. Uniwersytety państwowe: Leiden, Groningen, Utrecht, miejski w Amsterdamie z 4000 stud. w tem 700 kobiet. Wyższa szkoła techniczna w Delft, 1200 stud. Uniwersytet kalwinistyczny w Amsterdamie.

NIEMCY. O wzorowej dbałości państwa w kierunku oświaty świadczy fakt, iż w r. 1907 w liczbie młodzieży, powołanej do powinności wojskowej, znajdowało się ledwie 0,2% analfabetów. Nauka elemen. przymusowa od r. 6 do 14; korzysta z niej 95% działy. W gimnazyjach rządowych kurs 9-cio letni. Masa seminariów, wyższych szkół żeńskich, instytutów specjalnych i in. Uniwersytety państwowe: Berlin, Bonn, Wrocław, Erlangen, Freiburg, Gießen, Getynga, Greifswald, Halla, Heidelberg, Jena, Kiel, Królewiec, Lipsk, Marburg, Monachium, Monastyr, Rostok, Strasburg, Tybinga, Wirzburg.

NIKARAGUA. Nauka bezpł. i obowiązkowa, chociaż w rzeczywistości sprawa ta jest jeszcze w zaniedbaniu. 12 szkół średnich, uniwersytety w Managua i Leonie.

NORWEGIA. Nauka przymus. bezpłat. od r. 7—14. W r. 1909 w szkołach element. było 374.432 uczniów. Wiele szkół państwowych średnich dla ucz. płci obojga, szkoły specjalne w znacznej ilości. Do jedyne uniwersytetu w Chrystyanii w r. 1911 uczęszczało 1553 studentów.

NOWA WALIA (New South Wales. Australia). Ośw. element. przymusowa i bezpłatna. W r. 1910 szkół tych było 3.257 z 243.839 uczniami; koszt utrzymania 1.308.410 funt. sterl. Uniwersytet w Sydney, 4 kolegia męskie i 1 żeńskie, nadto 774 szkoły prywatne z 59.247 uczniami i 17 szk. specjalnych z 1393 uczn.

NOWA ZELANDYA. Ośw. elem. bezpł. obowiaz. od r. 12—go życia. W korpusach kadeckich od 18 do 25 po przygotowaniu w szkołach średnich. Oświata w tym kraju ma głównie na celu przygotowanie wojska kulturalnego.

PANAMA. Nauka bezpł. przymus., korzysta z niej 20.000 działy. Szkoły przygotowawcze do uniwersytetu w stolicy.

PARAGWAJ. Nauka bezpł. przymus. W r. 1912 było 50.000 ucz. Uniwersytet w Asuncion z 120 studentami.

PERSYA. Przed r. 1897 istniały szkoły początkowe (maktab) i kolegia (madrasah) przeważnie do nauki czytania, pisania i znajomości koranu. Obecnie są tam szkoły zakładane przez cudzoziemców dla Niemców, Francuzów, Amerykanów, Anglików i żydów czego dawniej wzbraniano. Wśród krajowców oświata w znaczeniu europejskiem bardzo niska. Persowie zdolniejsi są na rzecz rządu wysyłani na naukę zagranicę. W Teheranie szkoła wojskowa.

PERU. Nauka bepl. bez przymusu. Ze szkół elementarnych korzysta 20% dziatwy. Szkoły średnie w miastach gubernialnych mało uczęszczane. Pięć szkół średnich pod kierunkiem cudzoziemców. Są szkoły: sztuk pięknych, górnicza i inżynierji w Limie, tamże uniwersytet „S-go Marka“.

PORTUGALIA. Nauka element., bezpl. i nominalnie przymusowa od r. 7—12. Korzysta z niej 75% dziatwy W r. 1910 było 5250 szkół publicznych i 1750 prywatnych. Szkoły średnie (licea) w 19 miastach dystryktowych oraz w kilku innych. Lic ea municypalne w Celoricode Basto, Chaves, Ponte de Luna i in. Instytut techniczny, handlowy, marynarki i szkoła wyższa dla dziewcząt w stolicy. Również licea przy klasztorach. Uniwersytety w Coimbra i Lisbonie, gdzie jest biblioteka z 150.000 tomów; w r. 1910 było ogółem 1.100 studentów.

QUEENSLAND (Australia). Ośw. obowiąz. bezpl., szkół 1254 z 70194 ucz.; szkół pryw. 141 z 13.560 ucz. Uniwersytet od r. 1910.

PAŃSTWO ROSYJSKIE. a) *Cesarstwo*. Z wyjątkiem Finlandyi, oświata ludowa, szczególnie na wsi, w zaniedbaniu. Na 150 milionów mieszkańców w r. 1911 uczyło się 6.000.000 dziatwy, a że na wsiach kurs zimowy trwa przecięciowo 4 miesiące, nauka tego rodzaju mało zapobiega analfabetyzmowi. Sprawa szkół średnich przedstawia się o tyle lepiej, iż sfery zamożniejsze mają już większą możność kształcenia dzieci w gimnazyach i progimnazyach, chociaż nauka wypada w porównaniu z Zachodem bardzo drogo. Do szkół średnich w roku sprawozdawczym uczęszczało około 700.000 młodzieży płci obojga, do zakładów podległych kompetencji św. synodu (szkoły parafialne, seminarya) 468.000, ucz., do szkół w obrębie ziem kozackich 10.000. Instytuty i licea specjalne (politechniki, inżynierskie, górnicze, technologiczne, marynarskie, artystyczne, prawoznawcze i in.) znajdujące się w większych miastach miały około 210.000 stud. W r. 1910 wpływ studentów do uniwersytetów: Petersburg 9.000, Moskwa 10.000, Kazań 3.000, Saratów 2.500, Tomsk 1.500, Warszawa 1.500, Dorpat 3.000. Ogólna liczba studentów na uniwersytetach państwowych była obliczana na 41.000 w tem i kobiety.

b) *Królestwo Polskie*. Po za szkołami gminnymi, po roku 1905 sprawa szkolnictwa znacznie się poprawiła wyłącznie dzięki znacznemu przyrostowi szkół prywatnych. Nietylko w Warszawie, lecz i we wszystkich ważniejszych miastach prowincjonalnych powstały szkoły polskie, począwszy od elementarnych do gimnazyów filologicznych i realnych. Sprawa oświaty polskiej jest pozostawiona wyłącznie inicjatywie i środkom prywatnym i z tego powodu nauka wypada zbyt drogo. Tem nie mniej z oświaty korzysta znaczne i wciąż zwiększające się koło młodzieży. Nauczanie w zakresie wyższym reprezentują kursy i szkoły: rolnicze, handlowe, techniczne, artystyczne i in. Nader liczne i stale powtarzane odczyty treści naukowej wspierają umysły żadnych wiedzy

tych zwłaszcza, których nie stać na wyższe wykształcenie zagranicą.

Według statystyki opracowanej przez Stow. nauczycielstwa polskiego (niestety, niezupełnej, bo na ankietę rozesłaną w r. 1913 do 113 szkół pol. średnich wpłynęło tylko 88 odpowiedzi czyli 77,87%) można podać dane co do nauczycieli.

Otóż w 88 szkołach było ogółem 1570 nauczycieli, przeciętnie więc na jedną szkołę przypada 18 nauczycieli. Ż powyższej cyfry jest 1231 nauczycieli Polaków t. j. 78,41%, innych narodowości 339 t. j. 21,59%. Co do kwalifikacji naukowych 586 osób ma wykształcenie uniwersyteckie, 587—średnie, 58 kończyło seminarya dla nauczycieli ludowych. Nauczycieli Polaków pracuje w Warszawie 614, na prowincyi 617.

c) *Finlandya*. Nauka element. bezpł. przymus. od r. 7—15. Korzysta z niej ogół dziatwy. Szkoły średnie (licea) w liczbie wystarzającej. Instytuty rolnicze, handlowe i żeglugi. Uniwersytet w Helsingforsie liczy 3000 studentów.

RUMUNIA. Nauka element. bezpłatna od r. 7; korzysta z niej około 60% dziatwy. Szkoły średnie dobrze urządzone i licznie uczęszczane. Instytut agronomiczny i uniwersytet w Bukareszcie.

SALVADOR. Nauka elem. bezpł. i przymus. Szkoły średnie dla obu płci, wyższe również. W stolicy kolegium zastępujące brak uniwersytetu.

SERBIA. Nauka elem. bezpłatna obowiązkowa tylko na papierze. Korzysta z niej ledwie 17% dziatwy. Gimnazya i progimnazya w lepszym stanie. Nadto jedna szkoła wojskowa, 4 teologiczne, 4 przygotowawcze (licea), 4 techniczne, 5 gimn. żeńskich, „Wielka szkoła“ w Białogrodzie na prawach uniwersytetu z fakultetami: teologii, filozofii, medycyny i inżynierii.

STANY AMERYKI POŁUDNIOWEJ. Nauczanie elementarne staranne pod zwierzchnictwem departamentu oświaty. Uniwersytety w Capetown, Rodezyi, Welington, Bloemfontein. Pretoryi, Politechnika i Inst. górniczy w Johanesburgu. Uniwersytet w Pietermartitzburgu i in. Ogółem studentów 1233 (rok 1911).

STANY ZJEDNOCZONE. AMER. PÓLNOC. System edukacyjny sięga od ogródków dziecięcych do uniwersytetów. Analfabeci tylko wśród Indian i imigrantów. Szkoły elementarne uczęszczane przez 95% dziatwy. W roku 1910 do szkół publicznych uczęszczano 12.827.307 uczniów. Zakładów męskich było 119.026, żeńskich 64.546. Oprócz licznych instytutów specjalnych uniwersytety: „Angielski“ w Kalifornii, katolicki w Chicago, w Clark, Kolumbii, Cornell, Michigan, Pensylwanii, Princeton, Stanford, Wirginii, Wisconsin, Yale i in.

SUDAN. Oprócz szkół narodo-wyznaniowych utrzymywanych przy meczetach, istnieją elementarne w Omdurmanie, Berberze, Wad, Medani, Halba i Suakinie. W stolicy jest kole-

gium przygotowawcze i 3 szkoły handlowe w Chartumie, Omdurmanie i Kassali.

SYAM. Nauczanie pozostaje w rękach kapłanów Budystów, którzy szkoły podzielili na rozmaite stopnie, lecz w kierunku wyznaniowym. W stolicy kilka zakładów odpowiadających szkołom średnim. Młodzież ze sfer inteligentniejszych uczęszcza do trzech liceów angielskich a następnie kształci się w Anglii.

SZWAJCARYA. Nauka przymus. i bezpł., analfabetów prawie niema. Szkół średnich bardzo wiele. Zakłady specjalne: wyższy techniczny w Zurychu, nadto instytuty architektury, mechaniczny, rolniczy, inżynierski, chemii, leśny, matematyczny, fizyczny z 1333 studentami (466 cudzoziemców) Instytut politechniczny w Lozannie. Uniwersytety w Bâle, Zurychu, Bernie, Genewie, Fryburgu, Lozannie i Newchâtel. W roku 1911 było ogółem 6.000 studentów w tem 2000 kobiet.

SZWECYA. Nauka bezpł. przymusowa, analfabetów prawie niema. W r. 1910 w 15.000 szkół było 790.000 działwy. Szkoły średnie bardzo rozwinięte i pilnie uczęszczane. Instytutów specjalnych dużo. Uniwersytety: Upsala 1500 stud., Lund 1125 stud. W Sztokholmie i Gotenburgu uniwersytety państwowe i prywatne.

TASMANIA (Australia). Ośw. przymusowa i bezpł. Szkół państwowych 399 z 32.244 ucz. Uniwersytet i szkoła specjalna.

TURCYA. Szkoły element. wyłącznie wyznaniowe, pod kierunkiem duchownych. Szkoły średnie zakładane przez cudzoziemców, państwowych bardzo mało. Szkół specjalnych niewiele. Uniwersytet w Konstantynopolu od r. 1900. Brak danych uniemożliwia podanie cyfr dotyczących szkolnictwa tureckiego.

URUGWAJ. Nauczanie bezpł., lecz szkoły nie dość licznie uczęszczane, szkoły średnie prywatne, popierane przez rząd, uniwersytet w stolicy.

VICTORIA (Australia). Ośw. element. przymus. i bezpł. w wiekulat 6—14. Uczniów 234.766—62% z liczby ogólnej dzieci w wieku szkolnym. Nadto 62 szk. prywatne z 51,495 ucz. Uniwersytet w Melburne, szkoła górnicza, kilka liceów prywatnych.

WENEZUELLA. Szkoły element. bezpł. mało uczęszczane. W r. 1908 było 35.777 uczniów. Analfabetów 60%. Kilka szkół specjalnych. Uniwersytety w Caracas i Merida.

WŁOCHY. Przed wprowadzeniem prawa w r. 1904 o nauczaniu powszechnem, liczono 51% analfabetów. Szkoły element. stopień 1-szy od r. 6—9 i 2-gi od 9 do 12. Szkoły wzorowe dla odslugujących w wojsku. Liczne gimnazja i licea. Uniwersytety państwowe: Bolonia, Modena, Neapol, Genua, Macerata, Messyna, Cagliari, Catania, Padwa, Palermo, Parma, Pawia, Piza, Rzym, Sassari, Sienna, Turyn. Bezpłatne w Camerino, Ferrarze, Perugii, Urbino.

Rysunek 1.



Największe miasta na świecie z ludnością najmniej pół miliona.

	mieszkańców
1. Londyn (według ostatniego spisu ludn. 1911).	7.252.963
2. New York (1910)	4.766.833
3. Berlin (1910)	3.702.962
4. Paryż (1911)	2.846.986
5. Tokio, Japonia (1909)	2.186.079
6. Chicago St. Zjed. A. P. (1910)	2.185.283
7. Wiedeń (1910)	2.030.850
8. Petersburg (1909)	1.907.708
9. Filadelfia St. Zjedn. (1910)	1.549.008
10. Pekin, Chiny	1.500.000
11. Moskwa (1909)	1.481.240
12. Buenos Ayres Argent. (1911)	1.329.697
13. Osaka Japonia (1909)	1.226.642
14. Konstantynopol	1.106.000
15. Kalkuta Indye Wschod. (1901)	1.026.987
16. Siang-tan, Chiny	1.000.000
17. Czan-Czan, Chiny	1.000.000
18. Singan, Chiny	1.000.000
19. Rio de Janeiro, Brazylia (1911)	995.900
20. Hamburg (1911)	953.079
21. Kanton, Chiny (1908)	900.000
22. Budapeszt (1910)	881.601
23. Warszawa (1909)	855.900
24. Hankou Chiny (1909)	826.000
25. Tientsin, Chiny (1909)	800.000
26. Glasgow W. Brytania (1911)	784.455
27. Bombay Indye Wschod. (1901)	776.006
28. Liwerpol, Anglia (1911)	746.566
29. Neapol (1911)	723.208
30. Bruksella (1910)	717.455
31. Manchester, Anglia (1911)	714.427
32. St. Louis. St. Zjedn. (1910)	687.029
33. Boston. St. Zjedn. (1910)	670.585
34. Kair, Egipt (1907)	654.476
35. Szanhaj Chiny (1909)	651.000
36. Banghok, Syam	628.675
37. Tu-Czan, Chiny (1909)	624.000
38. Sydney. Australia (1910)	621.000
39. Medyolan (1911)	599.200
40. Czun-kin, Chiny (1909)	598.000
41. Madryt (1910)	597.573
42. Monachium, Bawarya (1910)	596.467

43. Melburn, Australia (1910)	591.830
44. Lipsk, Saksonia (1910)	589.850
45. Barcelona, Hiszpania (1910)	587.219
46. Amsterdam, Niderl. (1910)	573.983
47. Cleveland St. Zjedn. (1910)	560.663
48. Kopenhaga (1911)	559.398
49. Baltimore, St. Zjednocz. (1910)	558.485
50. Marsylia (1911)	552.182
51. Drezno 1910)	548.308
52. Rzym (1911)	538.634
53. Pittsburg, St. Zjedn. (1910)	533.905
54. Birmingham, Anglia (1911)	525.960
55. Lyon (1911)	524.056
56. Kolonia (1910)	516.527
57. Wrocław (1910)	514.765
58. Praga Czeska (1910)	514.000
59. Madras, Indye (1901)	509.346
60. Su-Czan, Chiny (1909)	500.000

Rok kółek rolniczych.



Wydział kółek C. T. R. otrzymał sprawozdania za r. 1912 od 491 kółek, co stanowi 70% istniejących z końcem r. z.; ogólna ilość członków w kółkach, które nadesłały sprawozdania, wynosi 23.244; najwyższa liczba członków w jednym kółku—400; ogólna liczba

wsi, objętych działalnością kólek—3.605. Przewodniczącymi są w 63 kółkach gospodarze małorolni, w 78—księża, w 185—właściciele folwarków.

Przeprowadzano doświadczenia, dokonywano wspólne ubezpieczenia ogniowe, lustracye gospodarstw, urządzano wycieczki, zakładano biblioteki, prenumerowano wspólnie pisma, rozwinięto działalność w kierunku poparcia rozwoju hodowli, mleczarstwa, ogrodnictwa, budownictwa ogniotrwałego, budowy domów ludowych.

Koleje żelazne.

Pomysł stworzenia kolei żelaznych powstał niewątpliwie za przyczyną kolei z desek drewnianych, które już w r. 1541 urządzano w Lobertal, w Alzacyi, gdzie ułatwiano tym sposobem przewóz drzewa z lasu. Pierwsza próba kolei o szynach z żelaza lanego odbyła się w r. 1738 w Anglii; w r. 1767 z powodu kryzysu żelaznego oraz nadmiernej zwyżki cen kruszcza, próby zostały jednak powstrzymane. Relsy żelazne w r. 1776 rowkowate układano na długich belkach drewnianych co je ochraniało od wyginania. Pierwszą kolej z szyn żelaznych ułożono pod Klausthalem; szyny z żelaza walcowanego zaczęto fabrykować w r. 1828, chociaż już w r. 1804 R. Trevethick zastosował taką kolej pomiędzy Merdhyr i Tydwill w Walii, wożąc żelazo i węgle zapomocą „wozu parowego“, na który patent uzyskał w r. 1802.

W lipcu 1814 r. „ojciec kolei żelaznych“ Stephenson, pierwszą swoją lokomotywę „Blücher“ puścił pod Killingworth, zaś 27 września 1825 r. pomiędzy Stockton a Darlington pierwszy pociąg pasażerski ciągniony końmi. Pierwsza podobna stała kolej na kontynencie powstała we wrześniu r. 1828 pomiędzy Budzyszynem i Manthausen, druga w tymże roku pod St. Etienne. Na konkursie ogłoszonym przez Anglię w r. 1829 zwyciężył Stephenson za swoją lokomotywę „Rocket“. Pierwszą kolej żelazną otrzymała Ameryka d. 28. XII 1829 r. w Baltimore. Lecz pierwszą kolej żel. parową w znaczeniu właściwym i na użytek pasażerów otwarto dn. 15. IX 1830 r. pomiędzy Liwerpołem i Manchester. Pierwsza kolej w Niemczech została otwarta d. 1. VIII 1832 r. na miejsce konnej, do przewozu towarów pod Budzyszynem (Budweis) dla pasażerów d. 7. XII 1835 r. pomiędzy Fürth i Norymbergą. Otwarcie pierwszych kolei żelaznych przypada: we Francyi d. 26. VIII 1837 r.; w Austrii d. 6. I. 1838 r.; w Prusach d. 21. IX 1838 r.; w Rosyi d. 4. 1838 r.; we Włoszech d. 3. X 1839 r.; w Danii d. 18. IX 1844 r.; w Szwajcycy d. 9. VIII 1847 r., w Hiszpanii d. 30 X 1848 r.;

w Kanadzie 1850 r.; w Meksyku tegoż roku; w Szwecyi 1851 r. w Indyach Wschodnich d. 9. IV 1853 r.; w Norwegii d. 1. VII 1853 r.; w Portugalii, Brazylii i Australii w 1854 roku; w Egipcie 1856 roku; w Turcyi dnia 4. X. 1860 roku; w Grecyi i Rumunii 1869 r.; w Japonii 1872 r.; w Chinach d. 30. VI 1876 r. Szerokość „normalna“ torów kolejowych (w Rosyi nazywana wązkotorową) wynosi 1,435 m. chociaż w niektórych krajach nie została utrzymana. Tak więc szerokość torów w następujących krajach wynosi:

Hiszpania 1,676 m., Indye Wschodnie 1,667 m., Irlandya 1,600 m., Azya Mniejsza 1,099 m., Australia 1.600 m., Afryka Angielska 1,067 m., Rosya 1,524 m., Japonia 1,067 m., Norwegia 1,447 m., Brazylia 1.000 m.

Długość kolei żel. na całej kuli ziemskiej w kilometrach wynosi: w Europie 333,848, w Ameryce 526,382, w Azyi 101,916, w Afryce 36.854 i w Australii 31.014, ogółem 1030014 kilom.

Dodajmy na zakończenie, iż gdy w Niemczech na 1000 mieszkańców wypada 9,3 kil. kolei, we Francyi 12,6, w Danii 13,6, w Szwecyi 25,6, w Anglii 12,6, w państwie rosyjskiem stosunek kolei na 1000 m. wynosi ledwie 4.7 kilom. Poniżej tego stosunku istnieją w Europie tylko dwa państwa mianowicie Turcyja z 4,2 i Serbia z 2.8 kilom. na tysiąc m.

Analfabetyzm w Europie.

Statystyk szwedzki Sundberg zestawil dane statystyczne, dotyczące stanu szkolnictwa ludowego w poszczególnych krajach Europy. Wedle tego zestawienia posiada najmniej analfabetów Rzesza niemiecka, najwięcej Rumunia. W szczególach przedstawia się tabela statystyczna jak następuje: Rzesza niemiecka 0.05 proc., Szwecya i Szwajcarya 0.1 pr., Dania 0.2 pr., Anglia 1.0 pr., Francya 2.0 pr., Holandya 2.1 pr., Finlandya 4.9 pr., Belgia 10. 2 pr., Austro-Węgry 25. 7 pr., Grecya 30.0 pr., Włochy 31.3 pr., Bułgarya 53.0 pr., Rosya i Serbia 62.0 pr., Portugalia 70.0 pr., Rumunia 75.0 pr. analfabetów. Ogólna suma wydatków na szkolnictwo ludowe wynosi w całej Europie $1\frac{3}{4}$ miliarda marek. Z tego przypada na Rzesze niemiecką $\frac{1}{3}$, na Anglię $\frac{1}{4}$, na Francję $\frac{1}{8}$, na Austro Węgry $\frac{1}{10}$ wszystkich wydatków; na Rosyę, posiadającą $\frac{1}{4}$ część całej ludności Europy, przypada tylko dwudziesta część z ogólnej sumy wydatków wszystkich państw europejskich na cele szkolnictwa ludowego.

Analfabetyzm w Europie.



Rzesza niemiecka
0,05%



Szwecja
i
Szwajcaria
0,1%



Dania
0,2%



Anglja 1%



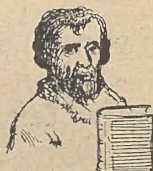
Francja 2% Holandja 2,1%



Finlandja
4,9%



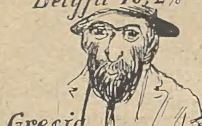
Belgia 10,2%



Austro Węgry 25,7%



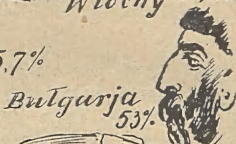
Włochy 31,5%



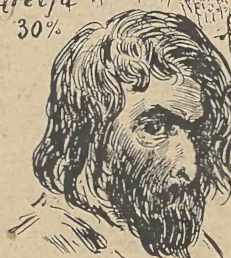
Grecja
30%



Portugalia
70%



Bułgaria
53%

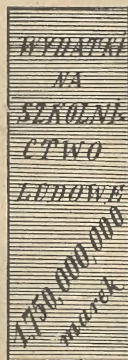
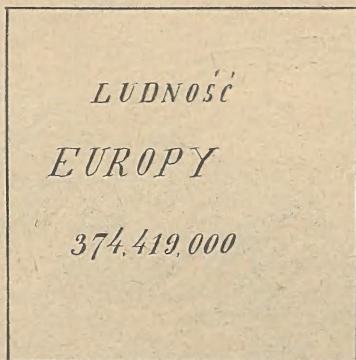


Rumunia 75%

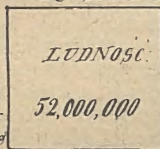
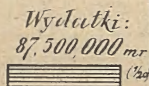
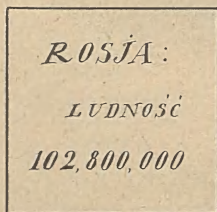


Rosja i Serbja
po 62%

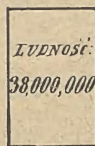
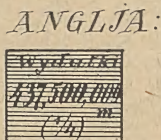
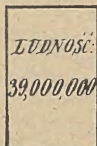
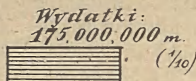
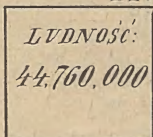
Analfabetyzm w Europie.



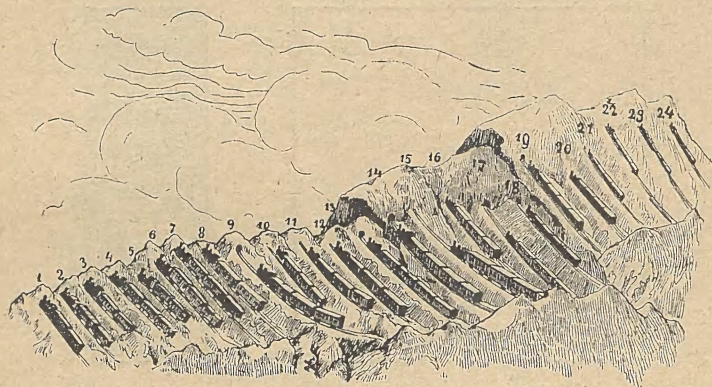
Stosunek w poszcz. państwach:



AUSTROWĘGRY:



Szczyty górskie, zdobyte przez koleje żelazne.



1. Territet-Glion (Szwajc.) wysokość 689 metrów.
2. Burgerstock (Szwajcarya) 870 metrów.
3. Beatenberg (Szwajcarya) 1.119 m.
4. Salève (Sabaudya) 1200 m.
5. Aigle-Leysin (Szwajcarya) 1400 m.
6. Lauterbrunnen (Szwajcarya) 1486 m.
7. Mont Revard (Sabaudya) 1545 m.
8. Beirut-Damaszek (Azja Mniejsza) 1590 m.
9. Vierge-Zermatt (Szwajcarya), 1608 m.
10. Rigi (Szwajcarya) 1750 m.
11. Schafberg (Bawarya) 1780 m.
12. Schneeberg (Austria) 1825 m.
13. Stanzerhorn (Szwajcarya), 1900 m.
14. Schinze-Platte (Szwajcarya) 1970 m.
15. Glion-Naye (Szwajcarya) 1975 m.
16. Wengeralp (Szwajcarya) 2064 m.
17. Pilatus (Szwajcarya) 2069 m.
18. Rothorn (Szwajcarya) 2252 m.
19. Eigerwald (Szwajcarya) 2.868 m.
20. Gornergrat (Szwajcarya) 3020 m.
21. Jungfrau (Szwajcarya) 4100 m.
22. Wiskowaya (Kordyliery) 4500 m.
23. Mont Blanc (Szwajcarya) 4810 m.
24. Simla (Indye) 5000 m.

Szybkość biegu pociągów na kolejach żelaznych w rozmaitych państwach.



Koleje.	NIEMCY.	długość w kilom.	szybkość sek. na 1 kil.
<i>Prusy</i> Berlin-Hanower		254,1	80,7
<i>Bawarya</i> Monachium-Norymberga		198,7	76,9
<i>Saksonia</i> Hof-Lipsk		164,6	67,6
<i>Alzacya</i> Lotar. Strasburg-Ludwigshafen		129,9	77,0
<i>Wirtembergia</i> Ulm-Frydrychshafen		103,6	73,1
<i>Baden</i> Freiburg-Baden-Oos		103,0	83,5
<i>Oldenburg</i> Leer-Oldenburg		55,0	66,0
<i>Meklenburgia</i> Waren-Güstrow		51,4	64,2

ANGLIA.

<i>Londyn</i> —Plymouth	363,2	88,2
„ Rhyd	336,7	85,2
„ Liwerpool	309,3	86,3
„ Stockport	285,6	82,4
„ Wilmslow	284,6	88,5
<i>Wackefield</i> —Londyn	282,8	91,7
<i>Londyn</i> Exeter	279,4	93,1
<i>Dublin</i> -Cork	266,3	69,2
<i>Londyn</i> -Sheffield	265,1	89,1
„ Doncaster	251,0	90,2
„ Crewe	254,2	87,7
<i>Crewe</i> -Carlisle	226,9	84,0
<i>Londyn</i> -North Walsham	210,8	78,6
<i>Newcastle</i> -Edynburg	200,3	87,1

FRANCYA .

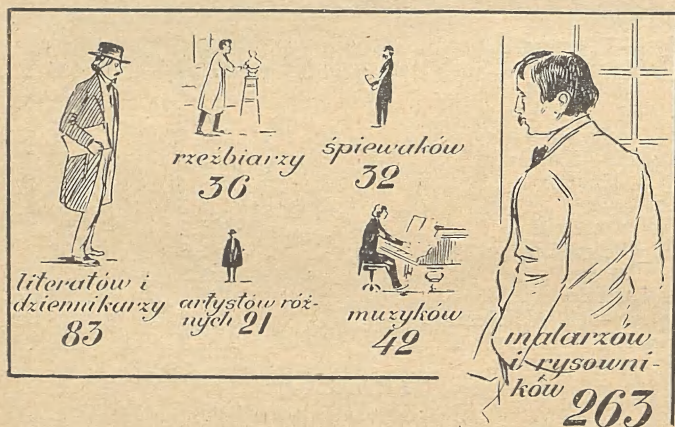
<i>Paryż</i> -Calais	298,0	89,0
„ Boulogne	254,0	89,6
<i>Arras</i> -Paryż	193,0	94,1

AMERYKA .

<i>Pittsburg</i> -Wayne	515,0	83,8
<i>Rochester</i> -Cleveland	402,0	80,7
<i>Pittsburg</i> -Harrisburg	400,0	80,0
<i>Syrakuza</i> -Albany	230,1	87,6
<i>Nowy-Jork</i> —Albany	230,0	86,3

INNE KRAJE.

<i>Włochy</i> Rzym-Florencja	316,0	58,9
<i>Belgia</i> Bruksella-Ostenda	125,9	79,5
<i>Austria</i> Amstetten-Wiedeń	125,0	64,7
<i>Dania</i> Masnedö-Kopenhaga	124,5	65,8
<i>Niderlandy</i> Rotterdam-Nymwegen	116,8	73,0
<i>Szwajcarya</i> Airolo-Lucerna	105,1	49,0
<i>Rosya</i> Kowno-Wilno	103,5	57,0

 Artyści polscy w Paryżu.


Według obliczeń korespondenta paryskiego do pism warszawskich, p. Wacława Gąsiorowskiego, Paryż liczy artystów Polaków: 263 malarzy i rysowników, 36 rzeźbiarzy, 83 literatów i dziennikarzy, 42 muzyków, 32 śpiewaków i 21 artystów na różnych innych polach.

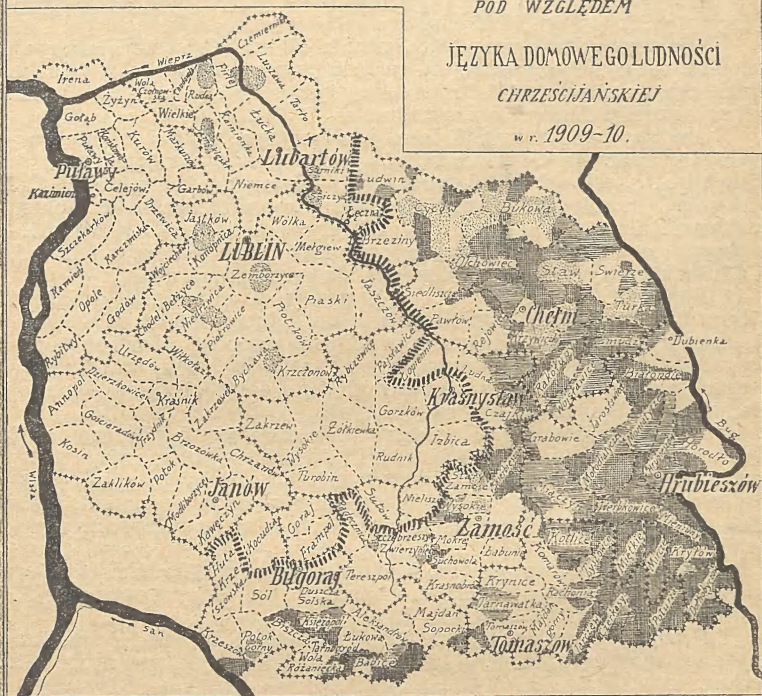
MAPA GUB. LUBELSKIEJ

POD WZGLĘDEM

JĘZYKA DOMOWEGO LUDNOŚCI

CHRZESCIAŃSKIEJ

w r. 1909-10.



OBJAŚNIENIE ZNAKÓW:





..... Granice powiatów

----- Granice gmin

/////// Projektowana granica

gub. chełmskiej.

Ludność:

-  czysto polska lub przeważnie polska.
-  w połowie polska i ruska.
-  czysto ruska lub przeważnie ruska.
-  niemiecka.

Podług H. Wiercińskiego. Ziemia 1911.

Parlamenty na świecie.

Wszystkich posłów do parlamentów państwa na kuli ziemskiej wybierają do 2,165-ciu.

Argentyna (rzeczposp.) 1. Senat z 30 członków wybieranych przez głosowanie ograniczone na lat 9, odnawiane co 3 lata. 2. Izba deputowanych 120 członków wybieranych na 4 lata przez głos. bezpośr. Połowa odnawiana co 2 lata.

Austria (cesarstwo). 1. Izba panów (Herrenhaus) w niej: arcyksiążęta krwi; 64 naczelników rodów arystokratycznych; 6 książąt-arcybiskupów; 7 książąt-biskupów; 5 arcybiskupów i 153 szlachty, członkowie dziedziczni, wszyscy mianowani z wiedzą cesarza. 2. Izba Deputowanych (Abgeordnetenhaus), 516 deputowanych wybieranych przez głosowanie powszechne na lat 6. Obiedwie instytucje zjednoczone tworzą Reichsrat.

Bawaria (królestwo). 1. Izba panów z członkami: księżęta domu królewskiego, dygnitarze koronni, głowy rodzin arystokratycznych, prezydent konsystorza reformowanego, członkowie dożywotni, wszyscy mianowani przez króla lub regenta. 2. Izba deputowanych ze 159 członków wyb. na 6 lat przez głos. dwustopniowe. Parlament zbiera się co 2 lata.

Belgia (królestwo). 1. Senat 110 członków, wybier. na lat 8 odnawiany w połowie co 4 lata. 30 członków wybier. przez Rady prowincjonalne, pozostali przez obywateli posiadających dochody z nieruchomości najmniej 1200 franków. Izba reprezentantów 320 członków, wyb. przez głos. powsz. na 4 lata, odnawiane w połowie co rok.

Boliwia (rzeczpospolita). 1. Izba senatorów, 18 człon. wybier. na 6 lat, odn. w mniejszości co 2 lata. 2. Izba deputowanych 75 członków wyb. na 4 lata.

Brazylia (rzeczpospol.). 1. Senat 63 członków, zależnie od liczby głosów wybier. na 3, 6 lub 9 lat. 2. Izba deputowanych 212 człon. na 3 lata.

Bulgaria (carstwo) 1. Zgromadzenie narodowe (sobranie) 150 deput. na 5 lat. głosowaniem powszech.

Chili (rzeczpospolita) 1. Senat 32 czł. na 6 lat. 2. Izba deputowanych—94 człon. głos. powsz. na 3 lata.

Dania (królestwo) 1. Landsting 66 czł. w tem 12 mianowanych przez króla. Pozostali wyb. na lat 8 głos. dwustop. 2. Folke thing 114 czł. głos. powsz. na 3 lata. Ciała zjednoczone stanowią Rigsdag.

Ekwator (rzczip.) 1. Senat 30 człon. na 4 lata. 2. Izba deput. 41 czł. głos. powsz. na 2 l.

Francja (rzeczpospolita) 1. Senat 300 członków, głos. ograniczone (wyborcy: senatorowie delegowani, merowie, radcy

okręgowi, delegaci kantonalni, deputowani). 2. Izba deputowanych 589 czł. głos. powsz. z list. okręgowych.

Grecya. Izba 284 czł. na 4 lata, głos powsz. Prawo z r. 1905 ogranicza liczbę do 176 deputowanych.

Hiszpania 1. Senat 180 czł. 2. Izba deputowanych 432 czł. głos powsz. na lat 5.

Japonia (cesarstwo) 1. Izba panów 360 czł.: książęta krwi, 143 notablów, 125 deput. mianowanych przez Mikada, 45 deput.

Kolumbia (rzeczposp.). 1. Senat 27 czł. na 4 lata. 2. Izba reprezentantów 72 członków, głos. powsz. na 4 lata. Parlamenti wybier. przez delegatów administracyi. 2. Izba reprezentantów 379 czł. na 4 lata. głosowanie powszechne.

Meksyk (rzeczposp.) 1. Senat 56 czł. na lat 4. głos. ogranicz. 2. Izba deput. 280 czł. głos. powszechne na lat 2.

Niderlandy (królestwo) 1. Izba pierwsza 50 czł. na 9 lat wyb. przez stany prowincjonalne. 2. Izba druga 100 czł. na lat 4 głos. powsz. Izby zjednoczone nazywają Stanami generalnemi.

Niemcy (cesarstwo). Reichstag 397 deputowanych na lat 5. głos. powsz.

Norwegia (królestwo). Storthing 117 czł. (39 dla miast, 78 dla wsi) na 3 l. głos dwustop.

Portugalia (rzeczposp.) 1. Izba panów 155 czł. 2. Izba deputowanych 138 czł. na 3 lata, głos. powszechne.

Prusy (królestwo) 1. Izba panów (Herrenhaus): książęta krwi, 98 arystokratów człon. dziedzicznych, 207 czł. reprezentantów korporacyi, miast i uniwersytetów, mianow. przez króla. 2. Izba deputowanych 433 czł. głos. dwustop.

Rosya (cesarstwo) 1. Duma 520 czł. głos. dwustop. 2. Rada Państwa 200 czł. zatwierdzonych przez Cesarza, z pomiędzy szlachty, wyższych urzędników i działaczy.

Rumunia 1. Senat 120 czł. wyb. przez 2 kolegia wyborcze. 2. Izba deput. 183 czł. przez 3 kolegia wyb.

Saksonia (królestwo) 1. Izba wyższa 47 czł. 2. Druga Izba 82 czł. na 4 l. głos. dwustopniowe.

Serbia (królestwo) Izba deputowanych (skupsztyna) 160 czł. głos. powszechne.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. 1. Senat 90 reprezent. Stanów (2 na stan) na 6 lat przez Zjednoczenie wyborcze. 2. Izba reprezentantów 386 czł. na 2 l. głos. powsz.

Szwajcarya (konfederacya) 1. Rada Narodowa 167 czł. na 3 lata, głos. powsz. 2. Rada stanu 44 czł. na 2 i 3 l. Obiedwie rady tworzą Zgromadzenie Narodowe lub radę Federalną.

Szwecya (królestwo) 1. Izba pierwsza 150 czł. 2. Izba druga 230 czł. na 3 l. w miastach gł. powsz., na wsiach dwustop.

Węgry (królestwo). 1. Izba magnatów 380 człon.: arcyksiążęta, arystokraci, dygnitarze kościoła, członkowie mianowani przez króla. 2. Izba reprezentantów 453 czł. wyb. na lat 5.

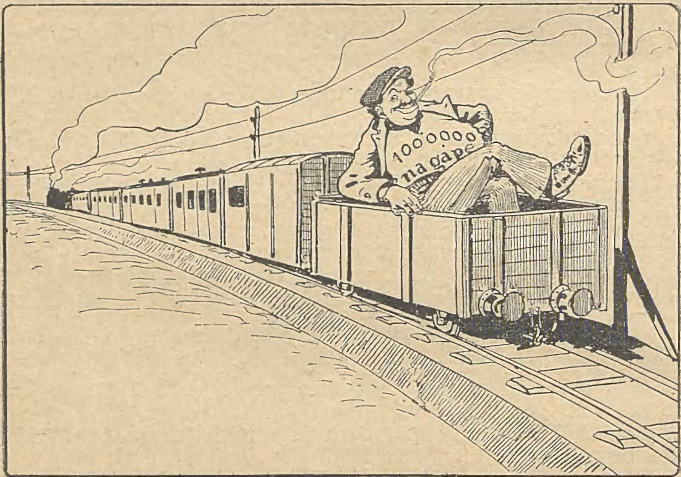
Wielka Brytania (królestwo) 1. Izba Parów (Home of Peers) 591 czł. w tem: 3 książ. krwi 2 arcybiskupów anglikańskich, bis-

kupi Londynu, Durham i Winchester, 21 najstarszych biskupów, 518 parów Anglii, 16 parów Szkocji wyb. na czas posiedzeń, 28 parów Irlandyi. 2. Izba komunalna (Home of Commons) 670 czł. wyb. na 7 lat.

Włochy (królestwo) 1. senat, ks. krwi, 390 czł. 2. Izba deputowanych 508 czł.

Wirtembergia (królestwo) 1. Izba wyższa 40 czł. 2. Izba deputowanych 90 czł. głos. bezpośrednie.

Milion podróżnych „na gape”.



Ministryum komunikacyi zgromadziło dane o wynikach kontroli pociągów na kolejach skarbowych w r. z.

W roku sprawozdawczym wykryto bez biletów i z biletami podrobionemi 904,118 podróżnych.

W związku z tem uwolniono ze służby 53 nadkonduktorów, 305 konduktorów i 178 urzędników.

Zdegradowano na niższe stanowiska 101 nadkonduktorów, 214 konduktorów i 133 urzędników.

Nagany udzielono 2473 nadkonduktorom, 4102 konduktorom i 10.473 urzędnikom kolejowym.

Przemysł i handel chrześcijański a żydowski w Królestwie Polskiem.

Interesująca całe społeczeństwo nasze sprawa rozwoju przemysłu i handlu chrześcijańskiego poddała nam myśl wyraźniejszego zobrazowania stosunku przedsiębiorczości stron obu, t. j. chrześcian i żydów.

Za podstawę do obliczeń i porównań liczby zakładów przemysłowych i handlowych wszelkiego rodzaju obraliśmy rocznik 8-my (za rok 1912) dzieła „Przemysł i handel Królestwa Polskiego“, od lat już dziewięciu wydawanego staraniem Stowarzyszenia Techników w Warszawie pod kierunkiem inż. Antoniego Rościszława Soroki.

Przy obliczeniach powodowaliśmy się nietylko brzmieniem nazwisk właścicieli firm, w dziele wymienionych, lecz i dość biegłą znajomością stosunków. To sprawia, iż pomimo mogących się zdarzyć drobnych odstępstw na obie strony, wykaz nasz posiada wszelkie cechy prawdopodobieństwa, obrazującego stosunek posiadania.

Tak więc w Królestwie Polskiem wszystkich zakładów firmowych (dział XXII, hotele i zajazdy z powodu niepodania nazwisk właścicieli wyłączyliśmy) istnieje około 21.029.¹⁾

Zakłady te rozpadają się na grupy:

a) Przemysł.

Liczba porządkowa	NAZWA DZIAŁÓW I PODDZIAŁÓW	Ogółem	W rękach chrześcian	W rękach żydów
I.	<i>Górnictwo i hutnictwo.</i> Kopalnie wapna, węgla, cynku, żelaza, piece wapienne	351	300	51
II.	<i>Metalowy.</i> Budowa machin, młynów, narzędzi rolniczych, wagi, armatury	1555	1216	339
III.	<i>Mineralny.</i> Cement, gips, wapno, asfalt, wyroby z kamienia, cegielnie i t. d.	523	367	156
IV.	<i>Chemiczny.</i> Produkty techniczno-chemiczne, chemiczno-farmaceutyczne, perfumeryjno-kosmetyczne	269	163	106

¹⁾ Zakłady z przewagą właścicieli chrześcian są liczone jako chrześcijańskie i przeciwnie.

Rysunek 2.



Liczba porządkowa	NAZWA DZIAŁÓW I PODDZIAŁÓW	Ogółem	Wreках chrześcian	Wreках żydów
V.	<i>Spożywczy.</i> Gorzelnie, rektyfikacye, browary, słodownie, cukrownie, wyroby cukiernicze, fabryki tabaczne, produkty mleczne, młyny, piekarnie, rzeźnie, wędliniarnie ¹⁾	2140	1384	856
VI.	<i>Zwierzęcy.</i> Garbarnie, sortownie, szczeciny, fabryki szczotek i t. d.	281	96	185
VII.	<i>Drzewny.</i> Tartaki, fabryki stolarskie, ciesielskie, bednarskie, mebli, zakłady tapicerskie, ram, listew, koszyków, galanter.	910	581	339
VIII.	<i>Papierniczy i graficzny.</i> Papiernie, fabryki celulozy, introligatornie, fabryki gilz, drukarnie, litografie, fotochemigrafia	668	309	359
IX.	<i>Włóknisty.</i> Fabryki tkackie, nici, apertury, płócien, farbiarnie, trykotaży, bielizny stołowej, wyrob. kauczukowych	1285	645	640
X.	<i>Konfekcyjny.</i> Fabryki bielizny, modniarstwo, obuwie, gorsety, krawaty, galanterya skórzana, kapelusze, rękawiczki, grzebienie, parasole, pralnie	2045	999	1046
XI.	<i>Różnych.</i> Powozy, instrumenty muzyczne, lalki, zabawki, dewocyonalia, zakł. fotograficzne, przedsiębiorstwa przewozowe, dezynfekcyja, asenizacyja	392	310	82
XII.	<i>Przedsiębiorstwa i biura techniczne.</i> Budowa dróg, roboty hydro-techniczne, budowlane, elektrotechnika, biura patentowe	456	405	51

b) Handel.

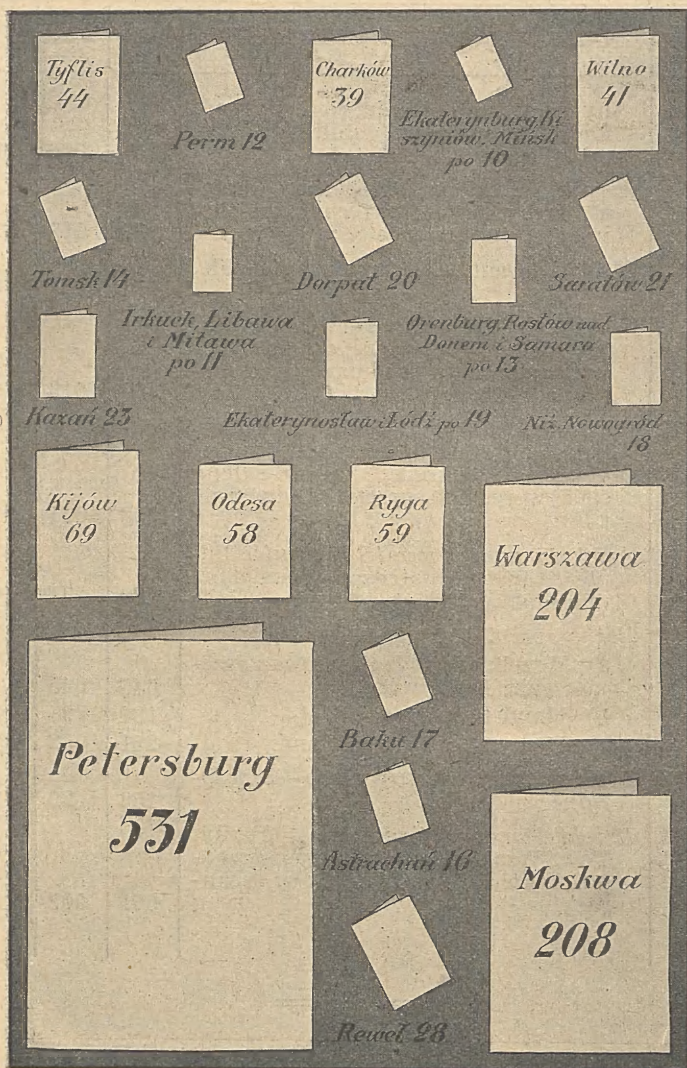
XIII.	<i>Artykuły do użytku przemysłu i gospodarstwa.</i> Materiały opałowe, wyroby metalowe, przybory elektrotechniczne, naczynia kuchenne, maszy-			
-------	---	--	--	--

¹⁾ W tem 498 dóbr ziemskich, prowadzących przemysł mleczarski i fabryki drożdży.

Liczba porządkowa	NAZWA DZIAŁÓW I PODDZIAŁÓW	Ogółem	Wreках chrześcian	Wreках żydów
	ny do szycia i pisania, rowery, broń, kasy ogniotrwałe, jubilerszczyzna, szkło, ceramika i in.	1554	696	858
XIV.	<i>Artykuły chemiczno-kosmetyczne.</i> Apteki, farby, produkty techniczno-chemiczne, perfumerye	739	519	220
XV.	<i>Meble i dywany.</i> Fortepiany, meble, dywany	174	87	87
XVI.	<i>Manufaktura i galanterya.</i> Odzież, futra, bielizna, kapelusze, czapki, obuwie, galanterya skórzana, przybory podróżne	4400	1613	2797
XVII.	<i>Artykuły spożywcze.</i> Jatki rzeźnicze, handel drobiem, zbożem, mąką, owocami, cukrem, kawą, sklepy spożywcze, restauracye, kawiarnie i in.	1998	1071	917
XVIII	<i>Artykuły papiernicze i księgarnie.</i> Papier, tapety, materiały piśmienne, reprodukcye, księgarnie	180	77	103
XIX.	<i>Różne przedsiębiorstwa handlowe.</i> a) Wszelkiego rodzaju stowarzyszenia spożywcze, b) Handel mieszany c) Domy agenturowe i hand.	645 181 251	645 95 52	 86 199
XX.	<i>Przedsiębiorstwa transportowo - ekspedycyjne</i>	152	29	123
XXI.	<i>Przedsiębiorstwa finansowe.</i> Banki, Tow. Wzaj. Kredytu, kasy oszczędności, kantory wekslu. Tow. asekuracyjne ¹⁾	661	503	140

¹⁾ Kooperatyw chrześcijańsko-żydowskich 18.

STATYSTYKA PRASOWA.



wgruzińskim 13 w tatarskim 11 w ruskim 12

w języku polskim

234

w żydowskim 51
po hebrajskim i zagoraj
w ormiańskim 21
w litewskim 20

w języku rosyjskim

1585

w słowiańskim

45

w Tatarskim

47

w niemieckim

69

(Patrz opis na str. następnej.)

Statystyka prasowa.

Według wykazów wydziału prasowego ministerjum spraw wewnętrznych w roku ub. w obrębie państwa Rosyjskiego wydawano 2,167 czasopism w różnych językach.

Czasopisma te wychodziły w 246 miastach. Pierwsze miejsce pod względem liczby czasopism zajmuje Petersburg, gdzie wychodzi 531 organów prasy peryodycznej (czyli 24,5 proc. wszystkich wychodzących czasopism); potem następuje Moskwa (208 czasopism, czyli 6,6 proc. wszystkich czasopism,) dalej Warszawa (204) Kijów— (69); Ryga—(59); Odesa—(58); Tyflis — (44); Wilno (41); Charków—(39); Rewel—(28); Kazań—(23); Saratów—(21); Dorpat—(20); Ekaterynosław—i Łódź (po 19); Niżny Nowogród—(18); Baku—(17); Astrachań—(16); Tomsk—(14); Orenburg—Rostów nad Donem, Samara—(po 13); Perm—(12); Irkuck, Lipawa, Mitawa—(po 11); Ekaterynburg, Kiszyniów, Mińsk—(po 10).

W pozostałych miastach liczba czasopism nie dochodzi do 10. W 39 miastach liczba czasopism waha się pomiędzy 4—9; 33 miasta ma po 3 czasopisma; 36 miast po 2 i 89 po 1 czasopiśmie.

W języku rosyjskim wychodzi 1,585 czasopism czyli 73,1 proc. ogólnej liczby.

W języku polskim wychodzi 234 czasopisma (10,8 proc.).

W języku niemieckim wychodzi 69 czasopism, w łotewskim—47; w estońskim—43; w żydowskim (w hebrajskim i żargonie)—31; (czyli 1,4 proc.).

W języku ormiańskim wychodzi 21 czasopism (0,99 proc.); w litewskim—20, (0,92 proc.); w gruzińskim—13, (0,60 proc.); w ruskim—12 (0,55 proc.); w tatarskim—11 (0,51 proc.).

Przeszło 50 czasopism wychodzi w dwóch lub trzech językach np. w języku rosyjskim, angielskim, niemieckim i francuskim wychodzi 6 czasopism; w języku rosyjskim, łotewskim i niemieckim 5 czasopism, w języku rosyjskim i polskim 3 wydawnictwa. W języku angielskim, białoruskim, nowogreckim, chińskim, koreańskim, mołdawskim, mongolskim, osetyńskim, sarckim, tureckim, turkmeńsko-tatarskim, fińskim, czeskim i t. d. wychodzi po jednym czasopiśmie.

Według treści wydawnictwa dziela się na 28 grup. Najliczniejszą grupę stanowią wydawnictwa poświęcone polityce, publicystyce i literaturze, czyli zwykły typ gazet i czasopism. Grupa ta liczy 846 czasopism czyli 31 proc. Drugie miejsce zajmuje grupa wydawnictw urzędowych licząca 213 czasopism czyli 8,5 proc. ogólnej liczby.

Następnie wydawnictw, poświęconych teologii, wychodzi 223, rolnictwu, leśnictwu, rybołóstwu i myśliwstwu—186; skarbowości, przemysłowi i handlowi—140 i t. d. Czasopisma poświęcone sprawom miejskim i ziemskim zajmują 78 wydawnictw.

Sztuka, teatr i muzyka mają 61 organów.

Wydawnictw, poświęconych prawu, ekonomii politycznej i statystyce jest 28 i ta grupa pod względem ilościowym zajmuje 23 miejsce.

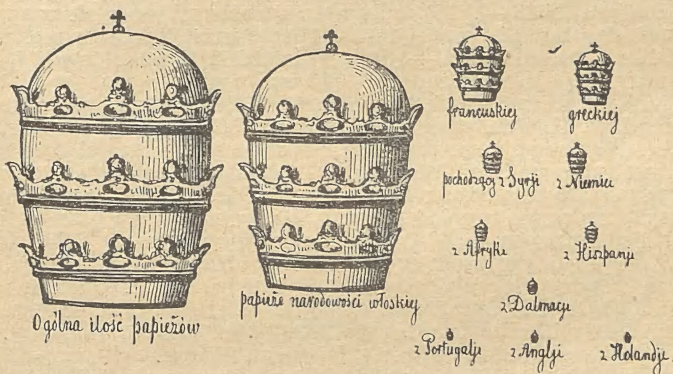
Przedostatnie (27 miejsce) zajmuje grupa wydawnictw poświęconych filozofii i psychologii, których wychodzi 10.

Daleko obfitsza jest grupa nauk przyrodniczych i fizyko-matematycznych, grupa ta zajmuje 14 miejsce i obejmuje 50 czasopism.

Wydawnictw dla dzieci i młodzieży jest 42, w tej liczbie 25 w języku rosyjskim, 5 w polskim, ormiańskim, gruzińskim i hebrajskim po 2 i po 1 w języku azerbejdzańskim, łotewskim, litewskim, niemieckim, ukraińskim i estońskim.

Wydawnictw satyrycznych i humorystycznych wychodzi 38, zajmują one 19 miejsce.

Jakiej narodowości byli papieże?



Według badań włoskiego historyka Scarlatti'ego, na stolicy św. Piotra zasiadało 264 papieży, choć inni liczbę ich podają na 254. Większość papieży, bo 209, była pochodzenia włoskiego, a mianowicie: 19 pochodziło z Toskanii, 14—z Neapolu, 9—z Emilii, 9—z Wenecyi, 7—z Lombardyi, 6—z Liguryi, 2—z Abruzzów, 5—z Piemontu i t. p. Z Francyi pochodziło 17 papieży, 14—z Grecyi, 8—z Syryi, 5—z Niemiec, 3—z Afryki, 3—z Hiszpanii, 2—z Dalmacyi, na Portugalie, Anglię i Holandję wypada po jednym.

Honorarya literackie.

Francya była najpierwszym krajem, w którym wprowadzono honorarya za produkcyę umyslowe. Jeszcze przed wprowadzeniem sztuki drukarskiej, hrabia de Rousillon swoim czterem nadwornym minstrelom płacił po 3,700 franków pensyi rocznej. Du-Guesclin twórcem poematów i pieśni oraz deklamatorom wyciżał po 700 fr. „za jeden seans“. Jeżeli wierzyć kronikom, Anzelm Farydit z Awinionu (wiek XIV i XV) z zysków za sztuki pisane i przez siebie wystawiane uciwiał majątek 200.000 franków.

Po wynalezieniu drukarstwa pisarze jeszcze przez pewien czas tworzyli wyłącznie dla dworów i wielkich tego świata. Ronsard np. (1524—1585) za swoje utwory od Elżbiety Angielskiej i Maryi Stuart otrzymał dyamentów za 45,000 fr. Rabelais natomiast (1483—1553) nie dostał za „Gargantuę“ pomimo, że jak pisze „tej książki w ciągu dwóch miesięcy sprzedał więcej, niż biblii za lat dziewięć“. Za to dworzanin Franciszka I-go, Marot (1495—1544) za swoje psalmy zarobił dom i 13400 fr.

Boileau (1636—1711) umierając pozostawił majątek w sumie 300.000 fr. La Bruyère (1649—1696) miał dochodu rocznego 10.000 fr. Corneille (1606—1684) tylko 7.000. Oprócz tego „Cyd“ i inne tragedye dawały mu po 1.000 franków.

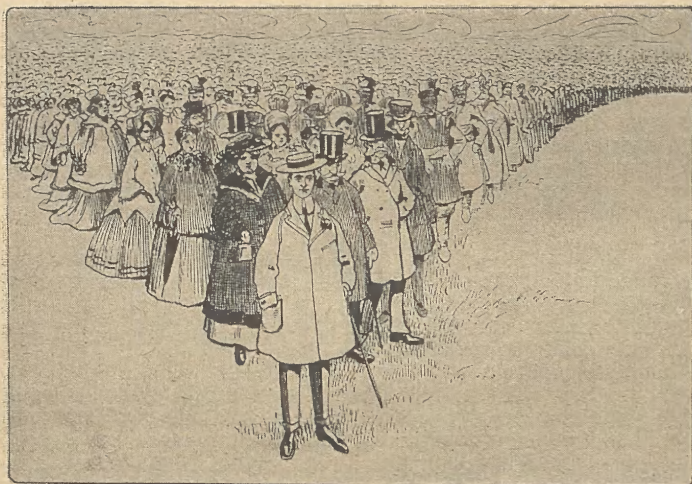
Molierowi za „Atyllę“ zapłacono 6.500 fr., tyleż za „Tytusa i Berenikę“. Racine, umierając, posiadał 55.000 fr. Voltaire należał do autorów najzamożniejszych, lecz majątek zawdzięczał bardziej spekulacyom, niż literaturze. Dochody Rousseau'a nie przekraczały 2,700 fr. w stosunku rocznym. Tak, za „Dykcyonarz muzyczny“ zapłacono mu 660 fr. renty dożywotniej, za „Nową Heloizę“ jednorazowo 4.860 fr., za „Umowę społeczną“ 2.200 fr.

Z pomiędzy późniejszych pisarzy francuskich Eugeniusz Sue za „Żyda tułacza“ osiągnął 100.000 fr.; za „Tajemnice Paryża“ 160000 fr. Dumasowi ojcu, za „Trzech Muszkieterów“ i „Hr. Monte Christo“ zapłacono 200.000 fr. Wiktor Hugo pozostawił fortunę 7 milionów fr. „Historya Rewolucyi“ przyniosła mu 200.000 fr. Scribe za sztuki dramatyczne zyskał 400.000 fr. Georges Sand dochody roczne obliczała na 40.000 fr. Natomiast pieśniarz Beranger zadawał się 800 fr. renty dożywotniej. Teatr Gaité nieznanemu autorowi zapłacił za libretto „Pani Angot“ 600 fr., sam zaś zarobił na tem pół miliona i t. d.

Dochody autorów angielskich stały się pokaźniejsze dopiero począwszy od XIX w. Lord Byron zarobił piórem 500.000 fr. Walter-Scott 200.000. Dickens miał 100.000 renty rocznej. Po 300.000 za jedną książkę otrzymują: Humphry-Ward, Marya Corelli, M. Rudyard Kipling i inni jak Wells mają po 100.000 dochodów rocznych.

Twórca powieści o „Szerloku Holmesie“ Conan Doyle (obecnie schodzi z pola) osiągnął fantastyczne honorarium po 3 fr. 60 cent. za każdy wyraz. Zdystansował tego ostatniego a nawet wszystkich innych były prezydent U. S. A. M. Roosevelt, któremu wydawca nowojorski za każdy wyraz „Pamiętników myśliwego“ płacił po 1 dolarze. Coś podobnego może się praktykować tylko w kraju nieprawdopodobieństw.

Ilu przodków ma człowiek?



Pytanie to było już niejednokrotnie przedmiotem badań i obliczeń, które doprowadzały do najmniejprawdopodobniejszych rezultatów. Jeżeli za punkt wyjścia obliczeń weźmie się ilość pokoleń to szereg tych pokoleń staje się nieskończenie długi.

Każdy człowiek ma dwoje rodziców, dwie babki, dwóch dziadków, cztery prababki, czterech pradziadków i t. d. w nieskończoność. W dziesiątym pokoleniu wstecz ma już każdy człowiek 1000 przodków, w 16 już 65,000, a w dwudziestym ilość przodków dochodzi do miliarda.

Przodkowie obecnie żyjących ludzi przedstawiali około r. 800 armię 8 mil. Naturalnie tylko teoretycznie. Praktycznie bio-

rac, wielka ilość przodków odpada przez pokrewieństwa i tak np. rodzeństwo ma tych samych rodziców, cioteczne lub stryjeczne rodzeństwo tych samych dziadków i t. d. Przez każde nawet najdalsze pokrewieństwo, wypada pewna część z górnych szeregów przodków i miliardy teoretycznie obliczone znacznie topnieją, tak, że w końcu nie można się już tak bardzo dziwić, że ludzkość na ziemi doszła obecnie zaledwie do liczby 1 i pół miliarda.

Życie wieczne.

Istnieje nieprzebrane mnóstwo ludzi, którzy zwłaszcza w drugiej połowie swego życia drżą na samą myśl o śmierci. Ta ostatnia od wieków zresztą bywa uważana jako klęska, jako mroczne i rozpaczliwie nielitościwe następstwo losów.

Przyrodnik-filozof spogląda zaś na śmierć jako na proces oddający wszechbyтови olbrzymie i wprost nieocenione usługi. Śmierć albowiem jest twórczynią życia. Brzmi to może paradoksalnie a tem nie mniej należyście odzwierciadla rozwój całej przyrody.

Wyobraźmy sobie, jak wyglądałaby kula ziemiska, gdyby przy normalnym rozwoju ludności—„instytucja śmierci“ istnieć przestała. Pomyślmy, co stałoby się z atmosferą, w której codziennie rodzą się miliardy żyjątek—gdyby tym żyjątkom po wieczne czasy żyć dozwolono.

Istnienie mikroskopowe np. rotifera, składające 30 jajeczek na raz, w ciągu roku wydaje około 70 generacji. Świat musiałby zginąć w razie gdyby śmierć dobroczynna nie uprzętała tego okiem nieuchwytnego drobiazgu. Żyjątko, tworzące galas na liściach dębowych, mszyce różane i kapuściane, filoksera, niszcząca łoży winne i t. p. mnożą się na skalę wprost fantastyczną. Każde z nich już w pierwszym dniu życia płodzi przeciętnie po 25 następców; to znaczy, że w drugim dniu mielibyśmy już $25 \times 25 = 625$ indywiduów; w trzecim 15,625. Wstrzymajmy się z progresyami, o czym na samą myśl już się w głowie zawraca. Musimy zadowolić się przypuszczeniem, iż w ciągu lata ludzie zostaliby niemi zasypani ponad wierzch głowy.

Mucha pospolita w przeciągu miesięcy letnich wydaje około 20 milionów potomstwa. W ciągu następnych pięciu peryodów letnich suma przyrostu much dałaby się wyrazić nie inaczej jak zapomocą łańcucha ...32—35 cyfr!

Pod nieobecność śmierci, owej pożądanej niwelatorki ładu, nie lepiej działałoby się w morzach i oceanach. Stokfisz np. w trze-

cim roku swego życia składa około 40.000 ikry. Zróbmy przypuszczenie, iż żadnego z jajeczek nie spotkała przygoda nicości i oto... zamiast wody mielibyśmy same stokfiszle! Meduzy żywią się infuzoryami, których w ciągu doby pochłaniają około 100.000. Wieloryb po za organizmami większemi spożywa miliardy istot, które w przeciwnym razie uniemożliwiłyby nie tylko żeglugę lecz i istnienie wszelkich stworzeń z ludźmi włącznie. Śmierć na tym świecie występuje nie tylko w postaci... recept lekarskich.

Opatrzność z logiką, którą nie wszyscy ocenić potrafią, obmyśliła śmierć dla dobra życia.

Przesuwa Ona przez świat ten pokolenia ludzi i istnień niższych, które rodzą się, kochają i zamierają, ustępując miejsca nieustannemu weselu młodości.

Z tych więc powodów śmierć musi być uważana, jako nieuniknione następstwo narodzin, obawy zaś kłaść należy na karb krótkowzroczności i niezrozumienia ustroju rzeczy we wszechświecie.

NASZE MIASTA.

Wobec utrwalającej się coraz więcej w społeczeństwie polskiem świadomości, że trzeba zabrać się energicznie do spolszczenia miast naszych, zasługuje na szczególną uwagę artykuł znanego publicyisty, A. Chołoniewskiego, ogłoszony w *Słowie*, a poświęcony statystyce narodowościowej miast polskich w Królestwie, Galicyi i w zaborze pruskim.

Najsmutniej przedstawia się statystyka Królestwa.

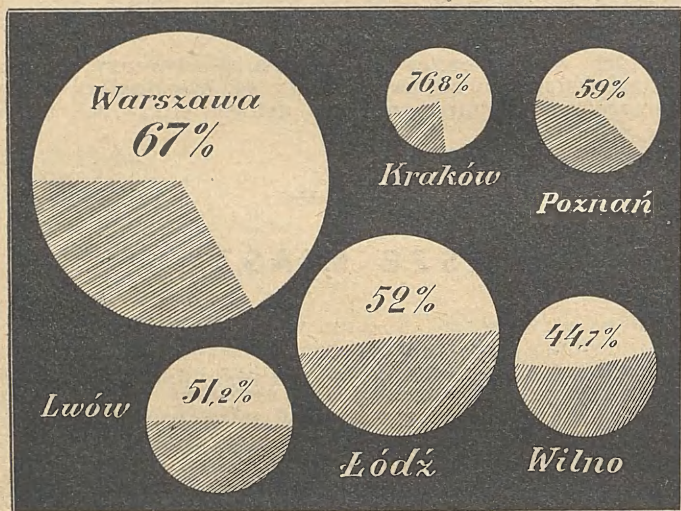
„Statystyka, którą posługujemy się, nie rozróżnia, niestety, wszystkich czterech narodowości, rozróżnia tylko trzy kategorie: Rosyan, żydów i „pozostałych“, spędzając w tej ostatniej na jedno podwórko Polaków i Niemców. Nie tworzymy więc w miastach naszych większości: obok przeszło miliona Polaków stoi przeszło milion żydów, a liczbie 1.200,000 Polaków przeciwstawia się znacznie liczniejsza liczba 1,536,686 mieszkańców innych narodowości.

Stosunek ten, z różnemi wahaniami, odnajdziemy także przy badaniu zaludnienia miast poszczególnych. Są one mieszaniną posko-żydowsko-niemiecką“.

Smutna jest także statystyka własności nieruchomości w miastach Królestwa.

„W r. 1910 naliczono w 116 miastach i miasteczkach Królestwa właścicieli nieruchomości, którzy mieli otrzymać prawo wyborcze: Rosyan 2,783, żydów 24,822, „pozostałych“, więc Polaków i Niemców, razem wziętych, 34,675. Uwzględniwszy, że Niemcy

stanowią w tej rubryce pozycję także coś znaczącą (Łódź), dochodzimy do smutnego wyniku, że domy po miastach naszych zaledwie już tylko w połowie do nas należą. Ale tu trzeba przyjść w pomoc statystyce i zaznaczyć, że po naszej stronie jest ogromna liczba przedmiejskich domków i chałup, po stronie żydów własność nieruchoma w ulicach handlowych, w głównych arteriach miejskiego ruchu. Gdy to uwzględnimy, okaże się, że przewaga własności już dawno wyszła z rąk naszych“.



Pogodniejszy jest obraz statystyczny miast galicyjskich, w których procent ludności polskiej, aczkolwiek powoli, ale stale się powiększa.

„Od r. 1880—1910 element polsko-chrześcijański w Galicyi wzrósł; w Krakowie z 67,8 proc. na 76,8 proc; w 11 miastach większych, razem wziętych, z 62,3 proc. na 66,3 proc.; w 56 miasteczkach z 66,8 proc. na 68,5 proc.; (W całej zachodniej części kraju ludność polska podniosła się z 87,8 proc. na 88,6 proc.) Procent przymieszki żydowskiej jest więc i tu bardzo znaczny, ale stale się obniża, a tempo tego obniżania się byłoby jeszcze nieco szybsze, gdyby nie dość silny w ostatnich czasach dopływ żydów wypędzonych

lub dobrowolnie uchodzących z mniej gościnnej Rosyi. W miastach Galicyi wschodniej, gdzie w grę wchodzi także Rusini, procent żydów również zmniejsza się, a ludność polska wykazuje największą prężność rozwojową. Na ostatnie zjawisko składa się w pewnym stopniu emigracya polska na Ruś, oraz dość silne, a prawie zawsze bezpowrotne wychodźstwo Rusinów. Wyjątek z pomyslniej dla nas reguły stanowi Lwów (w ciągu lat trzydziestu ludność polska chrześcijańska spadła z 55.4 proc. na 51.2 proc.) i trzy znaczniejsze miasta (Stanisławów, Stryj, Drohobycz). Polacy reprezentują na Rusi większość absołutną; we Lwowie (51.2 proc.) w Jarosławiu (52 proc.), w Samborze (55 proc.); większość względną w pięciu innych miastach (Przemyśl, Gródek, Sanok, Trembowla, Brzeżany); w reszcie miast są w mniejszości wobec jednego z dwu innych elementów, dokładniej: wobec żydów. Stały od lat 30 postęp nasz wyraża się w liczbach następujących: w



19 miastach większych wzrosła ludność polsko-katolicka z 29 proc. na 35.5 proc., w 83 miasteczkach z 21 proc. na 26.2 proc. (w całej Galicyi wschodniej wzmogła się z 22.1 proc. na 25,3 proc. Żydzi spadli w ciągu ubiegłego 30-lecia we Lwowie z 28.2 proc. na 27.8 proc. w 19 miastach znaczniejszych z 45.6 proc. na 38.5 proc., w 83 miasteczkach z 48.1 proc. na 42 proc.

Są to odsetki bardzo znaczne. Mimo stałego ubytku więc, żydzi i w miastach galicyjskich stanowią siłę potężną, nie możemy zatem i tu mówić o miastach istotnie polskich.“

Najmniejszą rolę odgrywają żydzi w miastach zaboru pruskiego. Cofają się ciągle, nie mogąc wytrzymać konkurencji z żywiołem polskim i niemieckim. Niestety i tam siła polskości w miastach przedstawia się niepomyślnie. Dominuje żywioł niemiecki.

Najgorzej jest w Prusach Książących. Stolica polskiej Warmii, Olsztyn, ma zupełnie nikły odsetek polskich mieszkańców. W Prusach Królewskich miasta są również zniemczone silnie. Toruń ma zaledwie 30 proc. ludności polskiej. W ostatnich dopiero czasach stosunki zmieniają się nieznacznie na naszą korzyść. Miasta polskie Opole, Bytom, Gliwice i inne dzięki przemysłowi mają nieraz znaczny odsetek ludności polskiej, jednak ubogiej i nie odgrywającej żadnej roli.

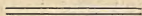
„Odrębne stosunki panują w rdzeniu naszych ziem, podległych berłu pruskiemu: w Księstwie. O polskość ich toczy się walka. Żydzi niemal ustąpili—Niemcy, silni na kresach zachodnich, cofają się w głąb kraju. Poznań liczy Polaków 95,000, Niemców i żydów 60.000. Urzędowa statystyka, niewątpliwie tendencyjna, naliczyła polskich mieszkańców w miastach Księstwa Poznańskiego w r. 1905—316, 128 t. j. 47.40 proc., zaś w r. 1910—348,262, t. j. 48.32 proc. Niektóre najmniejsze miasta są już zupełnie dla nas odzyskane.“

Chołoniewski tak kończy swe zajmujące wywody:

„Tak przedstawia się w przybliżeniu nasza siła liczebna w miastach w chwili, gdy pada wreszcie hasło ich spolszczenia—hasło, które w samym brzmieniu ma coś głęboko bolesnego i upakarzającego. Miasta na ziemi polskiej muszą być dopiero spolszczone. Istotnie, nie są one nasze, ani ze składu ludności, ani wpływu, jaki w nich wywierać możemy. Odwieczni dziedzice kraju, którego prawo własności okupiliśmy krwią tak obficie przelaną w jego obronie, w miastach naszych mieszkamy niby na komornem—a stan taki, przedłużając się, grozi całej naszej przyszłości jako narodu“.

☛ Ludności rosyjskiej liczą miasta Królestwa 149,396, żydów 1,132,166, „pozostałych“ 1,455,224. Odcinając na Niemców, skupionych w Łodzi i innych centrach przemysłowych, 255,224, otrzymamy polskiej ludności 1,200.000.

Z największych miast w obrębie dawnych ziem naszych liczy ludności polskiej: Warszawa 67 proc., Kraków 76,8 proc., Poznań 59 proc., Łódź 52 proc., Lwów 51.2 proc., Wilno 44.7 proc.



Zdania i wyrażenia obce, stosowane w polszczyźnie w piśmie i mowie polskiej.

- Ab ovo*, „od jaja“, wyr. łac.—traktowanie rzeczy od początku.
- A capite* łac.—od początku.
- Ad acta* łac.—odłożenie sprawy do akt.
- Ad calendas graecas* łac.—odłożyć coś na czas nieograniczony.
- Ad feliciora tempora* łac.—do lepszych czasów.
- Ad hoc* łac.—„do tego“ np. komisya wybrana do pewnej sprawy.
- Ad libitum* łac.—do woli, do upodobania.
- Ad limina apostolorum* łac.—Do progów apostołskich, do Rzymu.
- Ad maiorem Dei gloriam* łac.—Ku większej chwale Boga.
- Ad multos annos* łac.—do wielu lat.
- Ad patres* łac.—przejsć do ojców, do grobu.
- Ad perpetuam rei memoriam* łac.—na wieczną rzecz pamiętkę.
- Ad usum Delphini* łac.—na użytek delfina (dauphin, następca tronu francuskiego) Przysłowie z czasów Ludwika XIV.
- A fonds perdu* franc.—zapomoga bez zwrotu, umowa co do renty od włożonego kapitału.
- Alea jacta est* łac.—kości zostały rzucone. Decyzya śmiała i poważna, przedsięwzięta po głębokim namyśle.
- Alleluja* hebr.—„Chwalcie Pana“.
- Alibi* łac.—gdzieindziej. Używany w sądownictwie.
- Allah Akbar* arab.—Bóg jest wielki.
- All right* ang.—Wszystko w porządku.
- Alma mater* łac.—matka karmiąca; nazwa dawana akademiom i uniwersytetom.
- Al pari* włos.—równia kursu papierów giełdowych.
- Alter ego* łac.—„Drugi ja“, pełnomocnik.
- Ambo meliores* łac.—jeden wart drugiego.
- Amen* hebr.—niech się tak stanie.
- Amicus Plato, sed magis amica veritas* łac.—przyjaciel Plato, lecz większą przyjaciółką prawda (czyli: kocham Platona lecz więcej prawdę). Słowa Arystotelesa.
- Anch'io sono pittore* włos.—I ja też jestem malarzem. Okrzyk Corregia.
- Après moi le déluge* franc.—po mnie może nastąpić potop. Maksyma Ludwika XV.
- Audaces fortuna juvat* łac.—śmiałym szczęście sprzyja. Z Wirgiliusza.
- Audiatur et altera pars* łac.—należy wysłuchać i strony drugiej. Seneka.
- Avis au lecteur* franc.—dla wiadomości czytelnika.

- Be or not to be* ang.—być albo nie być. Szekspir. Hamlet.
Bene natus et possessionatus łac.—dobrze urodzony i posiadacz ziemi.
Bis dat qui cito dat łac.—dwa razy daje, kto śpiesznie daje.
Brevi manu łac.—odrzecznie.
Bric à brac franc.—tandeta, rupiecie.
Carpe diem łac.—korzystaj z dnia (chwili bieżącej). Horacy.
Castigat ridendo mores łac.—śmiechem poprawia obyczaje. Santeul.
Casus belli łac.—wypadek powodujący wojnę.
Cause célèbre franc.—wypadek budzący sensację.
Caveant consules łac.—niech konsulowie czuwają. Cycero.
Ceterum censeo łac.—nakoniec uważam. Katon.
Circulus vitiosus łac. błędne koło.
Cogito, ergo sum łac.—myślę, więc jestem. Decartes.
Conditio sine qua non łac.—warunek konieczny.
Consilium abeundi łac.—rada oddalenia się z uniwersytetu, instytucyi społecznej i t. d.
Consuetudo est altera natura łac. — przyzwyczajenie jest drugą naturą. Cicero.
Contradictio in adjecto łac.—sprzeczność w określeniu.
Cui bono? łac.—na czyją korzyść?
Cum eximia laude łac.—z najwyższą pochwałą.
Cum grano salis łac.—z odrobiną soli.
De gustibus non est disputandum łac.—o gustach nie może być sporu.
De mortuis aut bene aut nihil łac.—o zmarłych albo dobrze mówić, lub wcale. Solon.
Deus ex machina łac.—bożek z maszyny.
Dictum factum łac.—powiedziano, zrobiono.
Divide et impera łac.—siej niezgodę i rządź. Machiavelli.
Dura lex sed lex łac.—ciężkie prawo, ale prawo.
Ecce homo łac.—Oto człowiek. Słowa Piłata, gdy ukazywał ludowi ubiczowanego Jezusa Chrystusa.
Embarras de richesse franc.—kłopot z powodu nadmiaru (bogactwa).
Enfant terrible franc.—dziecko źle wychowane, dające się we znaki.
E pur si muove włos.—a jednak się porusza! Galileusz.
Errare humanum est łac.—błądzić jest rzeczą ludzką.
Est modus in rebus łac.—jest pewna miara w rzeczach.
Etat c'est moi franc.—państwo to ja. Ludwik XIV.
Et haec facienda, et illa non omittenda łac. i to uczynić i tamtego nie pominąć.
Et tu Brute contra me! łac. I ty Brutusie przeciwko mnie! Juliusz Cezar.

Ex abrupto łac.—bez przygotowania.

Ex promptu łac.—bez przygotowania..

Ex ungue leonem łac.—poznać lwa po pazurach.

Finis coronat opus łac.—koniec wieńczy dzieło.

Habeas corpus łac.—miej swoje ciało.

Habemus papam. łac.—mamy papieża.

Hands off ang.—precz z rękoma.

Hannibal ante portas! łac.—Hannibal pod bramami!

Historia est magistra vitae łac.—historia jest nauczycielką życia.
Cycero.

Hodie mihi, cras tibi. łac.—co mnie dziś, jutro tobie.

Homo homini lupus. łac.—człowiek dla człowieka jest wilkiem.

Homo novus. łac.—człowiek nowy.

Homo proponit, Deus disponit. łac.—człowiek proponuje, Pan Bóg postanawia.

Homo sapiens łac.—człowiek rozumny.

Homo sum et nihil humani a me alienum puto. łac.—Jestem człowiekiem i wszystko ludzkie nie jest mi obce. Terencyusz.

Honny soit, qui mal y pense franc. — Wstyd temu, kto źle o tem myśli.

Honoris causa łac.—dla zaszczytu.

Hora canonica łac.—godziny kanoniczne.

Idée fixe franc.—myśl stale zajmująca umysł.

In hoc signo vinces łac.—pod tym znakiem zwyciężysz.

In illo tempore łac.—w owych czasach.

In medias res łac.—odrazu do rzeczy.

In summo gradu łac.—w najwyższym stopniu.

Is fecit cui prodest łac.—uczynił ten, komu na tem zależało.

Jurrare in verbo magistri łac.—powoływać się na powagę nauczyciela.

Jus primae noctis łac.—prawo pierwszej nocy.

Laissez faire, laissez passer franc.—zostawcie, jak jest, zdajcie na los.

Lapsus calami łac.—błąd pióra.

Lapsus linguae łac.—omyłka w mowie.

Liberum veto. łac.—przeczę w imię wolności!

Littera docet, littera nocet łac.—litera uczy, litera szkodzi.

Los von Rom niem.—oderwanie się od Rzymu.

L'union fait la force franc.—jedność tworzy siłę.

Mala fide łac.—w złej wierze.

Mala nota łac. łac.—zły stopień.

Medice cura te ipsum łac.—lekarzu ulecz siebie samego.

Mens sana in corpore sano łac.—zdrowa dusza w zdrowem ciele.

Nec Hercules contra plures łac.—i Herkules przeciwko wielu nie poradzi.

Nec locus ubi Troia fuit łac.—niema śladu, gdzie stała Troja.

Nec plus ultra łac.—już nic po za tem.

Nemo propheta in patria sua łac. Nikt nie jest prorokiem we własnym kraju.

Nemo sapiens nisi patiens łac.—nikt nie może być mądrym bez cierpliwości.

Ne sutor supra crepidam łac.—szewcze, pilnuj kopyta.

Nil desperandum łac.—nie trzeba rozpaczać.

Noli me tangere łac.—nie dotykaj mnie.

Nomina sunt odiosa łac.—(nie dosłownie) wymiana nazwisk bywa niebezpieczna.

Omne trinum perfectum (łac.—wszystko co potrójne jest doskonałe.

Omnia mecum porto łac.—wszystko, co posiadam, noszę ze sobą.

Ora et labora łac.—módl się i pracuj.

O sancta simplicitas! łac.—o święta naiwności!

Panem et circenses łac.—chleba i igrzysk.

Panis bene merentium łac.—chleb dobrze zasłużonych.

Per fas et nefas łac.—godziwie i niegodziwie.

Per aspera ad astra łac.—przez ciernie do sławy.

Pereat mundus, fiat justitia łac.—niech świat zginie, byleby stało się zadość sprawiedliwości.

Periculum in mora łac.—niebezpieczeństwo we zwłóce.

Persona grata łac.—osoba wyróżniana względami.

Pium desiderium łac.—pobożne życzenie.

Pro domo sua łac.—o domu własnym, o własnych sprawach.

Propria laus sordet łac.—własna chwała cuchnie.

Quand même franc.—bezwarunkowo.

Quod erat demonstrandum łac.—co było do wykazania.

Quod licet Jovi, non licet bovi łac. co wolno Jowiszowi, nie wolno wołu.

Quous que tandem? łac.—dokądże tego będzie?

Res sacra miser łac.—ubóstwo jest rzeczą świętą.

Se non è vero, è bene trovato włos.—jeżeli to nie jest prawdą, jest dobrze zmyślone.

Sic itur ad astra łac.—tak się idzie do gwiazd.

Sic transit gloria mundi łac.—tak przemija sława tego świata.

Sic volo, sic jubeo łac.—tak chcę, tak każę.

Similis simili gaudet łac.—podobny cieszy się podobnym.

Si vis pacem, para bellum łac. — jeżeli chcesz pokoju, gotuj się do wojny.

Spiritus flat ubi vult łac. — duch objawia się gdzie chce.

Stante pede. łac. — natychmiast.

Status quo. łac. — stan rzeczy obecny.

Status quo ante bellum. łac. — stan, jak przed wojną.

Sursum corda łac. — w górę serca.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis łac. — czasy zmieniają się, a i my z nimi.

Time is money ang. — czas to pieniądz.

Timeo Danaos et dona ferentes łac. — lękam się Greków, nawet, gdy składają podarunki.

Tres faciunt collegium. łac. — Trzech stanowi kolegium.

Tu l'as voulu, Georges Dandin franc. — Chciałeś tego, Jerzy Dandin. Z Moliera.

Ultima ratio łac. — ostatni argument.

Urbi et orbi. łac. — miastu i światu.

Usque ad finem łac. — aż do końca.

Utile dulci łac. — pożyteczne z przyjemnem.

Vae victis! łac. — biada zwyciężonym!

Vanitas vanitatum et omnia vanitas. łac. — próżność nad próżnościami i wszystko próżność.

Verba volant scripta manent łac. — słowa ulatują, pismo pozostaje.

Viribus unitis, łac. — połączonemi siłami.

Vita brevis, ars longa łac. — życie krótkie, sztuka długa.

Vox populi, vox Dei łac. — głos ludu jest głosem Boga.

Żydzi w miastach polskich.

Według urzędowego zestawienia, dołączonego do projektu samorządu miast dla Królestwa Polskiego, opublikowanego przez Tow. pracy społecznej w Warszawie, Królestwo Polskie liczyło w d. 14 stycznia 1910 roku 2.736,786 ludności miejskiej, zamieszkującej 118 miast i miasteczek. Na liczbę tę składa się aż pięć narodowości. Obok Polaków i żydów mieszkają w nich Rosyanie, Niemcy i Litwini. Urzędowe wykazy, któremi posługiwał

się autorowie zestawienia, ogłoszonego przez Tow. pracy społecznej, rozróżniają, niestety, tylko trzy kategorie: Rosyan, żydów i „pozostałych”, do których zaliczeni są oprócz Polaków, również Niemcy, Litwini i inni. Do Rosyan zaliczono w r. 1910 149.329 osób, do żydów — 1,131,161, a do „pozostałych” — 1.455.224. Z tej ostatniej kategorii Niemców jest prawdopodobnie około ćwierć miliona w Łodzi, Ozorkowie, Zduńskiej Woli, Żyrardowie, Warszawie i innych ogniskach przemysłowych. Polaków jest zatem w miastach Królestwa około 1.200.000, czyli tyle prawie, co i żydów.

W stolicy kraju, Warszawie, w dn. 1 stycznia 1912 roku było 821,369 mieszkańców, w tej liczbie 32,947 Rosyan, 287.977 żydów i 490.445 pozostałych. Odliczywszy z tej ostatniej pozycji 10 tysięcy na Niemców i inne narodowości, otrzymamy liczbę 480.000, jako najbliższą dokładnej sumy żywołu polskiego w Warszawie. Jest nas zatem w stolicy Królestwa zaledwie 58 proc.

Nielepiej, a nawet niekiedy znacznie gorzej przedstawia się sytuacja nasza w innych miastach Królestwa. W Łodzi jest 408,442 mieszkańców, w tem 3,597 Rosyan, 92.558 Żydów i 312.287 Polaków i Niemców. W innych miastach gubernialnych poza Warszawą stosunek liczebny mieszkańców pod względem narodowości przedstawia się jak następuje: Kielce: 31.171 mieszkańców—18.431 Polaków (wraz z Niemcami i innymi), czyli 58%, Płock 30.681 mieszkańców—16,686 Polaków (55 proc.), Piotrków: 41,702 mieszkańców 21.652 Polaków (52 proc.) Radom: 47.544 mieszkańców—23.462 Polaków (50 proc.); Kalisz 48,964 mieszkańców — 23.418 Polaków (49%) Łomża: 27.671 mieszkańców — 12,542 Polaków (46 proc.); Siedlce 30.472 mieszkańców 11.929 Polaków (40 proc.); Lublin: 65.870 mieszkańców—26,495 Polaków (38 proc.); wreszcie Suwałki; 25.051 mieszkańców—9.139 Polaków (36 proc.).

Z pomiędzy miast prowincjonalnych liczą: Sosnowiec 88.784 mieszkańców—72,833 Polaków (80 proc.); Włocławek: 33,764 mieszkańców—22,443 Polaków (68 proc.); Częstochowa; 72,652 mieszkańców—49.050 Polaków (67 proc.); Pabianice: 38,712 mieszkańców—24.820 Polaków (64 proc.); Tomaszów Rawski: 27,561 mieszkańców—17.010 Polaków (60 proc.); Będzin 49.623 mieszkańców—23,512 Polaków (48 proc.); Zduńska Wola: 25.705 mieszkańców—9.674 Polaków (39 proc.); W małych miasteczkach prowincjonalnych stosunek procentowy ludności polskiej do żydowskiej przedstawia się jeszcze gorzej. Tak np. liczą: Koło: 6.049 żydów—4.667 Polaków (45 proc.); Łęczyca: — 6.050 żydów—3.062 Polaków (33 proc.); Sochaczew: żydów 4.910 Polaków 1918 (28 pr.); Hrubieszów: żydów 8,626—Polaków 2,957 (26 pr.); Szydłowiec: żydów 6.433—Polaków 2.130 (24 proc.); Międzyrzec: żydów 12.744—Polaków 3.772 (23 proc.); Chmielnik: żydów 6.452—Polaków 1,600 (20 proc.) Przedbórz: żydów 7.242—Polaków 1,709 (19 proc.); Kałuszyn: żydów 8.257—Polaków 1.382 (15

proc.); wreszcie Działoszyn: żydów 6.464—Polaków 1.206 (14 procent).

Niepokojąco przedstawia się również stan posiadania polskiego w miastach Królestwa. Świadczą o tem listy wyborcze.

A więc w 116 miastach i miasteczkach Królestwa cenzusy nieruchomościowe podzieliły się na trzy grupy: 2.783 cenzusów rosyjskich, 24.822 cenzusów żydowskich i 34.675 polskich wraz z niemieckimi. W samej Warszawie jest 349 właścicieli nieruchomości Rosyan, 1.741—żydów i 2.452 Polaków wraz z Niemcami.

Niemniej ciekawe od danych powyższych są cyfry, dotyczące stosunku procentowego żydów po miastach w Galicyi i Poznańskiem. Powtarzamy je poniżej za p. A. Choloniewskim, który zestawił je niedawno w *Słowie* na podstawie opracowania d-ra Weinfeld.

W Galicyi ludność miejska wynosi 1,600.000 dusz, co stanowi 20% całej ludności kraju. Skupia się ona w 32 miastach i 139 miasteczkach. W Galicyi zachodniej, gdzie dominuje żywioł polski, daje się zauważyć stały wzrost ludności polskiej. W Krakowie w ciągu lat 30 (1880—1910) żywioł polski wzrósł z 67,8% do 76,8%, w jedenastu większych miastach razem wziętych z 62,3% do 66,3%; w 56 mniejszych miasteczkach z 66,8% do 68,5%; wreszcie w całym kraju z 87,8% do 88,6%.

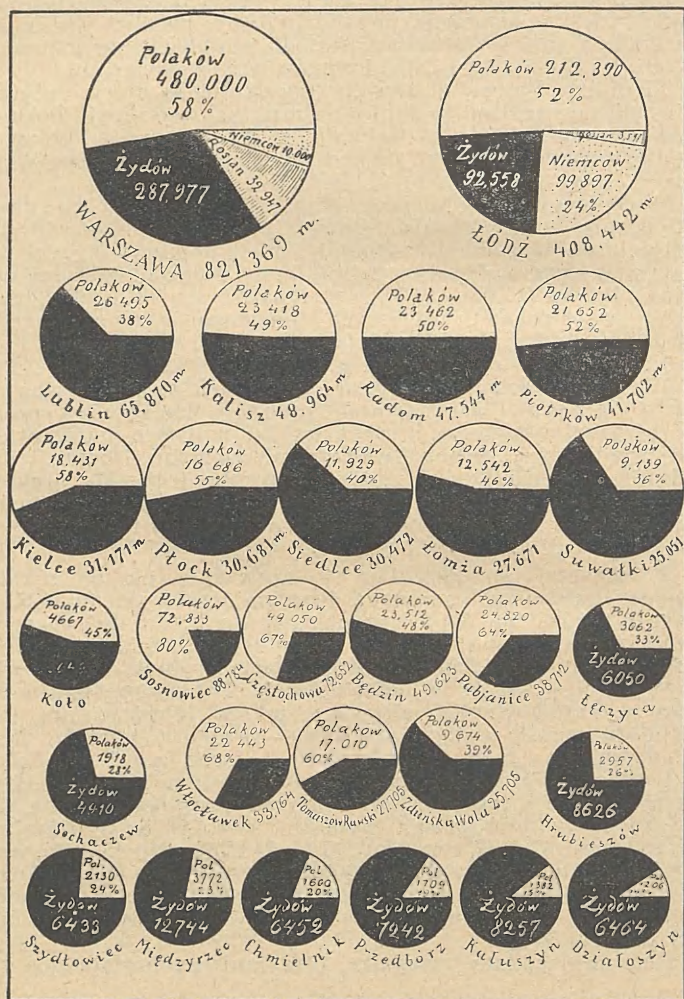
W Galicyi wschodniej tworzą Polacy większość absolutną we Lwowie (51,2 proc.), Jarosławiu (52 proc.) i w Samborze (55 proc.) oraz większość względną (wobec każdej z dwóch narodowości ruskiej i żydowskiej z osobna) w Przemyślu, Sanoku, Gródku, Trembowli i Brzeżanach. Dodać należy, że powolny lecz stały przyrost ludności polskiej daje się zauważyć i tutaj. Wyjątek stanowią: Lwów (w roku 1880 odsetek Polaków wynosił 53,4 proc.), Stryj, Drohobycz i Stanisławów.]

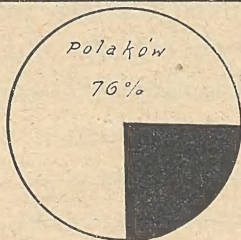
W zaborze pruskim daje się zauważyć znaczna różnica pomiędzy bardzo zniemczonemi Prusami Królewskimi a Księstwem Poznańskiem. W pierwszych zaledwie w Toruniu tworzymy odsetek znaczniejszy (30 proc.), a z mniejszych miast w Kościerzynie, Chełmnie, Świeciu i Pełplinie. Naogół jednak daje się zauważyć powolny wzrost ludności polskiej. Tak naprzykład, w tak bardzo wynarodowionych obwodach jak w Kwidzińskim ludność polska wzrosła w ciągu lat 5 (1905—1910) o 0.54 proc. (z 26,14 proc. do 26.68), a w gdańskim nawet o 0.8 proc (z 5,4% na 6.2%).

Lepsze są warunki w Księstwie Poznańskiem. Tu nawet według niewątpliwie tendencyjnych danych pruskiego urzędu statystycznego ludność polska wynosiła w r. 1905 w miastach 316,126 to jest 47,40% a w roku 1910—348,262 czyli 48,32%, w samym Poznaniu mieszka dziś 95,000 Polaków i tylko 60.000 Niemców i żydów. Zniemczonemi pozostają miasta Bydgoszcz, Rawicz, Piła i Leszno, lecz i tam daje się zauważyć powolny wzrost ludności polskiej kraju.

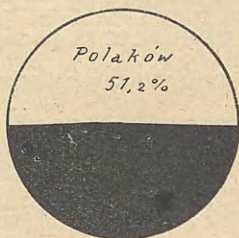
Reasumując dane powyższe, otrzymujemy następujące ze-

stawienie ludności polskiej w największych miastach, leżących w obrębie dawnych ziem naszych: Kraków 76%, Poznań 59%, Warszawa 58%, Łódź 52%, Lwów 51% i Wilno 44%. W żadnym chyba kraju na świecie ludność rdzenna nie tworzy tak skromnych odsetków w najważniejszych ogniskach swojego życia.





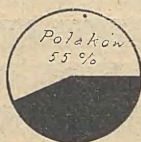
KRAKÓW



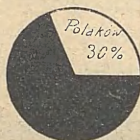
LWÓW



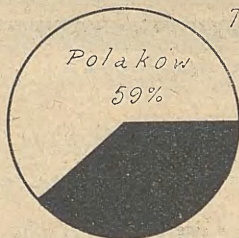
JAROSŁAW



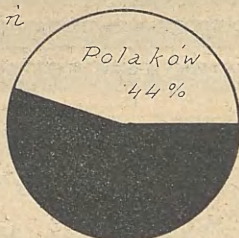
SAMBOR



Toruń



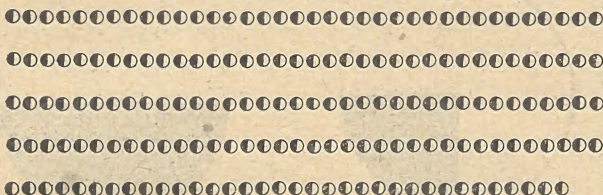
POZNAŃ



WILNO

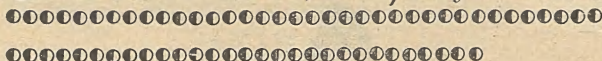
STATYSTYKA TELEFONÓW.

AMERYKA 8,866,000 połączeń



31,065,000 kilometrów drutu

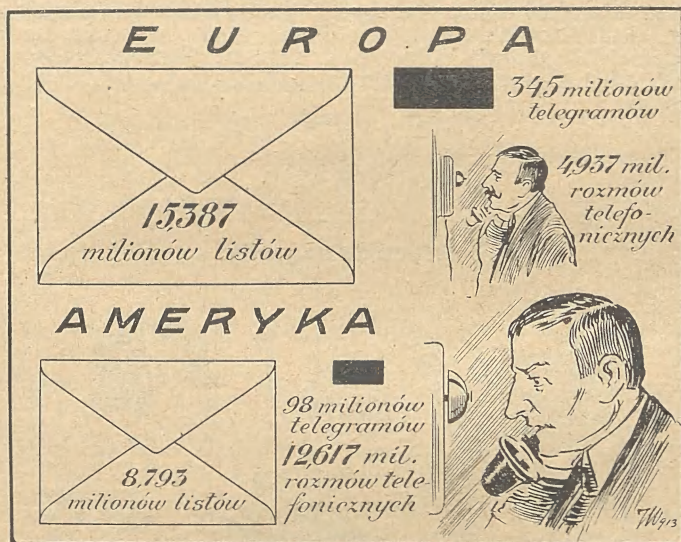
EUROPA 5,239,000 połączeń



15,232,000 klm. dr.

Azja	0004	166,000 p.	■	576,000 k.dr.
Afryka	0	41,000 poł.	■	232,000 k.dr.
Australia i Oceania	000	141,000 p.	■	496,000 k.d.

Times londyński ogłosił szczegółową, na urzędowych danych opartą statystykę ruchu telefonicznego na kuli ziemskiej. Liczby sięgają po dzień 1 stycznia 1912 r. W dniu tym liczba połączeń telefonicznych na obu półkulach wynosiła 12 i pół miliona, zbiorowa zaś liczba drutów na połączenie to zużytych dochodziła do 57 i pół milionów kilometrów. Na czele ruchu telefonicznego kroczy Ameryka z liczbą 8,866,000 połączeń i długością drutów 31,065,000 kilometrów. Wszystkie państwa Europy liczbie tej przeciwstawiają tylko 3,239,000 połączeń i 15,232,000 kilom. dru-



tu. Azja liczy 166 tysięcy połączeń, 576,000 kilom. drutu; Afryka 41 tysięcy połączeń, 232 tys kilom. drutu; Australia i Oceania 141,000 połączeń, 496 tys. kilometrów drutu. Z ogólnej zatem sumy połączeń przypada na wszystkie państwa Europy tylko 26 proc., podczas gdy w samych Stanach Zjednoczonych ten stosunek procentowy wynosi 67 proc.

Zajmujące jest zestawienie rezultatów badań statystycznych co do stosunku rozmów telefonicznych i ruchu pocztowego i telegraficznego. Liczby wskazują, że w Europie list zajmuje pierw-

sze miejsce, podczas gdy w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej ruch zapomocą telefonu przescignął już obecnie wymianę pocztową i telegraficzną. W r. 1909 w Europie przesłano pocztą 15,387 milionów listów, 345 milionów telegramów, rozmów telefonicznych zaś odbyło się 4,937 milionów. W tym samym roku w Stanach Zjednoczonych poczta rozesłała 8,793 miliony listów i 98 milionów telegramów, rozmów zaś telefonicznych odbyło się 12,617, milionów. Ruch listowy zatem wynosi w Europie 74.3 proc., gdy na telefony przypada tylko 24 proc.; w Stanach Zjednoczonych stosunek ten przedstawia się na korzyść telefonów jak 57.8 do 40.9.

W ciągu ostatnich lat czterech liczba rozmów telefonicznych wykazuje coraz większy przyrost, postępujący systematycznie. W r. 1911 dokonano, według obliczeń statystycznych, na kuli ziemskiej 22 miliardy połączeń do rozmów telefonicznych; w rok później, t. j. 1 stycznia 1912 r. ta sama liczba doszła do 25 miliardów.

Rebus do nagrody.



W OBCE RĘCE

(wyjątek z artykułu E. M. „Na kresach wschodnich“ zamieszczony w „Gońcu Wieczornym“ nr. 75, z r. 1913).

Wykaz majątków ziemskich na kresach wschodnich, sprzedanych od roku 1905 przez właścicieli Polaków w ręce obce.

Nazwa majątku	Obszar w dziesięcinach	Nazwisko sprzedającego	Nazwisko nabywcy
gub. W I L E Ń S K A :			
Kojrany pow. wileński	2000	Ant. hr. Tyszkiewicz	gen. Buturlin
Czabiszki pow. wileński	1800	Piłsudzczy	w ręce obce
Gedrojeje pow. wileński	1000	Wład. Jasiński	Bank Włociański
Birsztany, pow. trocki. Miasteczko z zakładem kąpielow.	1000	Kwintowie	Spółka kapitalistów moskiewskich
Kościuszyszki powiat trocki	1441	Antoni hr. Tyszkiewicz	Stajkunaszowie
Berezyna, pow. oszmiański	10000	Ignacy hr. Korwin Milewski	Bank Włociański
Lewków pow. wilejski	2000	Janina hr. Umiaszowska-Milewska	„ „
Mańkowszczyzna pow. wilejski	500	Rudolf Ratyński	Kupcy żydowscy
Ostrówek pow. wilejski	500	Wład. Oskierka	w ręce obce
Helenowo, pow. dzisieński	1280	Aleks. Szyryn	Bank Włociański
Sporuny i Mazurkowszczyzna, powiat dzisieński	224	Wołosowscy	„ „
Uźmiony pow. dzisieński	1000	Ogińska i Oskierczyna	„ „

Nazwa majątku	Obszar w dziesię- cinach	Nazwisko sprzedającego	Nazwisko nabywającego
Frampol powiat dzi- sienński	17000	Księżne Stanisła- wowa i Adamo- wa Lubomirskie	Chorezenko

gub. K O W I E Ń S K A :

Wielona, powiat ko- wieński	1519	Gabryel Zaleski	w ręce obce
Szynoławki, pow. ro- sienński	1082	Staniewiczowie	Bank Włociański
Kietuny, pow. telsze- wski	1463	hr. O'Rourke	„ „
Batkuny, pow. sza- welski	1009	Jerzy Dowiatt	„ „
Kopiany, pow. sza- welski	1843	Wład. ks. Drucki- Lubecki	„ „
Sidory, pow. szawel- ski	1053	Monczyńscy i Syr- jatowicze	„ „
Likszele, pow. szawel- ski	1526	Korybut-Daszkie- wiczowie	Bank Włociański
Dyrwiany, pow. sza- welski	1395	Piłsudzczy	„ „
Dubiany I, pow. sza- welski	398	Ułasewicz	„ „
Dubiany II, pow. sza- welski	463	Ejsmont	„ „
Dubiany-Ubesy, pow. szawelski	1718	Rybsey	„ „
Szczęsłów, pow. sza- welski	588	Gużewska	„ „
Kłopotowsz c z y z n a, pow. szawelski	253	Pluszkiewicz	„ „
Wojniny, pow. sza- welski	1320	Antoni Erdman	Bank Państwa

gub. G R O D Z I E Ń S K A :

Turna i Czarnawczy- ce, pow. brzeski	3819	hr. Grabowscy	Ks. Koczubej
---	------	---------------	--------------

Nazwa majątku	Obszar w dziesięcinach	Nazwisko sprzedającego	Nazwisko nabywającego
gub. M I Ń S K A:			
Hancewicze, powiat słucki	4688	Stanisław hr. Hutten-Czapski	Bank Włościański
Pacyniany, powiat nowogródzki	1200	Moniuszkowie	w ręce obce
Kowniatyn, pow. piński	1524	Staszewiczowie	„ „
Teresin, pow. piński	8800	Kazimierz i Iści-sław Szczytowie	Dawydow
Zadołże, pow. piński	1800	Józef Wołowicz	w ręce obce
Waławsk, pow. mozyrski	22000	Antoni i Bolesław Gordziałkowscy (otrzymali za to prawo nabycia 6000 dzies. w powiecie rzeczycim)	baron Krüdener-Struve
Osovice, powiat mozyrski	17000	Antoni hr. Tyszkiewicz	w ręce obce
Narowla, pow. rzeczycycki	1300	Edward Maurycy Horwatt	Sdobniew
gub. W I T E B S K A:			
Oświej, pow. drysieński	5300	Wład. Szadurski	bar. Rosenschild-Paudin
Hanutowo, pow. siebieski	642	Witold Ogiński	w ręce obce
Zasicino, pow. siebieski	1573	Wład. hr. Wielhorski	Zabusowa
Uzułmujża, pow. rzeczycycki	1839	Mieczysław Benisławski	w ręce obce
Warków, pow. dyneburski	12967	Mieczysław Benisławski, któremu poprz. właściciel p. Michał Reutt jako Polakowi sprzedał na specjalnie dogodnych warunkach	„ „

Nazwa majątku	Obszar w dziesię- cinach	Nazwisko sprzedającego	Nazwisko nabywającego
---------------	-----------------------------------	---------------------------	--------------------------

gub. W O Ł Y Ń S K A :

Majków pow. ostrog- ski	400	Mieczysław hr. Po- niński	włościanie obcy
----------------------------	-----	------------------------------	-----------------

gub. P O D O L S K A :

Nestoida i Kulna, po- wiat lacki	13560	Fryderyk Jurje- wicz	Bank Włościański
Zahnitkow ze Stu- denicą, Podejmą i Waładynką, pow. olhopolski	10000	Bolesław Starzyń- ski	„ „
Niszowce, pow. mo- hyłowski	1050	Antoni Iżycki	Czichaczew

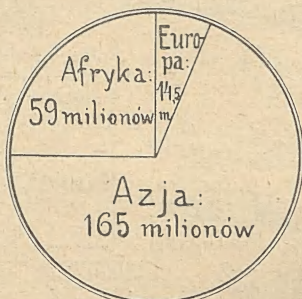
Jest to tylko drobna, prawdopodobnie czwarta część majątków sprzedanych w tych guberniach przez Polaków w ręce obce. Brak statystyki uniemożliwia ważny ten przedmiot traktować chociażby ze względu ścisłością.

STATYSTYKA ISLAMU.

Wszystkich wyznawców Mahometa istnieje na świecie około 239 milionów. W posiadłościach angielskich w Afryce jest ich 17.920.330, w azyatyckich 63.633.783, razem 81.554.113. W koloniach francuskich w Afryce 33.449.580, w azyatyckich 1455.238, razem 34.904.818. W Afryce niemieckiej 2.000.000, na Włochy, Portugalię i Hiszpanię w Afryce przypada 2.572.500, Stany Zjednoczone Ameryki Półn. w swoich koloniach azyatyckich mają mahometan 300.000, Niderlandy azyatyckie 35.261.617, Rosya w Europie i Azji 15.889.420 i inne państwa, jak Austro-Węgry, Bułgarya, Rumunia, Czarnogórze i in. 1.360.402. Australia i Ame-

ryka 68.000, razem 173.910.870. Inne państwa liczą: w Afryce 2950.000, Chiny 30.000.000, Syam 1.000.000, Formoza 25.000 razem 33.976.500.

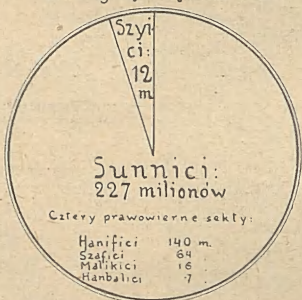
Pod panowaniem tureckim przed wybuchem wojny bałkańskiej było: w Europie 2.050.000, Azji 12.228.800,razem 14.278.000.



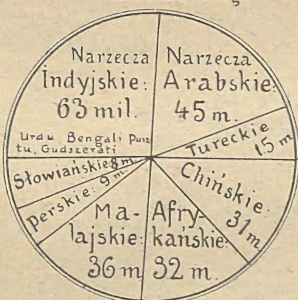
Ilość wyznawców Islamu w poszczególnych częściach świata.



Podział polityczny świata mahometańskiego.



Liczebność sekt



Podział podług języka.

W innych krajach mahometańskich: Oman, Hadzi i in. 3.500.000, Afganistan 4.500.000, Persya 8.800.000, ogółem 16.800.000. Załączone tablice ułatwią czytelnikowi oryentowanie się w rozmieszczeniu mahometan na świecie.

Flotylla napowietrzna ważniejszych państw europejskich.

WOJENNE NIEMCY

"Z.1" p. 22,000 m.s.
 "Z.2" p. 12,000 m.s.
 "Z.3" p. 12,000 m.s.
 "M.2" p. 5200 m.s.
 "M.1" p. 5200 m.s.
 Siemens-Schubert p. 13,000 m.s.
 "B.3" p. 10,000 m.s.
 "P.2" p. 4000 m.s.
 "P.1" p. 4000 m.s.
 "Viktoria Luise" p. 500 m.s.
 "Steffen" p. 500 m.s.
 "Schütte-Lanz" p. 20,000 m.s.
 "Clouth" p. 2000 m.s.
 "Ruthenberg" p. 3,200 m.s.
 "Wech" p. 3,200 m.s.
 "Stolowork" p. 7500 m.s.
 "PL9" p. 1800 m.s.

ANGLIA

"Delta"
 "Beta" p. 11,000 m.s.
 "Gamma"

WŁOCHY

"Mil. III"
 "Mil. II"
 "Mil. I"
 "Leonardo da Vinci"
 "Da Shhio"

ROSYA

"Astra kl. II" wojenny
 "Vozebnyj" wojenny
 "Vozebnyj I" wojenny
 "Forzmann" wojenny
 "Zodyak VIII" wojenny
 "Komisyonnyj" wojenny
 "Zodyak IX" wojenny
 "Lebied" wojenny

FRANCYA

"Spiess-Rigid" p. 7500 m.s.
 "Capitaine-Marchal" p. 9000 m.s.
 "Lieut.-Chaire" p. 8950 m.s.
 "Le Temps" p. 8950 m.s.
 "Adjutant-Vincenot" p. 9000 m.s.
 "Dupuy de Lome" p. 9000 m.s.
 "Liberto" p. 4800 m.s.
 "Colonel Renard" p. 4200 m.s.
 "Crosleur-Transaerien" p. 9000 m.s.
 "Astra I" p. 4475 m.s.
 "Zodiac III" p. 1600 m.s.
 "Astra Torres" p. 1600 m.s.

WOJENNE PRYWATNE

"Seille de Bouaichamp" p. 8000 m.s.
 "Commandant-Coubette" p. 9000 m.s.
 "Adjutant-Rocu" p. 8950 m.s.
 "Capitaine-Ferber" p. 6500 m.s.
 "Fleurus" p. 6500 m.s.
 "Eclaircur-Coute" p. 6640 m.s.
 "Le Temps" p. 4200 m.s.

Map of Europe:

M. PÓLNOČNE
 BELGIA
 HOLLANDIA
 Wilhelms-hafen
 Altona
 Berlin
 Polam
 Duisburg
 Düsseldorf
 Kolumbia
 Gotha
 Bitterfeld
 Frankfurt
 Mannheim
 Baden
 Strassburg
 Mächting
 Freylichshagen
 Maubault
 Meaux
 Reims
 Verdun
 Metz
 Châlons
 Paris
 Toul
 Melun
 Epinal
 Langres
 Belfort

Legend:
 [House icon] Hangary wojenne
 [Ship icon] " prywatne

Pseudonimy pisarzy polskich.

- Abgar Oswald pseudonim Franciszka Ksawerego Zacharyasiewicza.
- Acernus — Sebastyana Klonowicza.
- Adam Pług — Antoniego Pietkiewicza.
- Adamowicz Aleksander — Karola Woydy.
- Aem — Antoniego Mieszkowskiego.
- Aer — Adama Rzarzewskiego.
- Agricola — Mikołaja Akielewicza.
- Agrykola — Henryka Merzbacha.
- Albert Wojciech — Teofila Wiśniowskiego.
- Alexander — Aleksandra Rembowskiego.
- Alf — Alfreda Szczepańskiego.
- Alkar — Aleksandra Kraushara.
- Aliquis — Tadeusza Czapelskiego.
- Almess — Aleksandra Messinga.
- Ambroszkiewicz — Józefa Korzeniowskiego.
- Am...ski — — Adama Niemirowskiego.
- Andrzej z Rzeszowa — Andrzeja Krygera.
- Anemos — I. Wichrowskiego.
- Anonim — Walerego Przyborowskiego.
- Antoni I. Dr. — Antoniego Józefa Rollego.
- Au-Lir. — Teofila Lenartowicza.
- Auszlawis — Michała Balińskiego.
- Autor Anny — Michała Czajkowskiego.
- Autor dawnego autoramentu — Placyda Jankowskiego.
- Autor kłopotów starego komendanta — Alberta Wilczyńskiego.
- Autor kłosów z rodzinnej niwy — Antoniego Pietkiewicza.
- Autor Listopada — Henryka Rzewuskiego.
- Autor Listów z zagranicy — Stefana Witwickiego.
- Autor Pamiętek starego szlachcica — Henryka Rzewuskiego.
- Autor Pana Jana ze Swiśloczy — Jana Chodźki.
- Autor Pojaty — Feliksa Bernatowicza.
- Autor Sobótki — Stefana Goszczyńskiego.
- Autor Szwedów w Polsce — M. Czajkowskiego.
- Autor świstka krytycznego — Stanisława Potockiego.
- Autor Wieczorów pod lipą — Lucyana Siemińskiego.
- Autor Wizyty w sąsiedztwo — Franciszka Morawskiego.
- Autorka Henryka i Floretty — Joanny Widulińskiej.
- Autorka Karoliny — Klementyny Hoffmanowej.
- Autorka Odwiedzin babuni — Anny Nakwaskiej.
- Autorka Pamiętki po dobrej matce — Klementyny Hoffmanowej.
- Autorka Pierścionków babuni — Karoliny Wojnarowskiej.
- Autorka Ragany — Lucyi Rautenstrauchowej.

Autorka Wieczorów czwartkowych — Maryi Zaleskiej.
 Autorka W Imię Boże — Gabryeli Puzyniny.
 Autorka Zofii i Emilii — Elżbiety Jaraczewskiej.
 Autorka 365 obiadów — Lucyny Ćwierczakiewiczowej.

Baturnicki — Henryka Lewestama.
 Baworowa Wiktor z — Wiktora hr. Baworowskiego.
 Bicz Faustyn — Aleksandra Trylskiego.
 Bogdanowicz M. — Jeske-Choińskiego.
 Bolesław Wiktor — Stanisława Budzińskiego.
 Bolesław Prus — Aleksandra Głowackiego.
 Bolesław z nad Dniepru — B. Liwskiego.
 Bolesławic z — K. Rusieckiego.
 Bolesławita B. — I. J. Kraszewskiego.
 Bomba Gerwazy — Ludwika Szyrmera.
 Bomba A. — Paulina Święcickiego.
 Bończa Teodor — Teodora Rutkowskiego.
 Borejko M. — Maryana Gawalewicz.
 Borzywój — Wincentego Korotyńskiego.
 Bożydar — Edmunda Bogdanowicza.
 Bożymir — Joanny Żurkowskiej.
 Bozdaszewski Hier. — Piotra Grzegorzewicza.
 Bronisław — Bronisława Grabowskiego.
 Bronisława — Julii Janiszewskiej.
 Bronisława — Bronisławy Poljanowskiej.
 Brzoza — Ludwika Brzozowskiego.
 Brzoza Bol. — Raczkiewicza.
 Bubo — Leonarda Sowińskiego.
 Budnik Stefan — Antoniego Wiśniewskiego.
 Buława Ernest — Władysława hr. Tarnowskiego.
 Burakiewicz — Aleksandra Świętochowskiego.
 Burtynikas Władysław — Władysława Rozrażewskiego.
 Busz S. — Stefana Buszczyńskiego.

Cezary Jellenta — Napoleona Hirszbanda.
 Charles Edmond — Karola Edmunda Chojeckiego.
 Chasin — Stefana Buszczyńskiego.
 Chaurirari — Ignacego Lachnickiego.
 Chochlik — Włodzimierza Zagórskiego.
 Chodakowski Zoryan Dołęga — Adama Czarnockiego.
 Chrzaszcz — Władysława Hefflera.
 Chrześcianin — Apolinarego Zagórskiego.
 Chwalibóg — Moraczewskiego.
 Chwalibóg ksiądz — biskupa Kacpra Borowskiego.
 Comber — Al. Weryhy Darewskiego.
 Czesław — Czesława Jankowskiego.
 Ćwiek Henryk — Henryka Nagla.

Dantiscus — ks. Adama Czartoryskiego.
 Dąbrowa z Wygnańcyc — Lucyana Siemieńskiego.
 Deotyma — Jadwigi Łuszczewskiej.
 Deodat Edmunda Bogdanowicza.
 Derdacki — E. Ronieckiego.
 Dobrocelski — Justyna Wojewódzkiego.
 Dobrodziejski — Guthätera.
 Dobrogost — Władysława Kulczyckiego.
 Dobrzepolska Wanda — Emmy Puffke.
 Doliwa Stach — Stanisława Starzyńskiego.
 Doroszenko — Marcelego Jasińskiego.
 Doświadczyński — ks. Adama Czartoryskiego.
 Drużyna — Michała Arcimowicza.

El — Kazimierza Laskowskiego.
 El-y — Asnyka.
 Erweb — Ryszarda Berwińskiego.
 Esteja — Skórzewskiegj.
 Eustachy — E. Kalksteina.
 Ex Bocian — Faustyna Świderskiego.

Falco — Felicyana Faleńskiego.
 Falconius — T. Sokołowicza.
 Fantazy — Wiktora Gomulickiego.
 Felicyan — F. Faleńskiego.
 Feliks z Gródkowa — Wincentego Łosia.
 Floryan — Stanisława Rzętkowskiego.
 fr. — Franciszka Reinsteina.

Gabryela — Narcyzy Żmichowskiej.
 Galwia — Celiny Korejwa.
 Gamaston — Kamińskiego Gustawa.
 Gamma Dr. — I. J. Kraszewskiego.
 Gaszyński K. — Zygmunta Krasińskiego.
 Grot Izidor — Wincentego Niewiadomskiego.
 Grot Jerzy — Antoniego Potockiego.
 Grzymała Kazimierz — Stanisława Grudzińskiego.
 Grzymała Stefan — Sylwii Prądzyńskiej.
 Grzywacz — Adama Umienieckiego.
 Gulbi — Ignacego Szydłowskiego.
 Gwiazdzc — ks. Antoniego Brykczyńskiego.

Habdank Z. — Zygmunta Malczewskiego.
 Habdank Wandalin — E. Szpaczyńskiego.
 Helistan — Stanisława Maciejowskiego.
 Henryk z Krakowa — Henryka Księżarskiego.
 Henryk z Baru — Henryka Jabłońskiego.

Hizop — Władysława Łozińskiego.

Hodi — Józefa Tokarzewicza.

Hornik. — I. K. Tyla.

Ignotus — Jana Brzezińskiego.

Ignotus — Kazimierza Chłędowskiego.

Inferus — Stanisława Szczutowskiego.

Iskra — Jana Finkelhausa.

Iza — Gabryeli Mrozowskiej.

Jadam — Adama Gorcezyńskiego.

Jan — Jana Eminowicza.

Jan z nad Berezyny — Jana Mikulskiego.

Jan Damascen od Matki Boskiej — Jana Kalińskiego.

Jan z Górecka — ks. Jana Olszańskiego.

Jan z Nowego Targu — Jakuba Janidłowskiego.

Jan z Oświęcimia — Jana Kantego Rzezińskiego.

Jan z Pleszowicz — Jana Aleksandra hr. Fredry.

Jan z Płońsk — Jana Majorkiewicz.

Jan z Puszczy — Antoniego Zaleskiego.

Jan z Rzeszowa — Wincentego Niewiadomskiego.

Jan ze Śliwina — A. H. Kirkora.

Jan z Wołynia — I. Nitowskiego.

Janek z Bielca — Jana Kantego Gregorowicza.

Janek z Głodomanka — ks. Jana Pergesa.

Janina — Joanny Świeżawskiej.

Janina — Anieli Załuskiej.

Janina Kazimierz — Kazimierza Kaszewskiego.

Jankielewicz Mowsza — Jana Kamińskiego.

Junosza Feliks — Feliksa Ehrenfeuchta.

I. Antoni Dr. — Antoniego Józefa Rollego.

Janusz — Wincentego Pola.

Janusz W. — S. Ropelewskiego.

Jarosz Bejła — Henryka Rzewuskiego.

Jarosz — Seweryny Prusakowej.

Jasieńczyk Julian — Adolfa Jabłońskiego.

Jasieńczyk Maryan — Wacława Karczewskiego.

Jastrzębczyk — Władysława Połubińskiego.

Jastrzębczyk — Zborowskiego.

Jastrzębiec — Ignacego Kliszewskiego.

Jelitenko — Juliana Czerkawskiego.

Jeremi — Kornela Ujejskiego.

Jerzy z Ludwinowa — Jerzego Ręczyńskiego.

Jeż Teodor Tomasz — Zygmunta Miłkowskiego.

John of Dycalp — Placyda Jankowskiego.

Jolanta — Kazimiery Komierowskiej.

Jordan — Juliana Wieniawskiego.

Józef z Bochni — Józefa Chmielewskiego.

- Józef z Henrykówki — Ant. Józ. Rollego.
 Józef z pod Krakowa — Józefa Szujskiego.
 Józef z Mazowsza — Józefa Wojciechowskiego.
 Józef Ostoja — Józefa Etgensa.
 Józef z Sieniawy — Józefa Piaseckiego.
 Józef z Zacharyszek — Józefa Renlera.
 Julian z Poradowa — Elizy Tuszowskiej i Pauliny Moers.
 Junins — Włodzimierza Zagórskiego i Ludwika Jelskiego.
 Junosza Klemens — Kl. Szaniawskiego.
 Jurowianin — Aloizego Kozłowskiego.
- Kajota — Józefa Kolińskiego.
 Kalina — A. Neumanowej.
 Kalina Wojciech — Józefa Miksza.
 Kamerton — hr. Leona Potockiego i Zenona Rappaporta.
 Kamienny — Jana Jeleńskiego.
 Kapitan w. p. z r. 1863 — Wiktora Wiśniewskiego.
 Karmazyn — F. K. Martynowskiego.
 Karol — Józefa Kotarbińskiego.
 Karol z Kalinówki — Karola Sienkiewicza.
 Karol B. z Jerosławca — Karola Balińskiego.
 Kazimierz herbu Strzała — I. K. Gieysztor.
 Kazimierz z Królówki — Kazimierza Brodzińskiego.
 Kefaliński — ks. Ignacego Hołowińskiego.
 Kępis — W. Tomaszewicza.
 Kieln — Zachar. Niemczewskiego.
 Kij. St. — Stanisława Kijeńskiego.
 Klin — Jul. Kaliszewskiego.
 Kmita — Henryka Jabłońskiego.
 Kostrowiec Żegota — ks. Ignacego Hołowińskiego.
 Kostrzewa Grzegorz — Antoniego Wieniawskiego.
 Kosynier — Władysława Chotomskiego.
 Koszczyc — Wal. Wołodźki.
 Krakowianin Piotr — I. K. Turskiego.
 Krakowianin Stan. — Stanisł. Krzyżanowskiego.
 Krakowianka Anna — Anny Liberówny.
 Krakowianka — Julii Darewskiej.
 Krogulec — Antoniego Orłowskiego.
 Kruk Kalasanty — Kazimierza Chłędowskiego.
 Krut-Bolej — Edwarda Lubowskiego.
 Kryżtopor — Tomasza hr. Potockiego.
 Krzywdziec Żegota — Mieczysława Dzikowskiego Chamskiego.
 Kukułka Witalis — I. K. Pajgerta.
- Lach Ko. — I. Koreckiego.
 Lach z Lachów — Leona Zienkowicza.
 Lasota — Stanisława Wegnera.
 Lasota A. W. — Wł. A. Anczyca.

- Lemnicki — Jul. Bartoszewicza.
 Leopolda — Czechowicza i Wuchalskiego.
 Lezyam Bruno — Bronisława Mayzla.
 Liber — Tytusa Ćwiklińskiego.
 Ligenza — Zygmunta Krasińskiego.
 Ligęza — Zygmunta Sumińskiego.
 Lipnicki E. — Eugeniusza Puffkego.
 Lisiewski J. — Józefa Louisa.
 Litwanis — Ant. Góreckiego.
 Litwin — Antoniego Góreckiego i Br. Zaleskiego.
 Litwos — Henryka Sienkiewicza.
 Lolo Bzik — Al. Messinga.
 Longinus I. — Jana Długosza.
 Lubicz Rafał — Hier. Łopacińskiego.
 Ludomir — Tad. Komara.
 Ludwik z Pokiewia — Leona Jucewicza.
 Łada Antoni — Leona Bohdanowicza.
 Łada Jan — ks. Jana Gnatowskiego.
 Łada Włodzimierz — Wład. Noskowskiego.
 Macinius — Jana Mączyńskiego.
 Mahoń — Jana Rutkowskiego.
 Major — Władysława Noskowskiego.
 Majster od Przyjaciela Dzieci — Ign. Danielewskiego.
 Malwinkowski — Mieczysława Pawlikowskiego.
 Marya Elżbieta (lub Em—ka) Maryi Kamińskiej.
 Marya Czesława — Maryi Przewóskej.
 Marya Gertruda — M. Skórzewskiej.
 Marya Jadwiga — Florentyny Włoszkowej.
 Marya Regina — Anny Lisickiej.
 Marya z Gniezna — Maryi Springer.
 Marya z Rusiłowa — M. Antoniewiczowej.
 Maryan — Maryana Gawalewicza.
 Maryan Edward — Maryana Gallego.
 Majnert Gustaw — Ignacego Marczewskiego.
 Michalski — E. T. Massalskiego.
 Mikołaj A. Bóroz — Mikołaja Antoniewicza.
 Minor — Zygmunta Sarneckiego.
 Miriam — Zenona Przesmyckiego.
 Miron — Aleksandra Michaux.
 Mościcki Woj—A. Marcinkowskiego.
 Moško Jankiel — I. U. Niemcewicza.
 Mykita Sufroniusz — Jul. Starkel.
 Nieczuja — Zygmunta Kaczkowskiego.
 Nie-ja — F. K. Martynowskiego.
 Nie-van-Dyck — Józefa Szujskiego.
 Nolaski — F. H. Lewestama.

- Odrowąż — Michała Czackiego.
Oficer polski — Konstantego Gaszyńskiego.
Ogończyk — Al. Dubieckiego.
Okoński Władysław — Aleksandra Świętochowskiego.
Omega Dr. — I. J. Kraszewskiego.
Orgon — Zygmunta Sarneckiego.
Or-Ot — Artura Oppmana.
Ostoja — Józefy Sawickiej.
- Pęclawski — Wal. Kalinki.
Pisarz z Gazety Świątecznej — Konrada Prószyńskiego.
Podwalski — K. Wł. Wójcickiego.
Pomian Waclaw — Jana Waclawa Komierowskiego.
Poseł Prawdy — Aleksandra Świętochowskiego.
Półkozic Al. — Aleksandra Niewiarowskiego.
Prawdzie — Józefa Szujskiego i Wład. Noskowskiego.
Prawdziński Spirydion — Zygmunta Krasińskiego.
Pseudonim — Czesława Jankowskiego.
Publicola — Włodz. Zagórskiego.
- Quis — Maryana Gawalewicz.
- Rodoć — Mikołaja Biernackiego.
- Sas Paweł — A. Dzieduszyckiego.
Savitri — Heleny Zahorskiej.
Selim — Władysława Bukowińskiego.
Sewer — Ignacego Maciejowskiego.
Sęp — Wł. Maleszewskiego.
Stanisław z Dzikowa — Stanisława Jachowicza.
Staruszkiewicz Innocenty — A. E. Odyńca.
Stefan z Opatówka — Stefana Gillera.
Stenio — Czesława Jankowskiego.
Sulima — Walerego Przyborowskiego.
Syrokomla Władysław — Ludwika Kondratowicza.
- Talis qualis — Edwarda Lubowskiego.
Teresa-Jadwiga — Jadwigi Papi.
- Ursyn M. — Jana Zamarajewa.
- Waligóra — Walerego Przyborowskiego.
Wieniawa — Piotra Chmielowskiego.
Włościanin z nad Wisły — Waleryana Kalinki.
Wołody Skiba — Władysława Sabowskiego.
-
-

POLSKOŚĆ WARSZAWY.

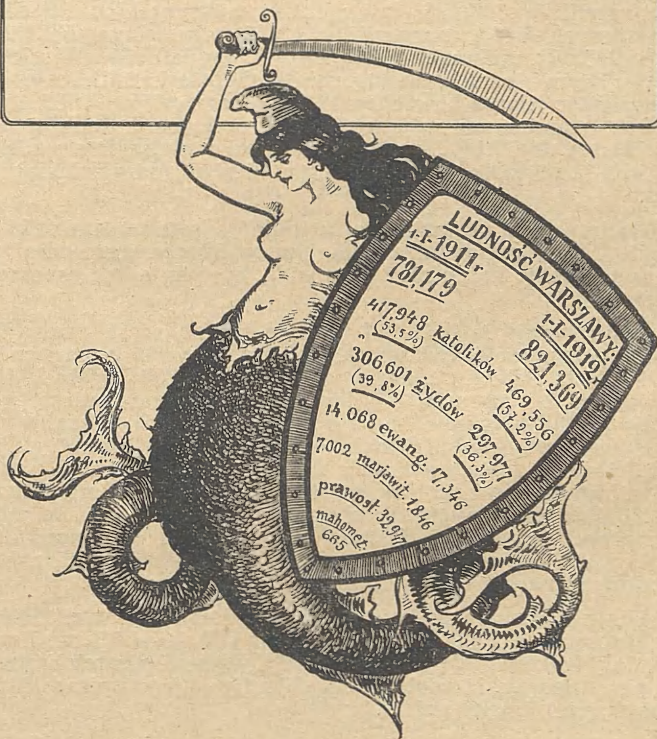
POLAKÓW:
 w KRAKOWIE, LWOWIE, WILNIE, ŁODZI

82%

50,5%

44,7%

52%



Brak stałego rocznika statystycznego Polski, na wzór wyda-
 wnictw podobnych, istniejących zagranicą, nakazuje zwracać tem
 bacniejszą uwagę na ogłaszane od czasu do czasu ze źródeł urzę-
 dowych cząstkowe dane statystyczne—o ile one nie są zaprawio-

ne tendencją, jak się to często zdarza. Danemi autentycznymi, dotyczącymi charakteru narodowego ludności Warszawy, pragniemy się podzielić z czytelnikami. Sprawa polskości Warszawy stanowi zagadnienie wagi tak pierwszorzędnej, iż ciągle jej badanie i przypomnianie jest konieczne. Obecne stosunki narodowościowe w Warszawie, przedstawiają się pod względem liczebnym w sposób następujący:

D. 1-go stycznia 1911 r. liczyła Warszawa 781,179 mieszkańc^{ów}; 1-go stycznia 1912 r. liczba ta wzrosła do 821,369.

Według wyznań skład tej ludności był 1-go stycznia 1912 r. taki: katolików 469.556, ewangelików augsburskich 14,881, reformowanych 2.465, maryawitów 1,846, prawosławnych 32,947, żydów 297.977, mahometan 665, innych wyznań 965. W roku poprzedzającym stosunki przedstawiały się tak: katolików 417.948, ewangelików obojga kościołów 14.068, maryawitów, 7002, żydów 306.601. Znamiennem więc wielce jest, iż liczba katolików wzrosła z 53,5% do 57,2%, liczba żydów zaś zmniejszyła się z 39,8% do 36,3%. Spadła też ogromnie liczba maryawickiej ludności.

Pocieszające zjawisko wzrastania odsetków ludności katolickiej t. j. bezwzględnie polskiej, przy jednoczesnem zmniejszaniu się liczby ludności żydowskiej, zasługuje na szczególną uwagę.

Zaliczywszy do ludności polskiej pewną część ewangelików (8.000), pewną część żydów (20.000) oraz wszystkich maryawitów, okaże się, iż Polacy stanowią w Warszawie 67% ogółu ludności i że odsetek ten wzrasta. Nie jest on zbyt wysoki, niestety, nie należy atoli zapominać, że w rzeczywistości do Warszawy należy szereg gmin podmiejskich takich, jak Koło, Mokotów, Wola i t. d., które nie zostały włączone do statystyki powyższej, a są prawie wyłącznie przez ludność polską zamieszkałe. Gminy te liczą do 220.000 mieszkańc^{ów} i włączenie ich formalne do miasta jest sprawą przyszłości, bliższej czy dalszej, lecz nieuniknionej. W obecnym zaś czasie dla powzięcia wyobrażenia o charakterze narodowym naszej stolicy należy je brać w rachubę.

Dla porównania nadmienimy, iż w Poznaniu w r. 1910 Polacy stanowili 58,9% ogółu ludności, w Wilnie 44,7%, we Lwowie 50,5% w Krakowie 82%, w Łodzi 52%. Wysoki odsetek krakowski tem się tłumaczy, iż większość żydów figuruje w spisach ludnościowych jako żywi^oł polski.

Spis mężów zasłużonych rozwojowi kultury polskiej.

Angiełłowicz Antoni arcybiskup metropolita lwowski obrządku grek. kat. darował bibliotece kapituły 8000 tomów dzieł.

Armiński Franciszek astronom 1789—1848. Położył zasługi około założenia w Warszawie r. 1829 obserwatorium astronomicznego.

Badurski Jędrzej lekarz Stanisława Augusta 1740 — 1789. Pomagał Kollatajowi przy reformie uniwersytetu krakowskiego. Przyczynił się do ulepszenia policyi lekarskiej, zaprowadził nowe urządzenia aptek i starał się o zakładanie i rozszerzanie szpitali.

Baraniecki Adryan lekarz 1828—1891 w Jarmolińcach. Założył własnymi funduszami i oddał Krakowu na własność publiczną bogate muzeum techniczno-przemysłowe.

Baranowski Mieczysław pedagog ur. 1851, inicjator we Lwowie „Korpusów wakacyjnych“ dla młodzieży szkolnej.

Baranowski Walenty 1806—1879, zbudował własnym kosztem w katedrze lubelskiej pomniki dla Wincentego Pola i Sebastjana Klonowicza.

Barczewski Probus Piotr filantrop zmarł 1884. Wielki swój majątek zapisał na stypendya w uniwersytetach krakowskim i lwowskim i na nagrody za dzieła historyczne.

Bartoszewicz Adam 1839 na Litwie zm. 1886 we Lwowie. Założyciel popularnej „Biblioteki Mrówki“.

Barzyński Wincenty ks. filantrop, zmarł przed kilku laty w Chicago. Założył w Stanach Zjednoczonych liczne szkoły i szpitale dla Polaków.

Baudouin Piotr Gabryel, misjonarz ur. 1689 w Arverne, we Francyi, założył w Warszawie z funduszków, które zebrał, Dom dla podrzutków i kalek istniejący po dziś dzień przy szpitalu Dzieciątka Jezus. Zmarł w Warszawie r. 1768.

Bieliński Franciszek 1683—1766 marszałek koronny i starosta czerski. Urządził w Warszawie podatki miejskie, zaprowadził bruk, latarnie, czuwał nad bezpieczeństwem stolicy.

Biernacki Aloizy Prosper 1778—1854. Zaprowadził w Polsce pierwszą ovczarnię zarodową.

Biesiadecki Alfred lekarz 1839—1889. Założył we Lwowie instytut bakteriologiczny, kasę wsparcia wdów i sierot po lekarzach.

Bogucki Adolf księgarz. 1835—Inicjator Towarzystwa Jedwabniczego w Warszawie.

Bogusławski Wojciech znakomity aktor. Twórca Teatru Narodowego w Warszawie.

Bohusz Franciszek Ksawery Michał prałat katedry wileńskiej 1746—1823. Cały majątek zapisał ubogim.

Bojarski Aleksander prawnik 1832—1884. Twórca Tow. Opieki nad zwolnionymi z więzień we Lwowie.

Borek Stanisław ks. dziekan krakowski 1476—1556. Twórca zapisu na utrzymanie 30 ubogich studentów krakowskich.

Brandt Franciszek lekarz 1777—1837. Współzałożyciel szkoły lekarskiej i Tow. Lekarskiego (1820) w Warszawie.

Brzostowski Karol hr. 1796—1854. Założył składy towarów dla włościan bez zysku, lombard wiejski bez zastawu, zapisał całe swoje dobra Sztabin włościanom.

Bujwid Odo lekarz 1857. Założył w Krakowie instytut szczenia wścieklizny.

Bukowski Henryk archeolog i filantrop zm. 1900. Mieszkając w Szwecyi, odnalazł mnóstwo przedmiotów, dotyczących Polski i porożytał je po muzeach polskich, wspierał kształcących się Polaków.

Chałubiński Tytus lekarz 1820—1889. Zakopane zawdzięcza mu swój rozwój.

Chreptowicz Joachim 1729—1812. Jeden z najgorliwszych założycieli Warsz. Tow. Przyjaciół nauk.

Cywiński Zenon okulista ur. 1832. W r. 1859 założył w Wilnie instytut oftalmiczny kosztem hr. Tyzenhauza.

Czaban Edward przemysłowiec 1819—1897. Majątek około 600.000 rub. zgromadzony we Francyi zapisał instytucjom naukowym, filantropijnym i społecznym w Polsce.

Czacki Tadeusz 1765—1813. Twórca słynnego liceum w Krzemieńcu.

Czapski Hutten Emeryk 1828—1896. Nadzwyczaj cenne Muzeum zabytków oraz bibliotekę darował miastu Krakowu.

Czartoryski Adam książę ur. 1734. Założyciel korpusu kadetów, pracował nad podniesieniem oświaty, stworzył t. zw. „Szkołę puławską“. Zgromadził w Puławach słynny zbiór starożytności polskich.

Czartoryski Józef Klemens książę zm. 1810. Miasto Korzec uczynił ogniskiem ruchu fabrycznego na Wołyniu.

Dawidowa Jadwiga 1865—1910. Założyła „uniwersytet latający“ dla kobiet i czytelnię naukową obecnie włączoną do Biblioteki publicznej w Warszawie.

Dobrzycki Henryk lekarz 1843. Założył szpital dla chorych płucnych w Mieni.

Dolinowski Jan ks. pszczelarz 1814—1875. Wynałazca ula ramowego. Założył w Cycowie pasiekę wzorową z kilkuset ulów.

Durski Antoni 1855—1909. Organizator „Sokolstwa“ w Galicyi.

Działowski Zygmunt archeolog 1843—1878. Główny założyciel Tow. naukowego w Toruniu.

Działyński Tytus 1797—1861. Twórca Biblioteki Kórnickiej.

Dzierżon Jan ks. pszczelarz 1811—1880. Wynalazca sztucznych plastrów ulich.

Estkowski Ewaryst pedagog 1820—1856. Wielkie położył zasługi dla sprawy pedagogicznej w Wielkopolsce. W r. 1848 założył w Poznaniu Towarzystwo pedagogiczne.

Falkowski Jakób ks. 1775—1848. Założył w Warszawie Instytut głuchoniemych.

Feist Aleksander przemysłowiec i działacz społeczny. 1824—1911. Współzałożyciel czytelnicy bezpłatnych w Warszawie, spółek i kooperatyw rzemieślniczych, Kasy przemysłowców i in.

Fijałkowski Antoni Melchior arcybiskup metropolita warszawski 1778—1861. Założył w Warszawie Towarzystwo Rolnicze.

Fritsche Gustaw lekarz 1838—1893 Założył Tow. Kolonii letnich w Warszawie.

Gołkowski Józef 1848. Założył pierwsze pismo („Szkoła Narodowa“) w Prusach Zachodnich, następnie jeszcze inne.

Gautier Jan filantrop 1828—1912. Założył szpital na Pradze, Ochronę im. Boduena. Kasę poz. oszczęd. emerytów warsz..

Ignatowski Roman lekarz 1805—1889. Cieclocinek zawdzięcza mu swój rozwój.

Jabczarski Tomasz starosta trębowelski 1757—1824. Sam garnął się i zachęcał szlachtę do przemysłu i handlu na gospodarstwie rolnem.

Jabłonowski Józef Aleksander, książę wojewoda nowogródzki 1712—1777 ufundował w Lipsku „Towarzystwo naukowe Jabłonowskich“, poświęcone badaniom dziejów Polski, oraz matematyce.

Jachowicz Stanisław pedagog i filantrop 1796. Zebrał 80.000 zł. na wybudowanie domu dla sierot, których był zwany „Ojcem“.

Jackowski Maksymilian zm. 1905. Patron kółek rolniczych w ks. Poznańskim. Pozostawił następcom 230 kółek z 12.000 członków.

Jakubowiczowa Judyta. Pierwsza uczyniła zapis na rzecz Instytutu moralnej poprawy dzieci, obecnie w Mokotowie.

Jasiński Feliks miłośnik sztuki 1861. Założył w Krakowie Muzeum sztuki. Tow. grafików polskich. Tow. przyjaciół Muzeum narodowego.

Jaśkiewicz Jan lekarz 1748—1809. Założyciel pracowni chemicznej przy uniwersytecie, ogrodu botanicznego i gabinetu przyrodniczego we Lwowie.

Jerzmanowski Erazm 1844—1909. Legował Akademii krakowskiej 1.200.000 koron, z których procenty płyną na nagrody za najlepsze dzieła naukowe i literackie. Nadto zapisał 50.000 rub. na Ochronę ubogiej dziatwy w Warszawie.

Kalinowski Kajetan Dominik 1774—1828. Opracował i wyrobił zatwierdzenie praw zasadniczych i organicznych Tow. Kredytowemu Ziemiakiemu w Królestwie Polskiem.

Kalski Apolinary muzyk 1825—1879. Za jego głównie sta-

raniem powstało w Warszawie w r. 1861 Konserwatorium muzyczne.

Kicki Kajetan 1840—1878. Cały swój majątek około pół miliona rub. zapisał na Tow. osad rolnych, przytułków rzemieślniczych i in.

Kirkor Adam archeolog 1818—1886. Bogate swoje zbiory ofiarował Muzeum wileńskiemu.

Konarski Michał 1784—1861. Wspierał pisma polskie, poczynił zapisy na stypendya dla niezamożnej, kształcącej się młodzieży.

Konarski Stanisław pijar 1700—1773. Szerzyciel oświaty w Polsce, zreorganizował szkoły pijarskie w Warszawie, urządzał wykłady nauk przyrodniczych, stworzył wzorowy konwikt dla młodzieży.

Kombowski Antoni lekarz 1805—1880. On to głównie założył gabinety anatomiczny i zoologiczny w Krakowie.

Kronenberg Leopold 1812—1878 w Warszawie. Założyciel kolei Terespolskiej i Nadwiślańskiej, licznych fabryk w Król. Polskiem Komiteu giełdowego w Warszawie, szkół technicznych, szkoły Handlowej wyższej i in.

Krzczunowicz Kornel mąż stanu galicyjski 1813—1881. Galicya zawdzięcza mu dokonanie nowych pomiarów katastralnych i racjonalniejszej normy podatku.

Krzyżanowski Jan Kanly pedagog 1780—1854. Pierwszy wprowadził do kraju metodę wzajemnego nauczania i urządził szkołę rzemieślniczą niedzielną w Lublinie.

Lachnicki Cypryan 1824—1906 dyr. Warszaw. szkoły rysunkowej, zapisał miastu bogate zbiory dzieł sztuki.

Lasocki Wacław lekarz 1837. Jeden z założycieli lecznicy w Nałęczowie. Bogatą bibliotekę i zbiory archeologiczne ofiarował Muzeum Narodowemu w Krakowie, założył w Nałęczowie instytucje współdzielcze i muzeum etnograficzne.

Leo Juliusz prezydent Krakowa. Współzałożyciel „Wielkiego Krakowa“.

Leszczyński Jan pedagog 1806—1886. W r. 1845 pomimo wielkich trudności założył w Warszawie słynną szkołę polską, którą po 20 latach przejął Wojciech Górski.

Lipiński Józef 1764—1828 w Warszawie. Położył wielkie zasługi na polu zakładania szkół wzorowych w Królestwie Polskiem. Przyłożył się do założenia w Warszawie Towarzystwa Dobroczynności.

Lubelczyk Walenty medyk z XVI wieku. Pismami swojemi i przez siebie tłómaczonemi bardzo się przyczynił do rozwoju nauki lekarskiej w Polsce.

Lubiński Feliks Waleryusz minister sprawiedliwości za Księstwą Warszawskiego. Zaprowadził kodeks Napoleona, założył szkołę prawa w Warszawie, dał początek Bibliotece publicznej.

Małachowski Stanisław 1736—1809 w Warszawie (pochowany w kościele Ś-go Krzyża) Obdarował swoich włościan wolnością.

Marcinkowski Karol lekarz 1800—1846. W r. 1834 założył w Poznaniu Towarzystwo pomocy naukowej.

Markiewicz Stanisław lekarz 1839—1911. Główny założyciel Tow. kolonii letnich w Warszawie.

Michejda Franciszek pastor ewang. na Śląsku, gorący działacz na polu przywracania polszczyzny na Śląsku austriackim.

Mielżyński Seweryn hr. 1805—1873. Uratował istnienie już chwiejącego się Tow. przyjaciół nauk w Poznaniu, ofiarowaniem domu i bogatych zbiorów nabytych od E. Rastawieckiego.

Milewski Edward Ur. 1876. Założył stowarzyszenie współdzielcze w Krakowie i Lwowie oraz Tow. Kooperatystów dla Galicyi.

Mleczo Onufry znakomity obywatel. Zbudował pierwszą w kraju kolej, warsz. wiedeńską. W r. 1840 oswobodził swoich włościan i oczynszował. Przeprowadził kanały Augustowskie, nazwane jego imieniem.

Młocki Alfred 1804—1879. Gorliwy protektor oświaty ludu w Galicyi, stał na czele składek na oświatę publiczną, własnymi funduszami wydawał książki ludowe.

Młocki Włodzimierz zm. 1861. Cały swój majątek 400.000 złp. zapisał na stypendya Szkoły Głównej w Warszawie.

Mniszech Karol 1794—1846. Założył cenną bibliotekę w swoim Wiśniowcu.

Moniuszko Dominik 1787—1848. Całe mienie poświęcił na zakłady naukowe dla ludu litewskiego (Szkoły w Radkowszczyźnie).

Montwiłł Józef 1850—1911. Założył kasy pożyczkowe dla właścicieli na Litwie w majątkach własnych, współzałożyciel „Lutni“ w Wilnie, stworzył 22 instytucje społeczne, współzałożył Tow. przyjaciół nauk w Wilnie i w. in.

Mostowski Tadeusz Antoni hr. 1766—1842. Założył w Warszawie liczne zakłady przemysłowe.

Nowodworski Bartłomiej znakomity wojownik 1544—1624 w Warszawie. Poczył zapisy 8000 i 7000 ówczesnych złotych na Akademię Krakowską.

Ossoliński Józef 1748—1826. Położył pierwsze podstawy „Biblioteki Ossolińskich“ we Lwowie i zapisał dobra swoje galicyjskie na rzecz teje.

Osuchowski Antoni 1849. Współzałożyciel Banku Ziemskiego w Poznaniu, zbierał fundusze dla Macierzy szkolnej cieszyńskiej. Był założycielem i prezesem „Macierzy“ w Warszawie, dla której pozyskał 100.000 rb.

Paderewski Ignacy znakomity fortepianista 1860. Ufundował w Krakowie pomnik Władysława Jagiełły.

Plewkiewicz Roman zm. 1911. Założył w Warszawie fabrykę wyrobów srebrnych a dochody rozdzielił pomiędzy instytucje społeczne w Poznańskim. Główny opiekun pieniężny budowy gmachu Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu, tamże wznosił pomnik Mickiewicza, wspierał teatr i in.

Potocki Antoni Protazy hr. zwany „Protem“ 1791—1801. Popierał i rozwijał przemysł. Założył w Warszawie kantory bankierskie i przemysłowe, w Machnówce pod Berdyczowem liczne fabryki.

Potocki Henryk hr. 1868. Jeden z założycieli Tow. emerytalnego pracowników rolnych.

Potocki Konstanty hr. ordynat na Tepliku, Sitkowcach i Bukszawcach 1846—1909. W olbrzymich dobrach swoich na Litwie i Podolu zakładał dla włościan spółki spożywcze, straże ochotnicze i t. p.

Prószyński Konrad zasłużony pisarz dla ludu 1851—1909. Autor „Elementarza“, znacznie ułatwiającego naukę czytania.

Przedziecki Gustaw hr. 1850 — 1909. Jako prezes dużo działał dla warsz. Pogotowia ratunkowego. Był inicjatorem i założycielem Tow. ochrony kobiet.

Przedziecki Konstanty hr. ufundował Pogotowie ratunkowe w Warszawie.

Raczyński Edward hr. 1787—1845. Mecenas nauki i sztuki. Wszystkie prawie dochody obracał na użytek publiczny, założył bibliotekę w Poznaniu. Muzeum w Rogalinie.

Rogaliński Józef matematyk i fizyk 1728—1802. Urządzał publiczne wykłady popularne dla rzemieślników poznańskich.

Skargá Piotr ks. znakomity kaznodzieja w r. 1585 założył w Krakowie „Bank Pobożny“ czyli dom zastawniczy dla ubogich, bezprocentowy do dziś dnia istniejący.

Smolikowski Andrzej pedagog 1764—1839. W czasach wojny 1812—1815 utrzymywał szkołę, płacąc nauczycieli z własnych funduszków. Współzałożył Tow. naukowe w Lublinie.

Staszic Stanisław mąż stanu 1755—1826. Założył wiele szkół wydziałowych i elementarnych, Szkołę agronomiczno-politechniczną, Instytut głuchoniemych i inicjował budowę pomnika Kopernika w Warszawie, ofiarował znaczne fundusze na cele oświaty i przemysłu.

Steinkeller Piotr znakomity przemysłowiec 1799—1854. Rozwijał zakłady przemysłowe, otwierał kopalnie cynku, ulepszył powozy pocztowe, puścił pierwszy parowiec na Wiśle, projektował kolej warsz. wiedeńską i w. in.

Świdziński Konstanty starożytnik 1793—1855. Twórca bogatych zbiorów przedmiotów z przeszłości narodowej oraz biblioteki wcielonych obecnie do biblioteki ordynacji Krasińskich w Warszawie.

Terlecki Melody biskup unicki chełmski w r. 1644 ufundował szkołę w Chełmie.

Wadowita Marcin 1567—1641. Rektor uniwersytetu Krakowskiego. Poczynił znaczne zapisy na cele oświaty.

Walewski Cypryan badacz dziejów 1820—1873. Drogocenną bibliotekę i zbiory darował krakowskiej Akademii umiejętności.

Walewski Władysław rolnik i obywatel, działacz społeczny 1818—1890. Wyłożył 15.000 rub. na wydawnictwo „Słownika geograficznego ziem polskich“.

Wodziński Maciej 1780—1848. Ofiarował na potrzeby emigracji polskiej 150.000 złp. i znaczne swoje zbiory krajowi.

Zacharkiewicz Wawrzyniec Józef 1785—1849 członek senatu. Fundował w Warszawie legat 36.000 złp. na nagrody dla wiernych sług domowych.

Zaluski Andrzej biskup krakowski i kanclerz 1695 — 1758. Łożył znaczne sumy na kościół ś-go Stanisława w Rzymie, wspierał uczonych, pomagał bratu do fundacji słynnej biblioteki.

Zaluski Józef Andrzej biskup kijowski 1702—1774 brat poprzedniego. Wspierał nauki, gromadził książki, otworzył Bibliotekę w Warszawie do użytku publicznego.

Życki Tomasz, pedagog 1783—1839. Uczynił zapis na uniwersytet wileński.

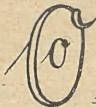
(Ciąg dalszy nastąpi).

Rebus do nagrody.

RO



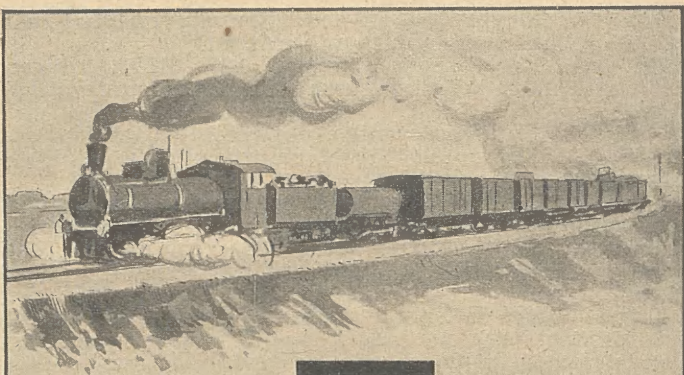
„Dziecko ktos
wspomina”



Ojciec chrzestny



Koleje w Królestwie.



3,92

Rosya europejska
(bez Finlandyi i
Królestwa)

2,76

Królestwo
Polskie

3,10

Turecja euro-
pejska

9,6

Niemcy

12,2

Francya

9

Austro-Węgry

7/11 913

W Stow. techników inż. Al. Gołębiowski w odczycie swoim z dziedziny statystyki kolejowej postawił ciekawe i doniosłe pytanie: Jaki powinien być wzrost sieci kolejowej w Królestwie Polskiem? Prelegent oparł swoje wywody na liczbach urzędowych inż. Petrowa, jednego z najbardziej kompetentnych przedstawicieli ministerium komunikacyi.

Z danych tych wynika, że na 10.000 mieszkańców Austro-Węgry posiadają 9 kilometrów kolei, Francya 12.2, Niemcy 9.6, Rosya Europejska (bez Finlandyi) 3.82, a nie licząc Królestwa 3.92 kilom., Królestwo Polskie 2.76 km., Turcyja europejska 3.10 kilom., czyli, że nawet rozgromiona Turcyja posiada wyższą „normę kolejową”, niż Królestwo.

Długość sieci kolejowej od 1862 r. począwszy (warszawsko-wiedeńska, bydgoska i petersburska) wynosiła 677 wiorst. Ludność wówczas wynosiła 4.9 milionów, czyli, że na 10.000 mieszkańców przypada 1.37 wiorsty kolei.

Po 25 latach przybyło, dzięki Kronenbergowi i Blochowi, 1.225 wiorst, a że ludność wzrosła do 8 milionów, więc norma kolejowa wynosiła 2.42 kilom.

Dziś możemy stwierdzić przyrost 935 wiorst (w tem jednak 523 kolei strategicznych); norma spada do 2.27. A oto jak wygląda stosunek ludności Królestwa do Cesarstwa z jednej i stosunek sieci kolejowej z drugiej strony.

Ludność nasza stanowi 11 proc. ludności całego państwa, długość sieci kolejowej Królestwa wynosi jednakże tylko 5 proc. sieci państwowej, czyli jest o 6% tej ostatniejsza mała.

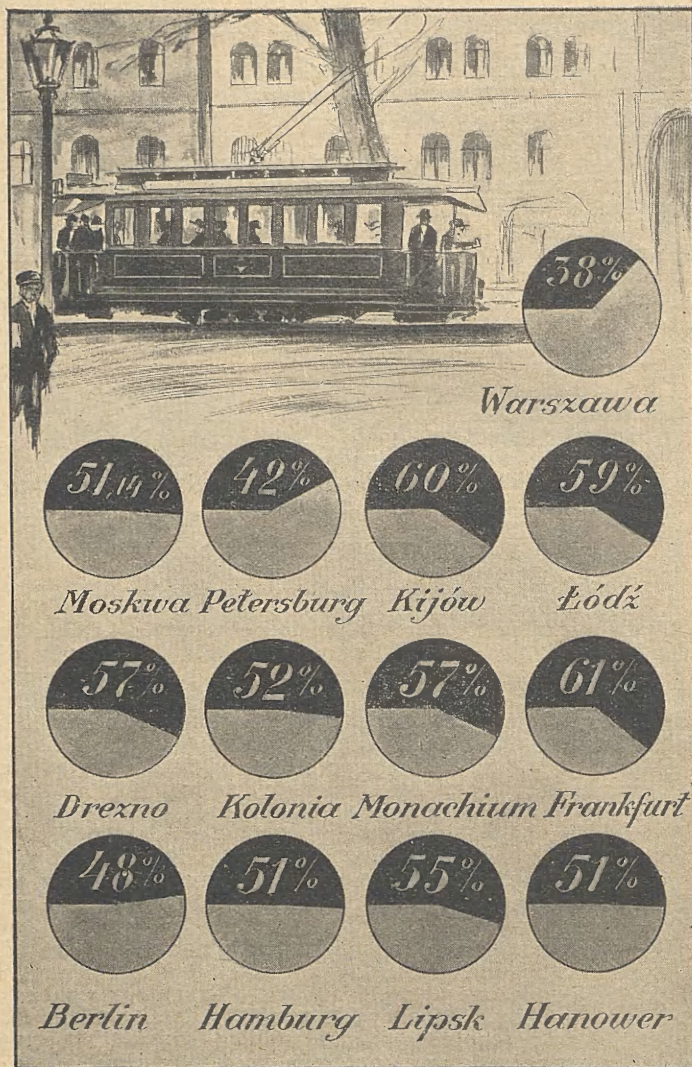
Prelegent na zasadzie bardzo obfitego materiału, opierając się ciągle na pracach Petrowa, dowodzi, że w Królestwie Polskiem brak w danej chwili 1,000 wiorst kolei.

Z eksploatacyi tramwajów.

Tramwaje miejskie za r. z. dały dochodu brutto 4.523.032 rb. rozchód wynosił 1.622.517 rb., co stanowi 35.87% dochodu, procent wydatków zmniejsza się corocznie, w roku 1909 wynosił 39.87%, w r. 1910—37.5%, w 1911—36.5% wogóle procent rozchodu na eksploatacyę tramwajową jest u nas najmniejszy z miast nietylko Cesarstwa, ale i zagranicy.

Poniżej podajemy wykaz procentowy na eksploatacyę tramwajów w miastach Cesarstwa i zagranicy za rok 1911 r.: Tramwaje eksploatowane przez zarządy miejskie: w Moskwie 51.14%, w Petersburgu 42.00%, w Kijowie 60.00%, w Łodzi 59.00%, w Dreźnie 57.00% w Kolonii 52.00%, w Monachium 57.00%, we Frankfurcie 61.00%; eksploatowane przez przedsiębiorstwa prywatne: w Berlinie 48.00%, w Hamburgu 51.00%, w Lipsku 55.00%, w Hanowerze 51.00%.

Warszawa na budowę tramwajów wydała 6.200.000 rb., dochód roku ubiegłego przedstawia się w sumie 1.787,114 rb. rb., co stanowi 29% wyłożonego kapitału i jak widzimy z procentu wydatków, za lata ubiegłe był niewiele mniejszy, tak, że zdaje się, iż przy tak dobrze procentującym przedsiębiorstwie możnaby zwiększyć liczbę wagonów, których potrzeba ciągle daje się odczuwać.



Eksplloatacya tramwajów w rozmaitych miastach Europy.

Uczeni polscy z ostatniego stulecia i ich cenniejsze prace.

FILOZOFIA, FILOLOGIA, HISTORIA.

Askenazy Szymon, historyk ur. 1867. „Książę Józef Poniatowski 1763—1813“. „Rosya i Polska“.

Baliński Michał historyk ur. 1794 zm. 1864 na Litwie. „Starożytna Polska“.

Balzer Oswald historyk ur. 1858. „Genealogia Piastów“, „Studia nad prawem polskim“.

Bandtkie Jerzy Samuel 1768 zm. 1835. Historyk i bibliograf. „Dzieje narodu polskiego“. „Życiorysy znakomitych ludzi“.

Bartoszewicz Julian historyk 1821 zm. 1870. „Królewicze biskupi“, „Bezkrólewie po Janie III.“

Baudouin de Courteney Jan Ignacy językoznawca 1845. „O języku staropolskim do wieku XIV“ i in.

Bem Antoni Gustaw historyk literatury 1848. „Echa mesyaniczne w literaturze polskiej“.

Bentkowski Feliks historyk i literat 1781—1852. „Wiadomości o najdawniejszych książkach drukowanych w Polsce“, „Historia literatury polskiej“.

Bialecki Antoni archeolog i prawnik 1836. „Rękopisy Długosza“, „Zadania prawa międzynarodowego“.

Biegeleisen Henryk krytyk i historyk 1855. „Franciszek Bohomolec“, „Tymon Zaborowski“.

Bielowski August historyk 1806—1876. „Monumenta Poloniae historica“. „Wyprawa Żółkiewskiego na Moskwę“.

Bobrzyński Michał historyk 1849. „Dzieje Polski“, „Sejmy polskie za Olbrachta i Aleksandra“.

Brandowski Alfred filolog 1835—1888. „O pomysłach lechickich Bielowskiego“, „O łacinie Mikołaja Kopernika“.

Bruchnalski Wilhelm Adolf historyk literatury 1859. „O źródłach niektórych utworów poetycznych XV i XVI w.“, „Studia nad pismami Reya“.

Brückner Aleksander filolog 1856. „Historia literatury“. „Średniowieczne słownictwo polskie“.

Caro Jakób 1836, historyk. „Dzieje Polski“. „O Janie Ostrogu“.

Cegielski Hipolit filolog 1815—1868. „Nauka poezyi“. „O słowie polskim i koniugacyach“.

Celichowski Zygmunt filolog i historyk 1845. „Acta Tomiciana“, „Spory i sprawy pomiędzy Polakami a Zakonem Krzyżackim“.

Chlebowski Bronisław historyk 1846. „Jan Chryzostom Pa-sek i jego pamiętniki“, „Irydion i Nieboska“.

Chmielowski Piotr literat i krytyk 1848. „Autorki polskie“, „O literaturze polskiej z ostatnich lat dwudziestu“.

Chrzanowski Ignacy historyk literatury. „Marcin Bielski“, „Z dzie-jów satyry polskiej XVIII w.“

Cieszkowski August filozof i ekonomista 1814—1894“, „O fi-lozofii jońskiej“.

Czapski-Hutten hr. Emeryk numizmatyk 1828—1896. „Ka-talog monet polskich“.

Chrzanowski Ignacy, historyk literatury. „Marcin Bielski“, „Z dziejów satyry polskiej XVIII w.“

Ćwikliński Ludwik, filolog 1853. „Chronica Polonorum“, „Konstytucya Aten“

Dawid Jan Władysław 1859 socyolog. „Nauka o rzeczach“, „O wykładzie psychologii“.

Dąbkowski Przemysław historyk prawa 1877. „Rys urządzeń pocztowych w dawnej Polsce“, „Prawo obowiązkowe“.

Dębicki Wład. Michał ks. filozof 1852—1909. „O granicach poznania prawdy“, „Prawo zachowania siły i zjawiska psychiczne“

Dubiecki Maryan historyk 1838. „Kudak“, „Rys dziejów najnowszych“.

Dobrzycki Stanisław filolog 1875. „Psałterz Kochanowskiego“, „Polska poezya średniowieczna“.

Dzieduszycki Maurycy hr. historyk 1813—1877. „Piotr Skarga i jego wiek“, „Ojczyzna“.

Estreicher Stanisław historyk 1869. „Początki prawa umo-wnego“.

Erzepki Bolesław archeolog 1852. „Przyczynek do bibliogra-fii dolno łużyckiej“, „Szczątki dawnej polszczyzny“.

Estreicher Karol bibliograf zm. 1907. „Bibliografia polska“.

Finkel Ludwik historyk 1858. „Poselstwo Jana Dantyszka“, „Opis rzeczypospolitej polskiej w r. 1574“.

Głóger Zygmunt archeolog i etnograf 1845—1910. „Księga rzeczy polskiej“, „Pieśni ludu“.

Gołuchowski Józef filozof 1797—1858. „Filozofia moralna“, „Zasady logiki, matematyki i filozofii moralnej“.

Grabowski Ambroży archeolog 1782—1868. „Krótkie przypo-wieści dawnych Polaków czyli Apophtegmata“, „Groby królów pol-skich w Krakowie“.

Grabowski Tadeusz historyk literatury 1871. „Przed laty“, „Filozofia Juliusza Słowackiego“.

Gumplowicz Ludwik socyolog 1838—1910. „Konfederacya Barska“, „Prawodawstwo polskie względem żydów“.

Graszyński Bonawentura helenista 1859. W języku nowogrec-kim poezye: „Agia Sophia“, „Hestias“ i in.

Hanusz Jan lingwista 1858—1887. „O książce do nabożeństwa króla Zygmunta I“, „O języku Ormian polskich“.

Jabłonowski Aleksander historyk 1829. „Ziemia wołyńska w połowie XVI w. „Sprawy wołoskie za Jagiellonów“.

Jarochowski Kazimierz historyk 1829—1888. „Opowiadania historyczne“, „Literatura poznańska“.

Kalinka Waleryan historyk 1826—1886. „Galicya i Kraków pod panowaniem Austryackiem“, „Ostatnie lata panowania Stanisława Augusta“.

Karłowicz Jan znawca języka polskiego 1836—1903. „Wyprawa kijowska Bolesława Wielkiego“, „W sprawie pisowni polskiej“.

Kawczyński Maksymilian filolog i historyk 1842. „O pismach oratorskich i filozoficznych Apulejusza“.

Kazimirski A. de Biberstein orientalista 1808—1887. „Koran“, „Słownik arabsko-francuski“.

Kętrzyński Wojciech 1838 „O granicach Polski w X wieku“, „Studia nad dokumentami XII w.“

Kochanowski Jan Karol historyk 1869. „Witold W. Ks. Litewski“, „Echa prawieku“.

Kolberg Oskar etnograf 1814—1890. „Pieśni ludu polskiego“, „Pieśni ludowe“.

Koncewicz Ludwik filolog 1791—1857. „Prawidła pisowni polskiej na zasadzie wniosków deputacyi z r. 1830 oparte“.

Kopczyński Onufry znakomity badacz języka polskiego 1735 zm. 1817. „O duchu języka polskiego“, „Układ gramatyki dla szkół narodowych“.

Kopera Feliks historyk sztuki 1871. „Monety rzymskie znajdowane na naszych ziemiach“, „Notatki do historii sztuki i kultury w Polsce“.

Korzon Tadeusz historyk 1839. „Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta“, „Dola i niedola Jana Sobieskiego“ i w. in.

Kraushar Aleksander historyk 1843. „Historya żydów w Polsce“, „Samozwaniec Jan Faustyn Łuba“ i in.

Kremer Józef filozof 1806—1875. „Fenomenologia ducha“ Wykład systematyki filozofii“.

Krupiński Franciszek ks. filozof 1836—1898. „Romantyzm i jego skutki“, „Historya filozofii w zarysie“.

Krusiński Stanisław socyolog i ekonomista 1857—1886. „Szkice socyologiczne i ekonomiczne“, „Dusza społeczna“.

Kryński Adam znawca języka polskiego, 1844. redaktor „Słownika języka polskiego“, „O deklinacji polskiej“.

Krzemiński Stanisław historyk literatury 1839—1912. „O przekładach psalterza na język polski“, „Dwaj myśliciele XVIII wieku“.

Krzywicki Ludwik socyolog i antropolog „Ludy“, „Cerebraracya żywiołowa“.

Krzyżanowski Stanisław archeolog 1841—1881. „Materyały do dziejów Polski“.

Kubala Ludwik historyk 1838. „Handel i przemysł za Stanisława Augusta“, „Szkice historyczne“.

Liebell Karol filozof 1807—1875. „System umnictwa“, „Humor i Prawda“.

Linde Samuel filolog 1771—1847. „Słownik języka polskiego“, „O statucie Litewskim“.

Łaguna Stosław historyk i prawnik. 1833—1900. „Dwie elekcyje“, „Rodowód Piastów“.

Łepkowski Józef archeolog 1826—1894. „Starożytności i pomniki Krakowa“, „Ikónografia“.

Łopaciński Hieronim filolog zm. 1860. „Najdawniejszy widok Lublina“. „Wydawnictwa peryodyczne w Lublinie“.

Lukaszewski Józef historyk 1799—1873 „Polska zawierająca geografję i dzieje“, „Dzieje kościołów wyznania helweckiego w Litwie“.

Maciejowski Wacław Aleksander historyk 1793—1883. „Historya prawodawstw słowiańskich“. „Pierwotne dzieje Polski i Litwy“.

Malinowski Fr. Ksawery badacz jęz. polskiego 1807—1881. „Zasady i prawidła pisowni polskiej“. „Krytyczno-porównawcza gramatyka języka polskiego“.

Malinowski Lucyan filolog 1839—1898. „Modlitwy Wacława z XV w.“. „O języku komedyi Fr. Bohomolca“.

Malecki Antoni filolog 1821. „Gramatyka polska“, „Biblia królowej Zofii“.

Mierzyński Antoni filolog 1829. „O dzisiejszem stanowisku filologii“, „Przyczynki do mitologii porównawczej“.

Mochnacki Maurycy historyk 1802—1835 „O literaturze polskiej w XIX w.“, „Historya powstania“.

Moraczewski Andrzej historyk 1802—1855. „Dzieje Rzeczypospolitej“.

Muchliński Antoni orientalista 1803—1877. „Źródłosłów wyrazów, które przeszły do mowy naszej z języków wschodnich“.

Muczkowski Józef historyk 1795—1858. „Dwie kaplice Jagiellońskie“, „Historya uniwersytetu krakowskiego“.

Nehring Władysław historyk 1830. „O Joachimie Bielskim“.

Ochorowicz Julian psycholog 1850. „Wiedza tajemna w Egipcie“. „O twórczości poetyckiej ze stanowiska psychologii“.

Ossowski Godfryd archeolog 1834—1897. „Zabytki przedhistoryczne ziem polskich“.

Papłoński Jan filolog 1819—1885. „O biblii reimskiej“, „Mapa Słowiańszczyzny lechickiej“ z w IX—XII“ i t. d.

Pawiński Adolf historyk i archeolog 1840—1896. „W sprawie narodowości Kopernika“. „Stefan Batory pod Gdańskiem“.

Piekosiński Fr. Ksawery historyk 1844—1906. „O dynastycznym szlachte polskiej pochodzeniu“, „Kodeks dyplomatyczny Krakowa“.

Pilat Roman historyk 1846. „Pieśń Bogarodzica“, „Geneza Farysa“.

Plebański Jan historyk 1831. „Jan Kazimierz i Marya Ludwika Gonzaga“.

Podczaszyński Paweł archeolog 1824—1876. „Przegląd historyczny starożytności krajowych“, „Sfragistyka polska“.

Pomorzant Anastazy filolog 1736—1823 „Słownik łacińskopolski“.

Radliński Ignacy orientalista 1843. „Liryka hebrajska“, „Słownik narzeczy ludów kaukaskich“.

Rembowski Aleksander historyk 1847 zm. 1906 „Sejm czteroletni Kalinki“, „Rokosz Zebrzydowskiego“.

Rolle Antoni historyk 1830—1894. „O drukarni i sztycharni w Berdyczowie“, „Książę Sarmacyi“.

Romanowski Jan Nepomucen historyk 1831—1861. „Ofia Corniciensia“, „O stanowisku duchowieństwa w Polsce aż do czasów Zygmunta Augusta“.

Seredyński Władysław historyk 1841—1894. „Grzegorz z Sannoka“, „Trzy zabytki języka polskiego z XV w.“

Sekowski Józef orientalista 1800—1858. „Listy Tutundiu-Oglu-Mustafa-Aga“.

Smoleński Władysław historyk 1851. „Ostatni rok sejmu wielkiego“, „Rządy pruskie na ziemiach polskich“ i w. in.

Sokołowski Maryan, historyk sztuki 1839. „Malarstwo portretowe“, „Badania archeologiczne na Rusi Galicyjskiej“.

Straszewski Maurycy filozof 1848 „Józef Kremer i Karol Libelt“, „Dzieje filozofii w zarysie“.

Stronczyński Kazimierz 1809—1896, numizmatyk i archeolog „Statut Wiślicki“, „Pomniki książęce Piastów.“

Struve Henryk filozof 1840—1911. „Anarchizm ducha u obcych i u nas“, „O istnieniu duszy i jej udziale w chorobach umysłowych“.

Suchocki Henryk badacz języka polskiego 1811—1872. „Nauka języka polskiego“, „Budowa języka polskiego“.

Sulicki Edward 1826—1884, tłumacz, dziennikarz, filozof. „Zarys filozofii wiekuistej terażniejszości“. „Oryginały“,

Supiński Józef ekonomista 1804—1893. „Myśl ogólna fizjologii powszechnej“, „Szkoła Polska“.

Szajnocha Karol historyk 1818—1868. „Jadwiga i Jagiełło“, „Lechicki początek Polski“.

Szujski Józef historyk 1835—1883. „Dziej Polski podług ostatnich badań“, „Dzieje literatury ludów niechrześcijańskich“.

Szwajnic Jan historyk 1795—1867. „Historja narodu i państwa Rzymskiego“.

Tarnowski Stanisław hr badacz literatury 1837. „O znakomitych mężach wielkopolskich“. „Studia do historyi literatury polskiej“.

Trentowski Bronisław filozof 1807—1869. „Chowanna czyli system pedagogiki narodowej“, „De vita homini aeterna“.

Walewski Antoni historyk 1805—1876. „Historja wyzwolenia Polski za panowania Jana Kazimierza“, „Dzieje bezkrólewia po skonie Jana III“.

Wierzbowski Teodor historyk 1859. „Pisma Grzymałtowskiego“
 „Krzysztof Warszawicki i jego dzieła“.

PRZYRODOZNAWCY, MATEMATYCY I MECHANICY.

Abakanowicz Bruno matematyk i elektrotechnik 1852. „Zarysy statyki wykreślnej“, „Integrator“ i t. d.

Abrahamowicz Dawid agronom i ekonomista. „Reforma ceł w Austrii“, „Polityka kolonialna Austrii i Węgier“.

Aleksandrowicz Jerzy botanik 1819—1894. „O powstawaniu zarodka w roślinach“ i t. d. „O budowie i rozwoju śluzowców“.

Alth Aloizy mineralog i geolog 1819—1886. „Zasady mineralogii“, „Mapa geologiczna Galicji“.

Andrzejowski Antoni botanik 1785—1868. „Nauka wyrazów botanicznych“, „Flora Ukrainy“.

Armiński Franciszek astronom 1789—1848. „Krótki rys historyczny astronomii“, „O astronomii w Polsce“.

Babczyński Tytus matematyk 1832—1910. „Wstęp do dynamiki wyższej“, „Sposób mnożenia funkcyi symetrycznych“.

Bandrowski Ernest chemik 1853. „Wykład chemii ogólnej“.

Baraniecki Maryan matematyk 1848—1895. „Arytmetyka“; pisał wiele w języku niemieckim.

Baranowski Jan astronom 1800—1879. „Mikołaja Kopernika Toruńczyka o obrotach ciał niebieskich“.

Birkenmajer Ludwik matematyk 1855. „O rozszerzalności ciał“. Dokonał pomiarów magnetyzmu ziemskiego w Tatrach.

Boguski Józef Jerzy chemik 1853. „Najnowsze odkrycia w dziedzinie fizyki“, „Hugo Kollataj, jako przyrodnik“.

Bogdanowicz Karol geolog 1864. „Geologia Azji średniej“, „Studia geologiczne w Turkestanie Wschodnim“.

Buraczewski Józef chemik 1868. „Studia nad barwnikiem krwi“. „Jodowe pochodzenie strychniny i brucyny“.

Centnerszwer Mieczysław chemik 1874 „Szkice z historyi chemii“, „Krytyczne zjawiska w roztworach“.

Ceraski Witold astronom 1849. Obserwował przejście Wenerę przez tarczę słoneczną, ulepszył astrolometr.

Cienkowski Leon botanik 1822—1887. Zasługi na polu badań roślin zarodnikowych i bakterji.

Cieszkowski Józef górnik 1798—1867. Wielkie zasługi dla górnictwa krajowego.

Czyrniański Emilian chemik 1824—1888. „Teorye mechaniczno-chemiczne“, „O ruchu chemicznym“.

Dąbrowski Antoni matematyk 1769—1825. „Algebra elementarna“, „Geometrya według Lacroix“.

Dickstein Samuel matematyk 1851. „Teorya liczb złożonych i ich funkcyi“, „Bibliografia matematyczna polska XIX w.“.

Domeyko Żegota (Ignacy) mineralog i geolog 1801—1889. „Traktat probierczy“. „Araukania i jej mieszkańcy“.

Dybowski Benedykt zoolog 1835. „Spostrzeżenia nad ptakami z rodziny gilów“. „O tygrysie usuryjskim“.

Dybowski Władysław przyrodnik 1839—1910. „O łopuchach“. „Odmiany leszczyny litewskiej“.

Dzierzgowski Szymon chemik 1866. „Przyczynek do teorii działania sztucznych filtrów biologicznych“ i in.

Dziwulski Eugeniusz fizyk 1842—1889. „Rybie jezioro“, „Nachylenie magnetyczne w Warszawie“.

Flaum Maksymilian chemik i lekarz 1864. „O powinowactwie chemicznem“, „Rudy miedziane gór kieleckich“.

Folkierski Władysław inżynier 1842. Prowadził budowę kolei żelaznych w Kordylkach. „Rachunek różniczkowy i całkowity“.

Fonberg Ignacy, chemik 1779—1891. „Wykład teorii gorzenia“, „O najnowszych odkryciach w chemii“.

Fudakowski Bolesław fizyolog 1834—1878. „Chemia lekarska“.

Girdwojń Michał ichtyolog 1841. „O przyrodzie łosia pospolitego“, „Pasorzyty ryb naszych“.

Godlewski Emil botanik 1847. „Własność absorbcyjna ziemi ornej“. „O oddychaniu roślin“.

Godlewski Tadeusz fizyk 1878. „O niektórych promieniotwórczych własnościach uranu“.

Gosiewski Władysław matematyk 1842—1911. „O sprężystości ciał jednorodnych“, „O zasadniczej hipotezie mechaniki cząsteczkowej“.

Grabowski Antoni chemik 1857. „Polskie słownictwo chemiczne“, „Wykład chemii Remsena“.

Groszlik Samuel przyrodnik i lekarz 1860. „O przyczynach powstawania pleci“, „O transpiracji roślin“.

Grubiński Floryan mechanik 1844—1909. Wynalazca żniwiarki „Warszawianka“, przegrzewaczów do lokomobil i t. d.

Grzybowski Józef geolog 1869. „Najnowsze poglądy na budowę Alp i Karpat“. „Dolna kreda w okolicach Domoradza“.

Gustawicz Bronisław, matematyk, geograf, przyrodnik 1852. „Mierzenie wysokości geometryczne i barometryczne“, „Czy zwierzęta mają duszę?“

Gutwiński Roman botanik 1860. „Materyały do flory wodorostów Galicji“.

Hempel Jan górnik 1818—1886. „Karta geognostyczna pow. olkuskiego i będzińskiego“.

Hube Michał matematyk 1737—1807. „Wstęp do fizyki“, „Fizyka, Mechanika“.

Janicki Stanisław, matematyk. 1797—1855. „O machinach parowych“.

Jarocki Feliks zoolog 1790—1864. „Zoologia czyli zwierzętopismo ogólne“.

Jastrzębowski Wojciech przyrodnik, 1799—1882. „Kompas polski“, „Układ świata“, „Mineralogia“.

Jędrzejewicz Jan astronom 1835—1887. „Kosmografia“.

Jundzill Józef przyrodnik zm. 1877. „Opisanie roślin w Litwie, na Podolu, Wołyniu i Ukrainie“.

Jurkiewicz Karol przyrodnik 1822—1910, tłumacz licznych dzieł przyrodniczych.

Karczewski Wincenty astronom 1769—1827. „Historia astronomii“, „Początki astronomii“.

Karliński Franciszek—astronom 1830. „Ruch gwiazd stałych“

Karpiński Aleksander zoolog 1836—1887. „Owady szkodliwe“ „O sztucznym rozmnażaniu ryb“.

Kepiński Stanisław matematyk 1867. „Własności szczególnych punktów trójkąta“.

Koncewicz Jan technolog 1795—1859. „O naukach starożytnych w Polsce w XVI w.“ „Roczniki gospodarstwa krajowego“.

Kosiński Wincenty górnik i geolog 1835—1883. „Kopalnie olkuskie“, „Krótki w. kład histor. i techn. rozwoju górnictwa i hutnictwa“.

Kowalczyk Jan astronom 1838—1911. „Mikołaj Kopernik i jego układ świata“, „Obserwatorium astronomiczne w Warszawie“.

Kowalewska Zofia matematyczka 1850—1891. „Przyczynek do teoryi równań różniczkowych“. „Uwagi nad badaniami Laplace'a o postaci Saturna“.

Kramczyk Stanisław przyrodnik 1841. „Budowa wszechświata“. „Historia gazów“.

Krzyżanowski Adryan matematyk i historyk 1788—1852. „Teoria liczebnych równań“.

Kulwieć Kazimierz przyrodnik 1871. „Organizm jako społeczeństwo komórek“. „Chrząszcze polskie“.

Łapczyński Kazimierz botanik 1823—1892. „Zasiągi roślin“, „Z Tyflisu pod Ararat“.

Merczyng Henryk fizyk 1859. „O metodach określania fal światła“, „Zasady elektrotechniki“.

Nalkowski Waclaw geograf 1852—1909. „Geograficzny rzut oka na dawną Polskę“, „Szkice geograficzne“.

Natanson Władysław fizyk 1864. „Teorya roztworów“, „Pracowa Maxwella“.

Nencki Marcei chemik 1847—1901, pisał przeważnie po niemiecku.

Nussbaum Józef zoolog 1859. „Podręcznik zoologii“, „Anatomia porównawcza“.

Oczapowski Michał rolnik 1788—1854. „Zasady agronomii“, „Gospodarstwo wiejskie“.

Pankiewicz Jan, przyrodnik 1816—1899. „Chemia organiczna w zastosowaniu do zoofizjologii i patologii“.

Plater Ludwik leśnik i geograf 1774—1846. „Rzecz o gospodarstwie leśnem“.

Polujański Aleksander leśnik 1814—1865. „Leśnictwo polskie“ „Wykład popularny nauki gospodarstwa w lasach“.

Prażmowski Adam fizyk i astronom 1825—1885. „Natężenie siły magnetycznej w Warszawie“, „Helioskop“.

Pusch Jerzy Bogumił geolog 1791—1846. Krótki rys geognostyczny Polski i Karpat północnych. „Aerometrya polska“.

Radwański Jędrzej fizyk 1800—1860. „Zasady fizyki“, „Chemia organiczna“.

Rostafiński Józef botanik 1850. „Prawo Malthusa w świecie roślinnym“.

Skłodowska-Curie Marya hemiczka 1868, współwynałazła Rad.

Ślósarski Antoni zoolog 1843—1897. „Zwierzęta zaginione“, „Tur i nosorożec włochaty“.

Strojnowski Stanisław geograf 1820—1878. Geografia powszechna, „Ziemia i jej mieszkańcy“.

Stern Abraham mechanik 1769—1842. Wynałazca tryangułu zastępującego stolik mierniczy, maszyny rachunkowej i in.

Śniadecki Jan matematyk, astronom, filozof 1756—1830. „Geografia czyli opisanie matematyczne i fizyczne ziemi“. „Trygonometrya kulista“.

Szubert Michał botanik 1787—1860. „Monografia sosny polspolitej“, „Opisanie drzew i krzewów leśnych Królestwa Polskiego“.

Sulimierski Filip, geograf 1843—1885. „Słownik geograficzny Królestwa Polskiego“.

Taczanowski Władysław ornitolog 1819—1890. O ptakach drapieżnych w Królestwie Polskiem, „Ptaki krajowe“.

Trejdosiewicz Jan geolog 1834—1900. „Opis badań geologicznych dokonanych w Królestwie Polskiem“. „Krzemionka w przyrodzie“.

Tyzenhaus Konstanty ornitolog 1786—1853. „Ornitologia ptaków polskich“, „Zasady ornitologii albo nauki o ptakach“.

Waga Antoni entomolog 1799—1890. „O zwierzętach przez poetów i malarzy zmyślonych“, „O ptakach, które wyginęły z okręgu ziemskiego“.

Walecki Antoni zoolog 1815—1897. „Przegląd zwierząt ssących krajowych“, „Fauna zwierząt ssących Warszawy“.

Wróblewski Zygmunt fizyk 1845—1888. „Fizyka we współczesnej Francji“.

Wróblewski Edward chemik 1848—1892. „O syntezie pochodnych bromowych toluolu“.

Wrześniowski August zoolog 1837—1892. „O trzech kielżach podziemnych“, „O przyczynach zjawisk w naturze organicznej“.

Zejszner Ludwik geolog i mineralog 1807—1871. „O powstaniu względnem wieku formacji bazaltowej“, „Paleontologia“.

TELEFONY W KRÓLESTWIE POLSKIM.

Łódź

3750 aparatów

Sosnowiec

633 ap.

Częstochowa

565

ap.

Lublin

474 ap.

Kalisz

404 ap.

Radom

285 ap.

*Zawiercie i
Tomaszów Rawski*

267 ap.

Piotrków

266 ap.

Płock

245 ap.

Włocławek

235 ap.

Kulno

225 ap.

Kielce

202 ap.

Zamość

134 ap.

Radomsk.

126 ap.

Zduńska Wola

82 ap.

Łowicz

55 ap.

Konin

45 ap.

Wieluń

36 ap.

Stawiszyn

12 ap.

Łęczyca

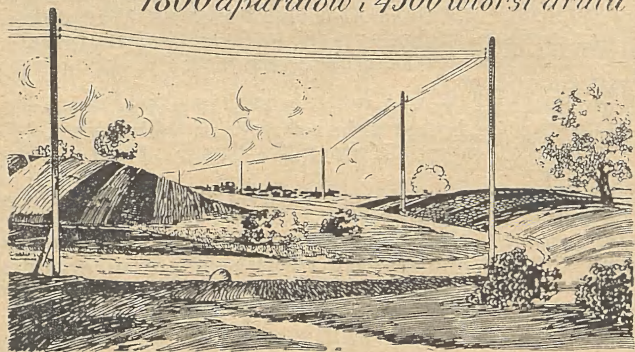
8 ap.

Rychwał

4 ap.

Linie telefoniczne prywatne:

1800 aparatów i 4500 wiorst drutu

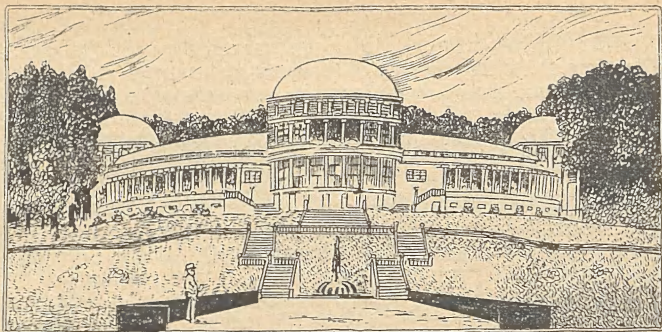


(Patrz opis obok).

Według sprawozdania głównego zarządu poczt i telegrafów w Królestwie Polskiem w ostatnich czasach rozpowszechnia się budowa prywatnych linii telefonicznych, przeznaczonych wyłącznie na użytek ich właścicieli. Właścicielami takich linii są obywatele ziemscy, fabryki i przedsiębiorstwa handlowe. W r. 1912 sieć takich telefonów wynosiła już 4,500 wiorst przy 1,800 aparatach. Sieci telefoniczne miejskie w Królestwie są w następujących miastach. We Włocławku aparatów telefonicznych jest 235, w Kutnie —225, w Kaliszu—404, w Wieluniu—36, w Zduńskiej Woli—82, w Koninie—45, w Rychwale—4, w Stawiszynie—12, w Łęczycy—8. w Zawierciu—267, w Piotrkowie—266, w Radomsku—126, w Tomaszowie Rawskim — 267, w Częstochowie — 565, w Łodzi — 3,750, w Sosnowcu — 633, w Kielcach — 202, w Płocku — 245, w Radomiu—285, w Lublinie—474. Zamościu—134 i w Łowiczu —55 aparatów. Oprócz linii zamiejskich Warszawa-Łódź, Warszawa-Sochaczew, Skierniewice, Łowicz są także prywatne linie a mianowicie Kalisz—Łódź 107 wiorst, Kalisz-Turek 52 w., Turek-Dobra 10 w., Turek-Władysławów 14 wiorst, Kalisz-Konin 52 wiorsty.

Rebus do nagrody.





Projekt gmachu Kongresów w przyszłym mieście „Esperanto“.

ESPERANTO.

Sprawa esperanta rozwija się na globie ziemskim tak żywo i z takim powodzeniem, że śmiało można ją uważać—jako wielką wygraną i ani wątpić należy o jej ostatecznem zwycięztwie w niedalekiej przyszłości. Jakkolwiek statystyka do ostatnich lat nie jest doprowadzona, to jednak widzimy kolosalny rozwój sprawy, porównyując liczbę towarzystw w r. 1889—3, w 1899—tow. 32, w 1909—tow. 1.447; książek wydano w r. 1889 zaledwie 29, w 1899—123, w r. 1909 mamy książek 1,372, czasopism esperanczkich było w r. 1889—2, w r. 1904 było 26, w 1909 — wychodziło czasopism 106.

Nie zapominajmy, że jest to dopiero 26-ty rok istnienia esperanta i że właściwy początek jego rozwoju to dopiero jakiś rok 1895—6, gdyż do tego czasu jeszcze panował volapück, który ostatecznie został obalony bezpowrotnie i ta sama izba handlowa norymberska, która gremialnie volapück przyjęła—w chwili ukazania się esperanta, język Schleyera, jako niesłychanie trudny, a zatem niezgodny z celem — odrzuciła.

Język powszechny międzynarodowy, którego użyteczności dziś już nikt nie kwestyonuje, powinien być łatwy, a po za tem giętki, dzwięczny i zbudowany prosto to znaczy taki, że jego nauka mało czasu zajmuje. Esperanto oczywiście odpowiada tym warunkom i jako dowód opowiem fakt następujący. Na kongres krakowski w r. 1912 przybył słynny Anglik p. Howard, twórca miast-ogrodów, razem esperantysta; owoż jeden z naszych działaczy, który się również tą sprawą zajmuje, chciał się koniecznie z p. Howardem

zapoznać, a nie umiejąc po angielsku, jako środka porozumiewawczego postanowił użyć Esperanta—i w ciągu 5—6 dni nauczył się tyle, że zupełnie znośnie mógł się porozumieć z Anglikiem.

Drugi przykład jeszcze wymowniejszy stanowi przedstawienie *Mazepy i Halki* w Krakowie po esperancu. Artyści, którzy przedtem wcale esperanta nie znali, nauczyli się doskonale tekstu tłumaczenia (którego dokonał p. Antoni Grabowski) i po niecałych trzech miesiącach wystąpili bez zarzutu na scenie.

Wyobraźmy sobie, że ci artyści mieliby grać po francusku lub po niemiecku; nawet znając te języki—daliby słuchaczom karykaturę. I to jest ważny argument dla tych, którzy mówią: — Po co się uczyć języka sztucznego, kiedy mamy francuski, niemiecki etc.—Pomijając kwestyę, że wybór jednego z żyjących języków—obrażałby miłość własną innych narodów—rzeczywista znajomość języka francuskiego, niemieckiego etc. jest dla cudzoziemca ze względu na akcent, na rozmaite zwroty i składnie niedostępna prawie zupełnie. Cudzoziemca, najlepiej mówiącego po francusku czy niemiecku—prawdziwy Francuz lub Niemiec zawsze rozpozna. Nauka tego przedmiotu wymaga lat całych.

Tembardziej nie nadają się tu języki martwe—łacina, grecki, których uczymy się bez rezultatu całe lata i ostatecznie ich nie umiemy. Przytem wyrazy łacińskie w nowych językach tak zmieniły znaczenie, że należałoby przedtem zlatynizować naszą łacinę np. *minister, liberalis, commisio, protestans* są to wszystko wyrazy po łacinie zupełnie co innego znaczące, niż u nas.

Język międzynarodowy musi być językiem sztucznym i nie może być innym. Myśl sztucznego języka tkwi w ludziach oddawna; myślał o tem już Kartezyusz, Dalgarno (XVII), biskup Wilkins, Andreas Müller, Faignet, kanclerz francuski (w Encyklopedyi) Condorcet, Leibnitz, Volney i t. d.—O potrzebie języka powszechnego pisali: Kant, Burnouf, Ampère, A. Comte. I. J. Proudhon, E. de Girardin, Max Müller i t. d.

Ostatecznie zwyciężył projekt, podany przez dra L. Zamenhofa z Warszawy—i można śmiało powiedzieć, że on to rozwiązał dany problemat w sposób możliwie najlepszy.

Chociaż go krytykowano i chociaż na tle Esperanta powstał rzekomo ulepszony język Ido, to jednak Ido nieustannie się ziemnia i ściśle biorąc jest coraz inny—tak że nie ma wartości rzeczy realnie skonstruowanej.

Bądź jak bądź w r. 1909 liczone we Francyi 249 stowarzyszeń esper., w Niemczech—222, w Anglii—175, w Austrii—164, w innych krajach Europy—335, w Ameryce—250, w Azji—28, w Afryce—12, w Australii—12.

Dzisiaj po czterech latach można te wszystkie liczby o 33% powiększyć! Język esperanto przyjmuje się zwłaszcza tam, gdzie stosunki międzynarodowe i międzyjęzykowe są bardzo urozmaicone tak np. przyjęli go w kongregacyi *De propaganda fide*, przyjęło go w marynarce, która coraz to inne kraje odwiedza; w awia-

tyce, która szybko zmienia kraje (Archdeacon w swoim podręczniku dla aeronautów pomieścił gramatykę esperancką). W licznych szkołach i liceach, we francuskim Touring-Clubie i innych towarzystwach turystycznych; w szkołach dla ociemniałych w Belgii, Francji, Austrii istnieją związki katolickie esperanckie, związki wolnomularskie socjalistyczne, anarchistyczne, naukowe, teozoficzne, związki urzędników pocztowych w Paryżu i Londynie, dorożkarze i policjanci (niektórzy, oczywiście; w Par.—80) znają esperanto w Londynie również pedele uniwersyteccy.

Że wynalazca esperanta dr. Zamenhof cieszy się uznaniem świata, dowodem order św. Izabelli ofiarowany mu przez króla hiszpańskiego Alfonsa XIII, dyplom honorowy nadesłany mu przez królową Carmen Sylwę i t. d. W Hiszpanii dwa miasta Tessara i Sabadell nazwały główne swe ulice imieniem Zamenhofa, zaś w pobliżu Monachium powstaje miasto-ogród, oraz instytut leczniczy pod nazwą Parkurbo Esperanto; główne ulice i place mają nosić imiona zasłużonych Esperantystów; obowiązkiem wszystkich mieszkańców tego miasta będzie znajomość esperanta.

Izby handlowe we Francji, do których zwrócono się z zapytaniem, uznały wielką wagę esperanta (51 na 52 zapytanych). Czasopismo *Expansion Commerciale* oraz *têro* (organ awiatyki) drukują kroniki po esper. W Hiszpanii we wszystkich szkołach średnich i wyższych przyjęto fakultatywną naukę esperanta. W Chinach założono gimnazyum, w którym wszystkie przedmioty są po esperancku wykładane. W Japonii liczba stowarzyszeń przerasta dzisiaj 30; pisma esperanckie, chińskie i japońskie, mają znakomitą liczbę czytelników. —W Indjach wychodzą dwa pisma esperanckie; jeden z Hindusów, a także jeden Japończyk—był na kongresie krakowskim. Mieszkańcy Indyi mówią trzystu rozmaitymi językami; jednakże inteligencja miejscowa naogół mówi po angielsku i język angielski stał się łącznikiem wszystkich tych obcych sobie narodów: to też na t. zw. kongresach indyjskich mówi się po angielsku. Jednakże patryoci indyjscy spostrzegli, że w ten sposób stwierdzają swoją zależność od Anglii; język angielski jest symbolem ich niewoli. Dlatego w ostatnich czasach rozwinęła się w Indjach silna tendencja ku nauczeniu się esperanta, jako właśnie istotnego języka pośredniczącego: esperanto bowiem stwacza tam po pierwsze łącznik, a powtórne wyzwolenie duchowe od Anglii. I wszędzie, gdzie styka się kilka narodowości i kilka języków—esperanto prędzej czy później wystąpi jako pośrednik łagodzący konflikty. Tak np. podniesiono w Szwajcaryi i w Austrii myśl, aby esperanto uczynić językiem parlamentu; toż samo podniesione będzie niewątpliwie i w Izbie Petersburskiej. Kaukaz, Bukowina, Litwa—to kraina, gdzie się mieszają różne języki i gdzie esperanto może stanać, jako próba rozwiązania problemów.

Esperantyści corocznie zjeżdżają się na kongresy, począwszy od r. 1905 (Boulogne sur Mer); w r. 1906 kongres był w Genewie,

w r. 1908 w Dreźnie, w r. 1909—w Barcelonie; w r. 1910—w Waszyngtonie; w r. 1911—w Antwerpii; w r. 1912—w Krakowie. Były to t. zw. kongresy międzynarodowe. Nadto corocznie w każdym kraju zbierają się kongresy narodowe. W r. 1912 był kongres esp. niemieckich (w Gdańsku), kongres esp. brytańskich (w Portrush), kongres esper. włoskich (w Weronie), odbył się też w Kolonii zjazd esp. katolików, w Wrocławiu zjazd urzęd. pocztowych esp., w Orleanie zjazd członków francuskiego Touring-Klubu i t. d.

Koroną tych wszystkich zjazdów był kongres krakowski, jubileuszowy (25-lecie) kongres esperantyzmu.

Kraków umie urządzać przyjęcia i uroczystości—to też cała organizacja wypadła świetnie. Koncert, bal, wystawa esperancka, dwa przedstawienia teatralne, nawet kabaret (na wystawie architektonicznej), nakoniec wycieczki do Zakopanego i Wieliczki—wszystko to dało wędrownikom nieoczekiwane pojęcie o Krakowie, który sam przez się jest pięknym malowidłem—i nie mniej oczarował gości, jak i całe przyjęcie.

Należy dodać, że dzięki nawoływaniu prasy, ani hotelarze ani restauracye, ani wogóle kupcy nie wyzyskiwali gości, i gdyby nie... pluskwy (co spowodowało kalembur, że Kraków jest *cumbalo* t. j. bal pluskiew) to czarodziejstwo byłoby kompletne.

Gości zjechało się koło 1000, byłoby pewnie więcej, gdyby nie bałamutne wieści wśród ignorantów zagranicznych o Krakowie. Pewien Hiszpan przywiózł ze sobą futro i kalosze, gdyż słyszał, że w Krakowie panuje mróz siarczasty; pewien Francuz przyjechał z dubeltówką dla obrony od wilków, które podobno po Krakowie przechadzają się, jak u siebie w domu. Nadto Kraków jest nieco z drogi, komunikacja kolejowa nie najlepsza—wszystko to wpłynęło, że kongres krakowski wypadł mniej licznie, niby powinien był wypaść.

Natomiast zapal i entuzjazm gości był kolosalny. Byli przedstawiciele trzydziestu trzech narodów—nawet z Indyi, z Japonii i Meksyku, a nadto przedstawiciele instytucji rządowych, jak austriackiego ministerjum wojny, austro-węg. ministerjum handlu, węgierskiego minister. oświaty, bułgarskiego minist. ośw., magistratu m. Wrocławia, minister. rolnictwa w Rumunii, izby handlowej w Galaczu i t. d.

La Oka t. j. ósmy kongres wypadł świetnie, a do najbardziej interesujących jego działów należała wystawa esperancka, obrazująca dzieje rozwoju esperantyzmu w ciągu lat 25-ciu od bardzo skromnych początków do imponujących rozmiarów.

Po za tem kongres odbywał posiedzenia sekcyjne, a kalifornijczyk p. Parrish opowiedział historję swej podróży przez 37 krajów, które wszystkie objechał, mówiąc tylko po esperancku.

Do nader wzruszających uroczystości należało złożenie wieńców esperanckich pod pomnikiem Mickiewicza, w czem brał udział wszyscy niemal uczestnicy kongresu. Nadto esper. Amerykanie złożyli sztandar Stanów Zjednoczonych na kamie-

niu na Rynku, tam, gdzie niegdyś Kościuszko składał przysięgę i gdzie ma stanąć jego pomnik; jako obywatele Ameryki złożyli oni w ten sposób hołd jednemu ze swoich bohaterów.

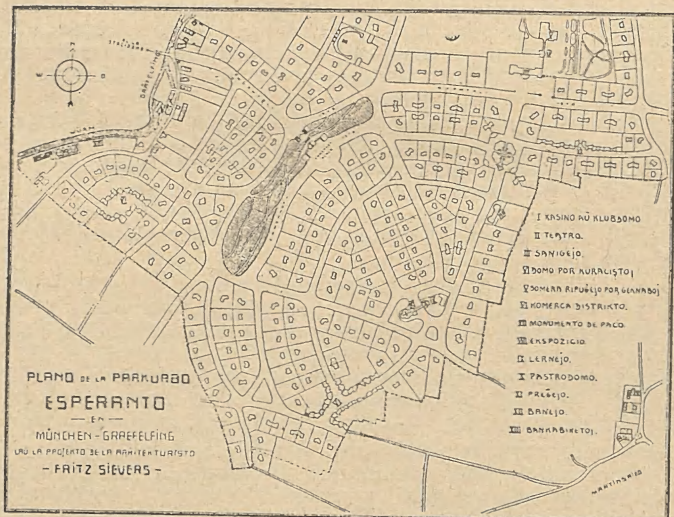
Esperanto brata najdalsze ludy i niewątpliwie jest czynnikiem kultury. Dla Polski ma on bardzo szerokie znaczenie, gdyż upowszechnił literaturę i muzykę polską po całym globie. Tłómaczeń z polskiego jest już koło stu z górą utworów, a melodey (zwłaszcza Moniuszki) do pieśni z Halki i innych znane są dziś w Peru, na Przylądku Dobrej Nadziei i w Australii.

Martę Orzeszkowej przełożono z esperanta na japoński, z tego powodu jedno z pism warszawskich, jak zwykle ignoranci—napisało: musi to być ładny przekład!!!!!!

Owóż w r. 1912 czasopismo paryskie *Excelsior* zrobiło następującą próbę. Przełożono fragment z jakiejś komedii francuskiej na angielski, niemiecki, włoski, hiszpański, rosyjski i esperanto. Następnie innym osobom dano te przekłady do nowego tłómaczenia na francuski, oczywiście tekst pierwotny ukrywszy. Okazało się, że wszystkie powrotne przekłady znacznie się odchyłają od oryginału, gdy właśnie przekład z esperanta był z nim prawie identyczny.

Esperanto słusznie się tak nazwał—bo żyje w nim nadzieja niepokonana zwycięstwa w niedalekiej przyszłości: na całej ziemi już on brzmi, a nowa organizacja międzynarodowa esperanta ma na celu rozwój sprawy upotężnić i przyspieszyć.

A. Lange.



Plan miasta „Esperanto“ mającego powstać w przyszłości.

SPOSÓB POROZUMIEWANIA SIĘ NA ŚWIECIE.

Najniezbędniejsze zdania w mowie „ESPERANTO“.

Formuły uprzejmości:

Dzień dobry pani. Jak zdrowie?

Bardzo dobrze, panie; a pan?

Czy dziatwa pani jest zdrowa?

Tak panie; dzięki.

Niech pan oznajmi małżonce moje uszanowanie i wyrazy przyjaźni dzieciom.

Do widzenia.

Przy posiłku:

O której godzinie podają śniadanie? obiad?

Jadamy śniadanie zawsze w południe, obiad zaś o godzinie 7-ej

Czy pan głodny?

Tak, lecz nadewszystko mam pragnienie.

Czego pan życzy? wina? piwa? herbaty lub kawy?

Trochę czystej wody, jeżeli łaska.

Życzy pan jarzyny lub mięsa?

Trochę mięsa i kartofli.

Chce pan deseru? — Tak.

W sklepie:

Wiele to kosztuje? 20 franków.

Gentilajoj:

Bonan tagon sinjorino. Kiel vi fartas?

Tre bone sinjoro, kaj vi?

Ĉu viaj infanoj estas bonfartaj?

Jes, sinjoro, mi dankas vin.

Prezentu miajn bondeziroj al via edzino, kaj faru miajn a mikajojn al viaj infanoj.

Gis revido.

La mangoj:

Je kiu horo la tagmango? la vespermango?

Ni tagmangas ciam je la tagmezo kaj ni vespermangas je la 7-a horo.

Cu vi estas malsata?

Jes, sed precipe mi soifas.

Kion vi deziras? Vinon? Bieron? Teon? an kafon?

Iom da akvo sen ia ajn, mi peras.

Cu vi volas legomojn an viandon?

Jom da viando, kaj terpomojn.

Cu vi volas deserton? — Jes.

En butiko.

Kiom kostas tio ci? 20 frankojn.

To bardzo drogo; 18 franków?
— Nie.

Proszę mi paczkę odesłać do hotelu.

W podróży:

Wiele kosztuje dorożka na godziny?

Którędy na dworzec? Bufet?

O której godzinie pociąg odchodzi do Brukselli?

Wiele kosztuje bilet... klasy?

Gdzie jest poczekalnia?

Czy może mi pan wskazać porządny hotel i przyzwoitą restaurację, byleby nie zbyt drogie?

Chciałbym pokój z jednym łóżkiem, z dwoma łóżkami.

Proszę mnie zbudzić o godzinie 6-ej.

Tio estas kare; 18 frankojn?
— Ne.

Alportigu la pakajon ce la hotelon.

Dum vojago:

Kiom kos as vetuvilo luita horo?

Kie estas la stacidomo? — la bufedo?

Je kin horo foriros la vagonaro por Brukselon?

Kiom kostas la... klasa bileto?

Kie estas la atendejo?

Cu vi povas konigi al mi bonan hotelon kaj bonan restoracion ne tro karan?

Mi dezirus cambron kun unu lito, kun du litoj.

Veku min je la 6-a horo.

Rebus do nagrody.



NAJCENNIEJSZE PERŁY.

Najpiękniejszymi perłami są te, które dają blaski dzięki swojej „wodzie“ oraz powierzchni. „Woda“ nazywamy masę tworzącą perłę; pierwsza może być bardziej lub mniej czysta, co się tyczy powierzchni, znawcy wymagają, aby dawała blask subtelny, na co składają się myriady płaszczyzn świetlnych, różnobarwnych, nieuchwytnych okiem a tworzących ogólny ton zwany przez miłośników „światłem perły“.

Perła piękna powinna być gładka, bez zmarszczek i karbów, doskonale okrągła, chociaż są też zwolennicy perł w kształcie gruszki, w gruncie rzeczy niżej cenionych. Za największą ozdobę są poczytywane sznury perł białych z odcieniem lazurowym, możliwie jednakowego kształtu i wielkości. Zręczni jubilerzy potrafią zrównoważyć blask perł niezupełnie jednakowych i niejednakiej barwy, zapomocą odpowiedniego rozmieszczania słabszych pomiędzy cenniejszemi na jednym i tym samym sznurze (collier).

Najbardziej jednak są cenione perły „różowe“, dopiero po tych idą perły czarne i szare. Perły „zielone“, najrzadsze, posiadają wartość niesłychaną. Te ostatnie nigdy się nie ukazują na rynkach Paryża lub Londynu, przechodzą bowiem *incognito* z rąk posiadaczy do skarbców królewskich lub na mniej więcej łabędzie szyje żon miliarderów.

Pomijając wspomniane w historii perły Kleopatry, z pomiędzy najslawniejszych i najbardziej cennych perł na świecie wymienimy następujące:

Filipa II, jedna perła wielkości gołębiego jaja, w kształcie gruszki, kupiona przez tegoż za sumę 50.000 dukatów.

Papieża Leona X nabyta za 350.000 franków. Perła ta była niegdyś ofiarowana rzeczypospolitej Weneckiej przez Solimana.

Najpiękniejsza ze znanych w Europie (obecnie należy do księżnej Jusupow). Nabył ją niegdyś za 80.000 dukatów król hiszpański Filip III i nosił przypiętą do kapelusza.

Słynna perła w Muzeum moskiewskiem wagi 28 karatów oraz druga w Muzeum Kessington w Londynie, posiadająca 9 centymetrów w obwodzie.

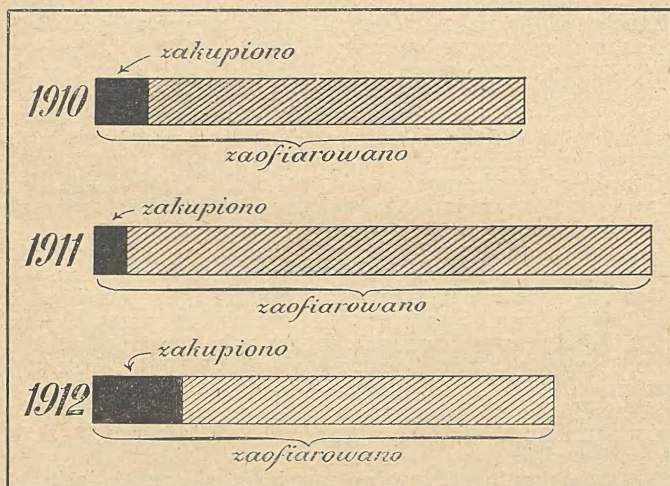
Ceny „wielkich“ perł wobec mnożenia się na świecie bogaczy, przy małej stosunkowo podaży, podnoszą się z każdym rokiem. Do „sznurów“ milionowej wartości należą ongi pani Thiers, dziś w galerii Louvru (sala Apolina) oraz dyadem cesarzowej Niemiec.

Memoryał komisji kolonizacyjnej.

Doroczne sprawozdanie komisji kolonizacyjnej.
Wyjmujemy z niego najciekawsze dane.

1. Nabywanie ziemi.

W r. 1912 ofiarowano komisji kolonizacyjnej kupno 307 majątków obszaru 115,007 ha i 379 gospodarstw włościańskich, obejmujących razem 15,120 ha, razem 686 posiadłości obszaru 130,127 ha. W r. 1907 zaofiarowano komisji kolonizacyjnej 407 majątków objętości 138, 110ha, czyli 82,9% podaży ziemi, w r. 1909 — 314 majątków obszaru 109,296 ha, czyli 86,3 %podaży, w r. 1910—342 majątki obszaru 103,448 ha, czyli 85,4% podaży, w r. 1911—354 majątki obszaru 130,989 ha, czyli 88,4% podaży ziemi. Średni obszar majątków wynosił 375 ha w r. 1912. Ogółem ofiarowano komisji kolonizacyjnej:



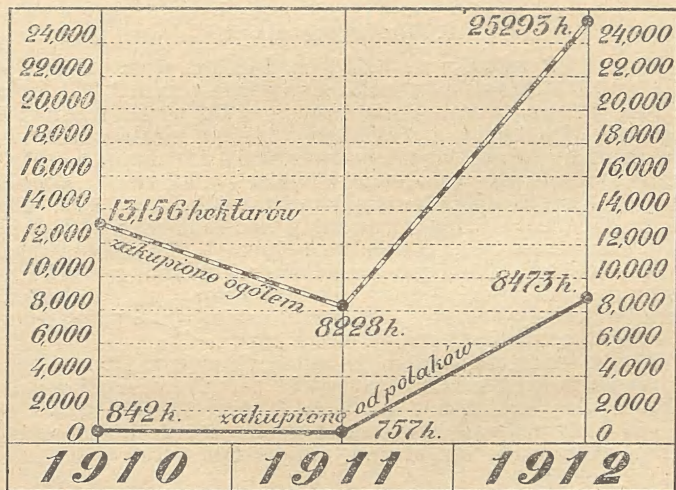
w r. 1907	166,537 ha	czyli	$29\frac{1}{3}$	mil. kw.
w r. 1908	123,595 ha	„	$29\frac{3}{4}$	„ „
w r. 1909	126,614 ha	„	$22\frac{1}{3}$	„ „
w r. 1910	121,201 ha	„	$21\frac{1}{3}$	„ „
w r. 1911	157,088 ha	„	$27\frac{2}{3}$	„ „
w r. 1912	130,127 ha	„	$23\frac{1}{3}$	„ „

Chłopskie gospodarstwa tworzą 11,6% ogólnej podaży w r. 1912 (w r. 1911 16.6.%)

Zakupiono między innymi 2 wielkie klucze, 10 majątków rycerskich, 12 innych majątków oraz 17 gospodarstw włościańskich.

W obwodzie kwidzyńskim zakupiono w r. 1912 454 ha za 8,111,747 marek, w obwodzie poznańskim 10,822 ha za 14,363,077 mk., a w obwodzie bydgoskim 9, 995 ha za 12,966,053 mk. razem 21.271.

Z zakupionych posiadłości były przedtem w rękach polskich: 1 klucz, 3 majątki i 11 gospodarstw chłopskich, razem 8473 czyli 33,5% całego nabytku komisji kolonizacyjnej w r. 1912. W r. 1911 kupiono od Polaków 757 ha czyli 9,2% nabytku, a w r. 1910 842 ha czyli 6.4%.



Zdobycze komisji kolonizacyjnej łącznie z kupnem w r. 1912 wynoszą 391.415 ha w majątkach czyli 93% nabytku za cenę 375,119.884 marek a 28.304 ha w gospodarstwach chłopskich, czyli 7% nabytku za cenę 39.562.609 mk. Z tego pochodzi z rąk niemieckich 535 majątków i 329 gospodarstw chłopskich łącznego obszaru 299,130 ha czyli 71,3 % całego nabytku. Zapłaciła komisja kolonizacyjna za to 313.334,797 mk. Od Polaków ku-

piono 87 majątków i 240 gospodarstw łącznego obszaru 120.589 ha za cenę 101,347,696 mk.

Średnia cena ha wynosiła w r. 1910 1,014 marek, w r. 1911—1,395 m., w r. 1912—1,400 m.

2. *Utwierdzanie posiadłości niemieckich.*

Od r. 1906 w Prusach królewskich podano wniosków o utwierdzenie 6.435, dotyczących 251,237 ha. Od chłopów pochodziło 3,477 wniosków, dotyczących 124,193 ha. Od r. 1904 w ks. Poznańskim wpłynęło wniosków 8,099, dotyczących 205040 ha. Uwzględniono 4,274 wnioski dotyczące 105.943 ha.

W r. 1912 wniosło o utwierdzenie w Poznańskim i w Prusach królewskich 2.468 właścicieli, posiadających 73,106 ha. Utwierdzono 1.800 posiadających 53.317 ha, w tem chłopów 2,412, posiadających 44,106 ha, a 56 większych właścicieli posiadających 29,000 ha.

3. *Ruch osadników.*

W r. 1912 zgłosiło się 8,128 osadników, w r. 1911 8,481, w r. 1910 8,276. Zawarto w roku sprawozdawczym 1,074 umowy sprzedaży i kupna z osadnikami i rozdano 772 włości rentowe i 92 dzierżawy. Do końca r. 1912 było 18.104 włości rentowych, 2,330 dzierżaw oraz 159 miejsc w rządowych domach robotniczych. Dotychczas osiedleni koloniści-dzierżawcy pochodzą z kraju, objętego działalnością komisji w liczbie 5,176, 16,074 z reszty Niemiec, a 5,184 z zagranicy. Katolików zgłosiło się po osady w r. 1912 244, a osiedlono tylko 8. Rząd powiada, że jeśli mu się uda ukończyć pomyślnie rokowania z władzą duchowną o pastoraćję Niemców-katolików w Kołaczkowie, Wszemborzu i Żydowie w pow. wrzesińskim, to w przyszłym roku osiedli znacznie liczniej katolików.

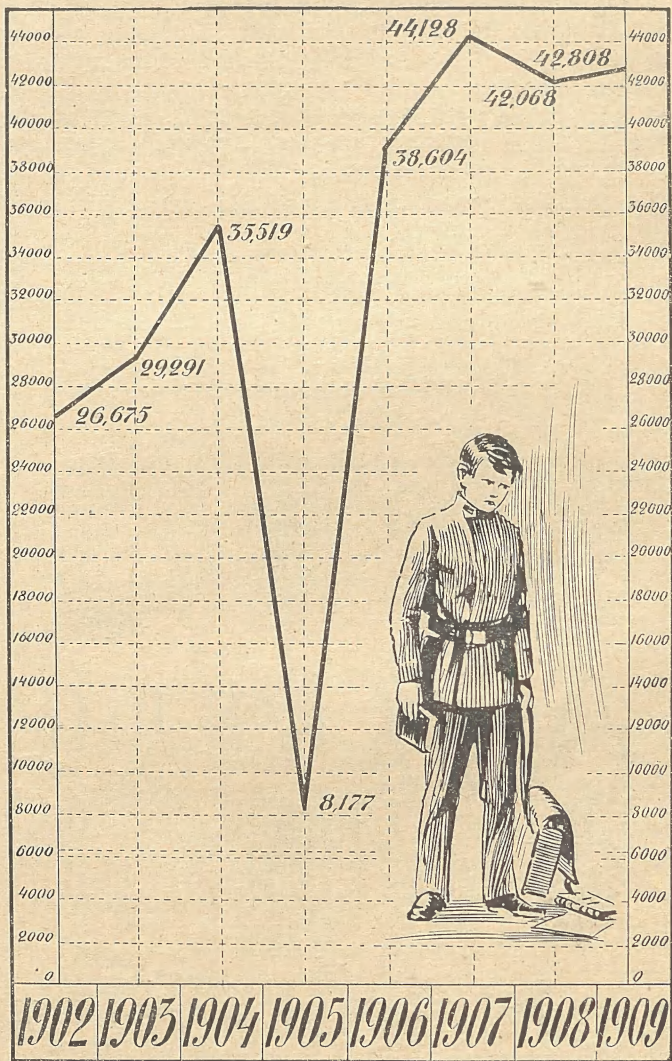
Wynik działania komisji kolonizacyjnej w r. 1912 równa się utworzeniu 26 wsi, każda obszaru 400 ha. Dotychczas osiedlono 20.593 rodziny czyli licząc każdą na 6 głów 123,553 dusz. Ogółem zaś oblicza rząd przyrost żywiolu niemieckiego wskutek działania komisji kolonizacyjnej na 145,300 dusz.

4. *Tworzenie niemieckich osad robotniczych.*

Jako premię na tworzenie osad robotniczych wypłacono w roku sprawozdawczym 90,000 mk. Ogółem zaś od r. 1908 na ten cel wypłacono 285,000 mk. W r. 1912 utworzono 103 takie osady.

Zapasy ziemi komisji kolonizacyjnej wynosiły 24,405 ha, ale z tego 19,160 ha nie może naruszyć wskutek dzierżaw, oraz przyczyn gospodarczych i politycznych. Tak więc pod koniec 1912 roku komisya miała do parcelacyi obszar 5,245 ha.

USUNIĘCI UCZNIOWIE.



(Patrz opis na stroniej następnjej).

Z powodu niedawnych zajęć w petersburskich szkołach średnich, „Russkaja Mołwa“ podaje ciekawą statystykę, wykazującą że corocznie bywają usuwane z rosyjskich szkół średnich dziesiątki tysięcy uczniów.

A mianowicie w r. 1902 usunięto ich 26,675, r. 1903—29,291, r. 1904—35,519, r. 1905—8,177, r. 1906—38,604, r. 1907—44,128, 1908—42,068, r. 1909—42,308.

Danych liczbowych za lata ostatnie jeszcze niema.

Rebus do nagrody.



cicho



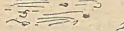
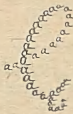
nia



ni a



Z



Sen i bezsenność.

Sen jest najniesprawiedliwiej nazywany „bratem śmierci“. Stan ten jest zupełnie odpowiedni potrzebom naszego organizmu, a więc odbudowuje siły wyczerpane w ciągu pracy całodziennej, wzmacnia rzutkość umysłu i czyni nas zahartowanymi do dalszych trudów.

W czasie snu w organizmie naszym zachodzą pewne zmiany fizyo i patologiczne, puls mianowicie uderza słabiej, oddech staje się mniej głębokim, działalność serca cokolwiek ospała.

Potrzeba snu co do długości jest zależną od wieku człowieka, jego ustroju nerwowego i innych przyczyn. Silnie podniecenie, przepracowanie umysłowe, wrażliwość na troski życia codziennego oraz choroby sprowadzają bezsenność. Starcy, neurastenicy i melancholicy zwykle śpią źle i krótko. Naudużycie alkoholu, kawy i herbaty niemniej sprowadza bezsenność wyniszczającą siły człowieka.

Noc jest porą najodpowiedniejszą dla snu, chociaż w czasach dzisiejszych, przy rozwoju prac nocnych na najrozmaitszych polach, ludzie przesypiają godzinyienne i pomimo to—byleby nie popełniali nadużyć rujnujących zdrowie, jak świadczą liczne przykłady, dożywają późnego wieku.

Jak już zaznaczyliśmy, miara snu jest rozmaita. Niemożliwa śpią wiać z krótkimi przerwami, dziatwa kilkuletnia po 9—11 godzin, kobieta normalna 8—9 godzin, mężczyzna w średnim wieku 7—8 godz., starzec 6—7 godz. a nawet krócej. Natury sangwinične wymagają mniej, nerwowe zaś więcej snu, który odbudowuje ich energię.

Rozmaici zapisali niemało papieru wskazywaniem recept na temat: „jak się układać do snu należy“ i t. p. Są to wszystko porady niewinne, najczęściej nie prowadzące do celu. Śmiało rzec można, iż „kto naprawdę chce spać, ten zaśnie bez instrukcyi“.

Najlepiej może oświecić tę sprawę J. O. Podlasianin, zmarły w 102 roku życia b. wojskowy polski, autor pozostałych w rękopisie szlacheckich „*silvae rerum*“.

Oto, co mówi w tej mierze:

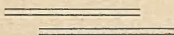
„Przez ciąg całego życia, znajdując się na wozie i pod wozem, raz pod ciepłym dachem, to znowu w tułaczkach wśród wojennej zawieruchy, potrzebę wyspania się uważałem za jedno z potrzebą chleba. Nieraz człowiek zabardzo zadłużał się Morfeuszowi, lecz przy najbliższej sposobności ściśle mu się wypłacałem. Pamiętam, iż nie śpiąc pewnego razu trzy doby z górą, następnie owe trzy doby bez żadnej przerwy odespałem.

W pochodach wojennych sypiałem wszędzie i jak się dało. Inni noce na biwakach z powodu niewygód bezsennie przepędzali, ja powiadałem sobie:

— Śpij mi zaraz, bo ci to do zdrowia potrzebne.

I czy to w polu wystawiony na ulewę lub na pobojuwisku, głowę okręcałem czem się dało, przymykałem oczy, odrywałem się od otoczenia przywoływaniem na pamięć najpromienniejszych chwil życia i sen zawsze przychodził na rozkazy“.

Sądzę, iż w tych warunkach autor mógł doczekać tak późnego wieku. Trzeba tylko i nam umieć marzyć przyjemne wspomnienia—na każde zawołanie.



Spis najstarszych grodów oraz wykaz jaskiń w Królestwie Polskiem dla użytku turystów.

(patrz mapę na str. 312).



Będzin nad Czarną Przemszą; na górze zamek przebudowany przez Kazimierza W.; miasto założone 1358 r., przywilej na skład soli r. 1464; kościół paraf. istnieje od r. 1365, wzięty przez aryan, powrócił do katolików.

Bobrowniki nad Wisłą. Już w 1616 r. zamek był w zaniedbaniu, w r. 1789 ruina.

Bodzentyn nad Psarką. Tu w r. 1292 umiera bisk. krak. Paweł z Przemiankowa. Kościół od r. 1355, zamek wznosił Floryan Mokrski, kościół ś-go Ducha też starożytny.

Bogorya, jarmarki od r. 1619, kościół odnowiony r. 1748.

Bolesławiec miasto z zamkiem obszernym po obu stronach rz. Proсны. Założył je w r. 1269 Bolesław Pobożny, ks. kaliski. Kościół farny r. 1596 przez Mikołaja Zebrzydowskiego.

Bolimów v. *Bolemów* nad Rawką założony około 1370 r. prawo miejskie w 1519 r. Parafię r. 1427 założyła księżna Aleksandra, wnuczka Ziemowita. Kościół obecny w r. 1667.

Brok przy ujściu Broku do Bugu, miasto od r. 1501, kośc. parafialny w r. 1542.

Brzesko Stare nad Wisłą; kościół dzisiejszy pod wezwaniem śś. Piotra i Pawła wystawiony przez ks. Stanisława Szczepańskiego, poświęcony r. 1721.

Brześć kujawski nad Zgłowiączką. R. 1228 zjazd Konrada ks. Kujaw i Mazowsza z posłami W. Mistrza krzyżackiego Konrada. W w. XIII komandorya braci szpitalnych.

Brzeziny nad Mrożyca, znane od r. 1459, w w. XVI przemysłowo bardzo rozwinięte. Był zamek i kilka kościołów.

Chelm nad Uherką, zamek. Biskupstwo od r. 1377.

Chęciny nad Jasionką; r. 1318 Wł. Łokietek do zamku tu-tejszego przeniósł skarby koronne. R. 1391 był tu więziony Jędrzej Olgierdowicz brat przyrodni Wł. Jagiełły i 1410 r. wódz krzyżacki Michał Kuchmeister. Marmurołomy.

Chocz zamek nad Prosną r. 1382 przerobiony z domu Kazimierza W. R. 1555 farę zajęli Bracia Czescy, r. 1629 powstała kolegiata. Żydzi nie mieli prawa mieszkać w tem mieście.

Ciechanów nad Łydynią. Już w r. 1065 Benedyktyni pobierali stąd daniny. Był zamek i kilka wspaniałych kościołów. Miasto zniszczone przez Szwedów w r. 1657.

Czarnylas (Czarnolas) między Sieciechowem a Zwoleniem; wieś dziedziczna i miejsce pobytu poety naszego z XVI w. Jana Kochanowskiego. W r. 1760 nabył dobra Józef ks. Jabłonowski, wojewoda nowogrodzki.

Czersk nad Wisłą, założenie niewiadome. R. 1228 był tu więziony Henryk Brodaty ks. Wrocławski. Prawo miejskie od 1386 r. R. 1564 było to „miasto główne i pierwsze w Mazowszu“. Ruiny zamku przetrwały do dziś dnia.

Czerwińsk nad Wisłą, śladów daty założenia niema. Kościół wzniesiony przez Piotra na Skrzynnie Dunina 1117 r. następnie opactwo kanon. Lateraneńskich. Pochowany tu Konrad ks. Czerski zmarły 1294 t. R. 1410 Wład. Jagiełło modlił się w Czersku o zwycięstwo nad Krzyżakami.

Częstochowa słynny klasztor O.O. Paulinów na Jasnej Górze.

Daleszyce nad Słopcem. Kośc. farny wznosił Iwo Odrowąż 1220 r., miasto od r. 1569.

Dąbrowice niegdyś w Ststwie Kłódawskim. Od r. 1507 jarmarki. W r. 1616 było domów 192, w r. 1661 po napadzie Szwedów tylko 10 domów. Były dwa kościoły.

Drzewica nad rzeką tejeż nazwy. Miasto od r. 1429, słynęło z piwa, hut żelaznych, zniszczone przez Szwedów 1655 roku, odbudowane r. 1766 przez Neryusza Szaniawskiego. Fara z roku 1315.

Dobrzyń nad Wisłą, jedna z najstarszych posad w kraju. Piszą o niej r. 1065. Już wówczas miał być zamek, później rycerzy Chrystusowych. Było kilka kościołów.

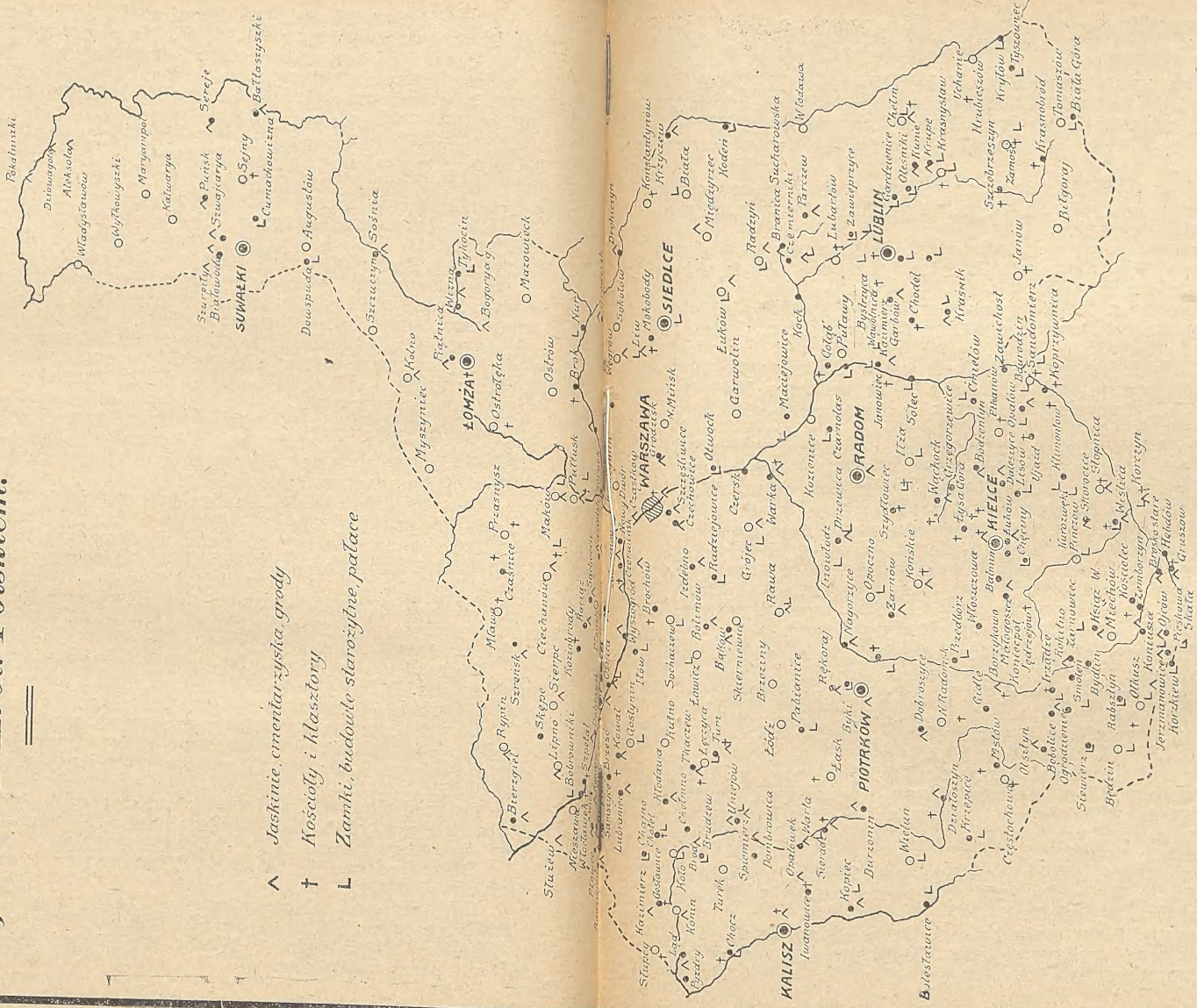
Działoszyn nad Wartą. W XVI w. był tu kościół helwecki. Pałac z r. 1536.

Garwolin nad Wilgą, miasto od 1423; w r. 1564 było 260 domów, w roku 1660 domów 50, placów 233.

Gidle wieś nad odnogą Warty. Kościół par. z r. 1059 odwiedzany przez pątników.

Mapa najstarszych grodów i jaskiń w Król. Polskiem.

- ▲ Jaskinie cmentarzyska grody
- † Kościoły i klasztory
- ⊔ Zamki, budowle starożytne, pałace



Gostynin nad Skrwą, miasto od r. 1382, zamek, r. 1552 ba-
wił tu Zygmunt August, r. 1564 zamek był jeszcze mocny, dziś
ruiny.

Grójec jedna z najstarszych osad słowiańsko-polskich. Ko-
ściół (drewniany) był już w r. 1241, miasto od r. 1419. Tu urodził
się Piotr Skarga Pawęski, jezuita, słynny kaznodzieja r. 1536.
W r. 1564 było domów 210. Słynął z fabrykacyi strun, oraz
z piwa.

Hebdów wieś nad Wisłą. Opactwo, którego ostatnim opatem
komendataryjnym był od r. 1780 pełen nauki Karol Wyrwicz.
Niegdyś wielki księgozbiór.

Hrubieszów na Huczwą, miasto od r. 1400, zamek z czasów
Wł. Jagiełły; w r. 1765 domów 375. Klasztor od r. 1565 do nie-
go fara przeniesiona r. 1786.

Ilów, miasto od r. 1506, zamek starożytny, kościół dzisiej-
szy wzniesiony przez Dębskiego i Lasockiego 1781 r., kościół
ewangelicki od r. 1785.

Ilża nad Ilżą i jeziorem, złupiona przez Tatarów 1241 r.
Zamek z r. 1342, prawo magdeburskie r. 1413, ratusz z XVI w.
kośc. paraf. z 1603 r. wzniesiony przez Marcina Szyszkowskiego
probszcza.

Inowlódz pod Pilicą, zamek zbudowany przez Kazimierza W.
miasto w w. XV, jarmarki od r. 1618. W r. 1789 domów 35.
Kośc. parafialny, most na Pilicy, kośc. parafialny od r. 1520.

Janowiec nad Wisłą, (pierwotnie wieś zwana Serokomlą),
miasto od r. 1537, zamek na górze kamienno-wapiennej. Janowiec
r. 1783 nabył podkomorzy krzemieniecki, Piaskowski. Od tej
pory zamek upadł. Fara z w. XVI była zajęta przez arian.

Jędrzejów nad Brzeźnicą. W klasztorze leżą zwłoki Wincen-
tego Kadłubka. Bolesław Wstydlivy r. 1235 wznosił zamek.
Niegdyś w kościele cystersów były olbrzymie organy.

Kalisz nad Prosną, początek niewiadomy, b. stary; wspomina
o Kalisii Ptolomeusz z II w. po Chrystusie. W w. XII był już za-
mek. Kościół najwcześniejszy r. 1202. Były tu liczne klasztory
i kościoły.

Kamięńczyk przy ujściu Liwca do Bugu, miasto od r. 1452.
Należał do PP. Wizytek warszawskich.

Kazimierz pod Koninem. Tu w poblizkiej puszczy r. 1004
pięciu braci Polaków: Jan, Mateusz, Izaak, Christinus i Barna-
basz, towarzyszków św. Wojciecha, nawracało pogan. Po zamor-
dowaniu tu też zostali pochowani. R. 1707 tu został stracony
Patkul z rozkazu Karola XII.

Kielce nad Silnicą, nazwa podobno od „Keltów“ (Celtów)
kośc. paraf. 1084 r., kolegiata 1171 r. Dworzec znany w XII w.
Zamek wznosił Jakób Zadzik.

Klimuntów nad Koprzywianką, wł. Ossolińskich; fargi od r.
1611. W klasztorze grobowiec Jana Zbigniewa z Tenczyna
Ossolińskiego zmarłego 1627 r.

Kłodawa nad Kłodawicą prastara posada. Kościół ufundowała Judyta, żona Władysława Hermana, około 1090 r. Przez długie lata Kłodawa należała do biskupstwa wileńskiego, jako dobra dochodowe. Między rokiem 1554 a 1560 była tu założona przez Grzegorza Wigilancyusza z Samborza szkoła wymowy i rymotwórstwa. W r. 1765 było domów 80.

Kolno nad Łabną, wzmianki od r. 1222. Kościół nie wzbudza uwagi.

Kolo nad Wartą, miasto od r. 1362, zamek za Kazimierza W. tu Władysław Jagiello na naradzie postanowił wojnę z Krzyżakami. W w. XVI świetnie się rozwinęło. Fara z r. 1409. Zamek już w XVI w. był w ruinach. Ratusz wzniesiony w roku 1390 przez Jana Henryka dożywotniego wójta miasta.

Konary pod Spicymierzem, niegdyś zamek już bez śladów. Następnie kasztelania.

Konieczpol nad Pilicą i Białą, kościół z r. 1644, przez Stanisława Koniecpolskiego kasztel. krakow. Hetmana W. Kor. Zamek niegdyś warowny. R. 1709 przebywał tu Aleksy, syn Piotra Wielkiego.

Konin nad Wartą, bardzo starożytny gród. R. 1331 spalili Krzyżacy miasto. Zamek, w którym Władysław Jagiello r. 1433 przepędzał całe lato.

Końskie (Wielkie) nad Końską Wodą, pierwotnie własność Odroważów, później Małachowskich. Prawo niemieckie od r. 1748, zakłady metalurgiczne, fabryki broni. W kościele groby rycerzy.

Koprzywnica nad Koprzywianką. Kościół N. M. P. z r. 1185; prawo niemieckie z r. 1360. W sierpniu 1606 r. słynny rokosz Zebrzydowskiego.

Korczyn Nowe Miasto przy ujściu Nidy do Wisły. W zamku urodził się Bolesław Wstydlivy. W r. 1258 wójtowstwo. R. 1404 pierwszy sejm. R. 1479 W. Mistrz krzyżacki wykonywa tam przysięgę wierności. W XVI w. fabryka broni.

Kowal warownia, w której urodził się Kazimierz Wielki 1310 r. Kościół wzniesiony przez tegoż, odnowiony 1590 r. R. 1614 powstało bractwo literackie.

Kozienice. nad Kozielniczką blisko Wisły, wieś klasztoru Norbertanek r. 1390 nabył Władysław Jagiello; most z r. 1409. Urodził się tu Zygmunt I. Miasto od r. 1549.

Krasnystaw nad Wieprzem, miasto od r. 1394. Kościół farny z r. 1419, cerkiew grecka z r. 1542. W r. 1569 było domów 140. Był tu zamek obronny, w którym więziono Maksymiliana arcyksięcia austriackiego.

Krupe wieś i zamek pod Krasnymstawem. Zamek z XIV w. W pobliżu zwalisk zamkowych szczątki pomnika, zdaje się aryańskiego.

Kurozwęki (Kurozwęgi) nad Czarną, ze stawem zw. Korytniczka. Pałac z XVI w. w stylu Odrodzenia.

Książ Wielki nad Nidzią, znany od r. 1120. Jarmarki od r. 1485. Jan Wojewoda sandom. tu pochowany r. 1541. Kościół farny znany w r. 1381, w XVI w. przerobiony na zbór kalwiński, wrócony katolikom, są w nim nagrobki: Barzich i Tęczyńskich, w kaplicy pomnik bis. krak. Piotra Myszkowskiego. Zamek w pięknej okolicy.

Kutno nad Ochnią; założył je Piotr z Kutna w Czechach w X wieku. Następnie ród ten zwał się Kucińskimi.

Kryłów nad Bugiem, pod Hrubieszowem. Zamek wodą oblany, własność niegdyś kardynała Radziejowskiego, potem prymasa Prażmowskiego.

Krzepice nad Liczwartą założone 1364. Ślady zamku wzniesionego przez Kazimierza W.

Ląd nad Wartą od r. 1145 opactwo Cystersów, zamek w w. XIII wznosił Kazimierz książę Kujawski. W pobliżu *Lądek*, też w w. XII.

Lipno nad Mnienią, miasto założone przez Władysława ks. Łęczyckiego i Dobrzyńskiego 1349 r. 1409 r. zniszczone przez Krzyżaków, kościół katol. z XIV wieku, ewangelicki z XVIII w.

Liw nad Liwem. Panował tu około r. 1350 Ziemowit Starszy ks. na Liwie i Gostyniniu. W r. 1564 domów 211. Kościół po spłonięciu odbudowany r. 1701. Zamek był gotycki.

Lublin nad Bystrzycą, ratusz z r. 1389, przerobiony przez Merliniego r. 1787. Od r. 1788 Trybunały koronne, Kościół Dominikanów z r. 1342, kaplica św. Dominika z początków XVI w. fara z r. 1282.

Lubraniec nad Zgłowiączką, miasto od r. 1509. W kościele ciekawa tablica erekcyjna.

Łask nad Grabówką, targi od czasów Władysława Jagiełły, kolegiata.

Łęczyca nad Bzurą, wiadomości od r. 1108. Synody w r. 1180, 1285. R. 1331 spalili ją Krzyżacy. Zamek warowny, szkoły. W r. 1661 zamek już był zrujnowany. Fara z XV w., kilka kościołów.

Łomża nad Narwią, po wygaśnięciu właścicieli ks. Mazowieckich Zygmunt I r. 1528 zatwierdza prawa miejskie. W r. 1564 domów 540, r. 1580 domów 590, w r. 1581 skład soli. Za miastem gruzy dawnych budowli. Fara fundowana przez ks. Mazow.

Łowicz nad Bzurą, pierwsze wiadomości z r. 1136. Zamek wznosił arcybiskup Jarosław Skotnicki około r. 1355. Urodzili się w Łowiczu: Cyprian, lekarz, filozof i nauczyciel w akademii krakowskiej, Felix, lekarz na dworze ces. Karola V i Szymon, lekarz nadworny prymasa Krzyckiego; wszyscy pisali się „z Łowicza“ i żyli za Zygmunta I. Zamek upadł w końcu XVIII w., kościół paraf. z r. 1100, w r. 1433 został wyniesiony na kolegiatę. W niej groby 11-tu prałatów (pierwszy z r. 1562). Było kilka kościołów.

Łódź na Łódką, dziś „Manchester Polski“ była odwieczną majątnością biskupów włocławskich, później zwanych kujawskimi.

W r. 1332 Łódź oddana biskupom krakowskim. Targi tygodniowe od r. 1496, jarmarki od r. 1553. W r. 1793 Ł. miała 44 domy, 190 mieszkańców, 44 stodoły, mały kościółek drewniany, dwie karczmy i młyn wodny.

Łysa Góra v. Świętokrzyska, przywilej Wł. Jagiełły z r. 1405 wzniesiona nad poziom morza Bałtyckiego 1920 stóp. Kościół miał być założony 1007 r., dziś zmieniony nie do poznania.

Maciejowice nad Okrzeją, miasto w r. 1507, jarmarki od r. 1772. Zamek dziś pałac zwany Podzamczem. Na przyległych polach stoczona bitwa d. 10 października r. 1794.

Maków przy ujściu Makowicy do Orzycy, miasto od r. 1421; w r. 1564 domów 200, w r. 1616 domów 210. Za miastem dwa ołtarze pogańskie.

Miechów, niegdyś klasztor kanoników regularnych. Kościół fundowany w r. 1233, przerobiony po pożarze r. 1746.

Mińsk Mazowiecki nad Srebrną, miasto od r. 1420. Pałac i kościół w kształcie krzyża.

Mława nad Mławką, miasto od r. 1429. Kościół gotycki ufundowany r. 1712 przez Seweryna Szczukę, sufragana chełmińskiego.

Mstów nad Wartą, założony w r. 1279 przez Bolesława Wstydliwego ks. Krakowskiego, niegdyś dwa kościoły i warownia. Widok stąd na zwaliska Olsztyna i wieże Częstochowskie.

Myszyniec nad Rossogą, kaplica Jezuitów z r. 1654, dziś kośc. parafialny.

Nasielsk nad strugą Nosielną, znany w r. 1065. Kościół farny wystawiony 1445 r. przez Jędrzeja Szyszkowskiego opata Czerwińskiego.

Nieszawa nad Wisłą. Opis miasta w w. XVI zamieszcza Klonowicz we „Flisie“. Dziś pogranicze król. Polskiego i Prus.

Nur nad Bugiem, prawo niemieckie w r. 1434, w r. 1564 domów 263, zamek zniszczony przez Szwedów, kościół odbudowany w r. 1690.

Ogrodzieniec nad Czarną Przemszą. Wiadomości o nim od r. 1385, należał do Włódków, później do Salomonów. R. 1655 opanowany przez Szwedów. Zamek budowany przez Bonarów. Kościół starożytny przebudowany r. 1783.

Ojców nad Prądnikiem. R. 1292 ukrywał się tu przed Czechami Władysław Łokietek. Zamek wznosił Kazimierz Wielki. Istnieją tu dwie pieczary. W r. 1787 w drodze z Krakowa bawił tu Stanisław August.

Olkusz od w. XII do XVII kopalnia kruszców. Fara i kościół Augustyanów, mieszczą liczne nagrobki. Niegdyś słynne miasto.

Olsztyn Kazimierz W. wznosił tu warownię. R. 1358 za rozboje został tu uwięziony wojewoda poznański Maciej Borkowic. R. 1370 własność Władysława ks. Opolskiego. Miasto Olsztynek założone 1488 r. Świetnie zachowane pieczary.

Opatów nad Łukawką czyli Opatówką. R. 1154 osiedli tu Templaryusze z Palestyny. Miasto od r. 1237.

Opatówek w XIV w. jeszcze wieś, zamek w r. 1360 przez Jarosława Bogoryę Skotnickiego, od tej pory jest miastem.

Opoczno przy ujściu Węglanki do Drzewicy, zbudowane przez Kazimierza W. Kamienica Esterki odnawiana w XVI i XVII w.

Ostrołęka nad Narwią, przywileje Bony r. 1552, r. 1563 zgorzały 334 domy, w r. 1616 domów 230. Kościół farny w r. 1399, przebudowany r. 1641.

Ostrów (Ostrowie) na Mazowszu, dwór królewski w r. 1616.

Otwock pod Warszawą w pobliżu Wisły. W zamczku tu tejszym bawił August II w czasie wojny szwedzkiej. August III polował tu na łosie, dziki i niedźwiedzie. Pałac dziś podrujnowany.

Pabianice nad Dobrynką, w w. XI był zamek z kasztelanią, należały do ziemi Sieradzkiej. Miasto od r. 1555 z kilkoma cechami rzemieśl. Kościół paraf. z r. 1595.

Pińczów nad Nidą dawniej wł. Oleśnickich. Za czasów Wł. Jagiełły stanął klasztor Paulinów i zamek ciosowy. W latach 1559—1561 drukarnia Daniela z Łęczycy. W tymże czasie główne siedlisko Aryan czyli Socyanów. Piękny zamek.

Piotrków zwany Trybunalskim, nad Strawą. W ratuszu z r. 1780 sądził się trybunał. Kazimierz W. obwiodł murem, prawo magdeburskie w r. 1404. Tu zostali obrani królami Kazimierz IV, Olbracht, Aleksander, Zygmunt I i Zygmunt August.

Płock nad Wisłą, b. stary kościół katedralny, podobno w r. 966 wzniesiony. Są tu groby Władysława Hermana zm. 1102 r. i syna jego Bolesława Krzywoustego, zm. 1139 r. Konrad książę Mazowiecki założył tu stolicę. Było 14 kościołów i zamek.

Płońsk nad Płonną, miasto za Ziemowita ks. Mazowieckiego. Władysław IV zjeżdżał tu na łowy. Na wzgórzu miał stać dworzec królewski. Były trzy kościoły.

Płowce o milę od Radziejowa, pamiętne klęską Krzyżaków r. 1331. Są w okolicy ślady ich mogił.

Prasnysz nad Węgieką, miasto od r. 1427, w r. 1564 było 487 domów. Był niegdyś wielki dworzec, lecz zgorzał.

Puławy nad Wisłą (od r. 1846 nazwa urzędowa Nowo-Aleksandrya). Data założenia równa się datom powstania Kazimierza nad Wisłą i Wąwolnicy. Zamek Sieniawski został spalony przez Karola XII, odbudowany przez ostatnią z Sieniawskich, Zofię Denhoffową; po śmierci ostatniego wyszła za ks. Augusta Czartoryskiego r. 1731. Syn Czart. ks. Adam gen. ziem podol. ożeniony r. 1761 z Izabellą Fletinżanką założył tu rezydencję, a w niej ognisko życia umysłowego i towarzyskiego. Zamek uległ zrujnowaniu r. 1796, potem odnowiony. Od roku 1831 zamek i dobra straciły swoje znaczenie.

Pułusk nad Narwią, wzmianka od r. 1227. Zniszczony przez Litwinów r. 1324, miasto od r. 1339. W r. 1650 domów 491. W r.

1440 wykładali tu akademicy krakowscy, uczniów było 900. Kolegiata w r. 1449, ratusz w r. 1405, pozostała wieża.

Pyzdry miasto i zamek nad Wartą. Zamek od XIII w. R. 1333 odbudowane po najściu Krzyżaków. Był tu klasztor Franciszkanów i fara.

Przedbórz nad Pilicą. Zamek z XIV w. R. 1636 były tu 162 domy, w r. 1660 po pożarze domów 30. Kościół z czasów Kazimierza W.

Rabsztyń, zamek Melsztyńskich. Ostatnia lustracja ruin r. 1789. Była tu studnia niezmiernie głęboka.

Raciąż nad Raciążką, początek niewiadomy, zamek starożytny należał wraz z miastem do dóbr królewskich. R. 1512 przeszedł na majątność kozacką. Do końca XVIII w. żydzi tu nie mieszkali.

Radom nad Mleczną. Kazimierz Sprawiedliwy wznosił tu kościół r. 1187. W w. XIII był zamek na górze Piotrówka; mieszkał w nim Kazimierz W., prawo magdeburskie od r. 1364. W r. 1564 domów było 116. W r. 1629 po spustoszeniach domów 84. R. 1660 zamek był „bardzo desolowany“.

Radomsko, klasztor z r. 1328 spalił się; zbudowano nowy r. 1728.

Radziejów miasto od r. 1252, z prawem niemieckiem od r. 1298. Zamek często był napadany przez Krzyżaków.

Radziejowice nad Gogołą, gniazdo słynnej rodziny Radziejowskich herbu Junosza. Zamek zrabowany r. 1704 przez stronnika Augusta II, puł. Konopackiego.

Radzymin jarmarki od r. 1635, kościół od r. 1781.

Rawa nad Rawką, prawo magdeburskie od r. 1429. W więzieniu na zamku tutejszym więzieni byli liczni dygnitarze polscy i obcy. Kościół Augustyanów z r. 1353, fara wielce starożytna.

Rypin nad Rypinią, podobno był zamek, przywileje miejskie 1345 r., odwieczny kościół Św. Ducha i Ś-tej Trójcy, fundowany przez Łokietka. Szcątki dawnych murów.

Sandomierz nad Wisłą, początki w domysłach. R. 1204 Roman ks. Halicki spalił Sandomierz; napad Tatarów 1241 r.; r. 1260 rzeź przez Tatarów; w r. 1655 Szwedzi opanowali miasto; w r. 1774 zamek zaczął się walić. Ratusz, kościół N. M. P. z r. 1121, kilka innych kościołów.

Serock przy ujściu Bugu do Narwi, wzmianki od r. 1065. Kościół gotycki.

Sieradz bardzo dawne miasto nad Wartą. Klasztor Dominikanów w r. 1260. R. 1254 w zamku był uwięziony Ziemowit ks. Mazowiecki z żoną Gertrudą.

Sierpc nad Sierpinią, przywileje z r. 1509. Jeszcze za króla Zygmunta I słynęło z sukienników.

Siewierz nad Czarną Przemszą; pierwsze o nim wiadomości 1163 r.; od r. 1180 własność Mieczysława ks. na Raciborzu. R. 1290 Łokietek ks. Sieradzki pobił tu Ślązaków. R. 1655 stanął tu Ste-

fan Czarniecki. Kościół paraf. pochodzi z XV w., kościółek na cmentarzu z XII wieku.

Skala Pieskowa nad Prądnikiem. Miasteczko założone przez Bolesława Wstydliego, zamek około 1262 r. przerobiony na klasztor Franciszkanek.

Skępe pod Lipnem, niegdyś należało do możnej rodziny Kościeleckich, od r. 1701 do Zielińskich. W pobliżym Wymyślinie kościół z 1498 r.

Skierniewice nad Łupią v. Skierniewką należały do dóbr stołowych arcyb. Gnieźnieńskiego. Dziś należą do dóbr Cesarskich,

Słupca nad Wartą, starodawna własność biskupów poznańskich. Do niedawna był dom modrzewiowy, gdzie nocował Karol XII król szwedzki, prowadząc obóz z okutym Patkulem.

Sochaczew nad Bzurą. Rok założenia niewiadomy. Od początku XIV w. stolica linii udzielnej ks. Mazowieckich. Kośc. Dominikanów w r. 1244 przez Ziemowita ks. Mazow. Zamek z połowy XIII w.

Solec przy ujściu Krępanki do Wisły. R. 1078 Bolesław II Śmiały sądził tu sprawę biskupa krakowskiego Stanisława ze Szczepanowa ze spadkobiercami Piotra z Janiszowa o wieś Piotrowin. Jarmarki od r. 1412. R. 1789 zamek był w części zniszczony. Klasztor z r. 1625.

Spicymierz nad Wartą. R. 1108 napadli na S. Pomorzanie. Zamek należał do książąt Wielkopolskich, potem Mazowieckich, w końcu został własnością publiczną.

Stopnica najdawniejszy ślad o niej r. 1270. Piękny kościół, w skarbcu kielich fundacyi Kazimierza Wielkiego.

Sulejów nad Pilicą, niegdyś Opactwo Cystersów. R. 1655 odwiedził miasto Jan Kazimierz.

Szebrzeszyn nad Wieprzem. W w. XIV należał do Władysława ks. Opolskiego, jarmarki od r. 1388. Kośc. farny z r. 1620.

Szczuczyn nad stawem błotnistym, przez który płynie Wyssa. Miasto od r. 1692. Było kolegium Pijarów.

Szeńsk nad Mławką, prawa chełmińskie z r. 1383. W zamku wśród błot ukrywali się konfederaci Barscy; istniał w całości do końca XVIII w.

Szydłowiec należał do Odrowążów, założony r. 1427. Ratusz z z w. XVI. Kościół parafialny z r. 1401. W zamku r. 1795 zmarł Mikołaj ks. Radziwiłł starosta Radoszowski, pochowany w kośc. farnym.

Tum pod Łęczycą, wieś. Archikolegiata założona w r. 967.

Uchanie pod Hrubieszowem, miasto od r. 1485, pałac niegdyś Pawła z Jasieńca, kośc. parafialny z r. 1482, w nim liczne groby panów i rycerzy.

Ujazd pod Iwaniskami, zamek zw. Krzysztopor, wzniesiony przez Krzysztofa Ossolińskiego; r. 1665 złupiony przez Szwedów, r. 1770 wł. Paców.

Uniejów nad Wartą, miasto arcybiskupów Gnieźnieńskich, miasto od r. 1365, zamek arcybiskupów. W kolegiacie pochowane zwłoki błogosławionego Bogumiła, herbu Poraj, arcybis. gnieźn. zm. 1182. W XV w. były tu winnice.

Warka nad Pilicą, założenie niewiadome, r. 1564 domów 236, rzemieślników 192, ogromny pożar r. 1650. R. 1656 Czarniecki z 3000 wojska wplaw przebył rzekę ścigając Szwedów. W r. 1660 kościołów 7.

Warta nad rzeką tejże nazwy, osada starożytna, pierwsze wzmianki z roku 1255. R. 1331 złupili W. Krzyżacy, prawo magd. od r. 1507. Kościół farny wspominany od XV w.

Wąchock nad Kamionną, opactwo cystersów z r. 1179, miasto od r. 1454.

Wieluń założony podobno przez Władysława Odonicza w XIII w. Zamek obronny w r. 1350. Były tu liczne kościoły i klasztory.

Wiślica nad Nidą, znana od r. 1135 wraz z zamkiem zajęta przez Czechów r. 1291, wyparowani przez Łokietka. Wspaniała kolegiata na miejscu kościoła ś-tej Trójcy. Cenne nagrobki i napisy.

Wizna nad Narwią, zamek z w. X, gród po napadach Jadźwin-gów, Prusaków i Litwinów odbudowany r. 1296. W r. 1616 do-mów 302.

Włocławek nad Wisłą przy ujściu Zgłowiączki. Podobno za-łożył go Władysław II (1139—1148). Miejsce pamiętne synodami dyecezyjalnymi od 1568 do 1641. Po spaleniu katedra odbudowa-na 1329 r. W niej cenne pomniki.

Włoszczowa przeistoczona na miasto 1539 r. Był tu przytułek kalwinów.

Wyszogród nad Wisłą, wprost ujścia Bzury. W zamku prze-bywał Bolesław II ks. Mazowiecki i zmarł 1313 r. Miasto od r. 1382. Zamek w dobrym stanie do końca XVIII w., kościół farny od r. 1320.

Zakroczym nad Wisłą, miasto bardzo starożytne. Rezydo-wał na zamku Janusz ks. Mazowiecki. W r. 1564 było 276 domów. Kościół farny z XIV lub XV w., dzwony z 1069 i 1632 r. Dawny klasztor z 1518 r.

Zamość dziś w gub. lubelskiej. Zamek na wyspie oblanej rze-kami Wieprzec i Kalinowicą. Miasto założył 1580 r. Jan Zamoyski kanclerz i hetm. W. kor. Jarmarki od r. 1585. Wielka bibliote-ka, w kościele farnym nagrobek poety Szymona Szymonowi-cza, w skarbcu koszula koronacyjna Michała Korybuta, pierwszo-rzędne obrazy.

Zawichost nad Wisłą, pierwsza wzmianka z r. 1205; złupiony przez Tatarów 1241 r. klasztor Damianitek z r. 1257. Zamek przebudował Kazimierz Wielki. R. 1564 domów 126; w r. 1578 trzy kościoły. W. r. 1660 zamek przez nieprzyjaciół ogniem zniszczony.

Żarnowiec. Zamek przebudował Kazimierz W. R. 1426 przy kościele powstało Bractwo literackie. Most był zwodzony jeszcze w XVIII wieku.

Żarnów znany od r. 1065, starożytny kościół farny.

Arcydzieła literatury świata i ich autorowie.

N I E M C Y.

Marcin Luter 1483 w Eisleben, w Saksonii † 1546. Przetłumaczył Pismo Ś-te na język żywy co miało wpływ niepospolity na dalszy rozwój literatury.

Hans Sachs 1494 w Norymberdze † 1576. Improwizacje satyryczne tego szewca-poety były najpopularniejsze w w. XVI. Ryszard Wagner treść do libretta opery „Śpiewacy Norymberscy“ czerpał z biografii poety.

Grimmelshausen 1625—1676, twórca romansów. Słynna jest jego autobiografia p. t. „Przygody Simplicissimusa“.

Leibniz 1646 w Lipsku † 1716 w Hanowerze. Należy do filozofów najbardziej uniwersalnych. Pisał po łacinie, po niemiecku i po francusku. Dzieła: „Wolność człowieka“, „Kolebka zła“. Twórca Akademii Nauk w Berlinie.

Klopstock 1724 w Saksonii † 1803 w Hamburgu. Całe swoje życie poświęcił tworzeniu wielkiej epeji religijnej „Messyada“. Jego ody, naśladujące Horacego i Pindara są drobnymi arcydziełami.

Winckelmann 1717 w Brandenburgu † 1768 w Tryeście. Jeden z największych prozaików niemieckich. Napisał: „Historię i krytykę sztuki“, „Dzieje sztuki w starożytności“ i in. Poświęcił się zgromadzeniu i badaniu zabytków sztuki w Rzymie, przyjął katolicyzm.

Lessing 1729 w Luzacyi † 1781 w Brunzwicku. Znakomity teoretyk literatury i sztuki, twórca teatru w Niemczech. Dramaty: „Natan Mędrzec“, „Mina de Barnhelm“, „Emilia Galotti“. Pisał studia literackie, bajki, rozprawy estetyczne.

Burger 1748 w Halbersztadzie † 1794 w Getyndze. Twórca ballad niemieckich, z których najbardziej typowe: „Eleonora“ i „Dziki myśliwy“, pisał też ody i sonety.

Kant 1724 w Królewcu † tamże 1804. Wielki filozof, hołdownik prawa obowiązku, idei nieśmiertelności duszy. Tworzył dzieła metafizyczne, matematyczne, napisał „Krytykę czystego rozumu“.

Herder 1744 w Mohrungen † 1803 w Weimarze. Wielki uczyony, twórca filozofii historii, poeta. Napisał „Filozofię dziejów ludzkości“.

Goethe 1749 we Frankfurcie nad Menem † 1832 w Weimarze. Największy poeta niemiecki. Dramaty: „Goetz von Berlichingen“, „Werther“ poemat „Herman i Dorota“. Jego „Faust“ jest dziełem nieśmiertelnem.

Schiller 1759 w Marbach, Wirtembergia. † 1805 w Weimarze. Głowa niemieckiego Odrodzenia romantycznego. Napisał liczne poematy liryczne, poemat „Dzwon“, dramaty „Zbójcy“, „Fiesco“ „Don Carlos“, „Wallenstein“, „Marya Stuart“, „Joanna d'Arc“ „Wilhelm Tell“ i in.

Wieland 1733 w Oberholzheim, Wirtemb. † 1813 w Weimarze. Zwany Voltaire'm niemieckim. Pisarz żywy i wytworny. „Oberon“, „Joanna Grey“, „Abderyci“.

Koerner 1791 w Dreznie † 1813 w Rosenbergu. Pisał pieśni wojenne, „Pieśń o mieczu“. Pisarz patryotyczny.

Arndt 1769 na Rugii † 1860 w Bonn. Słynna: „Pieśń wojenna“.

Ruckert 1789 w Szweinfurcie † 1866 w Neussen. Poezye, powieści orientalne, utwory sceniczne.

Uhland 1787 w Tubindze † 1862 w Sztutgardzie. Poeta patryotyczny.

Lenau 1802 na Węgrzech † 1850. Poematy epiczne: „Savonarola“, „Albigensi“, tragedia „Don Juan“ pod wrażeniem „Fausta“ Goethego.

Heine 1799, w Düsseldorfie † 1856 w Paryżu. Poeta miłości i młodości, później zgorzkniały ironista. „Księga pieśni“, „Z podróży“, mnóstwo poezyi.

Fichte 1762 w Luzacyi † 1814 w Berlinie. Filozof panteista, bojownik wolności moralnej i patryotyzmu. „Mowy do narodu niemieckiego“, „Filozofia moralna“, „O przeznaczeniu człowieka“.

Schopenhauer 1788 w Gdańsku † 1860 we Frankfurcie. „Ojciec pesymizmu“, człowieka porównywał do zegaru, który nie wie, po co chodzi, życie zwał cierpieniem. Pisał krytyki filozoficzne.

Nietzsche 1844 w Saksonii pruskiej † 1900 w Weimarze. Szkice, krytyki „Tak mówi Zaratustra“, zwiastował „nadczłowieka“.

Richter Jan Paweł 1763 w Beyreuth † 1825. Romansopisarz erudyta, oryginalny. „Hesperus“, „Tytan“.

Hoffmann 1776 w Królewcu † 1822 w Berlinie. „Opowiadania fantastyczne“.

Spielhagen 1829 w Magdeburgu. [Znakomity powieściopisarz. „Natury zagadkowe“ „Z ciemności do światła“.

Grillparzer 1791 w Wiedniu † 1872. Twórca najpiękniejszych typów kobiecych na scenie niemieckiej. Sztuki: „Przyptyw morza i miłości“, „Przodkowie“.

Hauptman 1862 w Salzbrunn na Ślązku. Pisarz sceniczny: „Tkacze“, „Dusze samotne“, „Hannele Mattern“ i in.

Sudermann 1857 w Prusach Wschodnich. Zola niemiecki. Dramaty: „Honor“, „Ognisko“, „Jan“ i in.

Instytucje i zakłady międzynarodowe dla użytku wszechspołecznego.

„*Sąd Pokoju*“ w Hadze, założony w r. 1899 celem załatwiania sporów międzynarodowych w sposób pokojowy. Sekretarz główny baron Michiels van Verduynen; sekretarz biura międzynarodowego dr. I. W. Röell; komisarz br. W. Snouckaert van Schauburg.

Związek pocztowy wszechświatowy w Bernie (Szwajcarya), założony w r. 1874. Dr. E. Ruffy, vice dyr. Rottner, sekr. August Wendling i Hubert Krains.

Związek telegraficzny wszechświatowy w Bernie, utworzony w r. 1868 na międzynarodowej konferencji telegraficznej w Wiedniu. Dyr. E. Frey, vice dyr. A. Krescitz, sekr. I. Ch. Homberger i A. Balloton. W wydziale telegrafu iskrowego sekr. F. Schwill.

Związek międzynarodowy dla regulowania wag i miar w Sèvres pod Paryżem, założony w r. 1875. Prezes prof. W. Foerster w Berlinie, dyrektor R. Benoit w Sèvres, sekr. prof. Blaserna w Rzymie.

Związek ochrony autorów dzieł treści technicznej oraz własności artystycznej w Bernie, założony 1883. Dyr. Henryk Morel, vice dyr. Leon Poincard, sekr. B. Frey—Godet, E. Röthlisberger.

Biuro walki z handlem niewolnikami w Brukselli, założone w r. 1892. Sekr. Karol Seeger, H. Costermans.

Związek dla publikowania taryf celnych w Brukselli, od r. 1890. Prezes L. Chapelle, dyrektor I. B. Lanckman, sekr. I. Renard.

Związek międzynarodowy ruchu transportów kolejowych w Bernie od r. 1890. Dyr. dr. H. Weber, vice dyr. dr. M. von Ritter, sekr. A. Tondeur-Scheffler.

Biuro centralne pomiarów ziemnych w Potosdamie, od r. 1866. Dyr. prof. dr. inż. Helmert.

Międzynarodowy urząd zdrowia w Paryżu, od r. 1907. Prezes prof. Santoliquido. dyr. de Cazotte, sekr. gł. dr. Pottevin.

Międzynarodowy instytut rolniczy w Rzymie od r. 1905. Prezes margr. Capelli, sekr. głów. prof. Jannaccona.

Związek badaczów trzęsień ziemi w Strasburgu od r. 1903. Prezes prof. dr. Schuster w Manchester, dyr. prof. dr. Hecker w Strasburgu, sekr. głów. prof. dr. v. Kövesligethy w Budapeszcie.

Zapisy Nobla utworzone w r. 1895. Prezes zarządu G. Wachtmeister, dyr. P. H. Santesson, sekr. E. F. br. v. Otter.

Sport

(u w a g i).

Pieszy. Umiejętność liczenia się z własnymi siłami jest zasadą piechura. Jest to sport dla wszystkich dostępny, najmniej kosztowny i najbardziej higieniczny.

Bieganie w zawody. Najstarszy i stosownie użyty — najszlachetniejszy. Wymaga umiejętności oddychania, nadewszystko silnych płuc i zdrowych nóg.

Pływanie. Człowiek powinien umieć pływać jak umie chodzić. Obawa wody zdradza tchórzostwo, zniewieściałość i niedołęstwo męczyzny.

Gimnastyka. Mens sana in corpore sano. Gimnastyka wyrabia siłę, zręczność, odwagę, konserwuje zdrowie, zapobiega nabieraniu tuszy, przedłuża życie. Gimnastykujmy się pół godziny codziennie i skłaniajmy do ćwiczeń naszą dźiatwę.

Boksowanie. Sport, niestety, mało u nas rozpowszechniony. Dobry bokser nikogo się nie obawia i nie potrzebuje w razie potrzeby uciekać się do innej broni. Anglicy, Amerykanie i Japończycy najbardziej oddający się boksowaniu są narodami najdzielniejszymi. Umiejętność boksowania zjednywa dla nas szacunek wśród naszego otoczenia.

Strzelanie. Wykształca wzrok, uczy przytomności umysłu. Myśliwy, przebywaniem wśród pól i lasów, przedłuża życie.

Cyklistyka. Ćwiczy ciało, uczy zręczności, dopomaga do poznania własnego kraju. Możnaść odbywania tanich, częstych a

odległych wycieczek stanowi wielką przyjemność i urozmaica życie.

Wiosłowanie. Jeden ze sportów najbardziej higienicznych. Rozwija mięśnie równomiernie, płuca czyni odpornymi, pozwala przebywać na świeżem powietrzu.

Konna jazda. Umiejętność używania konia należałoby rozpowszechniać w szkołach. Konna jazda uczy zręczności i odwagi. Sport bardzo zdrowy.

Łyżwowanie jest sportem najwytworniejszym. Uczy zręczności, utrzymywania równowagi w poruszeniach, hartuje nerwy, ruchy czyni pełnymi gracyi.

Jazda na wrotkach. Szkodliwość obracania się w salach przepełnionych kurzem została dowiedziona. Zaduch, pot, przyspieszone tętno serca, zaś pod względem przyjemności wysiłone krążenie na terenie zupełnie odsuniętym od przyrody — oto strony ujemne. „Skating rink“i dziś w całym świecie idą w zapomnienie.

Fechtunek. Sport szlachetny, lecz jako ćwiczenie jednostronny, gdyż asymetryczny i rozwijający jedną stronę (prawą) organizmu na niekorzyść lewej. Fechtunek z lewej ręki sprawy nie poprawia. Przytem ćwiczenia w salach zacieśnionych nie odpowiadają wymaganiom higieny. Na dobro fechtunku trzeba przyznać, iż wyrabia odwagę, przytomność umysłu, wdzięk poruszeń, szybkość ruchów, uczy zimnej krwi i wzbudza dla fechmistrza szacunek otoczenia.

Automobilizm. Sport, na nieszczęście, dostępny tylko dla zamożniejszych. Jeźdźców wyrabia na mechaników, pozwala odbywać dalekie podróże. Szczęśliwcy, których stać na to, dzięki samochodowi nie znają przestrzeni.

Foot-Ball. W zasadzie godny rozpowszechniania lecz szorstki, niekiedy aż brutalny. Jest szkołą siły, odwagi, a nade wszystko karności.

Bilard. Przez prawdziwego miłośnika sportu może być tolerowany tylko w mieszkaniach prywatnych lub w salach publicznych odpowiednio obszernych i wentylowanych. Grywanie na „górkach“ ciasnych, niemożliwie ogrzanych i przepełnionych dymem tytoniowym mija się najbardziej zasadniczo z zadaniami sportu, jako ćwiczeń higienicznych.

Rybołówstwo. Już samo przebywanie na łonie przyrody, pomijając korzyści realne, stawia sport ten w rzędzie najpiękniejszych. Są myśliciele, którzy utrzymują, iż pomiędzy amatorami rybołówstwa na wędkę niema i nie może być złych ludzi. Rybołówstwo jako sport jest najodpowiedniejsze dla osób milczących, skłonnych do rozmyślań i wcielania się w majestatyczny spokój przyrody.

Wyścigi konne. Dla osób stojących po za hodowlą stanowią dziś wyłącznie pole do utrzymywania stosunków towarzyskich a głównie—do hazardu.

Drobne wiadomości.

Tłumaczenie snów.

Przepowiednie poniższe zostały wyjęte z dziełka F. Lormène'a „La clef de songes“, jednoczącego w sobie wyniki badań oraz przepowiednie rozmaitych wróżbitów z XVII, XVIII i XIX wieku.

Atrament rozlany, wiadomość smutna, podróż na pogrzeb.

Apartamenty, widzieć długi szereg pokojów, zawód sercowy, przykra przeprawa w domu. Osoba która miała sen podobny niech w tym dniu nie opuszcza swego pokoju.

Burza z piorunami, uśmiech losu, przedmiot znaleziony na ulicy, podarunek od przyjaciela.

Balonem jechać. Zaleca się w tym dniu dyle co uchroni od poważnej choroby.

Całun, pochód pogrzebowy, drogą osobę grzebać—wróży pomyślną wiadomość w ciągu tygodnia.

Cukier jeść, chrupać, widzieć nagromadzony—padniesz ofiarą plotek.

Deszcz ulewny, na deszczu moknąć.—Przeszkoda w spełnieniu marzeń, nie rozpoczynać nowych interesów i przedsięwziąć aż piątego dnia

Depeszę otrzymać, otwierać (nie list)—mieć pilne baczenie na domowników.

Ekwipażem jechać—dla tych, co go nie posiadają w rzeczywistości, zapowiedź zysków, awansu.

Fenomeny widzieć na niebie: płomienie, gwiazdy, słupy i t. p.—oczekuj przyjazdu blizkiej osoby.

Figurą swoją zachwycać—kobietę, która to śni, spotka przykrość zasłużona.

Gorąco, w gorących krajach przebywać, przy ogniu, w kąpieli—zdrada, podejście, zamach konkurenta.

Garbatego widzieć—gdy ciągnięcie loteryi nie później, jak za dni dziesięć, wygrasz.

Hejnaty, okrzyki wydobywać, echa budzić—strata w gospodarstwie.

Huścić się, okrętem jechać—spotkasz dziś osobę dawno niewidzianą.

Indyki, kury, gęsi na dworze lub w klatkach widzieć—wstrzegaj się blondyna lub blondynki a unikniesz szyderstwa.

Irytować się i miotać bezsilnie z rękoma bezwładnemi—nareszcie otrzymasz odpowiedź, na którą czekasz.

Krzyk, *słyszeć*—wizyta doktora; *krzyczeń* samemu—dobra nowina.

Kobietę znajomą spotkać—dla mężczyzny wiadomość o śmierci osoby dość obojętnej. *Kobietę* dotknie drobna strata.

Lustro —zawsze oznacza łzy.

Lew lub *dzikie zwierzęta*—chwila smutku, długa radość.

Łąka, kwiaty na niej—intryga zrobiła swoje.

Łowić ryby, *zwierzęta gonić*—bliskie wesele w rodzinie.

Matka zmarłą *widzieć*—spokojne zadowolenie, list z pomyślną wieścią.

Mydło we wszelkiej postaci—setkę wykreślić z majątku.

Nogi ucinają, skrepowane, bezwładne—cały tydzień pomyślny.

Nago chodzić, odzież w towarzystwie spada, a ty jesteś zakłopotany—otrzymasz dowód zaufania.

Ojca zmarłego oglądać, mówić z nim—podróż pomyślna.

Oceł pić, kwas w ustach czuć—zrób prezent, to ci się opłaci.

Powietrze. *Latać* i *pływać* w powietrzu—zastanów się nim uczynisz coś zamierzył.

Pruć lub *rwać* odzież i t. p.—oznacza złodziejów.

Ryby—spotkają cię pochwały.

Raki *widzieć*—duże pieniądze; *raki jeść*—kompromitacya.

Szukać kogoś lub coś z zakłopotaniem—stanowcza odmowa.

Sobole i inne futra *widzieć* lub *wdziewać*—tego dnia będziesz się gniewał.

Teatr, być tam—radość zakończona łzami.

Targ, sprzedawać coś, sprzeczać się w handlu—śmiech i zadowolenie.

Usługiwać, *zamiatać*, *gotować* — zgadzaj się bez namysłu, a zawód cię nie spotka.

Urząd wysoki spełniać, olśniewać mundurem, bądź dziś ostrożny, gdyż grozi ci zajście.

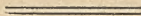
Włosy strzydz, trefić—horyzont zachmurzony, o grom nie trudno.

Wyskakiwać, *tańczyć*—ten, na kogo czekasz, nie przyjdzie.

Zyski obliczać, *złoto* *widzieć*—unikaj tej osoby, to plotkarz (plotkarka).

Zołądek boli, *ugniata*—odmów i odłóż decyzję.

Źródło, woda wogóle —oznacza zamach na twoją kieszeń.



K a b a ł a.

Cyganki, koczujące po naszym kraju, trudnią się też wróżeniem z kart czyli kładą tak zwaną kabałę. Jest to zabawa zupełnie dostępna dla wszystkich, którzy pragną rozerwać się w długie wieczory zimowe.

Dla użytku ciekawskich zamieszczamy na tem miejscu najautentyczniejszy sposób cygański „wróżenia przyszłości“.

Każdy przystępujący do układania kabały, powinien obeznać się ze znaczeniem każdej z kart, poczem dopiero będzie mógł wróżyć przyszłość na rachunek własny lub upatrzonej osoby, zwanej w kabale klientem lub klientką.

KIERY: posłaniec miłości.

As — mieszkanie, u siebie; oznacza wizytę przyjacielską.

Król — osoba z sercem stałym, wierna, pewna. Jeżeli klient jest żonaty, rozwiedziony, lub wdowiec, lub gdy jest blondynem, król kierowy jest jego przedstawicielem.

Dama — kobieta o czułym sercu; przedstawia damę serca klienta lub jego narzeczoną; oznacza powodzenie w miłości. Gdy kabała układa się na rachunek własny, blondynka lub ruda, wybiera tę kartę za swoją przedstawicielkę.

Walec — osoba z rodziny lub zaufany przyjaciel; jeżeli klient jest kawalerem i blondynem, ta karta go zastępuje. Jeżeli znajdzie się na lewo przy damie kierowej (klientce zamężnej), będzie jej mężem w przyszłości; gdy niezamężna, będzie za nią wzdychał do końca życia.

Dziesiątka — wielka radość, zwycięstwo i konkieta; bogate małżeństwo.

Dziewiątka — zwycięstwo, awans, wielkie powodzenie.

Ósemka — zaproszenie i wizyta, list od osoby oddalonej.

Siódemka — marzenia o damie kierowej, małżeństwo w przyszłości.

KARO — kłótnia (sprzeczka), zerwanie.

As — list, przesyłka.

Król — człowiek kłótniwy; adwokat, wojskowy, cudzoziemiec lub wieśniak, charakter gwałtowny, podstępny, zaborczy, człowiek niebezpieczny dla tych, których nie lubi.

Dama — kobieta kłótniwa i chciwa, kobieta zła, której należy unikać, zła doradczyni.

Walec — posłaniec, przynoszący złą wiadomość.

Dziesiątka — droga, podróż, posażne małżeństwo.

Dziewiątka — opóźnienie, zerwanie związku.

Ósemka — spotkanie lub przeniesienie z miejsca na miejsce (osoby).

Siódemka — sprzeczka lub irytacja.

TREFL — pomyślny obrót, polepszenie.

As — związek, małżeństwo, podarunek, sukcesya, zysk, wy-

grana, pieniądze do odebrania, fortuna. Jeżeli trefle są odwrócone (krzyżem na dół) znaczenie musi być odwrotne. Tak więc zerwanie, podarunek daje klient, pieniądze do zapłacenia.

Król — mężczyzna bogaty i hojny, poświęcający się opiekun; wróżba fortuny i odznaczeń. Jeżeli klient jest brunetem, żonatym, rozwodnikiem lub wdowcem, król treflowy go zastępuje.

Dama — młoda brunetka, często zamężna, piękna i dobrze wychowana (dystygowana). Ta karta reprezentuje klientkę brunetkę.

Walec — gdy karta klientki lub kładącej kabałę wypadnie na lewo przy damie treflowej — walec oznacza konkurenta lub przyszłego męża; jeżeli nie, jest on przyjacielem platonicznym. Gdy klient jest młodym kawalerem, brunetem — walec treflowy jest jego zastępcą w kabale.

Dziesiątka — sukcesya, wielka wygrana, polepszenie doli.

Dziewiątka — pieniądze do odebrania lub do zapłacenia, to ostatnie szczególnie gdy trefl leży na prawo od klienta i odwrócony do dołu. Zdarzenie nieoczekiwane, wygrany proces.

Ósemka — szczerza miłość dla młodej panny, małżeństwo z osobą bogatą.

Siódemka — brunet lub brunetka myśli o kliencie; młodą brunetkę oczekują oświadczyń.

PIKI — żaloba i łzy.

As — oświadczyń; projektowana podróż lub interes zakończony rozczarowaniem; jeżeli pik odwrócony — propozycya nie na miejscu.

Król — człowiek, który wiele może, mężczyzna obiecujący. Stary doktor. Człowiek, który łamie szczęście, matacz, krętacz, zawsze zły.

Dama — brunetka, wdowa, rozwódka lub stara panna, której należy się wystrzegać. Nieprzyjemna wizyta.

Walec — człowiek niebezpieczny i skłonny do zdrady, zły a szuka zbliżenia się z klientem (klientką).

Dziesiątka — następstwa pełne niepokoju, blizka przykreść.

Dziewiątka — zawód, rozczarowanie, strata, zguba, kradzież. Gdy ta karta leży obok klienta, zapowiada chorobę lub śmierć osoby z otoczenia, lub rodziny. Obok króla kierowego: niepomyślne małżeństwo.

Ósemka — nuda, strapienie, łzy; upadek duchowy i fizyczny; zapowiedź śmierci.

Siódemka — zmartwienie, cierpienie moralne. Zazdrość i niepomyślny mariaż, jeżeli pik odwrócony

Związek kart. Ósemka kierowa blizko dziewiątki treflowej oznacza pomyślny mariaż, dziesiątka karowa obok siódemki pikowej — opóźnienie. Klient przy ósemce kierowej przeniesienie do innej miejscowości; jeżeli przy ósemce treflowej — podróż w sprawach sercowych.

Ósemka karowa przy ósemce pikowej—wróżba ciężkiej choroby. Piki zawsze zapowiadają chorobę lub zmartwienie wszelkich figur (król, królowa, walet) znajdujących się w sąsiedztwie najbliższem.

Tak np: jeżeli król kierowy leży w otoczeniu pików—oznacza chorobę klienta lub jego rodziny, wreszcie osób, które mu są drogie. Gdy po kliencie następują piki, wróżba ciężkiej choroby, przegranie procesu pieniężnego, straty pieniężnej lub innych po ważnych zmartwień.

As pikowy odwrócony — spadek papierów, strata, proces, szykany.

As treflowy odwrócony — zerwanie, afront, propozycja czy-
nu niehonorowego.

Siódemka karowa obok siódemki pikowej, za którą następuje ósemka karowa—niebezpieczne spotkanie.

Cztery ósemki jedna za drugą — zmiana gospodarstwa, odmiana położenia.

Trzy dziewiątki przy sobie—kłótnia, dysputy.

Dwie dziewiątki — zakłopotanie.

Dwie siódemki — zasadzka, pułapka.

Trzy siódemki — stan interesujący lub cierpienia fizyczne, upadek, wypadek w podróży, na kolei, w samochodzie, powozie, lub na wodzie.

Kilka trefli obok siebie—zawsze oznacza pieniądze, fortuna; kilka karo:—wielkie przyjemności i radości.

Jeżeli pomiędzy 21 kartami składającymi kabałę znajdują się 4 asy, 4 króle i 4 dziesiątki—wróży wielkie zwycięstwo; jeżeli 4 damy—nieporozumienie i przykrości.

Sposób układania kabały. Stasować 32 karty, klient zbiera lewą ręką, ułożyć w talię. Trzy pierwsze karty z góry zdjąć i odłożyć, po ułożeniu w szeregu od lewej strony ku prawej dziesięciu kart, trzy znowu odłożyć, układać w dalszym szeregu 11 kart, ostatnie trzy znowu odłożyć. Tym sposobem w kabale znajdzie się 21 kart. Kabałę zawsze rozpoczynać od karty klienta (klientki lub własnej) licząc co 4 od strony prawej ku lewej. To znaczy, że czwarta karta od klienta stanowi wróżbę, od czwartej karty znowu czwarta i tak od prawej strony ku lewej. Gdy dojdziemy do końca szeregu z lewej strony, ostatnią kartę liczymy powtórnie i powracamy ku prawej stronie. Sześć razy powtarzamy liczenie po 4 karty i te 6 kart stanowi jedną kabałę.

Po ułożeniu jednej, można kłaść kilka kabał następnych, każda na intencję innej osoby, lub na intencję odmienną sprawy tegoż klienta. Karty znajdowane „po drodze“ t. j. pomiędzy 4-ma kartami wytycznymi, mają znaczenie o ile układają się jak w ustępie p. t. „Związek kart“.

Zawzięty wróg człowieka.

Mamy tu na myśli „niewinną” muchę domową, drobne stworzenie, goszczące w naszych domach od rozkwitu wiosny do schyłku jesieni. Szkodliwość tego owadu dla zdrowia a nawet życia ludzkiego oraz sposoby pozbycia się lub przynajmniej ograniczenia plagi są przedmiotem studyów i starań uczonych przyrodników i higienistów ostatniej doby.

W ciągu conajmniej sześciu miesięcy w naszym klimacie, mucha domowa wyrządza nam najrozmaitsze szkody. Pominiemy już jej drobniejsze figle, jak to, że pstrzy zwierciadła, szyby, obrazy, ściany, najważniejszą i godną silnego podkreślenia klęską sprawianą przez nie jest wielka zdolność roznoszenia wszelkiego rodzaju zarodków chorobotwórczych.

Jeden z badaczy na tem polu, dr. Chantemesse z Paryża, sądzi, iż lepiej może dla spokoju ludzkości, iż ta, posiadając wzrok o sile ograniczonej, nie może obserwować niszczącej i obrzydliwej działalności muchy.

Ona to rozporządzając zdolnością przenoszenia na swoim tułowiu, nogach i mackach około 65 milionów bakcyliów, mikro-bów i innych zarazków mikroskopowych, przenosi je z padliny, sali szpitalnej, trupiarni, dołu ustępowego i t. p. wprost na twarze nasze i naszej dziatwy....

Według zapewnień d-ra Roux, już jedna mucha, która wpadła w szklankę napełnioną mlekiem, płynem odpowiednim do hodowli wymoczków, o ile przed chwilą przesiadywała na przedmiocie podejrzanym, jest zdolna w temże mleku sprowadzić następstwa zgubne dla mniej odpornego konsumenta. Zarazem zwróćmy uwagę na fakt zbadany naukowo. Oto jedna mucha znosząc naraz 200 jajeczek, w ciągu lęgu, trwającego 5—6 miesięcy cieplejszych jest w stanie znieść ich setki tysięcy. A że progenitura dojrzewa w ciągu kilku tygodni, wyobraźmy sobie sumę niesłychanego rozwoju owadu.

Całe szczęście, iż przemądra przyroda obmyśliła cały szereg środków ograniczających rozwój liczebny much, pod postacią ptactwa w pierwszym rzędzie.

Tem niemniej, mucha nie przestaje stanowić plagi, której słupieniem zajęła się najprzód kulturalna Ameryka. Od kilku już lat istnieją tam nawet stowarzyszenia ogłaszające konkursy na tępienie much. Czynnością tą uznaną, jako obywatelską, zajmuje się pomiędzy innymi mnóstwo dziatwy szkolnej.

U nas wiele spraw pierwszorzędnej wagi pozostaje jeszcze w uśpieniu. Czas jednakże wziąć na uwagę zgubność, jaką zazna-



cza się praca tych owadów pospolitych i niesłychanie, zwłaszcza po wsiach, rozmnożonych.

Tuberkuły, ospa, tyfus, krwawa biegunka i wiele innych chorób najniezawodniej rozwijają się wśród ludu w znacznej mierze za pośrednictwem much utrapionych.

D-rowie prof. Roux, Brouardel i wspomniany Chantemesse we wsiach francuskich wprowadzili i w dalszym ciągu propagują zatruwanie dołów kłocznych, gnojówek, sadzawek środkami bardzo tanimi a szkodliwymi jedynie dla tych owadów.

Sposób ten już w pierwszym roku wydał wyborne rezultaty. Za najlepszy środek jest uważany t. zw. olej łąpkowy.

Rebus do nagrody.





Półwysep Bałkański według pokoju bukareszteńskiego
(Mapa opracowana przez red. „Kuryera Warszawskiego“).

Szybkość okrętów licząc na węzły z zamianą na kilometry.

Okręt robiący jeden węzeł przebywa w ciągu godziny 1 km. 852 metry.

2	węzły	3	km.	704	metry
3	„	5	„	556	„
4	„	7	„	407	„
5	„	9	„	259	„
6	„	11	„	111	„
7	„	12	„	963	„
8	„	14	„	815	„
9	„	16	„	667	„
10	„	18	„	518	„
11	„	20	„	370	„
12	„	22	„	222	„
13	„	24	„	074	„
14	„	25	„	927	„
15	„	27	„	778	„
16	„	29	„	630	„
17	„	31	„	481	„
18	„	33	„	333	„
19	„	35	„	185	„
20	„	37	„	037	„

W miarę większej szybkości, ta łatwo może być obliczona po dodaniu odpowiedniej liczby węzłów do cyfry 20.

Krok jako miara długości.

Jeden krok ma w przybliżeniu 75 cm. długości; 4 kroki = 3 metrom. Chcąc odmierzyć pewną długość zapomocą kroków i dowiedzieć się ile jest metrów, dokonywamy tego w następujący sposób: zamieniając kroki na metry, odejmiemy od danej liczby kroków czwartą część tejże, jeżeli zaś mamy zamieniać metry na kroki, dodamy do liczby metrów trzecią część tejże. (Pozostałość równająca się pół lub większą liczymy za całą jednostkę; mniejszej niż pół nie liczy się wcale).

Przykład I: 473 kroki ile jest metrów? Czwarta część ze 474 jest 118. 473 kroki równa się więc: $473 - 118 = 355$ metrom.

Przykład II: 355 metrów ilu równa się krokom?. Trzecia część z 355 jest 118; 355 metrów jest więc: $355 + 118 = 473$ kroki.

1a = 100 m. kw. = $13 \times 13 = 169$ kroków kwadratowych.

1ha = 100a = 10000 m. kw. = $133 \times 133 = 17.789$ kroków kwadratowych

1km = 1000 m. = 1333 krokom.

Znaki (głoski) telegraficzne używane na aparatach Morse'a.

a	. —	u	.. —
ä	a . — . —	w	. — —
b	— ...	v	... —
c	— . — .	y	— . — —
d	— ..	z	— — ..
e	.	1	. — — —
ę	é .. — ..	2	.. — — —
f	.. — .	3	... — —
g	— — .	4 —
h	x	5
i	..	6	—
j	. — — —	7	— — — ...
k	— . —	8	— — — — ..
l	. — ..	9	— — — — — .
m	— —	0	—
n	—
o	— — —	:	— — — — ...
p	. — — .	!	— — — .. — —
r	. — .	?	.. — ..
s	...	;	— . — . — .
t	—		

Nomenklatura niektórych ciał i związków chemicznych.

Wodór H=I	Aluminium Al—27
Chlor Cl — 35,5	Miedź Cu — 63
Jod I — 127	Ółów Pb — 207
Kwasoród O — 16	Merkuryusz Hg — 200
Siarka S — 32	Srebro Ag — 108
Azot Az — 14	Złoto Au — 197
Fosfor P — 31	Cyna Sn — 119
Karbon C — 12	Magnezya Mg — 24
Soda Na — 23	Nikiel Ni — 58
Potas K — 39	Antymon Sb — 120
Calcium K — 39	Arszenik As — 74
Cynk Zn — 63	Platyna Pt — 195
Żelazo Fe — 56	Radium Ra — 226
Kobalt Co — 59	Mangan Mn — 55
Brom Br — 80	Fluor F — 19
Argon A — 40	Bismut Bi — 208
Woda H ² O	Alkohol C ² H ⁶ O.

Obszar i zaludnienie części świata.

	Km. 	mieszkańcy	na 1 km.
Europa	9898809	447299000	45,2
Azja	44193252	909268000	20,6
Afryka	30781838	138588000	4,5
Ameryka	39020490	176977000	4,5
Australia i Oceania	8960847	7317000	0,8
Okolice polarne	12669510	14000	—
Razem	145524510	1679463000	11,5

Niezawodny sposób poznania wieku danej osoby.

Położyć załączoną tablicę przed zapytywaną osobą, z prośbą, ażeby wskazała *wszystkie kolumny*, w których znajduje się cyfra jej wieku. Gdyśmy już zapamiętali kolumny, dodajmy cyfry umieszczone grubszym pismem na wierzchu każdej z nich a wtedy otrzymamy wiek tej osoby.

Tak np. ktoś liczący lat 37 wieku, wskaże nam kolumny 6-tą, 7-mą i 9-tą. Wierzchnie liczby tych kolumn stanowią: $32 + 1 + 4 = 37$. Tabliczka ta nigdy naszych obliczeń nie zawiedzie.

1	2	4	8	16	32	1	2	4	8	16	32
1	2	4	8	16	32	33	34	36	40	48	48
3	3	5	9	17	33	35	35	37	41	49	49
5	6	6	10	18	34	37	38	38	42	50	50
7	7	7	11	19	35	39	39	39	43	51	51
9	10	12	12	20	36	41	42	44	44	52	52
11	11	13	13	21	37	43	43	45	45	53	53
13	14	14	14	22	38	45	46	46	46	54	54
15	15	15	15	23	39	47	47	47	47	55	55
17	18	20	24	24	40	49	50	52	56	56	56
19	19	21	25	25	41	50	51	53	57	57	57
21	22	22	26	26	42	53	54	54	58	58	58
23	23	23	27	27	43	55	55	55	59	59	59
25	26	28	28	28	44	57	58	60	60	60	60
27	27	29	29	29	45	59	59	61	61	61	61
29	30	30	30	30	46	61	62	62	62	62	62
31	31	31	31	31	47	63	63	63	63	63	63

„Zaszczytne“ działalność sufrażystek.

Bojowniczkami o równouprawnienie parlamentarne kobiet angielskich, tak zwane sufrażystki, w ciągu niespełna ośmioletniego okresu istnienia tej „szanownej“ ligi, hojnie wzbogaciły kronikę zajęć, awantur i wybryków publicznych.

Następujący skrócony spis „skromnych faktów starań o prawa kobiety“, czytelnikowi niewtajemniczonemu o tem, czem są sufrażystki, udzieli niejakich pojęć.

D. 8 stycznia 1908 r. Zamach na dom Asquitha.

11 lutego t. r. Zamach na parlament, aresztowanie 50 sufrażystek.

30 czerwca t. r. Przy zajściach aresztowanie 29 sufrażystek.
Rok 1909.

Czerwiec. Za awantury uliczne w Londynie aresztowano 112 sufrażystek.

14 listopada. Minister Churchill obity „psim harapem“ przez sufrażystkę w Bristolu.

7 września. Asquith poturbowany w Folkeston przez bandę sufrażystek.

Rok 1910. Podczas parady kawalerzystów zamach na Biwrela.

Rok 1911. D. 21 listopada za gorszące i hałaśliwe zajścia, aresztowanie 223 „bojowniczek o równouprawnienie“.

■ 29 listopada. Asquith wygwizdany przez sufrażystki w City Temple.

Rok 1912: 1 marca. Sufrażystki przez wybicie szyb w magazynach Londynu zrzuciły szkody na 40.000 rub.

12 lipca podłożyły bomby w lokalu ministra Mac Kenna.

18 lipca. Zamach toporkiem na Asquitha w Dublinie i spoliczkowanie ministra Mac Kenna w Newport. Tegoż dnia podpaliły teatr w Dublinie.

20 lipca. Napadły na Asquitha w Chester.

29 listopada. Pierwszy zamach na biura pocztowe (składy listów).

Rok 1913: Bomby, zniszczenie kilku tysięcy listów, podłożenie i wybuch bomby w domu ministra Lloyd George'a (dom zrujnowany). Spalenie pawilonu z cennymi roślinami w Kew, zniszczenie 2000 listów w na poczcie w Edynburgu. Podpalenie kościoła Ś-tej Katarzyny, podminowanie Muzeum astronomicznego i w. in.

Przy znanej u Anglików wyrozumiałości dla dam, lista szaleństw, jakich dopuszczają się sufrażystki, w dalszym ciągu rośnie.

Długość życia zwierząt.

Wykaz poniżej zamieszczony wyjmujemy z obszernego studium profesora Aug. Weismanna „Długość życia“ (Die Dauer des Lebens“). Uczony ten, jak zaznacza w przedmowie do swego dzieła, dane czerpał bądź z rozmaitych źródeł naukowych, bądź też z ksiąg i kontroli ściśle prowadzonych przez zarządy największych na świecie zwierzyńców, jak w Hamburgu, Londynie, Południowej Ameryce, Paryżu i in.

- Od 2 godzin do 2 tygodni.* Muszki wiosenne 4—5 godzin. Mól samica 3—4 dni. Gąsienice pszczoł rozwijają się w owad w ciągu 5—6 dni. Mól samiec 8—14 dni.
- Od 2 tygodni do 1 roku.* Chrabąszcz majowy samiec 29 dni, samica 29—39 dni. Szarańcza samica 4 tygodnie. Gąsienica liściożerna 6 tygodni. Libella 6—8 tyg. Mól „Sokolik“ 6—8 tyg. Truteń pszczeli 6—8 tyg.
- Od 1 roku do lat 5.* Ślimak Szklarz rok 1. Ślimak Ambra 2—3 lat. Poczwarka libelli rok 1. Ślimak Planorbis 2—3 lat. Ślimak stawowy 2—3 lat. Termit samica 4—5 lat. Matka, królowa pszczeła 2—5 lat. Hymenopterus Sirex 2—3 lat. Ślimak Helix Hortensis 3 lata. Mrówka samica 3—4 lat. Poczwarka chrabąszcza majowego 4 lata. Ślimak ogrodowy pospolity 5 lat.
- 5 do 20 lat* Wiewiórka 6 lat. Mysz 6 lat. Ślimak Halix pomatia 6—8 lat. Gołąb 10—20 l. Kanarek 12—15 l. Małe ptaszki śpiewające 8—18 l. Drozd 8—10 l. Zając 10 l. Lis 14 l. Słowik na swobodzie 12—18 l. Słowik w klatce 8 lat. Sroka na swobodzie przeszło 20 l., w niewoli 20 l. Rak rzeczny 20 lat.
- 20 do 100 lat.* Świnia 20 l. Dzik 25 l. Wielkie ślimaki jeziorowe 30 l. Kukułka 32 l. Lew 35 l. Żółw 40 lat. Kot i koń 40 l. Koń w ciężkiej pracy 22—25 l. Korale 50 l. Anemon (Zawilec morski) 50—60 lat. Moluski (pławy) 66—100 lat. Niedźwiedź 50 lat. Kruk do 100 lat. Gęś domowa (puchowa) do 100 lat.
- 100 do 200 lat i dłużej.* Papuga w klatce powyżej 100. lat. Orzeł górski 104 lata. Sęp 118 l. Szczupak do 200 lat. Karp przeszło 200 lat. Słoń przeszło 200 lat. Łabędź 300 lat.

Cyfry długowieczności ryb, papug i innych zwierząt po za przytoczonymi autor uważa jako przesadzone.



ROZMAITOŚCI.

Przegląd roku 1912/1913.

Bok ten na ogół był nieosobliwy:
 Balkany wpadły w rodzaj recydywy;
 Nie ochłonawszy z utarczki z Turkami,
 Zwycięzcy wzajem czubili się sami,
 Bułgarzy Serbów, wtrącili się Grecy,
 Rumunia udział wziąć chciała w tej hecy
 Za Austryi pono podszeptem i wiedzą.
 Tak Balkańczycy wzajemnie się jedzą,
 Na co sąsiedzi patrząc, jak wieść niesie,
 Ogromnie chwałą ów „ruch w interesie”
 Ze spraw wewnętrznych w politycznym dziale
 Wszystko szło gładko, świetnie, doskonale.
 Radzono w Dumie, tworzone projekty
 Jak inrodne wykurzać insekty,
 Wszelkich odcieni i frakcyi posłowie
 Wygadywali sobie dziury w głowie.
 Zład wieść o Dumie płynie nie bez racyi
 Że dykcyi klasą jest i deklamacyi.
 Od polityki do sztuki krok mały:
 Powstał w Warszawie teatr okazały
 W którym — krytyków głos daję na wiarę,
 Sztuki się dają stare ale jare.
 Po za tem liczne stołeczne teatry
 Rzucają ziarna wcale nie na wiatry.
 Teatr „Nowości” prym wśród scen tych wiedzie,
 „Kekwok” z walczykiem zawsze jest na przedzie,
 Na przedstawieniach bywa wciąż huk gości
 Bowiem przeważny gust to publiczności.
 Z dramatem łatwa dla „Nowości” walka,
 Szekspira zawsze zwycięży Messalka.
 O kabaretach to jedynie powiem:
 One duchowem nocnych Marków zdrowiem.
 Kto na wyścigach zgra się aż do nitki
 Rad oklaskuje estradowe zbytki,
 Zapominając te hypiczne „Maffie”,
 Trawi kabaret w kinematografie.
 Teraz o modach: jedwab, strusie pióra,
 Nosi atłasy żona byle gbura.

Wyrobniczanka głowę ma jak dziezę...
Czytelnik ciekaw zkąd się na to bierze?

Bandytyzm w kraju rozrósł się szkaradnie,
Czego dziś swojski złodziej nie ukradnie?
Worek z pociągu, trumnę weźmie z grobu,
Nikt już na świecie nie znajdzie sposobu
Jak nasz „doliniarz” na grabienie „gości”,
Ztąd zyskujemy na popularności
I nawet Francya słaba w geografii
Na mapie — Polskę pokazać potrafi.
Wśród cudzoziemców moc przyjaciół mamy
Na całym świecie. Młodzieńcy i damy
Gdy za granicą tęsknią za pieczeniem,
Już przyjaciółmi się Polaków mienią,
Kreślą artykuł na trzydzieści wierszy.
Za to dajemy im poklask najszczerzy,
A choć przyjaciel głupstwo czasem palnie,
My go na plecach nosim tryumfalnie.

Zmienia obyczaj czas wartki i szparki:
Postęp nam stworzył nadobne wioślarki,
Mamy lekarki, „przyrodnic” dostatek
Lecz w statystyce brak przyrostu matek.
Zastój w małżeństwie ma przyczyny pono
Iż panny dzisiaj do zarobków płoną
I dystansują w pracy rodzaj mężki
Na gruzach ślubów piejąc hymn zwycięzki.
Sieją więc rutkę do grobowej deski,
Miast dziatwy, niańcząc kotki oraz pieski.
Na zakończenie temat nie zbyt łatwy:
Zbyt wiele holdów składamy dla dziatwy,
Zbyt ją się zmiękcza, zniewieścia i pieści,
Potem karyera... od siedmiu boleści.
Nie jedno później w życia swego męce
Z rozpaczą wspomni dostatki dziecięce,
Angielskie bony i francuzkie nianie,
Gdy los mu później sprawia biczowanie.
Co powiedziawszy, uchylam szlafmocy
W znak poważania, mili czytelnicy.

fr.

Szarady.

Szarada A.

O *trzecie czwarte* jaka *pierwsza druga!*
Druga wspanak druga wprost — to nasza sluga,
 Nie *pierwsze czwarte* jeno prawda szczerza,
 Już *drugie czwarte* swego kawalera
 Tytułowała! Pocziwa dziewczyna
Trzeciego z drugim nieco przypomina
 Kolorem włosów. Za to wzrost na chwałę:
 Gdy spojrzysz na nią zda się widzisz *całe*.

Szarada B.

Kwitną *pierwsze piąte*, motyl po nich goni
 Słowik *trzecie czwarte* swe przepiękne trele
Trzecia wspanak, wprost druga zaczęta. Antoni
 Coraz nową skibę w czarnem polu ściele.
Czwarczi wspanak wprost czwarczi w domu *pierwszej czwartej*
 Brzydka *pierwsza trzecia* grają w *drugie trzecie*.
 Za te wasze z drogim czasem szpetne żarty
 Wszystkie was ominą — żadnego nie zjecie.

Szarada C.

Rycerz *pierwsze piąte*, trafiła go strzała
 Ostrzem która *trzecie* ciało bohatera.
 Okrzyk *drugi czwarty*... jego czoło pała;
 Zadrzał, błędnie spojrzął, znów drgnął i umiera.
Czwarta piąta losów jego zgonu *cbciała*.
 Szemrze nad uspiionym pochylona *cała*.

Szarada D.

— To *pierwsi czwarczi!* *Czwarty, trzeci* uwierzysz co to za *pierwsza druga*.

— Przepraszam ale czemu pan mnie *czwarte pierwsze?* Myślałem, że taki *drugi czwarty drugi* będzie uprzejmiejszy.

— Przebacz, ale nie jestem w *drugim trzecim* dojść do równowagi. *Dwa* wypadków nie zdenerwuje jak ów jeden Bo

wyobraż pan sobie, moi siostrzeńcy wpadli do mego gabinetu, rozrzućili *pierwsze wspanak czwarte wprost* i na domiar złego zabrali moje ulubione z Sewilli sprowadzone *wzysytkie*.

Szarada E.

Jechała *pierwsza druga* wieczorem przez las i rozmyślała:

— *Piąte, drugie* żadnej *drugiej trzeciej* na świecie. *Druga druga* i *czwarty czwarty* zapewniają, że ta *druga pierwsza* bredni to *czwarta druga* oświaty. *Czwarte piąte* książeczki lud bałamuca. Czemuż lepiej nie rozpowszechniają wiadomości co było za *pierwszego pierwszego*, w czem *trzecia czwarta* postać biblijnej *pierwszej trzeciej* i t. p. Byłoby to nie *drugie piąte piąte* lecz nauka. Ci co wydają dzieła *pożyteczne* są jak *cali*.

Szarada F.

— Straszna nastąpiła *pierwsza piąta*. Pan Jan wzięwszy strzelbę pojechał na *czwarte trzecie*.

Idzie lasem i spotyka *czwartego piątego*. Strzelił i chybił.

— Sprowadźcie mi *drugiego piątego* — jęknął — (rzecz działa się naturalnie we Francyi) chcę mu wyjawić moją ostatnią wolę.

— *Piąta czwarta*... — Krzyknął i skonał.

Prawda iż została po nim *cała* ale szkoda człowieka!

Szarada G.

Pierwszy się ukazał po długiej podróży.

— *Trzeci wspanak* — zawołał młody mechanik — widok wzbudza we mnie radość. Po uciążliwej pracy będzie można pohulać. Potoczy się *druga trzecia czwarta*. *Pierwszy wspanak* w *pierwszym wspanak* za przyjemnościami. Już mi zdaleka pachnie *druga czwarta*.

Ale gdzież się podziała *cała*? Musiałem zgubić! Tam do licha, kwita z moich marzeń!

Szarada H.

Pierwsza druga grzeją przecie
Gdy z niej kaftan sporządzimy,
Trzecia czwarta, pewnie wiecie,
Grzeje nogi nam wśród zimy.

*Pierwszy czwarty kreślił rymy
W których sensu nie widzimy.
Zapytacie kim jest wszystka?
Czasem niema nic prócz listka.
W tańcu jej dni całe płyną
Przyczem bije w tamburyno.*

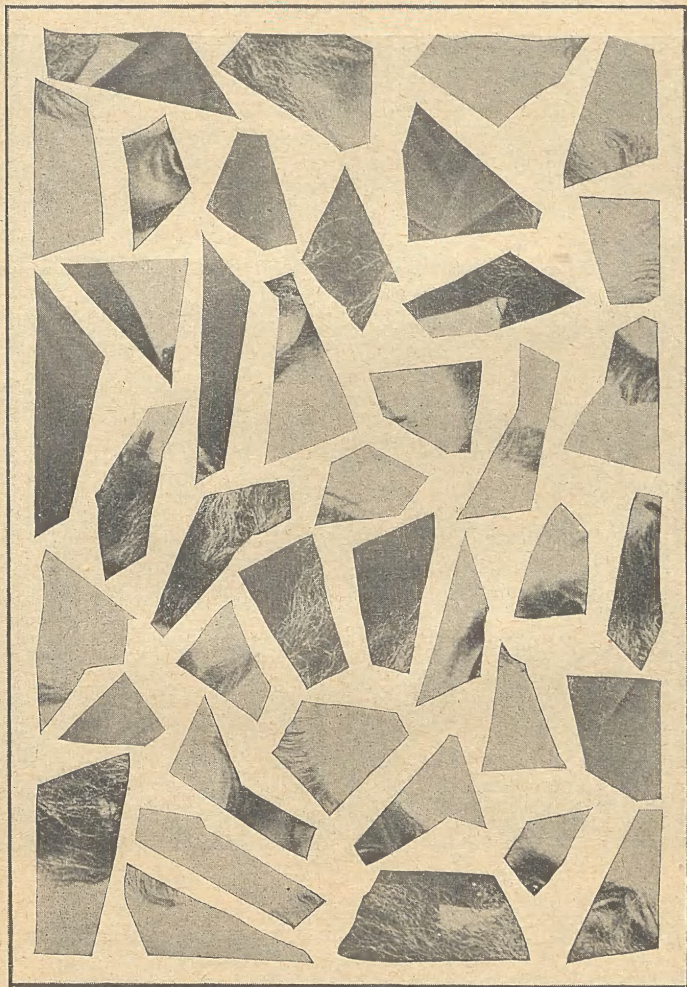
ZADANIE.

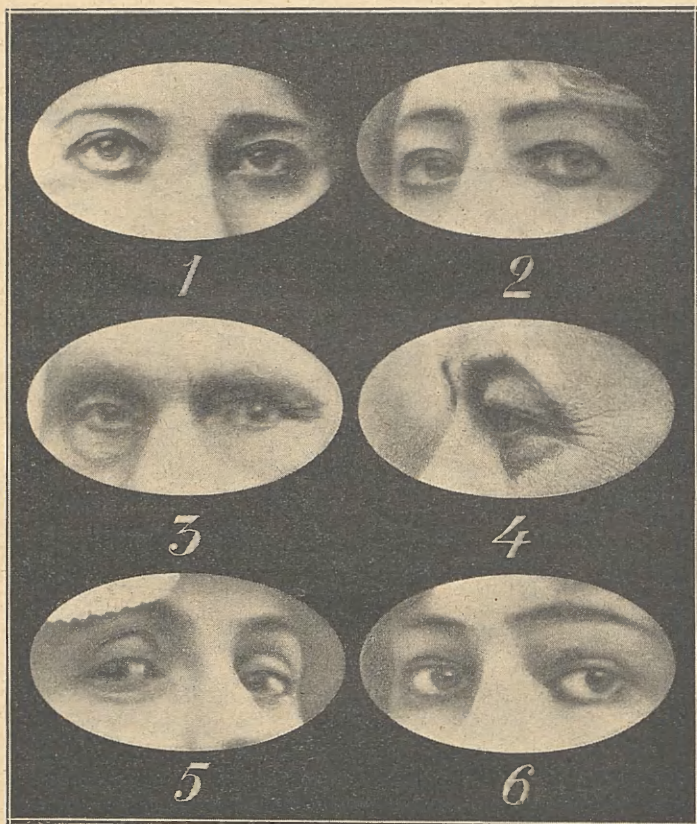
Z 49 sylab rozmieszczonych w niżej podanym kwadracie— odbudować wiersz w nich ukryty (7 wierszy po 7 sylab)— Następnie sylaby ponumerować od 1 do 49—i liczby ułożyć w porządku takim, jak rozłożone są sylaby w podanym tu kwadracie. W ten sposób uformować kwadrat magiczny, którego suma cyfr w szeregach poziomych, pionowych i poprzecznych równa się 175.

na	nie	wziął	wi	mi	li	oj
ciec	ma	mo	wdom	li	sprzęt	nie
masz	cha	wia	gę	gos	swa	bo
ga	nie	ty	li	nie	po	ty
nie	ty	masz	da	mię	mo	dy
nią	na	da	ma?	je	swa	gą
nic	bym	mó	je	ry	mi	ty

ZADANIE KONKURSOWE.

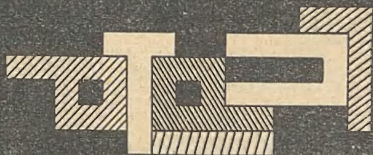
Z załączonych skrawków ułożyć portret znakomitego malarza polskiego?



ZADANIE KONKURSOWE.

Odgadnąć do jakich „gwiazd“ sceny polskiej należą te oczy?

Rozwiązanie łamigłówki z roku 1913.

*1. Hotel**2. Potop**3. Hipolit**4. Flet**5. Pulpit**6. Lech*

Rozstrzygnięcie konkursu

„Rocznika Gebethnera i Wolffa” na rok 1913, na nadesłanie

Dziejów literatury polskiej w 1000 wyrazów.

Na konkurs nadesłano ogółem 19 prac pod godłami: 1) „Ursus”, 2) Swój dla swoich, 3) „Taki wieszcz jaki słuchacz” (Mickiewicz), 4) „Ave Caesar”, 5) „Nic niema dla mnie obcego”, 6) Władysław Jagiełło, 7) „Rien n'est beau que le vrai seul est aimable...” (Boileau), 8) Historia literatury to sztandar kultury narodu, 9) Krzyż w kwadracie, 10) Sisyphii labores, 11) Bierzmy życie jakim jest, 12) Praca mrówcza bywa wdzięczną, 13) Nie suknia zdoła człowieka, 14) Homo proponit, 15) Nie trzeba nigdy tracić nadziei, 16) Im literatura bogatsza tem naród szlachetniejszy, 17) $44 + 44 = 1936$, 18) Kochanowski i Sienkiewicz, 19) Praca uszlachetnia.

Sąd konkursowy złożony z członków Redakcyi „Tygodnika Ilustrowanego” z Arturem Oppmanem (Or-Otem), Zdzisławem Dębickim i prof. H. Mościckim, o utworach powyższych wydał następującą ocenę:

Z pomiędzy 19 utworów, 16 prac nie kwalifikowało się zupełnie to rozstrzygania wartości. Są to prace prawie jednobrzmiące oparte na biernych amatorskich wyciągach z najbardziej znanych „Historii literatury”, i grzeszą brakiem znajomości przedmiotu.

Praca pod godłem: „Rien n'est beau que le vrai” i t. d. również nie mogła podlegać ocenie, gdyż po za innemi usterkami zawiera 1600 wyrazów a więc nie odpowiada warunkom konkursu.

Pozostałe dwie prace niemniej nie powinnyby być kwalifikowane do nagrodzenia, gdyż obie posiadają jednakowy błąd, mianowicie obszerniej traktując dawne epoki a za mało uwzględniając czasy najbliższe.

Sąd „unikając jednak niweczenia idei „Rocznika” a przeciwnie, pragnąc zachęcić czytelników do dalszych szperań, odznaczył dwa następujące utwory:

Nagrodą I-szą: (Rub. 25 i honorarium literackie) rękopis z godłem: „Taki wieszcz jaki słuchacz” (Mickiewicz).

Nagrodą II-gą: (honorarium) rękopis, Sisyphii labores”.

Po otwarciu kopert okazało się, iż autorem pierwszej z tych prac jest p. Franciszek Bruzdowicz, nauczyciel ludowy w Kolałach w ziemi łomżyńskiej, drugiej p. Ant. Bog. we Lwowie.

Na rok 1915 Redakcja „Rocznika Gebethnera i Wolffa“ ogłasza

KONKURS

na streszczenie w 1000 wyrazów „Geografii Polski”.

Za najlepsze prace wyznacza się nagrody:

I-sza rb. 25 oraz honorarium wierszowe przyjęte za artykuły literackie w „Roczniku“.

II-ga honorarium wierszowe. Warunki Konkursu: Utwory mają być nadsyłane w zamkniętej kopercie oznaczonej godłem. Do teŝże koperty ma być dołączona druga, opieczetowana, z teŝże godłem; wewnątrz nazwisko autora i adres.

Termin ostateczny nadsyłania utworów (pod adresem Redakcyi „Rocznika Gebethnera i Wolffa“ ul. Zgoda 12 w Warszawie) upływa d. 1 czerwca 1914 r.

Godło: „Taki wieszcz, jaki słuchacz“, Mickiewicz.

Dzieje literatury polskiej w 1000 wyrazów.

Naród polski przed przyjęciem chrześcijaństwa posiadał niewątpliwie rodzimą poezję ludową, odzwierciadlającą jego pogański światopogląd. Z chwilą wprowadzenia do Polski chrześcijaństwa literatura pogańska skazana została na zagładę. Duchowienstwo katolickie zaszczerpiło na naszej ziemi oświatę zachodnio-rzymską, z której się rozwinęła odpowiednia literatura.

Początkowy charakter nowej literatury był zupełnie obcy naszemu życiu narodowemu: autorowie—cudzoziemcy, język literacki—łacina, duch literatury wyłącznie kościelny,—oto jej zasadnicze cechy. Żeby się stać polską i narodową, musiała ona stopniowo wyzbyć się cech obcych na korzyść miejscowych czynników.

Pierwsze cztery wieki do XIV włącznie znamionuje powolny i słaby rozwój oświaty, więc teŝ i literatura z tego czasu jest uboga. Na jej dorobek składają się roczniki, kroniki, kazania, modlitwy i pieśni religijne.

Odmianą barwą od poprzednich odznacza się wiek XV, w którym oświata znacznie się rozszerza i pogłębia dzięki trzem czynnikom: ruchowi politycznemu szlachty, husytyzmowi, wresz-

cie humanizmowi. Stulecie XV jest u nas wiekiem przejścia od średniowiecza do czasów nowych. Wydało ono Długosza, ostatniego najznakomitszego przedstawiciela średniowiecza w Polsce i Ostroroga, pierwszego znakomitego zwiastuna polskiego Odrodzenia. Dzieła Długosza i Ostroroga pisane są prozą po łacinie. Wiersze i proza polska XV wieku nie miały tej wartości, co dzieła po łacinie pisane; znaczenie posiadają jedynie jako przygotowanie języka i stylu dla następnego okresu.

*

*

*

W drugiej połowie XVI wieku literatura polska święci swój „wiek złoty”. Bezpośrednią przyczyną jej wspaniałego rozkwitu jest rzetelna i wysoka oświata, która swój rozmach imponujący zawdzięcza nie szkołom krajowym, ale bujnemu życiu. Trzy bowiem czynniki z poprzedniego wieku doszły teraz do najwyższego natężenia, a zasilone potężnym prądem reformacji, spowodowały wielki podrost samowiedzy narodowej i wyraz jej siłowy w nauce i literaturze. Reformacji głównie też zawdzięczamy tryumf języka ojczystego na łaciną i unarodowienie literatury. Akademia krakowska, tłumnie odwiedzana w wieku XV przez cudzoziemców, teraz poczęła upadać. Obrawszy sobie za cel walkę z reformacją i posługując się przestarzałą scholastyką, zatraciła stopniowo charakter wyższej uczelni. Jeszcze raz zajaśniała potężnym blaskiem geniuszu Kopernika i zgasła.

Forma literatury wieku złotego pod wpływem humanizmu dochodzi do niebywałej piękności. Skarga podnosi prozę polską na wyżyny doskonałości, a Kochanowski, prawdziwy poeta—artyista, stwarza poezję polską. Pięknej formie literatury wieku złotego odpowiada szlachetna i mądra jej treść. Jedną z najwybitniejszych i najpiękniejszych cech literatury XVI wieku jest duch obywatelski, mądry i szlachetny patryotyzm. Wiek złoty literatury staropolskiej unieśmiertelniły cztery zwłaszcza nazwiska: Reya, jako ojca naszej literatury narodowej, Modrzezewskiego, jako jednego z najszlachetniejszych myślicieli polskich, Kochanowskiego, jako największego poety niepodległej Polski, i Skargi, jako największego ze wszystkich kaznodziei, jakich kiedykolwiek wydała Polska.

*

*

*

Literatura wieku XVII traci stopniowo to, co w stuleciu XVI było główną jej ozdobą i chwałą: mądrość i szlachetność treści oraz piękno formy. Ten upadek literatury tłumaczy się upadkiem oświaty, która w tym okresie utraciła najważniejsze pobudki swego rozwoju: wyścigi polityczne zakończyły się niepodzielnem zwycięstwem szlachty, duchowieństwo zaś po stłumieniu reformacji nie czuło potrzeby zajmowania się nauką.

W tym okresie dominujące stanowisko w poezji zajmuje epika z „Wojną Chocimską” Potockiego na czele, w prozie — Pamiętniki Paska.

W czasach saskich literatura dochodzi do zupełnego zdziwienia. Zgnusniały i skarłowaciały duch narodu odbił się w niej całkowicie.

Do odrodzenia mądrości myśli i piękna formy przyczyniła się literatura francuska, która u nas w wieku XVIII odegrała taką rolę, jak w XVI starożytna. Pod wpływem francuskiej literatura piękna rozwija się w dwu kierunkach: racjonalistycznym i czułościowym, oraz wytwarza trzeci—satyryczno-komiczny, zwrócony przeciw wadom starym i nowym. Pierwszy kierunek reprezentują: Naruszewicz, Krasicki i Trembecki. Przedstawicielami sentymentalizmu są Karpiński i Książnin. Trzecia grupa poetów—to komedyopisarze; największym talentem w tym kierunku jest Zabłocki.

Ideał szlachecki, przeszedłszy w ciągu czterech stuleci różne stopnie rozwoju, okazał w końcu brak żywotności. Próby zreformowania go pozostały jeno idealnemi wymagalnikami na przyszłość. Natomiast publicystyka ze Staszicem i Kołłątajem na czele i poezya pod sam koniec bytu Rzeczypospolitej zwróciły się do przedstawiania mas ludowych. Zapowiadało to początek ewolucyi społecznej, w której nie jedna warstwa, ale wszystkie miały uczestniczyć w wytwarzaniu ideałów różnorodnych i w próbach ich harmonijnej syntezy.

*

*

*

Pod koniec XVIII wieku zaszły dwa wielkie wypadki wielka rewolucya francuska i upadek Rzeczypospolitej polskiej. Pierwsza wzmocniła u nas zarody demokratycznego i wolnomyślnego dążenia, drugi zmusił naród do żywszego zwrócenia uwagi na swoje życie duchowe. Naukę polską w tym czasie świetnie reprezentują bracia Śniadeccy, oświata ogarnia olbrzymie przestrzenie. Rzetelnie usługi nauce i oświacie polskiej oddał racjonalizm, natomiast nie sprzyjał rozwinięciu się fantazyi i uczuciowości. Z siłą naturalnego popędu przeciwko suchemu racjonalizmowi i formalistycznemu pseudoklasycyzmowi w literaturze pięknej zbudziła się reakcya, której wyrazem stał się romantyzm. Walkę romantyków z klasykami skierował na właściwe tory Brodziński rozprawą: „O klasyczności i romantyczności”.

Po roku 1831 na wychodźstwie poezya romantyczna wzniosła się do najwyższych szczytów natchnienia i wydała arcydzieła wiecznotrwałej wartości. Pierwiastek filozoficzny w połączeniu z głębokiem odczuciem i odtworzeniem wypadków politycznych nadał odrębną cechę ówczesnemu natchnieniu. Poezya owoczesna stała się historyozofią, ewangelią i apokalipsą naro-

du naszego. Trzech wieszczów złożyło się na całokształt naszej twórczości romantycznej: Mickiewicz uczuciem i plastyką, Słowacki fantazyą i Krasieński refleksyą filozoficzną, wyrażoną w sposób poetycki.

W prozie rozwinęła się głównie historia i publicystyka. Najwybitniejszym w tym kierunku jest Lelewel. Pod piórem Korzeniowskiego komedia doznała przemiany: z komedyi „ty-pów” stała się komedią „charakterów”. W powieści obfitością nie mającą przykładu zdumiewa Kraszewski.

*

*

*

Czasy reakcyi ogólnie—europejskiej, rozpoczynające się z rokiem 1850, odbiły się także w umysłowości polskiej, i w niej, z powodu obniżenia poziomu naukowego, trwały stosunkowo najdłużej. Idee postępowe uległy potępieniu, natomiast rozpanoszyło się bezkrytyczne uwielbianie szlachetczyzny. Pol, Kaczkowski, a nawet Kraszewski i Korzeniowski ulegli wpływowi reakcyi. Pod koniec tego okresu powiał prąd liberalny, którego przedstawicielem jest Miłkowski.

Od czasu założenia Szkoły Głównej w Warszawie zaczyna się poziom naukowy w kraju zwolna podnosić. Szkoła Główna przygotowała nam zastęp uczonych i literatów, którzy ponieśli w naród hasła postępu pod sztandarem wiedzy przyrodniczej. Kierunek ten w literaturze nosi nazwę pozytywizmu. Najwybitniejszym bojownikiem pozytywizmu jest Aleksander Świętochowski.

W poezyi myśl filozoficzna, zasilona zdobyczami nauk przyrodniczych, a z drugiej strony dążność społeczna wzmocnienia organizmu narodowego znalazły piewców natchnionych w osobach Asnyka i Konopnickiej. Powieść nasza w Henryku Sienkiewiczu odniosła największy swój tryumf.

Nowy kierunek w naszych czasach, zmieniający wciąż swe nazwy stosownie do uwydatnienia pewnych tylko cech, czy nastroju ogólnego, czy nawet szczegółowego (impresjonizm, symbolizm, dekadentyzm, neoromantyzm, modernizm) przedstawia się niewątpliwie, jako reakcyja umysłowa względem pozytywizmu i realizmu.

26 maja 1913 roku.

Franciszek Bruzdowicz.

Godło: Sisyphii labores.

Historya literatury polskiej.

Legendy, pieśni, zagadki i przysłowia, stanowiące literaturę przedchrześcijańskiej Polski—nie utrwalone zapomocą pisma—zaginęły.

Dopiero po przyjęciu chrześcijaństwa, księża, jedyny wykształcony element w społeczeństwie, dają początek łacińskiej literaturze pisanej. Śród ciszy klasztornej pisze Kadłubek swą kronikę pełną głębokiej wiary, jaka cechowała ówczesne społeczeństwo; wcześniej nieco kronikę Polski napisał Gallus, ale są to wszystko prace łacińskie. — Dopiero w wieku XIII wielkie rozbudzenie życia religijnego wpłynęło na powstanie polskiej literatury religijnej, której zabytkami są: pieśni (Bogarodzica), kazania i psalterz Floryański. Jednakowoż są to dopiero początki literatury narodowej: język łaciński ma wciąż przewagę nad polskim, piśmiennictwo skutkiem niskiego poziomu oświaty rozwija się powoli, pomimo wpływu literatury czeskiej, a nawet pomimo założonego przez Kazimierza Wielkiego Uniwersytetu w Krakowie (1364), który znakomicie zaczął się rozwijać dopiero w wieku XV, gdy wielki rozkwit potęgi politycznej i ekonomicznej państwa wpłynął na rozbudzenie się ruchu umysłowego w narodzie tak, że do oświaty garnęli się nietylko księża, ale i świeccy. Wtedy literatura zaczyna potrochu wstępować na tory świeckie i narodowe: Długosz (1415 — 1480) pisze po łacinie wielką „Kronikę Polski”.

Już w wieku XV zaczyna się przedostawać z zachodu do Polski nowy prąd myśli ludzkiej — humanizm, dążący do odrodzenia literatury klasycznej, ale dopiero w wieku XVI bujnie się rozrasta dzięki napływowi cudzoziemców — humanistów i młodzieży polskiej, która, porzuciwszy trzymający się scholastyki uniwersytet krakowski, kształci się zagranicą i powraca do kraju przesiąknięta duchem humanizmu.

Rozmiałowani w łacinie humaniści przyczynili się do tego, że w Polsce, obok ubogiej jeszcze literatury narodowej, zaczyna się znów potężnie rozwijać literatura łacińska—nietylko naukowa, ale i piękna. Kopernik (1473—1543) swe wiekopomne dzieło „De revolutionibus orbium celestium” pisze po łacinie, w tym samym języku i Janicki (1516—1543) kreśli swoje piękne elegie. Jednakże już w drugiej połowie XVI w. powstaje bogata literatura narodowa. Złożyły się na to rozmaite czynniki: reformacja, której zarówno zwolennicy jak i przeciwnicy, chcąc mieć posłuch w narodzie, wydawali mnóstwo pism polemicznych oczywiście w języku narodowym, humanizm włoski, nabierający co-

raz więcej cech narodowych, a przejawiający się głównie w piękności formy literatury tego wieku.

W tymże okresie — literatura nie tylko wyzwala się z pęt łaciny, ale i rozwija znakomicie skutkiem coraz wyższej oświaty, nadającej literaturze cechę mądrego patryotyzmu, a czerpanej przez młodzież zagranicą, gdyż Szkoły polskie niższe i wyższe, będąc w rękach księży, posiadały charakter wyznaniowy i nie przyczyniały się do rozwoju oświaty. Głównie do rozwoju literatury przyczynił się niesłychanie żywy i powszechny ruch polityczny narodu. Doskonałym przedstawicielem szlachcica, którego ogólny prąd zbudził do nowego życia, jest Rey, którego prace o czysto praktycznej tendencji, zupełnie zaniedbane pod względem formy, są żywym obrazem pojęć i obyczajów ówczesnej szlachty. W tymże wieku Kochanowski pisze swe nieśmiertelne dzieła: „Psalterz” i „Treny”, a Modrzewski, rozumiejąc doskonale potrzeby ówczesnej Polski, walczy z przesadami szlachty, stając się gorącym rzecznikiem chłopów i mieszczan. Na wiek XVI przypadają również „Kazania sejmowe”, w których z wielkim zapamiętaniem i proroczym jasnowidzeniem przedstawiał Skarga reprezentantom narodu okropną przyszłość kraju, jeżeli nie zostanie usunięty nierząd społeczny i polityczny uważany za podwalinę Rzeczypospolitej.

Lecz krótki był ten złoty okres literatury, bo gdy w wieku XVII oświata, pod wpływem szkół jezuickich o charakterze wybitnie wyznaniowym, stale upadała, anarchia szlachecka zaczęła dobiegać zenitu, a katolicyzm zwyciężył reformację, poczęło zastygać życie polityczne narodu — jedna z najgłówniejszych dźwigni literatury, która zaczyna tracić piękność formy i szlachetność treści. Mamy w literaturze XVII w. wdzięczne sielanki Szymonowicza, poezye Zimorowicza, „pamiętniki” Paska, śliczną elegię Starowolskiego „Lament utrapionej Matki”, ale są to ostatnie przebliski złotego okresu literatury.

Wkrótce nadeszły czasy saskie: niepomiernemu rozpasaniu moralnemu narodu towarzyszył upadek oświaty i doszczętny zanik mądrej myśli politycznej ogółu. To też literatura w tym okresie doszczętnie traci piękno formy i mądrość treści.

Jednak już w początkach panowania Augusta 3-go zjawia się dzieło króla Leszczyńskiego, będące zapowiedzią odradzania się literatury, którą w drugiej połowie wieku XVIII pchnął na nowe tory St. Konarski, bezwzględny przeciwnik nierządu szlacheckiego i niezapomniany reformator oświaty.

Coraz to wspanialej rozwijająca się oświata, łącznie z ówczesnym racjonalistycznym piśmiennictwem francuskim, wywierają potężny wpływ na literaturę polską, która, pojawiając się, zadaniami jej jest wywalczenie zwycięstwa nowym pojęciom, budującym się w narodzie, posiada charakter tendencyjny, dydaktyczno-satyryczny. Krasicki, autor nieśmiertelnych bajek i satyr pełnych wdzięku i dowcipu, Naruszewicz, autor „Historyi

Narodu Polskiego", dzieła, stojącego na wysokości wymagań społecznej nauki, nawet Trembecki, wysoce uzdolniony acz zwłchnięty moralnie, a na polu literatury dramatycznej Zabłocki, Niemcewicz, autor nieśmiertelnych „Śpiewów historycznych”, — przodują w propagandzie nowych idei i chlóstaniu wad społecznych. Jedyne Książnin i Karpiński piszą sentymentalne poezye.

A w epoce sejmu czteroletniego, gdy Polska chwiała się nad przepaścią, na widownie literacka i polityczną występuje Kołłątaj, twórca Konstytucji 3-go Maja, autor niezliczonych pism politycznych, w których celuje konsekwentną argumentacją i czystym językiem; w tychże czasach nieśmiertelny Staszic pisze „Przestrogi dla Polski”—dzieło pełne gorącego uczucia, z jakim przekonywa naród o konieczności radykalnych reform.

Po rozbiórce Polski poezya wkracza na tory pseudoklasycyzmu, panującego wówczas wszechwładnie, zarówno w wyższych szkołach jak i w towarzystwach literackich. Osiński, Koźmian, Dmochowski ściśle przestrzegają prawideł klasycznych, stawiając na pierwszym planie piękno formy poezyi, a rugując z niej uczucie.

Lecz nadchodziły czasy wielkich przemian nie tylko systemów politycznych, ale i kierunków literacko-artystycznych. Napoleon, Byron—oto przedstawiciele tej wielkiej rewolucji. Teraz dopiero zrozumiano, że literatura powinna być narodową i że klasyczna forma nie da się pogodzić z narodową odrębnością treści. Nowy kierunek jednego tylko miał przedstawiciela w Brodzińskim, który, nie mając jednak wielkich zdolności, nie zdołał wywalczyć praw obywatelstwa swoim pojęciom. Dopiero wystąpienie genialnego, pełnego ognia i siły Mickiewicza sprowadziło poezyę na nowe tory, pomimo szyderstw jakie w gronie klasyków wywoływały jego arcydzieła, szczególnie: „Dziady” i „Sonety krymskie”. Geniusz Mickiewicza dobiega zenitu w Dziadach i Panu Tadeuszu, później poeta trawiony niedolą kraju i osobistymi niepowodzeniami dostaje się pod wpływ Towiańskiego i przestaje tworzyć.

Równie zgubnie podzielał towianizm na geniusz Słowackiego, odbijając się w utworach: „Genezis z Ducha”, „Król Duch”. Nieporównane mistrzostwo formy, siła wysłowienia cechują dzieła poety, który, czując, że droga wytknięta społeczeństwu przez spółzawodników nie wiedzie do celu, chciał im odebrać hegemonię duchową, wierząc, że: „Naród pójdzie za mną”. Trzeci nieśmiertelny poeta tej epoki—Kraśiński inną poszedł koleją. „Nieboska komeda”, „Irydion” znamionują nie tylko wielkiego poetę, ale i głębokiego myśliciela, a cudownej piękności „Przedświt” i „Psalmy” wypowiedają myśli autora o przyszłości i przyszłym posłannictwie narodu.

Oprócz tych wielkich romantyków Polski na niwie literac-

kiej pracuje wielu innych o niepoślednich talentach, ginących jednak wobec geniuszu trzech mistrzów. Odyniec — przyjaciel Mickiewicza pisze poezye i tłumaczy Byrona, Schiliera, Waltera Scotta; Malczewski pod wpływem Byrona pisze „Maryę”; Zaleski kreśli pełne poetycznej tęsknoty dumki ukraińskie, a na polu literatury dramatycznej pracują Fredro i Korzeniowski. Nieco później Pol, Syrokomla w literaturze gawędowej odtwarzają obrazy minionej przeszłości.

Jednocześnie z romantyzmem rozwija się powieść, wznosząc się na coraz wyższy szczebel doskonałości przy Kraszewskim, którego prace zdołały zastąpić publiczności wielce pożyteczne, lecz słabe zazwyczaj romanse francuskie.

W końcu wieku XIX na arenę literacką występują: Orzeszkowa, Konopnicka, Sienkiewicz, Prus i wielu innych autorów, których dzieła, uwielbiane w świecie całym, dowodzą, że literatura polska rozwija się coraz znakomiciej, stając w rzędzie znaczniejszych literatur świata.

Ant. Bog.

Rozstrzygnięcie konkursu

ogłoszonego w „Roczniku Gebethnera i Wolffa“ na rok 1913
na najwcześniejsze nadesłane rozwiązań
wszystkich podanych zadań.

PRYZNANO NAGRODY.

a) Dla Warszawy:

Nagroda I p. Janowi Kamińskiemu ul. Piękna 13.

Nagroda II p. Stanisławowi Rewolińskiemu ul. Hoża 39.

Nagroda III p. Mieczysławowi Feterowskiemu ul. Śliska 12.

b) Dla Prowincyi:

Nagroda I Inż. Felicjanowi Gadomskiemu w Dąbrowie Górniczej.

Nagroda II p. Czesławowi Olszewskiemu w Osiecinach gub. warszawska.

Nagroda III p. Czesławowi Jesionowskiemu we Włocławku ul. Żabia 27.

Znaczenie zadań w „Roczniku“ na rok 1913:

Rebusy: 1) Świdwa (dereń), 2) Kryminal, 3) Cerata, 4) Lirogon, 5) Serenada, 6) Minuta, 7) Stalagmity, 8) Kurara, 9) Wania, 10) Kolibry, 11) Fasola, 12) Karaluch, 13) Fajans, 14) Anilina, 15) Żubrówka, 16) Arabeski, 17) Modlitwa 18) Minaret, 19)

Heliotrop, 20) Ceramika, 21) Benefis, 22) Analiza, 23) Zatoka, 24) Miniatury, 25) Kazuar, 26) Mastodonty, 27) Sulamitka, 28) Polipy, 29) Nasturcya, 30) Pastorał, 31) Gryka, 32) Latawiec, 33) Poliszynel, 34) Halucynacya, 35) Zgaga, 36) Talmud, 37) Toreador, 38) Miłosierdzie, 39) Katastrofa, 40) Berberys.

Rebus duży: Istnieją dwie cenne tajemnice: spełniać swoje obowiązki codzien skorzej, rozumniej, dokładniej, i nigdy nie robić dwu rzeczy odrazu tylko jedną, ale gruntownie.

Szarada konkursowa: Jan Sobieski zasłynął w dziejach naszych, jako znakomity wojownik i sprawiedliwy monarcha.

Nagrody za najszybsze rozwiązanie zadań za „Rocznik“ na rok 1914, osobno dla Warszawy i Prowincyi:

Nagroda I-sza: Dwa albumy Konstantego Górskiego „Sybir“ w ozdobnych tekach (wartość rub. 10), *II-ga:* album Stachewicza „Boży Rok“ w ozdobnej tece (rub. 6), *III-cia:* album W. Kossaka „Duch pruski“ w ozd. tece (rb. 4).

Wyniki Konkursów będą ogłoszone w № gwiazdkowym „Tygodnika Ilustrowanego“ za rok 1913 i w „Roczniku“ na rok 1915.

Redakcye pism codziennych

w Warszawie.

„*Dzień*“. Redakcya i administracja ul. Warecka 15, wydawnictwa rok 5, za redaktora Ludw. Biernacki, wydawca Stefan Gorski. Prenumerata rocznie w miejscu rb. 6.60, na prowincyi rb. 9.

„*Gazeta Warszawska*“ istnieje rok 134, redakcya i admin. Szpitalna 14, redaktor i wydawca I. Z. Niklewicz, rocznie rb. 9 na prowincyi rb. 12.

„*Gazeta Poranna 2 grosze*“. Redakcya i administracja Zgoda 5, istnieje rok 3-ci, red. i wyd. Czesław Sobolewski, rocznie rub. 3, na prowincyi rb. 4.

„*Goniec Poranny i Wieczorny*“. Redakcya Szpitalna 1, administracja Zgoda 4, ist. rok 14, redaktor Karol Łaganowski, wydawca Zygmunt Makowiecki, rocznie rb. 7.20, na prowincyi rb. 9.60.

„*Kuryer Ilustrowany*“ ist. rok 2-gi, redakcya i administracja ul. Moniuszki 3, redaktor Jan Czempiński, wydawcy Stefan Unger i Stefan Niemyski. Prenumerata rocznie rb. 6, na prowincyi rb. 7.

„*Kuryer Polski*“ ist. rok 17, redakcyja i administracyja Szpitalna 12, redaktor i wydawca Ludwik Straszewicz, rocznie w Warszawie i na prowincyi rb. 4.

„*Kuryer Poranny*“ ist. rok 38, redakcyja Szkolna 13, administracyja Wierzbowa 3, za redaktora Wł. Rowiński, wydawca L. F. Fryze, rocznie rb. 4.80, na prowincyi rb. 7.

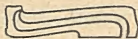
„*Kuryer Warszawski*“ rok 94-ty, Kr. Przedmieście 40, red. Konrad Olchowicz, wyd. Hortensya Lewentalowa i Zygmunt Olchowicz, rocznie rb. 9, na prowincyi rb. 12.

„*Naród — Wiadomości Codzienne*“ Chmielna 23, ist. rok 9, redaktor St. Gołębiowski, wydawca Kaz. Łazarowicz, rocznie rb. 4, na prow. rb. 4.60.

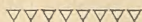
„*Nowa Gazeta*“ Szpitalna 10, wyd. rok 8, red. i wyd. St. A. Kempner, rocznie rb. 9, na prow. rb. 11.

„*Polak — Katolik*“ Trębacka 11, rok 9, redaktor i wyd. Ks. Ign. Kłopotowski, rocz. rb. 4.20, na prow. rb. 5.

„*Słowo*“ Szpitalna 12, rok 33, za redaktora Antoni Szablowski, wydawca Józef Wielowieyski, rocznie rb. 6, na prowincyi rb. 8.



Zdrowie niemowląt.



Karmienie dziecka. Najlepszym pożywieniem dla nowonarodzonego jest niezaprzecznie mleko matki. Ten niedościgniony sztucznie środek odżywiający, który samej przyrodzie zawdzięczamy, zawiera wszelkie składniki, przyczyniające się do rozwoju i wzrostu, bez obciążania żołądka. Początkowo należy dawać dziecku piersi co dwie godziny w dzień i dwa razy w nocy. Skoro dziecko już silnie ssać zaczyna, wzbiera także ilość mleka w tym stopniu, że okazuje się dostatecznym dawać ssać dziecku w dzień co 2 i pół godziny, w nocy zaś tylko raz, a później w większych odstępach czasu. Jest także wskazaniem opróżniać piersi przed jedzeniem. Jeżeli je dziecko nie wysysie, należy użyć do tego stosownego przyrządu, gdyż w przeciwnym razie mogłoby nastąpić zapalenie. Po nakarmieniu dziecka trzeba mu usta i dziąsła wmyć letnią wodą. Brodawki piersiowe powinna matka zmywać świeżą wodą i wódką francuską, ażeby je zahartować i zabezpieczyć przed popękaniem.

Sztuczne żywienie. Jeżeli matka nie jest w stanie sama karmić dziecka, wówczas nie należy zwlekać ze sztucznym pożywieniem i wyszukać jakiś pewny środek, któryby mleko matki mógł zastąpić. Ten idealny cel, żeby pokarm matki zupełnie zastąpić, nie został osiągnięty, dla tego też musimy się zadowolić takimi środkami pożywienia, które wedle dotychczasowego praktycznego doświadczenia temu celowi najlepiej odpowiadają.

Świeże mleko. Najczęściej używają do karmienia dzieci świeżego mleka, które wszędzie w dowolnej ilości można dostać. W wielu okolicach chorują krowy na gruźlicę i słusznie można się obawiać dawania dzieciom mleka, które zawiera prawdopodobnie zarazki gruźlicze.

Niekorzystne skutki sterylizacji. Staramy się zniszczyć bakcyle przez silne prażenie mleka, ale takie mleko ma niemiły smak, żółtawą barwę, wygląda nieapetycznie i jest przytem ciężko strawne, ponieważ części tłuszczu, rozpuszczone w mleku, zbierają się razem. Takie mleko powoduje prawdopodobnie niektóre słabości dziecinne a mianowicie szkorbut. Trudność dostania dobrego mleka w mieście istnieje niezaprzecznie i nadal też istnieć nie przestanie.

WIADOMOŚCI Z HYGIENY.

Ewentualne niebezpieczeństwo przy używaniu świeżego mleka. Już wyżej wspominaliśmy, jak trudno w miastach o dobre mleko. Najczęściej rozcieńczają je rzeczną wodą, która, jak wiadomo, zawiera rozmaite mikroby, wywołujące tyfus, odrę (kur), szkarlatynę (płonicę) i t. d. O rozmaitych sposobach fałszowania mleka za pomocą krochmalu, sody i t. p. nie chcemy się rozwodzić, gdyż i tak gazety prawie codziennie tę sprawę omawiają. Z tych tedy powodów łatwo pojąć, że mączka Nestle'a wyrobiła sobie z biegiem czasu u mieszkańców wszelkich miast i gorących krajów, letników i kolonistów stałe uznanie i wziętość.

Mączka Nestle'a. Genialnemu chemikowi Henrykowi Nestle w Vevey udało się nadać temu pożywieniu dogodną postać mączki. Używa on do teje mleka zupełnie zdrowych krów szwajcarskich, które przez większą część roku pasą się na połoninach alpejskich w zdrowym górskim powietrzu. Z takiego mleka sporządza się dotychczas według pierwotnego przepisu, polegającego na zgęszczaniu mleka w wolnej od powietrza przestrzeni (Vacum) oraz dodaniu cukru i miążkiego proszku sacharowego, ten najpopularniejszy i przez dzieci chętnie jadany preparat spożywczy.

Mączka Nestle'a jest chętnie jadaną, przytem korzystnie odżywia, jak tego dowodzą pulchne i tłuste dzieci, równocześnie też syci i wzbudza w dziecku błogie uczucie zadowolenia, nie przepelniając przytem jelit. Długoletnie doświadczenie i staranna obserwacja stwierdziły u dzieci, żywionych mączką Nestle'a, stały przyrost wagi, należyty rozwój kości i mięśni, oraz pomyślny stan funkcyonowania żołądka i jelit. Mówiąc, że już kilkumiesięczne dzieci mogą używać z dobrym skutkiem mączki Nestle'a jako uzupełnienia zwyczajnego pożywienia matki na myśli przedewszystkiem te dzieci, których matki same są najlepszymi żywicielkami. Niestety jednak, w naszych czasach, duchowego i fizycznego przeciążenia, liczba matek, które same mogłyby karmić swe dzieci, coraz bardziej się zmniejsza. Mleko jest częstokroć nie wystarczające i mało pożywne, w takich więc wypadkach nie pozostaje nic innego, jak zaraz w pierwszych miesiącach uciekać się do mączki Nestle'a, gdyż ona tylko potrafi najlepiej zastąpić mleko matki.



Fizyologiczne oczywistości.

Dopóki oddzielne narządy organizmu naszego są zdrowe, dopóty nie odczuwamy istnienia ich. Wiemy wprawdzie, iż posiadamy żołądek, lecz nie czujemy go, przynajmniej do tej chwili, dopóki należycie funkcjonuje. Nawet bicie serca naszego odczuwamy dopiero wtedy, gdy jest ono przepracowane, osłabione lub dotknięte wadą.

Tak rzecz się ma ze wszystkimi częściami naszego organizmu zarówno jak i z nerwami naszymi. Te ostatnie, wychodząc z mózgu i rdzenia pacierzowego, okrążają cały organizm nasz i dopóki są zdrowe i silne, wykonywują czynności swe w sposób przez nas niepostrzegany. W ogóle odczuwamy obecność nerwów wtedy dopiero, gdy system nerwowy jest osłabiony lub wyczerpany, gdy zwykłe objawy neurastenii występują na jaw. Wtedy jednak jest najwyższa pora, by przystąpić do energicznego zwalczania choroby za pomocą wzmacniania nerwów,

Każdy, kto zapagnie się dowiedzieć o racjonalnym, celowi temu odpowiadającym środku, przekona się, że doskonale działanie w takich wypadkach od wielu lat wykazuje Sanatogen Bauera. Preparat ten zaopatruje organizm w takie pierwiastki odżywcze, które utracone zostały w skutek przepracowania, kłopotów lub chorób. Innemi słowy: przywraca on energię, podnosi siły i odświeża krew. Nawet ludzie o słabych żołądkach i źle trawiący znoszą doskonale Sanatogen Bauera, a gdy systematycznie stosowany jest narówni z pokarmem, pomaga on lepszemu przetrawieniu tych pokarmów. Dzięki wyżej wymienionym własnościom, Sanatogen Bauera stosowany jest we wszystkich tych wypadkach, gdy należy wzmóc i ożywić energię życiową lub też odświeżyć organizm.

Sanatogen Bauera (oryginalny jest tylko w pudełkach zaopatrzonych w czerwoną banderolę) jest do nabycia w aptekach i składach aptecznych. Dokładne wskazówki zawarte są w broszurze: „Sanatogen Bauera—środek wzmacniający i orzeźwiający“, którą wysyła bezpłatnie Jeneralne Przedstawicielstwo Sanatogenu Bauera, Warszawa, Marszałkowska 129.

Dezynfekcyja na usługach kosmetyki.

Niedość jest stosować bezkrytycznie rozmaite środki, zmierzające do zabiegów kosmetycznych w celu [zakonserwowania czystości cery i skóry w ogóle.

Rzeczywista dbałość o niepokalaną czystość twarzy i ciała powinna się zasadzać na pilnem baczeniu ażeby wraz ze środkami kosmetycznymi, nie przenikały w organizm [rozmaite większe szkodliwe naloty pod postacią bakteryi i drobnoustrojów. W ostatnich czasach badania chemików i w tym kierunku odniosły zwycięstwo.

Przez mycie skoncentrowanych organicznych przypadków rtęciowych udało się rozwiązać [sprawę wyrabiania mydeł antyseptycznych.

Badania mianowicie znacznej ilości związków chemicznych doprowadziły do produkowania mydła „Providol“ odznaczającego się szczególnie silnemi własnościami antyseptycznemi.

Mydło to oprócz stwierdzonych własności gruntownego oczyszczania skóry, ze szkodliwych nalotów i zarazków odznaczają się jeszcze wielką zawartością i trwałością przy użyciu.

Mydła „Providol“ należy używać gdy idzie o usunięcie i wyleczenie dolegliwości skórnych oraz dezynfekcyi zaleconej przez lekarza, jako środek dezynfekcyjny i powinno znajdować się w każdym domu pomiędzy stałe używanemi środkami kosmetycznemi.

Mydło „Providol“ znalazło wszędzie zagranicą dzięki swoim zaletom dezynfekcyjnym i leczniczym, nader szerokie zastosowanie.

SKOROWIDZ

ważniejszych przedmiotów zawartych w „Roczniku”

- Aarhus 181.
Abbas II 203.
Abdul Hamid 104.
Aberdeen 181, 209.
Abgar Soltan 13.
Abisynia 186, 202.
Abukir 103.
Adamowicz B. 18.
Adamkiewicz J. 208.
Adams J. 179, 199.
Adelaida 209.
Aden 184.
Afganistan 152, 186, 202.
Afryka 221, 257, 261, 262.
Agadir 206.
Aigle 224.
Airolo 226.
Aix 210.
Ahmet Mirza 204.
Akvizwran 181.
Alajuela 211.
Albany 225, 228.
Albatenus 177.
Albert I 198.
Albert belg. 202.
Albertrandi Jan 151.
Aleksander I 57, 151, 152, 196.
Aleksander II 32, 196.
Aleksander III 196.
Aleksander VI 116.
Alwksander Jagiellończyk 104, 128.
Aleksandrya 184.
Alfons XIII 203.
Algier 131, 184, 210.
Alkohol 338.
Allahabad 211.
Almagesta 177.
Altona 181.
Aluminium 370.
Alzacya 220, 225.
Analfabetyzm. 221, 222, 223
Anaxagores 177.
Angers 210.
Angiellowiez A., 275.
Anglia 110, 186, 205, 209, 218, 219, 220, 230, 261.
Anna ang. 199.
Anna Cylejska 21.
Anna Jagiellonka 115.
Antwerpia 209.
Antymon 338.
Ameryka 110, 220, 221, 225, 257, 158.
Amsterdam 181, 212, 219.
Amsteten 225, 226.
Arago Fr. 178.
Aralus 177.
Aranjo 205.
Argentyna 202, 209, 228.
Argon 338.
Armiński F., 275, 290.
Armie świata 194.
Arndt 323.
Arras 225.
Arriaga d' 204.
Arszenik 338.
Artur Chester A. 199.
Askenazy S. 285.
Asnyk A. 103.
Astarta 129.
Astrachan 238.
Astrea 179.
Asuncion 212.
Ateny 177, 210.
Augsburg 181.
August II 31.
August III 128.
August T. 203.
Augustynowicz 18.
Aurich 181.
Australia 111, 209, 218, 219, 221, 257, 259.
Australia Polud. 209.
Austro-Węgry 110, 209, 262.
Austrya 192, 202, 220, 221, 225, 226, 228.
Auzont 178.
Azot 338.
Azya 257, 261.
Azya Mniejsza 221, 224.
Babczyński F. 290.
Bach J. S. 139.
Bachartowski M. 208.
Baden 225.
Badurski J. 275.
Baden 181, 225.
Bagdad 185.
Bagration 92.
Baile 215.
Bailly Fr. 179
Bajonna 181.
Baku 238.
Baliński M. 285.
Baltimore 185, 220.
Balzer O. 285.
Bałkany 335.
Bałucki M. 18.
Bamberg 181.
Bandrowski E. 290.
Bandrowski J. 18.
Bandtke J. S. 285.
Banghok 218.
Baraniecki A., 275.
Baraniecki M. 290.
Baranowski J. 290.
Baranowski M. 275.
Baranowski W. 275.
Barbara Radziwiłłówna 68.
Barcelona 181, 210, 219.
Barcewicz St. 115.
Barczewski P. P. 275.
Barnard 179, 180.
Bartkiewicz Z. 18.
Bartoszewicz A. 275.
Bartoszewicz J. 285
Barzyński W. 275.
Batawska rzeczp. 68.
Batory Andrzej 128.
Battle I. 205.

- Baudoin de Courtenay J. 285.
 Baudoin P. G. 275.
 Bautzen 181.
 Bawarya 218, 224, 225, 228.
 Bayreuth 181.
 Bazylea 184.
 Beatenbeg 224.
 Becker O. 139.
 Beirut 224.
 Belgia 202, 209, 221, 226, 228.
 Belgrad 181.
 Belfast 209.
 Belmont L. 18.
 Bem G. A. 285.
 Bem Józef gen. 151.
 Bentkowski F. 285.
 Beranger Jan 104, 240.
 Berber 214.
 Berek Joselowicz 127.
 Berent J. 18.
 Berezyna 141.
 Bergen 181.
 Berger R. 103.
 Berlin 99, 128, 181, 212, 218, 225.
 Bern Szwajc. 215.
 Berno Mor. 181.
 Berton K. 208.
 Bethowen L. 115.
 Bęczkowska 18.
 Bedzin 252, 310.
 Białecki A. 285.
 Białogród 213.
 Biegeleisen H. 285.
 Bielefeld 181.
 Bieliński F. 275.
 Bielowski A. 285.
 Bielska 18.
 Biernacki A. P. 275.
 Biernat J. 208.
 Biesiadecki A. 275.
 Biliński K. 208.
 Billingshurst S. 204.
 Binder F. 208.
 Birkenmajer L. 290.
 Birmingham 209, 219.
 Bizmut 338.
 Bliźnięta 118.
 Bloemfontain 214.
 Blüthner G. 103, 139.
 Boabdil 20.
 Bobrowniki 310.
 Bobrzyński M. 285.
 Bodzentyn 310.
 Bogdanowicz K. 290.
 Bogota 211.
 Bogorya 310.
 Bogucki A. 275.
 Bogucki A. 275.
 Boguski J. 290.
 Boguslawski W. 275.
 Bohm Ch. 127.
 Bohowityn 18.
 Bohusz F. K. 276.
 Bohusz-Siestrzeńciewicz S. 11.
 Boieldieu Z. 151.
 Boieau 240.
 Bojarski A. 1276.
 Bolesław I śląz. 68.
 Bolesław Chrobry 104.
 Bolesław Jerzy II 56.
 Bolesław Kędzierzawy 128.
 Bolesław Krzywousty 104, 128, 141.
 Bolesław Wsłydlivy 151.
 Bolesławiec 310.
 Bolimów 310.
 Boliwia 181, 202, 209, 228.
 Bolonia 215.
 Bombay 185, 211, 218.
 Bonaparte 197.
 Bona Sforza 140, 151.
 Bond 179.
 Bonilla M. 203.
 Bonn 181, 212.
 Borda 178.
 Bordeaux 181, 210.
 Borek S. 276.
 Borodno 115.
 Boston 185, 218.
 Bougureau Adolf 104.
 Bouguer 178.
 Boulogne 225.
 Beraclawszczyzna 68.
 Bradley 178.
 Brahms J. 67, 115.
 Branca G. 47.
 Brandenburg 181.
 Brandowski; A. 285.
 Brandowski 18.
 Brandt F. 276.
 Braungardt Fr. 115, 127.
 Brazylia 202, 209, 218, 221, 228.
 Brema 181.
 Brewster 179.
 Brodowski 18.
 Brodzki 18.
 Brok 310.
 Brom 338.
 Brouardel 324.
 Bruchnalski W. A. 285.
 Brückner A. 285.
 Bruksella 181, 209, 218, 225, 226.
 Brunświk 181.
 Bruyère la 240.
 Brest 181.
 Bristol 181, 209.
 Brześć Kujaw. 311.
 Brzeża W. 18.
 Brzesko Stare 310.
 Brzezński H. 67, 127.
 Brzeziny 311.
 Brzostany 245, 253.
 Brzostowski K. 276.
 Brzozowski S. 18.
 Buchanan 199.
 Budyści 215.
 Budzyszyn 220.
 Buenos Ayreś 185, 209, 218.
 Buiwid O. 276.
 Bukareszt 213.
 Bukowski H. 276.
 Bułgaria 202, 209, 228, 262.
 Burboni 140.
 Buchara 186.
 Burdach dr. 23.
 Bukareszt 181.
 Bunsen 179.
 Buraczewski; J. 290.
 Burboni 197.
 Buren M. v. 199.
 Burger 323.
 Bürgerstock 224.
 Budapeszt 181, 209, 218.
 Bydgoszcz 181, 253.
 Byron 20, 240.
 Bytom 246.
 Cabrera M. E. 203.
 Caen 210.
 Cagliari 215.
 Calais 181, 225.
 Calcium 338.
 Cambaceres 197.
 Cambrigde 209.
 Camerino 215.
 Capetown 214.
 Caracas 215.
 Caro J. 285.
 Carlisle 225.
 Carnot M. F. S. 198.
 Casanowa (Lutosławska) 18.
 Cassini 177, 178.
 Catania 215.
 Catargo 211.
 Cecora 128.
 Cegielski H. 285.
 Celichowski Z. 285.
 Celorico de Basto 213.
 Ceraski W. 290.
 Cerera 178, 180.
 Centnerszwer M. 290.
 Cetynia 210.
 Chalubiński T. dr. 140, 276.
 Chaminade C. 127.
 Chantemesse 332, 334.
 Chaves 213.
 Charlemagne 196.
 Charków 238.
 Chartum 215.
 Chiciny 311.
 Chelmicki Z. ks. 18.
 Chelmo 253.
 Chelm 311.
 Chemnice 181.
 Chesterfield lord 117.
 Chicago 185, 214, 218.
 Childeryk III 196.

- Chili 202, 209, 228.
 Chińczycy 129, 177.
 Chiny 186, 192, 202, 210, 218, 219.
 Chiwa 186.
 Chlebowski; B. 286.
 Chłopecka J. 151.
 Chłopecki A. 208.
 Chłopicki Józ. 20.
 Chlor 338.
 Chmielnicki Bohdan 104, 152.
 Chmielnik 252.
 Chmielowski P. 286.
 Chocin 140.
 Choc 311.
 Chodkiewicz Al. 68.
 Chodikiewicz Karol 115.
 Choloniewski A. 243, 246.
 Chopin Ft. 19, 103, 115, 127.
 Choromański 18.
 Choynowski 18.
 Chreptowicz J. 276.
 Chrystyan X. 202.
 Chrystyania 181, 212.
 Chrzanowski . 286.
 Chrzanowski W. 18.
 Ciechanów 311.
 Cieszkowska 18.
 Cieszkowski A., 286.
 Cieszkowski L. 290.
 Cink A. 115.
 Clark 214.
 Clementi M. 127.
 Clermont 210.
 Cleveland 219, 225.
 Cleveland G. 199.
 Clovis 196.
 Coimbra 213.
 Conan Doyle 241.
 Corelli M. 240.
 Cork 181, 225.
 Corelli M. 240.
 Corneille 240.
 Cornell 214.
 Cos 225.
 Courtois P. 115.
 Crewe 225.
 Cuszyna 68.
 Cuvillier Ch. 127.
 Cuxahaven 181.
 Ćwikliński L. 286.
 Ćwirko 19.
 Cyna 338.
 Cynk 338.
 Cywiński Z. 276.
 Czaban E. 276.
 Czacki Tadeusz 127, 276.
 Czapski Hutten E. 276, 286.
 Czarniecki Stefan 104, 152.
 Czarnogórze 202, 210, 262.
 Czarnylas 311.
 Czartoryski A. 7, 276.
 Czartoryski J. K. 276.
 Czyniański E. 290.
 Czan-czan 218.
 Czerniowce 209.
 Czerny G. 103.
 Czernsk 311.
 Czerwiński 311.
 Czestochowa 140, 252, 311.
 Czu-Hong 177.
 Czun-Kin 218.
 Dąbkowski P. 286.
 Dąbrowice 311.
 Dąbrowski H. gen. 67, 140.
 Dąbrowski A. 290.
 Dąbrowski Ig. 18.
 Daleszyce 311.
 Damaszek 185, 224.
 Dancla Ch. 67.
 Dania 111, 116, 179, 186, 226, 311.
 Daniłowski 19.
 Darlington 220.
 Darnsztat 182.
 Dawid J. W. 286.
 Davoust 92.
 Dawidowa J. 276.
 Delcassé 206.
 Delft 212.
 Dębicki Z. 9.
 Dębnicki W. M. 286.
 Denhoff G. 20.
 Deotyma 19.
 Dessau 182.
 Descartes 177.
 Diabelli A. 103, 139.
 Dijon 210.
 Dickstein S. 290.
 Dijon 210.
 Długosz Jan 68.
 Dmochowski Fr. 12.
 Dobrzański A. 208.
 Dobrzycki H. 276.
 Dobrzycki St. 286.
 Dobrzyń n. Wisłą 311.
 Dolinowski J. 276.
 Demeyko Ign. 290.
 Domeyko Z. 290.
 Dominikańska Rsp. 186, 202, 210.
 Doncaster 225.
 Doppler 179.
 Dorpat 152, 182, 213, 238.
 Dortmund 182.
 Draper H. 179.
 Dreżno 182.
 Drohobycz 253.
 Drontheim 182.
 Drozdowski J. 115.
 Dryakiew 145.
 Dreżno 219.
 Drzewica 311.
 Dubiecki M. 286.
 Dubitkowski T. 11.
 Dublin 182, 209, 225.
 Duisburg 182.
 Damas A. 240.
 Durham 209, 230.
 Durra H. 67.
 Durski A. 276.
 Dussek J. 139.
 Düsseldorf 182.
 Dybicz 20.
 Dybowski B. 291.
 Dybowski W. 291.
 Dygasiński A. 19.
 Dyplom październikowy 128
 Dyrektoryat 197.
 Działoszyn 253 311.
 Działowski Z. 276.
 Działyński T. 276.
 Dzierżuszycki M. 286.
 Dzierżowski Sz. 291.
 Dzierżon J. 277.
 Dzierwulski E. 291.
 Edward IV 199.
 Edward VII 104, 199.
 Edyburg 182, 209, 225.
 Egbert 198.
 Egipt 192, 203, 218, 221.
 Eigerwald 224.
 Eisenach 182.
 Ekaterynburg 238.
 Ekaterynosław 238.
 Ekwator 203, 210, 228.
 Eleonora królowa 152.
 Elżbieta ang. 240.
 Elżbieta ces. Austr. 146.
 Elżbieta ces. ros. 20, 196.
 Ems 182.
 Erazm Roterdamczyk 128
 Erfurt 182.
 Erlangen 212.
 Erzepki B. 286.
 Espen Th. 127.
 Esperanto 295, 301.
 Essen 182.
 Esteja 19.
 Estkowski E. 277.
 Etienne St. 220.
 Estewa 19.
 Estreicher K. 286.
 Estreicher S. 286.
 Eudoksyusz z Knidu 177.
 Europa 221, 257, 261.
 Exeter 225.
 Fall L. 67, 103.
 Falkowski J. 277.
 Fallières A. 198.
 Farydit 240.
 Faure F. 198.
 Feist A. 277.
 Feidman 30, 150.
 Ferdynand austr. 198.
 Ferdynand car bulg. 202.
 Ferdynand II 198.
 Fernel 177.
 Ferrara 215.

- Fessenden 179.
 Fichte 323.
 Fijałkowski A. M. 277.
 Filadelfia 218.
 Filip VI, 196.
 Filip „Długi” 195.
 Filip Piekny 196.
 Filip Śmiały 196.
 Fillmore M. 199.
 Finkel L. 286.
 Finlandya 116, 213, 214, 221.
 Fizeau 179.
 Flaum M. 291.
 Florencya 182, 225, 226.
 Flota polska 141.
 Fluor 338.
 Folkierski W. 291.
 Fonberg I. 291.
 Fonseca de H. 202.
 Formoza 263.
 Fosfor 338.
 Foucauld 179.
 Fudakowski B. 291.
 Fulda 182.
 Fürth 220.
 Franciszek I 198.
 Franciszek I 240.
 Franciszek I franc. 197.
 Franciszek II 104, 197, 198.
 Franciszek II ranc. 140.
 Franciszek Józef 68, 198, 202.
 Franke H. 139.
 Frankfurt n. Odrą 182.
 Francya 110, 158, 192, 210,
 220, 221, 225, 228, 240.
 Frankfurt n. Menem 182.
 Fraenhofner 178.
 Freiburg 212, 225.
 Fritsche G. 277.
 Fryburg 215.
 Frydrychshafen 225.
 Frölich O. 103, 115.
 Fryderyk ks. ślązk. 68.
 Fryderyk III 128.
 Fryderyk August 7, 140, 152.
 Fryderyk Jagiełłończyk 116,
 128.
 Fryderyk pruski 198.
 Fryderyk II niemiec. 198.
 Fryderyk „Wielki” 198.
 Fryderyk Wilhelm 198.
 Fryderyk Wilhelm I 198.
 Fryderyk Wilhelm II 116, 198.
 Fryderyk Wilhelm III 198.
 Fryderyk Wilhelm IV 198.
 Frydrychshafen 225.
 Gąbin 182.
 Gade N. W. 139.
 Galicya 244.
 Galileusz 177, 179.
 Gamaston 30.
 Gandawa 182, 209.
 Ganschals C. 127.
 Gasiorowski W. 226.
 Garfield J. A. 199.
 Garwolin 311.
 Gautier J. 277.
 Gawalewicz M. 30.
 Gawroński W. 67, 139, 151.
 Gdańsk 182, 253.
 Gejza II 68.
 Genewa 215.
 Genua 182, 215.
 Gesclin Du 240.
 Georges Sand 240.
 Gera 182.
 Getynga 182, 212.
 Gibraltar 182.
 Gidle 311.
 Giessen 212.
 Girdwojn M. 291.
 Glasgow 182, 209, 218.
 Gliński K. 30.
 Gliń 224.
 Gliwice 246.
 Gloger Z. 286.
 Goethe 323.
 Godard Ch. 19.
 Godecki F. 115.
 Godlewski E. 291.
 Godlewski T. 291.
 Godlynga 152.
 Gólkowski J. 277.
 Gołuchowski J. 286.
 Gomez J. W. 204, 205.
 Gomulicki W. 30.
 Goniec Por. i Wiecz. 259.
 Górecki Ant. 116.
 Gorlice 182.
 Gorcyn J. A. 20.
 Górczyński B. 30.
 Gorniergrat 224.
 Gosiewski Krzysztof 104.
 Gosiewski W. 291.
 Gosławski M. 140.
 Gostynin 314.
 Gota 182.
 Gotenburg 215.
 Grabowski A. 286, 291.
 Grabowski E. 208.
 Grabowski Ign. 30.
 Grzybowski J. 291.
 Grabowski T. 286.
 Grant U. S. 199.
 Graczyński B. 286.
 Grau Wadmeyer A. 208.
 Gray 179.
 Graz 182, 209.
 Grecy 129.
 Grecya 186, 192, 203, 210,
 221, 229.
 Grecz M. 9.
 Greenwich 182.
 Greifswald 212.
 Grenada 210.
 Grenobla 210.
 Grévy J. 198.
 Grieg E. 67, 103, 127, 139, 140.
 Grillparzer 324.
 Grimmelshausen 322.
 Grodno 116.
 Gródec 245, 253.
 Grójec 314.
 Groningen 212.
 Groszlik S. 291.
 Grubiński F. 291.
 Gruszecki Ar. 31.
 Grzegorz X, 115.
 Grzegorz XIII 68, 105, 117.
 Grzegorz XIV 151.
 Guatemala 203, 210.
 Guignard 154.
 Guitone d'Arezzo 68.
 Gumpłowicz L. 286.
 Gurlitt C. 19, 115.
 Gustaw I Waza 116.
 Gustaw II Adolf szwedz. 140.
 Gustaw V 205.
 Gustawicz B. 291.
 Güstrow 225.
 Gutwiński R. 291.
 Haakon VII 204.
 Habibula Chan 202.
 Haendel 115, 139.
 Haiti 203, 210.
 Hajota 31.
 Halba 214.
 Halle 212.
 Haller A. 208.
 Halley 178.
 Hamburg 182, 218.
 Hankou 218.
 Hanower 182, 225.
 Hanowerski dom. 199.
 Hans Sachs 322.
 Hanusz J. 286.
 Harding 178.
 Harold II. 198.
 Harrisburg 225.
 Harrison B. 199.
 Harrison W. H. 199.
 Hauptman 324.
 Hawanna 185, 211.
 Hawr 182.
 Haydn J. 56.
 Hayes R. B. 199.
 Hebdów 314.
 Hebrajczycy 129.
 Heidelberg 182, 212.
 Heine 323.
 Helmholtz 179.
 Heneke 179.
 Helgoland 182.
 Heliometr 178.
 Helsingfors 182, 213.
 Hempel J. 291.
 Henryk II 197.
 Henryk III 197.
 Henryk IV 68, 197.
 Heiryk V niem. 68.

- Henryk VI ang. 68.
 Heiryk VI 141.
 Henryk VII 199.
 Henryk VIII 199.
 Henryk Brodaty 44, 128.
 Henryk Walezyusz 68, 116, 151.
 Herder 23.
 Herschel 178, 179.
 Hilarow M. 151.
 Hiparch 177.
 Hiszpania 192, 203, 210, 219, 229.
 Hoffmann 323.
 Holandya 111, 192, 221.
 Honduras 203, 210.
 Horodeczno 104.
 Horodlo 127.
 Howard D. 203.
 Hrubieszów 252, 314.
 Hube M. 291.
 Hugo Kapet 196.
 Hugo W. 240.
 Hull 182.
 Humphry-Ward 240.
 Huyghens 177.
- Ibsen H. 68.
 Ignatowski R. 277.
 Iłow 314.
 Ilza 314.
 Indyane 214.
 Indy 152, 211, 218, 219, 224.
 Indy Cesarstwo 211.
 Indy Wschod. 192, 218, 221.
 Infanty 151.
 Inowlódz 314.
 Innocenty IX 128.
 Insbruk 182, 209.
 Irkuck 185, 238.
 Irlandya 209, 230.
 Islam 262.
 Iwan Groźny 151.
 Iwan VI 196.
- Jabczarski T. 277.
 Jabłonowski A. 287.
 Jabłonowski J. A. 277.
 Jabłonowski Wl. 42.
 Jackowski M. 277.
 Jachowicz St. 277.
 Jadwiga królowa 151.
 Jadwiga Ś-ta 128.
 Jadzwingowie 128.
 Jakób II 199.
 Jakubowiczowa J. 277.
 Jan II 196.
 Jan XXI 68.
 Jan z Dukli 116.
 Janick Fr. 115.
 Jan Huss 140.
 Janicki S. 291.
 Jan Kazimierz 115, 116 140, 151.
- Jan Olbracht 19, 68, 104, 128.
 Janowiec 314.
 Jan Sobieski 68, 104, 115, 116, 128.
 Jan Zlotousty 116.
 Jan Zygmunt 198.
 Japonia 158, 186, 203, 211, 218, 221, 229.
 Japończycy 210.
 Jaroeki F. 291.
 Jaroehowski K. 287.
 Jarosław 245.
 Jasiński F. 277.
 Jasiński Jakób 140.
 Jasna Góra 68, 128.
 Jassy 182.
 Jastrzebowski W. 291.
 Jaśkiewicz J. 277.
 Jefferson T. 199.
 Jellenta 42.
 Jena 212.
 Jenisejsk 185.
 Jerozolima 185.
 Jerzmanowski E. 277.
 Jerzy V 199, 205.
 Jerzy Wilhelm 198.
 Jeske-Choński T. 42.
 Jeż T. T. 42.
 Jędrzejewicz J. 291.
 Jędrzejów 314.
 Jimenez R. 204.
 Joachim Murat 128.
 Joanna d'Arc 68, 104.
 Jod 338.
 Johannesburg 214.
 Johnson A. 199.
 Jordan (Wieniawski) 42
 Jozihito 203.
 Jowisz 177, 178, 180.
 Józef I 198.
 Józef II 198.
 Joyce A. 67.
 Juan-szi-kaj 202.
 Juliusz Cezar 69.
 Jundziłł J. 292.
 Jungfrau 224.
 Junona 178, 180.
 Junosza-Szanawski K. 42.
 Jurkiewicz K. 292.
 Jurystowski M. 108.
- Kachowski gen. 116.
 Kadyks 183.
 Kaczkowski Z. 43.
 Kair 185.
 Kalendarz 10.
 Kalendarz Gregoryński 128.
 Kalifornia 131, 214.
 Kalinka W. 287.
 Kalinowski K. D. 277.
 Kalisz 252, 314.
 Kalkuta 185, 211, 218.
 Kaluszyn 252.
 Kamięczyk 314.
- Kamieniec Podolski 68 116.
 Kanada 114, 211, 221.
 Kant 323.
 Kanton 185, 218.
 Kapetowie 196.
 Kapius Grzegorz 128.
 Karasiński A. 67, 103, 127.
 Karbon 338.
 Karczewski W. 292.
 Karliński F. 292.
 Karłowicz M. 19, 67, 140, 287.
 Karlwingi 196.
 Karlsruhe 182.
 Karol I ang. 199.
 Karol II ang. 199.
 Karol II hiszp. 140.
 Karol III hiszp. 152.
 Karol IV czes. 141.
 Karol V 116.
 Karol V franc. 196.
 Karol VI franc. 196.
 Karol VII franc. 197.
 Harol VII 198.
 Karol VIII franc. 197.
 Karol IX 105, 197.
 Karol IX szwedz. 128.
 Karol X franc. 103, 197.
 Karol XII 115.
 Karol XII szwedz. 140.
 Karol rum. 205.
 Karol Szlachetny 196.
 Karol Wielki 105.
 Karpiński A. 292.
 Kartagina 183.
 Kassala 215.
 Kassel 182.
 Katania 181.
 Katarzyna I 196.
 Katarzyna II 128, 196.
 Katarzyna Habsburska 128
 Katarzyna Jagiellońska 140.
 Kaun H. 127.
 Kawczyński M. 287.
 Kazań 182, 213, 238.
 Kazimierz Jagiellończyk 116, 140.
 Kazimierz ks. Mazow. 116.
 Kazimierz pod Koninem 314.
 Kazimerz Wielki 140.
 Kazimirski de Biberstein A. 287
 Kański A. 277.
 Kepler 177.
 Kępiński S. 292.
 Kętrzyński W. 287.
 Kiecki K. 278.
 Kiel 182, 212.
 Kielce 252, 314.
 Kijów 99, 182.
 Killingworth 220.
 Kioto 211.
 Kirchof 179.
 Kirkor A. 278.

- Kinley Mac W. 199.
 Kipling R. 240.
 Kistrzyń 183.
 Kiszynów 238.
 Kittel Fr. 151.
 Kiusku 214.
 Klausthal 220.
 Klemens X 151.
 Klimuntów 314.
 Klopstock 322.
 Klajpeda 152.
 Klodawa 315.
 Knox Polk J. 199.
 Kobalt 338.
 Koblencya 182.
 Koburg 183.
 Kochanowski J. K. 287.
 Koerner 323.
 Konar A. 43.
 Konarski M. 278.
 Konarski S. 278.
 Konary 315.
 Korewicz J. 292.
 Końcewicz L. 287.
 Konczyński T. 43.
 Konfederacya Barska 103, 104.
 Konfederacya Targowicka 68.
 Konfederacya Tyszowiecka 152.
 Kongo 202.
 Koniecpol 315.
 Konin 315.
 Konopnicka M. 54.
 Konwent nar. 197.
 Konrad VI 127.
 Konrad Mazowiecki 104.
 Końskie 315.
 Konstancya 183.
 Konstacyjski sobór 152.
 Konstancy W. Ks. 140.
 Konstancy grek. 203.
 Konstancyopol 68, 183, 218.
 Konsulat 197.
 Konwencya narodowa 128.
 Komitet nar. pol. 140.
 Kolberg O. 287.
 Koleje zel. 220, 282.
 Kolmar 183.
 Kolno 315.
 Kolonia 182, 219.
 Koloszwaz 209.
 Kolo 252, 315.
 Kopczyński Onufry 141, 287.
 Kopenhaga 183, 210, 226.
 Kopera F. 287.
 Kopernik 177.
 Koprzywnica 315.
 Korczyn 315.
 Kordecki Aug. Ks. 140.
 Korea 186.
 Kordoba 209.
 Kordyliery 186.
 Korsak Józef 128.
 Kortez Ferdynand 104.
 Korzeniowski J. 54.
 Korzon T. 287.
 Kościerzyn 253.
 Kościuszko 68, 128, 140, 152.
 Kosiakiewicz W. 54.
 Kosiński W. 292.
 Kossakowski Józ. 12, 20, 140.
 Kossowski J. 208.
 Kostaryka 204, 211.
 Kowal 315.
 Kowalczyk J. 292.
 Kowalewska Z. 292.
 Kowno 226.
 Koziobrodzki hr. 208.
 Koziobrodzki T. 207.
 Kozenice 315.
 Kozubowski A. 278.
 Kraków 68, 115, 116, 140, 183, 209, 254.
 Kramsztyk S. 292.
 Krasnystaw 315.
 Kraushar A. 287.
 Krautstoff St. 67.
 Kramsztyk S. 292.
 Krasnystaw 315.
 Kraushar A. 287.
 Krechowjecki A. 54.
 Kremel 128.
 Kremer J. 287.
 Kreuznach 183.
 Krogulski; I. 151.
 Krogulski W. 67, 115, 151.
 Królestwo Polskie 68, 313, 243, 251.
 Królewiec 183, 212.
 Kremer M. 44.
 Kromwell O. 199.
 Kromwell R. 199.
 Kronenberg L. 278.
 Kronsztad 183.
 Krukowiecki gen. 115.
 Krupe 315.
 Krupński F. 287.
 Krusiński S. 287.
 Kryłów 316.
 Krynicki W. 208.
 Kryński A. 287.
 Krzeczunowicz K. 278.
 Krzemieniec 127.
 Krzemiński S. 287.
 Krzepice 316.
 Krzywińbki L. 287.
 Krzywoszewski; S. 54.
 Krzyżacy 20, 103, 152.
 Krzyżanowski A. 292.
 Krzyżanowski J. K. 278.
 Krzyżanowski S. 287.
 Książ W. 316.
 Księżyc 179, 180.
 Kuba 211, 204.
 Kubala L. 287.
 Kuczynski E. 208.
 Kuhlau Fr. 151.
 Kulwiec K. 292.
 „Kuryer Litewski” 12.
 „Kuryer Warszawski;” 335.
 Kurlandya 152.
 Kurozewki 315.
 Kurpiński F. 103.
 Kurpiński K. 127.
 Kutno 316.
 Kutuzow 116.
 Kwasoród 338.
 Kwiatkowski E. 208.
 Kwiatkowski J. 208.
 Kwizdyński obw. 253.
 Lachnicki C. 278.
 Lack Th. 145, 127.
 Lam Jan 55.
 Lamowie 205.
 Lancaster 199.
 Ład 316.
 Lange A. 55.
 Lange G. 127.
 Langley 179.
 La Plata 209.
 Laplace 178.
 Lasocki W. 278.
 Lassale 179.
 Lautenbrunnen 224.
 Lebrun 197.
 Leer 225.
 Legiony polskie 104.
 Leibnitz 322.
 Leiden 211.
 Lelewel J. 68.
 Lenau 323.
 Leo J. 278.
 Leodyum 209.
 Leona 212.
 Leoncavallo R. 103.
 Leopold I 198.
 Leopold II 198.
 Lessing 322.
 Leszczyński Jan, 278.
 Leszczyński St. 21.
 Leszek Biały 140.
 Leszek Czarny 116.
 Leszno 253.
 Leverrier 179.
 Lewandowski L. 31, 127.
 Leyda 209.
 Leysin 224.
 Liais 179.
 Liberya 186, 203, 211.
 Lichner H. 151.
 Liebelt K. 288.
 Lignica 183.
 Ligondes du 179.
 Lille 210.
 Lillo A. 10.
 Lincoln A. 199.
 Linde I. I. 6.
 Linde S. 288.
 Linde S. B. 5, 6.
 Lipawa 238.
 Lipiński J. 278.
 Lipno 316.

- Lipsk 183, 212, 213, 219 225.
 Lippershey 177.
 Lisbona 183, 213.
 Liszt Fr. 103, 139.
 Litwini 251, 252.
 Liw 316.
 Liwerpool 183, 209, 218, 220.
 Liworno 183.
 Löbental 220.
 Lochman W. 127.
 Lockyer 179.
 Londyn 99, 183, 209, 218 225, 226.
 Lortzing 103.
 Löschhorn A. 151.
 Lotaryngia 225.
 Lotnicy 165.
 Lotnicy 165.
 Loubet E 198.
 Louvain 209.
 Lozanna 215.
 Lubeka 183.
 Lubelczyk W. 278.
 Lubelska gub. 226 227.
 Lublana 183.
 Lublin 252, 316.
 Lubraniec 316.
 Luce B. B. 202.
 Lucerna 226.
 Ludgarda 152.
 Ludwigshafen 225.
 Ludwik II węg. 104
 Ludwik V 196.
 Ludwik IX 196.
 Ludwik X 196.
 Ludwik XI 197.
 Ludwik XII 197.
 Ludwik XIII 197.
 Ludwik XIV 197.
 Ludwik XV 68, 197.
 Ludwik XVI 197.
 Ludwik XVII 197.
 Ludwik XVIII 116, 197.
 Ludwik Ferdynand pruski 128.
 Ludwik Filip 197.
 Ludwik Kr. 116.
 Ludwik Napoleon 197.
 Lund 215.
 Luksemburg 183, 203, 211.
 Lwów 128, 209, 245, 246, 254.
 Lyon 183, 210, 219.
 Ładysław Pogrobowiec 141.
 Łaguna S. 288.
 Łapczyński K. 292.
 Łask 316.
 Łaski Jan 68.
 Łęczycza 252, 316.
 Łepkowski J. 288.
 Łętowski J. 55.
 Łódź 244, 246, 254, 316.
 Łomża 252, 316.
 Łopaciński H. 288.
 Łopuska H. 67.
 Łopuszańska 66.
 Łowicz 316.
 Łoziński W. 66.
 Łubieński F. 66, 278
 Łubieński M. 66.
 Łukaszewski J. 288.
 Łuski 66.
 Łysa Góra 317.
 Marcerata 215.
 Machczyński K. 66.
 Maciejowice 317.
 Maciejowski J. 66.
 Maciejowski W. A. 288.
 Mac Mahon 198.
 Madero F. J. 203.
 Madison J. 199.
 Madras 211, 219.
 Madryt 68, 183, 210, 218.
 Magdeburg 183.
 Magnezya 338.
 Mahomet 129.
 Mahometanie 262.
 Mahomet V 205.
 Maków 317.
 Makuszyński 66.
 Maks K. 208.
 Maksymilian arcyks. 141, 152.
 Małachowski S. 279.
 Malborg 183.
 Malinowski F. K. 288.
 Malta 115.
 Małecki A. 288.
 Malinowski L. 288.
 Manchester 183, 218, 209, 220.
 Managua 212.
 Managan 338.
 Mańkowski A. 66.
 Manthausen 220.
 Marburg 212.
 Marcin Luter 322.
 Marcin z Olkusza 10.
 Marcinkowski K. 279.
 Marene W. 66.
 Marion 66.
 Markiewicz St. 279.
 Maroko 185, 186, 203, 206.
 Marot 240.
 Mars 177, 178, 180.
 Marsh 154.
 Marsylia 210, 219.
 Martini P. G. 127.
 Marya Adelajda luks. 203.
 Marya Kazimiera 21.
 Marya Ludwika franc. 152.
 Marya Stuart 240.
 Marya Teresa 68, 198.
 Marynarka wojenna 195.
 Masnedo 226.
 Maskelin 178.
 Maskolff Józef 66.
 Massenot I. 127.
 Maszyński P. 67, 103 140.
 Maxwell 179.
 Medani 214.
 Medyolan 183, 218.
 Meklemburgia 225.
 Meksyk 104, 185, 203, 211, 221, 229.
 Meiningen 183.
 Melburn 214, 219.
 Mene L. 204.
 Menelik II 202.
 Mendelsohn Bartoldy F. 67.
 Mesyna 183, 215.
 Meyerbeer G. 127.
 Merczyng H. 292.
 Merida 215.
 Merkury 178, 180.
 Merkuryusz 338.
 Merowingowie 196.
 Metona system 81.
 Metz 183.
 Michał Korybut Wiśniowiecki 128, 152.
 Michałowski J. 208.
 Michałowski Z. 66.
 Michejda F. 279.
 Michelson 179.
 Michigan 214.
 Miciński F. 66.
 Mickiewicz Adam 152.
 Miehów 317.
 Miecznik A. 66.
 Miedzyrzec 252.
 Miedź 338.
 Mielżyński S. 279.
 Mierosławski L. 44.
 Mierzyński A. 288.
 Mikołaj I 32, 68, 104, 128, 196.
 Mikołaj II Ces. Ros. 196, 204.
 Mikołaj czarn. 202.
 Mikrometr 178.
 Mikulski T. 151.
 Milewski E. 279.
 Miller Ant. 66.
 Miłkowski S. 208.
 Mińsk 238.
 Mińsk Mazow. 317.
 Mir 140.
 Mitawa 238.
 Mława 317.
 Młeczko O. 279.
 Młocki A. 279.
 Młocki W. 279.
 Mniszek Helena 66.
 Mniszek K. 279.
 Mochnacki Maurycy 152, 288.
 Modena 215.
 Moguncya 183.
 Mohamed en Nasir bej 203.
 Moliere 240.
 Monachium 183, 212, 218 225.
 Monastyr 212.
 Moniuszko St. 67, 91, 103, 140.
 Moniuszko D. 279.
 Monroe J. 199.

- Montauban 210.
 Mont Blanc 224.
 Montpelier 210.
 Mont Revard 224.
 Montwill J. 279.
 Moraczewski; A. 288.
 Morgarten 67.
 Morin 177.
 Morse 337.
 Morzycka F. 66.
 Mozart W. A. 67, 103, 139.
 Mościcki H. 13.
 Moskwa 99, 115, 116, 140, 213, 218, 238.
 Moszkowski M. 139.
 Mostowski T. A. 279.
 Mrozowicka Ir. 66.
 Mstów 317.
 Myszyniec 317.
 Muchliński A. 288.
 Muczkowski J. 288.
 Mueller St. 66.
 Mulaj Hafid 206.
 Mulej Jussef 203.
 Müller E. 103, 205.
 Murat V 104.
 Mustafa II 104.
 Mustafa IV 140.
 Mutermilch M. 66.
 Nakło 104.
 Nalkowski W. 292.
 Nancy 210.
 Mankin 185.
 Nantes 183, 210.
 Napoleon II 197.
 Napoleon I 68, 103, 104, 128, 140, 151, 152, 197, 210, 218, 219.
 Napoleon III 197.
 Naruszewicz A. 21.
 Narwa 140.
 Narzymiski J. 66.
 Nasielsk 317.
 Nasr ed Din 67.
 Natanson W. 292.
 Naye 224.
 Neapol 183, 215, 218.
 Nehrng W. 288.
 Nelson 103.
 Nencki M. 292.
 Nepal 211.
 Neptun 179, 180.
 Neuchatel 215.
 Newcastle 225.
 New Fundland 211.
 Newton 178.
 New York 218, 225.
 Niedźwiecki Z. 67.
 Niemcy 110, 192, 204, 210, 220, 221, 225, 243, 253.
 Niemcewicz I. U. 5.
 Niemojewski A. 67.
 Nieszawa 317.
 Nietzsche 323.
 Niewiadomska C. 67.
 Niderlandy 204, 211, 212, 219, 229, 226, 262.
 Nikaragua 204, 212.
 Nikiel 338.
 Nikolajewsk 185.
 Nizza 185.
 Niż. Nowgorod 183, 238.
 Norderney 183.
 Norwegia 183, 192, 204, 220, 212, 220, 229.
 Norymberga 225.
 North Walsham 225.
 Noskowski; Z. 103.
 Nowaczyński A. 67.
 Nowakowski I. 139.
 Nowa Walia 212.
 Nowiński I. 67.
 Nowodworski B. 279.
 Nowowiejski F. 140, 151.
 Nowa Zelandya 212.
 Nowy York 185, 225.
 Nur 317.
 Nurnberg H. 103.
 Nussbaum J. 292.
 Nyborg 141.
 Nymwegen 226.
 Oceania 257.
 Ocetekiewicz A. 208.
 Ochorowicz J. 288.
 Oczapowski M. 292.
 Odesa 99, 183, 238.
 Ogrodzieniec 317.
 Ojców 317.
 Okęcki Z. 208.
 Olbers 178.
 Oldenburg 183, 225.
 Olechowski G. 67.
 Olkusz 317.
 Olsztyn w król. Pol. 317.
 Ołów 338.
 Oman 186, 263.
 Omdurman 214, 215.
 Oos 225.
 Opatów 318.
 Opatówek 318.
 Opiński H. 67, 151.
 Opoczno 318.
 Opole 246.
 Oporto 183.
 Orkan Wl. 67.
 Orsini 20.
 Orenburg 238.
 Osaka 218.
 Ostrołęka 68, 318.
 Ossolineum 44.
 Ossolińscy 7.
 Ossoliński Jerzy 141, 279.
 Ossowski G. 288.
 Ostenda 225, 226.
 Osuchowski A. 279.
 Ostrów 318.
 Otwock 318.
 Oxford 209.
 Pabianice 252, 318.
 Pacta coeventa 116.
 Paderewski Ig. 279.
 Padwa 183, 215.
 Palermo 183, 215.
 Pallada 178, 180.
 Panama 204, 212.
 Pankiewicz J. 292.
 Panna planeta 118.
 Papieże 239.
 Papłoński J. 288.
 Paragwaj 204, 212.
 Parma 215.
 Parana 209.
 Paryż 68, 99, 183, 210, 218, 225, 226.
 Paskiewicz ks. 31.
 Parkany 128.
 Paweł I 12, 140, 196.
 Pawia 215.
 Pawiński A. 10, 288.
 Pekin 185, 210, 218.
 Pena R. S. 202.
 Pendżab 211.
 Peysylwania 214.
 Pelplin 253.
 Pepin „Krępy” 196.
 Perier J. K. 198.
 Perly 303.
 Perm 238.
 Persowie 129.
 Persya 186, 192, 204, 212, 263.
 Peru 204, 213.
 Perugia 215.
 Petersburg 99, 184, 213, 218, 238.
 Philipp A. 35.
 Piazzzi 178.
 Pickering W. H. 179.
 Piekosiński F. K. 288.
 Pierce F. 199.
 Piskowa Skala 320.
 Pietermaritzburg 214.
 Pilat R. 288.
 Pila 183, 253.
 Pińczów 318.
 Pilatus 224.
 Piotr I 196.
 Piotr II 196.
 Piotr III 196.
 Piotr IV hosp. mold. 68, 104.
 Piotrków 252, 318.
 Piotr serbs. 205.
 Piotr Skarga 116.
 Pittsburg 219, 225.
 Piza 215.
 Plantageneci 199.
 Plater L. 292.
 Platte 224.
 Platyna 338.
 Plaza L. 203.

- Flebański J. 288.
 Plewkiewicz R. 280.
 Plymouth 184, 225..
 Płock 252, 318.
 Płońsk 318.
 Płowce 116, 318.
 Plug Adam 90.
 Podczaszyński P. 289.
 Podhoryca 210.
 Poincaré R. 198, 203.
 Poitiers 210.
 Polacy 243.
 Polarne okolice 338.
 Połock 128.
 Połujański A. 292.
 Pomorzant. A. 289.
 Poniatowski Józef ks. 116.
 Poniatowski Michał ks. 104.
 Ponte de Luna 213.
 Poczdam 184.
 Poras 204.
 Portugalia 192, 204, 213, 221, 229,
 Port Artura 45.
 Portsmouth 184.
 Potas B. 338.
 Potemkin 128.
 Potocki Alf. hr. 68.
 Potocki Ant. 90, 150.
 Potocki A. P. 280.
 Potocki H. 280.
 Potocki Ign. 6.
 Porocki K. 280.
 Potocki St. 6.
 Poznań 184, 246, 254.
 Poznańskie W. Ks. 68, 104, 253
 Praga Czeska 184, 209, 219
 Prasa 236, 237.
 Prasnysz 318.
 Prażmowski A. 293.
 Pretorya 214.
 Princetlown 214.
 Presburg 184.
 Prószyński K. 280.
 Prus Bolesław 90.
 Przedbórz 252, 319.
 Przemysław I. 152.
 Przemysł 245.
 Przedziecki G. 280.
 Przędziecki K. 280.
 Przyborowski W. 90.
 Przybywszewska D. 90.
 Przybyszewski St. 91.
 Prusy 115, 204, 220, 229, 246.
 Pseudonimy liter. 266.
 Puillet 179.
 Pułaski Kazimierz 128.
 Puławy 128, 318.
 Pultusk 318.
 Pusch J. 293.
 Pyzdry 319.
 Queensland 213.
 Quito 210.
 Rabsztyn 319.
 Rabelas 240.
 Racine 240.
 Raciąż 319.
 Raczyński E. 280.
 Radium 338.
 Radliński I. 289.
 Radom 252, 319.
 Radomsko 319.
 Radwański J. 293.
 Radziejów 319.
 Radziejowice 319.
 Radziwiłł I. Maciej ks. 115.
 Radziwiłł M. H. ks. 141.
 Radzymin 319.
 Raff J. 115.
 Rajczak A. 127.
 Rakoczy 128.
 Rapacki W. (syn) 151.
 Ravaillac 68.
 Rawa 319.
 Rawicz 253.
 Rawina H. 151.
 Rhea 129.
 Rhyl 225.
 Reich F. 127.
 Rejkiaiwik 184.
 Reinecke C. 67, 151.
 Rennes 210.
 Rembowski A. 289.
 Rennes 210.
 Restauracya 197.
 Restrepo K. E. 203.
 Rewel 184, 238.
 Reynald G. 115.
 Richer 178.
 Richter J. P. 323.
 Rigi 224.
 Rio de Janeiro 185, 209, 218.
 Rittner T. 91.
 Robespierre 92.
 Rochester 225.
 Rodziewiczówna 102.
 Roemer 178.
 Rolfe W. 103.
 Rolle A. 289.
 Rolle M. 102.
 Rodezya 214.
 Rogaliński J. 280.
 Rogowicz W. 102.
 Rogosz J. 102.
 Rogoszówna 102.
 Rogowski W. 208.
 Rojan K. 102.
 Rokossowska M. 102.
 Romanowski J' N. 289.
 Romocki L. 102.
 Ronsard 240.
 Roosevelt T. 199, 241.
 Rosen L. 127, 139, 151.
 Rossini G. 127.
 Rostafiński J. 293.
 Rostok 212.
 Rostów n. Donem 238.
 Rosya 110, 114, 116, 117, 140, 158, 186, 204, 213, 220, 226, 245, 262.
 Rotterdam 184, 226.
 Rothorn 224.
 Rouba N. 102.
 Rouen 184.
 Rousillon de 240.
 Rousseau 240.
 Roux dr. 332, 334.
 Rozmysłowski; L. 208.
 Różycki L. 67.
 Różycki Zygm. 102.
 Ruckert 323.
 Rudyard Kipling 240.
 Rumunia 192, 205, 213, 214, 221, 229, 240, 262,
 Ruś 245.
 Rusni 245.
 Ryga 99, 184, 238.
 Rygiel L. 102.
 Rygiel Nakłowska 102.
 Rypin 319.
 Ryszard II 199.
 Ryszard III 199.
 Rzepko W. 115, 127.
 Rzesza Niem. 221.
 Rzewuscy bracia 140.
 Rzewuski A. 102.
 Rzewuski St. hr. 102.
 Rzym 177, 184, 215, 219, 225, 226.
 Rzymianie 129.
 Sachs M. 102.
 Saalfeld 128.
 Sabaudya 224.
 Saint Saëns K. 103, 127.
 Saksonia 219, 225, 229.
 Salamanka 210.
 Salève 224.
 Saloniki 184.
 Salvador 205, 213, 214.
 Samara 238.
 Sandomierz 319.
 San Francisco 185.
 Sanok 245, 253.
 Santa Fe 209.
 San Jose 211.
 Santiago 209.
 Santiago hiszp. 210.
 Sapięha Fr. ks. 68.
 Saragossa 210.
 Saratów 213, 238.
 Sarnecki Z. 102.
 Sartorio A. 139.
 Sas B. 102.
 Sassari 215.
 Saturn 21, 177, 178, 180.
 Schantz T. 208.
 Schafberg 224.
 Scharwenka F. 139.
 Scherez E. 204.
 Schiaparelli 179.

- Schiffman A. 102.
 Schiller 323.
 Schinze 224.
 Schenberg 224.
 Schopenhauer 323.
 Schrotter 178.
 Schulhoff J. 103, 115.
 Schuman R. 103, 115, 139, 151.
 Schwarzenberg ks. 104.
 Scribe 240.
 Schytte L. 115.
 Sechi 179.
 Sejm Horodelski 151.
 Sekstant 178.
 Sen 309.
 Serbia 192, 205, 213, 214, 221
 229, 289.
 Seredyński W. 289.
 Serock 319.
 Sewer 102.
 Sewilla 184, 210.
 Sgambatti G. 127.
 Sheffield 209, 225.
 Sian-tan 218.
 Siarka 338.
 Sidney 212.
 Siedlce 252.
 Siedlecki A. 114.
 Sienkiewicz H. 114.
 Sienkiewicz O. 208.
 Sienna 215.
 Sieradz 319.
 Sierakowski M. 11, 116.
 Sierosławski S. 126.
 Sieroszewski W. 126.
 Sierpc 319.
 Siewierz 319.
 Sidorowicz F. 208.
 Simla 224.
 Sinding Chr. 151.
 Singan 218.
 Skarbek F. hr. 5.
 Skarga P. 280.
 Skarpologia 86.
 Skepe 320.
 Skierniewice 320.
 Skłodowska-Curie M. 293.
 Skobelew gen. 21.
 Skrbeński T. 208.
 Skrzyński A. hr. 207.
 Skwieciński J. 127, 151.
 Słońce 12, 180.
 Słofski E. 126.
 „Słowo” 243, 246.
 Słupca 320.
 Smith B. 115.
 Smoleński W. 289.
 Smolikowski A. 280.
 Sobór Lateraneński 67.
 Sochaczew 252, 320.
 Soda 338.
 Sofia 209.
 Sokal 103.
 Sokol A. 140.
 Sokolowski M. 289.
 Solec 320.
 Solyk bisk. 140.
 Somosierra 141.
 Somdecz pra Paramindra Vaj-
 iramud 205.
 Sorbona 210.
 Sosnowiec 252.
 Spielhagen 324.
 Spindler F. 103, 139.
 Spindler Fr. 103, 139.
 Sprowacker L. 127.
 Srebro 338.
 Stablewski arcyb. 128.
 Stanford 214.
 Stanisław August 104, 116,
 141.
 Stanisław Leszczyński 128.
 Stanisławów 253.
 Stasiak L. 126.
 Stany Zjedn. A. P. 186, 192,
 205, 214, 218, 219, 229, 258.
 Stany Ameryki Połud. 214.
 Stannyan 178.
 Stanizenhorn 224.
 Staszic S. 280.
 Statut Nieszawski 140.
 Stefan Batory 10, 68, 104, 151,
 152.
 Stéfan Czarniecki 20.
 Stefan hospod. mold. 116.
 Steinkeller P. 280.
 Stephenson 220.
 Stepski J. 208.
 Stern A. 293.
 Stockport 225.
 Stokholm 116, 184, 215, 220.
 Stopnica 320.
 St. Louis 218.
 Straszburg 212, 225.
 Straszewski M. 208, 289.
 Strojnowski S. 293.
 Stronczyński K. 289.
 Strug A. 126.
 Stuartów dom 199.
 Studziński K. 67.
 Struve H. 289.
 Stryj 253.
 Strzelec planeta 154.
 Snakin 214.
 Suchecki H. 289.
 Su-Czan 219.
 Sudan 214.
 Sudermann 324.
 Sue E. 240.
 Suez 185.
 Sufrażystki 339.
 Sulejów 320.
 Sulicki E. 289.
 Sulimierski F. 293.
 Sulpicyusz Gallus 177.
 Sipiński J. 289.
 Suszyński M. 140, 151.
 Suwałki 252.
 Suworow 57, 116, 140.
 Świdarska A. 126.
 Świdrygiello ks. 115.
 Świerk A. 126.
 Świętochowski A. 126.
 Syam 186, 205, 215, 218, 263.
 Sycylia 131.
 Sydney 218, 225.
 Sygietyński A. 126.
 Synoradzki M. 126.
 Syrakuza 225.
 Szajnocha K. 20, 289.
 Szamota 126.
 Szandlerowski A. 126.
 Szanghaj 185, 218.
 Szczepieszyn 320.
 Szczecin 184.
 Sbczuczyn 320.
 Szkocya 209, 230.
 Szreńsk 320.
 Sztrasburg 184.
 Sztutgart 184.
 Szubert M. 293.
 Szuijski J. 289.
 Szwajcarya 205, 215, 220, 221,
 224, 226, 229.
 Szwajnic J. 289.
 Szwecja 116, 192, 205, 215,
 221, 229.
 Szydłowiec 252, 320.
 Szydłowiecki Krzysztof 152.
 Szymański Ad. 126.
 Ślósarski A. 293.
 Śniadecki J. 8, 293.
 Świdziński K.
 Świecie 253.
 Taczanowski W. 293.
 Taft W. 199.
 Tarnowski A. hr. 207.
 Tarnowski E. 289.
 Śarnowski Jan het. 104.
 Tasmania 215.
 Tatarzy 103, 128, 151, 152.
 Taylor Z. 199.
 Teheran 128, 185, 212.
 Telefony 293.
 Terlecki M. 280.
 Territet 224.
 Tetmajer K. 126.
 Thales z Miletu 177.
 Thiers Adolf 68, 104.
 Thirs M. 198.
 Tinetsin 210, 218.
 Times 257.
 Tobolsk 185.
 Tohok 211.
 Tokio 218.
 Tomaszów Rawsk 252.
 Tomsk 185, 213, 238.
 Tormasow 104.
 Toruń 184, 253.

- Tosti P. 151.
 Tours 184.
 Tramwaje 283.
 Transwaal 152.
 Trębowa 115, 245, 253.
 Trejdosiewicz J. 293.
 Trembecki St. 152.
 Trentowski S. 289.
 Trevethick R. 220.
 Trocadero 104.
 Troszel W. 67.
 Tryest 184.
 Trzemeszno 104.
 Tu-czan 218.
 Tudorów dom 199.
 Tuillierie 104.
 Tulon 184.
 Tuluza 184, 210.
 Tum 320.
 Tunis 131, 185, 203.
 Turcyja 140, 192, 205, 215, 221.
 Turyn 184, 215.
 Turczyński J. 127.
 Turzyma 127.
 Tybet 205.
 Tybinga 212.
 Tydwill 220.
 Tyflis 185, 238.
 Tycho Brahe 144, 177.
 Tyler I. 199.
 Tylża 184.
 Tyszkiewicz L. 44.
 Tyszkiewicz W. 8.
 Tyzenhaus K. 293.
 Uchanie 320.
 Uhland 323.
 Unia Litwy 20.
 Uniejów 321.
 Ujazd 321.
 Ulm 225.
 Umiński Wł. 138.
 Upsala 215.
 Uran 178, 180.
 Urbanowka Z. 138.
 Urbino 215.
 Urugwaj 205, 215.
 Utrecht 212.
 Valois Dom 196.
 Valparaiso 104.
 Venezuela 205.
 Victoria 215.
 Victoria E. 202.
 Viege 224.
 Villazon H. 202.
 Visconti T. 115.
 Voltaire 240.
 Wackefield 225.
 Wad 214.
 Wadowita M. 281.
 Waga A. 293.
 Wagner R. 139.
 Walia 209, 220.
 Walecki A. 293.
 Walencyja 210.
 Walewska C. 138.
 Walewska M. 138.
 Walewska A. 289.
 Walewski C. 281.
 Walladolida 210.
 Walter Scott 240.
 Waren 225.
 Warka 321.
 Warna 140, 184.
 Warszawa 99, 115, 128, 141, 184, 152, 213, 225, 238.
 Warta 321.
 Waszyngton 185.
 Waszyngton gen. 199.
 Wayner 225.
 Wąchock 321.
 Weber C. M. 103.
 Waga 179.
 Weber C. 19.
 Wegry 202, 209.
 Weimar 184.
 Weksler S. H. 127.
 Weismann A. 340.
 Wellington 214.
 Wells 240.
 Wenecya 184.
 Wenera 177, 180.
 Wenezuela 215.
 Wengeralp 224.
 Wenzel H. 103.
 Werona 184.
 Westfalia 175.
 Westa 178, 180.
 Weysenhoff 6.
 Weysenhoff Józef 138.
 Wiazma 104.
 Wiedeń 116, 184, 209, 225, 226.
 Wieland 323.
 Wieliczka 152.
 Wielopolski marg. 44.
 Wieluń 321.
 Wierzbński M. 138.
 Wieniawski H. 67.
 Wieniawski J., 91, 115, 127.
 Wilczyński Al. 138.
 Wilhelm I 198.
 Wilhelm II 104, 122, 198, 204, 206.
 Wiliam I 198.
 Wilhelmina holend. 204.
 Wilkoński A. 138.
 Wilmstow 225.
 Wilno 103, 184, 226, 238, 254.
 Wilson 179.
 Wilson W., 199, 205.
 Winchester 226, 230.
 Winckelmann 322.
 Winzigerode 21.
 Wirginia 214.
 Wiktor Emanuel II 140
 Wirtembergia 225, 230.
 Wirzburg 212.
 Wisbaden 184.
 Wiskowaja 224.
 Wiślica 321.
 Wisconsin 214.
 Wiza 321.
 Władysław IV 140.
 Władysław ks. śląz. 152.
 Władysław Jagiellończyk 43.
 Władysław Jagiello 68, 151.
 Władysław Łokietek 116, 151, 152.
 Władysław Warneńczyk 140.
 Włochy 131, 192, 215, 220, 225, 226.
 Włocławek 252, 321.
 Włoszczowa 321.
 Wojciech św. 56.
 Wójcicka-Chylewska 138.
 Wojciechowska L. 151.
 Woda 338.
 Wodziński M. 281.
 Wodór 338.
 Wolf M. 179.
 Wollaston 178.
 Wolski R. 138.
 Wörth W. 208.
 Wróblewski Z. 293.
 Weocław 212, 219.
 Września 67.
 Wrześniowski A. 293.
 Wybicki J. gen. 44, 140
 Wybörg 184.
 Wyslouch A. 138.
 Wyszogród 321.
 Yaie 214.
 Yokohama 185.
 York dom 199.
 York gen. 152.
 Zacharkiewicz W. 231.
 Zacharyasiewicz Z. 138.
 Zagórski W. 138.
 Zagrzeb 209.
 Zajączek gen. 92, 151.
 Zakroczym 321.
 Zalewski W. 208.
 Załuski bisk. 140, 281.
 Zamość 128, 321.
 Zamoyski J. 20.
 Zapolska G. 138.
 Zapolya 19.
 Zaremba Skrzyński F. 208.
 Zarzycki A. 151.
 Zawichost 322.
 Zbierzchowski H. 138.
 Zduńska Wola 252.
 Zechenter E. 139.
 Zerkovitz Bela 67.

Zermath 224.	Zygmunt III 128.	Żółkiewski Stan. hetm. 104.
Zdziechowski K. 239.	Zygmnt August 92, 103, 128, 152.	Żmichowska N. 150.
Zejszner L. 293.	Zygmunt Luksemburczyk 116.	Żmijewska E. 150.
Zerkovitz B. 139.		Żmudzki W. 150.
Zickner O. 67.		Żuławski J. 150.
Złoto 338.	Żarnów 322.	Żwaniec. 151.
Zurych 184, 215.	Żarnowiec 322.	Żydzi 243, 244, 245, 246, 251.
Zych M. 139.	Żelazo 338.	Życki T. 281.
Zygmunt ces. 152.	Żeleński W. 103.	
Zygmunt I 104, 140, 151.	Żeromski S. 139.	

Spis ogłoszeń z wykazem alfabetycznym firm.

Bitschan P.	II	Linda, Denisewicz i Ska	XI
Brun Krzysztof i Syn	IX	Norblin, Br. Buch i T. Werner	V
Feist Aleksander	XIII	„Ogrodnik polski“	calend.
Gebethner i Wolff Księgarnia		Puls Fr.	calend.
w Łodzi	VIII	Rogóyski, B-cia Horn, Rupiewicz	
Gebethner i Wolff skład fortepianów	XI		XII
Goldman Paweł	XIV	Ruszczyński J.	III
Herman Jul. i C-o	calend.	Sosnowski J.	calend.
Herse Bogusław	okładka	Tahn A. i C-o	IX
Holewiński Wł.	VII	„Tlenol“	calend.
Jasiński Kazimierz	I	„Ursus“ Fabryka armatur i motorów	IV
Jaszczolt Adam	XIII	Warszawska Fabryka dywanów	VI
Karpiński Fr.	okładka		
Karpiński W. i Leppert W.	I	Warszawskie Towarzystwo Ubezpieczeń od ognia	X
Kasprzycki J. W.	calend.		
Langner Edmund	II		

Spis ogłoszeń z wykazem alfabetycznym specjalności firm.

Antykwarnie. Wł. Holewiński, Marszałkowska 145,	VII	gnia. „Eureka - Bohater“,	
Aparaty do gaszenia o-	10	Goldman Paweł, ul. Sosnowa	XIV

- Architektoniczno-budowlane biura. Rogóyski, B-cia Horn, Rupiewicz, ul. Mazowiecka № 7 XII
- Armatury i motory. Tow. Akc. „Ursus“, ul. Sienna 15, IV
- Banki, Jasiński Kazimierz Plac Zielony dom Hersego I
- Broni składy. J. Sosnowski Krak. Przedmieście, Hotel Europejski calend.
- Dywan y. Herse Bogusław Marszałkowska 150 okładka
- Warszawska fabryka dywanów ul. Mazowiecka 20, ul. Nowosienna № 2. VI
- Ekspedycyjne Domy. Jul. Herman & C-o, S-to Krzyska 32 calend.
- Eliksir do zębów. „Tlenol“ calend.
- Farby i lakiery. W. Karpiński i W. Leppert ul. Aleja Jerozolimska 82 I
- Fortepianów składy. Gebethner i Wolff, ul. Krakow. Przedmieście 17 XI
- Fotograficzne artykuły. J. W. Kasprzycki ul. N. Świat 45. calend.
- Futra. Herse Bogusław, ulica Marszałkowska 150 okładka
- Introligatornie. Linda, Demisewicz i S-ka, Żórawia 43 XI
- Jubilerskie wyroby. J. Ruszczyński ul. Marszałkowska 145. III
- Kolonialne towary i składy win. Langner Edmund, ul. Nowo Senatorska 8, Nowo-Senatorska 10, Marszałkowska 80, Mazowiecka 1, II
- Księgarnie. Gebethner i Wolff w Łodzi VIII
- Lecznicze środki. Tow. Akc. Fr. Karpiński ul. Elektoralna 35, okładka
- Materyały piśmienne. Holewiński Wł. ul. Marszałkowska 145, VII
- Metalowe wyroby. Bitschan Paweł II
- Nasiona. Ogródnik Polski calend.
- Perfumy. Fryderyk Puls, Plac Teatralny 11 calend.
- Platerowane i srebrne wyroby. Norblin, Br. Buch i T. Werner, ul. Krak. Przedmieście № 67, Marszałkowska 127 V
- Stolarskie wyroby. Jaszczolt Adam, Kaliksta 10 XIII
- Szczotek Fabryki. Feist Aleksander ul. Wolska 12, Senatorska 24, XIII
- Tektura smołowcowa. A. Tahn i C-o, Leszno 86, IX
- Ubezpieczeń Towarzystwa. Warszawskie Towarzystwo ubezpieczeń od ognia, ul. Krak. Przedmieście 7 X
- Wyżymaczki. Krzysztof Brun i Syn, plac Teatralny, IX

KSIĘGARNIE I SKŁADY NUT Gebethnera i Wolffa

w WARSZAWIE

Krakowskie Przedm. 15 i Nowo-Sienna 9

oraz w LUBLINIE, w ŁODZI i w KRAKOWIE

polecają:

Wielki wybór książek w różnych językach, we wszystkich działach wiedzy i literatury, jako też książek do nabożeństwa, w oprawach od najskromniejszych do najwykwintniejszych. Mszały—Brewiarze—Diurnaliki—Kanony w znacznym wyborze. Nowości wydawnicze krajowe i zagraniczne, w języku polskim i obcym otrzymują niezwłocznie po wyjściu z druku. Stale utrzymują w komplecie na składzie książki szkolne gdziebądź wydane. Urządzają czytelnie i biblioteki. Pośredniczą w przyjmowaniu przedpłaty na wszystkie pisma i wydawnictwa peryodyczne, krajowe i zagraniczne, po cenach redakcyjnych. Katalogów wydawnictw własnych i obcych, oraz katalogów pism dostarczają na żądanie bezpłatnie. Zamówienia z prowincyi ułatwiają z całą sumiennością i możliwą szybkością, na żądanie za zaliczeniem pocztowem.

Dział I.

A. Dzieła literackie, historyczne, społeczne i filozoficzne.

Dział ten, sam w sobie już, tworzy piękną i wyborną bibliotekę. Znaleźć tu można znakomite rozprawy prof. Szymona Askenazego, dotyczące ulubionej jego dziedziny, w. XVIII i XIX, świetnym stylem pisane, a przedstawiające już to z plastyką wyborną odtworzone postacie dziejowe, już to nieznanne szczegóły z historii, dyplomacyi i życia społecznego. Dalej zwracają tu na siebie uwagę znane powszechnie „Szkice historyczne” dr. L. Kubali, najznakomitszego historyka wieku XVII, który z takim talentem odtworzył tragiczne wypadki za Jana Kazimierza; niezmiernie interesujące „Szkice z historii Galicyi” Br. Łozińskiego, dzieło prof. W. Sobieskiego „Pamiętny Sejm”, oświetlające ważny moment w dziejach sprawy dyssydenckiej w Polsce; szczerzy i bezpośredni pa-

miętnik weterana parlamentaryzmu, Fr. Smolki na tle je-
dynej epoki 1848 r., wreszcie ciekawe szkice J. K. Kocha-
nowskiego. W dziedzinie historii starożytnej niezbędnym
poprostu podręcznikiem, wprowadzającym czytelnika w sa-
mą treść życia prywatnego i publicznego Egiptu, Grecyi.
Rzymu w oświeceniu najznakomitszych autorów świata
są wydawane pod redakcją prof. K. Wachowskiego
Wypisy Historyczne I tom (Starożytność), których to-
my dalsze będą poświęcone średniowieczu i czasom nowo-
żytnym. Pomnikowe wydawnictwo „Wieku XIX”, w sze-
regu charakterystyk, przedstawi nam wierny obraz historii
naszej umysłowości w wieku XIX-ym; dotąd wyszło już
osiem tomów, a dziewiąty ukaże się niebawem. Pozatem—
cały szereg studyów historycznych pamiętników nader
ciekawych i pouczających. W dziale historii literatury
wyróżniają się najbardziej dwa kursy dziejów piśmien-
nictwa ojczystego: prof. Ign. Chrzanowskiego (szkolny) i
prof. A. Brücknera (dla dorosłych), oraz Ant. Potockiego
„Polska Literatura Współczesna”, dzieło, nagrodzone przez
kasę Mianowskiego z funduszu im. Pileckiego, jako „ku
pożytkowi publicznemu” drukiem ogłoszone. Mikołaja
Reya, jubileuszowe wydanie „Zwierciadła”, drukowane ze
ścisłością filologiczną, szkice prof. Kallenbacha i prof.
Zdziechowskiego, wniosłe i piękne „Myśli” Narcyzy
Zmichowskiej, doskonale charakteryzujące tę duszę czystą
i t. d. W dziale społecznym na pierwszym miejscu posta-
wić należy znakomite dzieło prof. Józefa Milewskiego „Za-
gadnienie polityki narodowej”, które, na ścisłym rozumo-
waniu oparte, myślą podniosłą przejęte poucza każdego,
jak ma swoje obowiązki narodowo-polityczne traktować;
dalej wymienimy jeszcze w najwyższym stopniu interesu-
jąc fantazyę przyszłego ustroju społecznego prof. W. Lu-
tosławskiego, p. t. „Ludzkość odrodzona” oraz zbiór szki-
ców „Na drodze ku wielkiej przemianie”, A. Świętocho-
wskiego znakomite dzieła o „Utopiach w rozwoju histo-
rycznym” i „Źródła moralności”. W dziale filozofii prof.
H. Struvego, „Filozofia polska w ostatniem dziesięcioleciu”
i inne. W dziale wychowawczym zwraca uwagę kapitalne
dzieło prof. W. Foerstera „Nauka wychowania”, prawdzi-
wa encyklopedia kształcenia charakteru dzieci i młodzie-
ży, które ze stanowiska specjalnie polskiego uzupełnia
Wasilewskiego „Myśl Przebudowy”.

Białkowski Antoni. Pamiętniki starego żołnierza (1806—
1814) wydał Wacław Tokarz.

2 60

Bieliński Józef. Żywot ks. Adama Jerzego Czartoryskie-
go, z przypisami i portretem ks. Ad. J. Czartory-
skiego. 2 tomy w jednym.

1 —

Szymon Askenazy

Książę Józef Poniatowski (1763 — 1813),

wydanie wytworne z 12-ma rycinami i heliografią według portretu Grassiego. Wyd. II, rb. 3.—
w ozd. oprawie rb. 4 —

Dwa stulecia XVIII i XIX, Serya I. Wydanie 2-gie. rb. 2 60

Dwa stulecia XVIII i XIX. Badania i przyczynki.

Serya II. Treść: Do charakterystyki Augusta II. —Komedia berlińska.—Sprawa Tarły.—Pamiętnik prymasa.—Ministerium Wielhorskiego.—Pożegnanie stulecia.—Trybun gminny.—Pierwszy „syonista” polski. — Dozór konsulacki. — Przypisy. — Indeks. rb. 3 —

Nowe wczasy. Treść: Przegląd doby saskiej 1696—1763. Przegląd doby porozbiorowej 1795—1830.—Polska a wojna siedmioletnia.—Poselstwa hiszpańskie.—Biskup Sołtyk.—Dworactwo pośmiertne.—Alopeus.—Jenerał Fiszer.—Wojsko warszawskie.—Pamiętniki Brandta.—Pierwsza politechnika polska.—Rozmowy w Belwederze.—Na marginesie Kordyana.—Galicya a Węgry.—Senat rewolucyjny.—Ludwik Boerne.—Bratunek Napoleona.—Pamiętniki Hohenlohego.—Przypisy.—Indeks. rb. 2 40

Uniwersytet warszawski kop. — 60

Wczasy historyczne. Serya 1. Wydanie 2-gie rb. 2 —

Wczasy historyczne. Serya 2-ga. rb. 2 60

Katalogi ze szczegółową treścią powyższych dzieł na żądanie bezpłatnie.

- Brückner Aleksander.** Dzieje literatury polskiej w zarysie. Wydanie 2-gie. 2 tomy. 5 —
W oprawie płóciennej 6 50
„ w pólskórek 7 —
- Chrzanowski Ignacy.** Historia literatury niepodległej Polski (z wypisami). Wyd. nowe. 1 20
- Okruchy literackie. — St. Konarski. — Smutek Gabrieli. — Kornel Ujejski. — Ideały Asnyka. — Album pani Kostrowickiej. — O pierwszej powieści Sienkiewicza. — Na wyspie. 1 —
- Kallenbach Józef.** Czasy i ludzie. 2 —
- Kochanowski J. K.** Szkice i drobiazgi historyczne. 2 —

- Kucharzewski J.** Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX w Królestwie, na Litwie i Rusi oraz na emigracyi. 1 20
 — Maurycy Mochnecki. 3 —
- Matuszewski Ignacy.** Czarnoksięstwo i medyumizm. Studyum historyczno-porównawcze. Z ilustracyami. 1 —

Dr. L. KUBALA

SZKICE HISTORYCZNE

- Serya I. Królewicz Jan Kazimierz.—Oblężenie Lwowa. — Oblężenie Zbaraża. — Poselstwo Puszkina w Polsce.—Bitwa pod Beresteczkiem.—Kostka Napierski. Z 5-ma rycinami 2 —
- Serya II. Proces Radziejowskiego.—Pierwsze „Librum veto”.—Krwawe swaty.—Czarna śmierć.—Wyprawa Żwaniecka. — Mieszczanin polski w XVIII wieku. Z 4-ma rycinami. 2 —
- SERYA TRZECIA.
- WOJNA MOSKIEWSKA R. 1654—1655.** 2 40

WINCENTY LUTOSŁAWSKI

LUDZKOŚĆ ODRODZONA, WIZY PRZYSZŁOŚCI

Dzieło to budzi powszechne zaciekawienie, uzasadnia nadzieje rychłej i korzystnej zmiany warunków politycznych i społecznych, nie tylko u nas, ale i w całej Europie.

Cena w oprawie płóciennej rb. 1.60

Na drodze ku wielkiej przemianie.

Jest to zbiór szkiców publicystycznych, pisanych z powodu różnych wydarzeń w życiu społecznym lub literaturze, lecz powiązanych z sobą wspólnością idei odrodzenia duchowego ludzkości według teorii głośnego reformatora. Bardzo ciekawa i cenna książka, pełna śmiałych pomysłów i gorącej troski o lepszą przyszłość narodu.

Cena rs. 1.80.

W oprawie rs. 2.20.

Bronisław Łoziński. Szkice z historii Galicyi w XIX wieku.

Z przedmową i pod kierunkiem prof. d-ra Wacława Tokarza wydał dr. Walery Łoziński. Z podobizną autora i 7 rycinami. **Cena rb. 4.80.**



Józef Milewski
Zagadnienie polityki narodowej.

Cena rb. 3.

- Mościcki Henryk.** Wilno i Warszawa w „Dziadach” Mickiewicza. Tło historyczne trzeciej części „Dziadów”; z 23 ma rycinami 1 80
- Papée Fryderyk Dr.** Polska i Litwa na przełomie wieków średnich. Tom I. Ostatnie dwunastolecie Kazimierza Jagiellończyka. 4 —
- Studya i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka. 2 40

ANTONI POTOCKI.

Polska literatura współczesna

 Dzieło nagrodzone przez Kasę Mianowskiego z funduszu im. Pileckiego. jako „ku pożytkowi ogólnemu drukiem ogłoszone”. 

Tom I: Kult zbiorowości (1860-1890).**Tom II: Kult jednostki (1890-1910).**

Pisana z wielkim talentem, żywo i barwnie książka ta czyta się nie jak suchy traktat naukowy, lecz jak dzieło, stanowiące samo w sobie cenny nabytek literatury pięknej w najlepszym stylu. Odkrywając szerokie horyzonty na rozległe szlaki twórczości literackiej ostatniej doby, pobudza czytelnika do myślenia, uderza jasnością i przenikliwością sądu, a przedewszystkiem odpowiada pałającej potrzebie usystematyzowania i zsumowania naszej twórczości literackiej ostatnich lat pięćdziesięciu.

Cena za 2 tomy rb. 5, opr. rb. 6.60.

- Rakowski Kazimierz Dr.** Walka w obronie narodowości polskiej pod berłem pruskim — 80
- Rey Mikołaj.** Zwierciadło. Przedruk według pierwowzoru z r. 1567-8. Wydanie bardzo wykwintne w stylu XVI w., w wielkim formacie (in folio), na papierze czerpanym, z licznymi rycinami, w artystycznej okładce. 25 —

Franciszek Smolka. Dziennik w listach do żony

(1848—1849) Wydał, wstępem „O ojcu i jego listach“, objaśnieniami opatrzył, zapiskami Fr. Smolki z lat 1841—1848 oraz wielu dokumentami z jego papierów dopełnił **Stanisław Smolka. Cena rb. 2.40.**

WACŁAW SOBIESKI

PAMIĘTNY SEJM. 1606.

(Skarga i sprawa dyssydencka). **Cena rb. 2.**

SZKICE HISTORYCZNE Cena rb. 1.50.

Trybun ludu szlacheckiego (Jan Zamoyski),
studjum historyczne. **Cena 1.50.**

ALEKSANDER ŚWIĘTOCHOWSKI

Źródła moralności

Książka ta uwzględnia cały dorobek literatury zagranicznej o zagadnieniach moralnych i daje obraz teraźniejszego stanu dochodzeń badaczy, uzupełniony samodzielnym poglądem autora. Historia nauki o źródłach moralności, początki związków społecznych i rodziny, rola kobiety w grupach socyalnych, instynkty, uczucia moralne, wreszcie zarys teorii moralności składają się na treść wysoce zajmującą i pouczającą. **Cena rb. 2.**

UTOPIE W ROZWOJU HISTORYCZNYM

Pałacą kwestyę przyszłego ustroju społecznego, tak roznamietniającą umysły i wyobraźnię, dzieło to przedstawia w jej rozwoju historycznym w szeregu świetnych studyów o znakomitych utopistach od **Platona do Bellamy'ego**, pisanych w sposób naukowy i obiektywny, **bez uprzedzenia i bez bałwochwalstwa.** **Cena rb. 2.**

- Smoieński Władysław.** Ostatni rok Sejmu Wielkiego (Dalszy ciąg dzieła ks. Kalinki p. t. Sejm czteroletni). Wydanie 2-gie. 3 40
- Struve Henryk.** Filozofia polska w ostatniem dziesięcioleciu 1894 — 1904, przełożył z niemieckiego Kazimierz Król. — 75
- Szelągowski Adam.** O ujście Wisły, wielka wojna pruska. (Sprawa północna w wiekach XVI i XVII. Część III). 3 —
- Tarnowski St. Józef Szujski** jako poeta. 1 20
- Tokarz Wacław.** Ostatnie lata Hugona Kollątaja, 1794—1812. Praca odznaczona nagrodą im. U. Niemcewicza. 2 tomy. 4 50

Pomnikowe wydawnictwo

WIEK XIX

Sto lat myśli polskiej

Pod redakcją:

*Br. Chlebowskiego, Ign. Chrzanowskiego,
H. Gallego, G. Korbuta, M. Kridla.*

W 12 tomach wielkiej 8-ki.

Jest to w najobszerniejszem tego słowa znaczeniu historia literatury polskiej ubiegłego stulecia. Historia, pojęta jako szereg całkowitych obrazów pisarzy, ich życia, duszy i twórczości. Więć znajdujemy tu życiorysy i charakterystyki twórczości autorów, opracowane na podstawie najnowszych i najpełniejszych źródeł, wraz z wyczerpującą bibliografią i nie tylko dzieł autorów samych, ale i prac o nich pisanych, a także streszczenia i cytaty dzieł najbardziej dla danego autora typowych, przyczem zaznaczyć trzeba, że tego rodzaju bibliografia naszego piśmiennictwa tu została opracowana po raz pierwszy. **Wiek XIX** zawiera tym sposobem treść piśmiennictwa w polskiego całego stulecia, cały dorobek umysłowy narodu, wszystko, co naród polski czuł i myślał.

TREŚĆ:

- | | | |
|------------|------------------------|-----------|
| Tom I — II | Epoka przedromantyczna | 1801—1821 |
| „ III—VIII | „ romantyczna | 1822—1863 |
| „ IX—XII | „ poromantyczna | 1864—1800 |

Dotychczas wyszły: tom I—II—III—IV—V—VI, VII i VIII.

Cena tomów I—VI po rb. 1.80, w ozdobnej opraw. rb. 2.50; tom VII i VIII po—rb. 2, w ozdob. oprawie rb. 2.70.

Wypisy Historyczne

wychodzą pod redakcją prof. Kazimierza Wachowskiego i z najbliższym współudziałem zawodowych historyków: Józefa Bojasińskiego, Janusza Iwaszkiewicza i Justyny Jastrzębskiej. W wyciągach z dzieł najwybitniejszych autorów Polski i Europy przesuwają się przed czytelnikami „WYPISÓW” obrazy życia kulturalnego i społecznego narodów świata starożytnego, średniowiecza i współczesności. Mają za zadanie wyrobienie w uczniu zmysłu historycznego, dostarczenie mu materiału do porównywania bytu i charakteru różnych narodów, a przez to wzbudzenie głębokiego zainteresowania zjawiskami historycznymi. Nazwiska autorów, którzy łaskawie podjęli się wykonania tej trudnej pracy, są rękojmią, że naczelnie to zadanie „WYPISÓW” zostanie spełnione z korzyścią i pożytkiem dla uczącej się młodzieży.

Wypisy Historyczne

obejmują z górą 100 arkuszy druku, w 3-ch tomach po 36 arkuszy tom, czyli 16 zeszytów po 6 arkuszy druku każdy.



Wyszedł z druku



Tom I-szy, obejmujący Historję Starożytną,

opracowaną przez Justynę Jastrzębską i Kazimierza Wachowskiego.

Tom I Wypisów zawiera: Egipt, Chaldecę, Babilon, Assyryę, Persyę, Indye, Grecyę i Rzym.

Tom I Wypisów obejmuje: 690 stron tekstu i około 200 ilustracyi na 51 osobnych tablicach.

Tom I kosztuje: rb. 4.20; w oprawie płóciennej rb. 4.80; w ozdobnej oprawie rb. 5.

Weysenhoff Jan Generał. Pamiętnik. 1789—1839. Z portretem autora. Wydał Józef Weysenhoff.

2 —

Zdziechowski M. Szkice literackie I.

2 —

Żmichowska Narcyza. Myśli. Zebrała Ella. I. Wzmianki autorki o samej sobie. II. O przyjaźni, miłości i o kobietach wogóle. III. O wychowaniu i rodzinie. IV. Książki czytane, dzieła sztuki i zapatrywania na różne stosunki i zjawiska życiowe. V. Uczucia religijne, moralne, społeczne i t. d.

1 20

W ozdobnej oprawie 1 80

B. Dzieła treści wychowawczej.

Marja Everest Boole

Przygotowanie dziecka do wiedzy ścisłej.Tłómaczenie **Maryi Sadzewiczowej.**

Znana w Anglii ze swych pedagogicznych zdolności autorka niniejszego dziełka przeznaczyła swoją pracę dla matek i wogóle osób, zajmujących się przedszkolnem wychowaniem dziecka, które powinno mu dać warunki, przygotowujące umysł do przyjęcia wiedzy w przyszłości. Przystępny wykład w wiernym przekładzie, liczne wskazówki praktyczne i szczere umiłowanie przedmiotu korzystnie wyróżniają dziełko powyższe. Cena rb. 1.

- Chrząszczewska Jadwiga.** Pogadanki z dziećmi, karton. 1 —
Foerster Fr. W. Etyka płciowa i pedagogika. Przekład
 J. J. Rapackiego. 1 —
 — Szkoła i charakter. Wydanie drugie. Z przedmową
 Anieli Szcówny. 1 —

FOERSTER Fr. W. prof. dr.**Wychowanie człowieka****Książka dla rodziców, nauczycieli i kapłanów.**

Obszerne i wyczerpujące dzieło to najznakomitszego pedagoga współczesnego jest jakby encyklopedyą wychowawczą, niezbędną w każdym domu, któremu drogie jest wyrobienie z młodego pokolenia dzielnych obywateli kraju, odpornych na niedolę życia własnego i życia narodu, niosących górnie sztandar najwyższych ideałów.

Przekład polski prof. W. OSTERLOFFA.

Wychowanie człowieka

obejmuje 640 stronic tekstu większej ósemki.

Cena rb. 3.50; w opr. rb. 4.20.

- Hopkins Ellice.** Matki i synowie, czyli potęga kobiecości. Przekład polski Izy Moszczeńskiej. — 80
- Le Bon Gustaw Dr.** Psychologia wychowania. Przekład polski Izy Moszczeńskiej. 1 20
- Nicolay F.** Dzieci źle wychowane. Opracował E. Laskowski. Wydanie drugie. 1 —
- Perez B.** Psychologia dziecka. Trzy pierwsze lata dziecka. Przekład polski M. Dzierżanowskiej. 1 —
- Spencer Herbert.** O wychowaniu umysłowym, moralnem i fizycznym. Przełożył Michał Siemiradzki. Wydanie szóste. 1 —
- Sprawy szkolne i wychowawcze.** Odczyty wygłoszone w wydziale wychowawczym Towarz. higienicznego. Serya I. 1 —

Treść: Tosio K. prof. O środkach kształcenia charakteru młodzieży. — Szyćówna A. Etyka i karność młodzieży szkolnej. — Kornilowicz R. Szkoły wieczorne w Londynie. — Srebrny Z. dr. Sprawy seksualne w higienie szkolnej. — Biehlerowa M. Dr. Higiena nauczycieli i nauczycielek. — Jezierski W. prof. O ubraniu reformowanem uczniem. — Sosnowski P. prof. Uwagi dla zakładających szkoły średnie. — Kowalewska H. O gimnastyce oddychania u młodzieży szkolnej. — Chodecki Wł. dr. Przyczynki do higieny nauczania i wychowania. — Piotrowski J. dr. O instytucji lekarzy szkolnych zagranicą. — Kosmowski W. dr. O zadawaniu lekcji do domu.

Zygmunt Wasilewski

Mysł Przebudowy

Rozmowy z młodym przyjacielem.

Jest to jakby program szerokiej działalności wychowawczo-politycznej, mającej na celu przeobrażenie narodu i wzbogacenie jego moralnego oraz materialnego dobroku, skreślony świetnym stylem i odznaczający się zarówno niezwykłą przenikliwością sądu, jak i trafnością wskazań.

Cena rb. 1.20

- Waterman Nixon.** Jaką młoda dziewczyna być powinna. Przełożyła E. Węslawska — 60
 — Jakim młody chłopiec być powinien (w druku). W oprawie — 90

Dział II.

Biblioteka miniaturowa i ilustrowana.

Poniżej podajemy pełny wykaz tomików pięknych wydawnictw „Biblioteki miniaturowej” i „Biblioteki ilustrowanej”. Pierwsza z nich w małych książeczkach, formatu 16-ki, podaje arcydzieła literatury polskiej i wszechświatowej, od Homera do Konopnickiej. Druga składa się z szeregu tomików, zawierających cenne nowele i niewielkie powieści najwybitniejszych naszych beletrystów, ozdobione ilustracjami najlepszych rysowników. Oba te wydawnictwa stanowić mogą prawdziwą ozdobę każdego księgozbioru, oraz każdej bawialni, zarówno ze względu na swoją treść literacką, jak i formę wykwintną i wysoce estetyczną.

BIBLIOTEKA MINIATUROWA. Wydanie wytworne na pięknym papierze w małym formacie, oprawa ozdobna w półskórek:

Dante Alighieri. Boska komedia, w przekładzie Edwarda Porębowicza.

I. Piekło. Z wizerunkiem autora. (Wyczerpane. Nowe wyd. w druku).

II. Czyściec. Z wizerunk. autora. Wyd. 2-gie. 1 —
 W oprawie 1 80

III. Raj „ „ W oprawie 1 —
 1 80

El...y (Adam Asnyk). Wybór poezyi. Z portretem autora. Wydanie 2-gie. 1 —

W oprawie 1 80

Homer. Odyssea, przekład L. Siemińskiego. Wydanie nowe. 1 20

W oprawie 2 —

Kochanowski Jan. Wybór pism. Z portretem poety, według Matejki. 1 —

W oprawie 1 80

Konopnicka Marya. Wybór poezyi. Wyd 3-cie, z portretem autorki. 1 —

W oprawie 1 80

Krasicki Ignacy. Wybór pism. Z portretem autora. 1 —

W oprawie 1 80

Lenartowicz Teofil. Wybór poezyi, z portretem autora. — 80

W oprawie 1 60

Mickiewicz Adam. Pan Tadeusz, wydanie nowe z portretem autora	— 80 1 50
Niemcewicz J. U. Śpiewy historyczne. Wyd. nowe.	— 80
W oprawie	1 50
Syrokomla Wład. (Ludw. Kondratowicz). Wybór pism. Z portretem autora.	1 —
W oprawie	1 80
Zaleski Bohdan. Wybór poezyi, ułożył J. Kallenbach, z portretem poety.	1 —
W oprawie	1 80
Żmichowska Narcyza (Gabryela). Wybór pism, z przedmową Ign. Chrzanowskiego. Z portretem autorki.	1 —
W oprawie	1 80
BIBLIOTECZKA ILUSTROWANA. Wydanie wytworne w małym formacie.	
Daniłowski D. Dwa głosy... Nowele z ilustracyami K. Gorskiego.	1 50
W ozdobnej oprawie	2 —
Konopnicka Marya. Dym. — Nasza szkapa. — Głupi Franek. Z ilustr. S. Sawiczewskiego	1 —
W ozdobnej oprawie	1 40
Sienkiewicz H. Nowele. Z ilustracyami A. Kamińskiego	1 —
W ozdobnej oprawie	1 40
Szymański A. Dwie modlitwy. — Srul Lubartowa. — Maciej Mazur. Z ilustr. A. Kamińskiego.	1 —
W ozdobnej oprawie	1 40
Weyszenhoff Józef. Za błękitami. Z ilustracyami K. Gorskiego.	1 —
W ozdobnej oprawie	1 40
— Zareczyny Jana Bełzkiego. Z ilustracyami K. Gorskiego.	1 —
W ozdobnej oprawie	1 40

Dział III.

Powieści, poezye, dramaty.

W bogatym tym w arcydzieła literatury polskiej dziale, zwraca na siebie uwagę wydanie zupełne pism znakomitego twórcy „Króla-Ducha”, Juliusza Słowackiego, uzupełnione w r. b. tomem VII, oraz jego „Liryki”, dokonane staraniem wytwornego znawcy naszej romantyki, autora „Monsalwatu”, dr. Artura Górskiego. Odznacza się ono pieczołowitą starannością, obejmuje wszystkie utwory poetyckie wieszczą, a przytem jest najtańsze z istniejących. Edycja ta, również jak i zupełne wydania pism Mickiewicza i Kraśńskiego, jest niezbędną wprost w każdej bibliotece, w

każdym domu polskim. Z utworów beletrystycznych widzimy tu piękną komedię bohaterską Ign. Grabowskiego p. t. „Sokół”, nagrodzoną na ostatnim konkursie dramatycznym im. J. Słowackiego, dalej szereg utworów Maryi Konopnickiej, wierszem i prozą, najpiękniejszych, jakie autorka „Pana Balcera w Brazylii” kiedykolwiek napisała wraz z zapowiedzią zbiorowego wydania dzieł znakomitej poetki; Adolfa Nowaczyńskiego powieść dramatyczną p. t. „Wielki Fryderyk” oraz jego utwór sceniczny, również barwny, rodzajowy obraz p. t. „Cyganerya warszawska”. Dalej znajdzie czytelnik 9 tomów pełnego, zbiorowego wydania dzieł Elizy Orzeszkowej jak również szereg znakomych utworów Dickensa polskiego, nieodżałowanej pamięci Bolesława Prusa, aż do ostatniej powieści, na tle naszej rewolucyi z przed lat pięciu osnutej, p. t. „Dzieci”, a wszystkie te prace nacechowane są nietylko bystrością rozumu, ale i słodyczą gołębiego serca. Znalazł tu też sobie miejsce ostatni, świetny już dziś szeroko poza granicami Polski znany utwór Henryka Sienkiewicza „W pustyni i w puszczy”, którego ukazania się w wydaniu książkowym tak niecierpliwie oczekiwali liczni wielbiciele mistrza. Nie mniej cenne i poszukiwane są dzieła Józefa Weyssenhoffa: powieść p. t. „Hetman”, dzieło wysoce artystyczne, na tle ostatniej rewolucyi, prześliczny cykl obrazków myśliwskich p. t. „Soból i panna”, oraz nowel: „Znaj pana”, wreszcie wytworny pod każdym względem cykl poezyi lirycznych p. t. „Erotyki”. Dalej mamy tu prawie wszystkie utwory znakomitego autora „Chłopów”, Wł. St. Reymonta, od „Komediantki” i „Fermentów” aż do ostatniej tętniącej życiem, historycznej powieści, „Rok 1793”, oraz wzruszających do głębi, świetnych pod względem plastyki i siły uczucia wrażeń „Z ziemi chełmskiej”, powieści fantastycznej na tle doświadczeń medyumistycznych p. t. „Wampir”, wreszcie świetnych szkiców „Ave Patria”. W dalszym ciągu widzimy długi szereg powieści popularnej, tak chętnie przez czytelników ze wszystkich warstw czytanej autorki „Dewajtisa” Maryi Rodziewiczówny, oraz szereg nowel i powieści „egzotycznych” Kiplinga polskiego, Wacława Sieroszewskiego. Znakomity poeta i powieściopisarz, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, przedstawia się tu z najlepszej strony w siedmiu seryach swoich „Poezji” oraz w nowelach „Na skalnem Podhalu”, wreszcie w tak bardzo ciekawej powieści współczesnej, w „Romansie panny Opolskiej z panem Główniakiem”. Ostatni utwór G. Zapolskiej „Kobieta bez skazy”, rzecz dziś już sławy europejskiej, p. t. „O czem się nie mówi”, wiele

utworów znakomitego filozofa-beletrysty, tak głęboko od-
 czuwającego ból życia, Stefana Żeromskiego, uzupełniają
 ten piękny komplet, w którym znalazł się zresztą niemal
 cały dorobek naszej twórczości beletrystycznej z lat osta-
 tnych. A więc jeszcze: pełne głębokiego tragizmu powie-
 ści Stanisława Przybyszewskiego. „Wyzwolenie“ i „Świę-
 ty Gaj“, interesująca i oryginalnie pomyślana Jerzego Żu-
 ławskiego „Stara Ziemia“ (z cyklu „Na srebrnym globie“),
 Edwarda Słońskiego powieść p. t. „Partya“, na tle kon-
 spiracyi rewolucyjnej, niezmiernie oryginalne, fantastyczne
 nowele Bogusława Adamowicza p. t. „Tajemnica długiego
 i krótkiego życia“ i równie fantastyczna powieść z dale-
 kiej przyszłości „Nieśmiertelne głupstwo“, dalej subtelne
 jak zawsze szkice Dąbrowskiego „Samotna“, powieść hi-
 storyczna Gąsiorowskiego z czasów powstania 1830—1831
 r. „Bem“, kilka powieści historycznych Wiktora Gomu-
 lickiego „Bój Olbrzymów“ (na tle „Wojny Narodów“ 1812)
 i „Siódme amen imci pana Mokrzyckiego“ i „Grandmuszkie-
 ter“ (z epoki Saskiej), Kazimierza Glińskiego „Stare lwy“, kil-
 ka współczesnych: Eugenii Żmijewskiej „Serduszko“ (dalszy
 ciąg „Płomyka“ i „Doli“) i niezwykle żywe i zajmujące
 powieści z czasów ostatnich „Młodzi“ i „Jutro“, Edwarda
 Paszkowskiego „Rozbitki. Z kroniki kresowej“, Bohowity-
 na „Kobieta z przeszłością“, Artura Gruszeckiego „Króle-
 wiacy“, „Litwackie mrowie“, nowele Jana Lemańskiego
 („Noc i dzień“), świetne jego bajki i satyry p. t. „Zwie-
 rzyniec“ i inne.

Adamowicz B. Tajemnica długiego i krótkiego życia. No- wele. W pięknej kolorowej okładce.	1 35
— Nieśmiertelne głupstwo. Powieść fantastyczna.	1 —
Bartkiewicz Z. Słabe serca. Wydanie 2-gie.	1 80
— Psie dusze.	1 20
Bohowityn. Kobieta z przeszłością.	1 60
Chiakunin Izszu. Antologia stu poetów japońskich uło- żył i wstępem opatrzył R Kwiatkowski.	1 20
W ozdobnej oprawie	1 —
Dąbrowski I. Samotna.	1 50

ZDZIŚŁAW DEBICKI
WYBÓR POEZJI Cena 1.35

Gąsiorowski W. Bem. Powieść historyczna z 1830—31 r.	2 20
Gomulicki W. Car widmo. Powieść z czasów zasiadania a przeciw nie siedzenia Władysława, syna Zygmun- towego na tronie Rurykowym.	1.50
— Grandmuszkieter. Powieść z czasów saskich.	1.—
— Siódme Amen imci pana Mokrzyckiego, powieść z czasów saskich.	1 50

Dzieła Maryi Konopnickiej

POEZYE.

Imagina. Poemat. Z przedmową Adama Grzymały Siedleckiego i wizerunkiem autorki z doby powstania „Imaginy“ 2 40
w oprawie 3 20

Jobsiada. Epos komiczne przez dr. Karola Arnolda Kortuma, przekładania M. Konopnickiej. Z ilustracyami. Wydanie stylizowane 1 —
w oprawie 1 30

Drobiazgi z podróźnej teki. 1.20. W ozdobnej oprawie 1.60
Głosy ciszy 1.— W ozdobnej oprawie 1.40
Italia. 1.— W ozdobnej oprawie 1.40
Linie i dźwięki 1.— W ozd. opr. 1.40
Nowe pieśni 1.20. W ozd. opr. 1.40

Pan Balcer w Brazylii Wydanie nowe.
W formie Biblioteczki ilustrowanej 2.—
W oprawie 2.60
W większym formie, z piękną okładką kolorową, na papierze czerpanym 3.50
W ozdobnej stylowej oprawie 4.50 i 5.—

POEZYE. Serya I, II i IV po 1.50

POEZYE w NOWYM UKŁADZIE.

I. Fragmenty 1.— W ozd. oprawie 1.40
II. Helenica 1.— W ozd. oprawie 1.40
III. Pieśni i piosenki 1.— W ozd. oprawie 1.40
IV. Obrazki 1.— W ozd. oprawie 1.40
V. Z mojej księgi 1.— W ozd. oprawie 1.40
VI. Przekłady 1.— W ozd. oprawie 1.40
Wybór poezyi. Z portretem autorki 1.—
W ozdobnej oprawie 1.80

Dzieła Maryi Konopnickiej

UTWORY DRAMATYCZNE.

Prometeusz i Syzyf. Poemat dram. —.50

NOWELE i OBRAZY.

Dym—Nasza szkapa—Głupi Franek. Z ilustracyami S. Sawiczewskiego 1.—
W ozdobnej oprawie 1.40
Na normandzkim brzegu. 1.20

KSIĄŻKI DLA DZIECI.

Jaselka. Muzyka Piotra Maszyńskiego. Wydanie ozdobione kolor. litogr. rysunku Jana Bukowskiego, w artyst. okładce kartonowej 2.—
Na jagody. Książeczka-łeśna karton 1.50
Nowe latko. Poezycy, z wielobarwnymi ilustracjami P. Stachewicza, w dużym formacie, w pięknej okładce kartonowej, wyd. wytworne 2.—

ZBIOROWE ZUPEŁNE WYDANIE PISM

MARYI KONOPNICKIEJ

pod redakcją prof. Jana Czubka ukaże się
w ciągu najbliższego roku.

KOBIEȦ W POEZYZI POLSKIEJ.

Głosy poetów o kobiecie, zebrał Wł. Belza. W ozd. opr. rb. 3

- | | |
|--|-------------------------|
| Grabowski Ignacy. Sokół. Komedia heroiczna z czasów renesansu polskiego w 6-ciu obrazach. Nagrodzona I-szą nagrodą na konkursie im. Jul. Słowackiego. Z przedmową Władysława Rabskiego. Z portretem autora. | 1 60 |
| Gruszecki A. Litwackie mrowie. Powieść współczesna. Wydanie drugie. | 1 50 |
| Jeleńska E. Jubileusz i inne nowele. | 1 60 |
| Jeż T. T. Pamiętniki starającego się. — Komysznik. Z ilustr. J. Kossaka. | 2 40 |
| Kraśniński Zygmunt. Pisma. Wydanie nowe zupełne, ułożone, opatrzone wstępem i objaśnieniami przez H. Gallego. 4 tomy | 2 — |
| | W oprawie 3 50 |
| | W oprawie ozdobnej 4 50 |
| Lemański Jan. Noc i dzień. Nowele. | 1 60 |
| — Proza ironiczna.—Bajki.—Bajeczki.—Przypowiadki dla dzieci.—Sielanki. Wydanie ozdobne. | 2 — |
| — Zwierzyńiec. Bajki. W pięknej kolorowanej okładce. | 1 50 |

Polska Pieśń Miłosna.

Antologia poetycka, ułożona z pieśni ludowych oraz dzieł autorów polskich przez JANA LORENTOWICZA, ozdobiona 12 reprodukcjami wybitnych dzieł malarzy polskich treści erotycznej.

Cena rb. 3,—w ozdobnej oprawie rb. 5.

Umiejętną i pełną smaku ręką wybrane najznakomitsze utwory poezji polskiej, nieśmiertelnemu uczuciu miłości poświęcone, zilustrowane są sztuką malarską polską, tem samem uczuciem kierowaną. Antologia ta licznych z pewnością będzie miała czytelników. Pięknie wydana książka znajdzie się przedewszystkiem w ręku wszystkich zakochanych płci obojej, a — jak wiadomo — imię ich jest legion.

- Mereżkowski Dymitr.** Leonardo da Vinci. (Zmartwychwstanie Bogów). Przekład Janiny Popławskiej.

2 tomy.

2 —

- Mickiewicz Adam.** Pan Tadeusz. (Ob. Bibl. miniatur.)
 — Poezye. Nowe wydanie, z życiorysem autora, skreślonym przez Piotra Chmielowskiego. 4 tomy, z portretem wieszczą rb. 1.—. W oprawie 2 tomy 1 60
 — Toż samo na lepszym papierze. W ozdobnej oprawie 2 — 2 —
 W ozdobnej oprawie 3 50
- Nowaczyński Adolf.** Wielki Fryderyk. Powieść dramatyczna. 2 —
 — Cyganerya Warszawska. 1 60
- Or-Ot.** Wybór poezyi. Wydanie nowe zmienione i powiększone. Z portretem autora. 1 50
 W ozdobnej oprawie 2 —

WYDANIE ZUPEŁNE PISM

Elizy Orzeszkowej

ukazę się w ciągu 3—4 lat i obejmie 35—40 tomów, podzielonych na serye, łączące w sobie utwory treści pokrewnej.

Serya I.

POWIEŚCI LUDOWE I SZLACHECKIE

ukazała się i zawiera:

Tom I. Eliza Orzeszkowa przez Aurelego Drogoszewskiego—Obrazek z lat głodowych.—Za doliną róż.—Echo.—Niziny.—Tadeusz.—Cień.—W zimowy wieczór.—Tom II i III. Nad Niemnem. Tom IV. Dziurdziowie.—Cham. Tom V. Anastazy.—Bene nati.

Cena Seryi I.

W wydaniu wytwornem:

T. I **rb. 1.50**, t. II i III **rb. 2.50**, t. IV **rb. 1.50**, t. V **1.25**
 W opr. „ **2.00**, „ „ „ „ **3.50**, „ „ „ **2.00**, „ „ **1.75**

W wydaniu popularnem:

T. I **rb. 1.00**, t. II i III **rb. 1.50**, t. IV **rb. 1.00**, t. V **k. 75**
 W opr. „ **1.25**, „ „ „ „ **2.00**, „ „ „ **1.25**, „ „ **rb. 1.—**

Pisma Elizy Orzeszkowej.

Serya II.

POWIEŚCI ŻYDOWSKIE.

TOM VI. i VII. Eli Makower. TOM VIII. Meir Ezofowicz.
TOM IX. O żydach i kwestyi żydowskiej.—Silny Samson.
—Daj kwiatek.—Gedali.—Ogniwa.—O nacyonalizmie ży-
dowskim.

Cena Seryi II.

W wydaniu wytwornem:

Tom VI i VII **rb. 2.50**, tom VIII **rb. 1.35**, tom IX **rb. 1.25**
W opr. „ „ „ **3.50**, „ „ „ **1.85**, „ „ „ **1.75**

W wydaniu popularnem:

Tom VI i VII **rb. 1.50**, tom VIII **kop. 90**, tom IX **kop. 75**
W opr. „ „ „ **2.—**, „ „ „ **rb. 1.15**, „ „ „ **rb. 1—**

Serya III. (W druku).

Tom X. Początek powieści. Rozstajne drogi. Syn stolarza. Ostatnia miłość; t. XI: Na prowincyi t. XII: Wkładce. Z życia realisty; t. XIII i XIV: Pan Graba; t. XV i XVI. Pamiętnik Waclawy; t. XVII, Marta. Pajęczyna. t. XVIII, Rodzina Brochwiczów; t. XIX. Wesola teorya i smutna praktyka. Marya; tom XIX. O kobiecie; utwory publicystyczne.

BRONISŁAWA OSTROWSKA.

Aniołom dźwięku.

Cena rb. 1.35, w oprawie 1.75.

Paszkowski E. Rozbitki. Powieść z kroniki kresowej.	1 50
Prus B. (Al. Głowacki). Faraon. Powieść. 3 tomy. Wyd. 3-cie.	3 —
— Kroniki. 1875—1878.	2 —
Przybyszewski St. Wyzwolenie. „Mocnego Człowieka” część II.	2 —
— Święty gaj. Powieść. „Mocnego człowieka” część III.	2 —
— Topiel, dramat.	1 20
— Zmierzch („Synów ziemi” część trzecia i ostatnia).	1 80

Wł. St. REYMONT

Ave Patria. Wyd. 2-gie (w druku)	
Chłopi. Powieść współczesna. Tom I. Jesień II. Zima. III. Wiosna. IV. Lato.	6 —
Tom III i IV oddzielnie.	po 1 50
Oryginalna oprawa do każdego tomu.	— 40
Fermenty. Powieść. 2 tomy. Wydanie 2-gie.	2 —
Komedyantka. Powieść. 2 tomy. Wydanie 2-gie.	1 50
Marzyciel. Szkic powieściowy. Senne dzieje. — W pruskiej szkole.	1 60
O zmierzchu. Nowele.	1 20
Przed świtem. — Pewnego dnia. — Sprawiedliwie. Wydanie 2-gie.	1 20
Spotkanie. Szkice i obrazki. Wydanie 2-gie.	1 50
Wampir. Powieść na tle praktyk mistycznych. Wydanie 2-gie	1 80
Z ziemi chełmskiej obrazu.	— 50
Ziemia obiecana. Powieść. 2 tomy. Wydanie 2-gie.	2 40

MARYA RODZIEWICZÓWNA

Atma. Powieść.	1 30
Byli i będą. Powieść z niedawnej przeszłości. Wyd. 2-e	1 50
Czahary. Wyd. 2-gie.	1 20
Dewajtis. Powieść współczesna uwieńczona na konkursie „Kuryera Warszawskiego“. Wyd. 3-cie	1 —
Hrywda. Powieść. Wyd. 2-gie.	1 —
Jaskółczym szlakiem. Powieść. Wyd. 3-ie.	1 20
Joan VIII. 1—12. Powieść. Wyd. 2-gie.	1 50
Klejnot. Powieść. Wyd. 3-cie.	1 —
Macierz. Wyd. 2-gie.	1 —
Na wyżynach. Wyd. 2-gie.	1 50
Rupiecie. Nowele. Wyd. 2-gie, poprawione.	1 —
Straszny dziadunio. Powieść. Wyd. 4-te.	— 60
Szary Proch. Powieść. Wyd. nowe.	— 60
Wrzos. Powieść. Wyd. 2-gie.	1 20

Pisma Henryka Sienkiewicza

WYDANIE ZBIOROWE W 38 TOMACH.

Cena Rb. 31.50, w ozdobnej oprawie Rb. 46.70.

- | | | | |
|---------------------|---|--------------------|------|
| Tom I. | Stary sługa.—Hania.—Śzkie węglem.—Jan-ko muzykant 1.— | w oprawie | 1 40 |
| Tom II. | Listy z podróży. I. (po Ameryce) 1.— | w opr. | 1 40 |
| Tom III. | Listy z podróży. II. Kom. z pomyłek 1.— | opr. | 1 40 |
| Tom IV. | Przez stepy.—Orso.—Z pamiętnika poznań-skiego nauczyciela. — Czyja wina? — Za chle-
bem 1.— | w oprawie | 1 40 |
| Tom V. | Latarnik.—Niewola tatarska.—Jamioł.—Na
jedną kartę.—Bartek zwycięzca 1.— | w opr. | 1 40 |
| Tom VI—IX. | Ogniem i Mieczem. 4 tomy 2.— | w opr. | 3 60 |
| Tom X—XV. | Potop. 6 tomów 3.— | w oprawie | 5 40 |
| Tom XVI—XVIII. | Pan Wołodyjowski. 3 t. 1.50 w opr. | | 2 70 |
| Tom XIX. | Ta trzecia.—Sachem.—Sielanka.—Walka
byków w Hiszpanii. Z puszczy Białowieskiej.—
Wycieczka do Aten 1.— | w oprawie | 1 40 |
| Tom XX. | Wyrok Zeusa.—Z wrażeń włoskich.—Or-
ganista z Ponikły.—U źródła—Lux in tenebris
lucet.—Bądź błogosławiona —Pójdźmy za nim!
—Listy o Zoli 1.— | w oprawie | 1 40 |
| Tom XXI—XXIII. | Bez dogmatu. Pow. 3 t. 3.— | w opr. | 4 20 |
| Tom XXIV—XXVI. | Rodzina Połanieckich. Powieść
3 tomy 3.— | w oprawie | 4 20 |
| Tom XXVII—XXIX. | Quo Vadis. Powieść z czasów
Nerona. 3 tomy 3.— | w oprawie | 4 20 |
| Tom XXX. | Listy z Afryki 1.— | w oprawie | 1 40 |
| Tom XXXI—XXXIV. | Krzyżacy. Powieść histo-
ryczna. 4 tomy 4.— | w oprawie | 5 60 |
| Tom XXXV. | Dwie łąki.—Diokles. —Przygoda Ary-
stoklesa. Biesiada. —Dzwonnik —Płomyk. —
Sąd Ozyrysa.—Kordecki.—O Bismarku. —Mo-
wa przy pomniku Mickiewicza.—Mowa polska.
—List do Baronowej Suttner.—M. Konopnic-
ka. —Korynek.—Książki i ludzie.—Naród sobie.
—Trzeci maj.—Ankieta o wywłaszczeniu.—Z an-
kiety.—Zjednoczenie narodowe.—List do Wilhel-
ma.—Odpowiedź na art. Björnsona 1.— | w opr. | 1 40 |
| Tom XXXVI. | Na marne.—Na jasnym brzegu 1.— | w opr. | 1 40 |
| Tom XXXVII—XXXVIII. | W pustyni i w puszczy.
Wyd. 3-cie. 2.— | w opr. | 2 80 |
| Wiry. | Powieść. 2 tomy 3.— | w opr. | 3 80 |
| Na jasnym brzegu. | Nowela —.50 | w opr. | — 90 |
| Nowele. | Wydanie ozdobne z ilustracjami Ant. Ka-
mińskiego. Rb. 1.— | w ozdobnej oprawie | 1 40 |

Pisma Henryka Sienkiewicza

Quo vadis.

Z 20 heliogramami według obrazów P. Stachewicza.
Wyd. 2-ie wytworne, na pap. czerpanym, w 4-ce większej, w ozd. styl. opr. ze złoceniami. Rb. 15
W opr. w skórze z klamrami, według starych wzorów florenckich Rb. 25

WYDANIA POPULARNE:

- Krzyżacy. Pow. histor. 4 tomy w 2 ch. Wyd. popul. w pięćsetną rocznicę Grunwaldu 1.20 w opr. 1 60
Nowele. 2 tomy. Wydanie popularne —.90 w opr. 1 20
Treść I. Stary sługa.—Hania.—Żórawie.—Szkice węglem.—Janko muzykant.—Przez stepy.—Orso.—Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela.—Za chlebem.—Jamiół.—Lux in tenebris lucet.—Bądź błogosławiona.—Sen.
II. Latarnik.—Niewola tatarska.—Bartek zwycięzca.—Ta trzecia.—Sachem.—Sielanka.—Wspomnienie z Maripozy.—Z puszczy Białowieskiej.—Wycieczka do Aten.—Walka byków.—Na jasnym brzegu.—Wyrok Zeusa.—Z wrażeń włoskich.—Organista z Ponikły.—U źródła.—Pójdźmy za nim.—Na Olimpie.
Ogniem i mieczem.—Potop.—Pan Wołodyjowski. Wyd. nowe jubileuszowe w 6 tomach 2.— w oprawie 3 —
Quo Vadis. Powieść z czasów Nerona. Wydanie nowe popularne —.70 w oprawie 1 —

BIBLIOTECZKA UNIWERSYTETÓW LUDOWYCH I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ:

- Bartek zwycięzca. — 12
Janko muzykant.—Latarnik. — 06
Na oceanie Atlantyckim (Listy z podróży) — 08
Niewola tatarska. — 08
Orso.—Sachem. — 08
Pieszko przez czarny ląd. I. (Listy z Afryki). — 10
„ „ „ „ „ II. „ „ „ „ „ — 10
Pójdźmy za nim! — 08
Sielanka.—Legenda żeglarska. — 06
Wspomnienia z Maripozy.—Jamiół.—Organista z Ponikły. — 08
Za chlebem. — 20
Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela. — 10
Z puszczy amerykańskiej. (Listy z podróży) — 08
Z puszczy Białowieskiej. — 06
Jurand ze Spychowa (z „Krzyżaków“). — 15
Łowy w puszczy.—Na niedźwiedzia (z „Krzyżaków“). — 06
Pod Grunwaldem. (Ustęp z „Krzyżaków“) — 08
Pod Zbarażem (z pow. „Ogniem i Mieczem“). — 12
Zdobycie Kamieńca. (Ustęp z „Pana Wołodyjowskiego“). — 06

Pisma Henryka Sienkiewicza

WYDANIA DLA MŁODZIEŻY:

- Krzyżacy.** Powieść historyczna dla młodzieży, pod kierunkiem autora ułożona. Z 8 rycinami Ant. Piotrowskiego. Karton 1.20 w oprawie 1 50
- Ogniem i Mieczem.** Powieść historyczna dla młodzieży, ułożył Wł. Grzymałowski. Z 8 rysunkami Ant. Piotrowskiego. Karton 1.20 w oprawie 1 50
- Potop.** Powieść historyczna dla młodzieży, ułożył Wł. Grzymałowski. Z 8 rysunkami Ant. Piotrowskiego. Karton 1.20 w oprawie 1 50
- Pan Wołodyjowski.** Powieść historyczna dla młodzieży, ułożył Wł. Grzymałowski. Z 8 rysunkami Ant. Piotrowskiego. Karton 1.20 w oprawie 1 50
- Quo vadis.** Powieść z czasów Nerona, dla dojrzalszej młodzieży, ułożył i objaśnił R. A. Bobin. Z 10 rycinami 1.50 w oprawie 2 —
- W pustyni i w puszczy.** Z okładką kolorową P. Stachewicza 2.50. Karton 2.80 w oprawie 3 50

WYDANIA DLA LUDU:

- Dzielny żołnierz.** Opowiadanie historyczne z powieści „Pan Wołodyjowski“, przerobione przez H. Śl. — 20
- Obrona Częstochowy.** Opowiadanie z czasów wojny szwedzkiej, przerobione z powieści „Potop“ — 20
- Święty Piotr w Rzymie.** Opowiadanie z czasów przesładowania chrześcian za Nerona. Przerobione z powieści „Quo vadis“ przez H. Śl. — 40

ALBUM HENRYKA SIENKIEWICZA

Główne sceny i postacie z powieści i nowel SIENKIEWICZA w dwudziestu jeden ilustracjach

J. Brandta, J. Chełmońskiego, A. Kamińskiego, J. Kossaka, W. Kotarbińskiego, K. Pochwałskiego, J. Rosena, H. Siemiradzkiego, P. Stachewicza i W. Wodzinowskiego.

Wydanie nowe, in 4^o.

— Cena w oprawie rb. 12. —

W odnowionej szacie ukazuje się drugie wydanie wykwintnych reprodukcji (w heliograviurach) scen i postaci Sienkiewiczowskich, które uwieczniły pędzlem lub ołówkiem najświetniejsze nazwiska malarstwa polskiego. Każdą ilustrację poprzedzają stosowne ustępy charakterystyczne z dzieł genialnego pisarza; m. in. widzimy tu znakomite typy Stachewiczowskie — Stasia i Nel z ostatniej powieści „W pustyni i w puszczy“.

Wacław Sieroszewski (Sirko)

Korea. Klucz z dalekiego Wschodu, z 28 rysunkami i mapami	2 20
Na kresach lasów. Powieść. Wyd. 3-cie.	1 —
OI-Soni-Kisań, powieść na tle rewolucyi koreańskiej.	1 35
Uciezka. Opowiadanie z życia wygnańców. Wyd. nowe. Kraków.	2 50
W matni. Jesienią.—Skradziony chłopak.—Chajlach.—W ofierze Bogom. Wyd. 3-cie.	1 —

Słoński E. Partya. Romans rewolucyjny.

1 50

P I S M A JULJUSZA SŁOWACKIEGO

Pierwszy u nas w kraju najkompletniejszy zbiór utworów, wydanych za życia i po śmierci Autora.

Wydanie nowe,

według układu **ARTURA GÓRSKIEGO.**

Z portretem autora.

6 tomów ozdobnie wydanych, zawierających 219 arkuszy druku, in 8-o.

4 —

W oprawie płóciennej 6 —

W oprawie wykwintnej w półskórek 8 —

Wydany w r. z. **Tom VII, cena 1.—, w opr. rb. 1.40**

JULIUSZ SŁOWACKI

L I R Y K I

W wyborze i układzie **Artura Górskiego.**

Cena kop. 90. W wytwórnej oprawie w skórę rb. 3.

SZEKSPIR WILIAM: DZIEŁA w 12-tu TOMACH

Wobec wyczerpania zupełnego wszystkich poprzednich wydań dzieł Szekspira, nasuwała się konieczność nowego wydania utworów jednego z największych geniuszów świata, przyczem chodziło o to, aby życiorys i objaśnienia utworów przystosować do najnowszych badań i zdobyczy nauki, a pośród tłumaczeń wybrać bezwzględnie najlepsze. Tej potrzebie i temu celowi odpowiada właśnie niniejsze wydanie DZIEŁ SZEKSPIRA.



Życiorys poety i objaśnienia do jego utworów opracował Dr. **Roman Dyboski**, profesor literatury angielskiej na uniwersytecie Jagiellońskim. Wyboru przekładów z dawniejszych pióra Korzeniowskiego, Koźmiana, Ostrowskiego, Pajgerta, Paszkowskiego, Ulricha, ze współczesnych zaś Jana Kasprowicz i Edwarda Porębowicza dokonał **Stanisław Krzemiński**. Artykuł „Szekspir w Polsce“ opracował prof. dr. **Ludwik Bernacki**.

CENA POJEDYŃCZEGO TOMU WYNOŚI:

Na papierze zwykłym kop. 75; oprawa dwóch tomów razem kop. 50.
 „ „ lepszym rb. 1.—, w ozdobnej oprawie rb. 1.50.

CENA 12 TOMÓW:

na pap. zwykłym rb. 9, na pap. lepszym rb. 12.
 W oprawie: „ „ „ „ 15, „ „ „ „ 20.

 Po wyjściu z druku całości cena zostanie podwyższona. 

KAZIMIERZ PRZERWA-TETMAJER

Anioł śmierci. Romans. 2 tomy w jednym. Wyd. 5-te.	1 50
Na skalnem Podhalu. 1. Wyd. 2-gie.	1 10
	W ozdobnej oprawie 1 50
Poezye. Ser. I. Wyd. 3-cie 1.—	W ozd. opr. 1 40
Poezye. Ser. II. Wyd. 4-te 1.—	W ozd. opr. 1 40
Poezye. Ser. III. Wyd. 3-cie 1.—	W ozd. opr. 1 40
Poezye. Ser. IV. Wyd. 2-gie 1.—	W ozd. opr. 1 40
Poezye. Ser. V. 1.20.	W ozd. opr. 1 60
Poezye. Ser. VI. rb. 1.20.	W ozd. opr. 1 60
Poezye. Ser. VII. rb. 1.20	w ozd. opr. 1 60
Romans panny Opolskiej z panem Główniakiem. Wyd. 2-gie	1 80
Wybór poezyi nowy. rb. 1.50	w ozd. opr. 2 —
	W wytwornej oprawie w półskórek 2 40

Józef Weysenhoff

Dni polityczne- Ser. I. Narodziny działacza (r. 1905).	1 —
— Ser. II. W ogniu. (rok 1905—6).	1 —
Erotyki. Poezye. Wydanie wytworne, z ilustracyami Henryka Weysenhoffa.	2 50
	W ozdobnej oprawie
	4 —
Hetmani. Powieść.	2 —
Soból i panna. Powieść.	2 20
Sprawa Dołęgi.	1 80
	Na papierze czerpanym
	4 —
Syn marnotrawny.	2 20
Unia. Powieść litewska.	2 —
Za błękitami. Z ilustr. K. Gorskiego. Wyd. 2-gie	1 —
	W ozdobnej oprawie
	1 40
Zaręczyny Jana Bełzkiego. Z ilustr. K. Gorskiego	
Wyd. 2-gie. rb. 1.— W ozdobnej oprawie	1 40
Znaj pana. Nowele. Wydanie wytworne w pięknej kolorowej okładce.	1 50
Żywot i myśli Zygmunta Podfilipskiego. Wydanie 4-te.	1 50

Wierzbński Maciej. Pięć Marcina Wilczka.	1 50
— Pod Mysią więżą. Powieść współczesna na tle walk narodowościowych w Poznańskim	1 80
Wyspiański Stanisław. Skalka, dramat w 3-ch aktach. Kraków.	1 —

Gabryela Zapolska

Kaska Karyatyda. Powieść współczesna. Wydanie 2-gie.	1 50
O czym się nie mówi. Powieść współczesna. Wydanie 2-gie.	1 50
Śmierć Felicyana Dulskiego. Opowiadanie.	— 80
Szaleństwo. Powieść.	1 50

Zbierzchowski H. Literat	1 20
— Malarze	1 20
Zdziechowski K. Przemiany. Powieść. 2 tomy.	2 —

STEFAN ŻEROMSKI

Aryman mści się. Godzina. Wydanie nowe.	— 90
Ludzie bezdomni. Powieść. Wyd. 5-te. 2 tomy.	2 —
Opowiadanie. Doktor Piotr. — Cokolwiek się zdarzy. — Ananke. — Zmierzch. — Złe przecucie. — Po Sedanie. — Zapomnienie. — Pokusa. — Siłaczka. — Oko za oko. — Niedziela. — Z dziennika. — Wydanie 3-cie.	1 35
Popioły. Powieść z końca XVIII i początku XIX wieku. Wyd. 2-gie. 3 tomy.	3 —
W ozdobnej oprawie	4 —
Promień. Powieść. Wyd. 3-cie.	1 —
Utwory powieściowe. Wyd. 3-cie.	1 —
Treść. Na pokładzie. — O żołnierzu tułaczku. — Tabu. — Cienie. — Kara. — Legenda o bracie leśnym.	
Za wolność i ojczyznę, z powieści „Popioły“, wydanie popularne, z 12 rysunkami.	— 50

NARCYZA ŻMICHOWSKA

Kwiaty rodzinne. Wybór poezji polskiej. Wydanie 4-te dopełnione przez Or-Ota	1 50
w ozdobnej oprawie	2 30
w ozdobnej oprawie brzezi złożone	2 50

EUGENIA ŻMIJEWSKA

Dola. Powieść. Z przedmową E. Orzeszkowej. Wydanie 2-gie.	1 20
Jutro. Powieść współczesna.	1 80
Młodzi. Powieść współczesna.	1 60
Płomyk. Z pamiętnika instytutki. Wydanie II.	1 20
Serduszko. Powieść. Wydanie 2-gie.	1 50
Z pamiętnika niedoszłej literatki. Nowele i obrazki.	— 80

Nowe Powieści

wydane w r. 1913.

KONSTANCYA BIELSKA	
Separatka. Z przedmową Gabryeli Zapolskiej.	1 50
TEODOR JESKE-CHOIŃSKI	
W pętach wolnej miłości.	1 40
KAZIMIERZ GLIŃSKI	
Stare lwy. Powieść historyczna.	1 60
WIKTOR GOMULICKI	
Bój olbrzymów. Powieść historyczna.	2 —
JAN HUSKOWSKI	
Geoty.	1 20
L. JAHÓŁKOWSKA-KOSZUTSKA	
Z oddali. Romans.	1 35
TERESA LUBIŃSKA	
Jarzmo miłosne.	1 80
GUSTAW OLECHOWSKI	
Uświadomiony.	1 35
STANISŁAW PRZYBYSZEWSKI	
Wyzwolenie. „Mocnego Człowieka“ część II.	2 —
Święty gaj. „Mocnego Człowieka“ cz. III i ostatnia	2 —
CECYLIA WALEWSKA	
Dusze współczesne.	1 50
EMILIA WIELOWIEYSKA	
Ku jutrzni.	1 80
JÓZEF WEYSSENHOFF.	
Gromada. Powieść. (w druku).	
Soból i panna. Powieść. Wydanie wytworne, z jedno-i wielobarwnymi ilustracjami Henryka Weysenhoffa (w druku)	
MACIEJ WIERZBIŃSKI	
Małżeństwo na próbę.	1 40
Oaza miłości. Powieść z życia utopistów.	1 50
GABRYELA ZAPOLSKA	
Kobieta bez skazy.	2 —
HENRYK ZBIERZCHOWSKI	
Anioły płaczą.	1 40

Dział IV.

Dzieła specjalne.

Tutaj zostały zamieszczone przedewszystkiem dzieła treści higienicznej (Kneippa, znakomity „Mój system“ Müllera, prace dr.: Polaka, Sawickiego i Schrebera), dalej coraz bardziej wchodzące dziś w modę, doskonale opracowane dziełka kucharskie p. Marty Norkowskiej, wreszcie—wybitne dzieła ogrodnicze prof. Brzezińskiego, świetny podręcznik gorzelnictwa prof. Tadeusza Chrzęszcza, dyrektora szkoły gorzelniczej w Dublinach oraz wydawnictwa Centralnego Towarzystwa Rolniczego, których wysoka wartość gwarantuje naszą główną instytucją rolniczą w kraju.

- Hulewicz K.** Higiena płuc oraz walka z suchotami. Tłom. z franc. dr. K. Lassaud. — 60
- Kneipp Sebastian ks.** Dziecko zdrowe i chore. Poradnik dla matek i ojców troskliwych. Wyd. 4-te. — 60
Karton — 75
- Moje leczenie wodą na podstawie 40-letniego doświadczenia. 1 30
Karton 1 55
- Pogadanki o mieszkaniu, odzieży, pożywieniu, napojach i t. p. — 40
- Tak żyć potrzeba. Wskazówki i rady dla zdrowych i chorych. 1 30
Karton 1 55
- Mój testament dla chorych i zdrowych. 1 40
Karton 1 65
- Kodycyl do mojego testamentu dla zdrowych i chorych. 1 40
Karton 1 65
- Zielnik czyli atlas roślin leczniczych, znajdujących się w mojej aptece domowej. Zawiera ryciny roślin leczniczych, poleconych w dziełach ks. Kneippa. Wyd. III. (Drzeworyt) — 40

JÓZEF BRZEZIŃSKI

inspektor pola doświadczalnego Uniw. Jagiell.

HODOWLA WARZYW

z 200 rysunkami w tekście rb. 2.

Hodowla drzew i krzewów owocowych. Dzieło nagrodzone pierwszą nagrodą na konkursie Akademii Umiejętności w Krakowie. Z 259 rys. oryginalnie wykonanymi przez dr. St. Golińskiego. Wyd. drugie, przejrzane i dopełnione.

2 40

Wydawnictwa Centralnego Towarz. Rolniczego.

- Akademickie wykłady rolnicze** wydziału dośw.-naukowego C. T. R. (Zbiór wykładów wygłoszonych w Warszawie, w lutym 1911-go roku). W oprawie. 2 20
- Biedrzycki Stefan inż.** Zarys mechanicznej uprawy roli. Z 55 rys. w tekście oraz dodatkiem: O uprawie motorowej. Wydanie drugie, uzupełnione. Karton. 1 40
- Chłopiński W.** Krótki zarys uprawy i przeróbki lnu, z 17 rycinami — 30
- Chmielewski Z. inż.** Zarys techniki mleczarskiej. 138 rys. w tekście. 2-gie przerobione i znacznie powiększone wydanie. Karton. 1 40
- Dunin R. hr. i W. Meylert.** — O deszczowniach. F. Skrzydlewski. — Ogólny pogląd na koszty urządzenia deszczowni systemu Szczepkowski-Moegelin. — A. Karszo-Siedlewski i F. K. Wierzbicki. Stan rybactwa w Królestwie Polskiem. — 50
- Janiszewski B.** Gruźlica bydła rogatego i walka z nią. — 60
- Karpiński Winc. dr.** Zarys uprawy buraków cukrowych. Karton. 1 40
- Kostecki Ed. dr.** Krótki zarys uprawy wysadków buraczanych. — 30
- Łada Julian.** Ulgi stemplowe dla rolników przy nabywaniu ziemi. — 30
- Romy Th. dr.** Zarys uprawy ziemniaków. Z 24 rysunkami. Tłóm. d-ra. Ant. Sempołowskiego. Karton. 1 40
- Turczynowicz St. inż.** Krótki zarys meteorologii na usługach rolnictwa, z 25 rysunkami. Karton — 80

TADEUSZ CHRZĄSZCZ

dyrektor szkoły gorzelniczej w Dublanach

GORZELNICTWO

Część 1, ogólna. Z 37 ilustracyami w tekście.

Cena rb. 2.40

- Jankowski Mieczysław.** Kwiaty w ogrodzie. Z 236 ilustr. 1 80
- Karpiński W. prof. dr.** Kiedy i jak stosować nawozy sztuczne. Uwagi zebrane na podstawie doświadczeń u nas w kraju zrobionych. Wydanie drugie. — 30
- Uprawa buraków cukrowych. Wskazówki dla gospodarzy drobnych. — 30

J. P. MÜLLER

==== **Mój system.** ====

!!Kwadrans dziennie dla zdrowia!!

Z 44-ma rycinami i tablicą z rozkładem czasu.



Dzielko, przełożone na wszystkie języki europejskie, rozeszło się w ciągu roku w 150 tys. egzemplarzy. Wydanie 6-te.

Cena w oprawie kartonowej 60 kop.

- Polak J. dr.** Podręcznik leczniczy. Wskazówki leczenia domowego dla użytku dworów, gmin, księży, nauczycieli, majstrów, nadzorców warsztatowych, zawiadowców stacyj dróg żelaznych, felczerów i t. p. Dziełko polecane do czytelników ludowych. Wyd. 3-cie, przejrzone i poprawione, z 50 fig. w tekście. — 60
Karton. — 70
- Rosenberg E.** Elektrotechnika prądu silnego. Wykład przystępny, przełożył Zyg. Straszewicz. Wyd. 3-cie, z 277 rycin. opr. 2 40
- Sawicki Stella Jan Dr.** Czerstwa starość, czyli jak zachować zdrowie do późnego wieku. — 75
— Hygiena panien, z rysunkami w tekście. — 60
W oprawie 1 —
— Poznaj sam siebie. Szkice fizyologiczne. Z 16-ma rysunkami. (Wydanie popularne). — 40
Karton — 50
— Rady dla młodych mężatek. Wyd. 7-me przejrzone, poprawione i dopełnione. — 60
W oprawie płóciennej 1 —
- Schönfeld St.** Warzywnictwo gruntowe. Z 65-ma rysunkami w tekście. Nagrodzone wielkim medalem na Wystawie w Częstochowie w 1909 roku. — 40
- Schreber M. dr.** Gimnastyka lecznicza pokojowa, czyli zasady ćwiczeń gimnastycznych, bez przyrządów i pomocy wykonywanych dla każdego wieku. Przełożył dr. R. Radziwiłłowicz, z 45-ma rysunkami. Wydanie trzecie przejrzone i uzupełnione. — 60
- Trunz A. dr.** Nawozy zielone, ich zastosowanie i znaczenie w rolnictwie i leśnictwie oraz opis gospodarstw posługujących się nawozami zielonymi. Przełożył dr. A. Sempołowski. Wydanie 2-gie nowo opracowane. — 60
- Warnkówna J.** Wśród skogów Szwecyi i fiordów Norwegii, z 75 rysunkami. 1 50
- Wulff K.** Żywienie krów dojnych. Uwagi i rady praktyczne dla rolników polskich. Tłom. dr. B. Cybulski. 1 —

NAGRODZONE!

Na wystawie Częstochowskiej 1909 r.

WIELKIM MEDALEM SREBRNYM

Na wystawie Przemysł.-Spożyw. w Warszawie w 1909 r.

WIELKIM MEDALEM ŻŁOTYM

Na wystawach Kucharskich w Warszawie i Łodzi

2 wielkimi medalami srebrnymi

Na wystawie Hygienicznej w Warszawie

Wyróżnione zaszczytnem odznaczeniem

**PODRĘCZNIKI
GOSPODARSKIE**

Marty Norłowskiej

Gospodarstwo domowe

na podstawie wykładów, wygłoszonych na Wystawie Przemysłowo-Spożywczej w Warszawie w Marcu 1909 r. Cena 75 kop., w oprawie kartonowej kop. 90.

Najnowsza Kuchnia

Wytworna i gospodarska.

Zawiera 1249 przepisów gospodarskich z uwzględnieniem kuchni jarskiej, z ilustracyjami, wzory nakrycia stołu, sposób ogólny podawania przekąsek i potraw, 70 wzorów „Menu“ skromnych i wystawnych śniadań, obiadów i kolacyi na każdą porę roku i t. d. Wydanie nowe powiększone. Cena rb. 1.80, oprawne w karton rb. 2.—

Piekarnia i Cukiernia

wytworna i gospodarska z ilustracyjami.

Cena rb. 1, w opr. kart. rb. 1.20.

Śpizarnia i zapasy zimowe.

Z licznymi rysunkami.

Cena rb. 1 kop. 35, w opr. karton rb. 1 kop. 50.

Dział V.

Języki obce i słowniki.

- Benni Tytus.** Podręcznik języka angielskiego, z ćwiczeniami, słownikiem i wymową, podaną przy każdym wyrazie za pomocą specjalnej polskiej pisowni fonetycznej, według 7-go wydania duńskiego. O Jepsersena i Chr. Carauwa. W opr. 1 20
- Berger Hugo.** Łatwa metoda gruntownego nauczania się w krótkim czasie języka angielskiego, z pomocą lub bez pomocy nauczyciela (z wymową w języku polskim przy każdym słowie). Z kluczem. Wyd. nowe. 1 20
W oprawie 1 50
- Nowa łatwa metoda gruntownego nauczania się w krótkim czasie języka francuskiego, z pomocą lub bez pomocy nauczyciela (z wymową polską przy każdym słowie). Z kluczem. Wydanie 6-te. 1 —
W oprawie 1 30
- Łatwa metoda gruntownego nauczania się w krótkim czasie języka niemieckiego z pomocą lub bez pomocy nauczyciela (z uwzględnieniem najnowszych zasad języka). Z kluczem. Wydanie 5-te. 1 —
W oprawie 1 30
- Łatwa metoda gruntownego nauczania się w krótkim czasie języka niemieckiego, z pomocą lub bez pomocy nauczyciela (z uwzględnieniem najnowszych zasad języka). Kurs wyższy uzupełniający. Z kluczem. 1 60
W oprawie 2 —
- Podręcznik języka niemieckiego do nauczania w pierwszych klasach średnich zakładów nakowych. I. Kurs elementarny. Wydanie 2-gie, przejrzone i poprawione. Karton — 60
- Klus J.** Nowy słownik kieszonkowy polsko-niemiecki i niemiecko-polski do użytku szkolnego i podręcznego podług nowej pisowni. Wyd. 4-te. opr. 1 30

Dział VI.

Teatr amatorski.

Wiadomo, jak miłą rozrywką towarzyską jest teatr amatorski. Wiadomo też, jak wielką mają trudność przygodni adeptci sztuki dramatycznej z wyborem odpowiednich sztuk dla swego repertuaru. Otóż zadanie to ułatwia im znakomicie wydawnictwo p. n. „Teatr amatorski“, najobszerniejsze ze wszystkich polskich w tym zakresie, składa-

jące się już ze 100 z górą tomików. Jest w czem wybierać, tem więcej, że znaleźli tu swoje miejsce najcelniejsi komedyopisarze nasi i obcy. Dodać należy, że wszystkie te komedyjki są łatwe do grania i nie wymagają żadnych skomplikowanych dekoracji.

Teatr amatorski, każdy tomik po — 30

Uwaga. Liczba osób, biorących udział, podana przy każdej komedyjce, k: oznacza kobiety, m:—mężczyzn.

- Nr. 1. Przy kolei. Komedia w 1 akcie przez Jordana, k: 3—m: — 3.
- Nr. 2. Zięć dla parady. Komedia w 1 akcie przez J. Blizińskiego, k: 2 — m: 5.
- Nr. 3. Pierwszy bal. Komedia w 1 akcie przez Z. Przybylskiego, k. 6 — m. 2.
- Nr. 4. Ciekawość pierwszy stopień do piekła. Przysłowie dramatyczne w 1 akcie, wierszem, przez J. Chęcińskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 5. Gałązka jaśminu. Komedia w 1 akcie, przez Z. Przybylskiego, k. 3 — m. 4.
- Nr. 6. Biała kamelia Komedia w 1 akcie, k. 1 — m. 2.
- Nr. 7. Gramatyka, czyli kandydat do rady powiatowej. Krotchwila w 1 akcie, przerobił z francuskiego St. Koźmian, k. 1 — m. 4.
- Nr. 8. Dwóch głuchych. Komedia w 1 akcie z francuskiego, k. 1 — m. 5.
- Nr. 9. Schadzka. Krotchwila w 1 akcie Z. Przybylskiego, k. 3 — m. 5.
- Nr. 10. Na przekór. Krotchwila w 1 akcie Z. Przybylskiego, k. 3 — m. 5.
- Nr. 11. Dyament nieoszlifowany Komedia w 1 akcie, przerobiona z niemieckiego przez Antoninę Hoffman, k. 2 — m. 3.
- Nr. 12. Post-scriptum. Komedia w 1 akcie Em. Augiera, k. 1 — m. 2.
- Nr. 13. Przed obiadem i po obiedzie. Przysłowie dramatyczne w 1 akcie wierszem przez J. Chęcińskiego, m. 5.
- Nr. 14. Przez zazdrość. Komedia w 1 akcie Alfreda de Musset. k. 2 — m. 3.
- Nr. 15. Przegrany zakład. Krotchwila w 1 akcie, przez Z. Przybylskiego. k. 6 — m. 6.
- Nr. 16. Dwie wdowy. Komedia w 1 akcie, przez F. Mallefille, k. 2 — m. 3.
- Nr. 17. Wdówka. Komedia w 1 akcie, przez Delacour i Thibaut, k. 2 — m. 2.
- Nr. 18. Przysługa. Komedia w 1 akcie z francuskiego, k. 2 — m. 3.

- Nr. 19. Wycieczka zagranicę. Komedia w 1 akcie, przez Kazimierza Zalewskiego, k. 1 — m. 3.
- Nr. 20. Pomyłka pana Lambineta. Komedia w 1 akcie, przez H. Meilhac i Ludwika Halevy, k. 3 — m. 4.
- Nr. 21. Dwaj nieśmiali. Komedia w 1 akcie przez Marc-Michel i Eug. Labiche, k. 2 — m. 3.
- Nr. 22. Przez wdzięczność. Drobnostka sceniczna w 1 akcie, przez Edwarda Lubowskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 23. Deszcz i pogoda. Komedia w 1 akcie przez L. Gozlan, k. 2 — m. 2.
- Nr. 24. Podarunki. Komedia w 1 akcie, z francuskiego, L. Normanda, k. 1 — m. 2.
- Nr. 25. Jesienią. Komedia w 1 akcie Leopolda Świderskiego, k. 3 — m. 4.
- Nr. 26. Kancelarya otwarta. Komedia w 1 akcie, przez Zygmunta Przybylskiego, k. 4 m. 3.
- Nr. 27. Raptus. Komedia w 1 akcie, z francuskiego Marc-Michel i Labiche, k. 1 — m. 5.
- Nr. 28. Straduję. Komedia w 1 akcie Zofii Mellerowej, k. 2 — m. 3 — dz. 2.
- Nr. 29. Dwie teściowe. Komedia w 1 akcie z francuskiego, k. 3 — m. 4.
- Nr. 30. Kiedyż obiad? Krotoczwila w 1 akcie k. 4 — m. 6.
- Nr. 31. Dzieci Muzy. Komedia w 1 akcie, przez Fr. Domnika, k. 2 — m. 7.
- Nr. 32. Pan Bonifacy. Farsa w 1 akcie, przez W. Rapackiego (syna) k. 1 — m. 4.
- Nr. 33. Fotografia Jędrusia. Obrazek sceniczny w 1 akcie, przez Z. Przybylskiego, k. 2 — m. 2.
- Nr. 34. Bzy kwitną. Komedia w 1 akcie, przez Z. Przybylskiego, k. 2 — m. 1.
- Nr. 35. Podstęp. Komedia w 1 akcie przez P. Własta, k. 4 m. 3.
- Nr. 36. Przyjaciół męża. Obrazek sceniczny w 1 akcie, przez Z. Przybylskiego, k. 3 — m. 3.
- Nr. 37. Dzień w redakcyi. Obrazek sceniczny w 1 akcie, przez Z. Przybylskiego, k. 4 — m. 10 — 3 chłopców.
- Nr. 38. Post festum. Komedia w 1 akcie E. Wichert'a przełożona z niemieckiego przez Z. Mellerową, k. 7—m. 5.
- Nr. 39. Zjazd koleżeński. Komedia w 1 akcie przez Z. Przybylskiego, k. 7 — m. 5.
- Nr. 40. List rekomendowany. Komedia w 1 akcie, przez E. Labiche, tłómaczył z franc. M. R., k. 2 — m. 2.
- Nr. 41. Przed ożenkiem. Obrazek ludowy w 1 akcie ze śpiewami i tańcem, oryginalnie napisany przez Wł. D. Gutowskiego, k. 7 — m. 6.
- Nr. 42. Perelka. Obrazek sceniczny w jednej odsłonie przez Irenę M. (Nagoda), k. 5 — m. 4.

- Nr. 43. Nasze bziki. Farsa w jednej odsłonie, przez H. Piątkowskiego, k. 2 — m. 6.
- Nr. 44. Mankiet. Fraszka sceniczna w 1 odsłonie, przez Edw. Lubowskiego, k. 1 — 2.
- Nr. 45. Żmijka. Fraszka sceniczna w 1 odsłonie, przez St. Żyżkowskiego, k. m. 2.
- Nr. 46. Falszywe blaski. Komedia w 1 akcie Zofii Mellerowej, k. 2 — m. 3.
- Nr. 47. Portrety kochanka i męża. Komedyo-opera w 1 akcie, tłumacz. z francuskiego Dufлот et Desarbres, k. 1 — m. 2.
- Nr. 48. Szarada. Obrazek sceniczny w 1 akcie, przez Ign. Grabowskiego, k. 3 — m. 4.
- Nr. 49. Pokój zawarty! Komedia w 1 akcie Zygmunta Przybylskiego, k. 3 — m. 2.
- Nr. 50. Złością. Komedia w 1 akcie Zygmunta Przybylskiego, k. 2 — m. 2.
- Nr. 51. Znaćca kobiet. Komedia w 1 akcie, Z. Przybylskiego, k. 4 — m. 4.
- Nr. 52. Przyjaciel. Dramat w 1 akcie, przez Marco Praga. Tłóm. z włoskiego, k. 1 — m. 2.
- Nr. 53. W gabinecie doktora. Szkic do obrazka dramatycznego w 1 akcie, G. Dolińskiego, k. 3 — m. 6.
- Nr. 54. We czworo. Komedia w 1 akcie, M. Gawalewicz, k. 3 — m. 6.
- Nr. 55. Posażna jedynaczka. Komedia w 1 akcie, Fredry J. A. k. 5 — m. 6.
- Nr. 56. Consilium facultatis. Komedia w 1 akcie, Fredry J. A. k. 3 — m. 5.
- Nr. 57. Kto to? Drobnostka sceniczna w 1 odsłonie, E. Lubowskiego, k. 4 — m. 4.
- Nr. 58. Debiutantka. Fraszka w 1 akcie, Z. Przybylskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 59. Kusicielka. Komedia w 1 akcie, Mosera. Spolszczona przez J. Maszyńskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 60. Grajek. Obrazek sceniczny, w 1 akcie, Z. Przybylskiego, k. 1 — m. 2.
- Nr. 61. Fatalista. Krotochwila w 1 akcie, T. Jaroszyńskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 52. Pafnucy i Narcyz. Komedia w 1 akcie, z franc. Brisbare i Marc-Michel, k. 2 — m. 2.
- Nr. 63. Pieśń przerwana. Obrazek sceniczny przez Elizę Orzeszkową i Zyg. Przybylskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 64. Postanowienie. Komedia w 1 akcie, przez Zofię Mellerową, k. 3 — m. 2.
- Nr. 65. Wieczna bajka. Obrazek dramatyczny w 1 akcie, przez A. Marka, k. 2 — m. 2.

- Nr. 66. Chłopi arystokraci. Szkic dramatyczny w 1 akcie ze śpiewkami, przez Wł. L. Anczyca. Wydanie 6-te. k. 3 — m. 6.
- Nr. 66a. Muzyka do śpiewu Wł. Rzepki.
- Nr. 67. Łobzowanie. Obrazek dramatyczny w 1 akcie ze śpiewkami, przez Wł. L. Anczyca. Wydanie 6-te, k. — m. 7.
- Nr. 67a. Muzyka do śpiewu Wł. Rzepki.
- Nr. 68. Błążek opętany. Krotchwila w 1 akcie ze śpiewami przez Wł. L. Anczyca, k. 3 — m. 5.
- Nr. 68a. Muzyka do śpiewu Wł. Rzepki.
- Nr. 69. Flisacy. Obrazek ludowy w 1 akcie ze śpiewkami, przez Wł. Anczyca. Wyd. nowe, k. 2 — m. 6.
- Nr. 69a. Muzyka do śpiewu Wł. Rzepki.
- Nr. 70. Bzik mojej żony. Krotchwila w 1 akcie, przez A. Marka, k. 3 — m. 2.
- Nr. 71. Reinstein. Monologi dyalogi. I.
- Nr. 72. „ „ „ „ „ „ II.
- Nr. 73. Or-Öt. Monologi I.
- Nr. 74. „ „ i deklamacye (Z raptularza Zagłoby).
- Nr. 75. „ „ „ „ staroświeckie.
- Nr. 76. Podróżnik. Obrazek sceniczny w 1 akcie, O. Feuilleta, k. 2 — m. 4.
- Nr. 77. Pierwsza miłość. Komedia w 1 akcie, Alf. de Launay, k. 3 — m. 1.
- Nr. 78. Monologi i wiersze do deklamacyi Bożydara (Edmunda Bogdanowicza).
- Nr. 79. Gwiazdka błysnęła. Obrazek sceniczny w 1 odsłonie. Bolesława Gorczyńskiego, k. 3 — m. 2.
- Nr. 80. Wywiad. Farsa w 1 akcie przez Mirbeau, przekład T. Jaroszyńskiego, m. 2.
- Nr. 81. Ostatni kosz. Komedia w 1 odsłonie B. S. Herbaczewskiego, nagrodzona na konkursie Lwowskim k. 2 — m. 2.
- Nr. 82. Mgła. Komedia w 1 akcie Z. Przybylskiego, nagrodzona na konkursie Lwowskim. k. 2 — m. 2.
- Nr. 83. Księżyc i słońce. Komedia w 1 akcie. Z. Przybylskiego, k. 1 — m. 2.
- Nr. 84. Antkowe wesele. Komedia w 1 akcie Zygm. Przybylskiego, k. 6 — m. 5.
- Nr. 85. Wiosna. Komedia w 1 akcie Zygmunta Przybylskiego, k. 2 — m. 3.
- Nr. 86. Barkarola. Obrazek dramatyczny w 1 odsłonie, M. Gawalewicz, k. 1 — m. 3.
- Nr. 87. Preludjum Szopena. Obrazek dramatyczny w 1 akcie M. Gawalewicz, k. 1 — m. 3.
- Nr. 88. Lekcyja deklamacyi. Fraszka sceniczna w 1 odsłonie M. Gawalewicz k. 1 — m. 1.

- Nr. 89. Guzik. Komedia w 1 akcie M. Gawalewicza, k. 1 — k. 2.
- Nr. 90. Dzisiejski. Komedia w 1 akcie M. Gawalewicza, k. 1 — m. 2.
- Nr. 91. Z rozpaczy. Humoreska sceniczna w 1 akcie, M. Gawalewicza, k. 3 — m. 4.
- Nr. 92. Po drodze. Humoreska sceniczna w 1 akcie, M. Gawalewicza, k. 0 — m. 4.
- Nr. 93. Bibiński. Komedia w 1 akcie, M. Gawalewicza, k. 1 — m. 5.
- Nr. 94. W porę. Komedia Z. Przybylskiego, k. 3 — m. 3.
- Nr. 95. W zielonem gaiku. Komedia w 1 akcie. Z. Przybylskiego, k. 2 — m. 2.
- Nr. 96. Perła. Obrazek dramatyczny wierszem, M. Gawalewicza, k. 3 — m. 7.
- Nr. 97. Komedia w komedyi. Komedia w 1 akcie. W Grot-Bęczkowskiej, k. 5 — m. 6.
- Nr. 98. Banasiowa. Obrazek sceniczny w 1 akcie, osnuty na tle noweli Konopnickiej, przez Z. Przybylskiego k. 3 — m. 1.
- Nr. 99. Bociany, obrazek ludowy w 1 akcie przez A. Marka, k. 1 — m. 7.
- Nr. 100. Amnestya, epilog dramatyczny w 1 akcie przez Heijermansa Her., przekład A. Marka, m. 3.
- Nr. 101. Nocturn, tragikomedia w 1 akcie przez B. Tyczyńskiego, m. 3.
- Nr. 102. Kleptomania, komedia w 1 akcie przez M. Hartunga.
- Nr. 103. U szczytu, prawie dyalog w 1 akcie przez K. Wroczyńskiego, k. 1 — m. 4.
- Nr. 104. Dzik, komedia w 1 akcie Al. Bissona, tłumaczył Leon Idźkowski, k. 2 — m. 3.
- Nr. 105. Pojednani. Obrazek sceniczny w 1 akcie przerobiony z noweli B. Prusa przez J. Sz wajcera, k. 1 — m. 6.
- Nr. 106. Roztrzępana Kaziunia. Komedia w 1 akcie przez K. Chylińskiego, k. 3 — m. 3.

Przybylski Z. Teatr amatorski dla dzieci i młodzieży.

Uwaga: Liczba osób, biorących udział, podana przy każdej komedyjce, dz.: oznacza dziewczęta, ch. chłopców.

- Nr. 1. Ziemia ojczysta, obrazek sceniczny w 1 akcie (dz. 4, ch. 5).
- Nr. 2. Za słońcem, obrazek sceniczny w 1 akcie (dz. 7, ch. 4).
- Nr. 3. Panna służąca, komedia w 1 akcie (dz. 5, ch. 2).
- Nr. 4. Pamiętnik Jadzi, komedia w 1 akcie (dz. 9).
- Nr. 5. Wet za wet, komedia w 1 akcie (dz. 1, ch. 3).

- Nr. 6. Edukacya Bronki, komedya w 1 akcie (dz. 6, ch. 3).
 Nr. 7. Tazio jest chory, obrazek sceniczny w 1 akcie (dz. 3, ch. 3).
 Nr. 8. Koledzy, komedya w 1 akcie (dz. 2, ch. 6).
 Nr. 9. Wicek i Wacek, komedya w 1 akcie (dz. 7, ch. 5).
 Nr. 10. Dumny Kazio, komedya w 1 akcie (ch. 9).
 Nr. 11. Wesele siostry, komedya w 1 akcie (dz. 11).
 Nr. 12. Wesele brata, komedya w 1 akcie (ch. 11).

Cena każdego N-ru kop. 20. Wszystkie Nr. w 1 tomie 1 —
 Karton 1 20

Świat Zwierząt

Wydanie polskie pod redakcyą
 prof. Jana Sosnowskiego.

Barwne opisy życia i obyczajów zwierząt. Obejmuje około **800 stronic tekstu** dużego formatu (in 4-o) na wybornym papierze kredowym. Zawiera **1150** niezwykle pięknych **ilustracyi** w tekście, według fotografii z natury, oraz **25 całostronowych ilustracyi** kolorowych na osobnych kartach.

Wydanie bardzo wykwiłtne.

Tom I zawiera **ZWIERZĘTA SSĄCE**
 Tom II „ **PTAKI, RYBY, PŁA-
 ZY, GADY i t. d.**

Dwa tomy
 stanowią całość.

Cena każdego tomu **rb. 8**, w ozdobnej oprawie **rb. 10**.

Wojciech Kossak.

WSPOMNIENIA.

Z 8 planszami kolorowymi oraz 96 rysunkami
autora, reprodukcjami obrazów i fotografjami.

Wydanie wykwintne w 8-ce dużej na papierze kredowym.

(Cena rb. 10,
w ozd. opr. rb. 12,
w opr. zbytkowej rb. 15).

Znakomity malarz-batalista, ulubiony gość dworów cesarskich, pałaców magnackich i salonów, w sile wieku męskiego i w pełni świetnej twórczości zapragnął obejrzeć się za siebie i podzielić z szerokim ogółem wrażeniami błyskotliwego, pełnego ruchu i gwaru życia. A to, o czym pisze — jakże ciekawe i charakterystyczne: czy opisuje lata dziecięce w Warszawie, w krwawej, burzliwej epoce powstania, czy wspomina starych inwalidów paryskich, czy dzieje swej żołnierki wesołe a barwiste, czy wreszcie pisze o pobycie na dworach cesarskich Niemiec i Austrii, o zdarzeniach swych z cesarzem Wilhelmem lub następcą tronu Habsburgów. Z werwą i temperamentem urodzonego pisarza, z malowniczością i plastyką wielkiego artysty, z zapałem młodzieńczym, z brawurą żołnierską tworzył Kossak pamiętniki swoje, które niewątpliwie obudzą ogromne zainteresowanie w całym kraju. Dodać należy, że autor tekstu jest swoim własnym ilustratorem, że wplótł weń setkę rysunków oraz niezmiernie cennych fotografii dokumentalnych i 8 plansz kolorowych, co razem składa się na całość jedyną w swoim rodzaju, nad wyraz barwną i zajmującą. Autor-artysta pilnie baczył też na zewnętrzną stronę książki, która naprawdę jest świetnym wyrazem techniki drukarskiej i reprodukcyjnej. Książka wyszła z oficyn zaszczytnie a szeroko znanej drukarni W. L. Anczyca i S-ki w Krakowie.

STANISŁAW WITKIEWICZ.

JULJUSZ KOSSAK

Wydanie nowe, na wytwornym papierze kredowym w wielkiej 4-ce, z 260 reprodukcjami w tekście, 8 światłodrukami i 6 facsimiliami kolorowemi z akwarel. Portrety podług St. Witkiewicza i L. Wyczółkowskiego (Cena w opr. rb. 12).

W szeregu naszych monografji artystycznych dzieło niniejsze zajmuje jedno z miejsc naczelných. Przedmiotem jego jest twórczość takiego mistrza, jakim był **Juljusz Kossak**, malarz w każdym dziele swem nawskroś polski, a zarazem nieporównany znawca dziejów naszych. Barwna monografja, poświęcona mu, pióra znakomitego znawcy i utalentowanego pisarza — **Stan. Witkiewicza**, stanowi piękny akt hołdu dla talentu Kossaka i jego stanowiska w dziejach malarstwa polskiego. Nowe to wydanie książki Witkiewicza, odbite na znakomitym papierze, doskonale uwydatnia piękno rysunków i kompozycyi bogatej twórczości Kossaka.

ALBUM SIENIRADZKIEGO

z 93 reprodukcjami w tekście, z 10 hellograwiurami, dwoma kolorowemi facsimiliami szkiców olejnych i z portretem, oraz tekstem St. R. Lewandowskiego. Wydanie drugie w 4-ce, w ozdobnej opraw., brzegi złożone. Cena rb. 12.

Album niniejsze zgromadziło wszystko, co dotyczy twórczości wielkiego autora „Świeczników Chrześcijaństwa”: sto z góry ilustracji w doskonałych reprodukcjach uzupełnia tekst znanego artysty rzeźbiarza **St. R. Lewandowskiego**, uwidoczniający w sposób nader zajmujący wszystkie etapy rozwoju twórczości jednego z najświetniejszych talentów malarskich wieku ubiegłego.

BRONISŁAW GEMBARZEWSKI

WOJSKO POLSKIE.

Tom I Księstwo Warszawskie (1807 — 1814) z planszami kolorowemi i 54 ilustracyami w tekście.

W ozd. opr. rb. 20.

Tom II Królestwo Kongresowe (1814—1830), z 8 planszami kolorowemi i 87 ilustracyami w tekście.

W ozd. opr. rb. 17.50

Składy Nut

GEBETHNERA I WOLFFA

Dostawców Warszawskiego Instytutu Muzycznego (Konserwatorium),
oraz dostawców i komisjonerów Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego

w **WARSZAWIE**

Nowosienna 9 i Krakowskie Przedmieście 15.

Filje: **Lublin.** — **Łódź.**

polecają:

PODRĘCZNIKI DOTYCZĄCE MUZYKI ORAZ SZKOŁY NA ROZMAITE INSTRUMENTY.

- Aleksandrowicz W.** Głos i jego kształcenie w sztuce śpiewu — 50
- Biernacki M. M.** Profesor w instytucie muzycznym. Zasady Muzyki, przyjęte i zalecone przez instytut Muzyczny w Warszawie. Wydanie 3-cie, poprawione, przerobione i uzupełnione. (Biblioteka teoretyczna Warszawskiego Konserwatorium Muzycznego). 1 20
- Carulli F.** Szkoła na gitarę hiszpańską. 1 —
- Devienne F.** Szkoła na fletrowers z jedną lub więcej klapami. 1 20
- Freyer Aug.** Praktyczna szkoła na organy łącznie z ćwiczeniami, przygotowawczymi na fortepian i fisharmonię, ze szczególną uwagą na grę pedałową obliгато. Tekst polski i niemiecki. 2 50
- Gużewski Ad.** Treściwy kurs instrumentacyi. (Bibl. teoret. Warsz. Konserwatorium Muzycznego). 1 50
- Hanicki T.** Codzienne ćwiczenia skrzypcowe dla nabycia siły i lekkości w zmianach pozycyi. Zeszyt I Pozycya 1-sza — 6-ta. 2 —
- Henning C.** Krótka i praktyczna szkoła na skrzypce. podług najnowszego wydania opracował Wł. Rzepko. Część I. 1 20
Część II. 1 50
- Hüntén Fr.** Szkoła na fortepian. Wydanie nowe, pomnożone ćwiczeniami znakomitych autorów. Tekst polski i francuski. 3 —

- Kleczyński Jan.** Słownik wyrazów, używanych w muzyce. — 60. W oprawie — 90
- Kling H.** Łatwa i praktyczna szkoła na cornet a pistons, trąbkę chromatyczną (B lub A) flügelhorn, piccolo-cornet albo trompetinę z licznymi ćwiczeniami i przykładami w nutach. — 75
- Łatwa i praktyczna szkoła na flet z licznymi ćwiczeniami i przykładami w nutach. — 75
- Łatwa i praktyczna metoda na karnet z licznymi ćwiczeniami i przykładami w nutach. — 75
- Kowalski T. dr. X.** Nauka śpiewu. Przewodnik do użytku domowego, w szkołach i seminariach. Nowe wydanie. — 30
- Lamperti Fr.** Nauka śpiewu. Przewodnik elementarny, praktyczno-teoretyczny, ułożył dla swoich uczniów Królewskiego Konserwatorium w Medyolanie. 1 80
- Liberman F.** profesor. Praktyczna szkoła na fortepian (bez teorii). Wybór najłatwiejszych kompozycji autorów współczesnych z zastosowaniem akompaniamentu nauczyciela, co ogromnie umuzykalnia ucznia. Serya I jest rozłożona w obrębie pięciu klawiszów, w 11 zeszytach. Serya II w przygotowaniu. Punktem końcowym szkoły jest Zbiór Sonatin w opracowaniu profesora Al. Michałowskiego.
- Cena zes.: I, III, IV, V, VI, VII, X po — 80
Zesz.: II, VIII, IX, XI po 1 —
- Lobe I. C.** Katechizm muzyki. Spolszczył Wł. Rzepko. Wydanie 6-te. — 60
- W oprawie — 90
- Makowski H. i Surzyński M.** Szkoła na organy. Cz. 2 —
Cz. II 3 —
- Michałowski A. Clementi M.** Gradus [ad] parnassum. Zbiór etiud na fortepian. 1 50
- Michałowski Al.** Zbiór sonatin wybranych, opracowanych przez prof. A. M... Zeszyt I i II po 1 —
Zeszyt III — 75
- Niedzielski S.** Szkoła teoret.-praktyczna na skrzyp. 3 —
- Noskowski Z.** Kontrapunkt, kanony, warjacje i fuga Wykład praktyczny. Dzieło przyjęte przez Instytut Muzyczny w Warszawie. (Biblioteka teoretyczna Warszawskiego Konserwatorium Muzycznego). 2 —
- Nowakowski J.** Szkoła na fortepian. Wydanie nowe według najlepszych tegoczesnych wzorów opracowali i uzupełnili: Rudolf Strobl, były prof. Warsz. Instytutu Muzycznego i Ign. Krzyżanowski artysta muzyk i kompozytor. 3 —. W oprawie 3 50
- Opiński H.** Dzieje muzyki powszechnej 1 50
- Paschalski K.** Praktyczna szkoła na wiolonczelę. Część I 2 —

- Prout Ebenezer.** Formy muzyczne. Przełożył prof. M. Zawirski. (Biblioteka teoretyczna Warsz. Konserw. Muzycznego). 2 40
- Nauka instrumentacyi. Spolszczył Gustaw Roguski (Bibl. teoret. Warsz. Konser. Muzycznego). 1 20
- Richter E. F.** Zasady harmonii, z niem, przełożył z dodaniem teoryi harmonicznj Weitzmana, oraz chorałów polskich, uzupełnił Jan Karłowicz. Dzieło przyjęte przez Instytut Muzyczny w Warszawie. Wydanie nowe. 2 —
- Rosen M.** Gamy i ćwiczenia codzienne na skrzypce. 1 50
- Rzepko Wł.** Muzyk jako przewodnik zespołów. (Dyrek.) — 15
- O frazowaniu w śpiewie. — 30
- Zasady nauki śpiewu, oparte na podstawie fizjologii z rysunkami w tekście. — 35
- Szkoła na melodykon czyli na fisharmonię praktycznie opracowana (a także i na fortepian) 2 —
- Sikorski J.** Podręcznik muzyczny. Treściwe przedstawienie muzyki dzisiejszej ze szczególnem baczeniem na potrzeby miejscowe i t. d. (1852). 1 —
- Troszel W.** Szkoła do śpiewu na głos Sopranowy i Mezzo-Sopranowy. Część I. 1.65. Część II. 1 35
Komplet 2 50
- Ćwiczenia głosowe na kontralt, Mezzo-Sopran i Sopran. 2 40
- Vaccai N.** Praktyczna szkoła śpiewu. 1 50
- Zasadnicze** początkowe wprawy i ćwiczenia do śpiewu. — 75
- Zientarski R.** Nowa szkoła na fortepian teoret. praktycznie zastosowana podług szkół celniejszych autorów i własnymi spostrzeżeniami pomnożona. 2 —
- Żeleński Wł.** Nauka pierwszych zasad muzyki. Wydanie 2-gie. 1 —
- Żeleński W. i Roguski G.** Nauka harmonii oraz pierwszych zasad kompozycyi. Wydanie 2-gie poprawione i powiększone. (Bibl. teoret. Warsz. konserwatorium Muzycznego). 3 —

Na fortepian na cztery ręce.

Strobil R. Collection des pièces choisies revues et doigtées.

I-er DEGRÉ.

- Loeschhorn A.** Deux petits morceaux:
1. Le soir. 2 Bonne humeur. — 30
- Op. 86. № 3. 4. 5. Trois petits morceaux — 30
- Trutschel A.** Op. 20. № 7. Conte — 20

Loeschhorn A. Op. 86. № 9. Berceuse.	— 20
Fôrster A. Op. 97. № 3. Valse.	— 20
Armand J. O. Op. 9 № 4. Menuet.	— 20
Armand I. O. Op. 9 № 1. Valse.	} — 30
Grenzebach E. Joujou. Chansonnette.	
II-ième DEGRÉ.	
Weber C. M. Op. 10. № 3. Andante	— 20
Neumann F. Op. 1 № 6 La Gaieté.	— 30
Weber C. M. Barcarolle de l'opéra „Oberon“ et Choeur des Chasseurs de l'opéra „Freischütz“.	— 30
— Op. 65. Invitation à la Valse.	— 30
Mozart W. A. Air des Noçes de Figaro	— 30
Diabelli A. Sonate mignonne en sol majeur	— 50
— Op. 24. № 1. Sonatine en Do majeur	— 40
Mozart W. A. Sérénade de l'opéra „Don Juan“.	— 20
Diabelli A. Op. 150. Sonate mignonne en Do majeur (I. Partie).	— 40
Schubert Fr. Sérénade et Marche hongroise.	— 30
Mendelssohn B. F. Op. 52. Allegretto de la Sympho- nie-Cantate. Op. 61. № 5 Nocturne du sônge d'une Nuit d'Eté.	— 30
Gluck Ch. Gavotte d'Armide.	— 20
Haydn J. Choeur „des Saisons“	— 20
Bellini V. Cavatine italienne et duo de l'opéra „Norma“	— 30

ZBIÓR PIEŚNI I PIOSNEK NA JEDEN GŁOS Z TOWA- RZYSZENIEM FORTEPIANU.

Dulcken Ferd. Op. 20 Elegia „Znasz li ten kraj?“	— 40
Hölzel Gust. Posel miłości (Le messenger d'amour)	— 35
Kania Em. Chata w cieniu. Ballada	— 45
— Dla czego? (Perchè?)	— 40
— Dziewczę i gołąb. Walc	— 40
— Luli niemowlęciu Iwoni	— 40
— Moja pieszczotka	— 40
— Śpiewak w obcej stronie	— 40
— Śpiew Janka z obr. wiejsk. „Werbel domowy“.	— 20
Komorowski Ignacy. Tęskne chłopię	— 45
— Tęsknota dziewczyny.	— 30
— Zozulicz. Dumka (Sopran)	— 25
Koschat Tomasz. Samotny (Son solo soletto) z op. Tyrolskie Piosenki.	— 20
— Moja dziewczucha z op. Tyrolskie Piosenki.	— 30
Kratzer Kazim. Dumka. W głos serdeczna dumka ply- nie.	— 35
— Dumka. Ludzie mówią, że szczęśliwy.	— 30
— Spełnione marzenie	— 40
— Ujrzałem raz. Słowa J. Chęcińskiego.	— 30

Stange M. Op. 74. № 2. O grajże mi, graj! Słowa polskie W. Aleksandrowicza.	— 30
— Wesolą piosenkę od ucha masz grać. Walczyk. Słowa polskie W. Aleksandrowicza.	— 30
Denza L. Gdybyś odczuła (Si vous l'aviez compris)	— 40
— Oczy uroczone (Occhi di fata). Słowa polskie M. Radziszewskiego	— 40
Miceli G. Serenada. Tekst polski i włoski.	— 40
Capponi E. Czemu tańczyć nie chcesz dziś? (Ma perchè non vuoi danzar?)	— 50
Capua F. Moje słońce! (O sole mio!) Tekst polski, włoski i niemiecki.	— 30
Kienzel W. Op. 8. Pożegnanie. (Choć w oku twoim błyszczą łza) Tekst polski i niemiecki	— 25
Franz R. Op. 17. № 6. W jesieni. Tekst polski i niemiecki	— 40
Gauby J. Op. 19. Trzy pieśni z Eliland. Tekst polski i niemiecki: № 1. Róże	— 25
№ 2. Nad brzegiem	— 25
№ 3. Noc księżycowa	— 25
Brahms J. Op. 3. № 1. Wierna miłość. Tekst polski i niemiecki	— 25
Jensen A. Op. 1. № 1. Niech czar twych ocz. Tekst polski i niemiecki.	— 25
Tosti P. Pieśń pożegnania (Chanson de l'adieu)	— 35
Capua E. Do Maryi (Maria, Marie)	— 45

Śpiewy dla dzieci.

Maszyński P. Op. 40. Nowe latko. Śpiewy dla młodocianego wieku. (Poezye M. Konopnickiej) Komplet.	3 —
1. Przygrywka.	— 40
2. Zima.	— 40
3. Choinka.	— 40
4. Z kolendą.	— 40
5. Sanna.	— 50
6. Wesele.	— 40
7. Wiosenne ptaki. (Święta Agnieszka)	— 40
8. Wiosenka.	— 40
9. Bociany.	— 40
10. W palmową niedzielę.	— 50
11. Maik.	— 40
12. Pan Jezus i kwiaty.	— 50
13. Na flisa.	— 40
14. W pasiece.	— 40
15. Kosiarze.	— 40
16. Żórawie.	— 40
— Dzwonki polne. Piosenki dla młodocianego wieku na 1 lub 2 głosy z fortepianem. Komplet zawierający 25 pieśni.	1 50

Noskowski Z.	Op. 1. № 1. Stary pies i stary sługa	— 30
—	„ 1. № 2. Dwa żółwie.	— 30
—	„ 1. № 3. Dzieci i żaby.	— 30
—	„ 1. № 4. Zajaczek.	— 50
Rzepko Wł.	10 krakowiaków dla dzieci do śpiewu lub na sam fortepian	— 50
Warnkówna J. i Jahołkowska L.	W ogródku dziecięcym. Zbiór zabaw, marszów i piosenek na jeden głos z towarzyszeniem fortepianu. Wydanie III. Część I, II, III, w oprawie po kop.	— 80

Śpiewy na 1, 2 lub 3 głosy.

Rzepko Wł.	Akordy. Wybór pieśni à capella lub z towarzyszeniem fortepianu. Tom I. zawiera 60 pieśni. Tom II zawiera 42 pieśni. Tom III zawiera 30 pieśni	po 1 50
-------------------	---	---------

S P I S

Utworów zawartych w trzech tomach „AKORDÓW”

- Adam A.** Hymn Bożego Narodzenia. (Cantique de Noël)
- Beethoven L. v.** Wielkość i Opatrzność Boga. Op. 48 № 2.
- Chopin Fr.** Boże nasz (Wyjątek z Nokturnu. Op. 62 № 2)
- Marzenie. Op. 28. № 7
 - Marsz żałobny (Trzygłos)
 - Narzeczony
 - Poseł
 - Rusałka (Wyjątek z ballady)
 - Wczesnym rankiem. Mazurek. Op. 33 № 4.
 - Wojak
 - Życzenie.
- Durand E.** Gdy miał dwadzieścia lat
- Gersbach J.** Ptaszki (pieśń o listkach)
- Gounod Ch.** Ave Maria
- Chór Aniołów z oratoryum „Tobiasz“
 - Wiosna
- Grieg Ed.** Pieśń wiosenna
- Hadn J.** Te Deum
- Każyński M.** Dawniej lepiej było.
- Kotarbiński M.** W cichy wieczór
- Kratzer K.** Na nieba tle (Ujrzałem raz).
- Kurz L.** Pośród drzew
- Lassen E.** Lecz to był sen
- Lubomirski K.** Dumka (Nigdyż serce stęsknione)
- U nas inaczej

Maszyński P. Dunajec (Słowa I. A. Święckiego)

- Dzwonki polne
- Kwiaty i dzieci
- O ziemio
- Przygrywka. Op. 40. № 1.
- Skowroneczek
- Wiosenka
- Z okwieconej lipy

Melodya Archaiczna Bogarodzica**Melodya Kościelna** Polskie majowe nabożeństwo**Melodya ludowa** Chwała i dziękczynienie

- Gwiazdo śliczna
- Hejże ino!
- Hola
- Już księżyc zaszedł (słowa przerobione z Fr. Karpińskiego]
- Już śpiewasz skowroneczku
- Już zbladły gwiazd promienie
- Kto się w opiekę
- Pod Twoją obronę
- Prządka.
- Skowroneczku miły
- Wieją wiatry
- Witaj jutrenko
- Witaj Krynico

Melodya ludowa z Podola Za Matkę się udaj**Melodya Serbsko-Łużycka.** Cicha noc.**Melodya ludowa Sycylijska.** O sanctissima**Mendelssohn Bartholdy.** Dla kogo ptasząt chóry

- Na okręcie
- Na skrzydłach pieśni
- Pod kłosem
- Poranek Niedzielny (słowa polskie J. Karłowicza)
- Różyczka.

Moniuszko Stan. Ach daleko

- Chochlik
- Co to za kwiatek
- Dąbrowa
- Dwie zorze
- Hulanka
- Jawnuta (Pieśń cygana)
- Kozak
- Kwiatek
- Moje bogactwa
- O Matko moja
- Pan chorąży. Potonez
- Paria. (Słońce wspaniałe)
- Piosnka bez tytułu
- Piosnka Romussy

Moniuszko Stan. Pieśń wieczorna

- Prząśniczka
- Serenada Wiejska
- Sierota
- Sokoły
- Wesół i szczęśliwy Kwakowiaczek
- Witolorausda (Piosnka Romussy III-ia)
- Wróżby.
- Wróżba Znachora
- Znasz-li ten kraj

Noskowski Z. Do fijołków

- Mój zagon
- Sokół
- Stach
- Żniwa

Pieśń Ludowa. Wezmę ja skrzypki

- Ave Maria

Rzepko W. Ave Maria

- Baranki moje (słowa J. Słowackiego)
- Boże, modlę się
- Czy pamiętasz (słowa Z. Krasińskiego)
- Dumka
- Ho! daleko (Z poematu „Żmija“ J. Słowackiego)
- Krakowiaczek.
- Latem brzózka mała
- Laudes Creatorum
- Mazurek (słowa A. Mickiewicza)
- Miło powrócić (słowa J. Słowackiego)
- Modlitwa. Królu na drzewie królujący (słowa Ks. Skargi)
- Modlitwa. (Uchowaj nas panie)
- Modlitwa do słów z powieści „Ogniem i mieczem“
- Módl się ty za mnie (słowa Z. Krasińskiego)
- Na chwałę Bożą
- Obertas
- Obertasik
- Okrzyk stokrotny (Słowa J. Słowackiego)
- Pieśń o listkach
- Pieśń powrotu z poematu „Żmija“ (J. Słowackiego)
- Pieśń Prządek
- Polonez
- Psalm 150 „Laudate Dominum“
- Pytasz się czemu? (słowa Z. Krasińskiego)
- Sielanka (słowa Zyg. Krasińskiego)
- Słoneczko jasne
- Smutno mi Boże (słowa J. Słowackiego).
- Świat wielbi Cię
- Ten co dziś wątpi

Rzepko W. Widzenie senne (słowa A. Mickiewicza)

— Veni Creator

— Veni Creator

— Veni Creator (polskie)

Schumann, R. Cisza

— Na drewnianym koniku

— Pierwsza zieleń

Sikorski J. Ojciec nasz

Söderberg W. Ptaszyna

Taubert W. Pieśń nad Kołyską

Zarzycki A. Dola

Żeleński W. Pieśń Jaruchy

Cena pojedynczego arkusza 20 kop.

Cena podwójnego arkusza 40 kop.

GEBETHNER I WOLFF

Dostawcy Warszawskiego Instytutu Muzycznego (Konserwatorium),
oraz dostawcy i komisjonerzy Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego
w **Warszawie**

Nowosienna 9. — Krakowskie-Przedmieście 15.

Filje Lublin — Łódź

Reprezentacya na Królestwo Polskie

Wydawnictw muzycznych następujących firm.

N. Dawinghoff'a w Petersburgu.

Gubrynowicza i Syna we Lwowie

A. Gutheila w Moskwie.

A. Johansena w Petersburgu.

St. Modrzewskiego w Tule.

A. Seywanga w Moskwie.

I. Zawadzkiego w Wilnie.

J. H. Zimmermanna w Peterburgu.

Universal Edition w Wiedniu.

NASZE SKŁADY NUT

zaopatrzone są obficie we wszelkie wydawnictwa krajowe i zagraniczne.

NOWOŚCI WSZYSTKICH DZIAŁÓW MUZYCZNYCH.

Podręczniki muzyczne we wszystkich językach.

Wydawnictwa popularne (tanie). Universal Edition. Litolffa Petersa, Steingrãbera i innych zawsze na składzie w komplecie.

Szkoły do śpiewu i na fortepian. oraz ćwiczenia, Sonatiny, Sonaty. Suity, Koncerty i t. d. na 1 i 2 fortepiany, na 2, 4 6 i 8 rãk. Na skrzypce, wiolonczelã, altówkã, kontrabas i na wszystkie instrumenta dõtne.

Muzyka kameralna. Duety, Tria, Kwartety, Kwintety, Sekstety z fortepianem lub bez.

Utwory kościelne. pisane według zasad chorału, gregoryańskiego, wydawnictw Pustet'a, Coppentrath'a, Böhma, Schwanna, i innych.

Partycye oper polskie, rosyjskie, włoskie, francuskie, i niemieckie do śpiewu lub na sam fortepian.

Największy wybór utworów do śpiewu na 1, 2, 3 i 4 głosy żeńskie, mieszane i męskie, oraz śpiewników używanych w zakładach naukowych.

Utwory na fisharmonię i organy.

Największy wybór utworów na orkiestry: Smyczkową, Salonową i Dõtã.

Dzieła klasyczne w ozdobnych oprawach, stosowne na podarki.

Utwory kompozytorów polskich w komplecie.

Przesyła się nuty do przejrzenia i wyboru.

Katalogi wszelkich działów darmo i opłatnie.

Ekspedycya zamówień natychmiastowa takżã za zaliczeniem pocztowem.



Wydawnictwa GEBETHNERA I WOLFFA
NOWOŚĆ! **NOWOŚĆ!**

Jadwiga Chrzęszczewska i Jadwiga Warnkówna

Na Wieczornicy

Podręcznik dla ochroniarek Cena rb. 1.20

Książka przeznaczona dla pracownic, początkujących na polu oświaty ludowej. Zawiera szereg pogadanek przyrodniczych, historycznych, geograficznych, a w przedmowie szereg wskazówek, dotyczących metody nauczania, pytań i odpowiedzi, długości pogadanek, wreszcie wyboru tematu, który autorki radzą jaknajbardziej przystosowywać do aktualności. W szlachetnej myśli doskonalenia wewnętrznego i miłości ludzi poczęta książka ta szerokie znaleźć winna rozpowszechnienie.

B i b l i o t e k a **Dzieł Chrześcijańskich**

Od roku 1904 redakcja Biblioteki Dzieł Chrześcijańskich rozpoczęła wydawnictwo

PODRĘCZNEJ ENCYKLOPEDIJ KOŚCIELNEJ

przy współdziale całego grona redakcyjnego.

Od czerwca 1912 r., w celu prędszego ukończenia rozpoczętego dzieła, wychodzą jednocześnie dwie serye, mianowicie od litery **M.** w dalszym ciągu i, niezależnie od tego, od litery **S.**

Do chwili obecnej wyszło 17-cie tomów podwójnych, w cenie po rb. 2.—, w oprawie rb. 2.30.

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Szczegółowe prospekty na żądanie przesyła się bezpłatnie.

Księgarnie GEBETHNERA i WOLFFA w Warszawie

Nowo-Sienna 9 i Krak.-Przedm. 15,—w LUBLINIE, Krak.-Przedm. 36,—w ŁODZI,
Piotrkowska 87, i w KRAKOWIE G. GEBETHNERA i S-ki.

OTRZYMAŁY NA SKŁAD GŁÓWNY:

Pisma ZYGMUNTA KRASIŃSKIEGO

Wydanie jubileuszowe w opracowaniu profesora Jana Czubka.

Z portretem autora. Tom. I. Utwory młodzieńcze (1825—1832). Tom. II. Władysław Herman.—Agaj-Han. Tom III. Nie-Boska Komedya.—Irydyon—Modlitwy. Tom IV. Wanda.—Noc letnia.—Pokusa.—Herburt.—Ułamek.—Z poematu.—Z Sycylijskiej podróży kart kilka.—Trzy myśli.—Fantazya z życia.—Przedświt. Tom V. Psalmy przyszłości.—Rok 1846. Dzień dzisiejszy.—Ostatni.—Nie-Boskiej Komedyi część I. Tom VI. Utwory liryczne (1833—1858). Tom VII. Pisma filozoficzne i polityczne. Tom VIII. Część I. Utwory francuskie (1830—1832). Oryginały. Tom VIII. Część II. Utwory francuskie (1830—1832.) Tłumaczenia. Cena 8 tomów (9 wol.) rb. 10.

W oprawie płóciennej rb. 14.—

KSIĘGARNIE GEBETHNERA I WOLFFA w WARSZAWIE, w LUBLINIE i w ŁODZI
otrzymały na skład główny:

WYDAWNICTWO AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

ENCYKLOPEDIA POLSKA

Tom I zawiera: Dział I. Geografia fizyczna ziem polskich.
Dział II. Charakterystyka fizyczna ludności
ziem polskich i dzielnic ościennych. Cena rb. 10.60

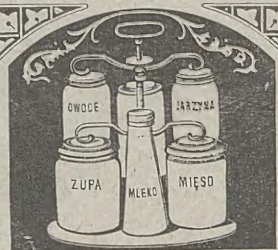
Tomu IV część 2-ga zawiera: Początki kultury słowiańskiej
Cena rb. 3.—

Każdy tom „Encyklopedyi“ stanowi osobną, zamkniętą w sobie całość.

W druku znajdują się: **Encyklopedia Polska, tom II-gi**
oraz **tom III-ci** (razem około 45 arkuszy druku) zawiera
ją: **Język.**

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

GOTUJ NA ZAPAS



w Konserwatorze J. Weck.

KONSERWATORY J. WECKA

do sterylizowania
w słojach szkla-
nych wszelkich
owoców, jarzyn,
zwierzyny i t. d.

Naczynia ku-
chenne: miedzia-
ne, z czystego
niklu fabryki
A. Krupp, alu-
mińjowe, emaljo-
wane. Lodownie

pokojuwe, Wyżymaczk „Madame Sans Gêne“, najle-
psze w świecie, z łożyskami kulkowymi Lovella, z walcami
z czarnej lub z czerwonej gumy. Pralnie „Cała para“,
Magle pokojuwe. Żelazka do prasowania i kuchenki
spirytusowe. Kuchenki „Primus“, oryginalne Szwedzkie.

POLECAJĄ: **KRZYSZTOF BRUN i SYN**
w WARSZAWIE, PLAC TEATRALNY.

ROK ZAŁOŻENIA 1877.

A. TAHN & C^o.

„dawniej F. PIETSCHMANN“

Fabryka Tektury smołowcowej i Asfaltu oraz Fa-
bryka Mechaniczna Wyrobów korkowo-izolacyj-
nych. Sprzedaż detaliczna smoły w fabryce.

Warszawa, Kantor i Fabryka
ulica Leszno Nr. 86, Telefon Nr. 5-46.

ŁÓDŹ, Skład Fabryczny Mikołajewska Nr. 58.
ROSTÓW NAD DONEM—Druga Fabryka.

Warszawskie Towarzystwo Ubezpieczeń od Ognia

ZAŁOŻONE W ROKU 1870.

Kapitały zakładowy i rezerwowe Towarzystwa wynoszą z górą 5.000.000 rubli.

Składek w roku 1912 zebrano 9.100.000 rb.

Rezerwa składek, przeniesiona na rok następny, wynosi 75% rocznego zbioru premii.

W ciągu 42 lat wydano 1.838.000 polis i wypłacono 54.300 odszkodowań na sumę około 95.000.000 rubli:

Działalność Towarzystwa rozciąga się na cały obszar Rosyi Europejskiej i Królestwa Polskiego.

Dyrekcya Towarzystwa znajduje się w Warszawie, przy ulicy Jasnej Nr. 4, Ajentury Jeneralne i Reprezentacye: w Łodzi, Petersburgu, Moskwie, Wilnie, Kijowie, Żytomierzu, Odesie, Rydze, Rewlu, Libawie i Charkowie.

Ajentury we wszystkich miastach gubernialnych, powiatowych i ważniejszych miejscowościach Cesarstwa.

Prezes Towarzystwa: *Leopold br. Kronenberg.*

Dyrektor-Zarządzający: *Andrzej Świętochowski.*

Vice-Dyrektor: *Paweł Górski.*

GEBETHNER I WOLFF

WARSZAWA, KRAKOWSKIE-PRZEDM. 17. TEL. 7-26



Skład zaopatrzony zawsze w duży wybór

FORTEPIANÓW i PIANIN

(Blüthnera, Steinway'a & Sons i innych) ○○○○

MELODYKONÓW (Organy pokojowe)

(Kotykiewicza, Estey'a i innych) ○○○○○○○○

PIANOL udoskonalonej konstrukcyi (The Aeolian & Co.) i słyn. aparat ściśle reprodukujących grę mistrzów Paderewskiego, Śliwińskiego, Hoffmana i t.d.

MIGNON przystawka Welte

ORGANY KOŚCIELNE dostawców Watykanu Walkera i Spółki.

○○○○○○○○○○○○○○ **Ceny fabryczne.** ○○○○○○○○○○○○

Sprzedaż. Zamiana. Wynajem. Reparacye.

LINDA, DENISEWICZ i S-ka

w WARSZAWIE,

ŻÓRAWIA № 43. TELEFONU № 34-77.

INTROLIGATORNIA

Oprawy nakładowe, broszury, cenniki, książki handlowe i biurowe, oprawy biblioteczne, oraz wszelkie roboty w zakres introligatorstwa wchodzące.

Wykonanie solidne. — Ściśle na oznaczony czas.

Ceny przystępne.

RADY PRAKTYCZNE.

Śledzie. Dobre śledzie odznaczają się białem mięsem, nie są przesolone, mają oczy wypukłe lub przynajmniej płaskie i są pozbawione odoru tranowego.

Złe śledzie mają oczy wklęsłe, mięso żółtawe, przesolone nie do wymoczenia i wydają zapach tranu.

Wysiadywanie jaj. Czas wylęgania jaj u rozmaitego ptactwa domowego: Gołębie 17—18 dni, kury 19—23 dni, bażanty 20—21 dni, perliczki 26—27 dni, indyczki 28—30 dni, pawie 29—32 dni, kaczki 28—32 dni, gęsi 27—28 dni, łabędzie 35—37 dni.

Biuro Architektoniczno-Budowlane
ROGÓYSKI,
B-cia HORN,
RUPIEWICZ

WARSZAWA, Mazowiecka Nr. 7.

Telefonu Nr. 13-82.

**Wykonywa: Projekty Architektoniczne
i Budowlano-Konstrukcyjne.**

**Dozór Techniczny i prowadzenie Robót
Budowlanych.**

**Sporządzanie i sprawdzanie Kosztorysów
i Rachunków budowlanych.**

Całkowite Przedsiębiorstwa Budowlane,

**lub też oddzielne roboty Mularskie, Cie-
sielskie i Stolarskie.**

Egzyst. przeszło 100 lat.



Fabryka Szczotek i Pędzli
Toaletowych, Gospodarskich, Fabrycznych, oraz wszelkiego rodzaju do użytku technicznego.

Aleksander Feist

WARSZAWA.

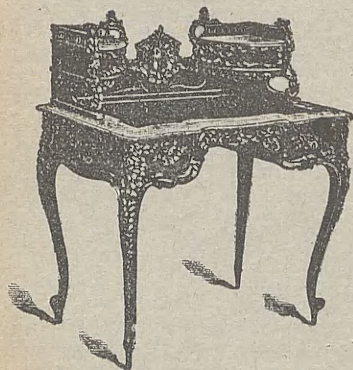
FABRYKA: Wolska № 12. Telefon № 60-86.

MAGAZYN: Senatorska № 24. Telefon № 33-39.

ODDZIAŁY: Wycieraczek do nóg wszelkiego rodzaju i wielkości. Grzebieni z Rogu, Kosci Słoniowej i Szyldkretu. Piór do okurzania i Trzepaczek do mebli. Gąbek i skórek powozowych. Najmniejsza ilość żadanego towaru wysyłaną być może za zalicz. poczt. lub kolejowem.

Fabryka Wyrobów Stolarskich

Adama Jaszczółta



Kaliksta № 10

tuż przy Marszałkowskiej,
dom własny,
telefon № 985.

Poleca Meble gotowe własnego wyrobu we wszystkich stylach i najnowszych fasonach.

Przyjmuje zamówienia wszelkie [w zakres [stolarstwa wchodzące.

Ceny ściśle fabryczne.



APARAT do gaszenia ognia

działający pianą, wytworzoną przez produkty chemiczne (patent Lorana)

„EUREKA-BOHATER“

Jedyny aparat gaszący szybko benzynę, celluloid, eter, naftę, alkohol, terpentynę, i t. p. palne materiały, nie tylko rozlane, ale także w rezerwuarach.

W grudniu 1910 roku aparat „Eureka-Bohater“ ugasił pałac się rezerwuar benzyny objętości 1,000 pudów.

Wyłączna sprzedaż DOM HANDLOWY

PAWEŁ GOLDMAN

w Warszawie, Sosnowa 10. Telefon 130-88.

Przysłowia ilustrowane.



Hematogen Karpińskiego

Środek pobudzający apetyt, wzmacniający siły i system nerwowy. Zamiast sztucznych przetworów żelaza, tranu, ekstraktów słodowych i t. p.

ZNAKOMITY ŚRODEK w angielskiej chorobie, ogólnem osłabieniu, bezkrwistości, przy osłabieniu serca i nerwów, żołądach i u rekonwalescentów po zapaleniu płuc, influenzy i t. p.

Hematogen Karpińskiego

jest wyborynym środkiem dyetetycznym odżywczym.

Hematogen Karpińskiego

jest doskonale znoszony przez najśłabsze żołądki dzieci i starców.

Hematogen Karpińskiego

odznacza się przyjemnym smakiem.

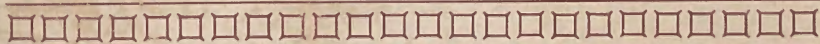
SPOSÓB UŻYCIA:

dla dorosłych 1—2 łyżek stołowych na pół godziny przed jedzeniem, dla dzieci starszych 1—2 łyżek deserowych, dla dzieci ssących 1—2 łyżek od herbaty z mlekiem.

Flakon HEMATOGENU KARPIŃSKIEGO kosztuje rub. 1.—

Tow. Akc. „Fr. Karpiński w Warszawie“, Elektoralna 35

Telefon Nr. 600.



TYGODNIK ILLUSTROWANY ISTNIENIA ROK 55

OD KWARTAŁU IV-go r. 1913-go
DRUKUJE NAJNOWSZĄ POWIEŚĆ
HENRYKA SIENKIEWICZA
„POD DĄBROWSKIM”
2-u KOLOROWEMI ILLUSTRACJAMI
WOJCIECHA KOSSAKA



○ ○ ○

WSZYSCY NOWI PRENUMERATO-
RZY OTRZYMAJĄ POCZĄTEK TEJ
POWIEŚCI. CENA W MIEJSCU KOP.
10. Z PRZESYŁKĄ KOP. 15.

PREMIĄ NADZWYCZAJNE:

:-:-: 1) MIESIĘCZNIK :-:-:

CIEKAWĘ POWIEŚĆ DWANASĆCIE TOMÓW

:: W TEM 8 TOMÓW POWIEŚCI ŚASKICH ::
J. I. KRASZEWSKIEGO i 4 TOMY DICKENSA

2) ZESZYT ALBUMOWY

„**ŚWIAT DZIECIĘCY**” Z RYCINAMI KOLOROWEMI

3) „**PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY**”

MIESIĘCZNIK BEZPŁATNY DLA PRENUMERA-
TORÓW „TYGODNIKA ILLUSTROWANEGO”.

